

YABANCI DEVLET ADAMLARININ GENEL KURUL KONUŞMALARI

EGEMENLİK KAYITSIZ ŞARTSIZ MİLLETİNDİR

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

TARİHE DÜŞÜLEN NOTLAR-2

YABANCI DEVLET ADAMLARININ GENEL KURUL KONUŞMALARI

EGEMENLİK KAYITSIZ ŞARTSIZ MİLLETİNDİR

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI YAYINLARI

TARİHE DÜŞÜLEN NOTLAR – 2

Yabancı Devlet Adamlarının Genel Kurul Konuşmaları

Yayın Koordinatörü

Rüçhan AKINCIOĞLU

(TBMM Başkan Müşaviri)

Editör

Hasan YILMAZ

(Özel Kalem Müdürlüğü İletişim Sorumlusu)

Grafik-Tasarım

Uğur SAÇI

(Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Başkanlığı – Grafiker)

Baskı

TBMM Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Başkanlığı Basımevi

Şubat 2012

İÇİNDEKİLER

- <i>Irak Mebusan Meclisi Reisi Abdülvahap Mercan</i> 15 Nisan 1955	1
- <i>Pakistan Reisicumhuru İskender Mirza</i> 16 Temmuz 1956	3
- <i>Pakistan Parlamento Heyeti Reisi Nevvab Muzaffer Ali</i> 7 Haziran 1957	7
- <i>İran Mebusan Heyeti Reisi Serdar Fahir Hikmat</i> 1 Kasım 1958	9
- <i>Endonezya Reisicumhuru Ahmet Sukarno</i> 24 Nisan 1959	11
- <i>Federal Almanya Parlamentosu Başkanı Dr. Gerstenmair</i> 1 Nisan 1964	23
- <i>Sovyet Parlamento Heyeti Başkanı Nikolay Podgorni</i> 5 Ocak 1965	25
- <i>Tunus Cumhurbaşkanı Habib Burgiba</i> 25 Mart 1965	31
- <i>Çin Halk Cumhuriyeti Ulusal Halk Kongresi Sürekli Komite Üyesi Lei Jieqiong</i> 5 Aralık 1984	39
- <i>Japonya Temsilciler Meclisi Üyesi Susumu Kobayashi</i> 23 Nisan 1985	41
- <i>Avrupa Parlamenter Meclisi Başkan Yardımcısı Oliver J. Flanagan</i> 23 Nisan 1986	43
- <i>Lüksemburg Millet Meclisi Üyesi Astrid Lulling</i> 23 Nisan 1987	45
- <i>Malezya Millet Meclisi Başkanı Tan Sri Dato Mohd Zahir Hacı İsmail</i> 23 Nisan 1988	49
- <i>İsviçre Kantonlar Meclisi Başkanı Hüber Reymon</i> 23 Nisan 1989	53
- <i>Malezya Senato Başkanı Ahmed Urai</i> 23 Nisan 1990	55

- <i>Macaristan Sosyal Güvenlik Bakan Yardımcısı Andras Kelemen</i> <i>23 Nisan 1991</i>	59
- <i>Kazakistan Yüksek Şurası Başkanı Abdildin Serikbolsun</i> <i>23 Nisan 1992</i>	63
- <i>Bosna-Hersek Başbakan Yardımcısı Muhammed Cengiç</i> <i>12 Mayıs 1992</i>	67
- <i>Azerbaycan Cumhurbaşkanı Ebulfaz Elçibey</i> <i>26 Haziran 1992</i>	71
- <i>KKTC Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş</i> <i>10 Haziran 1993</i>	75
- <i>Azerbaycan Cumhurbaşkanı Haydar Aliyev</i> <i>9 Şubat 1994</i>	85
- <i>Azerbaycan Cumhurbaşkanı Haydar Aliyev</i> <i>6 Mayıs 1997</i>	95
- <i>Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş</i> <i>21 Ocak 1997</i>	111
- <i>Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş</i> <i>23 Nisan 1998</i>	117
- <i>Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş</i> <i>15 Temmuz 1999</i>	121
- <i>Amerika Birleşik Devletleri Başkanı William Jefferson Clinton</i> <i>15 Kasım 1999</i>	131
- <i>Azerbaycan Cumhurbaşkanı Haydar Aliyev</i> <i>13 Mart 2001</i>	137
- <i>Ürdün Kralı Abdullah Bin Hüseyin</i> <i>7 Mart 2000</i>	147
- <i>Polonya Cumhurbaşkanı Aleksander Kwasniewski</i> <i>14 Nisan 2000</i>	151
- <i>Türkmenistan Cumhuriyeti Meclis Başkanı Sahad Muradov</i> <i>23 Nisan 2000</i>	157
- <i>Ukrayna Cumhurbaşkanı Leonid Kuçma</i> <i>23 Kasım 2000</i>	161

- <i>Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş</i> <i>6 Mart 2003</i>	165
- <i>Avrupa Birliği Komisyonu Başkanı Romano Prodi</i> <i>15 Ocak 2004</i>	169
- <i>Pakistan Cumhurbaşkanı Pervez Müşerref</i> <i>20 Ocak 2004</i>	175
- <i>Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş</i> <i>15 Nisan 2004</i>	181
- <i>Avrupa Parlamentosu Başkanı Pat Cox</i> <i>2 Mart 2004</i>	197
- <i>Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev</i> <i>14 Nisan 2004</i>	201
- <i>Avrupa Parlamentosu Başkanı Josep Borrell Fontelles</i> <i>3 Aralık 2004</i>	207
- <i>Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi Başkanı Rene Van Der Linden</i> <i>9 Kasım 2005</i>	213
- <i>İsrail Devlet Başkanı Şimon Peres</i> <i>13 Kasım 2007</i>	221
- <i>Filistin Ulusal Yönetimi Başkanı Mahmud Abbas</i> <i>13 Kasım 2007</i>	225
- <i>Avrupa Birliği Komisyonu Başkanı Jose Manuel Barroso</i> <i>10 Nisan 2008</i>	229
- <i>Azerbaycan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı İlham Aliyev</i> <i>6 Kasım 2008</i>	237
- <i>Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Barack Hussein Obama</i> <i>6 Nisan 2009</i>	243
- <i>Portekiz Cumhurbaşkanı Anibal Cavaco Silva</i> <i>12 Mayıs 2009</i>	251
- <i>Kazakistan Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev</i> <i>22 Ekim 2009</i>	257
- <i>Endonezya Cumhurbaşkanı Susilo Bambang Yudhoyono</i> <i>29 Haziran 2010</i>	263

- <i>Almanya Federal Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Christian Wulff</i> <i>19 Ekim 2010</i>	271
- <i>Pakistan Başbakanı Seyid Yusuf Rıza Gilani</i> <i>7 Aralık 2010</i>	277
- <i>Avrupa Parlamentosu Başkanı Jerzy Buzek</i> <i>24 Kasım 2011</i>	281
- <i>Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi Başkanı Mevlüt Çavuşoğlu</i> <i>10 Ocak 2012 Salı</i>	289
- <i>Kırgızistan Cumhurbaşkanı Almazbek Atambayev</i> <i>12 Ocak 2012</i>	299

ÖNSÖZ

Diplomasi, bir ülkenin başka ülkelerle ilişkilerinde, kendi konumunu korumaya ve iyileştirmeye çalışırken, öbür ülkelerle dostluğunu yürütebilme uğraşı ve sanatıdır. Başka bir ifadeyle, politikayı uygulama vasıtasıdır ve dış politikaya bağımlıdır.

Diplomasi tarihi, devletlerin tarihi kadar eskidir. Eski Türk yazıtlarından ve Çin belgelerinden anlaşıldığına göre Türkler ile Çin İmparatorluğu arasında da diplomatik ilişkiler vardı. Oğuz boylarının Mezopotamya'ya indikleri sırada Gazne Hükümdarı Mesut ile Selçuklu beylerinin görüşmeleri de diplomasi belgeleri arasında sayılır. Diplomasinin kurumsallaşması ise 16'ncı yüzyılda başlamıştır. Başka ülkelerde sürekli elçilikler kuran ilk ülkenin Venedik Cumhuriyeti olduğu söylenir.

Osmanlı Devleti güçlü olduğu dönemlerde sınırlardaki ve devletler arasındaki anlaşmazlıkları gidermek için elçi gönderirdi. Osmanlı Devleti, ilk daimi büyükelçiliğini İngiltere'de açmış ve Yusuf Ağah Efendi'yi 1793 yılında Londra'ya göndermiştir.

Günümüzde diplomasi sadece siyasi nitelikli olmayıp, ekonomik, teknik, kültürel ve askeri yönleri de içermektedir. Ancak, 1918 yılından bu yana devletler arasında yerleşen bir teâmüle göre, devletlerarası yüksek düzeyli diplomatik meseleler, konunun önemine göre, Dışişleri Bakanları, Hükümet Başkanları, hatta Devlet Başkanları seviyesinde, ikili temaslarla yürütülmesi genel uygulamaya dönüşmüştür.

Diplomatların işi, barış ortamını korumak ve çoklu ya da ikili ilişkileri ileri taşımaktır. Cumhuriyet Dönemi Türk diplomasisi, merkezde Dışişleri Bakanlığı ve dışarda Büyükelçilikler, daimi temsilcilikler ve konsolosluklar eliyle yürütülmektedir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi de bu politikaların oluşmasında ve uygulamasında aktif bir görev ifâ etmektedir. Politikaların oluşturulmasında çağdaşlığı ve şeffaflığı kendine rehber edinen TBMM'nin temsil görevinin bir boyutunu da parlamenter diplomasi faaliyetleri teşkil etmektedir. Eskiden büyük bir gizlilik içinde yürütülen bu faaliyetler, günümüz insanının her türlü olayla ilgili aydınlanma

ihtiyacı ve isteğinden ötürü alenileşmiştir. Artık ülkelerin dış politikalarıyla ilgili gelişmeler parlamentolarda halka açık şekilde tartışılmaktadır.

Parlamentar diplomasi faaliyetlerinin önemli bir bölümü, yüzyüze teması gerektirmektedir. Bu konuda yabancı ülke devlet adamlarının TBMM Genel Kurulunda yaptıkları konuşmalar, parlamento tarihinde önemli bir yer tutmaktadır. Dönemin sosyal ve siyasal şartları yanı sıra, tarihsel birikimini ve ülkeler arasındaki ilişkilerin düzeyini de yansıtan bu konuşmalar, dönemsel değerlendirme yapmak isteyenler için kaynak kitap niteliğindedir. “Yabancı Devlet Adamlarının Genel Kurul Konuşmaları” kitabının amacı, tutanak metinlerini belli bir konu çerçevesinde ilgisine ulaştırmaktır. Yapılan bu çalışma, özellikle uluslararası ilişkilere ilgi duyan diplomat ve akademisyenler için belge değeri taşımaktadır.

TBMM’nin hafızasının paylaşılması amacıyla hazırlanan ve gelecek nesiller açısından ders kitabı niteliği taşıyan bu kitap, önemli bir ihtiyaca cevap verecektir.

CEMİL ÇİÇEK
TBMM BAŞKANI

KİTABA DAİR

Demokrasinin gelişip kurumsallaşmasına paralel, uluslararası ilişkilerde parlamentoların etkinliği de artmıştır. Parlamentolar, uluslararası kurum ve kuruluşlara temsilci göndermenin yanı sıra, artan etkinlikleri doğrultusunda birbirleriyle de doğrudan diyalog kurabilecekleri şekilde örgütlenmeye başlamışlardır. Uluslararası temasların yoğunlaşması ve uluslararası kurumların etkinliklerinin artmasıyla birlikte, son yıllarda en çok kullanılan kavramların başına parlamenter diplomasi geçmiştir.

Parlamenter diplomasi, Meclis Başkanları, parlamenterler ya da parlamento temsilcileri eliyle parlamentolar düzeyinde yürütülen faaliyetleri ifade eden kavramdır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin yasama ve denetim görevinin yanı sıra, temsil görevi de vardır. TBMM Başkanı ve üyeleri, temsil görevleri kapsamında parlamenter diplomasi faaliyetinde de bulunmaktadırlar. Ayrıca yabancı ülke Devlet Başkanı, Meclis Başkanı, Başbakanı ve parlamento üyeleri nezdinde de TBMM'de temaslar yapılmaktadır.

TBMM Genel Kurulu, yasama faaliyetinin yürütüldüğü mabed niteliğindedir. Yasama ve denetim faaliyetlerinin yürütüldüğü Genel Kurulda ancak Genel Kurul üyesi milletvekilleri konuşabilmektedirler. TBMM üyesi olmayan kişilerin Genel Kurula hitap edebilmeleri ancak Genel Kurul üyelerinin kararıyla olmaktadır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunda bu güne kadar, yabancı ülke temsilcileri tarafından 48 defa kürsü kullanılmıştır. Bu temsilciler 25 farklı ülke devlet başkanı, meclis başkanı, parlamento temsilcisi düzeyinde Genel Kurula hitap etmişlerdir. Ayrıca AB Komisyonu, Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi Başkanı olmak üzere üç ayrı örgüt başkanı da Genel Kurula hitap etmiştir.

TBMM Genel Kurulunda konuşan ilk yabancı temsilci 15 Nisan 1955 tarihinde Irak Mebusan Meclisi Reisi Abdülvahap Mercan olmuştur. TBMM Genel Kurulunda konuşma yapan son yabancı temsilci ise 24 Kasım 2011 tarihinde Avrupa Parlamentosu Başkanı Jerzy Buzek olmuştur.

Kitapta 13 ülke devlet başkanının, 7 ülke parlamento başkanının, 8 ülke parlamento heyeti başkanı ve temsilcisinin konuşmalarına yer verilmiştir. TBMM Genel

Kurulunda en fazla Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ve Azerbaycan devlet başkanları kürsüye çıkmışlardır.

Azerbaycan'ın bağımsızlığını kazanmasından itibaren devlet başkanlığı görevini üstlenen Ebulfaz Elçibey, Haydar Aliyev ve oğlu İlham Aliyev, TBMM Genel Kuruluna hitap ederek farklı bir ilke imza atmışlardır. Yabancı ülke Devlet Başkanlarının Genel Kuruldaki konuşmaları içinde bir başka ilk de Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti adına kürsüye çıkan Rauf Denktaş olmuştur. Denktaş, altı defa Genel Kurula hitap eden tek Cumhurbaşkanı unvanını kazanmıştır.

ONUNCU DÖNEM

İKİNCİ YASAMA YILI

Altmış Dördüncü İnikat

15 Nisan 1955 Cuma

Birinci Celse

Açılma saati: 15:14

Reis: Refik Koraltan

Kâtipler: Nazlı Tlabar (İstanbul), İbrahim Kirazoğlu (Kayseri)

Irak Mebusan Meclisi Reisi Abdülvahap Mercan

Muhterem mebuslar,

Büyük Millet Meclisinin bu sözlerimi dinlemek için bugün bana bahsettiği ve beni şereflendiren şu mesut fırsattan dolayı Reisi Muhteremlerine ve Azayı Kiramına teşekkürlerimi sunarken şu Yüce Türk yurduna vardığımız andan itibaren her tarafta ve her yerde her sevgili Türk kardeşten görmekte olduğumuz gönülden kopan istikballere ve cömerdane ikramlara karşı kendi namıma ve arkadaşlarım Irak Parlâmento Heyeti Âzası namına derin minnettarlığımı arz ve takdim etmekle cidden mesrur ve mübahiyim. (*Şiddetli alkışlar*)

Türkiye ve Irak arasındaki dostluk münasebatında yeni bir ahdin başlangıcı olan ve aralarında hayati mesalih bulunan iki kardeş yurdunu daha metin sadakat bağlarıyla bağlayan bu son anlaşma, Ortadoğuda emniyet ve barışın devamını sağlamak ile kalmayacağı, belki âlemin emniyetini muhafaza yolunda da büyük yardımları olacağı müsellemidir. (*Bravo sesleri, alkışlar*).

Bu anlaşmanın sağlayacağı hedeflerden biri de Birleşik Milletler Heyetinin Filistin hakkındaki mukarreratını tenfiz mevkiine konmasıdır. Bunun husulü zaruretini Türk ve Irak milletleri beraberce hissederek bu bapta Hükümetler, cereyan eden tebadülü efkârdan sonra, onu aralarında teati ve Anlaşma misakına ilhak edilen mektuplarla tesbit ettiler. (*Alkışlar*).

Filistin meselesi hakikatta yalnız Arapların kendi meseleleri değildir; o, bütün dünyanın emniyet meselelerinden birini teşkil etmektedir. (*Bravo sesleri*).

Sözlerime nihayet verirken önce Fehametmeab Reisicumhur Hazretlerine en iyi temennilerimi ve Zatı Maalinize ve Fehametmeab Başvekil Hazretlerine ve Umum Muhterem Mebusan Azayı Kiramına teşekkürlerimi tekraren takdim ederim. (*Şiddetli ve sürekli alkışlar*).

ONUNCU DÖNEM

ÜÇÜNCÜ YASAMA YILI

Doksanıncı İnikat
16 Temmuz 1956 Pazartesi

Birinci Celse
Açılma saati: 15:10
Reis: Refik Koraltan

Kâtipler: Ubeydullah Seven (Hakkâri), Edibe Sayar (Zonguldak),
İbrahim Kirazoğlu (Kayseri), Attilâ Konuk (Antalya)

Pakistan Reisicumhuru İskender Mirza

Sayın Büyük Millet Meclisi Reisi ve Büyük Millet Meclisinin Sayın Azaları;

Şahsım ve memleketim hakkında söylediklerinizden dolayı size teşekkür ederim. Nâçiz şahsımın ehemmiyeti olmadığı için, Pakistan'ın ilk Reisicumhuru sıfatıyla, Büyük Türk Milletini asıl kardeş ve müttelikimiz telâkki ettiğimizi beyan etmekle bahtıyarım. (*Alkışlar*)

Sizlere hitab etmek üzere beni buraya davet etmekle bana büyük bir şeref ve mazhariyet bahşettiniz. Bundan dolayı, şahsım ve Pakistan Hükümeti ve Milleti adına sizlere en hararetle şekilde teşekkür ederim. (*Alkışlar*) Bu teveccühünüzün muhatabı olduğum şu sırada düşüncelerim, modern Türkiye'de dinamik bir demokrasinin inkişafı ile, dünya, haritasında Pakistan'ın müstakil bir cumhuriyet olarak meydana çıkması arasındaki şayanı dikkat muvazilîye yönelmektedir. Aşağı yukarı 30 sene evvel Türkiye kendisini cumhuriyet ilân ettiği zaman arkanızda altı asırlık büyük bir tarihiniz vardı. O sırada millî liderliğin en yüksek idealleriyle meşbu büyük bir devlet adamı, büyük bir asker ve büyük bir vatanperver aranızdan yükseldi, hâtırası perestîşle anılan Atatürk tarihin daima şükranla yâd etmekle şeref kazanacağı ve milletin mukadderatını tâyindeki hissesi ebediyen yaşayacak olan dünya kahramanları sınıfına dâhildir. (*Şiddetli alkışlar*) O, sadece Türkiye'nin önderi değildi. Hindistan-Pakistan kıtasındaki müslümanlar da kendisini bir kahraman telâkki ediyor, şehirlerimizde ve köylerimizde, Atatürk'ün, onun mert vatandaşlarının büyük icraatını öven neşideler okunuyordu. (*Alkışlar*)

Bu memleketin bugün dünyanın hür memleketleri arasında demokratik kuvvet numunesi olarak temayüz etmesi, Atatürk'ün önderliğinin ve haleflerinin devlet adamlık vasıflarının ve Büyük Türk Milletinin meziyetlerinin bir eseridir. Bu sayededir ki, Türkiye, iki dünya harbinin yıkıcı kuvvetlerine mukavemet edebilmiş ve bekasını temin etmiştir. Türk milliyetçiliğinin esasını kendi kendine hürmet ile aynı şekilde düşünen milletleri müsavilik şartları içinde anlamak ve onlara hürmet etmek teşkil eylemektedir. Kendi millî prestijini ve emniyetini kemaliyle müdrik olduktan başka Türkiye aynı zamanda müşterek emniyete hadim olacak milletlerarası vecibeleri hususunda da tamamen uyanıktır.

Burada Atatürk'ün hâtırasını selâmlar ve kurmuş olduğu büyük devlete hürmet hislerimi sunarken diğer büyük bir önderin Kaidi Âzam Mehmet Ali Cinnah'ın (*Şiddetli ve sürekli alkışlar, bravo sesleri*) hâtırası önünde saygı ile eğilmekten kendimi menedemiyorum. O da büyük bir vatanperver ve demokratik ideallerin ateşli bir müdafii idi. Pakistan'ı meydana getiren ve kuran onun görüşü, azmi ve fikri takibi olmuştur. 15 Ağustos 1947'de bayrağımız Karaçi'de çekildiği zaman aramızda bu mıntıkada birkaç asırlık şan ve şeref ve bunu takibeden bir asırlık ecnebi tahakkümü ile mücadele vardı; önümüzde ise icabatı yerine getirilmesi lâzım gelen sonsuz bir mukadderat ve derhal başarılması icabeden bir iş vardır: Millî hayatımızın her sahasında her şeyi baştan kurmamız gerekiyordu. Kendi kendimizi hemen, birçok kurulmuş devlet için beka kabiliyetleri bakımından çetin bir imtihan teşkil edebilecek güçlüklerle karşı karşıya bulduk. Birkaç ay içinde 7 milyon 500 bin müteceviz mülteci, emniyete kavuşmak kaygısıyla Hindistan'dan memleketimize geçtiler. Bu güç imtihan ve fırtına günlerinde bize yol gösteren ve ilham veren büyük önderimiz Kaidi Azam oldu ve aramızdan ayrıldığı zaman bize büyük bir fırsat ve büyük bir mukadderat vasıyet ettiğini biliyorduk.

Malûmunuz olduğu veçhile Pakistan bin millik ecnebi topraklarla yekdiğerinden ayrılmış Şarkî ve Garbî kısımlardan müteşekkildir. Bu kısımların biri Birmanya ile öteki de İran ve Afganistan'la hemhuduttur ve Yakın Şarkın petrol mıntıkalarıyla muvasalât bakımından mühim bir mevki işgal etmektedir. Yine bu kısımda Hindistan-Pakistan kıtasını mazide en az 90 defa istilâ edenlerin kullandıkları dağ geçitleri vardır. Bu itibarla Pakistan, Türkiye gibi, dünya sulhu için hayatî ehemmiyet arz eden siyasi, ideolojik ve stratejik büyük bir mevki işgal etmektedir. Bu mühim mesuliyeti tam mânasıyla müdrikiz ve dahilî ve haricî siyasetimiz bilhassa bu muazzam mükellefiyetin ifasına müteveccihdir. Biz de siz Türkler gibi demokrasinin ruhuna ve tatbik edilmesi lüzumuna kuvvetle inanmaktayız. Biz şu veya bu vaziyeti kurtarmak için değil, imanımız ve geleneklerimiz icabı demokratız.

Anayasamıza, müşterek imanımızın cevher ve direktiflerini ihtiva ettiği bu aydın demokrasinin özünü dercetmeye çalıştık, iktisadi ve idari sahalarda deruhte ettiğimiz vazife, her ne kadar bidayette aşınmaz görünmüş ve şimdi de yapacağıımız birçok şeyler kalmış ise de, bugüne kadar o derece tekâmül kaydettik ki, bununla haklı olarak iftihar edebiliriz. (*Alkışlar*) Batı Pakistan'da 7 ayrı muhtar idare ve eyalet bir tek vilâyet haline getirilmiş bulunuyor, aşağı-yukarı bir inkılâp diye tavsif edilebilecek bu değişiklik tamamıyla sulhçü yollarla ve pürüzsüz olarak elde edilmiş ve gerek milletin gerek idarecilerin karakter sahibi oluşu sayesinde tahakkuk etmiştir. Bidayette bir ziraat memleketi iken, şimdi yarı sanayileşmiş bir hale gelmek yolunu salim bir şekilde tutmuş bulunuyoruz.

Bâzı sahalarda, meselâ, pamuk, jüt mahsulleri, çimento ve diğer bâzı mühim istihlâk mallarının istihsalı sahasında kendi kendimize yetecek seviyeye ulaşmış ve ulaşmaya yakın bulunuyoruz. Geniş bir kalkınma programı tatbik yolundadır. Bundan beş sene evvel bu maksada matuf olarak bütçemize sadece 120 milyon rubilik bir tahsisat koyabilirken cârî bütçeye ekonomik kalkınma için 1 milyar 160 milyon rupi koyduk. (*Alkışlar*) İki senelik hummalı bir çalışmadan sonra kalkınma komisyonu Pakistan için beş senelik bir plân hazırlamış bulunuyor. Bu plân beş sene zarfında 11 milyar 600 milyon rupilik bir masraf yapılmasını derpiş etmektedir. Bu paranın 8 milyar rupisi âmme hizmetlerine, mütebakisi ise hususi yatırım

sahasına gidecektir. Bu plân neticesinde millî gelirimizi 1960 senesine kadar yüzde 20 artırabileceğimizi ümit etmekteyiz. (*Alkışlar*).

Dış siyasete gelince, Pakistanlıların görüşleri tıpkı sizin takip ettiğiniz gayelere müteveccihdir. Yani beynelmilel sulh ve refahın inkişafını istihdaf etmektedir. Sulhun temini gayesine kendimizi vakfetmiş bulunuyoruz. Biz de sizler gibi sulhun ancak müspet bir dinamizm ve işlerin yapıcı bir zihniyetle ele alınması ile idame ettirilebileceğine inanmaktayız. Menfi pasif ve bitaraf bir tavır takınmakla sulhun korunabileceğini sanmıyoruz. (*Alkışlar*) Ancak müşterek emniyet kuvvetlerinin takviyesi suretiyle korunulabileceği düşüncesindeyiz. Bizim gibi memleketler için bekamızı başka türlü temin etmemize imkân yoktur. (*Bravo sesleri*) Bu kanaatledir ki 1954'te büyük memleketinizle bir dostane iş birliği andlaşması imzaladık. Bu andlaşmanın şimdi memleketlerimizden başka İran, Irak ve İngiltere gibi dost ve müttefikleri müşterek bir savunma ittifakı içinde birleştiren Bağdat Paktına zemin hazırlamış olduğunu memnuniyetle ifade etmek isterim. (*Alkışlar*)

Bu paktın gayesi bizzat güzide Başvekiliniz ekselans Adnan Menderes tarafından en iyi şekilde tarif edilmiştir. Kendisinin sözlerini aynen zikrediyorum: “*Cihan sulhunun temininden başka hiçbir gayesi bulunmayan bu teşkilâtın muvaffak olmasını ve insanların nerede olursa olsun sulh ve istiklâl içinde yaşamalarını Cenab-ı Hak'tan niyaz ederim.*” (*Şiddetli alkışlar*)

Sulhu vikayeden gayrı bu paktın başlıca gayesi mıntıkamızda ahalinin refahının inkişafıdır. Aynı şekilde Birleşik Amerika ile de bir karşılıklı savunma ve yardımlaşma andlaşması imzaladık ve SEATO'nun âzası bulunmaktayız. (*Alkışlar, bravo sesleri*) Bu andlaşmalardan hiçbirisi her hangi bir devletin aleyhine müteveccih değildir. Biz, yaşadığımız bölgenin emniyet ve refahı için diğer memleketlerle müştereken çalışmayı istihdaf eden bir siyasete kaviyyen bağlı bulunmaktayız. Bu hattı hareketimizin diğer milletlerle dostane münasebat tesisi hususundaki arzumuz ile gayrikabili telif olmadığı kanaatindeyiz. Orta Şark ve Güneydoğu Asya'nın emniyet ve refahı hususundaki alâkamız diğer bir başka esaslı sebepten de neşet etmektedir. Fas'tan Endonezya'ya kadar uzanan bu vâsi bölgede İslâm dünyasının büyük kısmı bulunmaktadır. Biz bu dünyaya sağlam mânevi ve kültürel bağlarla bağlı bulunmaktayız. Binaenaleyh bu bölgenin istikbale tesir edecek inkişaflarla hayati bir şekilde ilgilenmekteyiz. Yakinen ilgilenmekte olduğumuz Filistin meselesinin Arapları memnun edecek bir şekilde en kısa bir zamanda hal suretine bağlanmasını Orta Şark mıntikasının sulh ve refahı bakımından zaruri addediyoruz. (*Bravo sesleri, alkışlar*) Biz her şekli ile müstemlekeçiliği nefretle karşılıyor ve bu müessesenin devamını sulh için bir tehdit telâkki ediyoruz. (*Bravo sesleri*) Hedefimiz hür ve müsavi milletlerden müteşekkil ve ne şekilde olursa olsun müstemlekeçiliği sinasinden defetmiş olan bir dünya camiasının kurulmasıdır. Bütün bu mülâhazalara istinaden Sudan, Tunus ve Fas'ı müstakil ve hükümranlılığına kavuşmuş devletler olarak görmekle sevinç duymaktayız. (*Alkışlar*) Fransız siyasetinin Fas ve Tunus meselelerinde olduğu gibi Cezayir meselesinde de kendini göstermesi suretiyle memnuniyetbahş bir hal sureti bulunmasına âmil olacağına itimadımız vardır. (*Alkışlar*) Malayâda ve Singapur'da muhtar idare kurmak hususunda alınmış olan tedbirleri iyi karşılıyor. Biz Pakistan'da, diğer memleketlerin hükümranlılığına ve istiklâline hürmet ve onlarla dostane münasebetler idamesi lüzumuna inanırız. Beynelmilel ihtilâfların müzakere, tahkim veya Birleşmiş Mil-

letler çerçevesinde uzlaşma yollarıyla hallolunmasına inanırız. Keşmir ihtilâfını ve Hint-Pakistan gerginliğini işte bu ışık altında halletmeyi arzu ediyoruz.

Hindistan bizim komşumuzdur ve onunla beraber dostluk ve iş birliği içinde yaşamalıyız. Her iki memleket hürriyetin meyvelerini ancak, hürriyetin getirdiği sosyal ve ekonomik faydaları kendi halklarına vermek suretiyle onların hayat seviyelerini yükseltmeye muvaffak oldukları zaman tadabilirler. (*Bravo sesleri, alkışlar*)

Keşmir meselesi tatmin edici bir şekilde halledilmedikçe bu hedefler, geniş ölçüde realist olmayan ve tahakkuk etmemiş şekilde kalacaktır. Bu ihtilâfa taallük eden vakıalar çok basittir. 1949 Ocak ayında, Jammu ve Keşmir eyaletlerinin iltihakı meselesinden bu eyaletler halkının serbest ve bitaraf bir reyiamla kendi ihtiyaçlarına bağlı olarak izhar edecekleri arzuya göre takarrür etmesi hususunda Hindistan, Pakistan ve Birleşmiş Milletler arasında mutabık kalınmıştı. Böyle bir plebisitin tatbiki hususunda Hindistan'ın rızasını elde etmek için birçok gayretler sarf edilmiş fakat bu hiçbir fayda vermemiştir. Biz, Keşmir'in Pakistan'a verilmesini istemedik. Bütün istediğimiz Keşmir halkına kendi istikballerini serbest ve baskısız bir plebisit yoluyla karar vermek imkânının verilmesinden ibarettir. Hindistan bunun yapılmasına müsaade etmeyi bir beynelmilel anlaşma ile taahhüt etlemiştir.

İstedığımız bu resmî taahhüdün yerine getirilmesidir. Sayın Reise, netice olarak, Kıbrıs meselesinde dâvanızın haklılığını Hükümetimin tamamıyla takdir ve teslim eylediğini katî olarak ifade etmek isterim. (*Şiddetli alkışlar, bravo sesleri*) Biz, bu mesele hakkında, Türkiye'nin tasvibine iktiran etmeyecek her hangi bir hal çaresini desteklemeyeceğimizi mütaaddit kereler açıkça ifade etmiş bulunuyoruz. (*Bravo sesleri*)

Sayın Reis,

Şimdi, Yüce Meclise hitapta bulunmaya davet etmek suretiyle bana ve memleketime bahşetmiş olduğunuz büyük şereften dolayı bir kere daha teşekkür etmek isterim. Büyük memleketinizde bana gösterilen kabulün sıcaklığı ve insiyakiliği beni fevkalâde mütehassis etmiştir. Buraya yaptığım ziyaretin çok mesut hâtırasını hiçbir zaman unutmayacağım. (*Şiddetli ve sürekli alkışlar, bravo sesleri*)

ONUNCU DÖNEM

DÖRDÜNCÜ YASAMA YILI

Yetmiş sekizinci İnikat

7 Haziran 1957 Cuma

Birinci Celse

Açılma saati :15:16

Reis : Refik Koraltan

Kâtipler : İhsan Gülez (Bolu), Muslih Görentaş (Van)

Pakistan Parlamento Heyeti Reisi Nevvab Muzaffer Ali

Sayın Reis, Bayanlar, Baylar, Aziz arkadaşlar;

Her şeyden önce, gerek İstanbul, gerek Ankara'da bize gösterilen sıcak ve kardeşçe alâka ve kabulden dolayı kendim ve arkadaşlarım namına sizlere ve sizin vasitanızla Türk milletine teşekkürlerimi arz ederim.

Türk ve Pakistan milletleri arasındaki bu sevgi yeni bir şey değildir. Milletlerimiz asırlardan beri anane, kültür ve his bağları ile birbirlerine sıkı sıkı bağlanmışlardır. Tarih de bunun delilidir. Büyük Moğollar zamanından beri elçilerimiz ve seyyahlarımız müteaddit temaslar yaptılar. Daha yakın bir devrede Balkan ve istiklal harpleri esnasında, milletimiz dâvanızla derinden alâkadar oldu ve mücadelenizi kendi öz mücadelesi gibi kabul etti. (*Bravo sesleri, alkışlar*)

Kahramanca mücadeleniz bizim için de bir ilham kaynağı oldu. Bu ilham membaini Türkiye ve Pakistan'ın büyük şahsiyetleri olan Atatürk ve Mehmet Ali Cinnah'a karşı duyduğumuz derin hayranlık teşkil etmektedir. (*Bravo sesleri, şiddetli alkışlar*) Tesirleri tarih sayfalarında yazılı olan bu şayanı dikkat iki şahsiyet memleketlerimizin istiklâli, şan ve şerefi için çalıştılar ve öldüler. Onların başarıları, bize milletler camiasında bugün işgal ettiğimiz mevkiî temin etti. Biraz öncede söylediğim gibi milletlerimiz asırlardan beri birbirleriyle pek sıkı rabıtalara tesis etmişlerdir. Zamanla bu bağlar gittikçe kuvvetlenmektedir, Türkiye ve Pakistan'ın da âza bulundukları Bağdat Paktı bu samimî duyguların, beraberliğin ve benzerliğin ifadesi ve burhanıdır. Burada, Pakistan milletinin, Kıbrıs meselesinin inkişafıyla da derinden alâkalandığını ve görüşünüzü tamamen anlayarak bütün samimiyetle riyle desteklediklerini zikretmeliyim. (*Bravo sesleri, şiddetli ve sürekli alkışlar*)

Kıbrıs meselesi mâna ve medlülü beynelmilel olan ve sizin hayati menfaatleriniz nazarı itibara alınmadan halli mümkün olmayan bir meseledir. (*Şiddetli alkışlar*) Dâvaya alâkamız tabii bir keyfiyettir. Bu alâka tarih ve coğrafyanın doğurduğu hayati mülâhazalara ve, nihayet yalnız memleketinizin değil bu adayı iskân eden geniş miktardaki ırkdaş ve dindaşlarımızın selâmeti mülâhazasına istinad etmektedir. (*Bravo sesleri, alkışlar*) Durumunuzu ve haddi hareketinizi derin bir sevgi ile müşahade ediyoruz. (*Sürekli ve şiddetli alkışlar*)

Siyasi basiret, olgunluk, realizm, cesaret, sulh dâvasına bağlılık, adalet ve dü-rüstlük duygularınızın ve dostlarınıza, prensiplere ve beynelmilel ahlâka karşı ana-nevi sadakat ve açık kalpliliğinizin ancak hayranıyız.

Sözlerimi bitirirken, güzel memleketinizi ve buradaki dostlarımızı görmek imkânını bahşeden davetinizden dolayı sizlere teşekkürlerimi sunar ve Pakistan “Millî Meclisindeki arkadaşlarımın samimî tebrik ve selâmlarını iblâğ ederim. (*Şiddetli, sürekli umumi, alkışlar, bravo sesleri*)

ONBİRİNCİ DÖNEM

İKİNCİ YASAMA YILI

Birinci İnikat

1 Kasım 1958 Cumartesi

Birinci Celse

Açılma saati : 15:15

Reis : Reisvekili Fikri Apaydın (Kayseri)

Kâtipler : Hakkı Kurmel (Kayseri), Attilâ Konuk (Antalya)

İran Mebusan Heyeti Reisi Serdar Fahir Hikmat

Büyük Millet Meclisi Muhterem Reisi Refik Koraltan Beyefendi, Muhterem Millet Meclisi Vekilleri;

Dost ve müttelik Türkiye'nin temiz toprağına ayak bastığımızdan ve her yerde dostluk ve muhabbet hisleriyle karşılandığımızdan ve kendimizi tıpkı vatanımızinkine uygun ve sıcak bir muhitte hissettiğimizden beri gönüllerimizde beliren büyük sevinç ve minnettarlığımızı izhardan âciz bulunuyoruz.

Aziz kardeşlerimiz;

Bana bu mukaddes kürsüden hitab edebilmek müsaade ve fırsatı ihsan bu yurduğundan dolayı bütün kalbimle teşekkürler eder, geçen sene memleketimize teşrif eden Ekselans Meclis Reisi beraberlerindeki muhterem Milletvekilleri ile bir daha buluşmaktan ve diğer bütün Milletvekili arkadaşlarımızı görmekten derin bir saadet ve haz duyduğumu bildirmeyi bir vazife addederim. (*Bravo sesleri, alkışlar*)

Şehinşahi Mufahhamını Âlâ Hazret Hümayun Muhammed Rıza Şah Pehlevî'nin ve İran milletinin temiz ve şaibesiz dostluk hislerini dini bir dost bira-der ve komşu Türk milletine iblâğ etmekten büyük bir şeref duymaktayım. (*Şiddetli bravo sesleri ve alkışlar*)

Aynı dinden olan iki milletimizin münasebetleri tarihinde hiçbir zaman bu derece iyi anlayış ve her şüpheden âri dostluk ve samimi rabitalar mevcut değildi. Ve iki millet arasındaki bu dostluk temellerinin tahkimi Şehinşahımızın açık görüşleri, isabetli fikirleri ve Türkiye'yi teşrifleri ve yine, muazzam Türkiye Reisi-cumhuru Hazretlerinin İran'a vâki olan musaferetleri sayesinde vücut bulmuştur. (*Şiddetli bravo sesleri, alkışlar*)

Şüphesiz ki, İran ve Türkiye Parlâmento heyetlerinin birbirlerinin memleketini ziyaretleri dahi iki millet arasındaki samimiyet hislerini ve dostluk payelerini kuvvetlendirmek sahasında kayda şayan çok müessir bir rol oynamıştır. 24 sene evvel, bugünkü İran'ın banisi merhum Majeste Rıza Şah Kebir'in Türkiye'yi ziyaretleri ve büyük Türk milletinin kurucusu Reiscumhur merhum Atatürk Hazretleri ile buluşmaları sırasında, iki kardeş ve komşu milletlerimizin dostluk ve birlik bi-

nasının temelini kavi ve methi sütunlar üzerine kurdular. Ve ne derece sevinilecek ve iftihar edilecek bir keyfiyettir ki, civanbaht Şehinşahımız, mukaddes bir miras addettikleri bu dostluğun, kuvvetli iradeleri ve sarsılmaz azimleri ile kuvvetlenmesi ve genişlemesi yolunda zerrece tereddüt buyurmamışlardır. (*Bravo, sesleri, şiddetli alkışlar*)

Aziz kardeşlerim,

İran ve Türk milletleri, kalplerinin bütün samimiyeti ile sulha, adalet, dünya emniyetine candan alâka göstermişler ve milletlerin istiklâl ve hâkimiyet haklarının daima mahfuz bulundurulması lüzumuna inanmışlar ve milletler arası buharanların giderilerek sulhun takviyesi için her türlü mesâi ibrazından geri kalmamışlardır.

Onlar, milletlerarası yardımlaşma ve işbirliğini cihan sulhunun muhafaza ve bekasını koruyacak esas şart addetmektedirler.

Muhterem dostlarım,

Biz bugün müttefik, komşu ve kardeş milletleriz ve hayırda, şerde, iyide, fenada aynı mukadderatı paylaşmakta ve menfaatlerimizi sakınmak hususunda da müşterek bir görüş sahibiyiz. (*Alkışlar*) Şükürler olsun ki, birbirimize karşı beslediğimiz samimiyet bugün kemal zirvesine erişmiş bulunmaktadır. (*Alkışlar*)

Ümit ve temenni ederim ki; bu iki millet büyük reislerinin rehberliği ile sulh ve sefa, saadet ve refah içinde yaşasınlar. İran Devleti, bütün mesaisini sevgili Şehinşahımızın işaret buyurdıkları bu ulvî hedef yolunda sarf etmiş ve sarf edecektir.

Bütün dileğimiz, iki memleketimiz arasındaki mukaddes ittihat ve dostluğun daima baki kalarak, Cenab-ı Hakkın inayeti ile her türlü tehlikeli hâdiselerden masun bulunmasında toplanmaktadır.

Muhterem beyefendiler;

Ben Türk milletinin faaliyetini, fedakârlığını ve terakkiyi gaye edinen muazzam kalkınmasını büyük bir memnuniyetle takdir ediyorum. (*Bravo, sesleri ve sürekli alkışlar.*) Ve aynı kalkınma neticelerinin, Zatı Şahanenin yol göstermeleri ve iradeleri ile aziz vatanımızda da elde edilmiş olduğunu tebşir ederim. (*Bravo, sesleri ve sürekli alkışlar*)

Sözlerime nihayet verirken, bu güzel fırsatı ganimet sayarak Millî Cumhuriyet Bayramı münasebetiyle, hislerine tercüman olduğum İran milleti namına, kahraman ve asıl Türk Milletine bütün kalbimle, en iyi tebriklerimi sunar ve Büyük Millet Meclisinin muhterem azasına en samimî teşekkürlerimi, takdim ile, dost, müttefik muazzam Türk milletinin taali ve terakkisini Allahımız'dan niyaz ederim. (*Bravo, sesleri ve sürekli alkışlar*)

Yaşasın Türkiye'nin Devletlû Reisicumhur Hazretleri... (*Bravo, sesleri ve sürekli alkışlar.*) Yaşasın Majeste İran Şehinşahi. Daima payidar olsun Türkiye ve İran dostluğu. (*Bravo, sesleri ve sürekli alkışlar.*)

ONBİRİNCİ DÖNEM

İKİNCİ YASAMA YILI

Altmışıncı İnikat

24 Nisan 1959 Cuma

Birinci Celse

Açılma saati : 15:06

Reis : Reis vekili Mahmut Goloğlu

Kâtipler : Abdullah Kelesoğlu (Samsun), Attilâ Konuk (Antakya)

Endonezya Reisicumhuru Ahmet Sukarno

Sayın Başkan, Türk Milletinin Sayın Temsilcileri,

Bu Meclise hitap etmek imkânına nail olduğumdan dolayı bahtiyarım. Bu aynı zamanda bana, Endonezya Milletinin Türk Milletine samimî dostluk temennilerini iblâğ etmek için bahşedilmiş güzel bir fırsattır. *(Bravo sesleri ve alkışlar)* Bunu yaparken Endonezya namına konuşuyorum ve kendilerinin, temsilcisi vazifesini görüyorum. Onlar namına sizlere kardeşçe selâmlar ve en iyi temenniler getirdim. *(Bravo sesleri ve alkışlar)*

Sayın Başkan, Türk Milletinin sayın temsilcileri,

Bu benim Türkiye'yi ilk ziyaretimdir. Bu tarihini okuduğum bir millete, liderleri uzun müddet bize bir ilham kaynağı ve numune olan bir ülkeye ilk ziyaretimdir. Türkiye ve Endonezya'yı binlerce millik bir mesafe ayırır. Aramızda büyük Okyanuslar, vâsi çöller ve kalabalık ülkeler vardır. Bu okyanuslardan, çöllerden ve ülkelerden aşarak Endonezya halkının selâmlarını iyi dostlarımız Türklere getiriyoruz. Milletim, namına dostça elimi uzatıyorum. *(Bravo sesleri, alkışlar)*

Evet aramızda geniş okyanuslar vardır. Buna rağmen okyanusların milletler arasında bir engel olduğuna asla inanmayınız. Okyanuslar dostlar, düşmanlar arasında mâni teşkil etmezler. Dostluk yollarıdır. Bugün üzerimizdeki serbest hava sahası dostluk mesajcıları veya harp ve ölüm filoları taşıdığı gibi, geçmiş seneler zarfında bu gittikçe küçülen dünyamızın okyanusları da dostluk veya düşmanlık taşımışlardır.

Birkaç saat önce bu okyanuslar üzerinde uçarken aklım 300 sene evveline gitti. Üç asır evvel aynı suların memleketlerimiz arasında bir yardım ve dostluk filosu taşıdığını bilir misiniz? 300 sene evvel Türkiye, ülkemizi tehdit eden müstevlilere karşı bize yardım etmek için asker ve silâh gönderdi. 300 sene evvel sizden Allah ve dostluk namına yardım istedik. Yardımınızı esirgemediniz. *(Bravo sesleri, alkışlar)*

Bu geniş okyanus üzerinde küçücük gemilerle asker ve silâhlar gönderdiniz. Yarımadamızın en şimal kısmındaki Atjeh halkına mücadele esnasında Türkler yardım ettiler. Atjeh ve Türkiye'nin o zamanlar temas temin etmesinde bir gayri ta-

biilik yoktur. Sizler gibi Atjeh halkı da cengâverlikleri, istiklâlleri için mücadeleleri ile tanınmışlardır. Ve dinleri ile, tarihleri ile övünüyorlar.

Bu kadar uzun seneler sonra, bugün 88 milyondan fazla bir nüfusa sahip olan milletim namına Endonezya Reiscumhuru olarak size teşekkürde çok geç kalmadığımı ümit ederim. (*Bravo sesleri, sürekli alkışlar*)

Bir tehlike esnasında böyle bir yardım dostluk için iyi bir temeldir. Eğer Türkiye'ye niçin geldiğimi sorarsanız, sebep basittir. Ben buraya dostluğumuzu takviye ve halklarımız arasındaki anlaşmayı tarsine, aramızda daha yakın irtibatlar kurmaya ve müstemlekecilik yüzünden uzun müddet ihmale uğrayan eski dostluğu yeniden tesise geldim. (*Bravo sesleri, sürekli alkışlar*) İrtibatları bozan müstemlekecilikti. Müstemlekecilik inifrat, cehalet ve yalnızlığın felsefesidir. Müstemleke, milletlerin dost kazanmasına imkân vermez. Millî ruhun hapsedilmesidir.

Halk arasında bağlılığın dağılması demektir. İnsan zekâsının zincirlenmesi demektir. Millî tarihin parçalanması, millî istikbalin tahribi mânâsına gelir. Müstemlekecilik millî bir zaif anında karşımıza çıktı. Bu fırsattan istifade ederek nesiller boyunca bu zaafiyeti idame ettirdi. Bu vaziyet birleşmiş milletimizin gazap içinde müstemlekecilere karşı kıyam ettiği 1945 yılına kadar devam etti. Artık bu bizim çağımızdı, bizim için kuvvet ve onlar için zaif çağı idi. Müstemlekecilere karşı milletimiz vücutça yaralanmış fakat kalben kuvvet ve itimadını kazanmış bir şekilde kuruldu. (*Alkışlar*) Kimbilir belki de 300 sene evvel dövüşen müttefiklerimizden bazılarının ahfadı da cetlerinin gayretlerini tebci ve itmam ederek bu harpte çarpışmışlardır. (*Alkışlar*)

Biz de, sizler gibi, ilân ettiğimiz hürriyeti elimizdeki silâhlarla koruduk. Zamanın bizim lehimizde çalıştığını ve müstemlekeciliğin yek vücut bir halk topluluğunun birleşmiş gayretleri ile bertaraf edileceğini biliyorduk. Senelerce fedakârlık ettik, çalıştık, didindik, fakat haklı olduğumuzu ve korkakların haksız olduğunu ispat ettik. İstiklâlimizi kazandık ve dünya huzuruna dünyada rol oynamaya layık bir millet olarak çıktık. (*Bravo, sesleri, alkışlar*)

Fakat târîh milletlere vazife verirken ciddi davranır. Dünya şartları değişmiştir ve hakikatte halkın arzusu olan tarihin mantığı süratlenmiştir. Bizler için istirahat devri yoktur. İnkilâbımız devamlı olmalıdır. Bu ihtilâl temposu ehemmiyetle devam ettirilmesi gereken kıymetli bir şeydir, ihtilâl temposunu ihmal eden hürriyetini kaybeder, unutulur. Zira ihtilâlin de kendisine mahsus bir hayatı vardır. Böylece 14 sene evvel 17 Ağustos 1945'te Endonezya milleti istiklâlini ilân etti. 14 senelik ümit ve inkisar, 14 senelik tahrîp ve 14 senelik imar. 14 senelik istiklâl fakat 14 senelik sulh değil. Buna rağmen ortada bir hakikat vardır. Bu 14 sene emniyetin arttığı yıllar olmuştur. Bizi sukutu hayale düşüren safhaları olmuştur. Fakat nereye gittiğimizi ve oraya nasıl vasil olacağımızı biliyoruz. (*Alkışlar*)

Gayemiz hakikaten pek basittir. Bu, milletimize dünyadaki vazifesini yerine getirmek fırsatını vermektir. İstiklâlini yeni kazanmış olan milletlerin müstakil olmalarından dolayı dünyanın daha iyi ve emin bir yer olduğunu kimse inkâr edemez. Kimse bu milletlerin harp sonrası dünyasında yapıcı ve mühim bir rol oynadıklarını inkâr edemez.

Asya-Afrika konferansını hatırlınıza getiriniz. Bandung şehrimizde dört sene evvel toplanan bu konferansa muktedir hariciye vekiliniz de iştirak ettiler. Hakikat-

te yalnız iştirak etmekle kalmadılar aynı zamanda kıymetli bir vazife de gördüler. Bu konferansa 29 Asya ve Afrika Hükümetinin temsilcileri iştirak etmişti. Hepsini aynı fikirde değillerdi. Bunlardan bazıları askerî paktların âzası idiler. Bazıları ise askerî paktları dünya sulhu için tehlikeli görmekte idiler.

Netice ne olacaktı? Bu farklı unsurlar nasıl olup da bir neticeye vâsıl olabileceklerdi. Dostlarım Bandung'daki bu delegeler, oy birliği ile Milletlerarası Anlaşmanın bir numunesi olan bir komünike neşrettiler. Daha fazlası, lafzan ve ruhen tatbik edildiği takdirde bu huzursuz dünyadaki gerginliği bertaraf edecek milletlerarası tatbikat ve ahlâkiyatın on kaidesini ortaya koydular.

29 millet 1 milyar 600 milyon halk, dünyanın nüfusunun yarısından fazlası. Bu, karşımızdaki meseleleri halletmek, milletlerin birbirleriyle sulh içinde yaşamasını ve birbirine zıt muhtelif ideolojilerin bir arada bulunmasını temin edecek kaidesi koymak için ciddi bir teşebbüstü. Bizim, daus sıla dediğimiz on esas prensip kabul edilmişti. Bu prensipler 1955 Nisanı için muteberdi. Bugün için yine muteberdirler. Bunlar muhtelif milletler mevcut oldukça ve bunların arasında ihtilâflar bulundukça muteber olacaklardır.

Biz Asya ve Afrikalılar büyük devletler değilizdir. Kütleyi imha ve korku silâhları ile mücehhez büyük kuvvetlerimiz yoktur. Biz Endonezyalılar da siz Türkler gibi askerlerimizin kahramanlıklarından ve halkımızın metanetinden eminizdir. Biz hür bir milletin mağlup edilemeyeceğine, ancak imha olunabileceğine inanıyoruz. Sizin düşmanlarınız Bozkurt'un tırnakları ile bizim düşmanlarımız da Endonezya kartalının pençesi ile karşılaştılar (*Bravo sesleri, sürekli alkışlar*)

Buna rağmen maddeciliğin yapıcı tuğlalarını imha ve ölüm maksatları için kullanan büyük devletler arasında yeni bir mücadele başlayacak olursa bütün cesaret ve metanetimizin faydası olmayacaktır. Bunu bildiğimiz için bu eksik maddi kuvvetin yerine mânevi kuvvetin bir bütün halinde tatbikini ikame etmekten başka bir çare görmedik. Bandung Konferansı kimse için bir tehdit teşkil etmedi, istiklâl için pratik bir program vermekle iktifa etti. Bu, hayalperestler tarafından yapılan bir program olmayıp aralarında milletlerini istiklâle kavuşturan kimseler bulunan ve milletlerini ve bahtsız harp sonrası dünyası bataklığında selâmetle sevk etmeye muvaffak olan sağlam düşünceli insanların programı idi. Bu konferanstadır ki, milletlerimiz birbirlerini yeniden tanıdılar. Birbirimizi evvelce öyle biliyorduk, fakat dediğim gibi, müstemlele idaresine tâbi olmak tecrit edilmek demektir.

Milletler arasında dostluk ve anlayış fertler arasındaki dostluk ve anlayışa benzemez. Milletler arasında dostluk ve anlayış bütün dünya için bir kazançtır. Asla yanılmaya mahal yoktur. Dünya dostluk ve anlayışa muhtaçtır. Milletlerarası münasebetlerin takip ettiği eski yol değişmiş, yeni yol ise henüz tavazzuh etmemiştir. Bununla beraber muhakkak olan şudur ki, milletlerarası münasebetler ve milletlerarası mânevi bağlarda eski ölçüler ortadan kalkmıştır. Yeni muvazene milletlerin, milletlere, yahut insanların, insanlara tâbi olması esasına istinad ettirilemez. Yeni muvazene, eskiden olduğu gibi zorla kabul ettirilemez. Adaletin istikbali ve bütün dünya milletlerinin talep ettiği müsavi şartların tahakkuku için, milletlerarasında dostluk ve anlayış havasının yaratılması zaruridir, (*Bravo sesleri*)

İşte bu dostluk ve anlayışın teessüsünü temin maksadıyla Türkiye'yi ziyaretim için yapılan daveti kabul etmiş bulunuyorum. Yine bu dostluk ve anlayışın tesisi

gayesiyledir ki, Hükümetim Asya - Afrika konferansına ön ayak olmuştur. Milletlerarasındaki temaslar bu mülâhazaların ışığı altında tetkik edilmelidir. Bu gibi temaslar hiç kimse aleyhine müteveccih değildir. Bu temasların mahiyeti menfi değil müspettir. Bunlar insanlık ve hepimizin istikbali içindir. Bu temaslar kendimiz için daha büyük emniyet, ve çocuklarımız için daha büyük bir emniyet teminine matuftur.

Dostluk ve anlayış uğrunda gayretimiz yüzünden bir blok kurmakla her hangi bir kimseye karşı dünyada üçüncü bir kuvvet teşkil etmekle itham edilemeyiz. Hayır... Biz tek bir blok insanlık bloku, sulh bloku kurmak istiyoruz. Bandung'da gayemiz bu idi. (*Bravo sesleri, alkışlar*) Pek tabîî tamamıyla muvaffak olmadık. İnsan gayreti hiçbir zaman yüzde yüz muvaffak olamaz. Fakat muvaffakiyetsizliğe de uğramadık bu konferans, hem iştirak edenler üzerinde, hem de dünyanın geri kalan kısmında derin tesirler bıraktı. Asya ve Afrika'nın uyanık olduğuna, bir sese, mânevi yapıya, azim ve ileri görüşe sahip bulunduğuna dikkati çekti.

Birinci gayemiz, birbirimiz arasında çatışmayı önleyecek mânevi ve fikrî vasıtalarla sahip olmaktır. Bu zaruridir. Zira bu huzursuz dünyamızda, milletlerarasında bir çatışma, dünya buhranının tohumlarını, dünya felâketinin tohumlarını taşımaktadır. Yaşadığımız devir zarfında Avrupa biri bütün dünyayı saran iki büyük harbe sahne olmuştur. Asya ve Afrika'yı üçüncü bir dünya harbinin sahnesi, mücadeleye sahası haline getirmemek azmindeyiz. Bandung prensiplerinin tatbiki, bu prensiplerin tam ve dürüst olarak tatbiki, bunu teminat altına alacaktır. Daha geniş bir dünya manzarası içinde, azmetmiş bulunuyoruz ki, insanlık, sulh ve istikbâl için yükselen sesimiz duyulacaktır. Bu kısaca, Bandung mesajıdır. Bu kısaca, orada vücut bulan ruhtur. Bütün konferansa hâkim olan bu ruh harb sonu tarihi için bir dönüm noktası olmuştur. Sesi çıkmayanların sesi işitilmiştir. Bu kuvvetli, açık ve müşterek bir sestir. Bu sesin bugün hâlâ aksi işitilmektedir, bu ses faydası bitmeyecek olan ebedi bir mesajdır.

Memleketlerimizin birçok hususlarda farklı olduğunu biliyorum. Dünyayı aynı şekilde görmüyoruz. Siz millî emniyetinizi başka bir istikamette, biz başka yolda buluyoruz. Aynı meseleler ve aynı tarihe sahip değiliz. Buna rağmen üzerinde mutabakata varabileceğimiz birçok şey vardır. Buna bir misal mi istiyorsunuz? O halde Asya - Afrika, konferansına bakalım. Orada her ikimiz de aynı ideolojiye sahip olmadığımız diğer milletlerle mahdud fakat esaslı mevzular üzerinde mutabık kalmıştık. Bandung'da elde ettiğimiz netice, muhtelif görüşlerden neşet etmekle beraber, insanlığın istikbali için müspet bir kazanç idi.

Tarihî bakımdan mütalâa edildiği veya tarihî-coğrafi zaviyeden mesele tetkik olunduğunda, bu derece birbirinden ayrı delegeler arasında bu kadar müşterek bir anlaşma zemini bulunmasının hayret verici bir şey olmadığı görülür. Esasında, milletlerimizin hepsince karşılaşmakta bulunulan meseleler birbirinden pek o kadar farklı değildir. Hemen hepimiz teknik ve malî bakımdan az çok az gelişmiş memleketleriz. Çoğumuz kolonyalizmden daha yeni kurtulmuştur. Bittabi, hattı hareket ve reaksiyonlarımız, mahallî şartların tesirinde muhtelif şekillerde tecelli etmiştir. Ve birçokları arkamızda bıraktığımız, istenmeyen ve şiddetle reddolunan kolonyalizmin bir mirasıdır. Tabiatıyla, tarihî, coğrafi ve dinî âmillerin de bu hususta muhtelif derecelerde tesiri olmuştur. Bütün bunlar, tabiatıyla, milletlerimiz

ve devletlerimizin muhtelif meselelerine attığımız ehemmiyetin derecesi üzerinde müessir olmaktadır.

Milletlerarası durumumuzun tâyininde, millet olarak yeniden doğuşumuz sırasındaki veya istiklâlimizin ilk devrelerindeki milletlerarası münasebetlerin kesafeti belki bütün bunlardan daha da mühimdir. Türkiye'nin rönesansında askerleri tüfek elde mücadele etmek mecburiyetinde kalan sizler bunu bizim kadar iyi bilirsiniz. Müstemlekeci, sabık veya muhtemel müstemlekecinin hareket tarzı eski müstemleke memleketinin milletlerarası görüşü üzerinde derin ve devamlı bir tesir icra eder. Şundan eminim ki, milletlerarası tabiiye meselelerinde görüş tarzımız ne kadar ayrı olursa olsun, memleketlerimiz stratejide mutabıktırlar. Dünyada sulhu muhafaza etmek, bu hasta çocuğu sıhate kavuşturmak ve imkân nisbetinde bütün hastalıklardan korumak hususundaki stratejide aramızda mutabakat mevcuttur. Bunun böyle olduğunu biliyorum, zira Bandung prensiplerini ve ruhunu kabul etmiş olmanız bunu göstermektedir.

Bizim gibi milletler, hiç olmazsa, diğer başka bir müşterek noktaya da sahiptirler. Arazimizi genişletmekte hiçbir menfaatimiz yoktur. Okyanusların ayırdığı memleketler değil, kapı komşuları dahi olsaydık, yine de sulh içinde beraber yaşayabilirdik, zira biz tevessü heveslisi değiliz. Devlet hudutlarımız haricinde millî menfaatlerimiz mevcut değildir. Çünkü hükümetlerimiz ve milletlerimiz memleketlerini inşa etmek vazifesi ile fazlasıyla meşgul bulunmaktadırlar. Tahmin ederim ki, bir tarihçi bana karşı, milletlerin kalkınma ve imar işleri ile meşgul oldukları uzun bir sulh devresinin dünyada hiçbir zaman mevcut olmadığı vakasını kuvvetle ileri sürebilir. Filhakika, yirminci asrın ziyadesiyle fırtınalı ve ziyadesiyle müşkül bir devre olduğu muhakkaktır.

Biz bu keşmekeş içinde milletlerimizi kaldırmak mecburiyetinde kalmıştık. Bu kolay bir iş değildir. Belki de zahmetine değen hiçbir iş kolay değildir. Vakıa, iktidarımızda olmayan sebeplerle bu iş daha müşkül bir hal almıştır. Sulhu dünyada zorla hâkim kılabilseydik; işimiz daha kolay olurdu. Mamafih bizim başlıca meselelerimiz, âcil meseleler olmakla beraber, dış dünyanınkiler değildir. Hayır. Bizim için asıl meseleler dâhîlidir. Kısaca, mazinin sömürgecilik mirasından modern bir millet yaratma meselesidir. O, milletimizin ruhunu darbe üzerine darbeye maruz bırakan bir geçmişti. O, bizi yaralayan, yakan, yıkıcı ve yaralayıcı bir geçmişti... Bu, kendi mantığını yaratan bir mazi idi, bu mantık, ihtilâldi ve bir istiklâl harbi idi.

17 Ağustos 1945'te Endonezya milleti istiklâlini ilân etti. Sumatra'nın Şimalinden İrian Berat'ın Güney - Batı ucuna kadar bütün Endonezya milleti, bu arazinin ne kadar vâsi olduğu hakkında malûmatınız olup olmadığını bilmiyorum. Endonezya adaları manzumesi Ankara'dan Güney Hindistan'da Madras'a, yahut Ankara'dan Lhasaya, Ankara'dan Batı Afrika sahillerinde Dakar'a kadar olan bir araziye ihata eder. Evet, dünyanın bâzı en büyük adalarını ve en kesif nüfusa malik yerlerini ihtiva eden vâsi bir memleket. Nüfusu 88 milyondan fazla olan vâsi bir memleket. Ve calibi dikkat olan nokta şudur ki, bu büyük nüfus ihtilâlcî bir nüfustur. İhtilâlin halkımıza zorla kabul ettirilmesi mevzubahs olamaz.

Aksine, onlar ihtilâllerini sömürgeciliğe ve dünyaya empoze etmişlerdir, ve pek yakın bir gelecekte, ülkemizin bizatihi tabiatı ve bünyesine de kabul ettireceklerdir. Endonezya ihtilâli istiklâlimizin resmen tanınması ile sona ermiş olmadı.

Birleşmiş Milletlere kabul edilmemizle sona ermiş değildir. Ve biteceğine dair bir işaret de yoktur. Sizin için vâridolan bizim için de varittir.

İhtilâl devamlı olmalıdır. Sömürgeciliğin sona ermesi hakikatte, ihtilâlin diğer veçhelerine yol açmaktan başka bir netice tevlid etmez. Biz gayemizi biliyoruz. Ve ona doğru ilerliyoruz. Fakat ona ne zaman erişileceği kestirilemez.

Maddi ihtilâlin ıstıraplı fakat, şanlı günlerinde bizi bağlayan ve halâ bağlamakta olan gayemiz, insanlığın tam inkişafına ulaşabileceği en mükemmel seviyedeki âdil ve müreffeh bir cemiyettir. Bundan başka, Endonezya milleti, Dünya Harbinin sonundan beri istiklâline yeniden kavuşan Asya milletlerinden biridir. Sadece biri, adedi bakımından hiçbir suretle en büyüğü değil. Siz herkesten iyi takdir edersiniz ki, istiklâl kavuşmak bizatihi mühim bir şeydir. Fakat sadece istiklâl büyük bir şey ifade etmez. Siyasi istiklâl tek başına boş bir şeydir, bu boşluk milletin ruhundan gelen ilhamla doldurulmalıdır.

Milyonlarca Asyalı ve Afrikalı halka müstakil memleketler safına iltihak etmişlerdir. Bu bir vakiadır. Harb sonrası dünyasından ihtimalki, bundan daha ehemmiyetli bir şey yoktur. En az hidrojen bombası büyüklüğünde bir patlayıcı kuvvete ve en az atom kudreti kadar yapıcı bir kudrete maliktir. Her şeyden evvel şunu düşünmeliyiz ki, milyonlarca insanın kendi cemiyetlerini, milletlerini kurma talepleri vardır. Onlar artık dünyada tâbi bir mevki ile iktifa etmeyeceklerdir. İnsanlık ailesinin azaları olarak bütün haklarının tanınmasını isteyeceklerdir. Bu talebin hakkaniyete uygun olmadığını kim inkâr edebilir. Eşit fırsatlar, eşit imtiyazlar ve nemalar istiyorlar ve istiyoruz. Milletimiz bir fakir işçiler milleti ve milletlerarasında madun bir millet telâkki edilirdi. Bu asla doğru değil idi. Fakat buna inanaarak dalâlete düşenler vardı. Biz hususi bir durum veya hususi birtakım imtiyazlar talep etmiyoruz. Sadece müsavi bir durum ve müsavi imtiyazlar istiyoruz ve bunda ısrar ediyoruz. Aynı zamanda, dünya emniyeti ve beşeriyetin refahı için, müsavi vecibelerin mesuliyetini de kabul ediyoruz.

Hürriyet fikrindeki bu uyanışın ve bu muazzam bağımsızlık iştiağının, dünya muvazenesini değiştirdiği şüpheden varestedir. Eski dünya muvazenesinin, büyük zarar ve tehlikeler tevleid ettiği nazarı itibara alınırsa, bu, iyiye doğru bir gidiştir. Eski muvazene, emperyalizmin zararlarını ve emperyalizm nef'ine daimi ihtilâf tehlikesi doğururdu. Hürriyet fikrinin yeniden doğması ile, bu nevi zarar ve tehlikeler muvakkaten zail olmuştur. Ancak, emperyalizm ve emperyalizm zihniyeti devam ettiği müddetçe biz, yine bu tehlikelere mâruz kalacağız. Gittikçe kuvvetlenen millî bağımsızlık cereyanının, zarar ve tehlikeyi azaltmaktan başka bir tesiri daha olmuştur. Bu cereyan dünyaya yeni birtakım kaide ve ölçüler vaz'etmiştir. Bilhas- sa, eski milletler dünyayı yeniden değerlendirmek ve kıymetlendirmek lüzumunu hissetmiştir. Evvelce tegafül edilen veya tabii addedilen birçok hususlar, şimdi başlı başına birer mesele teşkil etmektedir. Eskiden sesini duyurmak imkânından mahrum olan milletler, şimdi beynelmilel kürsülerde sesini duyurabilmektedir. Bu ses, Bandung'ta olduğu gibi her zaman müttehit olmamakla beraber daima nazarı itibara alınması gereken bir âmildir, gerisinde her zaman bir kuvvet olmadığı halde, daima beynelmilel ahlâk ve adalet namına yükseltilmiştir.

Şüphesiz harp sonrası dünyasına istikrarsızlık hâkim olmuş ve bu büyük ölçüde yeni milletlerin ortaya çıkmasından husule gelmiştir. Ancak, eski milletler, biz-

lerin var olmakta devam edeceğimizi, tamamıyla ve samimi olarak kabul ederlerse bu istikrarsızlık ehemmiyetli derecede zail olacaktır.

Biz dünyanın uykusunu kaçırın bir kâbus değiliz. Biz buradayız ve burada kalmak niyetindeyiz. Avrupa devletlerinin Türkiye'nin yeniden doğduğunu kabul etmelerinin ve Avrupa'nın hasta adamının iyileştiği hakikatine kendilerini alıştırmalarının ne kadar uzun sürdüğünü hatırlıyor musunuz? Şüphesiz, statükoda hâsıl olan bir değişikliğin tanınmasının, bilhassa statükoya birçok menfaatlerin bağlı olması halinde daima gecikeceğini beklemek lâzımdır. Fakat, eninde, sonunda, yeni durum, kabul edilmelidir. Eğer edilmezse dünya istikrara kavuşamayacaktır. İnsan olarak, beşeriyetin daima alışık olduğu şeyi aradığını ve bunun hasretini çektiğini şüphesiz idrak ediyoruz. Eski dünya devletlerinin son yıllarda bazı hazin şoklara mâruz kaldıkları malûmdur. Harp sırasında darbeye mâruz kalan, tahrip edilen bazı şehirlerin, tamamıyla eski şekliyle yeniden inşa edildiğini biliyoruz. Eski yollar yeniden ortaya çıkmış, eski binalar taşma tuğlasına kadar, aynı şekilde yeniden inşa edilmiştir. Bu şehirlerde yaşayanlar alışık oldukları şeylerin yeniden inşasıyla, ortaya çıkan yeni bir dünya içinde kendilerini rahat hissetmek ve takviye etmek lüzumunu hissetmişlerdir. Ben bunu hoş karşılarım. Bir şehir veya millet dâhilinde, böyle bir davranış mümkün olabilir ve anlayışla karşılanabilir. Fakat dünyayı eski şekliyle yeniden inşa etmek mümkün değildir. Tuğlalar toz haline gelmiş, temeller çökmüş, plânlar kaybolmuştur. Eğer, dünyayı eski şekliyle yeniden inşa etmeye teşebbüs edersek, çimento ve harcımız isyan edecektir. Bu benzetmeyi biraz daha ileri götürmeme müsaade ediniz.

Dünyanın eski şeklinin bir kısmını idame ettirmeye çalışan milletler vardır. Bu milletler eski günlerinin şanını yâd etmek isterler. Eski bir imparatorluğu veya var olmayan bir imparatorluğun artıklarını muhafazaya çalışmak hazin, hazin olduğu kadar da gülünçtür. Vakıyı neden bilmemezlikten geelim. Vakıa şudur ki, müstemlekeciğin ölmekte olduğu çağdayız. O, Asya'nın birçok yerinde vuku bulduğu gibi sessizce ölebilir veya Türkiye'de ve Endonezya'da olduğu, Afrika'da da olmak istidadında bulunduğu gibi, milliyetçilik ve istiklâlin karşı konulmaz kuvveti karşısında parçalanabilir. Hepsinden daha hüznü verici daha ağır olanı, milliyetçilik kuvvetinin mevcudiyetini zorla kabul eden memleketlerin mevcut bulunmalarıdır. Bunlar mazinin bir parçasına, hukuken, ilmen, nısfeten ve siyasi gerçekler muvacehesinde hiçbir muteber iddiaları olmayan bir parçasına, hâlâ ısrarla bağlı kalmaktadırlar. Bu memleketler ne istemektedir? Terk etmeye mecbur edildikleri bir şeyin canlı bir hâtırasını mı saklamak istiyorlar? Anavatanından ayrılmış bir millet parçasını muhafaza edebileceklerini mi zannediyorlar? Bu böyle görünmektedir. Hollanda, Batı İrian meselesinde aynen bunu yapmaya teşebbüs etmektedir.

İrken, hukuken, iktisaden, siyaset ve tarih ve nihayet dünya nazarında Batı İrian Endonezya'nın bir parçasıdır. Fakat Hollanda, bu toprakları Anavatanın idaresine terk etmeyi reddetmektedir. Bu toprakların idaremize gireceği günün geleceğini biliyoruz. Hâdiseler önüne geçilemez bir hal alacak ve o gün gelecektir. Biz sabırlı bir milletiz. Ancak, ihtilâl sabırla beraber yürümez, kendi mânevi kıymetlerini ve kanunlarını kendisi tanzim eder. Milletimiz bir hâl çaresine varmanın arifesindedir, tutacağı yolu önceden katıyetle tespit etmek güçtür.

Evet, bir şeyi kaybetmek ve maziye hasret gibi hisleri anlıyor hattâ hoş bile karşılıyoruz. Fakat maziye hasret ve tahassürle bakanlar, bunun bizim için sadece

bir kâbustan ibaret bulunduğunu da anlamalıdır. Mazi daha yeni kurtulabildiğimiz, asırlar boyunca sürmüş bir hapis cezasıdır. Kurtulmak için ise, hapishane duvarlarını yıkarak bir yol açtık. Burada hâlâ uyumakta bulunanlar ve hücrelerinde henüz uyanmaya başlayanlar, duvarların parçalanmış olduğunu kısa zamanda anlayacaklardır.

Şüphe yok ki, bu millî devletler ve milletlerin teşekkülü çağıdır. Tarihin hiçbir devri böyle bir manzara göstermemiştir. İmparatorlukların dağılmasından yeni bir dünya meydana gelmiştir. Bu yeni dünya, kendi menfaat ve muhafazaları icabına göre serbestçe taazzuv eden millî devletler esasına istinad etmektedir. Bu dünya çok daha sıhhatli, gittikçe coşan beşerî taleplerin altında kaybolmuş olan eskisinden daha büyük kudretleri haiz bir dünyadır. Emperyalist dünya tehlikeli bir dünyadır, zira hâlâ kendi muvaffakiyeti için uğraşır ve kolonileri daima gayrimemnundur. Emperyalizmde şiddet, bir volkanın ağzına kadar ulaşmış bulunan lâvlar gibi kaynarak ve köpürerek daima sathın hemen altında mevcut bulunmaktadır. Ve yine bir volkan gibi, derinliklerindeki tazyik, kendini hapseden zarfı parçalayarak, fakat zamanın seyri sonunda onu zengin ve verimli bir toprak haline getirerek satışa çıkar.

Şunu memnuniyetle kaydedelim ki, büyük imparatorluklar devri artık kapanmıştır. Emperyalizm çağı sona ermektedir. Bu, uzun ve bir bakıma şanlı bir devir olmuştur. Mevcut değerlerin pek çoğu da bu çağın eseridir. Fakat eserler ve kaydedilen şerefli safhalar ne olursa olsun, bütün bunlar yanlış bir temel halkların halklara hükmedebileceği prensibi üzerine inşa edilmişlerdir. Bunun böyle olmadığı artık vazih olarak meydana çıkmıştır. Bu hata telâfi edilmiştir ve dünya bu şekilde daha sıhhatlidir. Emperyalizmin ölmüş olduğunu söylemek istemiyorum. Dünyanın şurasında veya burasında yapılan teşebbüslerin emperyalizmin nimetlerinden istifade için yapılmakta olmadığını da ifade etmeyeceğim. Ancak, onun günü dolmuştur ve artık can çekişmektedir. Bazen, bütün tarih boyunca insanların, ancak bir tehlike içinde yaşadıkları zaman memnuniyet duyduklarını düşünürüm, insanların emperyalizm tehlikelerini bertaraf ve son tehlikeyi sulh ve emniyete tebdil eder etmez bir soğuk harp havası içinde yaşamayı tercih eder görünmektedir.

Soğuk harp, nahoş bir realiteyi ifade eden nahoş bir ifade... Dünyanın büyük bir kısmı doğrudan doğruya, buna dâhil bulunduğu gibi, tamamı da tesirlerini hissetmektedir. Biz, soğuk harbe doğrudan doğruya dâhil değiliz ve dâhil olmayı da reddetmekteyiz. Kendimizi, dünyada mevcut büyük blokların her hangi birinin safında katı ve daimî surette yer almayı da aynı şekilde reddetmekteyiz. Bunları size bizi tam manasıyla anlayabilmeniz için ifade ediyorum. Aynı görüşlere sahip olamayacağımızı takdir etmekteyim, taahhütlere girmemiş bir millet olan bizimle aynı yolda birleşmeniz hususunda sizi iknaya çalışmam affedilmez bir hareket olurdu. Bir milletin dış siyaseti, realiteye ve şartlara göre tanzim ettiği, münhasıran kendine ait bir iştir. Bizim “Tarafsız” olarak tavsif edildiğimizi muhtemelen bilmektesiniz. Bu kolaylıkla kullanılan umumi bir ifadedir. Hakkımızdaki bu tavsif şeklini reddediyoruz. Hiçbir hususta tarafsız değiliz. Dünyanın veya dünyanın her hangi bir yerindeki insanların sulh, emniyet, refah, istikbal veya adaletine mütaallik hiçbir mevzuda nötralist değiliz.

Biz bu dünyada yaşamaktayız ve bu dünyaya aidiz onunla alâkalı her şeyde faal rol oynamak hakkımız ve vazifemizdir. Evet, faal, gereken kelime budur. İn-

sanlık sulhüne, emniyetine, refahına, istikbaline ve adaletine hadim olabilecek her şeyin araştırılmasında faal, delil mi istiyorsunuz? Bandung Konferansına bir daha göz atalım. Bu teşebbüs, yukarda zikrettiğim gayelere matuf idi. Faal siyasetimizin daha derin delillerini istiyorsunuz. Bu takdirde Birleşmiş Milletlere bir göz atınız. Endonezya, 1951 senesinde Birleşmiş Milletlere kabulünden itibaren, bu teşkilâtın idamesi ve takviyesi hususlarında sarf edilen bütün gayretlerde daima faal bir rol oynamıştır. Bununla beraber harici siyasetimizin iki vechesi vardır. Bir taraftan faaldir ve ayrıca müstakildir.

Biz, bütün dünyada mevcut büyük bloklardan hiçbirisine otomatik surette iltihak etmiyoruz. Daha ziyade bunların, sulh, emniyet, refah ve adalet gibi noktai nazarlardan kendimize göre muhakemesini yapıp, her birinin kıymetini ayrıca takdir etmeyi tercih ediyoruz. Beynelmilel tavır ve hareketimizi dost ve müttefiklere sadakate tâbi tutmaktansa bu şekilde hareketi tercih ediyoruz. Böylece, harici siyasetimiz hem müstakil ve hem de faaldir. Bu siyaset, bize uyan ve milletimizin geniş çapta desteğine mazhar olan bir siyasettir. Bu siyaset, bize, dünyada başka her hangi bir siyasetten daha faydalı ve verimli bir rol oynamamız imkânını bahşettiğinden emin olduğumuz bir siyasettir.

Biz, maddeten kuvvetli bir devlet değiliz ve bu sebeple dünyanın askerî emniyetine yardımlarımız cüzi olmaktadır. Fakat devlet adamı ve idareci yetiştirmek suretiyle insanlığa hizmet etmek imkânına sahip bir milletiz. Müstakil ve faal harici siyasetimizin, bu şekilde hareket etmemize müsaade ettiğine kuvvetle inanıyoruz. Bu siyasetimiz, her yerde dostlar ve iyi komşular arama esası üzerine istinad etmektedir. Bu sebepten, Türkiye'ye yaptığım bu ziyaretten son derece memnunum. Saniyen, bu siyasetimiz, dünyanın istikbalini ellerinde tutan büyük bloklar arasında bir anlayış bağı kurmak gayesine yöneltilmiştir. Bu iki blokun dünyada bir arada yaşayabileceğine inanıyoruz, tarihin bu hususta bize hak vereceği kanaatindeyiz. Tarihin hükmünü bizim tarafımızda olduğunu söylüyorum. Mazide de insanlık, bizi bugün birbirimizden ayıran uçurumlar kadar derin uçurumlarla ayrılmıştır. Bu uçurumlar artık örtülmüştür. Bugün Garp ve Şark arasında mevcut olan uçurumlar da örtülmelidir. Aksi halde, hepimizin istikbali hakikaten meçhul olacaktır. Bir arada yaşama, evet, biliyorum. Cayi sual olacak bir kelime. Herkes bunu zan ve şüphe ile karşılamaktadır. Şu halde, kelimenin şeklinde bir değişiklik yapalım ve ona; “Beraber yaşama” diyelim. Şayet isterseniz; “Kaçınılmaz bir halin kabulü” diyelim. Asıl mühim olan husus da bunun kaçınılmaz olması ve muhakkak ki, mümkün olmasıdır. Bloklar arasında bir köprü, bir irtibat vasıtası ve bir kılavuz olarak kaldığımız, müddetçe sulhe en iyi bir şekilde hizmet edebileceğimiz hakiki inancımızdır. Fakat bu demek değildir ki, biz kendimize göre görüş ve fikre sahip değiliz ve bunları ifade etmiyoruz veya mevkii tatbika geçirmiyoruz. Evet, bunların hepsini yapıyoruz. Fakat aynı zamanda, her meselenin ehemmiyetini takdir ve milletlerin dostluğunu arama ve onlara itimat etmek hakkını mahfuz tutuyoruz. Gittikçe birleşen dünyamız, karşılıklı inanç ve itimat olmadıkça mevcudiyetine devam edemeyecektir. Bu hususu kimse sizden daha iyi bilemez. Son aylar zarfında, bir arada yaşama hususunda hakiki manasında en vazih dersi siz vermiş bulunuyorsunuz. Hepinizin gayeleri için tehlikeli olan bir husus daha vardır. Bunlar, sulh, emniyet, refah, adalet ve istikbalin muhafazası şeklinde hulâsa ettiğim gayelerdir. Diğer tehdit müstemlekecilğin mevcudiyetinin devamıdır. Tarihi müstemlekecilik

maziye karışmış ve tarihten evvelki zamanlara ait bir varlık gibi devrini tamamlamıştır. Bununla beraber, hayatını uzatmaya çalışmaktadır ve şehrinizin büyük Ulus meydanında tarihten evvelki bir varlık ne derece anormal ve tehlikeli olursa, o derece anormal ve tehlikelidir.

Müstemlekecilik ve müstevliliğin esası nedir? Esası şudur ki, bunlar milletleri birbirinden ayırmakta, parçalamakta ve tahrip etmektedir. Esası şudur ki, bunlar tazyik altında tuttuğu millet, maddeden ve manen parçalanmış olduğu müddetçe yaşayabilirler. Bunu hatırdı tutarak bugün dünyada mevcut tehlike noktalarına bir göz atalım. İhtilâf kaynaklarına bakalım. Memleketimi ele alalım. Arazimizin bir kısmı henüz iade edilmiş değildir, binaenaleyh milletimiz parçalanmış bulunmaktadır. Garbi İrian, hâlâ küçük ve uzak bir yerden, bütün vâsi memleketimize son zamanlarda bir müstemleke muamelesi yapmış olanlar tarafından bir müstemleke muamelesine mâruz bırakılmaktadır. Bu vakıa bir ihtilâf kaynağıdır. Asya'nın diğer taraflarına bakalım.

Nerede milletler parçalanmışlarsa orada karışıklık ve tehlike vardır. Avrupa'ya, Avrupa'nın kalbine bakalım. Almanya parçalanmıştır, ve yalnız Avrupa için değil, bütün dünya için bir tehlike kaynağıdır. Hiç şüphesiz ki, bütün parçalanmış milletler birer tehlike noktası ve ihtilâf kaynağıdır. Millet bir bütün, büyük bir birleştirici kuvvete sahip bir bütündür. Parçalandığı zaman birlik tekrar kuruluncaya kadar hareketsiz kalamaz.

Beynelmilel hayatın ana realitelerinden biri budur. Harpten sonra ortaya çıkan dünya teşkilâtına Birleşmiş Milletler adı verilmesini her zaman şayanı dikkat bulmuşumdur. Meselâ, neden "İnsan Birliği" veya "İnsanlık Konseyi" denmesin? Cevap tabiatıyla gayet basittir. Milletler dünya cemiyetinin inşa malzemesidir. İnsanlık bütün değerleri ile bu inşa malzemesini teşkil edecek atomlardan başka bir şey değildir. Beynelmilel bakımdan kendi hayatı ve hayatıyeti ile organik bir bütün olan millet en ehemmiyetli unsurdur, işte bu sebeplerledir ki, milletlerin parçalanması bu derece tehlikelidir. Parçalanmış bir millet için, diğerlerini gölgede bırakan en âcil mesele millî birlik meselesidir. Bu hususta Endonezya Cumhuriyeti Başkanı olarak salâhiyet ve vukufu konuşuyorum. Sözlerimi bitirmiş bulunuyorum.

Size uzun uzadıya bazı meselelerimizden ve ümitlerimizden ve bazı müşterek meselelerimiz ve ümitlerimizden bahsettim. Meseleler mühim, ümitler ise kıymetlidir. Milletim, namına konuşarak şunu söyleyebilirim ki, dünyanın, insanlığın tam inkişaf ve refahını temin edecek bir sulh içinde yaşadığını görmeyi ümit ediyoruz. Milletimizin kendi millî gayeleri vardır. Milletimizi yeniden birleştirmek ve cemiyetimizi, mümkün olduğunu bildiğimiz bir adalet ve refah içinde yeniden kurmaya azmetmiş bulunuyoruz. Dünya sulh, istikrar ve refahını teminde bize düşen rolü oynamaya kararlıyız. (Alkışlar)

Bilirsiniz ki, memleketimiz büyük imkânlarla sahip bir memlekettir. Toprağımız geniştir. Milletimizin nüfusu çoktur ve daha da artmaktadır. Toprağımız fevkalâde zengindir. Millî istikbalimize en büyük itimadı beslemekteyim. Biliyorum ki, nesiller boyunca hasta idik. Fakat artık hastalık, tedavisi mecburen çok geri bile olmuş olsa, artık geçmiştir. Varlığımızı idame edeceğiz. Bundan başka, dünyanın istikbalinden eminim. Sulh ve beynelmilel emniyet yolundaki hamle bütün mukavemetleri yıkacaktır. Bundan eminim. Zira bütün dünyada insanîyetin

hissiyatına vâkıfım. Türkiye'yi ziyaretim maksatsız değildir. Maksadım birbirimiz hakkındaki bilgimizi kuvvetlendirmek ve eski dostluğumuzu derinleştirmek ve yenileştirmektir. Bu gayeleri takdis etmesi için Allah'a dua etmenizi rica ediyorum. *(Alkışlar)*

Milletlerimiz arasındaki dostluğun daima devam etmesini ve daha da kuvvetlenmesini niyaz ederim. Dünyanın ve bütün milletlerin, istikbalde muhtaç oldukları sulh, emniyet, refah ve adalete kavuşmasını temenni ederim. *(Bravo sesleri, şiddetli ve sürekli alkışlar)*

Efendim;

İki cümle daha söylemek için müsaadenizi rica ediyorum. Özür dilemek isterim, nutkumu söylemeye başladığım zaman bu Yüksek Meclis içinde hanımların bulunduğunu görmemiştim. Şimdi bu hatamı düzeltmek isterim. Sizlere Baylar ve Bayanlar diye, hattâ hemşirelerim ve kardeşlerim diye hitabetmek isterim. *(Bravo sesleri, sürekli ve şiddetli alkışlar)*

T.C.
MİLLET MECLİSİ
BİRİNCİ DÖNEM
ÜÇÜNCÜ TOPLANTI

81. Birleşim

1 Nisan 1964 Çarşamba

Birinci Oturum

Açılma saati : 15:00

Başkan : Başkanvekili Nurettin Ok

Kâtipler : İsmet Kapısız (Yozgat), Süreyya Öner (Siirt)

Federal Almanya Parlamentosu Başkanı Dr. Gerstenmair

Pek Sayın Başkan, sayın milletvekilleri,

Huzurunuzda bana söz söylemek fırsatını verdiğiniz için sizlere nasıl teşekkür edeceğimi bilemiyorum. Bahtıyarlığımın bir sebebi; Sayın Başkanın demin işaret ettiği gibi, millî hâkimiyetin tecelligâhı olan bu mukaddes salonda söz söylemek fırsatına nail oluşumdan duyduğum bahtıyarlığı her an müdrik bulunacağım.

Ben, Almanyadan, nazik davetinize uyarak gelirken, size Federal Alman Meclisinin selâmlarını da beraber getirmek vazifesini aldım. (*Şiddetli alkışlar.*)

Bu vazifemi yaparken müsaadenizle size tebriklerimi sunmayı da kendimi vazifeli görmekteyim. Bunun sebebi, biraz evvel gezmek ve görmek fırsatını bulduğum çok muhteşem Parlâmento binanızdır. Ben Alman Meclisi Başkanı sıfatıyla söylerim ki, ben ve bütün Meclis arkadaşlarım içinde, hiçbir tanesi yoktur ki, bu sözlerime işhat için beraberimde bulunan Alman Meclisi üç Mebusunu gösteriyorum, onlar da sizlere gıpta etmektedirler.

Bu muhteşem binada ve salonda başarılarla çalışmanızı temenni ederim. (*Şiddetli alkışlar.*) Sizlere hitab ederken ara sıra, zaman zaman Almanca sözlerime alkışla mukabele, etmek suretiyle hakkımdaki iltifatlarınızdan anlıyorum ki, Yüksek Meclisin içinde Almanca bilen pek çok arkadaşlar vardır; bundan da ayrıca bahtıyarlık duymaktayım.

Müsaadenizle şunu söyleyeyim; bundan 25 sene evvel, genç talebe olarak Türkiye'ye gelmiştim. Tabiatım icabı gezdiğim yerleri hatırımda muhafaza eder ve tekrar görmek fırsatını bulunca gezdiğim eski yerleri, bütün teferruatıyla hatırlayabilirim. Ancak, Ankara o kadar muhteşem ve muazzam bir değişikliğe uğramış ki, hiçbir yerini, hiçbir surette hatırlamama imkân hâsıl olmadı. Ve nitekim, bu muhteşem bina bundan 25 sene evvel yoktu ve gördüğüm birçok yeni binaların hiçbirisi yoktu. Bütün bu muhteşem görünüş, bana, Türkiye'nin ileriye, refaha yükselmek için nasıl bir azimle çalıştığının çok bariz bir sembolü olarak göründü. (*Alkışlar*)

25 sene evvelki hâtıralarıma temas etmişken, burada gördüğüm muazzam değişikliklerden bahsettim.

Hemen şunu müsaadenizle kaydedeyim ki, bu değişiklikler yalnız Türkiye’de olmamıştır. Son hâdiseler dolayısıyla dünyanın her tarafında muazzam değişiklikler olmuş, yeni bir çehre hâsıl olmuştur. Memleketim Almanya’da da çeşitli değişiklikler olmuştur. Gerçi bunlar arasında bizim için esas problem olan tekrar birleşme dâvası halledilememiş, ama, bu vadede umumi olarak düşüncelerde, görüşlerde olan çeşitli ve büyük değişiklikler devam edegelmektedir. Dünya çapındaki değişiklikler arasında sabit kalan bir şey müşahede ettim. Gezdiğim her yerde gördüğüm bu değişikliklere karşı, Türkiye’de değişmemiş bir tek şey gördüm. O da; Türkiye ile Almanya arasında anane halinde yaşayagelmekte olan dostluk İlişleridir. (*Şiddetli ve sürekli alkışlar, bravo sesleri.*)

Hepinizin çok iyi bildiğiniz gibi Parlâmento hayatında çeşitli görüşler ve kanaatler vardır. Nitekim benimle beraber buraya gelmek bahtiyarlığına eren üç milletvekili arkadaşım muhtelif partilere mensup ve kanaatleri temsil etmektedirler. Ancak, gerek Hükümet partisi olarak ve gerekse muhalefet olarak aramızda ihtilâf konusu olmıyan bir tek nokta vardır. O da dostluklara, Türkiye ile Almanya arasındaki dostluğa riayet etmek konusudur. (*Şiddetli alkışlar.*) Bu konularda hiçbirimizin en küçük bir ihtilâf ve çekişme konusu yoktur.

Sizlere Almanya’dan gelirken bir de teşekkür etmek vazifem vardı; müsaadenizle yerine getirmek isterim. Evvelâ, sizlere karşı Alman milleti olarak duyduğumuz dostluğa, sizlerin de aynı şekilde mukabele etmekte olunuz, Türkiye’nin bütün insanlığın ve bilhassa Avrupa’nın selâmeti ve müdafaası adına burada bir kale vazifesi görmek mehabetini üzerine almış olması, onun haricinde de NATO camiası içinde bizlerle yeni bir ittifak, yeni bir silâh arkadaşlığı akdetmiş olmanızdır. Şu halde sizleri ananenin bizlere intikal ettirdiği eski dost, müttefik ve silâh arkadaşı olarak aynı zamanda bugünkü yeni müttefik ve yeni silâh arkadaşı olarak da ayrıca hürmetle selâmlarım. (*Bravo, sesleri, sürekli ve şiddetli alkışlar....*)

TBMM BİRLEŞİK TOPLANTI

BİRİNCİ DÖNEM

DÖRDÜNCÜ TOPLANTI

33. Birleşim

5 Ocak 1965

Birinci Oturum

Açılma saati : 15:00

Başkan : Fuad Sirmen

Kâtipler : Nurettin Akyurt (Malatya Milletvekili), Nevzat Şener (Amasya Milletvekili)

Sovyet Parlamento Heyeti Başkanı Nikolay Podgorni

Sayın Senato Başkanı,

Sayın Millet Meclisi Başkanı,

Sayın baylar, milletvekilleri,

İlk önce heyetimiz, bu yüksek kürsüden konuşmak imkânı sağlanmış olduğundan dolayı, sizlere teşekkür eder. Sovyetler Birliği halkları, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği Yüksek Şûrası namına sizleri, senatörleri ve Türkiye Cumhuriyeti Büyük Millet Meclisi milletvekillerini ve bütün Türk Milletini can-ı gönülden selâmlarım. Sovyetler Birliği Yüksek Şûrası Heyeti, memleketinize Meclisin davetine icabet ederek iade ziyaretinde bulunmak üzere gelmiştir. Maksadımız, Türk halkının hayatını, emellerini ve plânlarını daha iyi, daha yakından görüp tanımaktır. Memleketlerimizin yakınlaşmaları ve aralarındaki münasebetleri sağlamlaştırmaları yolunda daha da ilerlemek için, güney komşumuzu daha iyi anlamak istiyoruz. Barışsever ve yaratıcı bir halk olan Sovyet halkı, Türk Milletinin, vatanın inkişafı için Beş Yıllık Plânı tahakkuk ettirmek yolunda halen sarf etmekte olduğu gayretleri anlıyor. Müsaadenizle, biz, Sovyet mebusları, Türk Parlâmento üyelerine ve bütün Türk halkına ve yaratıcı çalışmalarında başarılar dileriz.

Baylar, senatörler ve milletvekilleri,

Rusya halkları, bundan 47 yıl evvel büyük bir inkılâp yaparak kahramanca gayretleri ve verdiği pek çok kurbanlar pahasına, hür olarak yeni bir cemiyet kurmak hakkını kazandılar. Türk Milletinin önderi Kemal Atatürk, o zaman vuku bulan hâdiselerin azametini lâıykıyla takdir etmişti. Atatürk Sovyet Hükûmetine yazmıştı ki: “Kendi zincirlerini kırmakla iktifa etmeyip, bütün dünyanın kurtulması uğruna iki yıldan fazla emsalsiz bir şekilde mücadele eden ve yer yüzünden esaretin daimi olarak kalkması için iştirilmedik ıstıraplara azimle göğüs geren Rus milletine karşı Türk Milletinin duyduğu hayranlık duygularını size bildirmekle fevkalâde büyük bir memnuniyet duymaktayım.”

O yıllarda Türk Milleti de emperyalist istilâcılara karşı elinde silâhla savaşa ayaklandı ve bu savaşı zaferle neticelendirdi. Büyük Lenin bu olayı yüksek bir takdirle karşılamış ve şöyle demişti:

“Türk Milletinin örneği gösteriyor ki, muasır halkların canavarlığı püskürtmesi hesaba katılacak bir şeydir ve emperyalist hükümetlerin, Türkiye’yi mahkûm ettikleri soygunculuk, en kuvvetli emperyalist devletleri, Türkiye’den ellerini çekmeye mecbur eden bir savaş uyandırdı.”

Lenin, Ocak 1921 de, Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisine gönderdiği telgrafta, memleketinin istiklâli ve refahı için yılmaz bir enerji ile savaşan Türk Milletine ve Hükümetine en samimî temennilerini izhar etmişti. Genç devletlerimizin doğuşunun ilk günlerinde Sovyet Cumhuriyeti ve Türkiye birbirine kardeşçe yardım elini uzatarak dostluk ve kardeşlik anlaşması ile aralarındaki ittifakı sağlama bağladılar. Şubat 1921’de Moskova’ya Türk Heyeti geldiği zaman, Lenin demişti ki:

“Bu heyetle yapılan görüşmeler, yakınlaşma ve dostluk için fevkalâde sağlam bir başlangıç olacak ve bu yakınlaşma ile dostluk, diplomatik oyunlarla değil tabii, her iki milletin de emperyalist devletlerden son yıllarda iştirilmedik ve görülmedik derecede çok ıstırap çekmiş olduklarından ki, elde edilecektir.”

1921 anlaşmasında halklarınızın emperyalizme karşı yaptıkları mücadelede mütesanit oldukları kaydedilerek deniliyordu ki, iki halktan biri karşısına çıkarılan her hangi bir zorluk, ötekisinin de vaziyetini kötüleştirir. Bu anlaşma, insanlık tarihinde, bir halkın başka bir halkın soymasına değil, anlaşılan tarafların tam eşitliği, birbirinin egemenlik haklarına saygı, birbirinin içişlerine karışmama, bütün halkların kendi kaderlerini bizzat halletmeleri hakkının tanınması, esaret altında bulunan halklara bağımsızlık uğrunda yaptıkları savaşlarda ivazsız yardım gösterme taahhütlerine dayanan ilk anlaşmalardan biriydi.

1921 tarihli Sovyet-Türk Anlaşması, büyük Ekim sosyalist inkılâbının zafer kazandığı ilk saatlerde bütün dünyaya ilân edilen Sovyet memleketinin dış siyaset prensiplerinin mühim ve kongre bir tecessümü idi. Bu anlaşma, Sovyet -Türk münasebetlerinin inkişafı için iyi bir temel atmış oldu. 20’nci ve 30’uncu yıllar, iki memleket arasında ekonomi ve kültür alanındaki bağların sağlamlaştığı yıllar, iki memleketin siyasi sahadaki iş birliğinin ve dostluğunun kuvvetlendiği yıllar olmuştu.

Maalesef, sonraki yıllarda Sovyet -Türk münasebetleri, bildiğiniz gibi, gölge-lenmişti. Bugün bunu apaçık söylemek ve belirtmek isterim. Bu bakımdan Sovyetler Birliğinde yapılan yersiz ve yanlış beyanatlar menfi bir rol oynadı, gerçi karşı tarafın da bütün davranışları ideal bir şekilde oldu denemez tabii. Bununla beraber Sovyetler Birliği, bahsi geçen beyanatların yanlış, yersiz olduğunu açıkça belirtmiştir. Bunun için, fikrimizce, bütün bunlar geçmişe karışmalı ve iyi komşuluk münasebetlerinin yoluna konulmasına mâni olmamalıdır. *(Alkışlar)*

Son zamanlarda Sovyet-Türk münasebetlerinde başlayan devir, memleketlerimiz arasında iyi komşuluk münasebetlerinin yeniden başlamış olması ile, ekonomik ve kültürel münasebetlerin yoluna konulması ile, devletlerimizin temsilcileri arasında şahsi temasların ihya edilmesi ile karakterize ediliyor. 1963’te Bay Ürgüplü’nün Başkanlığındaki Türk Parlâmento Heyetinin Sovyetler Birliğini ziyareti, Türkiye Dışişleri Bakanı Bay Cemal Erkin’in, bir müddet evvel Moskova’da

yaptığı görüşmeler, sonra da ekonomi eksperleri heyetimizin görüşmeleri ve nihayet Sovyetler Birliği Yüksek Şûrası Heyetinin memleketimize gelmiş olması, bunu gösteriyor. Yakınlaşmamız yolunda artık muayyen başarıların elde edilmiş olmasını kaydetmekle memnunluk duyuyoruz. Fakat biz, bunun ancak ilk adımlar olduğuna inanmak isterdik. Şüphesiz biliyorsunuz ki, Asya memleketleri ile bu arada Ortadoğu ülkeleri ile dostluk münasebetlerini geliştirmek işinde memleketimizin büyük tecrübesi vardır. Bu münasebetlerin genel gelişme temayülü bunların aralıksız olarak iyileşmesi, gerçek iş birliği, eşitlik, karşılıklı fayda ve birbirinin içişlerine karışmama esasına dayanarak, bu münasebetlerin sağlamlaştırılması yolundaki her türlü engellerin ortadan kaldırılmasıdır.

Tarafsızlık ve bloklara katılmama siyasetine kesin olarak riayet eden Afganistan ile münasebetlerimiz, 45 seneden beridir hiç değişmeyen dostluk münasebetleridir. Sovyet-Afgan sınırı, çoktandır sağlam barış ve dostluk sembolüdür. Sovyetler Birliği ile İran arasındaki sınır üzerinde, daha birkaç yıl evvel, mecazi mânada söyleyebilecek olursak, itimsizlik bulutları dolaştığı halde, şimdi oradaki manzara bambaşkadır. Sınırdaki Aras nehrinde müştereken baraj ve elektrik santralleri kuruluyor. Sovyet-İran ticari ve ekonomik bağları gelişiyor. Bir müddet evvel Moskova ile Tahran arasındaki direkt havayolu açıldı.

İran Hükümetinin, hiçbir yabancı devlete kendi toprakları üzerinde herhangi bir çeşitten roket üsleri bulundurmak hakkını vermemek ve İran'ın Sovyetler Birliği topraklarına karşı saldırganlık için bir vasıta olmasına müsaade etmemek taahhütleri, Sovyet-İran münasebetlerinin müspet şekilde gelişmesi için bir temel atmıştır.

Bizim fikrimizce, şimdi Sovyetler Birliği ile Türkiye Cumhuriyeti arasındaki münasebetlerde bir dönemeç yapmak, ve bu münasebetleri geliştirip sağlamlaştırmak için gereken bütün şartlar mevcuttur.

Sosyalist bir Devlet olan Sovyetler Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti, hemen hemen aynı zamanda doğmuşlar ve müşterek düşmanlara karşı uzun bir müddet içinde beraberce savaşmışlardı. Ve şimdi, zannımızca, Lenin ve Atatürk devrinde doğmuş olan iyi geleneklere dönmek zamanı gelmiştir. Memleketimiz ve Hükümetimiz bu yolda hiçbir engel görmüyorlar.

Sovyetler Birliği ile Türkiye Cumhuriyeti arasındaki sınırın, iyi komşular arasında mevcut olması gereken bir sınır olacağına, Karadeniz'in de, barış ve uluslararası dostluk denizi olacağına inanmak isterdik. 1935 te Cumhuriyet Halk Partisi Kongresinde konuşan Atatürk şöyle demişti: *"Kara günlerimizden kalan dostluk münasebetlerimizi, Türk Milleti unutulmaz ve en aziz hâtıra olarak yaşatıyor. Sovyet-Türk dostluğu, arısı ulusal sulha ancak hayır ve fayda getirmiştir ve bundan böyle de ancak faydalı ve hayırlı olacaktır."*

Fikrimize göre, bugün de muhtelif alanlarda iş birliğinin genişletilmesinden gerek sizin memleketiniz, gerekse bizim Devletimiz ancak fayda görürler, bu iş birliği, dünya barışına da ancak hayır ve fayda getirir.

Sayın senatörler ve milletvekilleri,

Müsaadenizle şimdi de, barış içinde yaratıcı çalışmalarla meşgul halkımızın hayatı hakkında sizlere birkaç söz söyleyeyim. Sovyet iktidarı yıllarında ekonomi

ve kültürün inkişafında dünyaca tanınan başarılar kazandık. Büyük vatanımızın bütün milletleri, modern medeniyetin, hür hayatın ve gerçek eşitliğin sağladığı nimetlerinden faydalıyor, onlar parlak istikballerine doğru, el ele vererek ve birbirine yardım ederek yürümektedirler. Yarım asırdan az bir zaman evvel Rusya, geri, sefil bir memleketti. Bugün memleketimiz dünyanın ikinci sanayi devletidir. Elektro-enerjetik ve elektronik, kimya ve yüksek kaliteli metalürji, otomatikleştirme ve tele mihanik, bugünkü ekonomimizin başlıca kollarıdır. Fezanın tetkiki alanında elde ettiğimiz başarılar Sovyetler Birliğinin ilim ve teknik sahalarındaki muvaffakiyetlerini gösteren parlak misallerdir. Dünyanın hiçbir memleketinde bu başarıların emsali olmadığı malûmunuzdur. Sovyet cemiyetinin inkişafı, her gün önümüze yeni ve mürekkep meseleler koyuyor.

Halkımız, ilmin en son başarılarına dayanarak, bu meseleleri hallediyor. Bildiğiniz gibi, bir müddet evvel Parlâmentomuzun, yani Sovyetler Birliği Yüksek Şûrasının mûtat beşinci toplantısı yapıldı. Mebuslar, ekonomik inkişaf plânlarımızın, bir bütün olarak, yerine getirilmekte olduğunu kaydettiler. Parlâmento toplantısı, Sovyetler Birliğinin 1965 senesi için inkişaf plânını ve bütçesini görüştü ve tasdik etti. Millî gelir, yüzde 8, her vatandaşın gerçek geliri de, yüzde 7 küsur artacaktır. Şu olay, bizde bir kanun mahiyetindedir artık: Sovyet Devletinin hayatında her yıl, ekonominin inkişafında ve halkımızın hayat seviyesinin, refahının yükselmesinde yeni ve daha yüksek bir merhale oluyor. Memleketimizde istihsal seviyesi yükseldikçe, diğer ülkelerle olan ekonomik ve ticari münasebetlerimizin gelişmesi için daha büyük imkânlar meydana geliyor. Devletimizin, dış ekonomik bağlarını faal bir surette geliştirdiğini biliyorsunuz tabii. Milletlerarası ekonomik mübadele ve karşılıklı olarak fayda sağlayan ticaret, her memlekete, iç meselelerinin hallinde yardım ediyor. Sovyetler Birliğinin bütün memleketlerle olan ekonomik iş birliği tarafların eşitliği ve karşılıklı fayda esasına dayanıyor. Harice sattığımız mallar mukabilinde - ki, bunların başlıca kısmını sahayı donatımı teşkil eder, - ihtiyaç duyduğumuz mallardan satın alıyoruz. Biz ileride de bütün dünya memleketleri ile, bu arada en yakın komşularımız olan Yakın ve Orta - Doğu devletleri ile de ticari ve ekonomik münasebetlerimizi, fayda birliği esasında geliştirmek niyetindeyiz. Sovyetler Birliği ile ticari ve ekonomik münasebetlerin gelişmesi, resmî şahsiyetlerinizin, bu arada Ticaret Bakanı Bay Fennî İslimyeli'nin beyanatlarından anlaşıldığı üzere, Türkiye için de faydalı olur. Kayseri ve Nazillideki tekstil kombinalarının halen dahi Türk Milletinin hizmetinde olduğunu biliyoruz. Türkiye ile olan ekonomik münasebetlerimizi geliştirmeye, Türkiye'nin tasarladığı ekonomik inkişaf plânlarını gerçekleştirmesinde destek göstermeye şimdi de hazırız.

Bu alanda büyük imkânlar var. Geçen Aralık ayında memleketimizi ziyaret ederek, Sovyet endüstrisinin birçok işletmelerini tetkik eden salahiyyetli Türk ekonomik eksperler heyeti, buna kanaat getirebildi.

Türk uzmanları, Sovyet donatım ve makinalarının yüksek kaliteli olduğunu, Sovyet sanayiinin çıkardığı birçok malların Türkiye için faydalı olacağını kaydettiler. Heyet Başkanı Petrol Ofisi Genel Müdürü Bay Kenan Onat, bize verilen habere göre demiştir ki:

"Yaptığım ziyaret, faydalı olmuştur ve ileride Sovyet-Türk ticaretinin mühim derecede artacağı hususunda güven belirtmiştir."

Memleketimizin dış siyasetine, milletlerarası münasebetlerine gelince, şunu kaydetmek isterim ki, bu alanda da iyi perspektiflerimiz var. Sovyetler Birliği, dünyanın birçok devletleri ile bulunduğu münasebetleri başarı ile geliştiriyor. Biz, büyük sosyalist devletler ailesi ile kardeşlik bağları ile bağlı bulunmaktayız. Asya, Afrika, ve Lâtin Amerika'nın büyük bir grup bağımsız devletleri ile dostane ve her tarafa fayda sağlayan iş birliğimiz vardır. Avrupa ve Amerika'nın gelişmiş kapitalist devletleri ile iş münasebetlerimiz, barış içinde beraber yaşama prensiplerine dayanarak adım adım gelişiyor. Parlâmentomuzun geçen toplantısında mebuslar, Sovyet Devletinin sosyalist topluluğun bütün memleketleri arasındaki birliğin takviyesine, millî kurtuluş mücadelelerini desteklemeye ve Asya, Afrika ve Lâtin Amerika'nın bağımsız devletleri ile iş birliğini geliştirmeye yöneltilen siyasi hareket hattını oy birliğiyle desteklediler. Bu hareket hattı, barışın takviyesi ve milletlerarası gerginliğin gevşetilmesi, sosyal sistemleri başka başka olan devletlerin, barış içinde beraber yaşamaları prensibinin sebatla gerçekleştirilmesi siyasetidir. Halkımız ve Hükümeti, milletlerarası alanda itimat ve karşılıklı anlayışı sağlamlaştırmak, halklar ve devletler arasında iş birliğini yoluna koyup geliştirmek, milletlerarası ihtilafı meselelerin barışçı yollarla halledilmesinde muvaffak olmak için sebat ve azimle çalışmaktadır. Bize öyle geliyor ki, bütün devletler, her halkın kendi iç meselelerini bizzat halletmesi hakkını tanırlarsa, bütün dünya memleketlerinin egemenlik ve toprak bütünlüğüne katı olarak saygı gösterirlerse, bunda muvaffak olunabilir.

Yeni bir dünya harbinin önlenmesi mümkün ve zaruri olduğuna Sovyet halkı kânidir. Onlar, barışa götüren en emin yolu, silahlanma yarışının durdurulmasında, nükleer silâhlar ve insanları kütle halinde imha eden diğer silâhların yok edilmesinde tam ve genel silahsızlanma hususunda anlaşmaya varılmasında görüyorlar.

Sovyetler Birliği, silahsızlanma meselesini ölü noktadan çıkarmak, mürekkep olmakla beraber, halklar için hayati bir önemi olan bu meselede taraflar için makbul bir anlaşmaya varmak yolunu bulmak üzere, elinden gelen her şeyi yapıyor. Fakat bu, yalnız bize bağlı bir iş değildir, bütün devletler ve halklardan gayret ister. Tam ve genel silahsızlanmanın tahakkukunu elde etmeye çalışan memleketimiz, silahlanma yarışını, hiç olmazsa tahdid edecek, frenleyecek ve böylelikle silahsızlanma meselesinin halli için daha müsait şartlar yaratacak olan tedbirlerin alınmasına da taraftardır. Bilindiği gibi, halen NewYork'ta yapılmakta olan Birleşmiş Milletler Teşkilâtı Genel Asamblesi 19'ncu toplantısında Sovyetler Birliği, milletlerarası gerginliğin daha da gevşetilmesine ve silahlanma yarışının tahdid edilmesine yöneltilen konkre teklifler ileri sürmüştür. Devletimiz, askeri bütçelerin daha da kısılması, başka devletlerin topraklarındaki askeri kuvvetlerin çıkarılması veya azaltılması, yabancı askeri üslerin kaldırılması meselesine bilhassa büyük bir önem vermektedir. Askeri tahsisatların kısılması meselesinin halline yardım etmek isteyen Sovyetler Birliği Yüksek Şurası, 1965 devlet bütçesinde Sovyetler Birliği askeri kuvvetleri için ayrılan tahsisatı 500 milyon ruble azalttı. Bu, ülkemizin, milletlerarası durumun iyileştirilmesi dâvasına kattığı bir paydır ve diğer memleketlerin de bu örneği takip etmeleri, arzu edilir bir şey olurdu tabii! Biz, Avrupadaki durumun normalleşmesine ve Avrupa güvenliğinin müessir bir şekilde sağlanmasına bilhassa büyük bir önem veriyoruz. Fikrimizce, bu meselenin halli, Türkiye'nin de menfaatlerine başkalarınınkinden az uygun gelmez.

Nükleer silâhların yayılmamasını ön gören bir anlaşma akdi, büyük bir rol oynardı, hem de öyle bir anlaşma ki, nükleer silâhı olmayan memleketleri, bu silâha kavuşturabilecek gerek direkt, gerek indirekt yolların hepsini kapatsın. Açıkça söylemek gerektir ki, çok taraflı NATO nükleer kuvvetlerini kurma plânları, bu anlaşmaya götüren yolda bir engeldir.

Avrupa'da -hem de ancak Avrupa'da değil- itimat ve güvenliğin sağlamaştırılması, hallini çoktan bekleyen bir meselenin, yani NATO memleketleri ile Varşova Anlaşması memleketleri arasında bir saldırmazlık paktı akdedilmesi meselesinin halline yardım etmiş olurdu. Böyle bir Anlaşma, NATO Üyesi olan Türkiye'nin ve Varşova Anlaşması'nın bir üyesi olan Sovyetler Birliği'nin menfaatlerine uygun gelmez mi? Pek tabii olarak, barışın sağlamaştırılmasına ve milletlerarası gerginliğin azaltılmasına yardım edebilecek faydalı neticelerin elde edilebilmesi için başka alanlar da vardır. Bunun için gereken ancak bir şey var, o da bütün devletler tarafından samimî arzu ve iyi niyet gösterilmesidir. Sovyetler Birliğine gelince, halli gereken meselelerin çözülmesi için hiçbir zaman gayret esirgememiştir ve ileride de bu yolda başarı elde etmek için, azim ve sebatla çalışmaya hazırdır.

Bu vesile ile Kıbrıs'la ilgili meselelere merak göstermezlik edemeyiz. Biz, Kıbrıs meselesinin, Kıbrıs Cumhuriyetinin egemenlik ve toprak bütünlüğüne saygı, her iki millî cemaatin barış içinde yaşamasını temin edebilecek bir şekilde her iki cemaatin kanuni haklarına riayet edilmesi ve Ada'da iki millî cemaatin mevcudiyetini tanıma esasında barış yoluyla halledilmesine taraftarız. (*Bravo sesleri, alkışlar.*) Eminiz ki, bu tutum, bütün Kıbrıslıların menfaatlerine uygundur. Kıbrıs meselesi, hiçbir yabancı müdahale ve bilhassa askerî müdahale olmadan barışçı yollarla halledilmeli. Müdahale, Kıbrıslılara hem Rumlara, hem Türklere yeni felâketler getirebilir. Kıbrıs meselesindeki tutumumuzun, bütün alâkalı taraflarca, barış ve halkların gerçek bağımsızlığı dâvasını aziz bilen herkesçe anlayışla karşılanacağını ümit etmekteyiz.

Baylar, senatörler ve milletvekilleri,

Sözüme son verirken, Türkiye ile Sovyetler Birliği arasındaki münasebetlerin başarı ile gelişmesi için, parlâmentolarımızın ellerinden gelen. Her şeyi yapacaklarına emin olduğumu belirtmek isterim. Sovyet halkı, başarılarını ve her yöndeki faaliyetlerini komşularının iyi bilmelerini samimî olarak arzu ediyor. Heyetimiz, Sovyetler Birliği Yüksek Şûrasının kendisine verdiği vazifeyi yerine getirerek 1965 senesinde Türkiye'den Sovyetler Birliğine bir parlâmento heyeti göndermek davetini sunuyor.

Büyük Millet Meclisine, önemli devlet vazifelerinin yerine getirilmesinde başarılar dileriz. Komşumuz Türk Milletine bir defa daha en iyi saadet ve refah temennilerimizi sunarım. Yaşasın bütün halklar arasında barış ve dostluk! Teşekkür ederim. (*Alkışlar.*)

T.C.
MİLLET MECLİSİ
BİRİNCİ DÖNEM
ÜÇÜNCÜ TOPLANTI

81. Birleşim

25 Mart 1965 Perşembe

Birinci Oturum

Açılma Saati : 15:00

Başkan : Başkanvekili Nurettin Ok

Kâtipler : Nevzat Şener (Amasya), Nurettin Akyurt (Malatya)

Tunus Cumhurbaşkanı Habib Burgiba

Bay Reis ve bay milletvekilleri;

Siyasette bazan bir günün hisleri bütün bir ömrün dostluklarını unutturabilmektedir. Bugün huzurunuzda gelip, iki memleketimiz arasındaki yepyeni bir bağın mevcudiyetinden bahsetmem abes olur. Ben daha ziyade bu bağ daima canlı ve zinde tutan şeyleri hatırlatmak isterim.

Bir Tunuslu için baylar, Türkiye hiçbir zaman yabancı bir sahil olmamıştır. Halbuki bütün dünya bizi bir Türk boyunduruğu altında kalmış olduğumuza inandırmak istemişti. Gerçi biz Tunuslular, menfaat gözetmeden bu ikna gayretinin yapılamayacağını biliyorduk. Hakikatte bu boyunduruk, bir vesayet, bir ittifaktan başka bir şey değildi. Bugün buna bir Commonwealth denilebilirdi. Hattâ, sizin sultanlarınız, bizim Tunus beylerinin vasileri olduğu müddetçe, onlar, bizlere başvurulacak son bir müracaat makamı, bir çeşit temyiz imkânı gibi görünmekteydiler. O zamanlar, ne siz ne de biz, böyle bir sistemin müessir bir şekilde devamını sağlayacak ne idari imkânlar, ne de maddi güçlere sahip bulunmuyorduk.

Sahip bulunsaydık, şüphesiz Mağrib tarihi başka bir cereyan alacak ve biz Tunuslular, yakın mazimizi gölgeleyen sömürge devrini yaşamayacaktık. Daha bu asrın başında, Türkiye'deki büyük teceddüdün ilk âlâmetlerini ve memleketimizin modern bir Devlet haline inkılabını beklemeden, Tunus, bir içgüdü ile, bütün bir Doğunun ihtişamını paylaştığı, ve şan ve zaferle dolu bir mazinin vârisi olan Türkiye'ye ve Türk kardeşlerine doğru nazarlarını çevirmişti. Vatanlarını terke mecbur olan ilk Tunus milliyetçilerinin sizin memleketinizde melce aramış olmaları çok manidardır. Ali Basamba ve Hayrettin, Türkiye'de kendilerine sıcak bir barınak bulmuşlardı. Hatta bu sonuncusu kendisine burada bir kariyer dahi yapmıştı. Benim hâtıralarımın geriye gidebildiği imkân nisbetinde, Türkiye'nin, mesafede Irak, fakat kalb ve düşüncede yakın, hem müphem hem âşinâ, fakat daima mümtaz bir yerde olarak, hafızama nakşedilmiş olduğunu bilirim.

Daha lise talebesiyken, Sadıkî Kolejinde, okul defterimin ilk sayfasına şunları yazmıştım: **Kahrolsun müstemlekecilik, yaşasın Türkiye...** Bu cümlede bir ret ve bir ümit vardı. Türkiye ümidi temsil etmekteydi. Daha sonraları, 1918 sonbaharında, sizler için keder dolu günler geldi ve biz Tunuslular bu acınızı paylaştık. Mondros Mütarekesinde sizlere zorla kabul ettirilen şartlar bizlerin kalplerinde, egemenliğimizi üç çeyrek asır yok eden meşum Bardo Mütarekesinin, 12 Mayıs 1881 de imzalanan bu acı vesikanın aynı ıstıraplı yankılarını yaratmıştı... Türkiye'nin, bu eski İslâm kalesinin de nihayet teslim olup sancağını indirmesi ve o zamana kadar Mısır ve Kuzey Afrika'nın tanımış olduğu tahakküm şeklinden hiç de daha az zorlu olmayan bir boyunduruk altına girmesini görmek, bizler için son derecede acı idi. Mağdur milletler için ümit artık erişilmesi gayrimümkün bir lüks haline mi gelmekteydi? Biran için biz öyle zannettik. Bize öyle geliyordu ki, müstevliyi mağlup etmek için onun karşısına, bizi yenmiş olmasını sağlayan kuvvetlerden daha üstününü çıkarmaktan başka çare yoktu. Fakat siz Türkler, bu "basitçi" tarih görüşünü bir kere daha tezkip ettiniz. Hattâ bu tezkibiniz bir mucize şeklinde tecelli etti. Tam manasıyla bir 100 sene harplerinden mecalsiz, paramparça ve harabe halinde çıkan ve her türlü yorgunluğun da fevkinde bitap bir milleti birden çelikleştirmesini bilen bir adamın Atatürk'ün mucizesi... Sakarya Harbi, Sakarya Zaferi, 20 yaşımın en kuvvetli hâtırası olmuştur. O zamanlar kendi kendime diyordum: Acaba ben de milletimi böylesine seferber edemez, onun ruhuna bu kurtarıcı hamleyi, bu dizgin tanımaz ihtirası nakşedemez miydim? (*Şiddetli ve sürekli alkışlar, bravo sesleri*)

Lozan'da bir asker diplomat, İsmet İnönü, Atatürk'ün gerçekleştirdiği bu büyük kalkınma eserini tamamladı. (*Bravo sesleri, alkışlar*) Bu eser, sömürgeciliğin kökünden bertarafı, Devlet idaresinin, iktisadının ve gücünün Türkleştirilmesi, yabancı nüfuz çevrelerinin son bakiyelerinin de tasfiyesiyle bereketli bir şekilde gelişti.

Ergin çağa eriştiğim zaman, Mustafa Kemal, bana, bir kahramanın tam örneği, komuta ve idare için doğmuş bir şef, milletinin kaderini değiştirmek için ondan gerekli her şeyi talep edebilen ve bütün sınırların da ötesinde bir lider olarak gözükmekteydi... Paramparça vatanına yeni bir ruh vermeye muktedir olmuş, harice göz diken ihtiraslardan kaçınmış, fakat yine de millî gururu coşkunlukla yüceltebilmişti. (*Bravo sesleri*)

Kanaatim şudur ki, Mustafa Kemal, memleketini uçurumun dibinden çekip ona itibarlı bir yer, yepyeni bir vakar verdiği ve böylece dehasını âleme kabul ettirdiği anlarda dahi, birazdan izah edeceğim sebeplerle, Arap kardeşlerimizin çoğu bu muzaffer hamlenin öğretici değerlerini tam mânasıyla ölçemediler. Her şeyin kaybolmuş görüldüğü anlarda, sadece irade ve inat kurtarabilirdi. Mustafa Kemal ise, irade ve sebatın cüretkârane şekilde tecellisiydi, bunların birer örneği idi. Mondros Mütarekesi, Türkiye'yi yabancı devletlerin insafına terk etmişti ve şimdiden akbabalar, yere serilmiş bu müdafaasız koca gövdenin etrafında uçuşmaktaydılar, işte o zaman, Mustafa Kemal, sizce de bizce de "vatan" denilen o sihirli millet kelimesinin çevresinde, yok olan büyük bir devletin bıraktığı öksüzleri birleştirdi.

İşte her şeyden mahrum iken, hem bir savaşı hem bir ihtilâli yönetmeyi başardı. Yabancı kuvvetlere karşı savaş; daha az korkunç olmayan iç kuvvetlere, yani atalete, bâtıla, cehalete; ahlâki, siyasi iktisadi ve zihni az gelişmişliğe karşı da ihtilâl...

Ve işte, o zamanlar bir maceraperest, bir çete reisi denilen bu adam, mağdurları, terk edilmiş, unutulmuşları, yani bu muazzam harekete girmek için tek işaret, tek jest bekleyen köylü kütlelerini dâvaya iştirake çağırdı. Hareket çarkına giren bu kütle, mağrur strateji üstatlarının, şüpheli politikacıların bütün hesaplarını allak bullak etti.

Bu bakımdan Mustafa Kemal'in şahsiyeti, halk kütlelerinin ayaklanması ve halk mücadelelerinin öncüsü olmuştur. Bu mücadeleler onun ölümünden sonra da genişlemiş, Doğu ve Batı bloklarının arasındaki üçüncü dünyaya da sirayet etmiş ve onu sömürge tahakkümünden kurtarmıştır. (*Alkışlar*)

Bunlara rağmen, Atatürk hareketinin Arap memleketleri içinde epey tereddütler yaratması ve her zaman derin yankılar bulamamasının sebeplerini, şüphe yok ki, bu liderin din ve din müessesesine karşı takındığı tavırlarda aramalıyız. Modern Türkiye'nin banisi için, o zamanlar, İslâm geleneği, durgunluk ve hareketsizlik mektebinin bir âmeli gibi görünmekteydi. Başka bir deyimle, bir manivela değil, bir fren olmaktadır. Her şeyi yeni baştan kurmak, bitmiş tükenmiş bir bünyeye taptaze bir enerji zerk etmek icab ettiği bu yaman günlerde, hareketsizlik ve çökme arasında bir sebep netice bağlantısı vaz'etmek kolay idi. Tunus tecrübesinin ve İslâm'ın bize bütün gelişmeleri boyunca öğrettiklerinin ışığı altında, vardığımız kanaat öyledir ki, bu konuda bizim hükmümüz bu çok radikal yargılardan hissedilir şekilde ayrılmaktadır... Bâzı hallerde İslâm'ın uykusundan bahsedilmiş olduğu doğrudur. Fakat pek çok defa, sebep netice ile karıştırılmıştır. Bazı belirli ve zorunlu keyfiyet -meselâ sömürgeleşme hâdisesi- hayatın tabii akışını durdurup, milletin normal terakkisini sekteye uğrattınca, ruhlarda cesaretin kırılması ve imanın donup kalması mümkün olmaktadır...

Müesseselerin tarihinde, dinî duyguların tarihinde olduğu gibi “ölü zaman” denilen şeyler mevcuttur. Bütün beşer camiaları, bu yeis ve terk etme fasıllarını yaşamışlardır. Manen, maddeten zayıf düşen bu halk kendi içine çekilir, fertler ise mevcut andan ötesini düşünmez olurlar. Hattâ Allah'tan sadece yaşamaya devam etme müsaadesinden başka şey istemezler, müminler kendisinden, adalet etmedikçe de asuman büsbütün karanlığa gömülür... Ancak, ruhların bu bezgin ve uyuşmuş hali çok defa, gerçek değil, zahirîdir. Asli olmaksızın aldatıcıdır, bütün bunlar bir iç sây ve emeği gizlemekte, şaşırtıcı silkinmeler saklamaktadırlar.

Filozof Heraklit; “İnsanoğlu hiçbir zaman faaliyetin dışında kalmaz. Uyku veya rüya halinde bile dünya olaylarına iştirak ve bir şey yapmaya devam etmektedir.” dememiştir mi?

Çok zaman yoktur ki yabancı tahakkümündeki bütün memleketler gibi İslâm'ın da bu kaybolma ve karanlığın içine daldığına hükmedilmiş idi. Fakat bu hüküm yanlış olmuştur. Zira bu ülkeler şimdi zincirlerinden kurtulmuşlardır ve İslâm uyanmıştır. Zaten Mısır'da Şeyh Mehmet Abdu, Pakistan'da Şair Mehmet İkbal gibi insanların dine getirdikleri fevkalâde destek inkâr edilebilir mi? Beraber ve mütesanit dâvaların bu iki önderinden birincisi kendini, muasır devrin icaplarına uygun bir İslâm fikriyatının elemanlarını kurmaya vakfetmiş, ikincisi ise, din aşk ve ateşini istikbâl mücadelesinin içine sevk etmiştir. Öyle ki, dua, dinî ve tefekkür ve şiir, vatan gayretinin ayrılmaz ve tamamlayıcı dayanağı olmuştur.

Bugün İslâm dünyasında müşahitleri hayrete sevk eden bir şey varsa, o da İslâm'ın hayatîyeti ve zamanımızın cemiyetine ve çeşitli güçlüklerine intibak kabiliyetidir. Sanayileşme çağıının her yönlü değişmeleri, bütün gelenekler için aynı meseleyi, yani köklerden kopma meselesini vazetmektedir. Yirminci asrın ekonomik ve sosyal bünyesine çekingen tepkiler gösteren bir Müslüman, ancak kendi ölçülerine sığdırabileceği dar bir İslâm dünyasına kapanmaktadır. Bu İslâm onu bir iklim değişmesine karşı muhafaza etmekte -hiç olmazsa o öyle zannetmekte- o da uçurumun bir kenarında geçinip gitmektedir. Fakat bu bir istisnadır. Buna mukabil ilim ve terakki istikametinde giden bir Müslüman ve onların hayır kırıyla yek vücut olan bir Müslüman, İslâm geleneğinin gençleşmesine yardımcı olmakta, böylelikle İslâm'a asıl evrensel karakterini verebilmektedir... Unutmayalım ki Araplarda din, Devlete takaddüm etmiştir. Din müessesesi Devletten evvel kanun yapmış ve yürütmüştür. Şu halde, din, Devletin yanında ve Devletle beraber, yönetmeye, ilham vermeye, ahenk kurmaya muktedirdir ve öyle olmalıdır. Biz bu iki varlığı, mutena kız değil de, birbirlerini tamamlayıcı olarak kabul ediyoruz, onları ayırmaktansa birleştirmenin daha doğru ve daha haklı olduğunu zannediyoruz. Müslüman toprağında lâik bir Devletin kurulması, münakaşa götürmez ki, Arapların çoğu için şaşırtıcı bir yenilik idi. Bu zamandan itibaren ki Türkiye ile mağrip ve maşrik ülkeleri arasında bir pürüz zuhur etti. Ve hem siz, hem bizler bütün menfaatlerimizin icab ettirdiği bir yaklaşmanın ve onun ilahi takdirinin dışında kaldık ve yaşadık. Artık bu devreyi kapamanın, ne yolun güçlüklerinden ne de lisan açıklığından çekinmeye bir dostluğu yeniden keşfetmenin icabet ettiğine, biz müdrikiz. Sizlerin de bunları böyle ve aynı kuvvetle hissettiğinizi ileri sürersem, zannetmem ki fazla yanılıyım... Biz, Türkiye ve Arap memleketlerinin birbirlerini anlamaktan kaçınmalarının, karşılıklı izahat için tereddüt etmelerini, bir araya gelmelerini ihmal etmenin bütün mahzurlarını, birçok vesilelerle ve acı ile derinden hissettik.

Bu mahzurlu durum, sizler için de, bizler için de, bu dâvada kaybettiklerimizi gayet iyi bildiğimiz için, çok esef verici bir şeydi. Atatürk için beslediğim bütün hayranlığımı biraz evvel ifade ettim. Fakat ondan sonra daha da yakın mazide milli hayatımızın birçok devirleri bizler için çok kıymetli dersler olmuştur. Bunların içinde bilhassa en nazik olanı, yani ikinci Dünya Harbi devresinde, Türkiye siyasi basiretin, inceliğin ve suplesin bütün kalitelerini göstermemiş midir? Bu vasıfları bizler için dikkat ve ibrete lâıyk olmuştur. Her taraftan tehlikelerle çevrili bir Türkiye, yeni ittifaklar yapmaya veya taahhütlerini inkâr etmeye zorlanmasına rağmen, bütün taşkınlıklara, bütün iğvalara karşı direnmiş, sadece kendi selâmet ve emniyetinin emirlerine itaat etmiş ve neticede bütün muharip devletlerin takdirini kazanmıştır. Bu devreyi gerçek bir diplomasi okulu olarak tarif etmekle mübalağa yapmış olmuyorum. Birkaç sene sonra belirli olarak tarif edilen ve "*pozitif nötralizm*" diye isimlendirdiğimizi, siyasi tutum kaidelerinin de yine sizlerin bu devresinde tohum halinde bulduğumuzu ilâve etmeliyim.

Şu veya bu sahalarda bir çeşit ayrılma dolayısıyla sizler ve bizler mütakabil tecrübe ve muvaffakiyetlerimizden karşılıklı olarak istifade edemedik. Kelimenin gerçekte manasıyla aramızda bir iş birliğinin henüz başlamadığını sizlere söylersem elbet yeni bir şey öğrenmiş olmayacaksınız. Türk ve Arap münasebetlerinin defterinde hayal kırıcı sayfalar fazlasıyla mevcuttur. Bunlar feda edilmiş şans ve fırsatla-

rın, kaybedilmiş iş birliğinin sayfalarıdır. Ancak, bir iş birliği için birbirini anlamak farzdır. Bir dostun veya bir partöneri anlayabilmek için de evvelâ kendinizin de iyi-ce anlaşılabilmiş olması şarttır. Bunları talebeden, klâsik kançılara âdetleri değil, fakat bizzat milletlerin diyalektiği, karşılıklı muhakeme sanatıdır.

Sizi temin ederim ki baylar, şu anda bütün Arap memleketlerinde Türk siyasetinin tutumunu, gerekçelerini ve hedeflerini daha iyi anlayabilmek için ciddi ve samimî bir endişe mevcuttur. Bu memleketlerin içinde ve bütün seviyelerde, Kıbrıs'taki Türk camiasının muhtemel akıbeti hakkında sizlerin beslediğiniz üzüntüyü idrak edenlerin sayısı çoktur. Bu ıstıraplı dâvanın, derin yaralar ve tamiri imkânsız ayrılmalara sebep olmadan ve bilhassa oradaki Türk camiasının *"bir adaletsizliğe kurban gittiği hissine varmadan"* halli, inanın ki bizlerin arzusudur. (Alkışlar)

Bu adaletsizlik hissî noktasında ısrar etmeme müsaade ediniz, çünkü belki de en önemli nokta budur. Öyle bir zamanda birçok şahsî felâketine katlanmaya pekâlâ razıdır da, yakınlarının veya kardeşlerinin hakkını yiyen bir kararı reddetmek için bütün gücüyle ayağa dikilir. Evet öyle bir zaman ki, bir beşer topluluğunun haklarına veya bütünlüğüne yapılan bir tecavüz, bu topluluğun bütün fertleri için teker teker şahıslarına yapılan bir hakaret ve saldırı haline gelebilmektedir. Madem ki burada, hepimiz için aziz olan camiaların dertlerini anmaktayız, kurban olduğu kaba bir adaletsizliğe boyun eğmeyi reddeden bir milleti biz Arapların da itina ile gözetme vazifesi içinde olduğumuzu sizlere hatırlatmama gücünmeyin. Evinden, yurdundan kendi toprağından kovulmuş, himaye beklediği beynelmilel makamlarca da sürgün edilmiş bir halk, Filistin halkı, bir meseleyi hepimizin önüne koymaktadır. Ve bu dâvanın savsaklanmaması lâzımdır.

Bir olup bittiyi kabul etmek, tasdik etmek kabil midir? Hem de bu olup bitti tecavüze ve vatan çalmaya bir mükâfat şeklinde olursa?... Tahmin ederim ki, bazıları bu Filistin faciasını, dâvası pek uzunca zaman edilmiş meseleler arşivine havale etmeyi tercih eyleyeceklerdir. Fakat bizler böyle hallerde ne müruru zaman, ne ilgisizlik ne ihmal ne de yorgunluk tanımamalıyız... Gasp edilmiş bir toprağı sokulup yerleştirilen İsrail Devleti, aynı müstemleke mantığı ile biz Arapların nazarında şekil bulmaktadır. Düşününüz ki baylar, 1948 senesi bu çeşit teşebbüsler için son hudut senesi, tarihin iki büyük cereyanının kesiştiği yerde bulunan bir sene idi. Eğer birkaç sene daha geçmiş olsa idi Filistin'in fethi tahakkuk edemezdi.

Arapların İsrail'e olan husumetini dinî veya ırkî çatışmalarla izah etmeye kalkmak ise, hem bu dâvanın mânasını deforme etmek, hem de Arapları moral bir kayba düşürmek demektir. Bu dâvada dinî veya ırkî hiçbir mülâhaza bahis konusu değildir ve bütün bunlar fikirlerimizden çok uzaktırlar. **Filistin'de olup biteni sadece şu kelimelerle özetleyin: Bu sadece zorla ve silâhla yapılan bir istimlâk meselesidir.**

Birçok muhitlerde bu yaranın hâlâ kapanmamış olmasına hayret edilmektedir. Nasıl kapanabilir? Sömürgecilik dehşet ve zulüm kervanıyla beraber yürümüştür. Eğer bunların kurbanı olan milletler, bugün yaralarını sarmışlar ve eski tahakkümleriyle yeni ve güvenli münasebetler kurmuşlarsa, bu sömürgeciliği tasfiye hareketinin iki millet arasında her türlü diyalogu mümkün kılan bir sosyal ve beşeri nizam yaratabilmiş olmasındadır. Filistin'de ise, mesele hiç böyle değildir. Gaddar-

lığın failleri, orada, sebep oldukları felâketleri tamir edecek, sonuçlarının daha da feci olmasına gayret etmektedirler. Filistin'in şedit ve kaba bir şekilde taksiminden İsrail Devletinin kurulmasından sekiz sene sonra, 1956'da İsrail'in Mısır'a tecavüzüne şahit olduk. Süveyş Savaşından sekiz sene sonrada da şimdi, Ürdün Nehrinin sularının çevrildiğini görmekteyiz. Gaspın arkasından meydan okuma gelirse yeni tehditler devamlı şekilde eski tecavüzlerin üstüne aşılanırsa, adalet ve huzurun avdetinden nasıl bahsedilebilir?

Sizler için Arap âleminde isminizi yeniden bulmak ve yaymak kolaydır. Bunun için de masraflı bir propaganda gayretinin malûm imkânlarına müracaata lüzum yoktur. Bütün bunları, sadece birkaç jestin fazileti ile, Arapların dâva ve dertlerine göstereceğiniz ilgi ve sempati ile temin edebilirsiniz...

1952 Mart'ında, Tunus Hükümeti üyeleri işgal kuvvetlerince azil ve hapsedilmiş iken, Tunus, ilk defa olarak istiklâl dâvasının Güvenlik Konseyine götürmeye çabalıyordu. Ben de bizzat, Ramada'ya, Tunus'un en cenup ucuna sürgün gönderilmiştim. Milletimiz o günler, kadın ve erkekleriyle beraber, sokak ve meydanlarda mitralyöz ateşini göğsölüyordu. Bizler de o anlarda dostlarımızın adedini sayıyorduk. Her alâmetin bir kıymeti vardı, her yardım veya destek işareti bizim için büyük teselli idi. Radyolarımızın başında heyecanla, Paris'te Chaillot sarayında cereyan eden Güvenlik Konseyi müzakerelerini takib ediyorduk. Beklediğimiz kelimeleri söyleyebilen ve bize mücadelemizde sevk ve gayret veren bir adam ortaya çıkabildi ve ona minnettarlığımız ebedidir. Bu Pakistan delegesi Ahmet Buhari idi. Kısmen de Ahmet Buhari'nin cömert talakatı sayesinde, beş oy bizim, lehimize, yani Tunus meselesinin gündeme alınması yönünde tecelli etti. İngiltere ve Birleşik Amerika aleyhte rey verdiler, fakat bizim için engin bir keder kaynağı olan, Türkiye'nin de aleyhte oy kullanması idi... Şunu söyleyeyim ki bu vaka, bizim Türkiye için duyduğumuz hisleri sürekli bir şekilde değiştiremezdi.

Eğer iki Devletimiz arasındaki münasebetler daimi bir dostluğun yanyana beraberliği şeklinde olmasaydı, bugün belki burada bulunmak ve sizleri de bize doğru bir adım atmaya davet etmek zevkine sahip olamayacaktım. (*Alkışlar*).

Sizin sadece kendi politikanızın buyurduklarına itaate mecbur olduğunuzu bilenler arasında bulunduğumuz için, bugün Türkiye'nin küçük kayıtlardan kurulmuş ve bir büyük devlet rolünü ifa etmesini görmekten, sevinç duymaktayız.

Sizlerle dosdoğru ve samimi konuştum. Temenni ederim ki, baylar, sizler bu samimiyeti yakın bir işbirliğinin birinci teminatı olarak kabul edesiniz. Öyle bir işbirliği ki, bütün şartlar iki memleketimizi de buraya doğru götürmektedir.

Meşgale ve dertlerimiz bazan farklı olmasına rağmen, zannediyorum ki aynı siyasi realizm telâkkisine sahibiz ve millî kaynaklarımızın rasyonel bir şekilde kullanılması ve geliştirilmesi için aynı arzuyla gayretlerimizi esirgemiyoruz. 2000 senesinin teknoloji medeniyetinde yerimizi alabilmek ve ona ahenkle katılabilmek için aynı dileklerle hazırlanıyoruz. Gelecek sene Tunus istiklâlinin onuncu yılını kutlayacağız. Yeniden hayata kavuşan bir milleti organize etmek, onu sağlam bir yönetim çevresiyle teçhiz etmek, millî faaliyetleri bereketli kılmak ve mahsulün hesabını yapmak için, on sene çok değildir. Genel bir bilançodan bahsetmek belki iddialı olacaktır. Ancak, ben bu bilançonun pozitif olduğuna inanmak için kâfi sebebe malik bulunuyorum.

Öğrendik ve inşa ettik. Aceleciliğin ve dogmatizmanın ifratlarından dikkatle kaçındık. Bizim memleketimiz gibi bir ülkede, kendi toprağının ve sanayiinin mahsullerini ihraç etmek; bir nazariyatçıdan diğerine değişen ve sonuçları da çok defa münakaşa götürür olan doktrinleri ithal etmekten çok daha önemlidir. Başlangıçta gayretlerimiz nispeten mütevazı hudutlar içinde olmuştur. Bugün ise daha iddialı hale gelmektedirler. Cemiyetin ve devlet cihazının içinde yapılan bünye reformları, modern icapların seviyesine yükselmek ve Tunus'a evrensel terakki alanında yerini vermek imkânlarını bahsetmiştir. Memleketimizin zenginlikleri yeni petrol araştırma ve çalışmalarıyla ziyadeleşmiştir.

İstiklâlimizin bu ilk on senesini bir formasyon devresi olarak kabul edersek, şüphe etmeyelim ki, onu takip eden on senede, bir verim ve inkişaf devresi olacaktır. Hamle başlamıştır. Makina dönmektedir. Adamlarımız iş ve eserlerinin başındadırlar... (*Alkışlar*)

Madem ki senelerden ve yıl dönümlerinden bahsediyoruz, müsaade edin de sizlere bir hâtıramı nakledeyim. Zira bu hâtıra, mümkünse, benim bugün aranızdaki mevcudiyetimi sizlere daha iyi aydınlayabilecektir. 1951 senesinde Tunus'un istiklâli için nihai savaşa -ölmek de dâhil her türlü tehlikelerin bulunduğu savaşa- atılmadan önce memleketinizi görmek, İstanbul'u ziyaret etmek istemiş ve Türkiye'ye gelmiştim. Görüyorsunuz ki bu mukaddes ziyaret, neticesiz kalmadı. Meyvelerini verdi. (*Alkışlar*)

Bizim sömürgeleşmemiz, sizin yenilginiz olmuştu. Sizin Kemalist ihtilâliniz ise, bizlere maya oldu. (*Alkışlar*) Ondan sonra, siz de biz de, birbirimizi daha iyi tanımaya merak ve gayret etmeden, birden, bir müddet yol aldık. Şimdi ise, iki tarafın da istifade edeceği bir iş birliğini kurmanın elverişli saati gelmiştir. Bizim bütün görüşlerimizi, bütün tercihlerimizi kabule yanaşmanızı telkin etmiyoruz; Sadece onları dikkat nazarına almanızı istiyoruz. Sözlerimi bitirirken, müsaade edin de, vaktiyle mektep defterine çizdiğim kelimeleri şimdi tekrar ederek gençleşmenin zevkine kavuşayım: Yaşasın Türkiye!... (*Bravo, sesleri» sürekli ve şiddetli alkışlar*)

ONYEDİNCİ DÖNEM

İKİNCİ YASAMA YILI

34. Birleşim

5 Aralık 1984 Çarşamba

Birinci Oturum

Açılma Saati : 14:00

Başkan : Necmettin Karaduman

Kâtip Üyeler : Yavuz Köymen (Giresun), Mustafa Murat Sökmenoğlu (Hatay)

Çin Halk Cumhuriyeti Ulusal Halk Kongresi Sürekli Komite Üyesi Lei Jieqiong

Sayın Başkan,

Sevgili kardeşler ve arkadaşlar;

Sözüme başlarken ilk olarak müsaadenizle törene katılan çeşitli ülkelerden bayan milletvekilleri, Çin kadını ve şahsım adına Türk kadınına siyasi haklar tanınmasının 50'nci yıldönümünü heyecanla kutluyorum.

50 yıl önce büyük millî kahraman Kemal Atatürk'ün teşebbüsü ve desteği ile Türk kadını seçme ve seçilme hakkını elde edip erkeklerle eşitlik, karşılıklı yardım ve birlikte ilerleme sosyal statüsünü kazanmıştır. Bu, sadece Türk kadın hareketlerinde çığır açan büyük bir yaratım değil, aynı zamanda dünya kadın ilerleme tarihinde de şanlı ve etkisi çok sürecek bir olaydı. Biz, bu kayda değer hâdiseyi anma faaliyetine katılmak fırsatını bulabildiğimizden büyük şeref ve mutluluk duyar ve bu vesileyle nazik davetiye ve hüsnükabul ile misafirperverliğini gösteren ev sahiplerimize içtenlikle teşekkür ederiz.

Kadın, insanoğlunun yarısını kapsıyor. Dünya uygarlığının geliştirilmesi kadın katkılarına sıkı sıkıya bağlıdır. Çağdaş medeniyetin önemi işaretlerinden biri kadının erkeklerle eşit haklar paylaşmasıdır. Hiç de kolay kolay kazanılmaz bu haklar; ancak ileri düşünce ve gücün uzun mücadelelerle geri düşünce ve gücü yenmesinin bir sonucudur. Bunun için kadın ile erkek arasında hak eşitliğini savunan ve Türk kadınına siyasi haklar tanınmasında silinmez katkılar yapan Yüce Atatürk'e derin saygılar duyuyor ve bu arada Türk kardeşlerimizin gurur ve mutluluğunu sevinçle paylaşıyoruz.

Bugün, ülkelerimizin her alanında büyük rol oynayan kadın, toplumsal ilerleme ve gelişmesine erkek gibi ve kendine layık katkılarda bulunmaktadır. Bundan dolayı bütün toplumun saygısını kazanmış bulunmaktadır. Kadın temsilcilerinin devletin en üst yasama organına seçilmeleri, toplumun kadın halkları ile statüsünü tanınması ve önem vermesinin canlı göstergisidir. Bundan büyük gurur duymaktayız. Bununla birlikte, kadın olarak, üzerimize düşen görevlerin kutsal ve büyük

olduğunu çok iyi biliyoruz. Biz, sadece genç kuşağı büyütüp dünyamızın gelecek efendilerini yetiştirmek değil, aynı zamanda erkeklerle birlikte insan toplumunu durmadan ilerletmek yükümüzdeyiz. Şu anda en önemli ve en mühim işimiz barış sağlamaktır. Türk kardeşlerle elele kalıcı bir dünya barışı uğrunda çaba sarf etmeye hazırız. Bu arada gelecek nesillerin refahı için vatanlarımızın kalkınmasına atılmalıyız. Tabiatıyla kadın ve çocuk hakları ve çıkarlarını sağlamaya devam etmeliyiz. Bu, vazgeçilmez bir görevimizdir.

Aziz kardeşler,

Atalarımızın izinde parlak yarına güven ve cesaretle ilerleyelim. Sözümü bitirirken misafirperver ev sahiplerimize bir kez daha şükranlar sunar ve kendileri adına bu konuşmayı yapma şerefini bana veren çeşitli ülkelerden davetli olarak gelmiş bayan milletvekillerine teşekkür ederim. Hepinize teşekkürler. (*Alkışlar*)

ONYEDİNCİ DÖNEM

İKİNCİ YASAMA YILI

89. Birleşim

23 Nisan 1985 Salı

Birinci Oturum

Açılma Saati : 14:00

Başkan : Necmettin Karaduman

Kâtip Üyeler : Durmuş Fikri Sağlar (İçel), Süleyman Yağcıoğlu (Samsun)

Japonya Temsilciler Meclisi Üyesi Susumu Kobayashi

Sayın Cumhurbaşkanı, Sayın Başkan,

Sayın Başbakan, Türkiye Büyük Millet Meclisinin Saygıdeğer Üyeleri,

Sayın Bayanlar ve Baylar;

Türkiye Büyük Millet Meclisinin 65'inci Kuruluş Yıldönümünün bu tarihi anma töreni münasebetiyle bizlere yaptığımız devlet için buradaki yabancı işti-rakçiler adına en derin şükranlarımı ifade etmekten büyük mutluluk ve şeref duy-maktayım.

Sayın Başkan,

Türkiye'nin modernleşmesine ilişkin tarihî sürecin 1830'lara kadar uzandığı söylenir. Ancak, 65 yıl önce bugün Türkiye'nin burada, Ankara'da Millî Meclisini kurması ve modern parlamenter demokrasiyi kabul etme yolunda yeni ve kesin bir adım atmış olması nedeniyle, 23 Nisan Türk halkı için unutulmayacak bir anma günü teşkil etmektedir. Bu dönem, Birinci Dünya Savaşında başarısızlıklarla karşı-laşmış olan Türk halkının, hariçte müttefik güçlerin Türkiye'yi parçalama planları-na sahne olurken, dahilde de imparatorluk rejimini yıkıp bir Cumhuriyet kurmak yolundaki emellerini gerçekleştirmeye başladığı bir dönem idi.

Selanik'te kendi halinde bir aile içinde dünyaya gelen Mustafa Kemal, işte bu şartlar altında millî güçleri toplamış ve Temmuz 1919 Erzurum Kongresi ve aynı yılın Eylül ayında gerçekleşen Sivas Kongresi gibi safhalardan geçerek, bugünkü Büyük Millet Meclisinin öncüsü Birinci Millet Meclisini 23 Nisan 1920 tarihin-de kurmuştur. Atatürk, daha sonra 29 Ekim 1923'te de Cumhuriyeti ilan etmiş ve Türkiye'nin ilk Cumhurbaşkanı olmuştur. Türkiye'nin demokrasi istikametindeki ilerleyişinin o noktaya varana kadar kolay ve rahat bir yolda geçmediğini tahayyül etmek gerçekten zor olmayacaktır.

Sayın Başkan,

Bu sabah Anıtkabiri ziyarette bulunmak ve Türkiye'nin bu büyük kurtarıcı-sının ruhunu şad etmek şerefine nail olduk. Görkemli kabrin girişinde mermer üzerine işlenmiş olan meşhur “*Hâkimiyet milletindir*” sözlerini okuduğumda,

Atatürk'ün, Türkiye'nin modernleşmesini gerçekleştirmede kullandığı bu ilerici fikirden derin bir şekilde etkilendim. Dünyanın o günkü karışık durumunda, kuvvetler ayrımı prensiplerini de nazarı itibara alarak, Türkiye'yi millî bir felaketin eşiğinden kurtarmış olan bu tarihî lidere en derin saygı ve hayranlık hisleriyle dolu bulunmaktayım. Türkiye'yi, bu kahraman şahsiyetin vefatından sonra da O'nun asil ve ileri görüşlü idealini idame ettirmiş ve demokrasi geleneğini zaman zaman karşılaştığı güçlüklerle rağmen korumuş olmasından dolayı kutlamak gerekir.

Asya ve Avrupa'yı bağlayan son derece mühim bir noktada yer alan bir ülke olarak Türkiye, bugün dünyanın barış ve istikrarı için kayda değer bir rol oynamakta ve bölgenin gelişme ve refahına katkıda bulunmaktadır. Türkiye, sosyal ve ekonomik gelişmesini dahi ileriye götürebilmek için Ekselansları Cumhurbaşkanı Kenan Evren ve Başbakan Turgut Özal'ın akıllı öncülüğünde her türlü gayreti sarf etmekte ve kayda değer neticeler almaktadır. İnaniyorum ki, Türkiye bugünkü haliyle Atatürk'ün "*Yurtta Sulh Cihanda Sulh*" vecizesinin çağdaş bir tezahürü olduğu gibi, dünyada barış ve istikrarı aynı şekilde arzulayan Japonya da bu duyguyu tamamen paylaşmaktadır.

Sayın Başkan;

Türk-Japon dostluğu için Parlamenterler Birliği temsilcisi olarak bu asil ülkeyi ziyaret etme ve böyle uzun ve şerefli bir geleneği olan Türkiye Büyük Millet Meclisindeki arkadaşlarımla bizzat fikir teatisinde bulunma şansına sahip oldum. Bugün burada bir araya gelen değişik ülkeden birçok parlamenterin Türkiye Büyük Millet Meclisindeki karşıtları ile kuracakları karşılıklı ilişkilerin böyle hayırlı vesilelerle artmasını ve milletler arasındaki karşılıklı anlayış ve dostluk ile işbirliğinin daha da gelişmesini samimi olarak temenni etmekteyim. Sözlerimi bitirirken, bütün yabancı heyetler adına Türkiye Büyük Millet Meclisine ve Türk Hükümetine, bize bu imtiyazlı imkânı sağladıkları için ve Türk halkına da bize gösterdikleri misafirperverlikten dolayı içten teşekkürlerimi ifade etmek isterim. Ayrıca, Sayın Başkan, zati âlileri ve burada bulunan bütün mümtaz şahsiyetler ile Türkiye Cumhuriyetinin refahı için en iyi dileklerimi sunuyorum. Teşekkür ederim. (*Alkışlar*)

ONYEDİNCİ DÖNEM

ÜÇÜNCÜ YASAMA YILI

96. Birleşim

23 Nisan 1986 Çarşamba

Birinci Oturum

Açılma Saati : 14:30

Başkan : Necmettin Karaduman

Kâtip Üyeler : Mehmet Üner (Kayseri), Yavuz Köymen (Giresun)

Avrupa Parlamenter Meclisi Başkan Yardımcısı Oliver J. Flanagan

Kuruluşunun 66'ncı yıldönümünde bu mutlu olay nedeniyle Türkiye Büyük Millet Meclisinin üyelerine samimî tebriklerimi ve iyi dileklerimi sunmak, bana en büyük mutluluğu vermektedir. Bu olay, her milletin hayatında büyük ve tarihi dönüm noktasıdır. Türk Milleti bununla gurur duymaktadır. Bu, onun için sevinç kaynağıdır. 66 yıl, bir millet meclisinin hayatında çok kısa bir zaman dilimini oluşturuyor; fakat bu öyle bir dönemdir ki, her Avrupa ülkesinin kendi problemleri vardı. Bunların birçoğunu çözümlmek zor; diğerleri çözümlendi ve diğer milletler kendi sorunlarını çözümlmek için ciddi gayret içerisindeydiler.

Türkiye'nin de kendi sorunları vardı. Türkiye Büyük Millet Meclisinin, Avrupa Konseyi düzeyindeki çalışmalarını, Avrupa Konseyi Danışma Meclisinin 822 ve 840 sayılı kararları çerçevesinde yürüttüğü inancındayız. Türkiye Büyük Millet Meclisine, özgürlükçü demokrasi politikalarını büyük bir hızla yerine getirdiği için tebriklerimi sunarım.

Yasama özgürlüğü, hak özgürlüğü, eğitim ve çalışma özgürlüğü, politika ve din özgürlüğü, bir kimsenin fikir ve düşünce özgürlüğü ve demokrasi yasaları çerçevesinde yaşamını sürdürmesi, o milletin halkına vereceği en büyük hediyedir. Özgürlüğe ve kişisel haklara paha biçilemez. Bunu her zaman hatırlatmalıyız. Dünyada halktan daha önemli hiçbir şey yoktur; para, mal, mülk, zenginlik; erkek, kadın ve çocuklarla kıyaslanmayacak kadar önemsizdir. Mutlu, sağlıklı ve özgür topluma sahip olmayan bir millet muvaffak olamaz ve ayakta duramaz.

Türkiye'nin pek çok yerlerinde sıkı yönetimin kaldırılması, tutukluların serbest bırakılması ve ölüm cezalarının uygulanmaması ve buna benzer pek çok şeyle, Avrupa organizasyonlarıyla olan ilişkilerin normalleştirilmesi hususunda Türk Hükümeti ile Türk vatandaşlarının gösterdikleri açık istekler de dahildir. Sağlıklı bir demokrasi için halk ile hükümet arasında birbirlerine karşı güven olmalıdır ve bu hususta Türkiye'de büyük belirtiler mevcuttur; temennimiz, bunun devam etmesidir. Bir millet için tam olarak demokrasiye ulaşmak kolay değildir.

Buraya bilgi edinmek için gelen Avrupa Konseyi temsilcilerine, Türk otoriteleri ve resmî görevlileri büyük yardımda bulunmuşlardır, başarılı yoldasınız. Doğru ve asil gayretlerinizin gelecek yıllarda semeresini göreceğimize inanıyorum. (Alkışlar)

ONYEDİNCİ DÖNEM

DÖRDÜNCÜ YASAMA YILI

94. Birleşim

23 Nisan 1987 Perşembe

Birinci Oturum

Açılma Saati : 14:30

Başkan : Necmettin Karaduman

Kâtip Üyeler : Süleyman Yağcıoğlu (Samsun), Mehmet Üner (Kayseri)

Lüksemburg Millet Meclisi Üyesi Astrid Lulling)

Sayın Başkan, Sayın Türk Parlamenter meslektaşlarım, Bayanlar ve Baylar;

Bugün, sizinle beraber ülkenizde parlamenter demokrasinin başlangıcını ifa-
de eden TBMM'nin kuruluşunun 67'nci Yıldönümünü kutlamak için, 1985'ten bu
yana âdet olduğu üzere, çeşitli ülkelerden, Asya'dan, Afrika'dan, Kuzey ve Güney
Amerika'dan parlamenter meslektaşları davet etmiş bulunuyorsunuz. 27 ülkeden
27 meslektaşım adına, bu davet için size hararetle teşekkür etmekten büyük bir
zevk ve şeref duyuyorum. Şayet bu vesileyle size teşekkür edebilmek şerefi dünya-
nın en küçük ülkelerinden birinden ve bugün burada temsil edilenler içinden en
küçüğünden gelen bana nail olmuş ise bunu sadece konuklarınız arasından seçmek
için dikkate aldığınız gerçekten çok objektif ve tarafsız bir kıstas olan parlamen-
ter kıdemime borçluyum. Bu büyük vesileyle bu kürsüyü işgal edebilmek benim
için büyük olduğu kadar bir o kadar da beni korkutan bir şereftir. Zira, özellikle
Türkiye'nin bağımsızlığının ve özgürlüğünün güvencesi olan, siyasî, ekonomik ve
toplumsal istikrarı yolunda günbegün mücadele vermek zorunda kaldığı bir dö-
nemde, bu yıldönümünün sizler için taşıdığı önemin bilincindeyim.

Fazla iddialı olmaksızın, buradaki mevcudiyetimizin, bizim en geniş anlamda
demokratik özgürlükler diye adlandırdığımız meşakkatli tecrübelerden sonra, pek
öyle uzun bir çabayı gerektirmeyen, ancak zaman alan kalıcı bir eseri gerçekleştiri-
menize imkân vermek için bizim dikkatle, bazılarının ilgiyle fakat sabırla izledi-
ğimiz bir gelişmeyi yeniden tesis etmek için sarf ettiğiniz çabalara sizce bir saygı
nişanesi olarak telakki edilebileceğini söyleyebileceğimi sanırım. Büyük mazisi ve
coğrafi konumu nedeniyle Türkiye'nin günümüz dünyasında önemli bir rol yük-
lenebileceğinin biz Avrupalıları olduğu kadar Asya ve Afrikalı komşuları da tam
anlamıyla bilincindedir. İçeride olduğu kadar dışarıda da şüphesiz her zaman genel
bir coşkuyla karşılanmayan önlemler sayesinde gerçekleştirmek üzere olduğunuz
siyasî istikrar, iktisadî ve toplumsal gelişme çalışmalarınızın başarısı, büyük çaba-
lar, büyük siyasî cesaret ancak aynı zamanda bizlerin de anlayış ve dayanışmasının
karşılığıdır.

Avrupa Topluluğu kurucu üyesi devletlerden birinden gelen bir Avrupalı
olarak, eğer anlayış ve dayanışmadan bahsediyorsam, biliyorum ki, 12'ler Avrupa

Topluluğuna başvurunuzun ardından, bizden, böylesi sözlerin sadece sözde kalmamasını ancak arkasından icraatın gelmesini bekliyorsunuz.

Türkiye'nin Topluluğun tam üyesi olmak için yaptığı başvuru, Topluluğun açık bir kriz hali içinde olmamakla beraber, özellikle iktisadî ve malî büyük sorunlarla karşı karşıya bulunduğu bir dönemde yapıldığı bir gerçektir.

Paris ve Roma Antlaşmalarının uygulanmaya konduğu ilk yılları yaşamış bir Avrupa Parlamentosu eski üyesi sıfatıyla, Topluluğun 10'a, 11'e ve 12'ye genişlemesini henüz sindiremediğini biliyorum. Henüz daha 6'dan 9'a genişlemesini bile başaramamıştır ve bunun tek nedeni de bir ve ikinci petrol şokunun yol açtığı iktisadî bunalım değildir.

Birçoğumuz için bu büyük Avrupa bütünleşmesi eseri yönünde daha ileri gitmek için, daha önceden gerçekleşmiş olması gereken, bundan tam 30 yıl önce programlanmış olan bu tek pazarı kurmak için fakat aynı zamanda Avrupa Birliği hedefine doğru ilerlemek için yeni bir başlangıç noktası olması gereken 1985'te Lüksemburg'da, ülkemde, müzakere edilen "Tek Senet" İrlanda Anayasa Mahkemesinin bir kararı ile bloke edilmiş durumdadır.

Böylesi bir dönemde ülkenizin üyelik başvurusu, Avrupada kendilerini devlet adamı telakki edenleri sevince boğmadığını takdir edersiniz. Ülkenizin demografik ağırlığı, boyutları, konumu, iktisadî ve toplumsal meselelerin müzakereleri, son 15 yıldır diğer ülkelerle yaşadığımız ve mutlu sona vardırıdıklarımızdan daha kolay kılmayacaktır. Bunu siz de biliyorsunuz, biz de biliyoruz. Fakat, eğer ki 10'a, 11'e ve 12'ye genişleme esas olarak siyasal nedenlerle yapılmışsa, aynı şekilde keza Türkiye ile müzakerelere lehte bir önyargı ile başlamak için de benim şahsî görüşüme göre geçerli siyasal nedenler mevcuttur. Türkiye Avrupa Konseyi üyesidir, Türkiye Kuzey Atlantik İttifakının üyesidir. Ülkenizdeki tüm siyasî güçlerin, Avrupa Topluluğuna üyelik isteminde, tıpkı Türkiye'nin NATO içerisinde oynadığı güçlü ve sözüne güvenilir partner rolüne ilişkin olarak fikir birliği içinde olmaları gibi, tam bir arılaşma içerisinde olmaları benim için bu müzakerede sizin en büyük kozunuzdur. Zira bugün üye durumunda olan bazı ülkeler, bilhassa siyasî işbirliği söz konusu olduğu zaman, Türkiye'nin bu konuda getireceğinden daha fazla sorun yaratmaktadırlar. Topluluğu bloke etmekte ve ilerlemesini engellemektedirler. Bunların özellikle güvenlik politikası konusundaki tutumları, ki bu olmaksızın Avrupa dünyayı yönetmek isteyen süper güçlerle eşit haklara sahip bir partner değil büyük bir serbest değişim bölgesi, en fazlasıyla büyük bir pazar olarak kalacaktır; Avrupa politikacıları Türk işgücünün serbest dolaşımı karşısındaki kaygılar ve burada kişi başına GSMH ile bizdeki arasındaki fark kadar meşgul etmelidir.

Şüphesiz, üyelik başvurunuz zorluklar yaratacaktır. Ancak, Amerika'nın SSCB'nin, Japonya'nın fakir akrabası olmak istemeyen ve olmaması gereken Avrupa için, kıtamız için, bu aynı zamanda bir şans değil midir?

Keza Afrikalı ve Ortadoğulu komşularınız için de bu bir şanstır. Zira birleşik, güçlü ve büyük bir Avrupa bugün olamadığından çok daha iyi biçimde, bitmek tükenmek bilmeyen silahlı ihtilaflarla harap olmuş bölgelerde barışın, iktisadî ve toplumsal istikrarın yeniden tesisi yönünde bir rol üstlenebilir. O halde, sözlerimi bir umut mesajı ile bitirmek isterim; sizin için ve bizim için bu büyük ve zor sınavın, üstesinden gelip başarmak umuduyla. Ancak bunun için gerek sizin gerekse bizim

her iki tarafın da cesarete, gerçekçiliğe, anlayışa ve dayanıőmaya ihtiyaımız olacaktır. Fırsatçılık, bencillik ve bilhassa ister sağdan olsun, ister sondan olsun, siyasi demagoji dıőmanlarımız olacaktır. Önümüzdeki senelerde parlamenterlerin sizde ve bizde büyük bir rolü ye ağır bir sorumluluğu olacaktır Zira seçmenlerine, birbirlerine, varmaya çalıştığımız hedefe, barış, özgürlük ve refaha giden yolun ulusal ve bölgesel bencilliklerin aleyhine nice çabalar ve özveriler isteyeceğini anlatmamız gerekecektir. Bu görevin yüceliğini müdrük olacağımız umut ve inancıyla, bize sizleri daha iyi tanımak, daha iyi anlamak fırsatını veren, daha iyi başarmak için bir koz olacak bu davet için teşekkürlerimi yinelemek isterim. (*Alkışlar*)

ONSEKİZİNCİ DÖNEM

BİRİNCİ YASAMA YILI

62. Birleşim

23 Nisan 1988 Cumartesi

Birinci Oturum

Açılma Saati : 14:30

Başkan : Yıldırım Akbulut

Kâtip Üyeler : Cemal Özbilen (Kırklareli), İsmail Üğdül (Edirne)

Malezya Millet Meclisi Başkanı Tan Sri Dato Mohd Zahir Hacı İsmail

Türkiye Büyük Millet Meclisinin Sayın Başkanı Yıldırım Akbulut,
Sayın Milletvekilleri,
Bayanlar ve Baylar;

Benden, bu Yüce Mecliste, değerli konuklar adına bir konuşma yapmam istendi. Bu benim için büyük bir şeref ve ayrıcalıktır. Söylediklerine göre beni aranızda en kıdemli olduğum için seçmişler. En kıdemli olmam, gayet tabii en yetenekli olmam demek değildir. Fakat her şeyden önce, bu büyük olayda burada olmak için davet edilmiş olduğumuzdan ötürü ne kadar memnun olduğumuzu, kendi adıma ve eşimin adına, ifade etmek isterim.

Bugün burada toplanmış olan biz konuklarınızı davet ettiğinizden ötürü TBMM'ye teşekkür etmek isterim. Bu davet başlı başına bir kutlama ve hatırlamadır. TBMM'nin 68'inci yıldönümünün kutlandığı bugünde Türk erkek ve kız kardeşlerimizin neşe ve mutluluğunu paylaşmak için buradayız. Bu Büyük Millet Meclisi bazılarımız için kendi ülkelerimizdeki parlamentoların aynıdır; ülkenin en yüksek kurumudur; ama TBMM, Türk halkı için, bir parlamentodan daha öte bir şeydir. İtilaf devletlerince çoktan işgal edilmiş olan İstanbul'da vuku bulan 16 Mart 1920 olaylarını takiben, Türkiye'nin sevgili önderi Kemal Atatürk Parlamento üyelerini 23 Nisan 1920'de Ankara'da toplanmaya çağırdı. O gün Birinci TBMM açıldı ve Kemal Atatürk Başkan seçildi. 23 Nisan 1923'de ise yeni bir Meclis seçilmiş ve ilk toplantısını yaparak derhal yeni bir hükümet teşkiline karar vermiştir. Meclis aynı zamanda, Padişahın yerine bir hükümet başkanı tayin edilmesini uygun görmemiş ve Millet iradesinin yüce bir güç olan TBMM tarafından temsil edilmesini ve Meclisin hem teşriî, hem de icraî yetkilerle mücehhez olmasını kararlaştırmıştır.

Bizim bugün kutladığımız 23 Nisan, 68'inci yıldönümüdür. Türk Ulusu için Büyük Millet Meclisinin teşkili, hükümetin teşkili demek idi. Diğer bazı ülkelerde olduğunun aksine Meclis kurulur kurulmaz hükümet teşekkül etmiş oluyordu. Bir de şu var ki, Büyük Millet Meclisi kurulduğunda memleket dahilî ve haricî

düşmanlar ile savaş içinde idi. İtilaf devletleri bu ülkeye boyun eğdirmek için ellerinden geleni yapıyordu. Bu devletler, sırf hükümeti zayıflatmak için, bazı barış girişimlerinde bulunuyorlardı. Bu yüzden o dönem Büyük Millet Meclisi için en zor yıllardı. Meclisin, savaş meydanlarında kendinden daha büyük düşmanlarını yenmiş olması ve diğer tüm güçlüklerin üstesinden gelmesi, yabancı devletlerden kurtulma başarısını gösteren Türk Milletinin büyüklüğünün ve kendini toparlama yeteneğinin önemli bir delilidir. Bu konuda Büyük önderleri Kemal Atatürk'e hakkını vermek gerek. O yalnız büyük bir asker değil, aynı zamanda mükemmel bir politikacı ve idareci olduğunu da ispat etmiştir; ama Türk Ulusu da üstüne düşeni yapmaktan geri kalmamış, böyle büyük bir adamın önderliğine layık ve muktedir olduğunu da göstermiştir. Türkiye, işte o günlerden bu yana, iktisaden ve siyaseten hep kuvvetlene gelmiştir. Eski tarz yaşamdan yeni tarz yaşama geçilmesi olumlu sonuçlarını vermiştir. 1963-1967 yıllarını kapsayan birinci 5 yıllık Kalkınma Planı, gayri safi millî hâsılayı (GSMH) her yıl yüzde 6.7 artırmıştır. İkinci 5 yıllık Plan GSMH'yi yüzde 7 artırmayı hedef almıştır. Üçüncü 5 yıllık Plan yüzde 7.4; Dördüncü 5 Yıllık Plan yüzde 8. Birçok devlet adamlarının kanaati odur ki, ülkede barış olduğu zaman, insanların çalışması ve marifeti ile ülke muhakkak refaha erişir; ama savaş ve nifak olursa, doğal kaynakları ne kadar zengin olursa olsun, ülke muhtari olur. Türkiye, iftihar ederek belirtiyim ki, Birinci Büyük Millet Meclisinden beri halka barış sağlamış ve böyle olduğu içinde ülkede işler iyiye gitmiştir. Türkiye kadınlara da haklar tanıyarak aynı zamanda bir demokrasi kalesi olmuştur.

Sayın Başkan,

Hindistan ile Hindicini arasına sıkışmış vaziyette, Asya kıtasının ucunda bir yarımada ülkesi olan Malezya, Türk Kurtuluş Savaşı olurken, İngiliz idaresi altında idi. Kemal Atatürk'ün o günlerde yaptığı kahramanca işlerin haberleri ta bizlere kadar geliyordu. O günlerdeki iletişim ve ulaşım zorlukları dikkate alındığında bu gerçekten şaşırtıcıdır. Onun resimleri çoklarımızın evinde duvarlara asılmağa başladı.

O bizi özgür olmağa cesaretlendirdi. İngilizler hiç hoşlanmadı ama, o bize ilham kaynağı oldu. Biz de mücadele ettik ve 1947'de sömürge olmaktan kurtulduk.

Ben kendim, gençliğimde, ateşli bir Atatürk hayranı idim. Atatürk bir dahi ve en çok muhtaç olduğu anda Türk Milletine Tanrı'nın bir ihsanıdır.

İşte bugün ben burada onun eseri olan Türkiye Büyük Millet Meclisinde duruyor ve ona saygısını sunuyorum. Birkaç ay öncesine kadar hayal dahi etmediğim bir şey. Maziye düşünürken, hal ve istikbali gözden kaçırmamalıyız. O Büyük Önder Atatürk'ün deneyi de gösterdiği gibi biz tarihimizde yeni doğan ulusların hem zafiyetine, hem kuvvetine hem de bilgelğine tanık olduk. Hatalarımızdan ders alarak, daha mutlu olmak için, ilerde geçmişte olduğundan daha iyi sonuçlar almayı ümit edebiliriz. Malezya'nın gelecek için emeli şudur: Bizim gibi aynı düşüncedeki her uluslar elbirliği etmeli, aralarındaki sorunları azaltmalı ve halıklarımızın müşterek menfaati için olabildiğince ortak bir görüş etrafında toplanmalıdır.

Sayın Başkan,

Konuklar adına, TBMM'nin üyelerine ve Meclisin kendisine İstikbalde daha büyük başarılar diler ve Türkiye'nin daha müreffeh olmasını temenni ederim. Bu

mutlu günde kendileri ile beraber olalım diye bizi davet ettiklerinden ötürü ev sahiplerimize bir kere daha teşekkür ederim. Türkiye'ye ayak bastığımız anda bize yabancılik çektirmediniz.

Bizi ve eşlerimizi ağırlamak için çok güzel bir program yapılmış. Tarihteki büyüklükleri ile öğrenmeye layık güzel ve kadim Ankara ve İstanbul kentlerinde hem eski tanıdıkları görmeyi, hem yeni dostlar edinmeyi umut ediyoruz. Candan insanlarınıza minnettarız.

Malezya Parlamentosu adına size, TBMM'nin üyelerine, bizim parlamenterlerin selamlarını getiriyorum ve barış ve refahın daim olmasına dua ediyorum. Bu mütevazı nutkuma Büyük Önder Atatürk'ün 17 Şubat 1923'te İzmir İktisat Kongresinde irad ettiği nutuktan bir parça ile son vermek istiyorum. Sanıyorum ki, bu sözler bütün parlamento üyelerine, bütün meclislere her zaman kabili tatbiktir.

Arkadaşlar;

Çeşitli meslek ve sanatların seçilmiş temsilcileri olarak, doğrudan doğruya halkın içinden buraya geldiniz. Onun için, halkımızın ihtiyaçlarını, ümitlerini, özelemlerini ve aynı zamanda ıstıraplarını çok iyi biliyorsunuz. Sizin görüş ve tavsiyeleriniz, halkın görüş ve tavsiyeleridir. Onlar, bize doğru yolu gösterecektir. Çünkü halikin sesi hakkın sesidir." Teşekkür ederim. (*Alkışlar*)

ONSEKİZİNCİ DÖNEM

İKİNCİ YASAMA YILI

81. Birleşim

23 Nisan 1989 Pazar

Birinci Oturum

Açılma Saati : 14:30

Başkan : Yıldırım Akbulut

Kâtip Üyeler : Mustafa Sarıgül (İstanbul), Mustafa Ertuğrul Ünlü (Bursa)

İsviçre Kantonlar Meclisi Başkanı Hüber Reymon

Büyük Millet Meclisinin Sayın Başkanı, Sayın Başbakan,

Siyasî Partilerin Sayın Başkanları,

Bayanlar, Baylar;

Bu oturumun kapanış konuşmasını yapmam benden yaklaşık iki saat önce talep edildiğinde büyük bir sürprizle karşılaştım. Ancak, şunu söylemeliyim ki, size, Sayın Başkan ve Türk Siyasî hayatının en seçkin temsilcilerine hitab edebilmek benim için büyük bir şereftir. “Türkiye Büyük Millet Meclisi” adını taşıyan parlamentonuz 69 yaşında. Zor şartlarda doğmuş veya daha doğrusu yaratılmıştır. İçten ve dıştan gelen pek çok tehdide karşı toprak bütünlüğünü ve egemenliğini önce yeniden elde etmeyi ve bilahare da savunmaya kararlı bir genç Cumhuriyetin de doğmasına yardımcı olmuştur. İsviçre Parlamentosunun bir temsilcisi olarak şunu da ifade etmeme izin veriniz ki, Türkiye’nin bu bağımsızlığı ve bölünmez egemenliği benim geldiğim Vaud Kantonu’nun Lozan şehrindeki Konferansta ifadesini bulmuştur, bundan büyük bir mutluluk duymaktayım. 69 yıl, bir ulusun hayatında oldukça kısa bir süre, ama kat edilen yol uzun. Burası ne Meclisin tarihi geçmişini ele almanın, ne de önemli olaylardan bahsetmenin yeri. Zira, benden çok daha tecrübeli olanlar bunu daha önce ifade ettiler. Sadece, bu saygıdeğer ortamda toplanmış olarak büyük önem attettiğimiz meclisin birçok zorluğa göğüs gerdikten sonra burada olduğunu, çalıştığını, memleketinizin demokratik kurumlarının ana unsuru olarak işlevini yerine getirdiğini belirtmek isterim.

Avrupa Konseyi, NATO, Avrupa iktisadî İşbirliği Teşkilatı, Avrupa Topluluğu asosiye üyeliği gibi, Batı dünyasına büyük organizasyonlarında bulunmanın yanı sıra, İslam Konferansı örgütünün de üyesi olan, büyüklüğünü tarihine borçlu, Cumhuriyetin Kurucusu Mustafa Kemal Atatürk’ün eseri olan ülkenizin Doğu ile Batı dünyası arasındaki olağanüstü coğrafi durumu ile geçirdiği demokratik evrimin dünya ülkeleri tarafından ne denli yakın ilgi ile izlendiğini bilmektesiniz. Türkiye, Avrupa’nın önemli bir dayanağıdır. Uluslararası alandaki yeri, politikası, kurumlarının gelişmesi, kararlı tutumu ve barışa katkıda bulunma yolundaki bitmek tükenmek bilmeyen gayretleri ve inatçı iradesine karşı ilgisiz kalamamak-

tayız. Türkiye'yi, elde ettiği sonuçlardan ötürü tebrik ediyor, uyumlu kalkınması ve burada temsil edilen ülkelerle arasındaki işbirliğinden ötürü, en içten, en sıcak duygularla kutluyoruz.

Bu Meclisin kuruluş yıldönümünün, ülkenin geleceğinin çocuklara ait olmasının vurgulanması bakımından aynı zamanda çocukların da bayramı olması keyfiyetini özellikle saygıyla karşılıyor ve selamlıyorum. Ayrıca, kutlamalarda sadece Türk çocuklarının değil dünya çocuklarının da bulunması, bizlere belirli bir heyecan veriyor.

Sayın Başkan,

Bana, artık, bütün arkadaşlarımın tercümanı olarak size ülkenizde karşılaştığımız sıcak misafirperverliği ne kadar takdir ettiğimizi ve bize bütün ülkenin en seçkin temsilcileri olan değerli Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri ile karşılaşp, konuşma imkânı sağladığınız için şükranlarımızı ifade etmek kalıyor.

Bu temasları her yıl düzenliyorsunuz. Sizi tebrik ederim. Karşılıklı anlayışı sağlamak için birbirini tanımak şarttır. Bir ülkeyi görmek lazımdır ki, onun imajı tam anlaşılsın ve yanlış olarak alınan o ülke hakkındaki fikirler düzeltilibilsin. Siz bu fırsatı bana ve meslektaşlarıma verdiniz. Hepimiz adına size candan teşekkürlerimi tekrarlamak istiyorum.

Sayın Başkan,

Bir kere daha (üzgünüm ki sizden kadehlerinizi kaldırmanızı şu sırada istemiyorum) size, Türkiye Büyük Millet Meclisine, ülkeniz ve Türk halkına en iyi dileklerimi sunarım. *(Alkışlar)*

ONSEKİZİNCİ DÖNEM

ÜÇÜNCÜ YASAMA YILI

106. Birleşim

23 Nisan 1990 Pazartesi

Birinci Oturum

Açılma Saati: 14:30

Başkan : İsmet Kaya Erdem

Kâtip Üyeler : Kadir Demir (Konya), Mustafa Ertuğrul Ünlü (Bursa)

Malezya Senato Başkanı Ahmed Urai

Sayın Kaya Erdem, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı. Sayın Yıldırım Akbulut, Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı. Parlamenter meslektaşlarım, Sayın misafirler, Hanımlar, Beyler;

Dünyanın her bir tarafından gelip burada bulunan misafir parlamento üyeleri adına konuşmaktan büyük şeref duyuyorum. Bugün benimle burada bulunan misafir parlamento üyelerinin, Türk halkının Türkiye Büyük Millet Meclisinin kuruluşunun 70'inci kutlamalarına katılmamıza davetlerinden dolayı, Türk Hükümetine duyduğumuz teşekkür ve memnuniyet hislerime katıldıklarına eminim. Misafir parlamenter ve eşleri adına ve keza kendim ve eşim adına, Türk halkı ve Hükümetine ve özellikle Türkiye Büyük Millet Meclisine buradaki ziyaretimizi unutulmaz kılan, çok sıcak misafirperverlik ve dostluk için teşekkürlerimizi bu vesileyle sunmak isterim. Ben şahsen, bazı diğer arkadaşlarım gibi, bu büyük ülke ve millete yeni geliyorum. Bu millet ki, Avrupa ile Asya arasında köprü olarak hizmet eden eski ve parlak bir medeniyet tarihine sahiptir.

Malezya Parlamentosu Senato Başkanı sıfatıyla Malezya halkı ve hükümetinin Türk halk ve hükümetine en sıcak selamlarını ulaştırmama müsaadelerinizi rica ederim. Türkiye ile böyle yakın ve özel ilişkilerimiz olmasından gurur duyuyoruz ve özellikle kaydetmek isterim ki, Türkiye Büyük Millet Meclisi kuruluşunun yıldönümlerini önemli olaylar olarak gördük, önceki yıldönümüne Temsilciler Meclisi Başkanı ve yardımcısı katılmıştı ve ben de bu mutlu günde ülkem Malezya'yı temsil ediyorum.

İkili düzeyde Malezya ve Türkiye arasındaki ilişkiler mükemmeldir, iki ülke arasındaki direkt iktisadî ve ticarî ilişkiler her iki tarafın da istediği düzeyde değildir. Mamafih, Malezya Türkiye ile ekonomik ilişkileri geliştirmekte büyük potansiyel görmektedir ve bu maksatla her iki ülkede ortak yatırımlar için somut adımlar atılmaktadır. Malezya süratle gelişen ekonomisinde Türk özel sektörünün Malezya'da sadece iç pazar için değil Asya-Pasifik pazarına da reexport için yatırım yapmasını arzu etmektedir. Buna karşılık, Malezya, Türkiye'nin serbest ticaret bölgelerinde reexport maksadıyla tesisler kurmak arzusundadır. Kısaca, iki ülke

arasında iktisadî işbirliği çerçevesinin yakın gelecekte çok daha büyüyeceğine kanıyım.

Türkiye'ye Malezya Havayollarının uçuşa başlaması, halklarımız arasında temasları geliştirmek için büyük bir fırsat yaratmıştır. Türk Havayollarının Malezya ve Asean bölgesine yapılan uçuşları da böylece tamamlanmış olmaktadır. Mamefi, MAS ve THY'yi karşılıklı olarak her gün başşehirlerimizde görmek isterim. Bu münasebetle buradaki zevatı ve Türk halkını Malezya'yı ziyarette davet ederim, çünkü bu yıl "Malezya'yı ziyaret et" yılıdır.

Dünya siyasî manzarası hiç kimsenin iki yıl önce dahi tahmin edemeyeceği şekilde değişmektedir. Eminim ki, Türkiye şanlı mazisi ve medeniyeti ve diğer imkânları ile bölge içindeki önemli rolünü kuvvetlendirmek imkânına sahiptir. Biz ise Malezya'da ülkemizi kurmakta eski medeniyetlere bakıyoruz ve bölgemiz ülkelerinin medeniyetlerinden öğrenecek pek çok şeyler buluyoruz. Türk parlamentosu Malezya Parlamentosunun iki misli yaşındadır. Sizin tecrübeleriniz pek çoğumuza iyi örnek olabilir.

Bugünün parlamenterleri olarak, biz, yaşadığımız dünyanın gittikçe küçüldüğünü, fakat öte yandan gittikçe daha karmaşık ve daha çeşitli hale geldiğini inkâr edemeyiz. Hepimiz yaşadığımız bu günlerde olsun, istikbalde olsun, sulh ve mutluluk olmasını isteriz. Hepimiz, mensup olduğumuz ülkelerin iktisadî ve siyasî istikrarı bakımından ilerlemesini isteriz. Hepimiz kendi egemenliğimizi ve güvenliğimizi savunmak isteriz. Fakat bugün dünyanın her tarafında meydana gelen olaylar ve önceden tahmin edilemeyen koşullar nedeniyle parlamenter olarak bizim sorumluluğumuz, azmimiz ve işimiz gittikçe daha zorlaşmaktadır.

Cüzzam hastalığının insanlık için büyük bir tehlike teşkil ettiği günler geride kaldı. Fakat kanser, sekte-i kalp ve AIDS gibi yeni hastalıkların yayılmasıyla bugün dünyamızın sarsılacağını kim tahmin edebilirdi.

Gelecek nesillerin de yeni dertlerle karşılaşmayacağını söyleyebilir miyiz? Şüphesiz ki hayat korku vericidir. Bugün yüzyüze bulunduğumuz başka sorunlar var: Yoksulluk, grevler, gösteri yürüyüşleri, terörizm, din kökenli huzursuzluklar, etnik gruplar arasındaki çatışmalar, ırk ayrımcılığı ve en ciddi ve acilen çare bulunması gerekli olan uyuşturucu maddeler kullanımı. İlerleyen bilim ve teknolojinin bir sonucu olarak yeryüzünde seyahat süresi gittikçe kısalmaktadır.

Günümüzde iletişim inanılmaz bir şey, mucize gibi bir şeydir. Çocukluğumda yalnız telgraf vardı; o da yerine bir kaç günde varırdı. Sonra telex çıktı, şimdi de fax denilen cihazlar kullanılmaktadır. Yakında belki daha iyi bir şey çıkacaktır. Bugünkü telefon sistemi ile dünyanın her yeriyle her an zahmetsizce konuşabiliyoruz, tabii sistemde bir arıza olmadıkça, dünya gerçekten küçüldü. Bu gelişmiş kolaylıkları aralarında bizim gibi parlamenterlerin de bulunduğu dünya liderleri iyi amaçlarla kullanılmalıdır.

Dünya barışı ve mutluluğu uğruna, az önce andığım sorunlarla gergin olan dünyayı gevşetmek için kuvvetli ve başarılı hükümetlere ihtiyaçlar vardır. Bu da ancak, hangi ülkeden olduğumuza bakmadan, itikat, inanç, ideoloji ve renk farkı gözetmeden hepimizin arasında yaratılacak bir anlayış, iyi niyet ve arkadaşlık ruhu ile başarılabilir. Şu dediğim ruhu yaratmak ve uygulamaya sokmak için biz parlamenterler üzerimize düşeni yapmak sorumluluğu altındayız.

Birbirimizle tanışalım, birbirimizle açık bir diyalog kurmaya gayret edelim. Birbirimizi daha iyi tanımaya mecburuz. Halkla ilişkilerin hayati önemi vardır, işte ondan sonradır ki, kafalarımız ve gönlümüzde dostluk, iyi niyet ve anlayış tabii olarak boy verecektir. Bu nedenle ben, şahsen şapkamı çıkarıp bu güzel ülkedeki, Türkiye Cumhuriyetindeki, sevgili dostlarımızı ve özellikle Türk Hükümetini ve 70'inci yıldönümü münasebetiyle bizi bir araya getirip kendilerine iltihak etmemiz için ileri bir görüşle girişimde bulunmuş olan Türkiye Büyük Millet Meclisini selamlıyorum.

Hepimiz kendi memleketimize döndüğümüzde bu anlayış, iyiniyet ve dostluğun durmayıp devam ettiğine şahit olacağız.

Son olarak, misafir parlamenterler adına ve kendi namıma herkesin Ramazan Bayramını kutlamak istiyorum. Türkiye Büyük Millet Meclisinin kuruluşunun 70'inci yılında tebriklerimizi sunarım ve Büyük Atatürk'ün, "Yurtta Sulh Cihanda Sulh" ilkesinin bize kılavuz olmasını ümit ederim. Teşekkür ederim. *(Alkışlar)*

ONSEKİZİNCİ DÖNEM

DÖRDÜNCÜ YASAMA YILI

107. Birleşim

23 Nisan 1991 Salı

Birinci Oturum

Açılma Saati : 14:30

Başkan : İsmet Kaya Erdem

Kâtip Üyeler : Mustafa Sarıgül (İstanbul), Mümin Kahraman (Çanakkale)

Macar Sosyal Güvenlik Bakan Yardımcısı Andras Kelemen

Muhterem Başkan, Saygıdeğer Meclis üyeleri,

Türkiye Büyük Millet Meclisi mensubu saygıdeğer meslektaşlarım,

Çeşitli ülkelerin parlamentolarını temsilen Türkiye Cumhuriyeti Büyük Millet Meclisinin yıldönümü için burada bulunan kıymetli meslektaşlarım;

İzninizle önce ülkelerinin Parlamentolarını temsilen buraya davet edilmiş olan tüm Parlamento Temsilcilerinin adına Sayın Başkana ve siz tüm saygıdeğer Türk Parlamenterlerine, bizlere bahsettiğiniz nazik davetiniz ve bu güzel ülkeniz Türkiye'ye geldiğimizden beri gösterdiğiniz sıcak ilgi için sonsuz teşekkürlerimi dile getirmek istiyorum.

Buraya davet edilmiş olan tüm misafir parlamenterler adına, Türkiye Cumhuriyeti Büyük Millet Meclisi'nin 71'inci Kuruluş Yıldönümü vesilesiyle yapılan kutlamalar için, sizlere en iyi dileklerimizi ve en candan tebriklerimizi iletmek benim için bir şereftir.

Muhterem Başkan,

Macar Parlamentosu Başkanı Sayın Profesör Gyrdgy Szabad, Ankara'da yapılan bu Büyük Millet Meclisinin yıldönümünün ve Türk demokrasisinin kutlamalarına gerek kendi, gerekse Budapeşte'deki Parlamentomuz adına sizlere en candan selamlarını ve tebriklerini iletmek üzere de beni görevlendirmiş bulunuyor. Kendisinin selamlarını da burada sizlere iletiyorum. Ben buraya Macaristan'dan geldim. Ben, Türk tarihinin ve medeniyetinin bir âşığı olarak kendimi nitelendirdiğim için, şahsen bu şerefli görevi yerine getirmek benim için büyük bir mutluluk olmaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti Büyük Millet Meclisi'nin, 71 yıl gibi uzun bir geçmişi, hem bizlere, hem Türk Milletine, hem de tüm dünya milletlerine, Türkiye Cumhuriyetinde demokrasinin gelişmesi yolunda elde edilen büyük başarıyı sergilemektedir. Türkiye Cumhuriyeti hayli uzun bir yol katetmiştir. Bir zamanlar Türkiye, Avrupa'nın hasta adamı olarak nitelendirilirdi ve türlü zorluklardan geçerek buraya geldi. Ancak Türk Milletinin büyük önderi Kemal Atatürk tarafından getirilen

tarihsel değişimlerden sonra, Türkiye, modern bir devlet kurma yoluna girmiş, modern ve demokratik bir toplum kurmakta başarılı olmuştur. Aradan geçen 70 yıl, gerçekten çeşitli meyveler vermiştir. Türkiye, bugün artık dünyanın en hızlı gelişen ülkelerinden biri olarak başarısını kanıtlamıştır. Türkiye, tüm barışsever ülkeler yönünden gerçekten güvenilir bir taraf olduğunu ortaya koymuş ve dünyanın demokratik toplumlarının üzerine titrediği tüm değerleri onlarla paylaşmıştır. Tabiatıyla bütün bu gelişmeler, ancak demokrasiye geçiş ile mümkündü. Sizlerin bu yeni politik mekanizmayı kurma ve ekonomiyi yeniden yapılandırma yolunda göstermiş olduğunuz başarılar, sizin bu 71 yılda karşınıza çıkan zorluklara benzer durumları yaşamakta olan ülkeler için çok değerli bir örnek teşkil etmektedir. Macar Parlamentosu ve bizim yeni doğmuş demokrasimiz, 23 Nisan 1920’de Ankara’da kurulmuş olan Türkiye Cumhuriyeti Büyük Millet Meclisi’ne, yani “ablasına”, yüzyılımızda Türklerin geleneksel devlet kurma becerisinde gösterdiği başarılar yönünden sonsuz hayranlık duyduğunu belirtmektedir.

Türk ve Macar milletleri, sadece ortak menşeleriyle değil, ortak bakış açılarıyla da birbirlerine yakinen bağlıdır. Maalesef bu gerçeğin belirtilmesi, İkinci Dünya Savaşından sonra yıllar boyu komünist diktatör rejimi altında yaşamak zorunda kalan Macar halkı için söylenemez bir olay olmuştur. Bu kötü durum, çok zaman yanlış yorumlara yol açmıştır. Zira hür ve demokratik toplumların insanları “komünist bir devletin” görevlisinin, görevli olduğu gücü mü, yoksa bu güç altındaki halkı mı temsil ettiğini çok zaman anlayabilmiş değillerdir.

Allah’a şükürler olsun ki, artık bu dönemi geçirmiş bulunuyoruz. Macar Milleti, 1990 Nisanında yapılan parlamento seçimleri sırasında komünist güçleri tamamen bir kenara atmaya başarmış ve artık parlamentoya dayalı bir demokratik rejim yaratmış bulunmaktadır. Böylece Macaristan, aynen büyük “ablası” Türkiye’nin 71 yıl önce Büyük önder Kemal Atatürk önderliğinde yaptığı gibi, hürriyet ve kendi kendini yönetme yolunu seçmiş bulunmaktadır.

Ne mutluyuz ki, milletimiz geçmiş yıllar boyunca tarihsel gelişmelerle karşılaşmaktan hiç çekinmemiştir. Komünist rejimi çerçevesindeki zorla kullanılma ve kötü yönetim sonucu ortaya çıkan fiyasko, aslında hürriyetine aşık Macar ruhunun ilk sonuçlarına yol açmıştır. Böylece kısaca özetleyecek olursak: önceki büyük devlet şirketlerinin üretimi, yüzde 10 oranında azalamıyor. başlarken, küçük özel sektör kuruluşlarının faaliyetleri yüzde 100’lük artışlar göstermektedir.

Ekonomik politikalarımız, enflasyonun çok büyük bir hızla yükselmesini önlemiştir. Şu aşamaya kadar işyerlerinin kapatılması probleminin üstesinden gelmeyi başararak, yaklaşık 270 bin civarındaki çalışan nüfusun yüzde 80’inin yeniden ve hızla iş bulması sağlanabilmiştir. KOMEKON teşkilatının aniden dağılması, kuraklık ve Körfez Savaşı gibi nedenlerle millî ekonomimiz büyük yaralar aldıysa da, yaklaşık 20-30 yıldır ilk defa dış ticaretimiz lehimize bir denge göstermiştir.

Şimdi izninizle biraz da tarihî imkânlarımıza bakalım; Güvenilir Türk demokrasisi, Macaristan için, her zaman çok teşvik edici bir örnek teşkil etmiştir. Ülkenizdeki kendi kendini yönetme sisteminin başarısına bakarak, ümitte oluyoruz. Sizin ülkenizdeki canlılık, tüm zorlukların üstesinden gelme, tüm tehlikelerden bir zafer sağlayarak çıkma şeklinde 70 yıldan beri sergilediğiniz başarılar, bizleri teşvik etmiştir.

Her türlü zor durumda, Türkiye’de, bu hür ülkenizde, devletin her zaman her vatandaşı tarafından desteklendiğini ve Kemal Atatürk ruhunun korunduğunu görmekteyiz.

Sayın Başkan, Saygıdeğer Arkadaşlarım,

İzin verirsiniz, bir defa daha sizlere ve bu vesileyle Türk Milletine seslenerek, böyle bir modern ve demokratik sosyal düzenin yaratılmasındaki başarılarınızdan dolayı tebriklerimi ve saygılarımı sunmak istiyorum. Hür ve demokratik devletler camiasında amaçlarımız yolunda omuz omuza yolumuza devam edeceğimizi içtenlikle diliyorum. İnsanlarımızı bağlayan kardeşlik duygularının, gelecekte ve tek bir Avrupa yaratılması yolunda her zaman birbirimize yardımcı olmasına izin verelim. Beni dikkatle dinlediğiniz için hepinize sonsuz teşekkürlerimi iletmek isterim. **(Hatip konuşmasına Türkçe olarak devam etti)**

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri ve sayın misafirler... *(Alkışlar)*

Türk İstiklal Savaşının ve Türkiye Devletinin başlangıcını oluşturan günün 71’inci yıldönümünde bir yabancı olarak sizlere hitap edebilmem, benini için büyük bir şereftir... *(Alkışlar)* Onun için, Macaristan Parlamentosu nezdinde Türk demokrasisini saygıyla selamlıyoruz. *(Alkışlar)*

ONDOKUZUNCU DÖNEM

BİRİNCİ YASAMA YILI

68. Birleşim

23 Nisan 1992

Birinci Oturum

Açılma Saati : 14:00

Başkan : Hüsamettin Cindoruk

Kâtip Üyeler : Işlay Saygın (İzmir), Kadir Ramazan Coşkun (İstanbul)

- Kazakistan Yüksek Şurası Başkanı Abdildin Serikbolsun

Sayın Başkan Cindoruk, Sayın milletvekilleri,

Hanımevendiler ve beyefendiler;

TBMM'nin davetlisi olarak, yabancı ülkeden gelen misafir parlamenterler adına bu konuşma fırsatını bana bahsettiğiniz için çok müteşekkirim.

Her şeyden önce, Türkiye Cumhuriyeti tarihindeki en önemli tarihî değişim olan TBMM'nin 72'nci kuruluş yıldönümüyle ilgili Çocuklar Bayramında hepinizi candan kutlarım. Türkiye'nin iyiliği için, halihazırdaki ve gelecekteki nesiller için başarı dileklerimi sunmama müsaade ediniz. Türk erkek çocukları kahraman ve Türk kız çocukları güzel olsunlar. (*Alkışlar*)

Böyle önemli günlerde kendi aramızdaki kültürel yakınlığımızı, Türkiye ve Kazakistan halklarının kardeşliğini vurgulayan tarihimize ve cedlerimizin aynı olduğuna nazarı dikkati çekmek isterim. Geçmişte Türkiye'deki kardeşlerimiz için olduğu kadar, Kazaklar içinde çok büyük öneme sahip mutasavvıf, filozoflardan El-Farabi ve Hoca Ahmet Yesevî gibi büyüklerimizi hatırlamak bile, iki kardeş halkı birbirine yakınlaştırmaya kâfidir. (*Alkışlar*) Kardeş iki halkı birbirinden uzaklaştıran, onların aralarına asırlar boyu süren ayrılıklar getiren çeşitli olumsuzluklara bakmaksınız, Kazakistan bağımsızlığına kavuştuktan sonra Kazaklar ve Türkler arasında, kökleri bir olması münasebetiyle, dostluk duyguları kendiliğinden güçlenmektedir. Bu sebeple, bizler Hoca Ahmet Yesevî Türbesi ve Kazakistan'da bulunan diğer ortak kültürel ve tarihî miraslarımızı restore etmekte Türkiye'den almakta olduğumuz samimî yardımlara candan teşekkür ederiz.

Ülkelerimiz arasındaki dayanışma, yerleşmiş tarihî gelenekler ve millî karakterlerimize dayanır. Buna ilaveten, bu dayanışma, biz iki kardeş ülke halklarının, dünya milletler topluluğunun bir parçası olmamız hasebiyle, dünya bütünlüğünü sağlamamız için elden gelen her bir gayreti göstermemizi gerektirir. Bu konuda, bu yüzyılın başında, büyük devlet adamı Atatürk; "*Halihazırda dünya milletleri, büyük bir bütünün parçaları olan kardeşlerdir. Bu yüzden, herkes, dünya milletleri-*

nin barış içinde yaşamaları ve mutlu olmaları için kendi milletleri adına nasıl gayret sarf ediyorlarsa, öyle gayretle çalışmalıdırlar” demiştir. Büyük Atatürk’ün bu önemli sözlerinin, bugün, nasıl da gerçeği yansıttığı apaçık ortadadır. Böyle büyük siyasi filozofluk ve kabiliyet, Sayın Başkan Cindoruk’un şahsiyetinde de toplanmış görünüyor. Çünkü, daha önceleri Sovyetler Birliği bünyesinde bulunan Azerbaycan, Beyaz Rusya, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Ukrayna ve Rusya temsilcilerini bir arada misafir etmek, hepsine ayrı ayrı samimî iyi niyet göstermek, son derece önemli bir dostluk işaretidir. *(Alkışlar)*

Son zamanlarda Kazakistan ve Türkiye’nin kardeş halkları arasındaki münasebetler çok büyük ilerleme kaydetmiştir. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Sayın Turgut Özal’ın Kazakistan ziyaretleri de Kazakistan Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev’in Türkiye’ye iadeyi ziyaretleri de iki kardeş ülkenin dostluğunun simgeleridir.

Bu ziyaretler sırasında, çok önemli vaatlerde, anlaşmalarda bulunulmuş, kardeş iki ülke arasındaki dayanışmanın kuvvetlenmesi ve gelişmesinin temelleri atılmıştır. Halihazırda, iki ülke parlamentoları arasında sağlam dayanışma girişimleri de yapılmıştır.

Şahsımın Kazakistan Yüksek Şûra Başkanı olarak Türkiye Cumhuriyetinde bulunmam TBMM’nin kuruluş yıldönümü kutlamalarına katılmam, ülkelerimiz arasındaki sağlam dayanışmanın ifadesidir.

Kazakistan Yüksek Şûrası, 16 Aralık 1991’de, Kazakistan Cumhuriyetinin Bağımsızlığı Hakkında Anayasal Kanun çıkarmıştır. Ülkemiz geleceği için son derece önemli olan bu anayasal değişiklik, ülkemizin bundan sonraki geleceğini tayin etmekte büyük rol oynayacaktır. Bundan böyle, Kazakistan Cumhuriyeti, kendi topraklarında, ülkenin bütün sorumluluğunu omuzlayarak, kendi iç ve dış siyasetini kendisi serbestçe tayin etme hakkını ve yeryüzündeki hür milletler cemiyetinin tüm haklarına sahip üyesi olma statüsünü elde etmiş bulunuyor. Bu yüzden, biz Kazakistan olarak, bizim hür, bağımsız ülke statümüzü ilk defa tanıyan ülke olan Türkiye Cumhuriyetine teşekkür ederiz. Buna ilaveten, Kazakistan’ın ekonomisi ve kültürünü geliştirmesine elden gelen bütün yardımcı esirgemeyen kardeş Türk halkına ve onun liderlerine minnettarız.

Biz, Türkiye’ye, 1930’lu yıllarda Kazakistan’dan ayrılmak zorunda bırakılarak, çeşitli ülkelerden geçip, en sonunda Türkiye’ye iltica eden vatandaşlarımıza kucak açtığı için de çok müteşekkirimiz. Kazakistan Cumhuriyetinin Yüksek Şûrası için, parlamentolar arası ilişkiler de son derece önemlidir. Özellikle, halihazırda, her şeyden önce, Kazakistan ile ortak tarihî ve kültürel bağları olan ve de ekonomik işbirliğini başlatan ülkeler parlamentolarıyla işbirliği, çok büyük önemi hâizdir. Bunun delili olarak, Kazakistan Yüksek Şûrasının, Hür Ülkeler Dostluk Birliğinin Parlamentolar Asamblesini kurma çalışmalarında aktifliği gösterilebilir. TBMM’nin yasama organları, hizmetleri nice on yıllara ulaşan bir tarihe sahiptir. Böyle tecrübeler, bizim çok ilgimizi çekmektedir. TBMM’nin bu özelliğini öğrenmek, ders almak, faydalanmak, Kazakistan Yüksek Şûrasının hizmetlerini geliştirmeye fırsat doğuracaktır. Siz, toplumu demokratikleştirme çabalarıyla 70 yıldan beri iştigal eden bir milletsiniz. Bize gelince, demokratikleşme konusunda, bizler, ancak yeni doğmuş bir çocuğun tecrübesine sahibiz. Sizlerin bizlere yardımınız,

70 yaşındaki tecrübeli bir büyüğün yeni doğmuş bir çocuğa yapacağı yardım kadar faydalı, önemli ve elzemdir. Bunun için, konuşmamın nihayetinde, ben, TBMM ile Kazakistan Cumhuriyeti Yüksek Şûrası arasındaki ilişkilerin gerçeğe dönüşeceği, iki kardeş halkın mutluluğunun daha da gelişip güçleneceği inancında olduğumu bildirmek isterim. Bu ziyaretim sırasında, güler yüzlü sıcak ve samimî görüşmelerden, Kazakistan halkına ithaf edilen rıyasız samimiyetten bahtiyar olduğumu belirtmek isterim. Bizim halkımızın da Türk kardeşleri için aynı samimî ve iyi duyguları beslediğine inanmanızı istiyorum. Beni dinlediğiniz için çok teşekkür ederim. *(Alkışlar)*

ONDOKUZUNCU DÖNEM

BİRİNCİ YASAMA YILI

75. Birleşim

12 Mayıs 1992

Birinci Oturum

Açılma Saati : 15:09

Başkan : Başkanvekili Yılmaz Hocaoglu

Kâtip Üyeler : Kadir Ramazan Coşkun (İstanbul), Halil Çulhaoğlu (İzmir)

Bosna-Hersek Başbakan Yardımcısı Muhammed Cengiç

Sayın Başkan,

Değerli milletvekilleri;

Bosna - Hersek Cumhuriyetinden, Türkiye'ye gelip, Türkiye Parlamentosunun değerli milletvekillerine, şu anda Bosna - Hersek'te yaşanan durumu arz etme imkânı bulduğum için çok mutluyum. Bosna - Hersek'te bu kadar vahim bir durum olmasaydı, 125 sene sonra Türk Parlamentosunda sizlere hitap imkânını bulan ilk Bosna-Hersekli olmaktan büyük memnuniyet duyacaktım. Ancak, şu anda Bosna - Hersek'te yaşanan durum ve katliama uğrayan halkımın durumu yüzünden kendimi çok üzüntülü hissediyorum.

Amerika ve Avrupa, Bosna-Hersek'i tanıdığı günden itibaren ülkemizde savaş başlamıştır. Dünya tarihinin bugüne kadar gördüğü en anlamsız ve vahşi savaş sürmektedir. Yaşamamız için gereken bütün binaları yıkıyorlar, hastaneleri yıkıyorlar, okulları yıkıyorlar, mabetleri yıkıyorlar, fabrikaları yıkıyorlar; yaşamamız için gereken her şeyi yıkıyorlar; kendi ırkdaşlarının da istifade ettikleri tesisleri yıkıyorlar. Çünkü, biliyorsunuz, Bosna - Hersek'te, Müslümanların yanında Sırp ve Hırvatlar da yaşamaktadırlar.

Müslüman halk, Bosna-Hersek'te, Sırp ve Hırvatlarla barış içinde yaşamayı arzu etmektedir. İnsani yaklaşım üzerine, demokratik ilişkiler içerisinde, bütün bu etnik gruplarla beraber yaşamak arzusundayız. Ancak, Sırp bir kesimi ve Federal Ordunun desteğine sahip çeteler, bunu kesinlikle arzu etmemektedirler. Müslüman ahalinin kökünü kazımak için yola çıkmış durumdadır ve bununla bağlantılı olarak, kadınları, yaşlıları ve çocukları da katlediyorlar. Bosna-Hersek'te, onbinlerce katliama uğramış kişi olduğunu ifade etmek istiyorum. Yaralılarımız, maalesef, her türlü doktor ve tıbbi imkândan yoksun bir şekilde, bodrumlarda veya ormanlarda saklanmaktadırlar; zira, hastanelere geldikleri takdirde, kendileri, buradan alınarak katliama uğramaktadırlar.

Şu anda 500 bin dahilî mültecimiz mevcuttur. Bunların çok büyük bir kısmı, bir daha evlerine dönemeyeceklerdir. Çünkü, terk ettikleri evler, yakılmış veya yıkılmış durumdadır. Biraz evvel Bosna-Hersek Dışişleri Bakanlığından bir faks al-

dım. Bu faksa göre, doğum şehrim olan Foça'da Müslümanlar, arabaların arkasına bağlanıp, ölene kadar şehrin içinde gezdirilmektedir.

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Şanlıurfa) — Kahrolsun Avrupa!..

BOSNA- HERSEK BAŞBAKAN YARDIMCISI MUHAMMED CENGİÇ (*Devamla*)- Çocuklarının gözü önünde anneler tecavüze uğramaktadırlar. Şehrin merkezinde bulunan en büyük hastanedeki yaralılar, sistemli bir şekilde, her gün parti parti katliama uğramaktadırlar. Müslüman ileri gelenlerinden 400 kişi, şu anda gözetim altında tutulmaktadır. Bosna-Hersek'te ve özellikle Bosna-Hersek'in Sırbistan'a yakın şehirlerinde yaşanan vahşet, bugüne kadar insanlık tarihinin hiç görmediği bir vahşettir.

Sırplar tarafından muhasara edildikleri için, Müslümanların göçe zorlandığı şehirdeki ahalî, şu anda gerçek nüfusu 10 bin olan şehirlerde muhacir olarak yaşamaktadırlar ve bu şehirlerin nüfusu, 50-60 bine kadar yükselmiştir. Diğer şehirlerden bu şehirlere gıda ve ilaç yardımı yapılması mümkün olamamaktadır. Açlık ve salgın hastalıklardan ölüme terk edilmiş durumdadırlar.

Ölülerin büyük kısmının defnedilmesine imkân verilmemektedir. On onbeş gün, defnetme imkânı bulamadığımız ölülerimiz mevcuttur. Müsaade ettikleri defin imkânları ise, sadece, bulundukları evin bahçesine defnetmek şeklindedir.

Hür dünya, bununla ilgili herhangi bir girişimde bulunmadığı takdirde, Bosna-Hersek'teki Müslüman ahalinin çok büyük bir kısmı açlıktan ölme durumuyla karşı karşıyadır. Şu anda gıda maddeleri yönünden çok yetersiz durumdayız. Bu maddelerin buralara ulaştırılma imkânı da henüz yoktur. Amerika'dan ve Fransa'dan gelen cüzi bir yardım dışında, uluslar arası hiçbir ülke veya kuruluş, yardım elini uzatmamıştır. Bosna-Hersek'in başkenti olan Saraybosna şehri, şu anda fiilen yüzde 50 yıkılmış durumdadır. Diğer ifade edilen bütün merkezler, bankalar, hastaneler, okullar, fakülteler, fabrikalar, elektrik üretim merkezleri, hepsi tahrip edilmiş durumdadır. İnsani yardım sağlayan ve bütün yaşayanlara -orada yaşayan etnik gruplara yardım eli uzatan Kızılhaç merkezi de tahrip edilmiştir.

Batı Avrupa'nın, Bosna-Hersek'te böyle bir şeyin olmasına müsaade etmeyeceği kanaatindeydik. Bu dönemin artık bittiğini, tarihe gömüldüğünü ümit ediyorduk. Avrupa Topluluğunun ve Birleşmiş Milletlerin aldığı bütün tedbirler, bırakınız başka bir şeyi, sadece insanların canlarını kurtarmalarına bile yetmemektedir. Saraybosna'nın bir kesiminden diğer kesimine geçilmesi bile şu anda mümkün değildir. Yaşlı ve bakıma muhtaç anne ve babalarına ulaşmak imkânı bulamadıkları için -çocukları ulaşamadıkları için- bu ebeveynler, bakımsızlıktan ölme durumundadırlar ve çoğu da ölmüştür.

Ben, Bosna-Hersek Cumhuriyetini temsilen Türkiye Hükümetini, Türkiye Büyük Millet Meclisini ve Türk kamuoyunu, Bosna-Hersek'te yaşanan dramdan haberdar etmek için görevlendirildim.

Boşnakların gözü, Türkiye'nin üzerindedir. Biz, Türkiye'nin, Sırbistan ile savaş girmesini kesinlikle arzu etmiyoruz; ama, bizi korumasını arzu ediyoruz. Hangi ülkeyle olursa olsun, bir araya gelip, bizi kurtarmak için bir şeyler yapmanızı talep ediyoruz. Çok kısa vadede bu tip bir girişimde bulunulmazsa, ne Bosna'nın, ne de Boşnakların kurtarılması mümkün olamayacaktır. Bu kısa dönemde, 28 cami fiilen

tahrip edilmiş durumdadır. Bunlar oradaki en önemli simgeler, 450-500 senelik eserlerdir.

Bosna-Hersek'i ve Saraybosna'yı belirten bütün önemli objeler yıkılmıştır. Kendimizi muhafaza etmek ve kollamak için hiçbir imkânımız mevcut değildir. Çünkü, Müslümanlar, Hırvatlarla ve Sırlarla beraber, çok karmaşık bir şekilde ve içice yaşamaktadır. Herhangi bir mukavemet teşkilatı kurma imkanımız yoktur. Çünkü, Federal Ordu bu organizasyona ve güce sahiptir ve buna müsaade etmemektedir.

Saraybosna şehrinin savunmasında yerel milis güçlerinin içinde Müslümanların yanı sıra, Hırvatlar ve Saraybosna'yı muhafaza etmek isteyen Sırlar da mevcuttur; ama, bu savunmayı yapmak isteyen kişiler de, silahları ve cephaneleri olmadığı için, bunu gerçekleştiremiyor durumdalar.

Fiilen, Sırbistan'dan bir sürü silahlı birlik, Bosna-Hersek'e intikal etmiş durumdalar. Öte yandan, Sırbistan Hükümeti, kesinlikle böyle bir şeyi kabul etmemektedir. Yakın zamanda, Federal Ordudaki bazı generallerin görevden alındığını zannediyorum, duymuşsunuzdur; fakat, bu generaller, fiilen görevlerinin başındadırlar ve Müslümanları yok edinceye kadar mücadelelerini sürdürme kararlılığındadırlar.

Değerli milletvekilleri,

Onun için tekrar size yöneltiyorum: Türk Hükümetinin orada etkili olacak girişimlerde bulunmasını ve oradaki Müslüman halkı korumak için önlem almasını talep ediyoruz. Türk Hükümetinin bugüne kadar yapmış olduğu girişimlere huzurunuzda teşekkür ediyorum. Gerçekten, diplomatik alanda Türk Hükümeti fevkalade mesafeler kat etmiştir. Türk Hükümeti bu önlemleri almasaydı, muhakkak çok daha büyük çapta bir vahşet yaşanacaktı. Ancak, bundan sonraki dönemde bizim için en büyük sorun, hayatta kalabilmektir.

Ben, Türkiye Cumhuriyeti Devletine, sadece, gelip Müslümanları koruması için çağrıda bulunmuyorum; Türkiye Cumhuriyetini ve bütün hür dünyayı, oradaki Müslüman halkı muhafaza etmek için, canlarını muhafaza etmeleri için mücadeleye çağırıyorum; ama, Bosna-Hersek'te yaşayan ve Türkiye ile kan bağı bulunan çok sayıda halk olduğu için, Türkiye, fiilen şu anda yardım beklediğimiz ülke konumundadır. Bu sebepten dolayı, hem Hükümetin, hem de siz değerli milletvekillerinin, Bosna'nın kurtulması için harekete geçmenizi talep ediyorum. 500 senelik varlıklarından sonra, Bosna-Hersek'te Müslümanların yok olması, büyük bir vebal olacaktır. Dinimiz açısından da, insanların katledilmesi çok büyük vebaldir. Onun için, sizden, şu anda yaralı durumda olan, mülteci durumunda olan, bodrumlarda saklanmak durumunda olan bütün Boşnak halkı adına bize yardım etmenizi rica ediyorum. Bunlar çok vahim durumdadırlar. Sizin yardımınıza gerçekten ihtiyacımız var; çünkü, sizin yardımınız olmadığı takdirde kurtulmaları mümkün olmayacaktır.

Sayın Başkan, Değerli milletvekilleri;

Benim bu konuşmamın, sadece size değil, bütün hür dünyaya bir mesaj olacağı inancındayım. Türkiye'den, kendilerini kurtaracağınıza dair bir teminat almadığım sürece, benim halkımın arasına dönme imkânım ve yüzüm yoktur. Teşekkür ediyorum. *(Alkışlar)*

ONDOKUZUNCU DÖNEM

BİRİNCİ YASAMA YILI

89. Birleşim

26 Haziran 1992 Cuma

Birinci Oturum

Açılma Saati : 15:00

Başkan : Başkanvekili Fehmi Işıklar

Kâtip Üyeler : Işıl Saygın (İzmir), Halil Çulhaoğlu (İzmir)

Azerbaycan Cumhurbaşkanı Ebulfaz Elçibey

Sayın Büyük Millet Meclisinin Başkanı, Sayın Başbakan Süleyman Demirel,
Sayın Başbakan Yardımcısı Erdal İnönü Bey, Sayın parlamenterler,
Sayın muhalefet partisi üyeleri, Bütün kardeşlerim,
Sayın hanımlar, sayın beyler;

Kendimi çok mutlu sayıyorum. Uzun, büyük, ağır yol geçmiş ve Türk Milleti-ni özgürlüğe kavuşturmuş Meclis'te çıkış etmek, tabii olarak çok ağırdır, benim için zordur ve siyasî mücadelede berkimiş, siyasî mücadelede yetişmiş parlamenterler karşısında çıkış yapmak benim için çok zor bir iştir. Eğer kusurlarım olursa, o kusurlarımı bağışlarsınız, benim suçumdan kesersiniz. (*Alkışlar*)

Memleket o kadar güzel, Anadolu o kadar şerefli, onun insanları o kadar yücedir ki, bu memlekete girerken de, bu memleketten çıkarken de her bir şey tazim talep eder, her bir şey baş eğmek, her bir şey kös basmak talep eder. (*Bravo sesleri, alkışlar*)

Arkadaşların bir kısmı bilir ki, demokrasi uğrunda mücadele yapan insanları. Bu mücadeleyi Azerbaycan'da Azerbaycan Halk Cephesi başlattı ve onu yürütüyor. Ancak, bu demokrasiyi yürütmekle beraber, bizim idealimiz, merhum Muhammed Emin Resulzade'nin koyduğu idealdir. Birincisi Türklük, kendini derk etmek; bir milletin kendini derk etmesidir. Bizim bayrağımızdaki yukarıda olan mavi renk onu temsil eder. (*Bravo sesleri, alkışlar*) Bu temsilden de dolayı, bu memlekete girerken, bir Sultan Mehmet Fatih yâda düşer, bir Avrupa'yı dayandırıp da Türk hakkını dünyaya bildiren Konstantinapolis'i fetheden insan yâda düşer; baş eğmemek mümkün değil. (*Alkışlar*)

Ne mutlu ki, Hazreti Peygamberimiz buyurmuştur ki, "Kim onu fethedecekse, hoş onun haline, Tanrı onu sever." Yani, Tanrı Fatih'i sevmiş de o fethi ona vermiş. (*Bravo sesleri, alkışlar*) Zaman zaman geç gelmiş de dünyanın bir şark siyaseti olmuş, doğu siyaseti olmuş. 400 yıl, bütün dünya, Osmanlı İmparatorluğunu çöküş-türmeye çalışmıştır. Tabii olarak, Türk Milleti bundan da çıkış yolu bulmuş. Şimdi,

istiyorsunuz cumhuriyet kuracağız, cumhuriyet yapacağız ve demokrasiyi yürüteceğiz. Büyük Mustafa Kemal'in liderliği altında kurulan bu cumhuriyet bugün güçlenmekte, bugün yükselmekte, bugün Türk'ün sesini, kendi sesini, Anadolu'nun sesini, tarihin sesini dünyaya duyurmaktadır. Bu mutluluk içerisinde yaşıyoruz, bu mutluluk içerisinde dolanıyoruz. (Alkışlar)

Sayın beyler, bayanlar,

Ne mutlu ki, bugün Türkiye'nin karşısında büyük yollar açılmaktadır. Bugün Türkiye, dünyaya sesini duyuran büyük, güçlü bir memlekete çevrilmektedir. Koskocaman bir Rus İmparatorluğu, kızıl Rus komünizmi çöktü ve dağılmakta. Onun içerisinde yaşayan gayri milletler, o cümleden de Ukraynalılar, o cümleden de Moldavahılar, Letonyalılar, Litvanyalılar ve o cümleden de orada yaşayan Müslümanlar ve gayri Türk milletleri öz özgürlükleri uğrunda savaşa ve mücadeleye başlamıştır. İnşallah da Ortaçağın kalması olan böyle imparatorluklardan, buna benzer devletlerden bir ikisi kalır, onlar da çökerler. Yani bir Çin'de vardır, bir falan da vardır... (Alkışlar)

İnsan hakları, demokrasi uğrunda kendi talihini, millî talihini elde etmek isteyen milletler ayağa kalkmıştır. İnşallah da bunlar özgür olacaklardır. Tabii olarak, hele dünyada Türk Bayrakları sırasına gelmemiş ve bugün doğmakta olan bayraklar, sancaklar doğacaktır. O Sibiryadan, o Çin'den, o Hindistan'dan. (Alkışlar) Bu ağır, bu zor; ancak bu şerefli tarih devrinde Türk dünyası, bir gayri başka Müslüman kardeşlerimiz, imparatorluklardan, özgürlük alacaklar ve kendi hayatlarını kuracaklar.

Biz bugün daha çok mutluyuz ki, Türkiye demokrasisini yürütmekle, Avrupa'ya çıkmış, Doğu'ya bir numune olmaktadır. Biz mücadeleye başlarken de bu meseleyi koymuştuk ve benden de "ne yapacaksınız?" diye sorduklarında; dedim, hele ilkin yolumuz Mustafa Kemal'in yoludur, sonra da devletimizi kuracağız. (Alkışlar)

Bundan iki gün önce dediğim sözü, bir de burada tekrarlamak istiyorum. *"Çağdaş bir cumhuriyet kurmak, insanlara insan gibi yaşamak, öz hakkını almak gibi yaşamak demektir"* diyen Büyük Mustafa Kemal, bugünleri düşünmüş ki, yani, gelecekte Türkler kendi ananelerine, kendi geleneklerine, kendi duygularına uygun, kendi benliklerine uygun devletler kuracaklar. Vallahi bizim ruhumuzca, bizim en güzel kuracağımız devlet, demokrasi devletidir. Demokrasi, Türkün ruhunun içerisinde. (Alkışlar)

Tarihe de bakalım, dünyada kuldarlık devletleri olmuş, falan devletler olmuş, ne bileyim ne devletler olmuş da; ama Türkler de bundan geçmişler. Bakalım da, Türklerde tarih kitaplarında yazarlar; bundan bin yıl önce, bundan iki bin yıl önce Türklerin kurduğu devletinde ne olmuştur ki, böyle yürümüş, böyle dünyaya çıkabilmişler? Orada bir şey vardır; Herbi demokrasi. Yani, bütün dünya meseleyi ordu üstüne kurmasına bakmayarak, Türkler orduyu da demokrasi esasında kurmuşlar. *"Sağda oturan sağ beyler, solda oturan sol beyler, ortadaki inâğlar; benim sözüm size bu, duralım, yürüyelim, hakkımızı alalım"* demişler. (Alkışlar)

Biz, yani bu demokrasiden, bu geleneklerden gelen milletiz. İnşallah da koskocaman imparatorluklar dağıldıktan sonra, bütün Türk halkları bu demokrasiyle yürüyecektir. Avrupa ve Asya'yı birleştiren Anadolu Türklüğü bu meselede bir nu-

mune olacaktır, bir görk olacaktır; bunu damma olmaz. Yani, Şark'ın, Doğu'nun bir geleneği vardır. Tıpkı da olarak Fransa'daki demokrasiyi götürüp kimse eğer tatbik ederse, yanılırlar. Kimse de götürüp de, bir Amerikan hayat tarzını da bu Azerbaycan'a veyahut da diyelim Orta Asya'ya salarsa, yanlış olur. Milletin ana-neleri vardır, gelenekleri vardır, bunların hepsi göz önüne alınmalıdır. Biz de onu edeceğiz. *(Alkışlar)*

Sayın beyler, Sayın siyaset insanları, Sayın büyük erler;

Huzurunuzda cesaretle konuştuğuma göre özür dilerim, bu bir mücadeledir, biz bu yolda öğreniriz. İnşallah parlamento meselelerini de Türkiye'den aksedeceğiz. İnşallah sizlerle gen gen görüşeceğiz, Bol bol görüşeceğiz, kucaklaşacağız ve bir sıra meselelerde, tabii olarak, sizi bir kardeş gibi; sizden nasihatler umacağız ve gelecekte de fikrimiz vardır, eğer biz de özgür olursak, bu özgürlüğümüzde teç dayanıp durmayacağız, Özgür olmak uğrunda mücadele yapan bütün Türk Müslüman dünyasına elimizden geleni edeceğiz. Bir asker gibi onlara koşacağız. Çok sağ olun, çok minnettarım. *(Ayakta alkışlar)*

ONDOKUZUNCU DÖNEM

İKİNCİ YASAMA YILI

111. Birleşim

10 Haziran 1993 Perşembe

Birinci Oturum

Açılma Saati : 15:00

Başkan : Başkanvekili Yılmaz Hocaoglu

Kâtip Üyeler : Ali Günaydın (Konya), Halil İbrahim Artvinli (Kocaeli)

KKTC Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri;

Yüce Meclisinizin, mücahit Kıbrıs Türkü adına, ulusal dava adına, bana vermiş olduğu bu fırsattan ötürü hepinize ve sizler kanalıyla mensubu bulunmakla iftihar ettiğimiz Yüce Türk Ulusuna yürekten gelen teşekkürlerimi arz ederim.

Muhterem arkadaşlarım,

Kıbrıs meselesi, bildiğiniz gibi, dün başlamış değildir; yıllarımızı almış götürmüş, gençliğimize, mesleğimize sahip çıkmamızı engellemiş; bir halk olarak, devamlı surette, “yarın ne olacaktır?” diye bizi tereddütler içerisinde yaşatmış, acılar dolu ve ancak, Türk Ulusunun, bu Yüce Meclisin kararıyla yardımımıza koşması, kendi evlatlarını, şehitlerimizin yanına çekinmeden yatırmasıyla, yarınlara güvenle bakabildiğimiz müşterek, ulusal bir dava halinde yürümeye ve yürütülmeye devam etmektedir.

Bugün, bu kutsal dava için, Türkiyemizin, Türk hükümetlerinin yapmış oldukları fedakârlıkları, özgürlük adına, insanlığa hizmet adına, gerektiğinde dünyayı karşısına almasını şükranla anıyoruz ve var oluşumuzun nedeni olarak, bu Yüce Milleti ve bu milletin, bu dam altındaki siz muhterem temsilcilerini görüyoruz; müteşekkirimiz.

Gayemiz, yıllardır, Rumların başlatmış olduğu, Kıbrıs’a sahip çıkmak için başlatmış olduğu bir mücadelede, halkımızın haklarını korumaktan öteye gitmemektedir. Bunu yapmaya çalıştıkça, üzerimize üzerimize gelinmekte ve sanki Rum tarafı, mücadelesinde haklıymış gibi bizden, veremeyeceğimiz tavizler istenmekte; sanki Rum tarafı, bizimle kaynaşmak ve barış yapmak istiyormuş gibi ve bunu istemeyen bizimiz gibi, baskılar uygulanmaktadır.

Bugün gelmiş olduğumuz noktada bir Maraş konusu güncel hale getirilmiştir; ama, Maraş konusu, Kıbrıs meselesinde sadece küçük bir adımdır. Bunu istedikleri şekilde ve öngördükleri baskılarla hallettiğimiz takdirde, kısacası, bu dar kanala gözümüz açık olarak girdiğimiz takdirde, arkasından daha başka konular gelecektir ve aynı metotlarla, aynı tehditlerle, “kabul etmezseniz size ambargo uyguluyoruz.

Kabul etmezseniz Türkiye hesap verir” gibi tehditlerle, diğer konular da gündeme getirilecek ve böylelikle, hiçbir konuda, korkuyla yaşadığımız için, “kabul edemeyiz” diyemeyecek bir hale sürükleneceğiz.

Theditler altında müzakere olmaz. Öngörülen Birleşmiş Milletler ilkeleri, görüşmelerin eşit şartlarda, dıştan baskı yapılmaksızın, hür iradeyle yapılması yönündedir. *(Alkışlar)* Biz, bunu benimsedik ve bu şekilde elden gelen esnekliği de göstermek suretiyle, 1977’de Makarios’la, iki bölge, iki halktan oluşan bir federasyon kararı meydana çıkardık.

Federasyon, iki tarafın gönül arzusuyla ve birbirine güvenerek eşit şartlarda siyasî bir ortaklığı kabul etmesi demektir.

Biz, sandık ki, 1974 Barış Harekatının Rumlara getirmiş olduğu mesaj iyice anlaşılmıştır. Yani, *“Kıbrıs’ı bir Yunan adası yapmak hayalinden vaçgeçiniz, Türkiye buna asla müsaade etmeyecektir, (Alkışlar) Kıbrıs Türklerini dost biliniz, Türkiye’yi dost biliniz ve bu çerçevede bir arada ortaklaşa yaşama yollarını kendiniz arayınız”* Maalesef, bu güzel mesajın, Rumlar açısından anlaşılması mümkün olmadı. Çünkü, dünya dediğimiz büyük ülkeler, derhal bir Kıbrıs Hükümetinin varlığını vurguladılar, Bu Hükümetin, 1963’ten bu yana Rumlar elinde şaibeli bir kuruluş olduğunu, ortaklaşa kurulan Kıbrıs Hükümetini temsil etmediğini unuttular, unutturdular ve Rumlara, *“Evet, siz Kıbrıs Hükümetisiniz, devletiniz, memleketiniz düşman altındadır, işgal altındadır, bu işgali kaldırmak haktır”* demek suretiyle, Kıbrıs meselesini halledilmez bir yola soktular.

Bugün, Meclis Başkanı, sevdiğimiz, saydığımız Sayın Cindoruk’un ve sizlerin kararlarıyla bana verilmiş olan bu fırsattan yararlanarak, sizlere, bu haksızlık devam ettiği sürece hakkın bulunamayacağını anlatmak istiyorum ve müsamahanıza sığıyorum.

Hak, haksızlık üzerine kurulamaz. Kıbrıs Rum idaresinin, Türk toplumuna rağmen, Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümeti olarak tanınması, 29 yıldır Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümeti adı altında bizi adadan yok etmek için uluslararası saldırısını sürdürmesine müsamaha edilmesi, Kıbrıs meselesinin hallinde en büyük kördüğümü oluşturmaktadır.

Biz, dünyadan adalet bekliyoruz. *“Yeni dünya düzeni vardır ve adalet ilkeleri üzerine kurulmuş bir düzen olacaktır”* deniyor; Kıbrıs’tan başlamalarım istiyoruz.

Adalet ilkelerine bakıldığında, adaletin üstünlüğü kaale alındığında; hangi hakla, nereye dayanarak, Rum’u, Türk’ün hükümeti addediyorlar? Bu sorunun cevabını, insafla vicdanlarına sorarak vermedikleri sürece ve Rum toplumu liderleri, karşımızda, dünyanın tanıdığı Kıbrıs’ın Cumhurbaşkanı olarak oturabildiği sürece bu mesele halledilmez. Biz de olsak halledemezdik. Hedefimiz, eğer bütün Kıbrıs’ı almak olsaydı, -Rumlarınki gibi- ve dünya kendilerine veya bize *“Kıbrıs tümüyle sizindir, hükümet sizsiniz”* demiş olsaydı, tabiatıyla karşı tarafa hiçbir taviz vermez, hiçbir şekilde meselenin halli için yardımcı olmazdık. Rumlar bunu yapıyor ve dünya da uzaktan bakıyor. O dünya ki, 1963’ten 1974’e kadar Kıbrıs’ta cereyan eden Bosna-Hersek vari olaylara sadece seyirci kalmıştır. Bizi, *“Türk bölgeleri”* denilen yerlere kapatan Rum’un karşısında etkisiz kalmış, insan haklarımızın kökten alınıp götürülmesi karşısında sadece neticeyi beklemiştir.

Bilmemişlerdir ki, Kıbrıs Türk'ünün vatan müdafaasındaki sabrı, o küçük bölgelede, Anadolu'dan gelecek yürekli sesi bekleyecek kadar çoktu. (*Alkışlar*) Allah'a çok şükür, o ses 1974'te geldi ve kurtulduk.

Kurtulmamıza sevindirmediler. Bugüne kadar, kurtuluşumuzu hak bilmediler; bugüne kadar, Kıbrıs Türk'ünü, Rum'un idaresine yeniden sokmak için ellerinden gelen her şeyi yaptılar ve yapmaya devam etmektedirler.

Bugün karşılaştığımız “Gali fikirler dizisi” diye bilinen ve bize “*haktır, hukuktur, güzeldir size çok uygundur, çok sevineceksiniz, kabul ediniz, şartsız şurtsuz kabul ediniz*” dedikleri fikirler dizisine bakıldığında, Kıbrıs Türk'ünü 1963'ten evvelki duruma götürecektir.

Biz ne istiyoruz, bize ne veriyorlar?

Bizim istediğimiz federasyon, iki kesimli bir federasyon olacaktı. Niye? Çünkü, iki toplum bir arada yaşayamıyordu, ki kesimlilik, dolayısıyla, kesin coğrafi bir güvence verecekti bize. Anlaşma, Makarios'la bu idi. 1977'den 1991'e, 1992'ye, 1993'e geldiğimizde, iki kesimliliğin anlamı şöyle olmuştur : “*50-60 bin kadar Rum içinize gelecek. Vereceğiniz topraklar vardır; 80-85 bin kadar Rum'u alacak kadar toprak vereceksiniz ve federasyon bu olacak.*” Kıbrıs Türk'ü, böyle karma bir yaşama hazır değildir diyoruz; güvence meselesidir diyoruz. Rum liderleri dahi, “*karma her kuruluş, küçük bir yanardağdır, biri patladığında bütün Kıbrıs patlar, 1974'ten daha büyük felaketlerle karşılaşırız*” diyebildikleri halde, Kıbrıs Rumlarını içimize almak esas olmaktadır...

Bizim öngördüğümüz iki kesimli federasyonda, mal mülk meselesi karşılıklı mübadele edilecekti, insanların mübadele edildiği gibi. Aksi takdirde, insanların mübadele edilmiş, yer değiştirmiş olmasının hiçbir anlamı olmayacaktı; tam aksine, malını mülkünü kuzeyde bırakan Rum, onu geri almak için daha bir hınçla üzerimize gelecek ve çok az bir zamanda Türkiye yeniden, Kıbrıs'ı kurtarmak için seferber olmak mecburiyetiyle karşı karşıya kalacaktı. Biz, o halde, mal ve mülk, toprak sınırlamasını esas görüyoruz, temel görüyoruz. Bunu söylediğimizde “İnsan haklarına aykırıdır” diyorlar.

Aziz milletvekilleri,

İnsan haklarının başında hür yaşamak vardır, yaşamak vardır. Yaşayabilmek için istediğimiz tedbirleri, Rumların “mülkiyet hakkına tecavüz ediyor” diye reddetmelerini anlayamıyoruz; çünkü, biz, Rum'un mülkiyet hakkını reddetmiyoruz; “*Bizim güneyde bıraktığımız topraklarla değiş tokuş yapalım, verilecek tazminat varsa bunların tazminatı verilsin ve böylelikle iki taraf rahat etsin*” diyoruz. Konuya, Türk askerinin gelip, yerinden yurdundan ettiği insanlar olarak baktıkları için, bunu anlamak istemiyorlar. Kıbrıs'ta iki cemaatin, bir arada yaşayamadıkları için yer değiştirdiklerini ve mal mülk meselesinin tabii bir netice olduğunu kabul etmek istemiyorlar. Bu konuda ısrar ediyoruz, ısrar edeceğiz. Bu konuyu kabul ettirmeden yapılacak bir anlaşma, bizi hiçbir şekilde refaha ve barışa götürmez; büyük felaketlere, büyük kaosa yol açar.

Diğer bir istediğimiz ve vermedikleri şey, topraklarımızda kurulacak idarenin temelinde, egemenliğimizin tanınmasıdır. Kıbrıs Cumhuriyetinin egemenliğinde, 1960'ta, müştereken ortak olduğumuz vardır. Şimdi, yine “egemenliğe ortak ola-

caksınız” denmektedir. O ortaklığı, Yunanlılar, Kıbrıs Rumları bir günde bozmuştu ve o günden bugüne egemenlik haklarımızı savunmaktayız. Ama, “müşterek bir egemenliğe evet; ayrı egemenliğe hayır” diyorlar. “Niçin?” diyoruz; çünkü, egemenliğimiz tanınırsa, o zaman tanıdığınıza göre, artık, biz ayrı cumhuriyet olduk, egemenliğimiz de tanınmıştır, birleşmiyoruz” diyecekmişiz! Cevap verip, diyoruz ki : *“Rum’u, bütün Kıbrıs’ın cumhuriyeti tanıdınız. Rum’un cumhuriyeti, Kıbrıs’ı alıp gidiyor, buna karşı tedbir olarak, hakkımızı istiyoruz. Bizi egemen yapınız demiyorsunuz; egemenliğimize biz sahip çıktık, kan pahasına, can pahasına, şehitler pahasına sahip çıktık, bunu tanıyın diyoruz, onu da reddediyorsunuz. Hangi anlaşmayla siz bize barış getireceksiniz? Bizi yem olarak Rum’a verme eyleminden başka bir şey yapmıyorsunuz”* Dolayısıyla, fikirler dizisi her iki tarafın da... Rum da, aksi yönlerden bunu istememiştir.

Aksi yönlerden istemiyor; çünkü, *“Türklerle bazı haklar veriyor, garanti anlaşması, sulandırılmış vaziyette olsa dahi, hâlâ devam ediyor”* diye onları değiştirmek için, o da manevralar yapmaktadır. Onun maksadı budur.

Şimdi, önümüzde bu fikirler dizisi vardır. Maraş konusunda biz, önümüze çıkan kanala girdiğimiz takdirde, Maraş konusunda bize yapılan tehditler nede niyle, Maraş’ta istediklerini tümüyle verdiğimiz takdirde, arkasından, fikirler dizisini kabul ettirme yöntemi başlayacaktır. Aynı kanalın içerisinde manevra yapma kabiliyetimiz elimizden alınmış vaziyette, aynı tehditler altında, “size ambargo koyarız”, “Türkiye’ye ceza veririz” tehditleriyle, bizi, bu kanalın içerisinde, kendi istedikleri neticeye götürme mücadelesini verecekler ve bize verdireceklerdir. Biz, New York’ta çok ağır muameleye tabi tutuluyoruz, hiç kimsenin kabul edemeyeceği şekilde muamele görüyoruz; bir okul talebesiymişiz gibi, bize ne yapacağımız ve ne yapmamız gerektiği söyleniyor. Bütün bunları sineye çekiyoruz; yürekten sevdiğimiz Türk Ulusuna bir zarar gelmesin diye çekiyoruz. *(Alkışlar)* Yoksa, bir günde masayı bırakıp terk etmek işten değildir; ama, Türkiye’ye, garantörümüzdür; Türkiye’ye, insanlığa hizmet etmiştir; canımızı, her şeyimizi kurtarmıştır. *“Aman Türkiye’ye zarar gelmesin”* diye titrediğimizi bildikleri için, bunu, bir zaaf addediyorlar ve hep onun üzerine bina ederek tehditlerini sürdürüyorlar.

Biz, Maraş konusunda gelmiş olduğumuz noktada, bu tehditlere karşı Türk Hükümetiyle ve sizlerle beraber göğüs germe gereğini bulduk. Bu kanala girmek istemiyoruz kardeşlerim, açıkçası budur.

Kanal dışında bıraksınlar, serbest bıraksınlar, mücadeleye, müzakereye hazırız; ama, bizi, kendi seçtikleri dar bir kanalın içerisine zorla itmesinler. İtemeyeceklerdir; çünkü, bunun sonu hüsrana olur.

Maraş konusunda istedikleri ve bizim verebileceklerimiz nelerdir? Maraş, evvela iki bölgeye ayrılır; biri, tellenmiş ve yasak bölge addedilen bölgedir. Onun dışında kalan kısımlar da vardır, Maraş diye; kısmen Türkler tarafından kullanılmaktadır, yerleşilmiş bölgedir. Biz, 1981’den itibaren, Maraş’ın telli bölgesinin güney kısmını Rumlara, Lefkoşe Havaalanını açmak ve bir şartla, hem Maraş’ta hem havalimanında müşterek idare oluşturmak kaydıyla -böylelikle egemenliğimize sahip çıkmak kaydıyla- verebileceğimizi konuştuk. Derhal reddettiler.

Bu kez, Lefkoşe’da bize Maraş konusu açıldığında bu şartlarımızı yine ileri sürdük; Lefkoşe Havalimanı yerine Ercan Havalimanının açılması üzerinde durduk;

ambargonun tümüyle kaldırılmasını istedik; spor dahil bütün ambargonun, bütün limanlardan kaldırılmasını istedik. Buna karşılık olarak, yine, “1981’den itibaren verilebilir dediğimiz o boş binaları, sahiplerine veya Birleşmiş Milletlere verebiliriz” dedik; “bunu konuşmaya geliriz” dedik. “Herkes istediğini konuşur, hakkınızdır; biz ‘Maraş’dedik, ‘şu Maraş, bu Maraş’demiyoruz, ‘Maraş diyoruz, buyurun’ dediler. Gittik, karşımızda, katı bir tutumla “Maraş’ın tümünü -yani, aşağı yukarı, limanın içine kadar giren mıntıkeyi- vereceksiniz ve buna karşılık Lefkoşa Havalimanı açılacak. Bu, gayet güzel bir pakettir. Ambargolar tümüyle kaldırılamaz; çünkü, sizi tanıma anlamına gelebilir; ama, bu, ambargoların yüzde 80-85 kalkması anlamına gelir” şeklinde bir yaklaşımla ve kâğıt üzerinde öyle görünen bir beceriyle bize bunu satmaya çalıştılar.

Tabiatıyla, büyük bir sıkıntı içerisine girdik. Evvela şöyle bir tertip başladı: ilk gün, beşler (beş büyük ülkenin temsilcileri) de gelip, Genel Sekreterle beraber karşımıza oturdular. Biz, bunun böyle olacağını haber alır almaz, Türkiye’yle temas geçtik. Sayın Çetin o günlerde zannedersem Strazburg’daydı, oradan telefonla temasa geçtik, böyle bir durum hasıl olduğunu, Türkiye’nin bundan haberi olup olmadığını sorduk. Hiç haberleri olmadığını ve gerekeni yapacaklarını, buna müsaade edilemeyeceğini söylediler. Gereken temaslار yapıldı ve ertesi gün gelip de oturduklarında, bize, -Klerides’le yan yana oturuyorum- “Beşler konuşmak istiyor, konuşmalarına razı mısınız?” diye bir soru sordular. Klerides’e, “Okul talebesi değiliz herhalde; sen istiyor musun?” dedim, “Benim de bundan çok geç haberim oldu, ben de istemiyorum” dedi; ikimiz de istemedik. Türkiye’nin de girişimleri neticesinde, sadece Genel Sekreteri dinlediler ve ayrıldılar. Fakat, işin sonuna doğru, biz bu kanala girmemekte ısrar ettikçe, en sonunda beşler yine geldiler karşımıza ve bu kez, her biri, Genel Sekreterin okuduğu raporu teyiden konuşma yaptı.

Bize, lütfettiler ve ayın 14’üne kadar müsaade ettiler. Müsaadenin şekli de şu: “Gidiniz, bunu halkınıza satınız, kabul ettiriniz. Bu, güzel bir şeydir; bu görevle size izin veriyoruz, kabul ettirmek göreviyle ve geliniz 14’ünde, kabul ettiğinizi duyurunuz. Buraya müzakereye gelemezsiniz”...

Ben, bunca yıldır bu tür müzakerelerde bulundum, bu şekilde tehdit ve tahdidat altında, bir halkın temsilcisine böyle bir muamele reva görülebildiğine ilk defa şahit oldum. Neticede, bu öneri üzerine, çıkıp, Kıbrıs’a geldik.

Şimdi, biz, New York’tayken, 29 Mayıs’ta, Sayın Erdal İnönü’ye bir yazı yazarak, kendisine, oradaki durumun bir resmini çizdik. Bu mektubu müsaadenizle okuyayım; çünkü, kısmen bazı gazetelerde çıkmıştır, yanlış anlaşılma olmasın.

“Biz, Maraş’a karşılık olarak, ambargonun, tümüyle ve her yönüyle, hava ve deniz limanlarımızdan ve spor üzerinden kaldırılmasını, talep ediyorduk. Birleşmiş Milletler Genel Sekreterinin, Güvenlik Konseyince de benimsendiği anlaşılan önerilerinde ise, Ercan, artık olduğu statüde bırakılmakta; fakat, bizim, Ercan’da görmek istediğimiz direkt çıkış imkânları, Lefkoşa Uluslararası Havaloluyla verilmektedir”. Bize söylenen bu. “Ercan’da istediklerinizi burada Vereceğiz” ... Ancak, gerçek olmadığı anlaşıldı. Kıbrıs’a gelip, uzmanlarla gereken toplantıları yaptıktan sonra bunun böyle olmadığını, bir sürü sorunun sorulması ve cevabının alınması gerektiğini tespit ettik. En önemli sorun, hava meydanı kimin adına çalıştırılacak? Birleşmiş Milletler çalıştıracak ama, Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümeti Hava Meydanı

mi? “Tanınma için hiçbir şey istemiyoruz” diyen Kıbrıs Rumları, bizim, Ercan’dan çıktığımız gibi, bu limandan pasaportlarımızla çıkmamıza müsaade edecek mi? Ve bir sürü teknik konu... Bu teknik konulardan bir tanesi şu: Lefkoşa Havalimanı’nın kulesi çalıştırılmaya başladığı an, Ercan kulesini susturmak mecburiyeti hasıl oluyor. Bu sorulara cevap istediğimizde, bize, orada “bunlar detaydır, bunları ilke olarak kabul ediniz, sonra görüşürsünüz” dediler. Detay olmadığı, esas olduğu ortaya çıkıyor. Dolayısıyla, biz, Sayın İnönü’ye “bu böyledir” derken, bunların böyle olmadığını sonradan görecektik.

Devam ediyorum: “Deniz limanları üzerindeki yasaklama kaldırılmamakta; fakat, Klerides, buraya uğrayan gemi kapitanları aleyhine hukukî takibat yapılmayacağı hususunda söz vermektedir.”

Yasak kalacak; ama, kendisi söz veriyor ve yazıya da dökmek istemiyor: Kapitanları, şimdiye kadar yaptıkları gibi, Magosa’ya geldiğinde, yasak limana geldiğinde, Larnaka’ya uğradığında hapse atmayacaklar, mahkemeye vermeyecekler.

“... Ayrıca, talebimiz üzerine genelde dış dünyada, turizm acenteleri ve ürünlerimizi satın alan ve pazarlayan şirketler aleyhine tacizden vazgeçileceği karara bağlanacaktır” Ama “sadece Hükümet olarak ben bunun sözünü veriyorum. Şahıslar istedikleri gibi hareket ederler, bunlara ben bir şey söyleyemem” diyor.

Gerçekte olan nedir? Şahısları, hükümet destekliyor el altından, onlar da gidip, Avrupa mahkemesinde veya diğer yerlerde Türkiye aleyhine davalar açıyorlar; çünkü, sorumlu, Türkiye’dir, dünyanın gözünde. Bu davaların beşi, altısı halen Avrupa mahkemelerinde yürümekte ve yürütülmektedir. “... ben, şahısların yapacağı işe karışmam” diyor. Yani, bu konuda da kati bir temizlik ve bize verilen kati bir şey yok.

Devam ediyorum; “... Maraş’a güneyden serbestçe girecek olan turistlerin kuzeye geçmelerine ve kuzeyde kalmalarına izin verilecektir. Turistlerin, kuzeyden güneye geçmeleri hususunda da talebimiz üzerine anlaşmaya hüküm konacaktır.”

Burada bir açıklama yapmak gerekir : Kuzeyden gelen turistlerden kasıt, Lefkoşa Uluslar arası Havaalanından giren turistlerdir, Ercan’dan gelenlere geçiş hakkı tanınmayacaktır. Lefkoşa’da turistlerle, Ticaret Odasıyla, Sanayi Odasıyla yapılan görüşmelerde meydana çıkan tablo şöyle olmuştur: Maraş’ın bu bölgesindeki oteller açıldığı takdirde, Kıbrıs’a gelen turistlerin çoğu, bu yeni ve güzel bölgeye akacak, dolayısıyla, bizim canlanmakta olan turizmimizi de aksi yönde etkileyebilecektir.

Rumlar, gümrük vergilerini, Avrupa Topluluğuna girmek için hemen hemen sıfırlamışlardır. Bizdeki gümrük vergileri daha ağırdır. Dolayısıyla, Maraş’ın içerisinde ucuza satılan eşyayla, daha pahalı satılan eşya, rekabet edemeyecektir. Maraş’tan bizim istifademiz -eğer kabul ederse Rumlar- ucuz işçilik olacaktır, otellerde temizlikçilik olacaktır.

“... Lefkoşa Uluslararası Havaalanına incek yolcular, istedikleri kapıdan, Türk veya Rum tarafına geçebileceklerdir. Rum tarafı, havaalanı çevresindeki Türk askerlerinin konumuna devam etmelerini kabul ediyor; ancak, turistlerin askeri bölgenin içinden geçmemesi için, bizim açımızdan, yol güzergâhı düşünmemiz ve tanzim etmemiz gerekecektir. Ercan Havaalanını bugün kullanmakta olan Türkiye’de kayıtlı uçaklar, direkt uçuş maksadıyla, charter seferleri dahil, Lefkoşa Uluslararası Hava-

alanını kullanabileceklerdir. Kıbrıs Türk Hava Yollarının uçakları, Türkiye’de kayıtlı olduğu ve Türk Bayrağı taşıdıkları için bu kapsama girmektedir.”

Ancak, yine uzmanlarla temasımızda bir sorun çıktı: Bu uçuşlar için nereden yetki alınacaktır? Uzmanlar, “hükümetler arası olur” derler. Türk Hükümetinin, tanımadığı Kıbrıs Hükümetine müracaatı mı gerekecektir; yoksa, havalimanından sorumlu olan Birleşmiş Milletler mi muhatap olacaktır? Bunu da sormak ihtiyacını duyuyoruz.

“... Global olarak bakıldığında, ambargo, yüzde 80-85 oranında kalkmaktadır; ancak, sportif konular ve deniz limanları spesifik olarak anlaşmaya konmayacaktır.”

Bu yüzde 80-85 oranı, oradaki hava, değerlendirme ve bize söylenildi. Tekrar ediyorum, geri geldiğimizde, bu işlere baktığımızda, bunun böyle olmadığını gördük. Bu nedenledir ki, geçen gün yaptığım bir açıklamada, bir beyanatında, Sayın İnönü’nün bu konuya olumlu balasını benim, kendisini, bu mektupla belki yanlış yönlendirmiş olabileceğim neticesine vardığımı söyledim.

Bu galiba, Kıbrıs’ta fırtınalar koparmış, “aldattı, kandırdı İnönü’yü” diye manşetler atılmış. Bunlar doğal şeylerdir. Biz doğruyu yapmaya çalışıyoruz, gerçeği söylemeye çalışıyoruz ve iyi niyetle, iyi bir anlaşma yapmak için, kendimizi harcarcasına bu işe vermiş bulunuyoruz. Netice atamıyorsak, tekrar edeyim, Kıbrıs Rum tarafının meşru hükümet olarak tanınmasından kaynaklanan çok büyük bir engeli aşamamamızdandır ve bu engeli biz, aşamayız, aşmayacağız. Devam ediyorum: “... Esas sorun, Maraş kentinin, Rumlarca ve Genel Sekreterlik, Güvenlik Konseyince, şimdiki kapalı bölgenin tümü olarak ele alınmasına karşılık, bizim, bunu, 1981’den bu yana belirlediğimiz bir hat çerçevesinde, Gazi Magosa Limanıyla Gazi Magosa’daki yerleşim alanımızı çevreleyen kısmı içermeyecek biçimdeki anlayışımızdan kaynaklanmaktadır. Bizim, 1981 yılında verdiğimiz teklifimizde, Maraş’ın kapalı bölgesinin kuzey hududu olarak Demokratia Caddesi belirlenmişti. Bu hattın kuzeyinde kalan ve yine kapalı bölgede bulunan alan, teklif dışı tutulmuştur. Biz, Demokratia Caddesinin kuzeyindeki kapalı bölgeyi, nihaî tahlilde, Türk tarafında kalmak üzere, tekliflerimizin dışında tutageldik; Klerides, Güvenlik Konseyi ve Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri ise, bunu kabul etmiyor. Sorun, varılan şimdiki aşamada, bu noktadaki görüş ayrılığına dayanmaktadır. Klerides, bunu kabul etmediği gibi, nihaî toprak ayarlanmasında, Maraş’ın geriye kalan ve bizce iskân edilmiş olan kısımlarını da talep edecek ve kuşkusuz, şimdi bize uygulananlara benzer baskılarla, oraları da almak olanağını elde etmiş olacaktır. Maalesef, 5 Ağustos 1981 ve 2 Ocak 1984 târihlerinde yerilen müşterek tekliflerimizde, bu meskûn toprakların da verilebileceği duyurulmuştu. Bunu hatırlatmakta yarar vardır ve bu, bizim için büyük bir endişe konusudur.”

Şimdiki durumda, Maraş verildi deyince doğacak reaksiyonu önlemek için, biz bu ana kadar kapalı bölgenin, Demokratia Sokağının kuzeyindeki alanının bize bırakılmasında ısrar etmeye devam ediyoruz. Ancak, bir gerçeği zatî âlilerinize duyurmakta yarar görüyorum: Amerikalılar, Ruslar, İngilizler ve Genel Sekreterlik, geçmişte almış oldukları Güvenlik Konseyinin kararlarına dayalı olarak, “Maraş’tan sorumlu taraf Türkiye’dir” demektedirler. Bir uzlaşma olmadığı takdirde, Türkiye’yi direkt olarak muhatap alacağız demektedirler ve gerçek de budur. Bu suçlamaların yapılmaması için, biz, Maraş’ın korunmasının Kuzey Kıbrıs Türk

Cumhuriyeti güvenlik kuvvetlerine devredilmesini istemiştik, maalesef, bu, ancak 1991 yılında yapıldı vesaire...

Şimdi “bu konudaki görüşlerinizi bildiriniz ve durumu Kıbrıs’taki Hükümetimize de bildiriniz” diyoruz. Salı günü, yani bayram günü toplantı koydular mahsus; bizden cevap bekliyorlar. Neticede, bu değerlendirme ışığında, mesele sizin meselenizdir. Biz, bu çerçevede, yüzde 80-85 ambargo kalkıyorsa, buna karşı çıkmayız, siz karar veriniz cevabı geldi; bunun üzerine bir erteleme istedik. Erteleme konusunda çok zorluklarla karşılaştık. Yine Türk Hariciyesi bize yardımcı oldu ve bu ertelemeyi aldık.

Buraya geldikten sonra, Kıbrıs’a döndükten sonra, dediğim gibi, manzaranın, bu mektupta çizilenin çok dışında olduğu ve birçok hususu görüşmemiz ve tartışmamız gerektiği ortaya çıktı; fakat, davet “müzakereye gelme; evet veya hayır demeye gel” şeklindedir. Bu nedenle, biz, sorularımızı ve belgemizi hazırlıyoruz. Ayın 14’ünde, bu şartlarda –davete de bakarak- benim gitmeme bir sebep yoktur New York’a; Sayın Atakol’u göndereceğiz. Bu soruları sorsun, cevaplan alsın ki, sağlıklı bir değerlendirme yapabilelim, diye düşünüyoruz. (RP sıralarından alkışlar)

Sayın Başkan, saygıdeğer milletvekilleri;

Kıbrıs meselesinde altı yılını bizimle yaşamış ve Birleşmiş Milletler Genel Sekreterinin özel temsilcisi olarak görev yapmış olan, halen Arjantin’in İsrail’deki Büyükelçisi -Kıbrıs’a da akredite- Hugo Gobi, küçük bir kitap yazmıştır. Bu kitabında vurguladığı büyük bir gerçek vardır. Bunu sizlerin ve Türk Hükümetinin dikkate almasını rica ediyorum.

“Her iki taraf, gönül rızasıyla, birbirlerine güvenerek, birbirlerinden çekinmeden, gerçekten bir federasyon isteselerdi, federasyon çoktan kurulurdu ve iki toplum arasında geçmiş husumet, yakın tarihte yapılanlar ve olaylar, Kıbrıs Rumlarının, sadece Türk askerini Adadan çıkarmak için bir uzlaşmaya hazır görünmesi karşısında -asker çıktıktan sonra yapacağını biz biliyoruz- Kıbrıs Türklerinin Rumlarla birleşmekten ve bir araya gelmekten korkması, Birleşmiş Milletlerin kaale alması gereken gerçeklerdir. Bu gerçekler kaale alınmadan, idealist önerilerle zaman kaybedilmektedir. Bu öneriler -ben de bunları sundum ve hâlâ sunulanları görmekte ve takip etmekteyim- Kıbrıs’ı bir barışa götürmez, bir anlaşmaya ve uzlaşmaya götürmez, bir federasyona götürmez. Götürmüş addettiğiniz gün, kısa bir süre sonra, çok daha büyük felaketler meydana gelecektir. O halde, çare, konuya gerçekçi bir açıdan bakmaktır. Bu gerçekçi açı da, Kıbrıs’ta, Türklerin verecekleri toprak tavizine karşılık;

1. Rumların, Türklerin egemenliğini tanıyıp, iki cumhuriyetin yan yana var olması,

2. Çift, cumhuriyetler birliğinin kurulması ve bunların bazı hususlarda işbirliği yapmasıdır” diyor.

Biz, şu görüşe katılıyoruz : Rum tarafı, hakikaten, 1974 harekâtından ders almış olsaydı; Rum tarafı, hakikaten, 1963’ten 1974’e kadar Türklere yaptıklarından pişman olmuş olsaydı, federasyon süratle kurulabilirdi. Ama, ders almadılar, dünya tarafından ders almalarına imkân bırakılmadı, istilaya uğramış Kıbrıs Cumhuriyeti oldular. Bu bayrak altında Türkiye’ye zarar vermek için ve bizi ambargolar

altında çöktürmek için, Kıbrıs meselesinin başlatıldığı günden bu yana 29'uncu yıla gelmiş bulunuyoruz.

Bu acı gerçekler karşısında, bizim, görüşmeler yoluyla yapmaya çalıştığımız, adı, şimdilik ne olursa olsun, hak bildiğimiz ilkeleri koruyan bir anlaşma yapmaktır. Ama, bu imkânı bize vermemeye Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararlıdır. Egemenliğimizi konuşturmuyor, eşitliğimizi sulandırıyor, federasyonlarda var olan uyum içerisinde icra kararlarına karşı çıkıyorlar.

Çeşitli yöntemlerle, bizden toprak koparıp, Rumları da, geriye kalanın içerisinde sokmak suretiyle, 1963'ten evvelki feci durumu yaratacaklardır ve bu kez, toprak meselesi halledilmediği takdirde, toprağını ve emlakini almak için içimize gelecek olan, hırslı, hınçlı bir Rum toplumuyla karşı karşıya bırakılacağız. Böyle bir neticeyi Türk Ulusunun kabul edeceğini zannetmiyorum; çünkü, Türk toplumu da kabul edemez. Biz, insanca yaşamak için uğraşıyoruz; ilkelerimizi buna göre ortaya koyduk; "eşit şartlarda konuşalım, görüşelim" diyoruz; "Lefkoşa'da görüşelim" diyoruz; "New York'a hapsedilip, haftalarca eziklik duymaktan usandık artık" diyoruz ve bunlar üzerinde de, Türk Hükümetinin yardımlarını ve desteğini bekliyoruz.

Bu arada yine şunu söylemek istiyorum : Hariciyeden Sayın Tugay Uluçevik ve mesai arkadaşları, Kıbrıs meselesinde büyük ölçüde bize yardımcı olmaktadırlar. Basınımızda da isim verilerek, bazı aksi yazılar çıktığı görülmektedir. Bu konuda kendilerine teşekkür etmeyi bir borç bilmekteyim.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri;

Bu konuşmamdan anlamanızı istediğim bir şey vardır, o da şudur : Türkiye, Kıbrıs meselesinde, centilmence hareket etmiştir, doğruyu yapmıştır, hatta gecikerek yapmıştır; barış için imkân tanımıştır, fırsat tanımıştır; bizi kurtardıktan sonra yine dostluk elini uzatmış ve destek vermeye çalışmıştır; fakat, bütün bunlar reddedilmektedir ve "Kıbrıs'ta, Kıbrıs'ı işgal edenlere yardımcı, asi bir Türk toplumu vardır" görüntüsü devamlı surette dünyaya satılmaktadır, pazarlanmaktadır Rumlar tarafından. Bir kere, zaten, bunu yapanlar, bizimle eşit şartlarda, ortaklaşa bir cemiyet, bir federasyon kurmak istemediklerini, gösterirler.

Bu safhada benim önerim, Kıbrıs meselesini derinliğine değerlendirecek ve Butros Gali'nin görüşleri olarak önümüze konulmuş olan pakete, hakikaten, ilmi açıdan, gerçekçi açıdan bakarak, "bunlara şu şu şu eklenmediği takdirde, mal-mülk meselesi halledilmediği takdirde, Türkiye'nin garantisinin sulandırılmasından vazgeçilmediği takdirde, Kıbrıs Türklerini, biz, yeniden bir Rum mezbahasına bırakamayız" kararının, zamanı geldiğinde verilmesini rica ediyorum.

Çünkü, en yakın dostlarım bile, -sivil olsun, asker olsun- "federasyon konuşuyorsunuz..." diye gidip geldikçe ben, "inşallah iyi netice alırız. Korunma sınırlarımız nerede olacak? Yani, bunlar üzerinde bir çalışma yapıldı mı?" derler. Kendilerine "federasyonlarda böyle sınır yoktur" dediğimde, hayret ederler.

Yani, Türk ulusu da, federasyon konuşulurken, federasyonun bizi nereye götüreceğini; Rum çoğunluğuna nasıl mahkûm edeceğini; Rumun serveti, iktisadi gücü ve sayısal gücü karşısında, kısa bir sürede ne duruma düşürüleceğimizi ve bunun meydana getireceği yeni faciayı, yeni durumu-bir türlü kavrayamamaktadır. Çünkü, akıllarına-koyamıyorlar ki, bunca mücadeleden, bunca fedakârlıktan

sonra ortaya çıkacak olan manzaranın şekli budur. Bu nedenle, diyorum ki, hep beraber, Rumların, artık bizimle ortaklaşa, eşit şartlarda, gerçek bir federasyon kurmak istemediğini, içimize yayılmak istediğini, topraklarını geri alarak, bizim, topraklarımıza gidemeyeceğimizi bildikleri için, bizi topraksız bırakmaktan başka hedefleri olmadığını değerlendirerek, dirilmemiz ve “biz şöyle birşey istiyoruz” diyerek, bunu önümüze koymamız gerekir.

Görüşmeci olarak benim en büyük handikabım, zorluğum, konular, böyle bölük pörçük ele alındığında, nihai çerçevede nerede duracağımızı bilmememden kaynaklanmaktadır. Artık, istiyoruz ki, Türk Ulusu, büyük fedakârlıklarla kurtardığı ve büyük stratejik önemi olan Kıbrıs Adasında nerede son çizgiyi çizeceğini, 30 yıldır devam eden bu çekilmenin, görüşmenin, görüşmelerin artık bir noktada sona erdirilmesi ve halkımızın refaha kavuşması gereğini, bir insanlık hakkı olarak talep etsin ve bu işkenceye artık bir son verilsin. *(Alkışlar)*

Sayın Başkan,

Bir kez daha, bana bu tarihî fırsatı verdiğiniz için, gönülden, tüm üyelerinize teşekkür ederim, ömrüm devam ettiği sürece, bugünü daima hatırlayacağım. Çünkü, devamlı surette kan akarken, şehitler düşerken, Türkiye Büyük Millet Meclisi er geç kararını verecektir diyerek, ümitle yaşamış ve yaşatmış olanlardanım. Allah sizlere sağlık versin, uzun ömür versin, Türk Ulusuna yücelikler versin. Teşekkür ederim. *(Bravo sesleri, ayakta alkışlar)*

ONDOKUZUNCU DÖNEM

ÜÇÜNCÜ YASAMA YILI

69. Birleşim

9 Şubat 1994 Çarşamba

Birinci Oturum

Açılma Saati : 15:00

Başkan : Başkanvekili Kamer Genç

Kâtip Üyeler : İlhan Kaya (İzmir), Işıl Saygın (İzmir)

Azerbaycan Cumhurbaşkanı Haydar Aliyev

Hörmetli Meclis Başkanı, Hörmetli milletvekilleri, Hörmetli konuklar, dostlar, kardaşlar;

Bugün meni Türkiye'nin Büyük Millet Meclisine davet ettiğinize göre, burada benim için Meclise hitap etmek imkânı yarattığınıza göre, sizin hamınıza hepini-ze minnettarlığımı ve teşekkürümü bildirirem. Size ve sizin simanızda, siz milletvekillersiniz, halk elçilerisiniz, Türkiye halkı tarafından seçilip, Türkiye'nin Büyük Millet Meclisine vekil gönderilmiş şahıslarsınız, ona göre de size, sizin simanızda bütün Türkiye halkına, Azerbaycan halkından, samimi, kalpten gelen selamları, mühebbeti, sevgini ve hörmeti bildirmek istirem. (*Alkışlar*) Türkiye'nin Büyük Millet Meclisinin, büyük de tarihi var. Menüm için eyle bir muhteşem salonda, sizlerin karşısında beyle bir yüksek kürsüden hitap etmek tarihî bir hadisedir. Hele genç vakitlerimde, (yaşlarım)da kitaplardan, gazetelerden, Türkiye halkında Türk halkı hakkında malumatlar alarken, okuyarken, Türkiye'ye hemişe (her zaman) hasretlen bakarken, Türkiye büyük merak ederken, Türkiye'nin Büyük Millet Meclisinin işi hakkında, onun kabul ettiği kararlar hakkında malumatları çok büyük hissiyatlarla men kabul edirdim ve her defa düşünürdüm bu ezemetli Büyük Millet Meclisi, Türk halkının hayatında büyük işler gören Büyük Millet Meclisi ne kader kudretli ve ne kader da büyük siyaset aparan yürüten bir Meclistir. İndi artık men için bu Meclise gelmek ve siznen görüşmek, sizin karşınızda hitap etmek nesip oluktur. Men bundan çok büyük gurur hissi duyuram, benim için bu büyük şereftir, büyük hürmettir; bu hürmete, bu ihtirama göre, bir daha size derin minnettarlığımı bildirerem. (*Alkışlar*)

Türkiye Cumhuriyetinin 70 yıllık tarihi vardır. Bundan 70 yıl önce Türkiye Cumhuriyetini kuran, yaratan Türk halkı, onun açısı, dâhi, Büyük Önder Mustafa Kemal Atatürk, bu Büyük Millet Meclisinin esasını koymuştur. Türkiye Cumhuriyetini yaratmıştır ve bu temel, bu esas o kader muhkem, o kader önemli olmuştur ki, 70 yıl içerisinde Türk halkı, Türkiye'nin cemiyeti, Türkiye'nin Devleti bütün sınavlardan geçip, uğurla ilerliyor; imdi artık Türkiye büyük bir devlettir ve biz de

Türkiye'nin dünya miqyasında büyük devlet olduğundan çok iftihar hissi hissedirik. (*Alkışlar*)

Men bugün burada, sizin karşınızda durarken büyük insan, bütün Türk dünyasının büyük şahsiyeti Mustafa Kemal Atatürk'ü bir daha yâd edirem; onun gördüğü işlere, onun koyduğu yola öz hörmetimi ve ihtiramımı bildirerem, onun hatırası karşısında baş eğirem. (*Alkışlar*) Bizler için çok önemli cihet (taraf) odur ki, bu kuruluş Türkiye'de Cumhuriyetin yaranması, Türkiye'nin bütün yabancı ülkelerin işgalinden halas olunması (kurtulması) istiklâl mücadelesinin muvaffakiyetle başa çatması ve Türkiye'de demokratik, dünyevî bir devlet yaratmak için esasın koyulması bundan 70 yıl önce olmuştur. Türkiye, bir İslâm halkı olarak aynı zamanda dünya demokrasyasına şark âleminde, İslâm âleminde ilk defa yol açmış halk olmuş, yol açmış devlet olmuş ve bunun da esasını, bunun da temelini bizim büyük önderimiz unutulmaz Mustafa Kemal Atatürk koymuştur. (*Alkışlar*)

Biz, Türkiye'nin 70 yıllık geçtiği yola büyük hörmek ve ihtiramla nezer salırık (bakıyoruz) ve onun şahidiyik ki, 70 yıl içerisinde Mustafa Kemal Atatürk'ün ve onun silahdaşlarının koyduğu yol devam edir, ondan sonra gelen nesiller Türkiye'nin daha da inkişaf etmesi için, dünya miqyasında (çapında) daha da önemli yer tutması için büyük işler görüpler (görmüşler) ve son yıllarda Türkiye'nin elde ettiği naliyetler başarılar bütün dünyayı heyran ediptir. Bu bakımdan, son yıllarda, yani bizim yaşadığımız devirde Türkiye'nin büyük şahsiyetleri merhum Turgut Özal'ın bugünlere hizmetini men teyit etmek isterem ve aynı zamanda bugün Türkiye'nin prezidenti vezifesini tutan, Türkiye'de, uzun yıllar büyük siyasî faaliyet gösteren hörmetli Süleyman Demirel'in de hususi hizmetlerini teyit etmek isterem. (*DYP sıralarından alkışlar*)

Men, Türkiye devlet olunduğuma göre ve dünenden bu güne kadar burada çok semereli danışıklar (görüşmeler) apardığımıza (yaptığımıza) göre, Türkiye'nin Hökûmetine, Türkiye'nin Presidenti hörmetli dostumuz, gardaşımız Süleyman Demirel'e, Türkiye'nin Büyük Millet Meclisini Sedri Hörmetli Hüsamettin Cindoruk'a, Türkiye'nin Başnazırı Hörmetli Tansu Çiller'e minnettarlığımı bildiririm ve sizin karşınızda bildirmek istiyerem ki, Türkiye'nin bütün devlet organları, Azerbaycan'a bugünlerde büyük hörmek ve saygı gösterirler, Azerbaycan'la Türkiye arasında olan alakaların gelecekte inkişaf etmesi için lazımı şeyler gösterirler. Türkiye ile Azerbaycan arasında olan alakaların büyük tarihi var. Biz bir köklerden gelen halkık. Bizim tarihimiz bir, dilimiz bir, dinimiz bir olupdur. Asırlar boyu bizim halklarımız âdetlerini, anelerini, birbirine benzer yahut da ki, eyni (aynı) âdetlerini, anelerini, medeniyetini, ilmini koruyup, saklayıp inkişaf ettiriptir ve asırlar boyu bizim halklarımız beraber olup, yanyana olupdur ve Azerbaycan ile Türkiye arasında alakalar, dostluk, kardaşlık alakaları adlandırarak aynı zamanda bir halktan, bir kökten gelen halkların alakalarıdır. Bu geçmişte de böyle olupdur ve o devirdeki bizim alakalarımızın saklamasına imkân olmadığı vakitlerde de kalbimizde böyle olupdur, indi de böyledir. Ona göre de bizim tarihimiz, millî köklerimiz, anelerimiz, âdetlerimiz hamisi (hepsi) bizi birbirine sık bağlayıptır ve eğer indiyeye kadar, asırlar boyu tarihin cürbecür (çeşitli) merhalelerinde bizi birbirinden hiçbir kuvve ayırmayıpsa, bundan sonra da hiçbir kuvve bizi birbirimizden ayıramıyacaktır. (*Alkışlar*)

Azerbaycan Cumhuriyeti indi müstakil bir devlettir. 20'nci asırda bütün dünya tarihinde çok büyük değişiklikler olup, o cümleden Azerbaycan halkının hayatında da çok büyük değişiklikler olmuştur. 20'nci Asrın evvelinde Azerbaycan'da bir nece (kaç) siyasi kuvveler, hususen Azerbaycan'ın millî azatlığı uğrunda çalışan kuvveler, Azerbaycan'ın müstakillîği, istiklâli, millî azatlığı uğrunda faaliyet göstermişler, Azerbaycan ile Türkiye alakaları o vakit sık olmuştur. Bunların hamsinin (hepsinin) neticesinde, 1918 yılında Azerbaycan'da ilk demokratik devlet yaranmıştır. Azerbaycan 200 yıl Rusya İmparatorluğunun terkinde olmuştur ve bu devirde şüphesiz ki, Azerbaycan'ın hayatında cürbecür (çeşitli) merhaleler, cürbecür (çeşitli) çetinlikler olmuştur. Nihayet 1918 yılında Azerbaycan'da ilk demokratik cumhuriyet yaranmış. Bu, tarihî proseslerin neticesi olmuştur. Rus imparatorluğu dağılmış, Rusya'nın arazisinde olan halklar hamısı (hepsi) öz hayatını istediği gibi kurmaya çalışmış ve o cümleden, Azerbaycan halkı da müstakil devlet olmak arzusunu, hasretlerini yerine getirmeye çalışmış ve buna da 1918 yılında nail olmuştur. İki yıl bu müstakil Azerbaycan Demokratik Cumhuriyeti faaliyet göstermiş. Bu devir, çok ağır devir olmuş, ziddiyatlı devir olmuş, çetin devir olmuş; ama, ilk defa Azerbaycan halkı müstakillîğin tadını görmüş, müstakil olmaya, nail olmaya inanmış ve demokratik prensipler esasında devlet kurmaya başlamıştır.

Bu devirde; yani, Azerbaycan Halkı, ilk demokratik devlet yarattığı bir devirde, Türkiye, Azerbaycan ile yanyana olmuş, beraber olmuş, Türkiye'nin Azerbaycan'a çok yardımı, kömeği olmuştur. Bunu, Azerbaycan Halkı hiçbir vakit unutmamıştır ve unutmayacaktır. O vakit, Azerbaycan Halkı ayrı ayrı düşmanlar tarafından tecavüze kalmıştır.

Türk Ordusunun Azerbaycan'a gelmesi, Bakû'ye gelmesi, Azerbaycan'ı, o vakit, Ermeni Taşnaklarının tecavüzünden halas etmesi (kurtarması) her bir Azerbaycanlının kalbinde yaşıyor ve Azerbaycan halkı, Türk halkının, Azerbaycan'a o ağır devirdeki kömeğini ve yardımını hiçbir vakit unutmayacaktır. *(Alkışlar)*

Teessüf ki, bu devlet, sükûta gitmiştir. O vakit bütün geçmiş Rusya İmparatorluğunda Sovyetler Birliği yer almış, Azerbaycan, 70 yıl Sovyetler Birliği terkinde olmuştur. Bu devir hakkında da doğru ve düzgün malumatlar vermek lazımdır ve bu devri de düzgün doğru kıymetlendirmek lazımdır. Şüphesiz ki, Azerbaycan halkının müstakillîğinin elden gitmesi, Azerbaycan halkına büyük bir darbe olmuştur. Ancak, bu, bir Azerbaycan halkına olmamış, geçmiş Rusya İmparatorluğunun terkinde olan bütün halklar Sovyetler Birliğinin içine dahil olmuş, onlar Sovyetler Birliği tarafından ele geçirilmiş ve bizim ülkede ve bütün geçmiş Rus İmparatorluğunun arazisinde yeni içtimaî, siyasi, iktisadî kuruluş yer almıştır. Bu kuruluşun, şüphesiz ki, ziddiyetli cihetleri var. Biz bundan imtina etmişiz. Yalnız onu da demek lazımdır ki, bu 70 yıl içerisinde Azerbaycan halkı, öz millî benliğini yitirmemiş, dilini yitirmemiş, hatta din yasak olsa da dinini yitirmemiş... *(Alkışlar)*

Bu devrin imkânlarından istifade eden Azerbaycan halkı, bu kuruluşun içinde olan imkânlardan istifade eden Azerbaycan halkı, öz ilmini, tahsilini, medeniyetini yüksek zirvelere kaldırmıştır. Bunu, tam hakikattir. Azerbaycan, 20'nci asırda, dünya menedeniyetine, dünya ilmine büyük tayfalar vermiştir; büyük âlimler, büyük yazarlar, büyük şairler, büyük mimarlar, büyük ressam, büyük bestekârlar, musikiciler, hem Azerbaycan halkının millî ilmini, medeniyetini, tahsilini zengin-

leştirmişler, hem de bütün dünya medeniyetine, dünya ilmine büyük tayfalar vermişler.

Bundan yanaşı (bunun yanısıra) bu devirde Azerbaycan Republikasının, Azerbaycan halkının en büyük nadiyatlarından (kazançlarından), biri de ondan ibarettir ki, Azerbaycan halkının bilinç seviyesi kalkmış, Azerbaycan'da sebatatsız adam yok, Azerbaycan'da mektepler her yerde, kütüphaneler her yerde; başka bütün Azerbaycan halkının bilinç seviyesini kaldırmak için hemen bütün imkânlar olmuştur. Bunlar onu gösterir ki, hatta bu bize uygun olmayan, biz şimdi imtina ettiğimiz sosyalist, komünist kuruluşun içinde de Azerbaycan halkı öz tarihine, öz millî ruhuna, öz millî ananelerine sadık kalmış ve koynunda sakladığı bu duyguları, bu hissiyatları ve o devirde büruze verdiği bütün nadiyatlarının (kazançlarının) hepsini şimdi müstegillik elde olunan vakti geniş istifade etmek imkânlarına maliktir.

Biz, geçmiş kuruluştan imtina ettik. Azerbaycan, bir müstakil devlet gibi, dünya beşerî değerler esasında, demokratik, hukukî devlet yoluyla gidiyor, demokratik cemiyet kurmak yoluyla gidiyor.

Azerbaycan'ın iktisadiyatı, serbest iktisadiyat yollarıyla gidecektir. Azerbaycan, büyük iktisadî, sosyal reformlar, ıslahatlar geçirmek azmindedir ve bunların hepsi Azerbaycan'ı dünyada sınanmış, dünyada artık öz, müspet taraflarını göstermiş iktisadî, sosyal ve içtimai siyasî sistem yoluyla gidecektir. Bu bakımdan, Azerbaycan'da demokrasinin inkişafına, demokrasinin bütün sahalarda bergarar olmasına imkân yaratılacaktır. Azerbaycan'ın, dahili hayatında çok partili sistem artık bergarardır (mevcuttur) Azerbaycan'da kırka kadar siyasî parti ve içtimai teşkilatlar var, onlar faaliyet gösterirler.

Azerbaycan'da insan azatlığı, vicdan azatlığı, din azatlığı, dil azatlığı tamamıyla bergarardır ve fikir muhtelifliği, gazetelerin, jurnalların her birinin serbestliği tamamıyla temin olunupdur. Bunların hepsi genç, müstakil Azerbaycan Republikasının demokratya, siyasî plüralizm ve pazar iktisadiyatı sayesinde attığı ilk adımlardır.

Şüphesiz ki, bu adımlar, hele daha küçük adımlardır. Bu adımlar, daha da iri olmalıdır, bu adımlar daha da güçlü olmalıdır; ancak, siz razı olarsınız ki, bunun için, hem şerait, hem de vakit lazımdır. Ben, Türkiye Cumhuriyetinin tarihine nazır salarken, böyle bir demek hadiseleri özüm için gaydettim ki, 1923'üncü yılda Türkiye'de demokratik cumhuriyet yarandı. Ancak, ondan sonraki devirde bir nece (kaç) iller (yıllar) lazım oldu ki, Mustafa Kemal Atatürk'ün rehberliği altında Türkiye'nin demokratik fikirleri, adamlarının faaliyetleriyle yeni yeni reformlar geçirdi. Türkiye'de hakiki demokratik bir cemiyet kurmak, yani 1923'üncü yılda eğer ilk Türkiye demokratik Cumhuriyeti kurulursa, bu cumhuriyetin bütün atributları (öğeleri) yani bu demokratik devletin bütün talepleri merhale merhale hayata geçirilipdir. Bu, bizim için tecrübedir, bu, bizim için örnektir. Umumiyetçe, Türkiye Cumhuriyetinin 70 yıllık tarihi, indi müstakil Azerbaycan Republikası için örnektir, tecrübe hayatıdır. Biz, sizin tecrübenizden istifade ediyoruz ve bundan sonra da edeceğiz. Ancak, size sadece hatırlatmak isterim ki, Türkiye'de birden hoplanıp bir günün içerisinde ya da bir yıl içerisinde bir nece il (kaç yıl) geçmesi lazım olan bir sette (noktaya) gelip çıkmamıştır. Ona göre de, biz bu ıslahatları, bu reformları tedricen geçirdirik..

Şüphesiz ki, zaman vaktindi başkadır. İndi biz bunları lencidebilmeyik geciktirebilmeyik. Biz bunları süratle aparmalıyık; (yürütmeliyiz) ancak, öyle aparmalıyık ki (yürütmeliyiz ki) bir iktisadî, sosyal sistemten diğer iktisadî, sosyal sisteme geçit, Azerbaycan halkının hayatı için, onun yaşayışı için o kadar da ağır olmasın. Siz bilirsiniz ki, Azerbaycan, geçmiş Sovyetler Birliğinde olan başka cumhuriyetler gibi, indi öz müstakilliğini elde etmiş cumhuriyetler gibi, derin iktisadî, sosyal buhran içindedir. Bu buhran devam ediyor; ama, Azerbaycan'da olan buhran daha da derinleşir, mes (işte) ona göre ki, Azerbaycan muharebe şeraitindedir. Azerbaycan, Ermenistan tarafından tecavüze maruz kalıktır. Ermenistan'ın Silahlı Kuvveleri, Azerbaycan topraklarının bir kısmını işgal edip, Azerbaycan iktisadiyatının, maliyesinin, bütün imkânlarının birçok hissesini topraklarını müdafaa etmeye yöneliktir. Bu işgal olunmuş topraklardan, 1 milyon Azerbaycanlı, öz evinden, elinden, obasından kaçgın düşmüş, didergin düşmüş, evsiz, eşiksiz yaşıyor. Bunların hamsını (hepsi) temin etmek lazımdır. Bunlar Azerbaycan'ın iktisadiyatına çok menfi tesir gösterir. Buhranı, yani sosyal, iktisadî buhranı derinleştirir ve böyle bir devirde, bu iktisadî reformlara geçilmesi, pazar iktisadiyatına geçilmesi yahut sosyal sahada reformlara geçilmesi, şüphesiz ki, büyük çetinliklerle rastlasın. Bunları men size bildirerek istiyem ki, Türkiye'de, mahsusen Büyük Millet Meclisinde, Azerbaycan'ın bugünkü reel vaziyeti hakkında, gerçekliği hakkında doğru ve düzgün bilgiler olsun, malumatlar olsun. Bu bize onun için lazımdır ki, biz, Türkiye'yi özümüz için en yakın dost, gardaş ülke hesap edirik. Türkiye'de bizim vaziyetimizi ne kadar düzgün, doğru bilseler, o kadar da Türkiye ile bizim aramızda alakalar daha da süratle inkişaf edecek ve Türkiye'nin tecrübesinden biz semereli istifa edeceğik, Türkiye'nin de kömeği (yardımı) Azerbaycan'a semereli olacaktır. Ben kaydettim ki, 1918'inci yılda ilk Azerbaycan Demokratik Cumhuriyeti yer aldığı da, Türkiye, ilk defa Azerbaycan'ı tanıyan devletlerden olupdur. Azerbaycan öz müstakilliği uğrunda mübareze aparırken (verirken) hele Sovyetler ittifakının terkinde olduğu bir vakıta, 1992'nci yılın Noyabır (Kasım) ayında, Türkiye Cumhuriyeti, dünyada ilk devlettir ki, Azerbaycan'ın müstakilliğini tanımış ve Türkiye'nin bu cesaretli adımı, Azerbaycan'a gardaşlık münasebeti, Azerbaycan'ın müstakilliğini elde etmek için bütün dünya devletleri tarafından Azerbaycan'ın tanınması için çok büyük köme (destek) olmuştur. Buna göre ve ondan sonra Azerbaycan'ın müstakilliginde Azerbaycan'a ettiğiniz yardımlara göre, Azerbaycan halkı adına ben sizlere teşekkür edirem. (*Alkışlar*)

O vakıttan 2 yıl geçir. 2 yıl, o kadar büyük müddet değil. Bu 2 yıl içerisinde Azerbaycan'ın başına çok belalar gelmiştir. Bir bu 2 yıl değil, ondan gabakkı (evvelki) devirde de –bilirsiniz tahminen 1987'nci yılın sonunda, 1988'inci yılda Azerbaycan'ı parçalamak, dağıtmak niyetinde olan düşman kuvveler, Karabağ problemini ortaya atmışlar ve sürekli olarak Ermenistan'ın, Azerbaycan'a tecavüzü devam etmiştir. Bu devirde, biz, daima, Türkiye'nin tarafından yardımlar almışık. Manevî yardım, devlet kuruculuğunda yardım, beynel halk âlemde yardım ve başka yardımlar ve bugün itiraf etmeliyim ki, teessüf ki, biz, Türkiye'nin, Azerbaycan'a, bu devirde gösterdiği gaygı ve münasetin karşısında lazımı tedbirler görebilmemişik ve olabilir ki, eğer bizim faaliyetimiz, bize gösterilen gaygı ve tedbirler seviyesinde olsaydı, Azerbaycan'ın vaziyeti bugün bundan da yahşi (iyi) olardı.

Ancak, bir şey hagigattir ki, 6 yıldır Azerbaycan muharebe şeraitindedir. Bu muharebe şeraitinde, Azerbaycan'ın içinde de çok büyük değişiklikler meydana gelmiştir. Bu müddette Azerbaycan'ın içerisinde, ayrı ayrı siyasî kuvveler tarafından hâkimiyet mübarezesi getmiş, o hâkimiyet mübarezesi Azerbaycan'ın devletçiliğini zeyifletmiş, Azerbaycan'ın ordusunu, gurulmamış, yaranmamış ordusunu zeyifletmiş, müdafaa imkânlarını zeyifletmiş ve bunlardan istifade eden Ermeni Silahlı Kuvvetleri, Ermeni tecavüzkârları Azerbaycan'a devamlı hücumlarına devam etmiş ve bunun neticesinde, artık, Azerbaycan topraklarının yüzde 20 faizi Ermeni Silahlı Kuvvelerinin işgali altındadır. Eğer, başlangıç devrinde, sohbet Dağlık Karabağ'dan gedilse, indi artık Dağlık Karabağ tamamıyla Ermeni Silahlı Kuvvelerinin, Ermenistan'ın kontrolü altındadır. Ondan sonra, Dağlık Karabağ etrafında olan rayonlar, (bölgeler) bildiğiniz gibi, Ermenistan'ın işgali altına geçmiştir ve gaydettim ki, bir milyon Azerbaycanlı, öz yerlerinden köçüp kaçgın vaziyetinde yaşıyorlar. Bunlar hamisi (hepsi) Azerbaycan'ın müstakilliğine, müstakil devlet kibi süratle inkişaf etmesine çok büyük manilikler türedir. Ancak biz, nikbin ehvadı ülkedeyik. Biz hesap edirik ki, bizim müstakilligimiz ebedidir bu müstakilliği heç vakt, her berçle biz elden veremeyeceğiz ve Azerbaycan halkı daimi müstekillik yoluyla gidecek, demokratya yoluyla gidecek, millî azatlık yoluyla gidecektir. (Al-kışlar)

Bu bakımdan, Türkiye indiyе gadar bize ettiğі kardaşlık, dostluk gaygısı ve kömeğiyile (yardımıyla) beraber, bundan sonra da bizim yanıımızdadır ve yanıımızda olmalıdır ve bizim sizinlen, bir yerde bugün beraber olmamız, buna eyani sübuttur. Bu sözleri men diyerken, Mustafa Kemal Atatürk'ün çok değerli sözlerini hetirinize salmak istiyirem. Çünkü, bunları hatırlamak, Türkiye'nin üzerine düşen vazifelerin ne gader büyük olduğunu ve Mustafa Kemal Atatürk'ün ne gader uzak gören olduğunu bir daha sübut edecektir.

Türkiye Cumhuriyetinin 10'uncu yıldönümü münasebetiyle öz çıkışında (konuşmasında) Mustafa Kemal Atatürk demiştir:

“Bugün Sovyet ittifakı bizim dostumuz, gомşumuz ve müttefikimizdir. Bu dostluğa ihtiyacımız vardır. Lakin, sabah ne olacaktır? Bugün her kim müeyyen edebilir. Nen ki, (belki) Osmanlı kibi Avusturya, Macaristan kibi parçalanabilir, küçülebilir. Bugün elinde berk berk tuttuğu milletler avuçlarından kaçabilir. Dünya yeni bir müvazenete geçebilir. O zaman Türkiye ne edeceğini bilmelidir. Bizim bu dostumuzun idareciliği altında dili bir, dini bir, mahiyeti bir, kardaşlarımız vardır. Onlara sahip çıkmaya hazır olmalıyız. Hazır olmamız, susarak o günü gözlemek değildir. Hazır olmağ lazımdır, milletler buna nece hazırlasın. Menevi körpüleri muhkem saklayırlar, dil bir körpüdür, inan bir körpüdür, tarih bir körpüdür. Köşlerimize gayıtmalı ve hadiseleri bölen tarihimizin içinde bütlevlemeliyik. Onları, harici Türkleri bize yakınlıştırmalı gözleyebilmeliyik. Bizim onlara yakınlıştırmamız lazımdır.”

Bundan 60 il (yıl) önce Mustafa Kemal Atatürk bugünleri görmüştür ve bu vasiyeti vermiştir. İmdi bu devr yaranıp, indi bütün Türkiye gardaş, dost olan ülkeler, milletler öz müstakilliğini elde edip ve o cümleden, Türkiye, en yakın dost ve gardaş Azerbaycan müstakil bir devlettir. Onun dostluk gardaşlık münasebetlerine bundan sonra daha da çok ihtiyacı var ve bugünler, dünen ve bugün apardığımız (yaptığımız) ve aparacağımız (yapacağımız) danışıklar (görüşmeler) onu gösterir

ki, biz, Türkiye'nin, Azerbaycan'a karşı olan münasebetlerinin bundan sonra da yükselmesine ve bundan sonra da genişlemesine tam ümit besleyebiliriz. Men size malumat verdim ki, Ermenistan'ın tecavüzü neticesinde, Azerbaycan topraklarının yüzde 20 faizi işgal olunmuştur. Biz, bu meseleleri sulh yoluyla halletmek istiyoruz ki, biz, çalışırız ki, beynelhalk teşkilatlarını imkânlarından istifade edek, biz çalışırız ki, hatem AGİK teşkilatının imkânlarından istifade edek, Minsk Grubunun imkânlarından istifade edek, büyük devletlerin imkânlarından istifade edek. O cümleden, vaktiyle birke teşebbüste bulunmuş Amerika Birleşik Teşkilatları (Devletleri) Türkiye ve Rusya'nın imkânlarından istifade edek ve meselenin sulh ve danışıklıklar (müzakereler) yollarıyla halledek. Ancak teessüf ki, bunlar imdiye gedar hiçbir netice vermiyiptir. Ancak biz ümidimizi kesmemişik. Biz hesap edirik ki, bu sahada, hele (daha) istifade olunmamış imkânlar var ve bu imkânlardan biz gelecekte de istifade edeceğiz. Yani, bizim yolumuz sulh yoludur, barış yoludur, biz gan dökülmesinin taraftarı döğülük, girginin taraftarı döğülük, aynı zamanda Azerbaycan topraklarının hamisinin (hepsinin) Azerbaycan torpağının elinde olmasına nail olmağa çalışmışık ve bundan sonra da çalışacağız. Buna göre de biz sonbağlar Azerbaycan Republikasının devlet guruculuğuna çok fikir veririz, ordunun kurulmasına fikir veririz ve size bildirmek istiyem ki, Azerbaycan halkında son devirde millî ruh, vetenperverlik ruhu, vetani gorumak, vetani müdafaa etmek ruhu, vetana sahip çıkmak ruhu kalkıp oyanıptır (uyanmıştır) dövüş ruhu oyanıptır (uyanmıştır) ve artık Azerbaycanlılar derkedipler ki, (anlıyorlar ki) onlar öz topraklarını, özləri müdafaa etmelidirler, öz topraklarının sahipleri özləri olmalıdırlar.

Son aylarda aparılan (sürdürülen) herbi (askerî) ameliyetler (operasyonlar) onu gösterir ki, Azerbaycan halkı ve onun ordusu imdi gurulmakta, yaranmakta olan ordusu buna gadirdir. Son döğüşlerde Ermeni Silahlı Kuvveleri çok büyük zerbeler alıp, büyük itgiler (kayıplar) veriptir; işgal olunmuş toprakların bir gismi geriye alınıptır, bizim ordumuz artık öz topraklarımızı etibarlı müdafaa etmeye gadirdir ve işgal olunmuş toprakları devamlı olarak geri almağa da gadirdir. Biz bunu edeceğiz, biz bu yolda gedirik, sulh yolu ve aynı zamanda öz gücümüzle toprakların, işgal olmuş toprakların geri alınması yolu bizim yolumuzdur; biz bu yolunan devam edeceğiz... (*Alkışlar*)

Azerbaycan Republikasının haricî siyaseti size malumdur. Biz bütün devletlerle beraber hevuklu, garşılıklı faydalı alacalar yaratmak istiyoruz. Ve garp devletleriyle, şark devletleriyle gomşu devletlerle ve bu sehada lazımı tedbirler görürük ve görecekik. Bu sahada da yene de Türkiye'nin tecrübesi, Türkiye Devletinin haricî siyaseti bizim için tecrübe mektebidir. Biz bu tecrübeden çalışırız, semereli istifade etmeye; ancak, bir hakikati bilmelisiniz. Azerbaycan resmî politikası geçen yılın sentiabr (eylül) ayında Müstakil Devletler Birliğine dahil oldu, Bağımsız Devletler Birliğine dahil oldu. Bazen, haricî ülkelerde o, cümleden Türkiye matbuatında da böyle danışıklıklar gelir ki, güya Azerbaycan resmî politikasının bu Bağımsız Devletler Birliğine dahil olması onu müstakillikten mahrum eder, elinden alır. Bu, yanlış bir şeydir; bu, doğru bir şey değil. Geçmiş Sovyetler ittifakına, Sovyetler Birliğine dahil olan 15 cumhuriyetten 12 cumhuriyet indi Bağımsız Devletler Birliğinin içindedir; o cümleden Azerbaycan... Biz bu birliğe sentiabr ayında girdik; ne udduk (kazandık), ne uduzduk (kaybettik), heç bir şey uduzmadı (kaybedilmedi),

ama udduğumuz (kazandığımız) o oldu ki, biz bu Bağımsız Devletler Birliğinin içine girende, o bağımsız devletlerle geçmiş bizim tarihi alagalarımız çok yakın oluptu, sık oluptu; o alakaları saklayarak, hem iktisadiyatımızın inkişafı için muayyen şeraitler yaratırık, hem de Azerbaycan'ın müstakilligini temin etmek için, Ermenistan'ın Azerbaycan'a karşı tecavüz-kâr hareketlerini etmek için o devletlere subut etmek (kanıtlamak) bizim imkânımız var.

Dekabr (aralık) ayının 24'ünde, Aşkabat'ta bu bağımsız devletlerin toplantısı oldu. O toplantıda men, Azerbaycan Devleti adından büyük bir beyanat verdim. Ermenistan resmî politikasının Azerbaycan'a ettiği tecavüz, bu tecavüzün neticesinde Azerbaycan topraklarının işgal olunması, Azerbaycan topraklarında olan Azerbaycan servetlerinin dağılması meselesini kaldırdım (ortaya koydum) ve kankret (somut) bilgilerle, malumatlarla bütün orada olan Meclise men malumat verdim. Şüphesiz ki, eğer o birlikte biz olmasaydık, bizim bu imkânımız olmayacağıdı.

Menim beyanatımdan sonra Ermenistan'ın presidenti beyanat vermeye mecbur oldu. O artık subut etmeye çalıştı ki, benim dediğim şeyler güya böyle değil, öyledir; ancak bu onu gösterir ki, bizim movgeymiz (mekimiz) orada açık oldu, biz demek kankret, movgeydek olduk, biz onları günahlandırdık ve biz başka bağımsız devletleri günahlandırdık; ki ne için?.. Bağımsız Devletler Birliğini çerçevesinde bir devlet öbürsü devlete tecavüz eder... Bir bu değil, başka böyle halleri de men size çattırabilirim. Yani, demek istiyorum ki, Bağımsız Devletler Birliğine girmek, Azerbaycan'ın, müstakilligine heç bir zarar getirmeyip ve emin dahilersiniz ki, hiç bir vakit zarar getirmeyecektir; aksine biz bundan Azerbaycan'ın müstakilligini daha da mohkemlendirmesi için semereli istifade etmeye çalışacağız ve güven edirem ki, (söyleyebilirim ki) semereli istifade edeceğiz. Bu Azerbaycan'ın müstakilligi meselesi çok mühim meseledir; çünkü bilirsiniz, indi bizim ve sizin komşu olan Gürcistan'da, Ermenistan'da harici ülkelerin koşunları (askerleri) var, askerleri var, harbi bazıları (üsleri) var. Azerbaycan'da hiçbir şey yoktur; Azerbaycan, ancak öz askerleriyle yaşıyor, öz ordusuyla yaşıyor ve böyle de yaşayacaktır. Ona göre de Azerbaycan'ın müstakilligi, Azerbaycan'ın bağımsızlığı ebedidir ve men bir president gibi sizin karşınızda deyirem ki, bizim Türkiye'de olan gardaşlarımızda, dostlarımızda hiçbir şüphe olmasın; biz, Azerbaycan'ın müstakilligini heç bir vakit, heç bir beşle elden vermeyeceğiz. (*Alkışlar*)

Men, sizin vaktinizi olabiler çok aldım; ancak böyle fırsat ilk defa benim elim düşüktür. Şüphesiz ki men de çalışıram ki bu fırsattan mümkün kadar istifade edeyim. Ancak, aynı zamanda suiistifade de etmek istemirem.

Men size bildirmek istiyirem ki, bizim halklarımızın geçmiş tarihi, bugüne kadar yaşadığımız devr, bizim bundan sonra daha da yakın, daha da dost, daha da gardaş olmak için büyük temeldir, büyük esastır. Emin olabilirsiniz ki, biz bu temel esasında bundan sonra ileriye gideceğik, Türkiye ile Azerbaycan arasında iktisadî, ticaret, ilmî, medenî tehsil alagaleri, bütün başka sahada olan alagaler hususî karakter taşıyacaktır; bizim alagaler, başka devletlerle olan algalerden, gardaşlık, dostluk alagaleri kimi ferklenecektir; bizim movgeymiz budur, biz bu yoldan gideceğik ve emin olun ki, Azerbaycan'ın bugünkü devleti bu yola sadiktir ve sadik olacaktır.

Men bu fırsattan istifade edip Türkiye'nin karşısında indi duran büyük vazifeleri de duyarak, Türkiye Hükümetine, Türkiye'nin Büyük Millet Meclisine ve Türkiye halkına gelecek hayatında başarılar diliyirem. Sizin büyük nailiyetleriniz (başarılarınız) var. Eyni zamanda sizin ölkenizde büyük problemler var. Biz bu problemleri de dikkatinden izliyoruz, gardaş kimi bu problemlere münasebet gösteririk ve çalışırık ki, siz bu problemleri halledesiniz, Türkiye bundan sonra daha da süratle hem iktisadiyatta, hem medeniyette, bütün sahalarda inkişaf edebilsin. Çünkü, Türkiye'nin inkişafı, Türkiye'nin güçlenmesi, Türkiye'nin büyümesi, Azerbaycan için dayaktır (destektir) ve bunu biz dayak hesap ederek, gardaş kimi Türkiye halkına, Türkiye Cumhuriyetine, sizlere, bütün gelecek faaliyetinizde başarılar diliyirem.

Sizin mene gösterdiğiniz dikkate, hörmete göre minnettaram; sizin hamınıza (hepinize) ben yürehten sağol deyirem ve deyirem ki : Yaşasın büyük Türkiye Cumhuriyeti. (*Bravo sesleri, alkışlar*)

Dahi Mustafa Kemal Atatürk'ün vasiyetlerini yerine getirerek, Türkiye halkının gelecek hayatına biz gardaş kimi inanırık ve ümit varak ki, (varız ki) sizin gelecek hayatınızda yeni yeni nailiyetler elde olacaktır. Yaşasın Türkiye-Azerbaycan dostluğu yaşasın Türk halkının Azerbaycan halkıyla gardaşlık sarsılmaz, dostluğu. (*Bravo sesleri, ayakta alkışlar*)

YİRMİNCİ DÖNEM

İKİNCİ YASAMA YILI

89. Birleşim

6 Mayıs 1997 Salı

Birinci Oturum

Açılma Saati: 15:00

Başkan : Başkanvekili Yasin Hatipoğlu

Kâtip Üyeler : Ali Günaydın (Konya), Fatih Atay (Aydın)

Azerbaycan Cumhurbaşkanı Haydar Aliyev

Hürmetli Büyük Millet Meclisi Başkanı, Hörmətli milletvekilleri, Hürmetli dostlar, gardaşlar, Basın mensupları;

Men, sizi, Türkiye Büyük Millet Meclisinin milletvekillerini üreğten selamlıyram ve Azerbaycan Halkının, size, Türkiye'nin Büyük Millet Meclisine, Türkiye Cumhuriyetine hörmət ihtiramını, sevgi ve mühebbetini çarpıtırıram. (*Alkışlar*)

Türkiye'nin Büyük Millet Meclisinde hitap etmek için mene verilen bu imkâna göre, gösterdiğiniz şerefe göre teşekkür edirem.

Bildiğiniz kimin, dünən, Türkiye'nin Prezidenti Cenap Süleyman Demirel'in davetiyle, men, Türkiye'ye resmî sefere gelmişem. Dünən ve bugün çok semereli, ehemmiyetli görüşlerimiz, danışıqlarımız olmuştur ve hesap edirem ki, bu görüşler, danışıqlar neticesinde ve imzalanmış senetler ile alakadar olarak, Türkiye-Azerbaycan dostluk ve gardaşlık alakaları yeni bir merhaleye çatıptır; bizim, dostluk, gardaşlık tarihimizde yeni sayfalar açılıptır.

Biz, dünən, danışıqlarımız, görüşlerimiz neticesinde 8 mukavele imzaladık; onların her birinin, özüne mahsus ehemmiyeti var. Önceliği, aynı zamanda, onların içerisinde, Türkiye ile Azerbaycan arasında strateji emekdaşlığın derinleşmesi hakkında olan mukavele, anlaşma, iki Prezident tarafından imzalananan çok tarihî bir senettir ve bizim, şimdiye kadar alakalarımızı, yeni, yüksek bir seviyeye çatıtırır ve bu alakalara daha da geniş siyâsî mana verir. Men, bütün bu senetlerin imzalanmasından çok memnunam ve hususen, Türkiye ile Azerbaycan arasındaki stratejik emekdaşlığın derinleşmesi hakkındaki mukavelenin imzalanmasından çok razıyam. Sizi emin etmek istirem ki, biz, Azerbaycan tarafı, bu mukavelelerin ve imdiye kadar imzalanmış bütün mukavelelerin hayata geçirilmesine çalışacağız. İmdiye kadar, Türkiye-Azerbaycan arasında imzalanmış bütün mukavelelerin, sazişların, senetlerin hamsına, bir daha, Azerbaycan Devletinin sadıqlığını beyan edirem ve emin edirem ki, biz, bundan sonra da, bu sazişların yerine getirilmesi için öz şeylerimizi koyacağız.

Türkiye'nin Büyük Millet Meclisi, büyük tarihe malik olan bir Parlamente'dir. Biz, geçmiş zamanlarda da, bugün de, gardaş Türk Halkının; hele, 77 yıl bundan önce, böyle bir Parlamento böyle bir Millet Meclisi yaratmasını hemişe, yüksek kıymetlendirmişik ve bugün de, men, Türkiye'nin Büyük Millet Meclisinin geçtiği tarihî yola, Türkiye Halkının tarihinde ve hayatında gösterdiği hikmetlere, elde ettiği neticelere, öz hürmet ve ihtiramımı bildiririm. Türkiye'nin Büyük Millet Meclisi, şerk bölgesinde, Müselman ülkesinde, Avrupa ile Asya'nın, garp ile şarkın birbirine kavuştuğu bir yerde, hele, bu 20'nci Asrın evvelinde, nümaşettiripdir ki, Türk Halkı, artık, demokratik prensiplere, demokratik kanun, kaydalara, hukuka, beraberliğe, azatlığa kavuşan bir halktır ve ona göre de, o devirde, Türkiye'de, Büyük Millet Meclisinin yaranması, tarihî hadisedir; tek Türkiye için yok, bütün dünya için; o cümleden, Müselman ülkeler için, şark ülkeleri için... Türkiye'nin Büyük Millet Meclisi, Büyük Önder Mustafa Kemal Atatürk'ün seyileri neticesinde, O'nun silahdaşlarının, O'nun hemkârlarının seyileri neticesinde, o devirde Türkiye'de, halkı daha da ileriye aparmak isteyen, halkı daha da medeniyete kavuşturmak isteyen, halkı daha da demokrasiye kavuşturmak isteyen mütefekkir adamların seyileri neticesinde yaranmıştır. Ancak, en büyük hoşbahlık ondan ibarettir ki, bu Büyük Millet Meclisi 77 yıldır faaliyet gösterir, büyük sınavlardan geçip, tuttuğu yolları inamla gelir ve Türkiye'nin dünya mıkıyasında layık bir yer tutmak için çok büyük işler görmüş, büyük hizmetler göstermiştir.

Geçmiş zamanlarda da, biz Sovyet hakimiyeti çerçevesinde, Sovyetler Birliği Devletinde yaşadığı zamanda da, hizmetbahtan, kitaplardan, gazetelerden Türkiye'nin hayatıyla daima meraklanırdık. Bizim merakımız da, Türkiye ile Azerbaycan'ın birbirine bağılılığı, birbirine gardaşlığı idi. Ama, her defa meraklanırken, Türkiye Büyük Millet Meclisinin faaliyeti hakkında, dünya matbaatında verilen malumatlar bizi hayran ediyordu. Ona göredir ki, Türkiye, kudretli bir devlet gibi, özüne layık da bir Parlamente maliktir. İmdi, Azerbaycan'da da, bilirsiniz ki, Azerbaycan, devleti müstakillliğini elde edenden sonra, 1995'inci yılın sonunda, demokratik prensipler esasında, çok partili sistem esasında, ilk parlamente seçilip, bu parlamente imdi faaliyettedir ve biz, Azerbaycan Parlamenti, bugün, benimle beraber, burada, bu salonda Azerbaycan Parlamenti'nin 17 milletvekili iştirak edir. Azerbaycan Parlamenti, Büyük Millet Meclisinin tecrübesinden imdiye kadar behrelenip, bundan sonra da behrelenecektir. Hesap edirem ki, Büyük Millet Meclisinin tecrübesi bir Azerbaycan için yok, yeni demokratya yoluyla giden, müstakillik yoluyla giden devletler için, o cümleden, Türk dilli, Türk köklü devletler için de çok büyük tecrübe mektebidir, tecrübe membaıdır ve hesap edirem ki, siz de, bu tecrübenizle paylaşmaktan hiçbah çekinmeyeceksiniz, hem Azerbaycan'a hem diğer ülkelerin parlamentelerine elinizden gelen yardımı edeceksiniz. Türkiye Cumhuriyetinin tarihi, Türkiye Büyük Millet Meclisinin tarihidir; aynıdır. Bugün, artık, 20'nci Asır sona çatarken ve biz, 20'inci Asra doğru giderken, Türkiye Cumhuriyetinin yaranmasının ve Türkiye Cumhuriyetinin geçtiği tarihî yolun, dünya için ve hususen Türk dünyası için, Türk dilli devletler için ne kadar ehemmiyetli olduğunu daha da derinden derk edirik.

Bugün, biz de, sizin gibi büyük minnettarlık hissiyle, Türkiye Cumhuriyetinin banisi Büyük Mustafa Kemal Atatürk'ün (*Alkışlar*) Türkiye Cumhuriyetinin yaranmasında ve bu Cumhuriyetin ayağa durmasında, inkişaf etmesinde, Türkiye'nin

kudretli bir devlet etmesindeki Türkiye Büyük Millet Meclisinin bu kadar yüksek seviyede olmasındaki hizmetlerini hususi göydedirik ve men, dün en seher Mustafa Kemal Atatürk'ün kabrini ziyaret ederken ettiğim gibi, bugün de deyirim ki, O'nun ruhu karşısında, O'nun hatırası karşısında baş eğereim. (*Bravo sesleri, alkışlar*)

Türkiye, Azerbaycan'ın yakın dostudur, gardaşıdır, bizim için en yakın ülkedir. Türkiye ile Azerbaycan arasında, Türk halkıyla Azerbaycan Halkı arasındaki alagâlerin, kadim ve çok zengin tarihi var. Biz, asırlardan asırlara geçerek, bir yerde yaşamışık; bir yerde ülkemizi, milletimizi, dinimizi, dilimizi, millî ananelerimizi korumuşuk, saklamışık (*Alkışlar*) ve bugün de bir yerdeyiz. Azerbaycan Halkı Türkiye ile dostluğunu büyük bir saadet hesap edir ve Türkiye ile imdiye kadar olan alagaların daha da yükseğlere kalması için çalışır.

Bizim tarihî köklerimiz, sizin için de bizim için de ezizdir; bizim için Yunis Emre de ezizdir, Dede Gorgut da ezizdir, Manas da ezizdir, Fuzulî de ezizdir, Nizâmî de ezizdir; bizim için, bizim 20'nci Asırda yazıp yaratmış şahsiyetler de ezizdir; o cümleden, Tefvik Fikret de ezizdir, Reşat Nuri de ezizdir, Abdülhak Hamit de ezizdir ve muasır 20'nci Asırda Azerbaycan Halkının yetirdiği büyük yazıcılar, şairler, bestekârlar, alimler de ezizdir. Mees bunlar, mees halklarımızın kabağçıl adamları, mütefekkir adamları hemişe bizi birbirimizle bağlayıp, birbirimizle birleştirtir. 20'nci Asırda hem Türkiye'nin hem de Azerbaycan'ın hayatında çok ciddi prosesler gedip, ciddi değişiklikler gediptir. Türkiye'de imparatorluk dağılıp, Türkiye, ağır bir veziyete düşüktür. Ancak, yine de geydedilen, mees Mustafa Kemal Atatürk'ün müdrihliyen, dağılmış imparatorluğun yerinde Türkiye Cumhuriyeti yer alır. (*Bravo sesleri, alkışlar*)

Azerbaycan'da, 19'uncu Asrın evvelinde, Azerbaycan'ın devlet müstakilliği elden gedip, 20'nci Asrın evvelinde 1918'inci yılda, Azerbaycan'da ilk demokratik republika yer alıp; ancak, bu az yaşıyıp, sonra, Sovyet hâkimiyeti kurulmasıyla alakadar, bu cumhuriyet sukuta gedipdir. Ancak, bu yıllar, Birinci Dünya Muharebesi ve ondan sonraki devirde Türkiye'nin hayatında çok büyük, ağır, çetin hem prosesler gedip hem de dövüşler gedipdir, Kafkas'ta dövüşler gedipdir, Azerbaycan'da dövüşler gedipdir.

Azerbaycan, 1918'inci 1920'nci yıllarda, büyük tehlikeler altında olupdur. Azerbaycan'da cürbecür istikametten Azerbaycan'a tazyikler, Baku'nun neftini ele geçirmesi cihetleri Azerbaycan Halkına büyük zerbeler vurupdur. En ağır zerbeler, en ağır yaralar, Azerbaycan'a, o yıllarda, 1918'inci 1920'nci yıllarda, Baku'da, Gence'de, Karabağ'da, Nahçıvan'da Azerbaycan'ın başka yerlerinde Ermeni kırıgınları ile alakadar olup gedipdir. O yıllarda, Türkiye biznen olup, Azerbaycan'la olupdur.

Türkiye'nin reşadetli oğulları, Türkiye'nin Kafkas ordusu, Azerbaycan'a gelipdir ve Azerbaycan Halkını birçok yerlerde Ermeni kırıgınlardan halas edipdir. Biz, bunları, heç vahit unutmamışık ve unutmayacağız. Sonra ise, 70 yıl, biz, birbirimizden aralı düşmüşük; ancak, bu devirde, Türkiye Cumhuriyeti, bir cumhuriyet kimin, müstakil devlet kimin yaşayıp, inkişaf edip, Azerbaycan müstakilliğini yitirip, Sovyetler Birliğinin içinde oluptur. Bizi çok şeylerden mahrum etmeye çalışırlar; ancak, heçbir şey mümkün olmuyuptur; yani, bizim kökümüzden bize gelen, bizim millî maneviyatımız, millî değerlerimiz hamsı yaşayıp ve bugün -büyük iftihar

hissiyle deyirem bunu; çünkü, müstakil Azerbaycan'ı men burda temsil edirem. Böyük iftihar hissiyle deyirem ki, ne kadar ağır, çetin, 19'uncu Asırda da, 20'nci Asırda da çetin yıllar olupsa, biz, öz, anadilimizi, doğma dilimizi de yaşatmışık, öz İslam Dinimizi de yaşatmışık (*Alkışlar*) öz millî ananelerimizi, millî değerlerimizi de yaşatmışık; ama, aynı zamanda, halgımız, bu yıllarda, yüksek tahsil alıp, ilme koşulup, medeniyete koşulupdur. Azerbaycan Halgı, bugün, yüksek medeniyete, yüksek ilme, yüksek biliye malik olan halktır ve bizim halgımızın simasını bugün teşkil eden, bizim millî, manevî değerlerimizin umumi beşeri, umumi dünya değerleriyen birleşmesi, sintezi teşkil ediyir. Ona göre de, Azerbaycan, bugün millî bir ülkedir; aynı zamanda dünyevî sivilizasyalı bir ülkedir. (*Alkışlar*)

Biz, bu yılları yaşamışık, geçmişik, itkiler vermişik, zerbelere maruz kalmışık, hamsa dözmüşük; ama, en büyük hoşbaklık Azerbaycan için ondan ibarettir ki, Azerbaycan, nihayet millî azatlığına nail olup, devlet müstakillğine nail olupdur ve artık devlet müstakillğini de mühkemlendiriptir, güçlendiriptir. Azerbaycan, indi, dünya birliğine dahildir. Beynel halk teşkilatların hamsi özgürdür, dünya birliğinin beraber bir devletidir. Azerbaycan'ın devlet müstakillği, bizim halkımızın tarihî naliyatıdır. Biz, bu naliyatınan fakr edirik ve devlet müstakillğini gözbebeğimiz kibin koruyup, saklayacağık. Ne kadar çetin olsa da, ne kadar bize tazyikler olsa da, biz, devlet müstakillğimizi hiç vakit elimizden vermeyeceğık. (*Alkışlar*) Ona göre, men, bugün, sizin karşınızda mesuliyetle beyan edirem ki, Azerbaycan'ın devlet müstakillği ebedidir, dönmezdir, sarsılmazdır. (*Alkışlar*)

Azerbaycan, devlet müstakillğini elde ederken çok çetin proseslerle rastlaşkıtır. Bildiğiniz kibin, 1988'inci yılda, Azerbaycan, Sovyetler Birliğinin terkininde olarken, Ermenistan tarafından Azerbaycan'a karşı her bir tecavüz başlamıştı. Dağlık Karabağ'ı Azerbaycan'dan kopartıp Ermenistan'a birleştirmek. Bu, ancak, bir tek Azerbaycan'a karşı olan tecavüz değildi; bu, Ermenistan'ın, Ermenilerin hulyası, büyük Ermenistan hulyasıdır. Bu hulya size malumdur; bunu, siz yahşi bilirsiniz.

Siz bilirsiniz ki, İkinci Dünya Muharebesinden sonra Sovyetler Birliği güçlendi ve Türkiye'nin topraklarına iddialar başladı. Bir taraftan, Sovyetler Birliği, Türkiye'nin şark (doğu) tarafında olan vilayetlerin Ermenistan'a mensup olduğunu beyan etti; böyle yazılar gitti, böyle bir iddialar başladı; ikinci taraftan, Türkiye'nin diğer bir hissesi Gürcistan'a mensup olduğu hakkında beyanatlar verildi, yazılar gitti, böyle bir prosesler başladı, bucre iddialar başladı. İndi, bu fırsattan istifade ederek, onu da demek istiyrem ki, İkinci Dünya Muharebesinden sonra Türkiye'nin başında duran adamlar, Böyük Atatürk'ün vasiyetlerine sadık olarak çok düzgün siyaset apardılar, çok düzgün haricî siyaset apardılar ve o çetin devirde, Türkiye'nin topraklarına iddiaların çok kızgın kalktığı bir devirde, Türkiye'nin başçıları, Türkiye'nin halkı, Türkiye'nin devleti, Türkiye'nin bütünlüğünü koruyup saklayabildi. Bu çok büyük nailiyetti. (*Alkışlar*) Yani, demek istiyrem ki, 88'inci yılda, Ermenistan'ın, Azerbaycan'ın Dağlık Karabağ Vilayetini eline geçirmek için başladığı tecavüz tesadüfî bir şey değildi. Bu, yine de deyirem, büyük Ermenistan hulyasıdır. Bu iddialarla onlar yaşayırlar, bugün de yaşayırlar.

Eğer bugün onlar Azerbaycan'a tecavüz edipirse, sabah da başka bir yere tecavüz edebilirler; çünkü, onlar bu fikirlerden çekinmeyip. Ancak, men,

Azerbaycan'da giden prosesler hakkında demek istiyem. Müstakilliğimizi elde ederken, artık, biz, böyle bir tecavüz altındaydık ve Dağlık Karabağ, artık demiyorlar ki, Azerbaycan'ın hâkimiyetinden çıkmıştır... Ondan sonra, Azerbaycan'a giden bazı prosesler neticesinde ve bazı objektif, sübjektif sebepler neticesinde, Ermenistan silahlı kuvveleri, Azerbaycan topraklarının diğer hissesini de işgal etmeye nail oldular ve nihayet, indi, Azerbaycan arazisinin 20 faizi, Ermenistan silahlı kuvveleri tarafından işgal ediliptir, onların işgali altındadır ve bu işgal olmuş topraklardan, 1 milyondan artık Azerbaycan vatandaşı, sizin gardaş, bacılarınız, didergin düşüklükler, kaçgın vaziyetindedirler. Ekseriyeti onların çadırlarda yaşıyorlar ve sizin nümayendeleriniz Azerbaycan'ı ziyaret ederken, hatta, Baku Şehrinde, cürbecür yerlerde o kaçgınları görüp ve bazıları ise, o çadır düşergelerine, çadır şehirciklerine gidip, onların o ağır vaziyetini görende, özden öz kalbinen hissedirler ki, halgımız, ne kadar ağır bir vaziyette yaşıyor. Böyleliğin, biz, devlet müstakilliğini elde etmemizden çok şad olduk; ancak, aynı zamanda, ne kadar büyük bir belayla rastlaşmıştık. Bildiğiniz gibi, bundan üç yıl önce 1994'ün Mai ayının 12'sinde -bir hafta sonra tamam olacak- Azerbaycan ile Ermenistan arasında ateşin durdurulması hakkında saız elde olurluktur; üç yıldır ki, ateş yoktur. Bu, büyük nailiyattır. Kan dökülmüyor, biz şehitler vermirik, insanlarımız müeyyen kadar rahatfaşıktır; ancak, verdiğimiz şehitler, şehitlerin kan gussesı, o insanların hem vücudunda, bedeninde hem kalbinde taşıdıkları yaralar, Azerbaycan'a vurulan bu zerbeler bizi rahat bırakabilmez. Eyni zamanda, bizim topraklarımız işgal altındadır; bizim vatandaşlarımız çadırlarda yaşıyorlar. Ona göre de, ateşkesin üç yıl devam etmesi müspet bir hal olmağla beraber, eyni zamanda, büyük sulhun elde edilmesi, Ermenistan-Âzerbaycan münakaşasına son koyulması ve Azerbaycan'ın işgal olunmuş topraklarının azat olunması, gidergin düşmüş Azerbaycan vatandaşlarının öz yerine yurtuna kayıtmaları, bizim karşımızda duran esas vazifedir.

Bu meseleynen, bilirsiniz ki, biz meşgul oluruk ve büyük memnuniyet, minnettarlık hissiyle demek istirem ki, Azerbaycan'a Ermenistan tecavüzü başlayandan indiyeye kadar, Türkiye, Türkiye'nin halkı, Türkiye'nin devleti, Türkiye'nin Cumhuriyeti, hamısı Azerbaycan'ın yanındadırlar, Azerbaycan'la bir yerdedirler. Bizim derdimize siz hemşe serilisiniz ve bu meseleyi tek dert gam çekmek değil, bu meseleden Azerbaycan'ı halas etmek için, biz, Türkiye'nin desteğini, emeli yardımını daimi hissetmişik ve hissedirik.

İmdi, bu son 3 yılda, aparlanan danışıklıklar... Bu danışıklar, bilirsiniz ki, AET'nin Minsk Grubunun vasıtasıyla gelir, bu danışıklarda da Türkiye, çok faal iştirak edir, Minsk grubunun öz hükümü, çok teşebbüslerde bulunur ve dünende, bu meseleler çok etraflı müzakere olundu ve Türkiye'nin prezidenti ve başka devlet, hükümet başları bildirdiler ki, onlar, bunlar sonra da, Ermenistan-Âzerbaycan münakaşasına son koyulması için ve Azerbaycan'ı beladan halas etmek için yeni adımlar atacaklar, yeni teşebbüsler edecekler. İmdi, Minsk Grubunun üç hemsedri var; Rusya, Amerika Birleşmiş Devletleri, Fransa. Geçen yıl, Dokabray'da AET'nin zirve görüşünde, Lizbon'da, Ermenistan-Âzerbaycan münakaşasının sulh yoluyla hallolması için, ilk defa tarihi bir senet elde olundu, Lizbon Beyanatı; bu beyanatta, bu münakaşanın sulh yoluyla hallolmasının prensipleri akdolonuptur; esas 3 bentten ibarettir: Birincisi, Ermenistan'ın, Azerbaycan'ın arazi bütünlüğünü tanıması. Çünkü, Ermenistan, imdiye kadar, Azerbaycan'ın arazi bütünlüğünü tanımak istemiyor.

İkincisi, Dağlık Karabağ, Azerbaycan respublikasının terkinde yüksek statüslü, aytanomye, yüksek dereceli özünü idare etme hükmü verilmesi, Üçüncüsü; Dağlık Karabağ'ın bütün ahalisine, yani Ermeni Azerbaycan ahalisinin hamısına tehlikesizlik, güvenlik zamaneti verilmesi. Bu seneti, AET'in 54 uzvundan 53 devlet basısı destekledi ve kabul oldu; Ermenistan buna itiraz etti ve böylelikle de biz tarihî bir senet elde etmişiz. İmdi vazifemiz, bu prensipler esasında Lizbon Prensipleri esasında, sulh danışıklarını güçlendirmek, süratlendirmek ve 1997 yılında bu münakaşaya son koymaktan ibarettir. Hemi Lizbon görüşünden sonra Minsk Grubunun başkanları, yani, hemsedirleri değişildi, evvel, tek Rusya ile Finlandiya idiyse, Lizbon zirve görüşünden sonra üç hemsedir, üç başkan oldu; Rusya, Fransa, Amerika. Hesap edirem ki, üç büyük devlet eğer, bu meselenin hellolması için Minsk Grubu hemsedirlik vazifesini üzerine götürüpse, özlerine büyük mesuliyet götürüpse, gerek bu mesuliyeti de yerine getirsinler. Biz, herhalde onlarla böyle danışıklar aparmışık, onlara öz fikrimizi böyle bildirmişik ve onlardan, bu üç devletten, çok büyük hareket gözlüyörük.

Şüphesiz ki, Türkiye'nin bu meselelerin hellolmasında büyük rolü yine de var; bugün de sabah da olacak ve Türkiye'den de bu meselelerin hellolunmasında, imdiye kadar olduğu gibi, bundan sonra da faal iştirak etmesini istiyorik. Böylelikle, Azerbaycan'ın devlet müstegillliği -6'ncı yıldır ki, biz yaşayırk devlet müstakillliği şerayitinde- böyle bir büyük harici tecavüz neticesinde ağırlaşp çetinleşiptir.

Diğer taraftan, bilirsiniz ki, Azerbaycan'da, o yıllarda dahili vaziyet de sabit olmamıştır. Teessüfler olsun ki, hemen bu Ermenistan-Azerbaycan savaşı, dövüşü zamanı, Azerbaycan da cürbecür kanunsuz silahlı desteler meydana çıkmıştır. Hatta bazı devlet adamları, devlet başında olan adamlar, devlet structurunda olan silahlı adamlarla yanaşı, özüne mahsus silahlı desteler düzeltmiştiler ve bu silahlı desteler de, şüphesiz ki, bir taraftan, kanunu bozur, cinayet edirdiler; ikinci taraftan da, her bir silahlı destenin basısı, silahlı desteye güvenerek, hâkimiyet mübarezesi aparırdı. Siz bilirsiniz ki, 92'nci yılda, böyle bir veziyette Azerbaycan'da hâkimiyet değişildi; yeni bir kuvve hâkimiyet geldi, Halk Cephesinin numayendeleri. Onlar, bir yıl hâkimiyette oldu ve 93'üncü yılın İyun ayında, Azerbaycan'da bir devlet buhranı, devlet kriz emele geldi. Başka silahlı desteler, hemen bu hâkimiyeti devirmeye çalıştılar; onlar, büyük güç topladılar.

Ermenilerlen muharebe gettiği zaman, cepheden silahları, tankları, topları çıkarıp, bir ses, onları Gence Şehrinde topladı ki, Bakû'ye karşı hücum etsin. O birsi sesle, oradan çıkarıp getirdiler Bakû'ye ki, özlerini müdafaa etsinler. Pöyleliyen de, de Ermeniler bu vaziyetten istifade ettiler ve Azerbaycan'ın bir nece bölgelerini de işgal etmeye nail oldular.

Demek ki, ne gader bu 93'üncü yılda Azerbaycan'a zerbeler deydi. Bir taraftan, bizim, bir nice başka bölgelerimiz de işgal olundu; ama, ikinci taraftan da, dahilde, ihtilaflar daha da arttı, Azerbaycan'da vatandaş muharebesi başladı. Azerbaycan, artık, parçalandı ve 1993'üncü yılın İyun ayında, bildiğiniz gibi, böyle bir kritik vaziyette, halkın talebiyle, men, Nahçıvan'dan Bakû'ye davet olundum ve 15 İyun 1993'üncü yılda, Azerbaycan Parlamentinin sadri vazifesini üzerime götürdüm. Men, size, muayyen manada hesabat verirem; çünkü, siz, Türkiye'nin Büyük Millet Meclisisiniz; bizimle dost ülkenin Millet Meclisisiniz. Men, öz Parlamentimin karışısında da hesabat verirem, size de hesabat verirem. (Alkışlar)

1993'üncü yılın İyun ayının 15'inde, men, Parlamentin Sadri, Başkanı vazifesini üzerime götürdüm. Ancak, iki gün ondan sonra, Azerbaycan'ın o vahki presidenti Ebulfeyz Aliyev Elçibey, gizli olarak, öz vazifesini bırakıp terk etti ve Bakû'den kaçtı ve imdiye gadar da Bakû'ye dönmüyüpdür ve böylelikle, imdi tasavvur edin; men Azerbaycan'da tek kaldım, Cumhurbaşkanı, prezident yok, Başnazır yok; men, hem Parlament Başkanı hem de Prezidentin, Cumhurbaşkanının, sizin sözünle desek "vekili" gibi, selahiyetlerini hayata geçiren şahis gibi iştirak... Ancak, veziyet normal değildi, cenub tarafte cepheden getirilmiş büyük bir silahlı deste, talış destesi, gelip bir talış, yani, İran ila Azerbaycan serhedinde cenubta -güney, siz "cenub" bilirsiniz nedir. Menim sözlerimi anlıyısız? (*Anlıyoruz sesleri, alkışlar*) Men sizin lehçede de danışabilem; ancak, gasden danışmırem ki, siz de bizim lehçe öğrenesiniz. (*Alkışlar*)

Bir Talış Cumhuriyeti düzelttiler orda, Azerbaycan'ın büyük bir bölgesini ele geçirdiler, Gence'de hemen Suret Hüseyinov, hansı ki, vaktiyle bu Ebulfeyz Elçibey tarafından Dağlık Karabağ'da en yüksek presidentin selahiyetli numayendesi ve en yüksek harbi vazifeni ona vermişler ki, güya o harb aparacaktı, Ermenileri garşısını alacaktır, o da, heç bir ubarede, harbe hazırlık olmayan adam, yun fabrikasının geçmişte direktörü olan adam, gendi 35 yaşında olan bir adam, eyni zamanda çok mafyoz, narkotik işlerle meşgul olan bir adama (*Gülüşmeler, alkışlar*) getirip böle bir vezife vermişler. Onun eline vermişler, hem ordunun o cephede komutanlığını hem presidentin (cumhurbaşkanının) selahiyetli numayendeliğini hem de başbakanın yardımcı vezifesini... Bu genç adam da, akılsız adam ki, reşip ki, benim elimde bir böyle vezife var demeyle, bir ahdim kalup ki, gedip cumhurbaşkanı olum. Ona göre de, silahları toplayıp Bakû'ye hücum etmeye başlamıştı. Ancak, men, Bakû'ye gelerken, o hale, Gence'de öz güçleriyle oturmuştu ve Talış Cumhuriyetini yaratmış adamlar da onlarla irtibatlıydılar. Siz bilirsiniz ki, o vakt, yaramaz bir adam, Rahim Gaziyevev adlı bir şahs, geçmişte, Halk Cephesinin, güya liderlerinden biri olan adamı da getirip Müdafaa Nazırı (Savunma Bakanı) koymuşlardı. O da ki bir taraftan, başka bir ülkenin harici keşfiyatına hizmet eden bir adamı; aynı zamanda, çok başarısız ve işi bilmeyen adamı; yani, bu, ne harpte olupdu, ne savaşta olupdu, hardı san, melum olup, özde bir kikiş melum olmuştu geçmişte. Böyle bir veziyet yaranmıştı aziz dostlar, ona göre de, men, tek kaldım. Oradan, Gence'den yine hücumlar devam edir. Böyle bir şeraitte, Azerbaycan'ı bu krizden çıkarmak lazımdı -vaktinizi almak istemirem, bu barda çok danışma olar, çıkarttık krizden; ama, men, o vakt mecbur oldum, hemetos Suret Hüseyinov'u getirip, Azerbaycan'da Başbakan tayin edim; çünkü, başka yolu yoktu, onun elinde çok büyük harbiseler vardı. Ben, onu Başbakan tayin ettim ki, belki terbiye ediyim! (*Alkışlar*) Çünkü, bilirsiniz ki, ayıyı da meşeden tutup getirip, birçok şeyi öğretme olur, hatta o bazen raks da edir. (*Alkışlar*)

Ancak, böyle adamları görseniz, terbiye etmem mümkün değilmiş. (*Alkışlar*) Çünkü, onun kafası, o kadar dardı ki, biz, istediğimiz şeyleri kabul edebilmedi ve nihayet, 94'üncü yılın October ayında o, beni de devirme için yeni bir derbe başladı -siz onu bilirsiniz- ve onun elinde de silahlar vardı; ama, benim elimde silah yoktu yine de; çünkü, Başbakan, kimi, silahları onun elindeydi; ancak, halk benim elimdeydi. (*Bravo sesleri, alkışlar*) Bilirsiniz ki, men televizyeye halka müracaat ettim ve iki saatin içerisinde, gece vakti saat 23.00'ü geçmişti, Baku'nun vatandaşlarından

yarım milyon adam President Sarayının önündeki meydana toplandı, bütün sarayı muhasaraya aldılar ve meni müdafaa ettiler. (*Bravo sesleri, alkışlar*) Onlar ise, bunu görüp kaçdılar. İkinci gün, Azerbaycan'ın Azatlık Meydanında, o meydan size ma-lumdur, orada bir milyondan artık adam toplandı, yine de meni destekledi, meni müdafaa etti ve ondan sonra, hemin bu derbe yapan adamlar kaçdılar, Rusya'da gizlendiler. İki yıldır ki, bundan vakt geciktir, iki yıldan çok ve onları hırda hırda Rusya'dan koparttık getirdik ve nihayet bundan bir ay önce hemen Suret Hüseyinofu, Rusya'nın vilayetlerinden birinde yakaladık getirdik, imdi Bakû'de hepishenede oturur. (*Bravo sesleri, alkışlar*)

Hemen bu 93'üncü yılda derbeni yapan ve Azerbaycan'da krizi yaratan Re-him Gaziyef de kaçıp Moskova'da gizlenmiştir, onu da oradan yakaladık getirdik ve mehkeme ona ceza verdi, hepishanede oturur.

Talış Cumhuriyeti yaratan bir el Ekrem Hümbetof adında adam varidi, onu da bizim hepisheneden harici ittilahat organları çıkarttılar, harici, -bilirsiniz, sizde "MİT" diyiller ona. (*Gülüşmeler*) Milli İstihbarat Teşkilatı. Sizin ki yok, hep başkala-rıncı- Onu da çıkartıp aparmışlar, başka yerde gizlediler, onu da taptık getirdik ve böyleliğinin bunların karşısını aldık. Ancak, siz bilin aziz gardaşlar; Azerbaycan'da bu hastalık, buna "zaraza" derler Rusça, bilmeyeni siz bunu bilirsiniz, yoksa yok. Zaraza, bu hastalık o kadar derin kök salmıştı ki, öyle her bir parça silahı olan adam, hesap edir ki, bu silah gücüyle gelip hâkimiyeti ele geçirebilir ve hemen o 94'üncü yıl October -yani "kasım" dersiniz "october" e siz... (*Ekim sesleri*)- Ekim ayından sonra, 95'inci yılın Mart ayında bir polis albayı, bir omon destesi var; yani, hususi polis destesi var, bizim İçişleri Bakanlığında, Dahili İşler Bakanlığında. O hâkimiyetin tabeliğinden çıkmıştı ve o da hâkimiyet iddiası edirdi. Bakmıyalar ki, Dahili İşler Bakanının yardımcısıydı. Tabe olmurdu elinde de birmin nefer, çok si-lahlı ve çok da tecrübeli döğüşçüler vardı. Yine bir problem yarandı; mene ültima-tom verdiler, ki, "Haydar Aliyev istifa vermelidir, yoksa biz onu öldüreceğik. "Men" dedim, "men böyle şeylerden çok görmüşem, daha korkmıram". (*Alkışlar*)

Çok danışıklıklar apardım onlarla, yola getirmek istedim; ama, yola gelme-diler. Teessüf ki, o vakt, bizim Azerbaycan'da olan birçok siyasî partiyalar da, gizli olarak onlarla alagaya girdiler. Bizim derdimiz budur. Bizim derdimiz, bir Ermeni tecavüzü değil; derdimiz, içimizde olan dertti. (*Bravo sesleri, alkışlar*) Gizli alaga-ya girdiler ki, onlar, hemen, bu Albay Polkovnik silahınan gelip Haydar Aliyev'i mehvedecek, yıkacaktır. Ondan sonra, gelip, hereospani götürecek. İmdi, kime ne çatacak Allah bilir. Men ne gadar uğraştım ki, onları bir yola getireyim; mümkün olmadı ve nihayet 1995'inci yılın mart ayında men Kopenhagen'de olarken, orada bir beynehak taşlattılar. Onlar plan gürmüşlar ki, men dönerken, meni havaala-nında öldürecekler ve hâkimiyeti ele alacaklar. Men bu günleri, bu hagigeti de-meliyem ki, Kopenhagen'de, benim aziz dostum Süleyman Demirel son görüşte mene bildirdi ki, böyle bir tehlike gözlenir; bildirdi, çok sağ olsun, bildirdi. (*Bravo sesleri, alkışlar*)

Men, Bakû'ye, nezerde tutulmuş vakten bir haylık önce geldim; ona göre, onlar bu planı yerine getirebilmedi; ama, o gece, onlar, Azerbaycan'ın bir nece bölgelerinde, Gürcistan'a ve Ermenistan'a bağlı olan bölgelerde, sınırlarda, artık hâkimiyeti ellerine geçirdiler. Beş altı gün men onlarınan uğraştım. Onları yola ge-

tirmek istedim. Anlattım ki, siz, kan tökmeyin, siz, heç bir şey de bilmeyeceksiniz ve men de Azerbaycan'ın prezidenti, kimi Azerbaycan'ın müstagilligini korumaya gâdirem. Eğer, hansı bir namert güllesi gelip meni mehvetsede, men Azerbaycan'ın müstegilligi yolunda gurban getmeye, şehit olmaya hazıram. (*Alkışlar*)

Nihayet, teessüfler olsun ki, Mart ayının 17'sinde, gece, onlar hücum ettiler President Sarayına, televizya merkezine, bizim, Müdafa (Savunma) Bakanlığının merkezine ve Dahil İşler Nazırlığına. Biz, bunların karşısını aldık, gece dövüşler getti ve nihayet, biz bunların karşısını alabildik; bunlar da mehfoldu.

Teessüfler olsun ki, bu ikinci derbenin hazırlanmasında -men sizlen açık danışmam, siz benim gardaşımınız, dogma benim ülkeme gelmiş- teessüfler olsun ki, bir nece siyasi partiyaların uzuvları iştirak etti ve çok garibe budur ki, birbirine zıt olan, mesela vaktiyle Azarbaycan'da kısa bir müddette president olup ve 92'nci de kaçıp indiyeye kadar Moskova'da, Moskova'nın himayesi altında gizlenen Muttalibov; o taraftan, size malum olan Ebulfeyz Elçibey kaçıp, gidip, orada, Nahçıvan'ın Keleki Kentinde gizlenen, o taraftan, Azarbaycan'da müsavat parçası, numayendesi, bizim geçmiş Dahili işler Nazırı vardı Tofik Kasımov ve birçok başkaları, hamisi, onlar gördüler ki, bunlar, böyle bir büyük güce malikiler ve böyle hesap ettiler ki, onlar doğrudan da gelip bizi yıkabilecekler.

Onlara razılık verdiler ki, eğer siz hakimiyeti elde etseniz, demek bir devlet şurası yaranacaktır, devlet şurası... Tesavvur eyleyin, bu devlet şurasının başında, hemen o cinayetkâr albay duracak, onun altında da Moskova'da olan Mutallibov, Keleki'de, dağda oturan Ebulfeyz Elçibey ve başka, partivaların numayendeleri, bunlar olacaklar. (*RP sıralarından "geniş tabanlı hükümet" sesi*)

Beli, beli... (*Gülüşmeler*) O, sizin koalisyon kibi değil. (*Gülüşmeler ve alkışlar*) Allah eylesin ki, sizin koalisyon, gelsin o güne düşsün. Çok büyük, bilirsiniz, maalesef, siz değilsiniz, teessüf hissiyle değinmek istiyremki, hemen bu derbenin hazırlanmasında bir nice Türkiye vatandaşları da iştirak etmiştiler. Men, bunu, evveller heç yerde dememişim ve vaktiyle gizledirdim. Çünkü, men hesap edirdim ki, biz bu şeylerin öhtesinden geldik. Heç bir şey, Türkiye-Azerbaycan alakalarına leke getirmemelidir; ancak, hemen o, bu derbeni hazırlayanlardan biri, Ferman Demirkol adında bir şahıs. Sonra, biz onu bıraktık, geldi buraya gizli olarak Türkiye'ye. Dediler ki, bu Türkiye'de gizli yaşayacak, men de dedim, tabii, biz de bunu açmayacak, geldi sizin televizyada, gazetyada, filanda feşmekanda açmalar verdi, ve cürbecür yalanlar danıştı. Kimdi bu adam? Vaktiyle, Halk Cephesi hâkimiyeti vakti, gelip, burada sizde bir TİKA Teşkilatı var, o teşkilatın orada nümayendesi, ondan maaş alır. Eyni zamanda, bu, Azerbaycan Parlamentinde getirip bunu müşavir goydular. Eyni zamanda, bunu Azerbaycan Devlet Üniversitesine getirip bir muaallim vazifesi veriler; ancak, bu, ne müşavirlik edip ne TİKA işiyle meşgul olup ne de muallimlik edip, gedip koşuluktan cinayetkârlara ve onlarla birlikte bu derbeni hazırlayıptı. Buna da söz veriler ki, sen de bu devlet şurasının uzvu olacaksan, demek burada bir vazife alacaksan. Sonra, bir başka Türk vatandaşı, Kenan Gürel, bunlar teessüfler ki, Türkiye'nin bazı şahıslarıyla alakadar olmuşlular ve o derbede, âhıra kadar iştirak etmiştiler. Biz, bunu evvellerde hissetmiştik; ama, bu mesele açıldan sonra bildik. Ancak, bunlar hapsi geride kalıp artık, biz bunlarla da öttük, eştik. Bakmayarak ki, hemen o derbeni yaradan adamların bazileri kaç-

tılar, yine de Moskova'da, garpta, başka ülkelerde gizlendiler. Onlardan birisi de Türkiye'de gizlenir, men bunu da demek istirem ve men rica etmiştim sizin emniyet organlarından ki, onları tapıp Azerbaycan'a teslim etsinler. Teessüf ki, bunu indiyeye kadar etmeyipiler.

ALİ DİNÇER (Ankara) - Onların sayısı çok...

AZERBAIJAN CUMHURBAŞKANI HAYDAR ALİYEV (Devamla) - Malumdur... Malumdur... Malumdur... Hepsi malumdur... Onlar kaçtılar, gene de Rusya'da gizlendiler; ancak, ondan sonra da bir nice gaster olmağa başladı; biz bunların da karşısını aldık.

Men bunları -sizin vaktinizi alıram, özür istirem- size deyirem; çünkü, siz bizim hayatımızda olan her bir şeyi olduğu kimi bilmelisiniz ve bunlara göre deyirem ki, siz bilirsiniz ki, bizim müstagillik yolumuz ne kadar ağır, ne kadar çetin, ne kadar keşmekeşli olupdur. Ancak, bunlara bakmayarak, imdi ben size hesabat verirem ki, Azerbaycan'da, imdi, Azerbaycan'ın dahilinde istikrar tamamıyla teimmin olunupdur, dahili, içtimai, siyasi vaziyet tam sabittir. Şüphesiz ki, o gizlenmiş, ayrı ayrı terörist gruplar yine de var; Rusya'da, başka ülkelerde yerleşirler.

Biz, onlardan hâlâ daha tamamıyla canımızı kurtarmamışız, tesadüfen yine bir hadise olabilir. Ancak, biz, eminanamlık yaratmışız, kanun, kaide yaratmışız, her ev öz işini bilir; kanunun hâkimliğini, kanunun âliliğini temin etmişiz. (*Alkışlar*) İnsanlar, imdi rahat yaşıyorlar ve böyle bir şeraitte, biz, Azerbaycan'da, Azerbaycan'ın dahil işleriyle meşgul olmaya imkân taptık. Bilirsiniz ki, 1995 yılının son ayında, aralık ayında, biz, ilk defa, müsgakil Azerbaycan'ın demokratik parlamentini seçtik ve demokratik seçkiler esasında, çok partiyalı sistemler esasında seçtik.

1995 yılının Kasım ayında, biz, Azerbaycan'ın ilk constitution'asını (Anayasasını) kabul ettik ve bizim bu constitution'umuzda, evvelki gibi, Azerbaycan'da hukuku, demokratik dünyevi devlet kurmak prensiplerini özünde aksettiren bir constitution'adır Azerbaycan'da bütün insan azatlıkları bu constitution'adan temin olunur; söz azatlığı, matbuat azatlığı, fikir azatlığı, fikir muhtelifliği, vicdan azatlığı, din azatlığı, bütün insanların beraber hukukluğu, hamsı temin olunur; çok partiyalı sistem temin olunur ve her bir partiyanın, normal partiyanın Azerbaycan'da faaliyet göstermesi de şerait yararlıktır.

Azerbaycan'da 30'dan artık partiye geydiyattan keçiptir faaliyet gösterir. 600'e kadar gazet var, bunların 2 gazet çemsi, Azerbaycan'ın devlet gazetidi, galan gazetler hamsi, ayrı ayrı teşkilatların gazetiydi ve ekseriyetiye, bunlar muhalefet movgeyinde olan gazetlerdir ve böyleliyen, biz, Azerbaycan'da demokratik devlet kuruculuk prosesini, artık hugugi noktırdan, Anayasa vasıtasıyla, kanunlarımız vasıtasıyla temin etmişik ve bunu inkişaf ettirik.

Azerbaycan'da iktisadi ıslahatlar hayata keçirdirik. Azerbaycan'da keçilen, son yıldaki iktisadi ıslahatlar, 95'inci yılın ikinci yarısında, 96'ncı yılda ve imdi, 97'nci yılın evvelinde öz müspet neticelerini veriptir. Islahatlar neden ibarettir; Azerbaycan'ın iktisadiyatı pazar iktisadiyatı yoluyla gelir; yani, piyasa ekonomisi. Sahipkârlık, geniş inkişaf alır. Özelleştirme programı kabul olunup hayata geçirilir, bütün mülkiyet özelleştirilir. Azerbaycan'ın, bilirsiniz ki, torpakları hükümetteydi,

kolhozda, solhazlardaydı. Biz, çok ciddi ve çok cesaretli bir kanun kabul ettik, Torpak Islahatı Kanunu.

Bu kanunun esasında, Azerbaycan'ın topraklarının hamsı, şahsî mülkiyete verilir. (*Alkışlar*) Onu da size bildirmek istirem ki, geçmişte Sovyet ittifakına mensup olmuş, imdi müstakil devlet olan devletlerin heçbirinde böyle müterakki ve böyle cesaretle kanun kabul olunmuydu. Biz, üç yıl müddetinde, bu kanunu yerine getireceyik, bütün topraklar şahsî mülkiyete geçecektir; ancak, artık, bu kanunun hayata geçirilmesinin bir nice kısımları, bize, öz neticesini verir. Mesela, biz, heyvandarlığı, heyvancılığı tamamiyle özelleştirmişik. Heyvancılığı özelleştirenden sonra, Azerbaycan'da et, süt, yağ problemi çıkmıdır. Men, size bir şey demek istirem -sizin için belki bu meraklıdır- Sovyetler ittifakı zamanı, Azerbaycan Respublikası, özü özünü, etinen, sütünen temin edebilmirdi. Biz, pambuk istihsal ederdik, Rusya'ya verirdik. Rusya ise bize et gönderirdi; ama, eti de vaktinde göndermirdi, ona göre de, biz, mesela ehalimizi istenilen kadar etinen temin edebilmirdik, çöreğinin temin edebilmirdik; çünkü, biz, pambuk istihsal edirdik, buğdanı, biz, Rusya'dan alırdık.

İndi, biz, bu reformaları geçirdikten sonra, ticareti liberalleştirdikten sonra, heyvancılığı, hamsını özelleştirdikten sonra problem yoktur. Bütün heyvanlar şahsî mülkiyettedir. Çörek istihsalı şahsî mülkiyettedir. Devlet çöreğinin meşgul olmur, ona göre bu problemlerin hamsini biz aradan kaldırmışık.

Böylelikle, Azerbaycan'da iktisadî reformalar süratle inkişaf edir ve bir iki yıl içerisinde Azerbaycan iktisadiyatında ciddi değişiklikler baş verecektir; ancak, men, size demek istirem ki, 96'ncı yıl, bizim için son altı-yedi yıl içerisinde muayyen kadar dönüş yılı oldu; yani, müspet meyiller yılı oldu.

Biz, evvelki yıllarda, iktisadî istihsalde -hususen sanayi ve ket tasarrufatı istihsalinde- her yıl, 10-15 faiz aşağıya düşürdük. 96'ncı yılda, biz, 6 faiz sanayi istihsalinde aşağıya düştük; ama, 95'inci yılda 24 faiz aşağıya düşmüştük. 97'nci yılın birinci rübünde -birinci üç ayında- biz, bu aşağıya inmeni sağladık, aksine 1 kadar istihsal inkişafa başladık. Geçen yıl, ket tasarrufat mahsullerinin istihsalı 3 faiz artıptır.

Türkiye ile Azerbaycan arasında ticaret alakaları, mal mübadelesi son üç yılda üç defa artıptır. Düz dümütlet rakamlar o kadar büyük değıl. Bizim alakalarımız daha da gerek geniş olsun ve ticaret daha da çok olsun ve bu ticaret alakalarında, Türkiye'den Azerbaycan'a mal gelmesi daha da çoktu, nen ki Azerbaycan'dan Türkiye'ye gelmesi. Bu da tabiidir, buna da biz itiraz etmirik; ancak, bunun hecmi artmalıdır ve biz, bunu artırmaya da çalışırık ve bundan sonra da çalışacağız. Bilirsiniz ki, Azerbaycan, harici investic; yani, harici yatırımı, harici sermayeni Azerbaycan'a getirmeye çok seygoyubtur.

94'üncü yılın oktyabr ayında biz, ilk büyük petrol kantraktını, petrol kantraktını imzaladık; ona, dünyada asrın kantraktı adı yerildi ve bu kantrakt esasında, otuz yıl müddetinde, dünyanın 11 büyük petrol şirketi Azerbaycan'da müşterek petrol çıkarmaknan meşgul olacaktır ve bu kantrakt esasında, bu çıkan petrolün dünya pazarına nakil meselesi, o cümleden, petrol borusu meselesi meydana çıkmıdır ve artık, bugün, diyebilirim ki, bu kantrakt işliyor; artık, bir nece kuyular kazılıpdr ve bu yıl, avgus yahut sentyabr ayında, hemen bu kantraktın hayata geçilmesi neticesinde,

biz yeni petrol alacağız. Ondan sonra, biz, bir nece kantraktlar da imzalamışık ve büyük memnuniyet hissiyle demek istiyem ki, bu kantraktlar da Türkiye de iştirak ediyor. Birinci kantraktta, Türkiye Cumhuriyeti Türk Petroller Şirketi çok az bir faizden iştirak edirdi, onun faizi 1,75 faiz idi; ancak, kantrakt imzalanılan sonra, Türkiye'nin devlet, hükümet başçıları mene müracaat edenden sonra, Azerbaycan öz hissesinden 5 faiz de Türkiye'ye verdi ve Türkiye'nin hissesi 6,75 oldu. (*Alkışlar*) Sonra, biz, yeni bir kantrakt imzaladık; Hazar Denizinde, Şalideniz Neft Gazıyacağı Kantraktı. O da, bir nece dünya şirketlerinden imzalanıp, orada Türkiye'nin, Türk Petroller Şirketinin payı 9 faizdi. Bundan sonra da biz yeni kantraktlar imzalayacağız, şimdiye kadar 5 kantrakt imzalanmıştır ve Türkiye de bunların hamsında iştirak edecektir. Men bilirem ki, Türkiye'de, bu petrol, bu petrolün dünya pazarına çıkarılması yolu daima müzakere olunur ve büyük merak doğurur. Bildirmek istirem ki, evvelen de biz hesap edirik ki, Azerbaycan'ın petrol mahsulünün harice çıkarılmasının birinci yolu Türkiye'dir. (*Bravo sesleri, alkışlar*) Ancak, biz, birçok çetin illerle de rastlaştık, birçok tazyiklerle de rastlaştık. Bizi o birinci kantraktan sonra bize heddinden artık tazyikler ettiler cürbecür ülkeler tarafından; ancak, bunun da karşısında durduk. Biz, dahilimizde olan tazyiklere de durduk, haricte olan tazyiklere de dururuk, onun da karşısında durduk.

Bilirsiniz ki, biz, sonra karar kabul ettik ki, ilkin petrolün ihraç için iki petrol borusu tikilsin. Biri şımalda, Rusya arazisinden Karadeniz'de Novorossisk Limanına; biri ise garbe, Gürcistan arazisinden Karadeniz'de Supsa Limanına; bu, Türkiye'ye yakın olan bir limandır. Bu kararı Türkiye de beğenmiştir, Rusya da bundan razı kalmıştır, Batı da bunu beğenmiştir ve biz bunu hayata geçiririz. Rusya'ya giden petrol borusu, Azerbaycan arazisinden hazır; ancak, teessüfler olsun ki, Rusya arazisinden bu petrol borusu hazır değil. Ona göre de biz Azerbaycan petrolünü istirdik bu yoldan indi ihraç ede ki, bu borunun bir bağcasıymış; bundan biz mahrumuk. Rusya'dan bize söz veriler ki, oktyabr ayına kadar onlar o boruyu hazırlayacaklar. Onda bir miktar petrol o yolla ihraç edebileceğiz.

Gürcistan arazisinden garbe, Türkiye'ye doğru gelen kat 98 yılının sonunda hazır olacaktır; ancak, bizim en esas maksadımız, büyük petrol borusunun tikilmesidir.

Bu bağarda dünyada çok büyük aktarılar gelir. Birçok projeler var. Her bir ülkenin burada özmerakı var ve Azerbaycan'a, o cümleden Türkiye'ye tiz münasebet gösteren, düşman olan ülkeler buna mani olmak istiyorlar. Sadece, dünyada, iktisadi regabet gelir; çünkü, bu boru hardan gedecekse, onun çok iktisadi menfaati olacaktır. Ona yerde biz bu meseleni çok müzakere etmişik ve dün Süleyman Demirel -Türkiye Prezidentinin- ve Azerbaycan Prezidentinin imzaladığı anlaşmada biz yazmışık ki, hemen büyük petrolkemer Bakü-Ceyhan yolunun getmesini biz istiyoruz, arzu ediyoruz ve bunun üstünde çalışacağız. (*Alkışlar*)

Bir nece gün, bundan sonra, bu Mayıs ayının 13'ünde, Aşkabat'ta eko görüş olacaktır. Orada da bir proje olabilir kabul olunsun. Türkmenistandan doğalgazın Hazar altından, Azerbaycan arazisinden Türkiye'ye geçmesi. Böyle bir projeyi var. Ben, bugün, dün de bar da danıştım; eğer, hapımız birlikte bu projeyi hayata geçirebilirsek -çünkü, onlar, bazen söz verirler sonra yerine getirmiyorlar, bazen bizim dostlarımız- bu da çok güzel bir iş olacaktır. Umumiyetçe, men size demek istiyem

ki; Hazer Denizinde çok zengin petrol yatakları var, Azerbaycan'ın, Kazakistan sektöründe de çok zengin petrol yatakları var. Kazakistan Tengiz'de, bilirsiniz petrol çıkarılır, Chevron Şirketi oradan petrol çıkardır, onu Rusya arazisinden ihraç edir; ama, indi, alternatif olarak ikinci bir yol da, Azerbaycan arazisinden, Gürcistan arazisinden Garadeniz'e çıkarmak istiyir. Biz, buna imkân vermişik ve böyleliğinen biz bu yolu da gene de getirip Türkiye çıkartabilelih; yani, bizim Azerbaycan'ın büyük, zengin petrol yataklarının, büyük geleceğinden Türkiye'de behrenecek, Türkiye bizim için bir dost, gardaş ölke kimi hemşe, biz Türkiye'ynen emektaşlık edeceh. (*Alkışlar*)

Bir söznen, bizim hayatımız çok ağırdır, çetindir; ancak, geleceğimiz de çok parlak görölüyü. Eğer, biz, bu Ermenistan'ın tecavüzünden glağıs olsak; eğer, işgal olmuş topraklarımız azat olsa, şüphesiz ki, biz siznen emektaşlık ederek çok büyük naliyetler elde edebilirik ve ölkelerimizi daha da birbirine sık bağliyabilelik; ancak, bu bakımdan indi bir tehlikeli proses başlayıktır. Bilirsiniz ki, sizinle serhat olan Ermenistan'da Rusya'nın büyük silahlı desteleri var, askerî hisseleri var. Onlar, orada, artık, askerî bazı statüsü alıplar ve Rusya ile Ermenistan arasında Askerî İşbirliği Anlaşması imzalanıktır ve bu anlaşma da Rusya ve Ermenistan Parlamentlerinde tasdik olunuktur ve sizin sınırlarda da, Ermenistan-Türkiye sınırlarını koruyan askerler de Rusya'nın askerleridir. Rusya'nın hem Ermenistan'da hem Gürcistan'da askerî bazılarının olmasını ben anlayabilmirem; yani, bunları ben kanuna uygun kabul edebilmirem. Ben bunu açıkça demişem Rusya'nın başçılarına, Rusya'nın devletinin başçılara demişem, demişem ki, niçin siz Ermenistan'da askerî bazı saklıyorsunuz, neye göre?.. Siz, kimden hücum gözlüyorsunuz? Bir aldaki Ermenistan'ın Rusya ile hiç sınırı yoktur. Ermenistan arazi nokterileriyle Rusya bağli değil. Ermenistan küçük bir araziye maliktir; ama, bu arazi silahlarla doludur, askerlerle... Ben demişem, ne için bunu ediyorsunuz?

Eğer, siz, Türkiye'den, özüne karşı hücum gözlüyorsanız, Türkiye, hiç bak bunu etmez. İran'dan hücum gözlüyorsanız, İran da bunu etmez. Gürcistan -yani, bu Ermenistan'ın etrafında olan ölkeleri ben diyerem- öz başın harayındadır. Azerbaycan'ı da artık yirmi fayzın gelip Ermenistan'ı işgal ediktir. Böyle bir halda, Ermenistan'da bu kadar askerinin bazılarının saklanması ne ehemmiyeti var? Gürcistan'da askerinin bazılarının saklanması ne ehemmiyeti var? Ben, bu barda, öz fikrimi, öz protestimi demişem; ancak, onlar öz işlerini görürler. Son iki ayda, malum oluktur ki, Rusya'dan Ermenistan'a son uç il erzinde 1 milyar dolar değerinde ağır silahlar verilmiştir. Tanklar... T-72 tankı -en muasır tanktır, Rus tanklarıdır- silahlı maşınlar, toplar, roketler, çok uzağı vuran roketler... O roketler ki, hansılardır ki kiple vermişler onlar onda. Siz, Türkiye'de, bir hakü kalktı ona göre, kiple verilmişti. Hemen o roketlerden de, orada gelipti ve başka; çok güçlü ateş açan silahlar verildi. Bu yakınlarda, malumat aldım ki, hatta, kimyevî silahlar da ora geçiltiktir.

1 milyar değerinde, Rusya'nın Ermenistan'a silah vermesi, artık, Rusya'nın devlet organları, Savunma Bakanlığı tarafından... Rusya'nın Parlamentinde bu Savunma Komitesi var; o komitenin apardığı araştırmadan meyan olup ve Rusya'nın Parlamentinde müzakere olunuptur ve verilipdir Rusya'nın savcısına ki, bu yoklanılsın; yani, kim bunu edip kimi cezalandırmak lazımdı. Ben, bu meseleyle alakadar, Azerbaycan çok narajiat oluktur, çok rahatsızız biz; bilin; çünkü, Ermenistan'a o kadar silah eğer getirirlerse, o, bir Azerbaycan'ı yok, bütün bölgeni partlatabilir.

Ben, Rusya'nın Cumhurbaşkanı Boris Yeltsin'e üç tane mektup yazmışam ve mart ayının 28'i, 29'unda Moskova'da olurken, onunla, hem bu Bağımsız Devletler Birliğinin Cumhurbaşkanı'nın iştirakiyle olan toplantıda hem de baş başa görüşte, teke tek görüşte, ben demişem ki "siz ne iş görürsünüz" ve rica etmişem ki, teziyle o silahları oradan çıkarsınlar ve Rusya'ya getirsinler... Ancak, bu, olacak mı olmayacak mı bilmirem ve böylelenen, Ermenistan, burada büyük tehlike yaratır. Bir Azerbaycan için yok, bütün Kafkas için, bütün bölge için ve cuman edirem ki, siz de, hiç vakt bu şeylere bigâne kalmamalısınız.

Ben bu malumatları, bu bilgileri size vermeye özüme borç bilirem; çünkü, yine de diyerem, Azerbaycan'ın problemi, hemşe sizin problemi oluptur ve ona göre bir daha teşekkür edirem; ama, aynı zamanda, artık, bu son zamanlarda başveren hadiseler ve bir nece, bu Kafkas Bölgesinde olan ayrı ayrı devletlerin birbirine eskeri tarafından yakınlaşması, bu bölgede yeni bir şerait yaratır. Ona göre de düşünmeh lazımdır. Bu malumatlardan hesap edirem ki, lazımı neticelerde çıkarmak lazımdır.

Biz, öz tarafımızdan çalışırır ve bundan sonra da çalışacak ki, Ermenistan-Azerbaycan münahaşasını sulh yoluyla halledek. Men beyan etmişem, o günü İstanbul'da çıkış eden de beyan ettim ve bugün de Türkiye'nin Büyük Millet Meclisinin karşısında beyan edirem ki, Azerbaycan, Ermenistan'nan büyük sulh muğavelesi bağlana gadar, üç yıl bundan önce imzalanmış ateşkes rejimini koruyup saklayacak ve bu ateşkes rejimine sadık olacaktır. Bu, bizim sulhsever olmamızı gösterir. Bu gösterir ki, biz, başka ölkenin torpağına iddia etmirih. Bakmayarak ki, Ermenistan'ın toprakları geçmişte çoğu Azerbaycan'a mensup olur; ama, biz bunu iddia etmirih. Biz, 1991'inci yılda, Azerbaycan devlet müstagillliğini alarken ve Ermenistan devlet müstagillliğini alarken, Birleşmiş Milletler teşkilatı tarafından kabul olmuş serhatlerde Azerbaycan'ın torpak bütünlüğünü gorumğa çalışırır ve Azerbaycan'ın torpak bütünlüğünü temin etmeye çalışırır. Biz, Ermenistan'ın torpağına iddia etmirih; ancak, öz torpağımızın da, bir karışının da bir metrininde herkese vermeyeceğiz. (*Alkışlar*)

Güman ediremki, Ermenistan-Azerbaycan münakaşasının sulh yoluynan hallolması için, siz, bundan sonra da Türkiye'nin bütün imkânlarınnan istifade edeceksiniz ve birlikte biz buna nail olacağız; çünkü, Kafkas'ta sulh, bölgede sulh, umumiyetçe hamya lazımdır. Men, bugün, yine de, Büyük Mustafa Kemal Atatürk'ün sözlerini hatırlirem "*cihanda sulh, yurtta sulh, bölgede sulh*" (*Alkışlar*)

Ve, nihayet -ben sizi yordum belki de, yorsam da yormasam da danışmışam- (*Alkışlar*) ben yine de, Türkiye, Azerbaycan dostluğu hakkında bir nece söz demek istirem. Bu dostluk ebedidir, sarsılmazdır ve biz, bütün gücümüzle, bütün varlığımızla bu dostluğu mükemlendirecek, inkişaf ettireceğiz; çünkü, Türkiye de demokratik bir cumhuriyettir, demokratik prensipler burada geniş tatbik oluptur.

Türkiye'nin büyük demokrasiya tecrübesi var. Türkiye'nin cumhuriyet olarak, demokratik devlet olarak, laik devlet olarak -siz "laik" dersiniz, biz "dünyevi" deriz (*Alkışlar*)- yaşaması, bütün başka Türk dilli devletler için örnektir. (*Bravo sesleri, alkışlar*) Sizin, cumhuriyet tarihindeki geçtiğiniz yol da bizim için örnektir; sizin devlet kuruluşunuz da bizim için örnektir, sizin demokrasiya da bizim için örnektir. (*Alkışlar*) Sizin, bütün kanun, gaydalarınız da bizim için örnektir.

Ona göre de, biz, Türkiye'nin bu yolları getmesini arzu ederik ve biz, Azerbaycan'da ümit varık ki, Türkiye daima bu yoluna gidecek, Türkiye daima Mustafa Kemal Atatürk'ün vasiyetlerini yerine getirecek. (*Bravo sesleri, alkışlar*) Türkiye, günü günden, dünyanın en kudretli, en inkişaf etmiş, en laikli devletlerinden biri olacaktır. (*Alkışlar*)

Men, sizin dikkatinize göre teşekkür edirem. Siznen bu görüşümlen çok memnun olduğumu bildirirem. Size ve Türkiye Halgıha, bir daha, bir daha, Azerbaycan Halgının sevgisini, mehebbetini çarptırırım.

YİRMİNCİ DÖNEM

İKİNCİ YASAMA YILI

48. Birleşim

21 Ocak 1997 Salı

Birinci Oturum

Açılma Saati: 13:30

Başkan : Başkanvekili Hasan Korkmazcan

Kâtip Üyeler : Ahmet Dökülmez (Kahramanmaraş), Fatih Atay (Aydın)

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş

Sayın Başkan, Değerli milletvekilleri;

Anadolu'nun, Yüce Türk Ulusunun iradesine tercüman olan bu kutsal yerde, müşterek millî davamız hakkında konuşma fırsatı verdiğiniz için sizlere en içten duygularla teşekkür ediyorum. Size, 400 yıldır Kıbrıs'ta her şart altında bayrağı yere düşürmemiş, Türklüğe leke sürmemiş, ezan seslerini susturmamış, mukavemetçi, mücahit halkım adına şükran duygularımı duyurmaya ve son gelişmeler hakkında bilgi vermeye geldim. Sizi heyecanlandırmaya gelmedim; çünkü, heyecanınız, bizi, bunca yıldır en korkunç, en kara günlerde selamete taşımış, vasıta olmuştur. Size olan, Anavatana olan inancımız ve güvenimiz Toroslardan devamlı surette bekleyip de duyduğumuz sizin sesiniz bizi büyük felaketlerden kurtarmış, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetine getirmiştir. Gün geldi, sizde yoktu; ama, yine arayıp buldunuz, bize verdiniz -etinizden, dişinizden kestiniz- mücadeleyi yürüten, davaya baş koymuş insanlar ekonomik darbelerle çökertilmesin, bayrak yere düşmesin, Anadolu'nun 40 mil ötesinde bir Türk Adası düşman eline geçip güney sahillerinizi kapatan bir tehlike adası haline gelmesin diye. Gün geldi, bütün dünyayı karşınıza aldınız ve Kıbrıs'tan vazgeçmeyeceğinizi, Kıbrıs'ı Yunan'a, Rum'a bırakmayacağınızı; ama Kıbrıs'ta kalıcı bir barış olması için her fedakârlığı yapmaya hazır olduğunuzu açıkladınız. Bu direnişiniz, bu mukavemetiniz, bu inancınızdır ki, bizi dengeli bir anlaşmaya, 1960 anlaşmalarına getirmişti.

Bu anlaşmaların oluşturduğu esaslar arasında, elden bırakamayacağımız, bırakamayacağınız ilkeler vardır. Bunlardan en önemlisi, Kıbrıs dahilindeki iki halk arasında siyasi eşitliğe denk olarak, Türkiye ile Yunanistan arasında, Kıbrıs'a dönük eşitliktir, dengedir; Lozanda kurulmuş olan dengenin, Kıbrıs'ta, rahmetle andığımız, o zamanın liderleri tarafından korunarak bir anlaşma yapılmış olmasıdır. Bu dengeye göre, Kıbrıs üzerinde, Yunanistan'ın Türkiye'den daha fazla söz hakkı yoktur. Bu dengeye göre, Kıbrıs, Enosis'e gidemez, taksim edilemez, içte iki eşit halk Kıbrıs'ı idare eder, biri diğerine tahakküm edemez ve dolaylı Enosis olmaması için de, Türkiye ve Yunanistan'ın üye olmadığı herhangi bir birliğe üye olamaz. Bu

kadar ince, bu kadar hassas, ama bu kadar sağlam bir dengeyi kurmak suretiyle Kıbrıs'ı bağımsızlığa kavuşturmuş olanları yine rahmetle anıyorum.

İşte, General Karayannisleri var; bunların o hatıratında der ki: -bizim bildiğimizi doğrular- *“1960 Ağustos ayında, cumhuriyetin ilanını imzaladığımız günde, Makarios, bu cumhuriyeti nasıl bozacağını planlamış, Akridas Planını imzalamış ve İçişleri Bakanına gizli ordular kurma yetkisi vermiş, Klerides ve Papadopoulos da bunun yardımcıları olmuştur.”*

Dolayısıyla, 1963 yılındaki olaylar planlıdır ve planın öngördüğü hedef, garanti sistemidir; biraz evvel izah etmeye çalıştığım dengeyi kurmuş olan sistemin ortadan kaldırılmasıdır. Bu başarılı olduğu takdirde, Kıbrıs, artık, hedefe varmış olur diyorlardı ve 24 saatte bizi yıkıp, Türkiye müdahale edemez bir haldeyken, meseleyi bitireceklerine inanıyorlardı; 24 yıl geçti, şimdi 33'üncü yıla geldik ve meseleyi halledemediler; çünkü, Anadolu'yu, Türkiye'yi, sizi hesaba katmamışlardı; en büyük hataları bu olmuştur. Klerides, bunu, kitabında açıkça Makarios'u suçlamak için yazdığı halde, aynı Klerides, şimdi, Yunanistan'ın doğrultusunda aynı hatayı yapmakta, Türkiye'yi kaale almaksızın, Avrupa Birliği'ni arkasına alarak, Rusya'yı arkasına alarak hedefe, varacağını değil, varmış olduğunu hesaplamaktadır. O kadar varmış olduğunu hesaplamaktadır ki, Avrupa Birliği bunlara yeşil ışık yaktıktan sonra, garanti sisteminin değiştirilmesi için Amerikalıları, İngilizleri arkalarına almışlardır, Genel Sekreteri arkalarına almışlardır; çok uluslu kuvvet formülü ile garanti sistemini sulandırmak ve ortadan kaldırmak planını uygulamaya başlamak istiyorlar.

Avrupa Birliği'ni arkalarına aldıktan sonra -Klerides'in deyimiyle- garanti anlaşması artık geçerliliğini kaybeder. Dolayısıyla iki kesimli federasyon uygulanması mümkün olmaz; çünkü, özgürlükleri kısıtladığı için, Rumlara yerlerine geri dönüş imkânını bütünüyle vermediği için, Avrupa yasalarına aykırıdır ve böylelikle herkes yerine gider, Yunanlılık zafere ulaşır. Avrupa Birliği'ne müracaatlarının esas sebebi budur, bu inançtır ve dediğim gibi, artık hedefe varmış olduklarını, işte accetion görüşmeleri gibi formalitelerin yapılması gerektiğini *“Türkler gelmiyorsa, desteklemiyorsa, o zaman Türklere lütfen söyleyiniz, onlar bu işe gönül vermemişlerse -kendileri Kıbrıs'ı temsil ediyor çünkü- Kıbrıs'ın suçu nedir?! Biz girelim, arkadan isterlerse onlar da gelir, istemezlerse gelmezler...”* gibi yaklaşımlarla, 1960 anlaşmalarıyla kurulmuş olan Türk-Yunan dengesini Avrupa Birliği vücudunda ortadan kaldırmak istiyorlar; çünkü, Avrupa Birliği'ne Yunanistan üyedir, Türkiye üye değildir. Acele girmek istiyorlar; çünkü, iyi niyetten yoksundurlar.

Biz, kaç yıldır, bunlara karşı direnmekteyiz, kaç yıllık müdafaamız; *“her şeye razı oluruz barış için; biz barış istiyoruz; ama, birkaç noktada, 1960 anlaşmalarıyla, bizim ve Türkiye'nin temin etmiş olduğu hak ve yetkilere dokunmayınız”* diyoruz. Nedir bunlar; içteki eşitliktir, içteki iki halkın egemenliğidir, egemenlikteki haklarıdır ve Türk-Yunan eşitliğidir. Bu eşitliğin gereği olarak -tekrar ediyorum- Kıbrıs'ın, Avrupa Birliği'ne giremeyeceği prensibinin 1960 anlaşmalarında kabul edilmiş olmasıdır. Averof, o zamanın Yunan Dışişleri Bakanı; müzakereler esnasında, kendisine “bu nedir” diye sorulduğunda *“tabiatıyla böyle olması gerekir; çünkü, Enosis'i yasakladık, taksimi yasakladık”* der. O halde, dolaylı Enosis'i ve taksimi de yasaklamak mecburiyeti vardır; çünkü, bir anavatanın üye olduğu bir yere Kıbrıs'ın

girmesi demek, o anavatanla o birliğin esasları dahilinde Enosis yapması demektir.

Muhterem milletvekilleri,

Bunları anlatıyoruz, diplomatların önüne anlaşmaları koyuyoruz, hak diyoruz, hukuk diyoruz, dünyanın en ünlü uluslararası hukuk uzmanlarından görüşler alıyoruz, bunları, önlerine koyuyoruz. Bize söyledikleri şudur: *“Paranızı, bu hukuk danışmanlarına harcaayıp sokağa atmayınız. Hukuk meselesi değildir Kıbrıs meselesi, siyasî bir meseledir. Dolayısıyla, bu siyasî olgu ortadadır. Yani, haksızlıkla, biz, Rumları, 33 yıldır meşru hükümet addettik. Bu olgu ortadadır. Bununla yaşamak mecburiyetindesiniz. Hak ve hukuku bir tarafa bırakınız.”* Biz de kendilerine cevap veriyoruz, diyoruz ki: Biz, inanıyorduk ki, dünyayı, siz büyük liderler, siz büyük güçler, hak ve hukuk esası üzerinde, demokrasiye dayanan, hukukun üstünlüğüne önem veren, insan haklarını koruyan bir dünya yapmak için uğraşıyorsunuz; bizi, buna inandırmışlardı. Biz, size, Avrupa’ya böyle bakıyorduk.

O halde, eğer, hak, hukuk, hukukun üstünlüğü, uluslararası anlaşmaların kutsallığı geçersiz ise ve olguları biz kabul etmek mecburiyetindeyse, siz de bir başka olguyu kabul etmek mecburiyetindesiniz; bu olgu, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti olgusudur; Türkiye’nin tanıdığı olgudur; Türkiye’nin 1960 antlaşmalarına dayalı olarak korumayı ahdedtiği olgudur; siz de bunu kabul edeceksiniz. *(Alkışlar)*

Bu görüşmeler ve müzakereler devam ederken, Rum tarafı, devamlı surette silahlanmıştı; bütün ikazlara kulak verilmemiştir; Güvenlik Konseyinin “yapmayın” kararlarına hiç kulak asmamışlardır ve büyük bir rahatlık içerisinde, Türkiye’nin kendinden emin tavrından, soğukkanlılığından, görüşme masasında samimiyetle durmamızı istemesinden kaynaklanan yanlış bir değerlendirmeye, demek ki “yolumuz açıktır” düşüncesiyle, füzelere kadar iş dayanmıştır. Füze meselesi, tabiatıyla, sadece Kıbrıs meselesi değildir, sadece Türkiye’yi etkileyen bir mesele değildir; bütün çevreyi etkileyen bir olaydır ve buna, başta, Amerikalıların, İngilizlerin karşı gelmeleri lazımdır; ancak, bize “biz, kendilerine gereken ihtarı yaptık” denmenin ötesinde bir şey söylenmemiştir. Sayın Cavanaugh’ın son söylediğine bakılırsa “biz, bunu, hiçbir zaman tasvip etmeyeceğiz” diyorlar. Tasvip etmeyeceksiniz de ne yapacaksınız; çünkü, tasvip edilmeyen birçok hususta, Rum, istediği yöne doğru gitmiştir ve gitmektedir. Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümeti unvanı, kendilerini her yere götürecek yelkendir ve rüzgârdır zannediyorlar.

İşte, bu kez, resmî ziyaretimde, Ankarada, bu yelkenin sahte bir yelken olduğunu ve bu rüzgârın, istedikleri istikamete esmediğini ve esmeyeceğini gösterecek bir deklarasyonla karşılarına çıkıyoruz. Bu deklarasyonda, Türkiye ve Kıbrıs Türk tarafı olarak barıştan yana olduğumuzu, barışı bozan tarafın biz olmadığımızı ve barış isteyenlerin, Rumların yaptığını yapmaması gerektiğini, kendilerine bu fırsat verilmemesi gerektiğini açıklıkla vurgulamaktayız ve üzerinde durulacak esasları ortaya koymaktayız.

Bunlar arasında -tekrar etmekte yarar vardır- Kıbrıs Türklerinin egemenliği vardır. Bu egemenlik kabul edilmedikçe yapılacak herhangi bir anlaşma, buz üzerine yazılan bir yazı kadar geçerli olur. Atatürk’ün sözü vardır: *“Egemenliğe dayanan adalet, adalet değildir; tabiatıyla, egemenliğe dayanmayan hak, hak değildir.”* Dolayısıyla, bunca yıldır, 1960’taki egemenlik hakkından yoksun bırakılmak

istenilen Kıbrıs Türkünün canı ve kanı pahasına koruduğu neydi; egemenliği, egemenliğe dayanan haklarıydı. Sizin kendinizden keserek, etinizden, dişinizden keserek bize verdiğinizin manası neydi; “mücadelede haklısınız, devam ediniz” anlamına gelen bir şeydi. Gün geldi, dünyayı niçin karşınıza aldınız; Kıbrıs’ta hak ve hukuk tecelli etsin, haksız saldırılar dursun; Kıbrıs, Rum olmasın, Yunan olmasın diye. Gün geldi, evlatlarınızı, kefensiz, bizim şehitlerimizin yanına yatırdınız. Niçin; Türkiye’nin Kıbrıs’a verdiği önem, Türkiye’nin Kıbrıs için, Kıbrıs’ın Türkiye için hayati önemi haiz bir Ada olduğu, hiçbir şekilde düşmana bırakılmayacağı ve kan kardeşiniz Kıbrıs Türklerinin, asla bu Ada’da yok edilmeyeceğini, ezilmeyeceğini, sömürüye terk edilmeyeceğini göstermek için.

Bugün, anma günlerinde, kurtuluş günlerinde, şehitlerimizi birlikte anıyoruz, acılarını birlikte çekiyoruz, onlarla birlikte gururlanıyoruz ve o günlerde, hep bir ağızdan, size, Anadolu’ya sesleniyor ve diyoruz ki:

“Siz olmasaydınız; siz, devamlı surette yanımızda bulunmasaydınız; siz, kendinizden kesip bize vermeseydiniz; siz, günü geldiğinde evlatlarınızı Kıbrıs’a gönderip şehit olmalarına kadar fedakârlık yapmasaydınız, bugün Kıbrıs’ta tek bir Türk kalmaz, bugün, Kıbrıs, bir Girit olurdu.” Acaba, bugün füzeleri yığanlar, bugün Avrupa’ya dayananlar, bugün Rusya’yla askerî anlaşma yapanlar, bugün bütün Yunanistan’ın hile ve hud’asıyla, Avrupa’nın içerisinde at oynatanlar, Kıbrıs’ın Türkiye için ne mana ifade ettiğini düşünüyorlar mı?

Biz, düşüncelerini istiyoruz. Deklarasyon, ümit ederiz ki, kendilerini düşünceye sevk edecektir. Ümit ederiz ki, durup, şu soruyu soracaklardır: “Acaba, şu Kıbrıs Türklerinin suçu nedir ki, 33 yıldır ambargo altında yaşıyorlar; bu ambargoyu empoze eden Rum tarafının her dediğini biz de kabul ediyoruz ve ambargolara iltihak ediyoruz, onlara yardımcı oluyoruz. Bu Kıbrıs Türklerinin suçu nedir ki, iki taraflı Kıbrıs meselesi vardır denildiği halde, Güvenlik Konseyi bunu kabul ettiği halde, bu insanları dinlemeden, aleyhlerine kararlar çıkarıyoruz ve Türkiye’nin bunları kurtarmasını suç addediyoruz; Türkiye Ada’yı işgal etti diye, Türkiye’nin üzerine üzerine giderek askerlerini çek, mesele halledilsin gibi, yapay bir şekilde bu meseleyi halletmeye; yani, Ada’yı, sanki, Girit gibi Osmanlı idaresinin çöküntü devresindeymiş gibi, Türkiye’ye rağmen, Rum’a, Yunan’a bağışlamak istiyoruz; nedir bu insanların suçu?” Sormadıkları için, kendilerine, Klerides’in hatıratında yazdıklarını bir sayfa halinde veriyorum; okuyunuz ve cevabını veriniz diyorum. Klerides’in, hatıratı 1993’te yayınlanmıştır, eski bir şey değildir. Klerides der ki:

“Bizim uğraşımız, ortaklık cumhuriyetini, Rum cumhuriyetine dönüştürmek; Kıbrıs Türk ortağını, korunmaya alınmış bir azınlık durumuna indirgemekti -açık-Kıbrıs Türkleri ise, bunu önlemek için uğraşıyorlar; 1960 antlaşmalarında kendilerine verilmiş olan hakları savunuyorlar, bunları, korumak istiyorlardı. Dolayısıyla, iki taraf arasındaki mücadele, bir ilke mücadelesidir ve her ne kadar federasyona razı olmuştuk da, bu ilke mücadelesi devam etmektedir. Bu ilke için, görüşürüz, görüşürüz, taviz vermeyiz. Gerekirse, her iki taraf da, koruduğu ilke için savaşır.”

Bu, bugünkü durumu, en açık bir şekilde ortaya koyan bir açıklamadır. Yıllardır, konuştuk, konuştuk, konuşuyoruz; ama, anlaşma noktasına geldiğimiz her an, bir kriz çıkararak veyahut da masayı terk ederek imzalamaktan kaçıyorlar. Niye; çünkü; Makarios’un, kendilerine “sakın ha, benim, Kıbrıs’ı getirmiş olduğum bu

noktadan -yani, Kıbrıs Rum idaresinin, meşru hükümet olarak kabul edilmiş olduğu noktadan- geriye dönüş olamaz; geriye dönecekseniz, sadece Enosis için dönersiniz, önemli olan meşru hükümet unvanını devam ettirmektir” diye vasiyeti var. İşte, bunu uygulamaktadırlar.

Silahlanmalar, efendim, masaya ağırlık koymak içinmiş, şu içinmiş, bu içinmiş... Ben derim ki, bütün bu silahlanma, gün gele, Türkiye’nin zayıf bir anında -dua ediyorlar zayıf düşesiniz, dua ediyorlar parçalanasınız, dua ediyorlar birbirinize düşesiniz diye- konjonktürü de hazırlamışlarsa, kullanacaklardır, taviz verdikleri bu ilkeyi zafere ulaştırmak için. Onun için, önemli bir safha dayız, önemli bir değerlendirme yapılmıştır; Türkiye, bu değerlendirmeleri yapmıştır ve gereğini söylemiştir.

Benim sizlerden bir ricam var, bir istirhamım var; o da şudur: Parlamentodan parlamentoya seslerin önemi büyüktür. Dünya parlamentoları “insan hakları” diyerek Türkiye’nin üzerine geliyor.

Bunu söyleyenlerin kendi insan hakları nedir, ben buna dokunmam; ama “Kıbrıs’ta, 33 yıldır, Kıbrıs Türklerinin insan hakları ne oldu?” diye, kendilerine, devamlı surette sormanızı rica ederim. Uluslararası anlaşmalarla ortaklık statüsüne kavuşmuş olan bir halk, bu statü elinden silah zoruyla alındığında ve bunu alanlar “*senin hükümetin benim*” diye başına geçmeye çalıştığında, hakkını kullanıp “*sen, benim hükümetim değilsin ve olamazsın; işte hak, hukuk, işte anlaşmalar*” dedi diye, bu insanlara, dünyanın, bunca yıl, bu zulmü yapması ve yaptırması, insanlığa hizmet mi, insan haklarına hizmet mi?.. Bu insan hakları konusunu, geliniz, birlikte temas ettiğiniz bütün parlamenterlere anlatalım. Davet ediniz “*geliniz, gerçekleri görünüz*” deyiniz, o koyu aleyhimizde olanlara...

Gerçekleri görsünler; 16 günlük bebeklerin, 1 yaşında, 2 yaşında, 3 yaşında çocukların, genç anaların, 90’lık ihtiyarların, köylerin topyekûn katledildiği toplu mezarlarını gelsinler görsünler. İlkokul öğrencilerinin sıralanıp kurşuna dizildiği, ilkokulların kapandığı, müze haline getirdiğimiz okulları gelsinler görsünler. Bu insanlar, niçin, her haktan mahrum bir şekilde yaşatılmaktadır?

Türkiye olmasaydı, bu insanlar, Akdeniz’in ortasında, Avrupa’nın ortasında yok edilecekti. Türkiye’ye, insanlık suçunu önlediği için, katliamları önlediği için ve Kıbrıs’ı kurtardığı için plaket vermek lazım, Türkiye’ye “*Bravo... Aferin*” demeleri lazım. Anlatırsak, anlatabilirse, inanıyorum ki, çok parlamenter bunu diyecek durumdadır. Çünkü, bizi, gelip ziyaret edenler, gerçekleri gördükten sonra özür dileyerek ayrılmaktadır; ama, bizim olanağımız, çok aızıyla teması temin etmektedir.

Sevgili kardeşlerim, sayın milletvekilleri;

Fazla zamanınızı almak istemiyorum. Mesajım, size teşekkür ve şükran mesajıdır. Tekrar etmek gerekirse, bu kutsal Meclisten çıkan heyecan, çıkan kararlar Kıbrıs’ı kurtarmıştır, Kıbrıs Türkünü kurtarmıştır, hükümetlerinizi desteklemiştir ve partilerüstü bir mesele olarak bu konuyu devam ettirmenizden duyduğumuz huzuru size nakletmek istiyorum; çünkü, bu, milletin işidir; bu, namus işidir, vatan işidir. Biz, bu namus işi, bu vatan meselesi için 33 yıldır ateşten gömlek giydik. Bizi yanmaktan koruyan sizin şefkatli elleriniz, sizin yardımlarınız, sizin desteğiniz olmuştur. Aynı kanız, aynı canız; Anavatan için can feda ederiz ve Anavatan için

Kıbrıs'ta müdafaaya devam ediyoruz. Yardımlarınıza, desteğinize devamlı surette muhtacız .

Lütfen ilginizi bizden esirgemeyiniz. Geliniz, devamlı surette bir irtibat halinde olalım, devamlı surette bütün dünyaya gösterelim ki, can, candan; et, kemikten; et tırnaktan ayrılmaz, beraberiz, biriz ve bir olacağız. Hepinizi saygı ve sevgiyle selamlarım. (*Bravo sesleri, ayakta alkışlar*)

YİRMİNCİ DÖNEM

ÜÇÜNCÜ YASAMA YILI

81. Birleşim

23 Nisan 1998 Perşembe

Birinci Oturum

Açılma Saati: 14:00

Başkan: Hikmet Çetin

Katip Üyeler : Ali Günaydın (Konya), Haluk Yıldız (Kastamonu)

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri;

Türk Ulusunun kaderine sahip çıktığı bu günde, zulme boyun eğmemekte kararlılığını ve dünyanın en güçlü ulusları karşısında tarihine yaraşır direnişini, katıksız egemenliğini temsil eden Yüce Meclisinize, Atatürk'ün Meclisine geldim. Sizlere ulusumuzun ayrılmaz ve kopmaz bir parçası olan şehitler diyarı Yavruvatan'da onların türbedarlığını yapan kan kardeşleriniz Kıbrıs Türkleri adına hitap etme imkânını bana sağladığınız için, en içten duygularla teşekkür ediyorum. Yüce Ulusumuzun geleceği parlak olsun, yücelme yarışında önü tıkanmasın, Yavruvatan'ın üzerinden gölgesi eksilmesin, artsın duygu ve düşünleriyle sizleri selamlıyorum. (Alkışlar)

Aziz kardeşlerim,

Genç Türkiye'nin ve onun asil insanların millî iradesini temsil eden bu Yüce Mecliste, kurtuluş mücadelesinin 35'inci yılını, kurduğu cumhuriyetinin 15'inci yılını idrak etmiş olan Kıbrıs'taki soydaşlarınız, kan kardeşleriniz adına, son Meclis toplantılarınızda kutsal Kıbrıs davamız yönünde göstermiş olduğunuz ilgiye, yüreğimizi ferahlatan ve geleceğimize güvenle bakmamızı sağlayan sözlerinize en içten duygularla teşekkür ediyorum.

Aziz kardeşlerim,

Kıbrıs meselesi, Türk ulusunun en haklı olduğu davalardan biridir. Hukuken ve uluslararası anlaşmalar açısından olduğu kadar, demokrasi ve insan hakları açısından da bundan daha haklı bir dava olamaz. Dünya dediğimiz malum ülkelelerin ve kuruluşların bu gerçeği görmezlikten ve anlamazlıktan gelmesi, tek yanlı ölçülerle Kıbrıs'ı bir Rum Cumhuriyeti addederek, yıllardır üzerimize üzerimize gelmesi, hak ve adalet ölçülerini bir kenara iterek Rum yanlısı bir siyaset izlemesi Kıbrıs'ı birleştirici olmamış, 1960 Anlaşmalarıyla kurulmuş olan Türk-Yunan dengesini bozma eylemleri ile içte Türklere yapılan insanlık dışı muamele, Ada'yı tamamen ikiye bölmüştür.

Biz, 1960 Antlaşmalarıyla kurulmuş olan ulusal dengeleri, canımız pahasına korumakla, Türk Ulusunun, Kafkaslardan Balkanlara, Ege'den Doğu Akdenize uzanan bir bölgede barış ve istikrarın korunmasına hizmet ettiğine yürekten inanıyoruz. Mücadelemiz, bu hassas bölgede barışın temelini teşkil eden dengeleri koruma, hak ve hürriyetlerimize sahip çıkma mücadelesidir. Yürekten bağlı olduğumuz, gözbebeğimiz gibi sevdiğimiz Anavatanımız Türkiye'nin sağladığı güvencelerle, haklarımızı yılmadan savunduk ve savunmaya devam edeceğiz. Bu gerçeği dahi görmezlikten gelerek, Kıbrıs Rumlarını meşru hükümet addetme gafleti içinde olanların konuya yaklaşımları ve Avrupa Birliği'nin Yunan dürtüsüyle almış olduğu adalete ve insafa sığmaz kararları, Kıbrıs'ın kurucu ortaklarından biri olan Kıbrıs Türklerini azınlık addederek, bizi, Rumların siyasi maksatlarla yapmış oldukları bir müracaatı desteklemeye davet etmeleri, bunca yıldır Kıbrıs meselesinin iki halk arasında uzlaşma yoluyla hallini öngören tüm parametreleri de ortadan kaldırmış oldu.

Bugün, Kıbrıs Rumları, köhnemiş siyasetlerini zafere ulaştıracağına inandıkları Avrupa Birliği üyeliği müracaatından sonra, askerî yönden de Avrupa Birliği sınırlarını Kıbrıs'a çekip, Türkiye'yi Avrupa Birliğiyle karşı karşıya bırakmak için, Batı Avrupa Birliği üyeliğine müracaat etmişlerdir. Kıbrıs meselesi, Doğu Akdeniz Bölgesinin istikrarı ve geleceğiyle ilgili bir meseledir, Türkiyemiz için hayati önemi olan millî bir meseledir, Girit oyununu tekrarlatmama, kökü megalî ideaya dayanan Yunan gelişmesine dur deme meselesidir.

Benim tarihi sorumluluğum, Doktor Küçük'ten ve şehitlerden aldığım görev anlayışı içinde, Kıbrıs Türk Halkına olduğu kadar, ayrılmaz ve kopmaz bir parçası olmakla iftihar ettiğimiz Büyük Türk Ulusuna karşıdır. Gücümü, sabrımı bundan alıyorum; gücümüz sizden kaynaklanmaktadır; gücümüz, Anadolu'nun, Türkiyemizin mert insanlarından, kan ve can kardeşlerimizin heyecanından ve ilgisinden kaynaklanmaktadır. Bu gücü temsil eden Yüce Meclisinizin önünde konuşmanın heyecanı içindeyim. Halkım adına, şehitler adına, bunun gururunu ve heyecanını sizlerle paylaştığım için çok mutluyum.

Huzurunuzda, dünyaya bir kez daha seslenmek istiyorum;

Biz barıştan yanayız, müzakereden yanayız; ancak, Kıbrıs'ta Türk olarak, haklarımızı, hukukumuzu ve özgürlüğümüzü bizden barışın bedeli olarak isteyemeyiz. Biz, bu anlayışla müzakereye daima açık olduk ve açık olmaya hazırız. Bunu bir kez daha dostla düşmana duyurmak istiyorum. Türk Milleti yanımda oldukça hiçbir şeyden çekinmem, çekinmeyeceğim. (*Alkışlar*)

35 yıldır, Rum liderliği, bizden, hak ve hürriyetlerimizden vazgeçmemizi istemektedir. Silah zoruyla yapamadıklarını uluslararası propagandayla elde etmeye çalışıyorlar. Avrupa Birliği'ne tek yanlı müracaat, Yunanistan'la sözde savunma anlaşması ve Yunanistan'a askerî üsler verme, Yunanistan'dan paralı asker ithali, Rusya'dan füzeler ve Avrupa Birliğinde aldıkları tek yanlı kararlar ortadadır. Sahte Kıbrıs cumhuriyeti bayrağı altında bu girişimler devam ederken, bizi, bu sahte Kıbrıs cumhuriyeti hükümetiyle, cemaat olarak aynı masaya oturtma çabası içinde olanlara, Kıbrıs'ta barışa hizmet etmediklerini, gaspçı Yunan'a destek olmakla, Kıbrıs'ta uzlaşma şansını baltadıklarını devamlı surette hatırlatmak zorundayız. Eşitliğimize ve haklarımıza sahip çıkmakla uzlaşmaya hizmet ettiğimiz inancındayız.

1960'ta, Kıbrıs üzerinde kurulmuş dolan dengeleri korumak, bölge barışına ve istikrarına hizmettir. Biz, nefis müdafaasında 35 yıldır bunu yapmaktayız. Nasıl ki, 1963'te, Rum Cumhuriyetini kurmak için ortaklık cumhuriyeti yıkıldığında ayrı idareimizi kurduk, eli ve asası kanlı Makarios'a boyun eğmedik, Barış Harekâtından sonra da federasyon teklif ederek dengeyi korumak istedik. Onlar, sahte unvan altında Kıbrıs'a sahip çıkmayı yeğlediler. Genel Sekreter, eşitliğimizi, egemenlikteki hakkımızı, Türk garantisinin devam edeceğini, iki kesimliliğin mal-mülk mübadelesiyle perçinleştireceğini, Avrupa Birliğine müracaatın anlaşmadan sonra yapılabileceğini, Kıbrıs'ın, her iki halkın vatanı olduğunu, birinin diğerine tahakküm etme hakkı olmadığını vurgulayan parametreleri masaya koymuş; fakat, sahte Kıbrıs hükümeti unvanını korumayı yeğleyen Rum tarafı, taktik icabı, masada, görüşürmüş gibi yaparak, kazandığı zamanı, bütün bu parametreleri ortadan kaldırmak için kullanmıştır. Yunanistan'ın şantajı altında ilerlemekte olan Avrupa Birliği üyeliği süreci, bu parametrelerin tümünü ortadan kaldırmıştır. Meselenin sadece Kıbrıs meselesi olmadığını, Doğu Akdenizin istikrarı ve geleceği olduğunu hatırlamak istemiyorlar; Türk Ulusunu bölgeden çıkarma oyununu oynuyorlar. 35 yıldır, Türk Ulusunun bu bölgeden çıkarılmasına, Kıbrıs üzerindeki Türk-Yunan dengesinin Yunanistan'ın lehine bozulmasına kimsenin gücü yetmez diyoruz, anlamıyorlar. *(Alkışlar)* Bugün, bu mesajı, yüksek huzurlarınızda, bir kez daha tekrarlıyorum. Türk Ulusunun bu bölgeden çıkarılmasına, kimsenin, ama kimsenin gücü yetmeyecektir. *(Alkışlar)*

Bu şartlar altında almış olduğumuz ve ulusça desteklediğiniz kararımız, Kıbrıs meselesinin, iki devlet esasında halledilebileceğidir. İki devletin, kendi rızalarıyla kabul edebilecekleri şartlarla, ileride yeniden birleşmeleri, halklarının iradesine bağlıdır. Bunun düşünülebilmesi için, Kıbrıs Rumlarının, tüm Ada'yı bir Yunan adası olarak görmekten vazgeçmeleri, Ada'nın tümü adına söz hakları olmadığını ve Türklerin hükümeti olmadıklarını kabul etmeleri gerekir. Yunanistan'ın şantajına yenik düşen Avrupa Birliği çevrelerinden, ikide birde *"Kıbrıs'ın Avrupa Birliği üyeliğini, Türkiye'nin veto etme veya engelleme hakkı yoktur; Kıbrıs Türklerinin, bu müracaatı engelleme hakkı yoktur"* beyanlatları gelmektedir. Böylelikle, Avrupa, şampiyonluğunu yaptığını iddia ettiği temel ilkeleri çiğnemekte oluyor.

Kıbrıs Rumları, Ada'yı Yunan yapmak için, 35 yıldır yürüttükleri mücadeleyi zaferle taçlandırmak için, Rusya'dan füzeler almakta, silaha günde 2 milyon dolar harcamakta, Yunanistan'a askeri üsler vermekte, aziz vatanımız Türkiye'nin ne kadar düşmanı varsa onlarla işbirliği yaparak, hedefe varmak istemektedirler; silahla, savaşla yapamadıklarını, Avrupa Birliği yoluyla yapma yolundadırlar. Türk-Yunan dengesini bozarak Kıbrıs'a sahip çıkma oyunlarının başarıya ulaşamayacağını, geçmişe bakarak anlamalıydılar. Biz, yavruvatan Kıbrıs'ta, şehitler diyarında, kendi cumhuriyetimizde, garantör, kahraman askerlerimizin himayesinde, demokratik rejimimizi barış içerisinde devam ettirmek kararındayız. Kimseden bir şey talep etmiyoruz; sadece, barışı ve uluslararası anlaşmalardan kaynaklanan haklarımızı savunuyoruz. Barış, gerçekler üzerine kurulur. Yapay dünyalarla barışı sağlamak mümkün değildir. Kıbrıs'taki barış, Ada'daki ve Doğu Akdenizdeki gerçeklere dayalı olacaktır. Biz, Rumlar'ın haklarına saygılıyız. Onların hükümeti olalım demiyoruz. Tüm Kıbrıs'ın hükümeti oldukları iddiasından vazgeçmelerini bekliyoruz. Kıbrıs'ın meşru hükümeti olduklarını iddia etmekle, 1963'te başlattıkları insanlık-

dışı saldırıyı sürdürmekte olduklarını artık idrak ederek, bundan vazgeçmelerini bekliyoruz.

Bunları söylerken, kaderin ve halkımın omuzlarıma koymuş olduğu görüş-mecilik görevinde, Türk Ulusunun ve onun kopmaz bir parçası olan Kıbrıs Türk Halkının haklarının korunması hususunda hata yapma hakkım olmadığının id-raki içindeyim. Doğru yolda olduğumu, 65 milyon heyecanından ve bu yüce ulusun temsilcileri olarak siz milletvekillerinin, parti ayırımı yapmaksızın, Kıbrıs konusundaki gönül birliğinden alıyorum. (*Alkışlar*) Bu inançla, huzurlarınızda, ne Kıbrıs Türk'ü Türkiye'den ne de Türkiye Kıbrıs'tan vazgeçemez ve vazgeçme-yecektir diyorum. (*Alkışlar*) Huzurlarınızda, uluslararası camiaya, bu duygularla sesleniyorum: Gerçeklere dayalı yaklaşımlarda, bizi, her zaman yanınızda bulacak-sınız; işbirliğine açık olacağız; ancak, hiç kimse, bizden, hakkımızı, hukukumu-zu ve özgürlüğümüzü pazarlığa tabi tutmamızı ve Kıbrıs üzerinde var olan Türk-Yunan dengesinin, Avrupa Birliği oyunları, Yunanistan lehine bozulmasına razı olmamızı istemesin. Büyük Atatürk'ün “*yurtta sulh, cihanda sulh*” ilkesi bizim düsturumuz olmuştur. Atatürk çocukları olarak, ömrümüzü, bu düstur uğruna, mücadeleyle geçirdik. İnsanlarımız şehit oldu; geçmiş unutamayız; gelecekte, geç-mişin tekrarlanmamasını istiyoruz. Bu nedendir ki, müzakere için çağrı yapanla-ra, kiminle, hangi statüde, neleri nasıl müzakere edeceğiz sorularını sorup, hak ve hukukumuzu koruma kararlılığımızı gösteriyoruz.

Dostlarımızı ve müttefiklerimizi, dostluğun bir gereği olarak, 35 yıldır devam ettirdikleri hatalı yoldan, gerçekçi yola, hak ve hukuk yoluna davet etmeyi görev biliyoruz. Bunu yanlış anlayanlar, bana müzakereden kaçmak istediğini söyle-yenler, uzlaşma istemediğini söyleyenler vardır; bana, kimse bunu söyleyemez. 1968'den bu yana, halkım adına ve daima Türkiye'nin de güveniyle müzakerelerde halkımı temsil ediyorum. Hukukun üstünlüğüne bakmaksızın, Kıbrıs Rumlarını meşru hükümet olarak görmeyi yeğleyenler, benim, haklarımızı koruyarak sergile-diğim yapıcı tutumu değerlendirmemekte ısrar ediyorlar. Onlara göre, gaspçı Rum idaresini meşru hükümet olarak tanımamak affedilmez bir suç oldu; ben, bu suçu işlemeye devam edeceğim.

Kıbrıs Rum İdaresinin hükümetimiz olmadığını, hiçbir zaman da olamaya-cağını savunacağım. Gerçekleri görmek istemeyenlere, Kıbrıs'la ilgili, Birleşmiş Milletler süreci içinde ortaya çıkmış olan her anlaşmanın, benim inisiyatifim ve Türkiye'nin desteğiyle mümkün olduğunu, bunların tümünden kaçan tarafın, Rum - Yunan tarafı olduğunu hatırlatmaya devam edeceğim. Türk Ulusu, benim mil-letim, Anadolu'nun kahraman insanları arkamızda olduğu sürece, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetini savunmaya gururla ve huzur içinde devam edeceğiz. (*Bravo sesleri, alkışlar*) Her zaman, bizden, yakın himaye ve desteklerini esirgememiş olan; başta Sayın Cumhurbaşkanı olmak üzere, Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Baş-bakanına, hükümetlerine, silahlı kuvvetlerimize ve özetle Türk Ulusuna en içten duygularla teşekkür ediyorum. 70 yıllık ömrümde, almış olduğum en büyük şeref ve haz, Türk Ulusunu, bu kutsal davada, devamlı surette, yanımda ve birlikte gör-mek olmuştur. Atatürk'ün bu Meclisinden, siz vatandaşlarıma, en iyi dileklerimi sunuyorum ve “*Türkiye zeval görmesin, Anavatan zeval görmesin*” sözleriyle sizleri selamlıyorum. (*Bravo sesleri, ayakta alkışlar*)

YİRMİBİRİNCİ DÖNEM

BİRİNCİ YASAMA YILI

34. Birleşim

15 Temmuz 1999 Perşembe

Birinci Oturum

Açılma Saati: 15:00

Başkan : Başkanvekili Mehmet Vecdi Gönül

Kâtip Üyeler : Şadan Şimşek (Edirne), Mehmet Ay (Gaziantep)

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri;

Yüce Türk Ulusunun iradesinin temsil edildiği yer olan Yüce Meclisinizde, millî davamız Kıbrıs meselesi hakkında, sizlere hitap etme fırsatını bana vermiş olduğunuz için, şahsım ve halkım adına sizlere en içten duygularla teşekkür ediyor, saygılarımı sunuyorum. (*Alkışlar*)

Kıbrıs davasının teşhisi yapılmadan, sözde dost ülkelerin yıllardır yapmış oldukları girişimler tek bir sonuç vermiştir; bu da, ortaklık cumhuriyetini, iyice hazırlanıp planlayarak yıkmış olan Miloseviç'in metotlarıyla, kurucu ortak Kıbrıs Türkünün haklarını yok edip, Kıbrıs'ı evvela bir Rum cumhuriyetine dönüştürüp enosise sıçrama tahtası yapmak için harekete geçmiş olan Kıbrıs Rum liderliğini, meşru Kıbrıs hükümeti addetmek suretiyle, Rum liderini ve halkını, merşu Kıbrıs hükümeti oldukları yönünde inandırmak olmuştur. Bu inanç, 36 yıldır, Kıbrıs meselesinin hallini önleyen aşılmaz bir engel haline gelmiştir. Kurucu ortak Kıbrıs Türklerinin kahramanca mukavemetine ve haklarını korumak için yıllarca çekmiş olduğu zahmetlere ve yapmış oldukları fedakârlıklara rağmen, bu yanlış tutum, maalesef, bugüne kadar devam etmiş ve böylelikle, meşru Kıbrıs Cumhuriyeti dedikleri Rum idaresinin Türklere yapmış olduğu tüm baskılara, insanlık dışı davranışlara, haksızlığa ve jenosit teşebbüslerine bilerek veya bilmeyerek ortak olmuştur.

Kıbrıs meselesinin içinden geçmiş olduğu tüm safhaları, büyük Türk Ulusu bizimle birlikte yaşamıştır. O günlerde bizimle birlikte ağladınız, bizimle birlikte coştunuz, bizimle birlikte kahroldunuz. Bir Rum papazın, bir halka, uluslararası anlaşmaları ayaklar altına alarak "*anayasa ölmüştür, gömülmüştür*" diyerek reva gördüğü haksızlığa dünyanın nasıl tahammül ettiğine birlikte şaştık, birlikte üzüldük. Bugün, o günler arkada kalmıştır. Şanlı Türk Barış Harekâtının 25'inci yılını idrak etmek üzereyiz; 25 yıldır Ada'da sulh vardır, sükûnet vardır. Kosova'ya barış götüren, Kosova'da coşkuyla karşılanan Mehmetçik, 25 yıl önce, Kosova'da

NATO'nun bir buçuk ayda büyük zayıflık verdirerek yapmış olduğu harekâtı, yüzde 100 bir başarıyla üç dört günde yapmış, Kıbrıs Türkünü zulümden ve yok edilmekten kurtarmıştır. (Alkışlar)

Adaya, Yunanistan'ın yerleşmesi önlenmiş, jeopolitik açıdan Anavatanın hayatı çıkarları olan Kıbrıs'ın, Girit misali bir Yunan adasına dönüşmesine engel olunmuştur. Sayın Ecevit Hükümetinin, Barış Harekâtı için almış olduğu kararı onaylayan bu Yüce Meclis olmuştur. Şimdi, Barış Harekâtının 25'inci yılında Yüce Meclisinizi, coşku ve saygıyla tekrar selamlıyorum. (Alkışlar)

Cumhuriyet hükümetleri, her zaman Kıbrıs meselesinin heba olmaması için ellerinden gelen her şeyi yapmışlardır. Bu onurlu sonucu, Yüce Meclisinizin, Kıbrıs meselesi deyince partilerüstü şahlanışında, partilerüstü bir yaklaşımla ve oybirliğiyle aldığınız millî kararlara borçluyuz. Size, yürekten teşekkür ediyorum.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri;

Bugün, Kıbrıs meselesinin süratle halledilmediğinden şikâyetçi olanlar, “Kıbrıs meselesinin halli” çok uzadı diyerek derhal halli için bize baskı yapanlar bir gerçeği gözardı etmektedirler; meseleye doğru bir teşhis koymamışlardır. Yıllardır, ben, bunu talep etmekteyim, Güvenlik Konseyinden, Genel Sekreterden, bize gelen tüm diplomatlardan ısrarla talep etmekteyim: Kıbrıs meselesine doğru teşhis koyunuz ki, yazacağınız reçetenin yararı olsun; Kıbrıs meselesine teşhis koyunuz ki, 36 yıldır bize yapılan haksızlığa son verilmiş olsun; adaletsizlik, haksızlık, kanunsuzluk, eşitsizlik üzerine, barış, uzlaşma bina edilemez diyorum.

Kıbrıs meselesi nedir? Klerides'e göre, Kıbrıs meselesi, Rumlar için, 1960 anlaşmalarını ortadan kaldırarak, 1960 ortaklık cumhuriyetini Rum cumhuriyetine dönüştürmek siyaset ve kanlı eylemlerinden kaynaklanan bir meseledir. Kendi generalleri Yorgo Karayannis'in dediği gibi, 1960 Ağustosunda Makarios, cumhuriyetin kuruluşunu imzaladığı ay, EOKA'cı İçişleri Bakanına talimat vermiş “Rumları silahla ve savaşa hazırla” demiştir. Karayannis'e göre, üç yıl içerisinde Makarios, kâfi derecede silahlandığının bilinci içerisinde, savaş emrini vermiştir. Bu dönemde, Klerides, vurucu teşkilatın ikinci başkanıdır. Yine Klerides'e göre, Kıbrıs Türklerinin siyaseti, 1960 anlaşmalarında elde ettikleri hakları korumak, ortaklık cumhuriyetini idame ettirmektir; bu, doğru bir teşhistir. Türk tarafı, barışa dönüş için daima esnek davranmıştır; ancak, biz, esnekliği, hiçbir zaman, eşit egemenliğimizden ve Anavatan Türkiye'nin Kıbrıs üzerindeki haklarından vazgeçme olarak algılamadık. Rum-Yunan ikilisinin 36 yıldır bizden beklediği taviz ise, bunlardan vazgeçmemizi öngörmektedir. Bizim esnekliğimizi zaaf addeden Rum-Yunan ikilisi, hukuku çiğneyerek, kan akıtarak elde ettiği sahte bir unvan altında, dünyayı kandırmayı bizimle uzlaşmaya tercih etmiştir. Bu nedenledir ki, uzlaşmaya varılamadı; çünkü, Kıbrıs'ın Miloseviç'i Makarios'u ve ondan sonra gelenleri, ellerindeki masum insanların kanlarına rağmen, meşru hükümet olarak tanımak gafletinde bulunan hükümetler, bunu yapmakla, Makarios'a “sakın, olduğun mertebeden, meşru Kıbrıs hükümeti mertebesinden, bu unvan ne kadar sahte, geçersiz ve yasadışı olsa da inme; biz, seni meşru hükümet yapıncaya kadar direteceğiz” mesajını vermiş olduklarını fark edemediler; hâlâ bu gerçeği idrak etmemekte direnmektedirler.

Rumlar, amaçlarının Kıbrıs Türkünü ortadan kaldırmak olduğunu saklamıyorlar. Bütün bu vahşet ve şiddeti, aynı zamanda, Türkiye'yi bölgeden uzaklaştırmak için yaptıklarını ifşa ediyorlar. Bütün bunları, yabancıların dikkatine getiriyoruz; kaale almıyorlar. Kıbrıs Cumhuriyetinin kurucularından ve egemenliğin kaynağından biri olan, siyasi eşitliği uluslararası anlaşmalarla perçinleşmiş Kıbrıs Türkünün haklarını gasp eden Makarios'u baş tacı yaptılar. Böylelikle, bilerek veya bilmeyerek, bizi, bir Rum cumhuriyetinde azınlık durumuna indirmek için ellerinden geleni yapmış oldular.

Kıbrıs Türkleri olarak, bu meşru, addedilen sahte Kıbrıs hükümetine boyun eğmediğimiz için, bizi ve özellikle beni uzlaşmaz ilan ettiler. Bunu yapmakla, dünyanın suçlaması karşısında adaletsizliğe boyun eğeceğimizi, halkımızın can ve kan pahasına koruduğu eşit egemenlikten, Türkiye'nin garantisinden taviz vereceğimizi sandılar; temsil ettiğimiz Yüce Ulusun, haksızlık karşısında direnmeyi millî onur addettiğini hesaba katmadılar; millî namus ve şeref için, hürriyet için *"ya istiklal ya ölüm"* diyen bir milletin çocukları olduğumuzu düşünemediler. (Alkışlar)

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri;

Biz, Kıbrıs'ta Türk olmanın diyetini ödemekteyiz, ödemeye devam edeceğiz, boyun eğmeyeceğiz. Hakka inandık, adalete inandık; milletimize, Anadolu'nun kahraman insanına, siz kardeşlerimize güvendik ve hakkı koruma azmiyle yolumuza devam ettik; baş eğmedik. Baş eğmekle, zulüm karşısında gerilemekle meydana gelecek anlaşmalar ancak yeni felaketlerin başlangıcı olur. Biz, halkımıza böyle bir sonucu yapar bir anlaşmayı layık görmedik. Bizi her defasında hükümetleriniz ve Meclisiniz desteklemiştir, bunun mutluluğunu ve gururunu yaşamaktayım.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri;

Barış Harekâtından sonra da, Anavatan Türkiye, uzlaşma yollarını açık tutmak için elinden gelen her şeyi yapmış ve bizleri de o yönde irşat etmiştir. Bütün samimiyetimizle bu yönde yapmış olduğumuz her girişim Rumlar tarafından reddedilmiştir; çünkü, onlar için meşru Kıbrıs hükümeti unvanını muhafaza etmek başta gelen millî görevdir.

1971'de Klerides'in şu beyanatına bakalım;

"Çözumsuzlük, bizim için en iyi çözümdür. Bugün, neyse yarın da oyuz, gelecek yıl da oyuz, her yıl o olacağız. Yüzde yüz Rumlardan oluşan bir idareyi dünyaya meşru Kıbrıs Hükümeti olarak tanıttık, içimizde vetosuyla bir cumhurbaşkanı muavini yoktur, üç Türk bakan yoktur, biz, meşru hükümet olarak tanınmaktayız. O halde, Türkleri ne diye içimize alalım; onlar Ada'nın yüzde 3'üne sıkıştırılmış vaziyette ekonomik açıdan perişan durumdadırlar; ya bize boyun eğecekler veyahut da Ada'dan çıkıp gideceklerdir; siyaset budur."

Geriyе gidersek, Makarios'un görüşü de bu doğrultudadır. O da *"ya boyun eğerler ve azınlık statüsünü kabul ederler ya da giderler"* demişti. Akridas Planını okumuş olanlar da görecektirler ki, bu jenosit planının öngördüğü de budur. Bugün, Klerides'in konuya bakışında zerre kadar bir değişiklik yoktur; ona göre, mesele bir işgal meselesidir. Dolayısıyla, Kıbrıs meselesi halledilsin diyen dış dünyanın neden bu gerçeği görmediğini anlamak zordur. Biz, görmediklerini zannetmiyoruz, bizim direnemeyeceğimizi zannederek, Türkiye'nin müdahalede buluna-

mayacağı hesabını yaparak kazanacak sandıkları ata oynamak istediler, yola yanlış çıktılar. Maalesef, yanlış yolun kendilerini uzlaşmaya değil, Kıbrıs Türklerini yok etmeye doğru götürmekte olduğunu gördükleri halde, bu yanlış yoldan dönmeyi ve Rum tarafına “*siz hangi hakla bütün Kıbrıs’ın hükümeti olduğunuzu iddia ediyorsunuz*” sorusunu sormayı akla getiremiyorlar; yok edilmekten kurtulduk, boyun eğmiyoruz diye bizi suçlamayı yeğliyorlar.

Bugün, bizi görüşme masasına davet edecekleri yönünde haberler dolaşmaktadır. Hangi görüşme masasına diye soruyoruz, yapılan açıklamaları inceliyoruz. Bütün bu girişimler, sanki arada hiçbir şey olmamış, sanki Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Halkı adına bazı kararlar alınmamış ve bu kararlar Türk hükümetleri tarafından kabul edilmemiş, benimsenmemiş, desteklenmemiş, sanki Türk hükümetleri, karşılaştığı diplomatlara ve ilgili ülkelere durumu tekrar ve tekrar anlatmamış gibi bir davranışla, bizi toplumlararası görüşmeler masasına davet etmektedirler.

Toplumlarası görüşmeler yıllardır sürmüştür; masada dirsek çürüttük, masada günlerimizi, aylarımızı, yıllarımızı, gecelerimizi ve gündüzlerimizi heba ettik; barış olsun diye, uzlaşma olsun diye uğraştık; hak yerini bulsun diye çaba harcadık; ancak, Klerides’in cumhurbaşkanlığına seçildiği ilk günden itibaren “*Türk tarafıyla görüşecek bir konu yoktur. Kıbrıs meselesi, 1974’te başlayan işgal meselesidir; Rum göçmenlerin insan hakları meselesidir, göçmenler yerlerine gitmelidir*” siyasetiyle karşımıza çıkmıştır.

Avrupa Birliğinin, Yunanistan’ın şantajına boyun eğerek aldığı karara göre, müracaat, Kıbrıs adına, geçerli, yasal bir müracaattı. Türk tarafının, bu, sözde güzel teşebbüse karşı çıkışını anlamak istemiyorlar. Kıbrıs meselesi, Avrupa Birliğine girme, meselesi haline getirilmiş; ortada Kıbrıs’ın tümünü şamil, meşru, müşterek bir hükümet kurma sorunu bir yana itilmiştir. “*Avrupa Birliğine girmem*” diyen Türk tarafı, uzlaşmazlık ve bağınazlıkla suçlanıyor.

Biz, “*Avrupa Birliğine Türkiye’siz girmeyiz, anlaşmalar bunu amirdir; bu, tek yanlı ve yasal olmayan müracaatın altında sinsi bir Yunan siyaseti yatmaktadır*” dedikçe, suçlama devam etmektedir. Rumlar için öncelik, bizimle uzlaşma değildir, hiçbir zaman bizi yeniden eşit şartlarda içlerine almayı düşünmediler. Onlar için öncelik “*sahte Kıbrıs hükümeti*” unvanı altında Kıbrıs’a sahip olmaktır. Avrupa Birliği yolu, bu yönde atılmış hesaplı bir adımdır. Rumlar açısından Avrupa Birliğinin önemi aşikârdır. Kıbrıs olarak, Türkiye ve Yunanistan’ın müştereken üye olmadıkları bir birliğe “Kıbrıs Cumhuriyeti” diye bilinen 1960 ortaklık cumhuriyetinin girmesi, 1960 anlaşmalarıyla yasaklanmıştır. Enosis ve taksim kanundışı edildiği gibi, dolaylı yoldan enosisle gidilmemesi için de bu tedbir alınmış ve taraflar buna rıza göstermiştir. Ada’nın Rumlaşmasını ve enosisi engelleyen bu anlaşmaların dışına çıkmak, bu anlaşmaları ortadan kaldırmak ve Kıbrıs Türklerinin ortaklık haklarını yok etmek için başlattıkları kanlı mücadele sonunda, tek başlarına, sadece unvan olarak sahip oldukları “Kıbrıs Cumhuriyeti” adı altında Avrupa Birliğine, üyeliği başardıkları takdirde, 1960 anlaşmalarıyla Kıbrıs Türklerine verilmiş olan haklar, bu hakların ötesinde, kurtarılmış olan haklar ve Türkiye’ye verilmiş olan haklar ortadan kalkacak, kaldırılacak hesabı içerisinde dirler.

Bu yanlış hesapta, maalesef, Avrupa, kendilerini desteklemekte ve Türkiye'nin, Kıbrıs'ın Avrupa Birliği'ne girmesi konusunda veto hakkı olmadığını söyleyebilmektedirler. Türkiye'nin *"Kıbrıs, Avrupa Birliği'ne üye olamaz; Türkiye ve Yunanistan'ın birlikte üye olmadıkları bir kuruluşa giremez"* şeklindeki yasal ve siyasî itirazlarını anlamak istemiyorlar. Kıbrıs meselesinin, 1959-1960'ta, Türk-Yunan dengesi üzerine kurulduğunu ve bu nedenle bu maddenin hayatî anlamı olduğunu görmek ve anlamak istemiyorlar. Bizden istedikleri, bu konuyu masaya getirmemek ve tüm Kıbrıs adına yapıldığını sandıkları Rum müracaatını benimsemektir. Bunu reddediyoruz, bu oyuna gelmeyeceğiz diyoruz; Türkiye'nin Kıbrıs üzerindeki haklarına dokunamazsınız noktasında diretiyoruz. *(Alkışlar)* Türkiye *"Avrupa Birliği'ne üye olacak bir Kıbrıs Cumhuriyeti yoktur; 'Kıbrıs'ı tümüyle temsil eden bir hükümet yoktur, müracaatı yapan Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümeti değil, sadece Rum Cumhuriyetidir, güneydeki insanlardır, Türkleri bu müracaat kapsamaz"* diyor; ama, kimse bunu da anlamak istemiyor. Biz bu konuda sonuna kadar ısrarlı olacağız. Avrupa Birliği üyesi ülkelere soruyoruz: Kıbrıs Cumhuriyeti dediğiniz Rum idaresini niye üye olarak aranızda almaya kalkışıyorsunuz? Kıbrıs'ta 36 yıldır durum şudur: Hak ve adalet için, insan hakları için, uluslararası anlaşmaların kutsiyeti için mücadele eden Türk insanını siz cezalandırmaktasınız, hatta, onları Ada'dan yok etmek isteyen insanları hükümet addederek, bunlara *"silahlanabilirsin, egemenliğini kuzeye, Türklerin üzerine de yayabilirsin"* mesajını vermektedir ve Kıbrıs meselesini bir o kadar daha tahrik etmektedir. Bunu yapma hakkını nereden buluyorsunuz? Bu soruyu sorduğumuzda *"ne yapalım, herkes böyle diyor"* diyorlar. Herkes böyle diyor, kimse Kıbrıs meselesine yeniden bakmak, bir teşhis koymak ihtiyacını duymuyor. Herkesin dediği olarsa, 20'inci Yüzyıl dünyasında, adalet, hak, hukuk, hukukun üstünlüğü, insan hakları ortadan kalkacak bir durumla karşı karşıya kalacağız demektir. 20'inci Yüzyılda öngörülen, dünyanın, hukukun üstünlüğüne, demokrasiye ve insan haklarına dayalı bir dünya olacağı ümidini insanlık adına yitirmek istemiyoruz.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri;

Biz, 1963 ve 1974'te olanları bugünkü durumun nedenleri olarak anlatmaya kalkıştığımızda, bize *"geçmişte yaşamayınız, bugüne bakınız"* derler. Yunanistan ve Rum tarafı, Kıbrıs meselesini 1974'te başlamış bir istila ve göçmenlerin evlerinden, yurtlarından olması meselesi olarak takdim ettiğinde, onlara hak veriyorlar ve sözde Kıbrıs cumhuriyeti hükümetinin davranışlarını, girişimlerini kabul ederek insan hakları mahkemesinde Türkiye aleyhine tek yanlı kararlar alabiliyorlar.

"Kıbrıs hükümeti" sahte unvanı altında Yunan-Rum tarafı, toplumlararası görüşmelerde varılan veya varılabilecek ne kadar parametre varsa hepsini ortadan kaldırıyor, buna kimse ses çıkarmıyor. Biz *"Kıbrıs Rum idaresi meşru hükümet değildir, hükümetimiz değildir, bunu, kendilerine söyleyiniz"* dedimizde uzlaşmaz oluyoruz.

Bu şartlar altında, yıllardır bu haksız saldırılara karşı direndik ve neticede, ısrarım üzerine, 1997'de New York'ta ve Brion'da Rum tarafıyla yüz yüze iki görüşme yaptık. Bu görüşmeler esnasında, Avrupa Birliği, Kıbrıs Rum İdaresine tam yeşil ışık yakarak, Kıbrıs'ın aday bir ülke olarak yoluna devam edebileceği işaretini verince, Klerides cesaretlendi ve bizimle çok açık konuştu.

Kendisine sorular yönelttim *“masa başında yeni bir ortaklık cumhuriyeti kurmak teşebbüsündeyiz; dolayısıyla, düşmanlığa, ekonomik ambargolara, spor ambargolarına, her yerde önümüzü kesmeye, bizi jenositten kurtarmış olan Anavatanımızı işgalci olarak takdim etmeye, Yunanistan’a üsler vermeye, Yunanistan’dan paralı asker getirmeye, silaha günde 1 milyon dolar harcamaya ve tek yanlı olarak Avrupa Birliğine müracaata ne dersin; bunlar, yapmakta olduğumuz görüşmelerle nasıl bağdaşır”* sorusunu sorduğumda, bana, açıkça, şunu söyledi: *“Unutma, biz, toplumlararası görüşmelerdeyiz. İşaret ettiğin icraatlar hükümet icraatlarıdır. Toplumlararası görüşmeler devam ediyor diye hükümet icraatı durmaz, bunlar devam eder.”*

Yani, biz, masada eşit toplum liderleri olarak konuşurken, Rumlar, Kıbrıs hükümeti adı altında, Kıbrıs’a sahip çıkma eylemine korkusuzca devam edebileceklerdir.

Klerides’e, cevaben şunu söyledim: *“Yani, hükümet olarak sen, bütün bunları, bizim de iyiliğimiz için hükümetimiz olarak mı yapıyorsun?”* Bu soruma *“bütün Kıbrıs için yapıyoruz; hakkımızdır, hükümet icraatıdır, karışamazsınız, bunlar devam edecektir”* cevabını vermiştir. Tekrar sordum: *“Yani, siz, bizim hükümetimiz misiniz? Bunu mu söylemek istiyorsun? O halde ben burada ne yapıyorum?”* Yine, Avrupa Birliğinden aldığı cesaretle şu cevabı verdi: *“Ben, sizin hükümetiniz olmadığımı biliyorum; ancak, bütün dünya bana Kıbrıs hükümeti olduğumu söylüyor. Benim dünyaya ‘hayır, ben, Kıbrıs hükümeti değilim’ dememi mi bekliyorsun!”* Böylelikle, Klerides, Kıbrıs meselesinin neden halledilmediğini ve neden iki taraf arasında uzlaşma olamayacağını ortaya koymuş oldu. Bu nedenledir ki, ben, devamlı surette dünyaya sesleniyorum: Sizin, kendinizin ortaya koyduğu bu engeli kaldırmak görevi size düşmektedir; Rumlara; *“Siz, Kıbrıs’ın hükümetisiniz, Türklerin hükümeti değilsiniz”* demek görevi sizlerindir. Bu görevi yapmadıkça, Rum, asla bizimle bir uzlaşmaya gelmeyecektir, isterse gelsin! Klerides, Kıbrıs meselesinin halli için öngördüğü formülü de şu şekilde açıklamaktadır. Bunu dikkatle dinleyeceğinizden eminim; buna biz razı olabilir miyiz, siz razı olabilir misiniz? *“Kıbrıs Cumhuriyeti’nin egemenliği tartışılmaz.”* Kendileri egemen cumhuriyetin meşru hükümetidirler. *“Bu hükümetin toprak bütünlüğüne, bağımsızlığına, egemenliğine gölge düşürülmeyecektir.”* Görüşmeler bu önşartla yapılacaktır. Güvenlik Konseyinin bütün kararları bunu amirdir. Bu kararlar değişmedikçe, Klerides’ten, Yunanistan’dan Kıbrıs konusunda uzlaşma beklemek hayaldir. Bunlar değişmeyeceğine göre, bizim görevimiz, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetini ayakta tutmak, yaşatmak, yüceltmek ve Anavatanla aramızdaki bağları daha da sıklaştırmak, daha da güçlü hale getirmektir.

Klerides devam ediyor: *“Mal, mülk değişimini müzakere etmeyeceğim.”* Bunu müzakere etmeyeceğine göre ne yapacak; -Avrupa yasalarına aykırıdır bu; insan hakları meselesidir- bütün göçmenler eski yerlerine gidecek. Türk göçmenler eski yerlerine dönmeyeceğine göre, Türk göçmenlerine gösterilen yol, denizdir, göçtür veya toplumezardır. *“Çokuluslu güç olmalıdır, garanti anlaşması değişmelidir.”* Yüce Meclisin, Şanlı Türk Ulusunun ve insaf sahibi dost ülkelerin, bu siyaseti, gereğince değerlendirmekte olduğundan eminim. Kıbrıs’a sahip çıkma siyaseti alabildiğince devam ediyor; Kıbrıs’ı Rumlara bırakmama siyaseti, alabildiğince, bizim millî görevimiz oluyor. (Alkışlar)

Avrupa Birliğinden gelen sesler ve alınan kararlar, maalesef, bu Rum yaklaşımını desteklemektedir. Türkiye'ye bu konuda söz hakkı tanımayan bu yaklaşımla, Kıbrıs'ı Yunanistan şantajına boyun eğmiş bir Avrupa Birliğine üye yaparak, Kıbrıs üzerindeki Türk haklarını ortadan kaldırma planı yürütülmektedir. Direnişimiz buna karşıdır; direnişimiz, Türkiye'yi, Kıbrıs ve bölgesinden uzaklaştırmak isteyenlere karşıdır. Bizim mücadelemiz, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinin güçlendirilerek varlığını sürdürmesi, Türk Ulusunun Kıbrıs ve Doğu Akdenizde hak ve menfaatlerinin korunmasıdır; bu yoldan dönmeyeceğiz. (*Alkışlar*)

Bizi uzlaşmazlıkla suçlayanlara, uzlaşmazlığın Rumlardan kaynaklandığını anlatmak zorundayız. Yukarıda izahını yaptığım siyaset, Kıbrıs'a sahip çıkma siyasetidir; Akridas planının, silahsız bir şekilde, Avrupa yoluyla yürütülmesidir. Rum göçmenlerin yerlerine dönüşünü insan hakları olarak tanımlayan Rum-Yunan ikilisi, bunun, Türk göçmenleri denize dökmek veya göç ettirmek anlamına geldiğinin idraki içindedir; çünkü, Türklerin güneye, zulüm çemberine dönmeyeceklerini çok iyi bilmektedirler; kısacası, jenosit hareketi devam etmektedir. Baf'ta Yunanistan tahsisli hava üssü açılması, S-300 füzelerinin konuşlandırılması teşebbüsü, Rum tarafınca Türkiye'ye karşı açılan davalar, devam eden Rum-Yunan silahlanması, Kıbrıs Türk Halkına karşı, başta spor olmak üzere her alanda uygulanmakta olan ambargolar... Bu Rum-Yunan zihniyeti işte budur. Bunlara dur diyen yok. Rum, bunları yasal hak biliyor, "görüşmeler devam etse de bu haksızlıklara devam edilecektir" diyor ve ilgili hükümetler bizi masaya davet ediyor. Biz, uluslararası camiaya, Rum-Yunan tarafının bu husumet zihniyetinden vazgeçmesi gerektiğini söylüyoruz.

Görüşme zemininin oluşmasını önleyen, Rumların bu husumet dolu tutumlarıdır. Bununla da kalmıyoruz, geleceğe dönük bakış açımızı ortaya koyuyoruz. Biz, Rum tarafıyla barış anlaşması yapılmasını ve kalıcı barışın sağlanmasını öneriyoruz; bu barışın Adadaki iki devlet arasında yapılmasını söylüyoruz, kalıcı barışın yolunu gösteriyoruz; bu amaçla, konfederasyon önerimizi yapıyoruz; bölgesel barış ve istikrarın, eşitlik ve simetrinin nasıl sağlanabileceğinin gerçekçi bir çerçevesini çiziyoruz.

Bu öneri, 36 yıldır ayrı ayrı kendi kendilerini idare etmiş olan iki ulusal halk arasında ayrılığa, uzlaşma ve işbirliği köprülerinin kurulmasını öngören bir yaklaşımdır, gerçekçi bir yaklaşımdır; bunun gerisine düşmemiz mümkün değildir. İki devlet esasına dayalı bir anlaşma, Kıbrıs meselesinin hallinde tek yoldur. Rumlar, idarelerine Türk karışmasını diyerek ortaklığı bozmuşlardı, şimdi, güneydeki idarelerine biz karışmıyoruz, yeter ki, güneydeki Rum egemenliğini kuzeye taşıma sevdasından ve kuzeydeki cumhuriyetin üzerinde hak iddia etmekten vazgeçsinler. İki devlet esası, Kıbrıs'ı Girit misali yutmak isteyenlerin iştahlarını kapatacak bir formüldür. Dünyayı 36 yıldır kandırdıkları gibi, yeni bir saldırıda, yeniden "bu bir iç meseledir" diyerek bizi açıkta bırakamayacakları, her iki tarafın haklarını koruyan, kalıcı bir formüldür; diplomatlara bunu söylüyoruz. Yüce Meclisinizin bu kürsüsünden, yine, gerçekleri haykırıyor ve diyorum ki, haksızlık üzerine, eşitsizlik üzerine, iki eşit taraf dediğiniz taraflardan bir tanesini meşru Kıbrıs hükümeti yaparak şımartmak suretiyle bir neticeye varmak mümkün değildir. Lütfen, Kıbrıs'a bakış açınızı değiştiriniz, gerçekleri görünüz.

Bir ortaklık ikiye bölünmüştür; ortaklardan bir tanesi hükümet, diğeri o hükümete tabi bir azınlık addedilemez. Temelde, 1960 anlaşmalarının kurmuş olduğu çerçevede, iki tarafın siyasi eşit egemenliği inkar edilemez bir gerçektir, elle tutulur, gözle görülür bir vakıadır. Bunlardan bir tanesi yasadışı cinayetlerle diğerini yok etmeye kalkıştı diye diğerinin bu hakları ortadan kalkmış olamaz. Türk Halkı bu hakları korumak için can ve kan vermiştir. Türkiye, Kıbrıs'ta bu haklar korunsun, Türk-Yunan dengesi bozulmasın, Yunanistan Ada'yı ilhak etmesin diye evlatlarını feda etmiş ve Kıbrıs meselesini, sadece uluslararası anlaşmalardan kaynaklanan jeopolitik bir hadise olmanın ötesinde, milli bir namus ve şeref meselesi haline getirmiştir. *(Alkışlar)* Milli namus ve şeref uğruna can verenleri, burada, saygıyla, rahmetle anıyorum; gazilerimizi, Yüce Meclisinin bu kürsüsünden saygıyla selamlıyorum; Allah, onlardan, milletimizden, hepimizden razı olsun diyorum. *(Alkışlar)*

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri;

Klerides'le 1997 Ağustosunda yapmış olduğum görüşmeden hemen sonra, Klerides'in kendi basınına yaptığı bir açıklama vardır: *"Biz, masaya taktik icabı oturuyoruz. Taktığımız, karşı tarafın 'hayır'dediğine 'evet'demektir. Böylelikle, karşı tarafı uzlaşmaz olarak gösteririz. Bu taktik çok başarılı olmuştur, devam edecektir"* diyebilmiştir. Biz, masa başına taktik icabı değil, Rumlar, yaptıkları cinayetlerin neticesini görerek belki biraz pişmanlık duymuşlar, belki gerçekleri görmüşlerdir diye oturduk ve kendileriyle ciddi şekilde bir anlaşma yapmak için bütün gayreti sarf ettik, Türk Hükümetinin desteğine mazhar olduk; ancak, aldığımız cevap, hep "hayır" olmuştur. Nelere "hayır"; bizim "evet" dediklerimize "hayır"; biz ne-reye "evet" demişsek, cevapları "hayır" olmuştur, bizim "hayır" dediklerimize de "evet" demişlerdir ve Kıbrıs meselesi, bu şekilde, 36 yıldır devam etmektedir. Bu şartlar altında, Klerides'e şunları söyledim: Toplumlararası görüşmeler, mademki "hükümet icraatı" dediğin icraatınızı durdurmayacaktır ve etkilemeyecektir; yani, biz masada konuşurken, siz, bizim masada konuştuklarımızı sıfırla çarparak şekilde mahkemelere müracaat edebileceksiniz, düşmanlığa devam edebileceksiniz, Türk'ten bir kuzu alan Rum'u hapse atabileceksiniz, Magosa Limanına gelen bir geminin kaptanı Larnaka'ya geldiğinde hapsedebileceksiniz, dünyaya "Türkiye, Ada'yı işgal etti" yalanına devam edebileceksiniz ve tek yanlı AB müracaatınızı yürütebileceksiniz, o halde, bütün bunları, siz, güneydeki kendi cumhuriyetiniz için yapabilirsiniz. Bu yaptıklarınızın hiçbirinin bizi etkilemeyeceğini sana ve dünyaya göstermek için, bu andan itibaren toplumlararası görüşmeler yoktur, devletlerarası görüşmeler vardır. *(Alkışlar)* Devletimizi kabul edersen, o zaman seninle görüşürüm; her şeyi görüşürüm. 1997 Ağustosunda bu şekilde ayrıldık. Müteşekkirim ki, Türk hükümetleri bunu desteklediler ve 31 Ağustos 1998'de, konfederasyon önerimizle, pozisyonumuzu birlikte dünyaya duyurmuş olduk. Buna rağmen ki, biz, şimdi, G-8'lerin dürtüsü ve Genel Sekreter kanalıyla, sözde önkoşulsuz, toplumlararası görüşmelere davet edilmekteyiz... Sanki bu dediklerim hiç olmamış gibi, sanki Kıbrıs Türkleri meşru Kıbrıs hükümetinin varlığını kabul etmişler gibi, biz, aynı format üzerine, aynı formülle, toplumlararası görüşmelere, yüz yüze görüşmelere davet ediyoruz. Önkoşulsuz görüşme kisvesi altında, bize, sözde Kıbrıs hükümetinin varlığını tanımamızı, buna gölge düşürülmemesini önkoşul olarak dayatmaya devam ediyorlar.

Genel Sekretere mektup yazarak, beyanatlarımızla dünyaya duyurduğumuz siyasetimizi yeniden duyurduk. Böyle bir görüşmenin bizi hiçbir yere götürmeyeceğini anlattık ve “masada konfederasyon önerimizden başka bir öneri olmadığına göre, Rum tarafı konfederasyonu görüşmek istiyorsa; yani, iki devlet arasında bir anlaşma yapmaktan yana bir duruma gelmişse, o zaman görüşebilecek hususlar meydana çıkmış olur” dedik. Bunun ötesinde, bíz, bunca yıldır, sadece Rumlara zaman kazandırıp, bu zamanı “meşru hükümet” unvanlarını dünyaya yaymak için fırsat vermekten öteye bir işe yaramamış olan toplumlararası görüşmelere katılmak niyetinde olmadığımızı duyurduk. Durum bu merkezde düğümlenmektedir. Bu çizgi, millî çizgimizdir; Anavatanla birlikte karar verilmiş, onaylanmış bir çizgidir, bunun altına düşmemizi kimse beklememelidir. Siyaset yapacağız, uyumlu görüneceğiz diye, sonu gelmeyecek görüşmelere katılmanın yararı yoktur, zararı çoktur. Biz, mertçe, bütün dünyaya şunu söylüyoruz: Eski ortağımız Rum kanadı “meşru Kıbrıs hükümeti” adı altında güneyde bir Rum Cumhuriyeti kurmuştur. Hedefleri, bütün Kıbrıs’ta Rum Cumhuriyeti kurmaktır. Buna hakları yoktu; çünkü, Türk ortak ezilmemişti, boyun eğmemişti, teslim olmamıştı. Dolayısıyla, Rumlar, bütün Kıbrıs’ta meşru hükümet olmak, devlete sahip çıkmak mücadelesi için başlattıkları Miloşeviçvari bir savaşı, 1963’ten 1974’e kadar sürdürdükleri, 1974’te darbeyle zirveleştirdikleri savaşlar serisini kaybetmişlerdir. Kıbrıs’ın sahibiymişler gibi konuşma hakları hiçbir zaman yoktu. Bize karşı savaş açtılar, Miloşeviç’in Kosovalılara yaptıklarının besbeterini yaptılar diye böyle bir hakka sahip olmamışlardır.

Türklerden arınmış bir Rum idaresi istiyorlardı, bunu kazanmışlardır. Güneyde Türklerden arınmış Rum idaresi vardır; adına “Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümeti” deseler de, demeseler de, bu, Kıbrıs Rum Cumhuriyetidir. Bu cumhuriyetin, kuze-ye egemenliğini yayma teşebbüsü, jenosit hareketinin devamından başka bir şey değildir; buna hakları yoktur; yasal olarak yoktur, ahlak açısından yoktur, fiziki açıdan yoktur. Biz, toprağımızı, namus ve şerefimizi, hürriyetimizi, garantörümüz anavatanla birlikte korumaktayız.

Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümeti unvanı altında dünyayı kandırmakta olanlar, bu cumhuriyetin esasını teşkil eden Türk ortağın varlığını, hak ve statüsünü ret ve inkâr etmişler, Türk ortağı yok etmek için yıllardır savaşmışlardır. Şimdi, bu savaşı, Avrupa Birliği yoluyla ve yalan yanlış, tek yanlı uluslararası organların kararlarıyla kazanmaya çalışmaktadırlar. Bunları desteklemek, Kıbrıs Türklerini yok etmek hakkını bunlara teslim etmek demektir; bunları desteklemek, Kıbrıs Türklerinin hak ve hürriyetlerini inkâr etmek, onları azınlık durumuna getirmek isteyenlere güç vermek demektir. Bunu, dış dünya, hangi adalete, hangi hukuka, hangi insafa dayanarak yapmaktadır? Bu soruyu devamlı surette gündemde tutmak her Türkün görevi olmalıdır. Biz, dostlarımızın bize asker vermesini, silah vermesini, bizim için kan ve can vermesini istemiyoruz; biz, dostlarımızdan para da istemiyoruz; bütün ihtiyaçlanımızı, aynılmaz ve kopmaz bir parçası olmakla gurur duyduğumuz Türk Ulusu gönlünden koparak yapmaktadır ve vermektedir; şükran duygularımızı belirtirim. Dolayısıyla, biz, dostlarımızdan, sadece, hak ve adalet ilkelerine riayet istiyoruz. Kıbrıs Rum’u, Kıbrıs Türk’ünün hükümeti değildir; olamaz, hiçbir zaman olmamıştır, olmak hakkı da yoktur. Bunun kabulünü istiyoruz. Rum liderliği bu talepte bulunduğu sürece, bu iddiayı sürdürdüğü sürece, bizden, kimse, bunlara

boyun eğmemizi, bunlarla konuşmamızı ve görüşmemizi istememelidir. Dolayısıyla, yapılacak çağrılar, hak ve adalete dayanmalı, gerçeklere dayanmalıdır.

Bugün Kıbrıs'ta iki halk vardır; iki din, iki kültür, iki dil vardır; iki milletin parçaları vardır; bugün Kıbrıs'ta, iki ayrı demokrasi vardır, iki ayrı idare vardır; 36 yıldır kendi kendilerini idare eden halklar vardır, 25 yıldır tamamen ayrılmış bir ülke vardır. Bunların birleşmesini, bunların yeniden bir araya gelmesini isteyenler, bu gerçekleri evvela kabul ederler ve iki ayrı devletin, anlaşma yoluyla işbirliği yapabileceği bir ortamın yaratılmasına yardımcı olurlar. Saldırgan tarafa, makamı işgal etmiş olan ve kendini, bütün Kıbrıs'ın meşru hükümeti olarak satın aldığı silahlarla kuzeye gitme hakkına sahip olduğuna inanan Rum tarafına, böyle bir hakka sahip olmadığını söylemenin zamanı şimdidir. Biz, bunu, anavatanımızla birlikte tekrarlıyoruz; anavatanımızla birlikte, yapılacak ve yapılamayacak şeyleri ortaya koymuş bulunuyoruz. Yüce Meclisinizden bizim istediğimiz, daima olduğu gibi, haklı davamızda bizi desteklemeye devam etmenizdir. Vermiş olduğunuz destek için müteşekkirimiz. Allah, Yüce Türk Ulusuna, layık olduğu en yüksek mertebeyi verecektir.

Anadolu'nun mert insanlarına, Yüce Meclisinizin bu kürsüsünden en içten duygularla sesleniyorum: Siz var oldukça bizim yüzümüz gülecektir, siz var oldukça Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ilelebet var olacaktır. Tanrı, canımız, gözbebeğimiz gibi sevdiğimiz anavatanımız Türkiye'ye zeval vermesin. (*Alkışlar*)

Sizlere, en içten duygularla teşekkür eder, mutlu Barış Harekâtının 25'inci yılında saygılar ve sevgiler sunanm. Sağ olun. (*Ayakta alkışlar*)

YİRMİBİRİNCİ DÖNEM

İKİNCİ YASAMA YILI

19. Birleşim

15 Kasım 1999 Pazartesi

Birinci Oturum

Açılma Saati: 15.00

Başkan : Başkanvekili Mehmet Vecdi Gönül

Kâtip Üyeler : Levent Mıstıkoğlu (Hatay), Vedat Çınaroğlu (Samsun)

Amerika Birleşik Devletleri Başkanı William Jefferson Clinton

Değerli Meclis üyeleri,

Benim ve ailem için ve delegasyonumuz için, bu Meclisin önünde bulunmaktan büyük bir mutluluk duyuyorum ki, bu, Türk egemenliğinin temsili olan bir Meclistir ki, arkamda yazılı kelimelerin de belirttiği gibi, bu “*egemenlik, kayıtsız şartsız milletindir.*” (Alkışlar)

Amerika’nın dayanışma hislerini iletmeye geldim. Ulusal bir trajedi sırasında, ortaklığımızın ve stratejimizin önemini belirtmek için geldim. Uzun süreden beri dostuz. 1863 yılında, Amerika Birleşik Devletleri dışındaki ilk Amerikan koleji -Robert Kolej- kapılarını Türkiye’nin gençlerine açtı; Boğaziçi kenarında bulunmasına izin verilen tek yabancı enstitü idi. Bunun kesin sebebi, Amerika’nın, Türk egemenliğine hiçbir zaman tecavüz etmemiş olmasıydı. Başlangıcını ülkelerimize borçlu olan bu okuldan Sayın Ecevit’in mezun olmuş bulunmasından gurur duyuyorum. (DSP sıralarından alkışlar)

Bu yüzyılın başlarında, Türkiye Cumhuriyetinin büyük kurucusu Kemal Atatürk, Amerika’nın hayallerini, cesur reformlarıyla yakaladı. Kendisine, İkinci George Washington adı verilmişti, Time Mecmuasının kapağında yer aldı, Kongre üyelerimizle yazışmalarda bulundu ve biz de, sefaretimizi, buraya, Ankara’ya, Anadolu’nun kalbindeki bu şehre taşıdık. 1927’de, altı gün süren konuşmasında, bu Meclis önünde, Atatürk, Türkiye’nin dünya ülkeleriyle olan ilişkilerini değerlendirirken, bence, Amerika’ya bir kompliman yaptı ve “*diğerlerine nazaran, Amerika Birleşik Devletleri, daha kabul edilir bir ülkedir*” dedi. (Alkışlar)

Sizlere, hâlâ daha nazaran, daha kabul edilir olabilmek için, daha kısa bir konuşma yapacağım; ama, Türkiye’yle ilişkilerimizi gözden geçirmek isterim. Soğuk savaşın başlangıcında, Başkan Truman, Türkiye’nin bütünlüğünü korumak için, Amerika’nın kaynaklarını seferber edeceğini ilan etti. Truman Doktrini, ilişkimizi kaynaştırdı ve Amerika’nın soğuksavaş sonrası ilişkilerinin temelini oluşturdu.

50 yılı aşkın bir süredir, müttefikliğimiz, zamanın karşısında kuvvetli durmuş ve Kore'den Kosova'ya kadar bütün imtihanları geçmiştir. Bütün Amerikalılar adına, yarım yüzyıllık dostluk, güven ve karşılıklı saygıdan dolayı, sizlere teşekkür ediyorum. (*Alkışlar*)

Soğuksavaş sona erdikten sonra, mükemmel bir şeyi keşfettik. Basitçe, ilişkilerimizin, Sovyetler Birliğiyle karşı karşıya olduğumuz zamandaki kadar önemli olmadığını ve aslında, soğuksavaş sonrasında, ortaklığımızın çok daha önemli olduğunun farkına vardık. Birlikte, NATO'yu, 20'inci Yüzyılın taleplerine adapte ediyoruz; Balkanlarda ve Ortadoğuda barış için ortaklık yapıyoruz; tüm bölgeye yardımcı olacak yeni enerji kaynakları geliştiriyoruz. Geçen yılki ticaretimiz 6 milyar doların üzerindeydi; son beş yılda, ticaretimiz, yüzde 50'den fazla artmıştır. Eski Cumhurbaşkanınız Turgut Özal'ın vizyonu, Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel ve Başbakan Ecevit'in devam eden liderliği ve Türk insanının dinamizmi sayesinde, Türkiye, bölgesel büyümenin motoru haline gelmiştir.

Önümüzdeki aylarda, çoğu enerji sektöründe olan, Türkiye'ye yeni iş imkânları getiren ve ülkelerimizi daha da yaklaştıran, milyarlarca dolar değerinde yeni projeleri birlikte başlatacağız.

Bu Meclis, Türkiye'yi yeni yüzyıla götürmek için, halihazırda cesur adımlar atmıştır. Amerikan basınının bunu iyi dinlemesini istiyorum: Haziran ve Eylül ayları arasında, bu Meclis, olağanüstü 69 yeni kanun geçirdi; bunu, eve dönünce, bizim Kongremize de anlatacağım; ama, şunu da anlıyorum: Sadece sayısı değil, önemli olan, bu kanunların kalitesidir. Sosyal güvenlik konusunda dönüm noktasında olacak bir yasa, Uluslararası Tahkim Kanunu, bankacılık reformu... Bu kanunlar cesaret ve vizyon gerektirmiştir. Anladığım kadarıyla, şimdi de, aynı cesaret ve vizyonu gerektiren zor bir bütçe kararıyla karşı karşıyasınız. Sağlam bir bütçe geçirebilirseniz, bu, ekonominizi güçlendirecektir ve Amerika Birleşik Devletlerinin kuvvetli bir şekilde desteklediği IMF stand-by anlaşması beklentisini iletilecektir.

Yeni binyılın başlangıcında, farklı geçmişlerden, bugün kutladığımız, birbirimize yaklaşmaya giden yolculuğumuza yansıtacak ender bir şans doğmuştur. Yeni binyıla girerken ortaklığımızı daha da geliştirmeliyiz.

Bugün, hepimiz, Mustafa Kemal Atatürk'ün sayesinde buradayız. (*DSP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar; MHP, ANAP ve DYP sıralarından alkışlar*) Çünkü, kendisi, Ankara'yı başkent olarak seçti; sadece Ankara'yı başkent olarak seçtiği için değil ve Türkiye'nin geleceğinin, bu gururlu Meclisin sembolize ettiği demokrasiye bağlılığını sağladığı için. Yaptıklarının çoğunu, Batılı güçlerden destek almadan, hatta, onların muhalefeti karşısında, onlar Türkiye'yi parçalamaya çalışıp küçük bir ülke haline getirmeye çalışırken yaptıklarını hatırladıkça, Kendisinin büyüklüğünü bir kez daha anlıyor ve etkileniyorum. Ancak, bunlara rağmen, Kendisinin, Türkiye'yi içine kapamayıp, dünyaya açtığını da göz önüne alınca, büyüklüğü gözümde daha da artıyor.

İyi veya kötü, o zamanların olayları, Osmanlı İmparatorluğunun dağılması ve yeni Türkiye'nin yükselmesiyle, bu yüzyılın tüm tarihini şekillendirdi. O imparatorluğun yıkıntılarından, Bulgaristan'dan Arnavutluk'a, İsrail'e, Arabistan'a ve Türkiye'nin kendisine kadar, yeni uluslar ve yeni ümitler doğdu; ancak, eski düşmanlıkların kaybolması zor oluyor. Sınırların değiştirilmesi ve gerçekleşmeyen id-

diaların karışımından bir asır süren çelişkiler oluştu; bunlar, Birinci Balkan Savaşı ve Birinci Dünya Savaşıyla başladı, Ortadoğu ve eski Yugoslavya'da bugünkü çelişkiler kadar uzadı. 20'nci Yüzyılı anlamak için, Türkiye'nin tarihi, bir anahtardır; ancak, ben inanıyorum ki, Türkiye'nin geleceği, önümüzdeki binyılın ilk yüzyılının şekillenmesinde de son derece önemli bir rol oynayacaktır. *(Alkışlar)* Bugün, birkaç dakika ayırarak, buna neden böyle inandığımı anlatmak istiyorum.

İnsanlar, harita çizebilmeye başladıklarından bu yana, Türkiye'nin coğrafyasının sabit gerçeklerine dikkat çekmişlerdir ki, Anadolu, kıtalar arasında bir köprüdür; Boğazın en yakın noktasında, 1 kilometreden kısa bir mesafe Avrupa ile Asya'yı ayırır. Sizlerin inşa ettiğiniz köprüler, Türkiye'yi her gün daha da saran ticaret ve dünyanın tüm bölgelerine anında bağlayan haberleşme devrimi sayesinde, aslında, kıtalar arasında ayırım da kalmamıştır. Türkiye'nin Doğu ile Batı'yı birleştirebilmesindeki başarısı, bu coğrafyayı göz önüne alınca, daha da önem kazanmaktadır. Yaklaşık, tümü, demokrasi ve barışa aktif düşmanlık içerisinde olan veya demokrasi ve barışı sağlayabilmek için büyük engellerle mücadele eden komşular tarafından etrafınız kuşanmıştır. Güneydoğuda İran, kapalı ve açık bir toplum savunucuları arasında olağanüstü tartışmalara şahit olurken, Irak, kendi halkına kendi baskı yapmaya, komşularını tehdide ve toplu imha silahları arayışına devam ediyor.

Kuzey Irak'taki Çekiç Güç operasyonundaki desteğinizden dolayı, size teşekkür ediyorum. Bu, Kuzey Irak'taki insanları korumamıza, Saddam'ın baskısını azaltmamıza ve cesurca karşılaştığınız 1991 yılındaki mülteci krizinin yeniden yaşanmasına mâni olmaktadır.

Adil, detaylı bir barış kurabilmek için, çok iyi bir imkân doğmuştur. Türkiye, İsrail ve Arap ülkelerine bağlantılarından dolayı, barış için bir güçtür. Kuzeybatıdaki Balkanlarda, son 10 senede, 7 yeni demokrasi doğmuştur ve 4 savaş yüzbinlerce masum hayata mal olmuştur. NATO bünyesindeki Türk güçleri bu savaşların sona ermesine yardımcı olmuştur ve bu sayede, yüzyılın insan hakları ve insan itibarına olan güçlü bağlılığını sergileyerek son bulmasını sağlamıştır. Bugün, kalıcı barış için el ele çalışıyoruz; sadece etnik temizliği ortadan kaldırmaya değil, Balkanlara huzur ve refah getirmeye çalışıyoruz.

Doğuda, Sovyetler İmparatorluğunun harabelerinden 12 tane bağımsız devlet ortaya çıktı. Dünyada, şu anda, özellikle onların sağlam ve demokratik toplumlar haline gelmelerine yardım etmekten daha büyük bir görev yoktur. Bu görevde, aynı şekilde, Türkiye, özellikle aynı dil, tarih ve kültürü taşıyan devletlere ulaşmakta hep önder olmuştur; fakat, hâlâ, yapılacak çok şey var. Rusya'nın önemli demokratik devrimini tamamlamasına yardımcı olmalıyız. Rusya'ya, terörizmle verdiği savaşın doğru olduğunu; fakat, sivillere karşı kaba kuvvet kullanmanın yanlış olduğunu, bunun, Rusya'nın çözmeye çalıştığı sorunları daha da ciddi hale getireceğini anlatmalıyız.

Dağlık Karabağ'daki sorunların çözümü için uğraşmalıyız. Bölgenin enerji kaynaklarını, yeni kurulmuş bağımsız devletlerin kendi ayakları üzerinde durmalarını sağlayacak ve Türkiye ile Avrupa'nın büyümesine yardımcı olacak şekilde güvenlik altına almalıyız.

Tüm bu zorluklan, dünya milletlerinin neredeyse üçte birinin bu hafta İstanbul'da katılacağı AGİT zirvesinde konuşma şansı bulacağız.

Geriye baktığımızda ve gelecek nesillere baktığımızda iki değişik istikbal hayal etmek mümkün; fazla zorlanmadan, bir pesimist kişi, karanlık bir gelecek görebilir: Barış yolları parçalanmış bir Ortadoğu, Saddam'ın kontrol altına alınmayan saldırı-ganlığı, Ortaasya ve Kafkaslarda yıkılmış demokrasiler, bölgede yayılan aşırı uçlaşma ve terörizm, Balkanlarda yükselen şiddet, Pakistan ve Hindistan'da önlenemeyen bir nükleer gerginlik; ancak, bir de farklı bir vizyon var ki, bu da, güçlü bir Türkiye'yi gerektiren, dünyanın yol keşişiminde üç büyük inancın birleştiği, haklı rolünü oynayan Türkiye ile zenginliğin yükseldiği ve çatışmaların azaldığı bir gelecek; toleransın inancın bir parçası olduğuna ve terörizmin saçma bir inanç olduğuna inanılan bir gelecek; insanların inançları doğrultusunda hareket edebileceği ve geçmişlerini ilan edebilecekleri, kadınların eşit saygı gördüğü, milletlerin geleneklerini korumak ve dünyadaki yaşama ayak uydurmak arasında ayrıcalık görmediği bir gelecek; farklılıklarımızı ve insanlığımızı koruyan, insan haklarına saygının arttığı bir gelecek ve özellikle, çoğunluğu Müslüman olan milletlerin Müslüman olmayan milletlerle ortaklığının arttığı, insanların küçük ya da büyük ümitlerini yerine getirmek için beraber çalışılan bir gelecek ümit ediyorum ki, gelecekte bir Amerikan devlet başkanı Müslüman kültürü olan bir ulusa hitap ederken, birbirinden çok değişik üç ülke olan Endonezya, Nijerya, Fas'ın ilerlemelerinin hepimize eskimiş uygarlıkların çatışması sorununu unutmamızı sağladığını söyleyebilsin.

Atatürk'ün 75 sene önce söylediği gibi *"ülkeler değişebilir; fakat, uygarlıklar bir bütündür."* Başkan Kennedy de aynı şeyi söylemişti Berlinde *"özgürlükler bölünemez"* derken. Bütün bunlar doğrultusunda, bölgede ve dünyada milyarlarca insanın geleceği, bu odadaki 25 sene boyunca alınacak kararlara bağlı. Bu insanların hepsinin, Türkiye'nin kendini güçlü, laik, geleneklerine saygılı, geçmişinden gurur duyan; ama, Avrupa'nın da tam bir parçası olan bir ülke haline gelmesinden çıkarları var. Bu, çok çalışma, vizyon isteyen bir görev; ama, zaten çoğunu yaptınız; Özal'ın reformları, bu Meclisin kararları ve Türk insanının her gün binlerce yoldan enerji dolu ve sorumlu bir sivil toplum olma çabası. Beraber yaratmak istediğimiz gelecek, Türkiye'nin evindeki demokrasiyi derinleştirilmesiyle başlıyor. Bu ilerlemeyi Türk insanından daha fazla kimse istemez. Birleşme başlattınız; işkenceye karşı emirlerle, politik partilerin haklarını koruyan yeni bir yasayla, Meclisin yaptıkları ve dinamizmle.

Türkiye'deki Kürt vatandaşların doğuştan hakları olan normal bir hayatı yakalayabilmeleri için yollar açılıyor; fakat, hakkında ülkelerimizin ilk kez yakın temas-kurduğu, 50 sene öncesinden bahsedilen Evrensel İnsan Hakları Deklarasyonunun söz verdiklerini yakalayabilmek için, daha yapılacak çok şeyler var. Bu ilerleme, yeni yüzyıla girerken, Türkiye'nin inancının ve başarısının en büyük göstergesi olacak. Herkesten daha net olarak, en çok, en net olarak, Atatürk'ün, Türkiye Cumhuriyetinin kurucusunun söylediği şu sözlerle katılıyoruz: *"Egemenlik, korku üzerine kurulmamalıdır."* (Alkışlar)

Amerika'nın, Avrupa'nın veya herhangi birinin sizin geleceğinize yön vermeye hakkı yoktur. Bu hakka sadece siz sahipsiniz. Demokrasi, bu demektir. Bu konular üzerinde durmamızın sebebi, bahsettiğim sebeplerden dolayı, Türkiye'nin başarısında derin bir çıkarımız olmasıdır. Biz kendimizi, sizin dostunuz olarak görüyoruz. (Alkışlar)

Şunu da hatırlayınız ki, benim geldiğim ülkede herkesin eşit yaratıldığı inancı vardır; ama, bizde de kölelik vardı, kadınlar oy kullanamıyordu ve ben, realizasyonun mükemmel olmayan şekillerini de biliyorum. Biz de Amerika'da uzun bir süreçten geçtik; ancak, bu seyahat, değer bir seyahat olmuştur.

Sorunlu yüzyılımızdan aldığımız ders odur ki, yazarlar ve gazeteciler kendilerini özgürce ifade ettiklerinde, sadece temel haklarından birini kullanmakla kalmayıp ekonomik kalkınma için önemli olan fikir alışverişini de körüklemektedirler. Böylelikle barış korunur. İnsanlardaki normal olan farklılıklardan söz etmenin barışçı yolları sağlandıkça, barış sürdürülebilir. İnsanlar kültürlerini ve inançlarını başkalarının haklarına mâni olmadan kutlayabildikleri sürece, ılımlılar aşırı uç haline gelmezler.

Geleceği belirlemenin ikinci bir yolu da, Ege bölgesindeki gerginliği azaltmaktır. Bunun yapılabilmesi için, Türkiye ve Yunanistan'ın çok çalışması gerekmektedir. Bu zorlu ilişkideki derin tarihi, inanın bana, anlayabiliyorum; fakat, insanlar, yeni ve daha iyi bir tarihin yaratabileceği imkânları görmeye başlıyorlar. Başbakan Ecevit'in Hükümeti, bu yolda önemli atılımlar yaptı. Kendisinin, bana önceden söylediği bir şeye katılıyorum: Sizi ayrı tutan bir tarih ve coğrafya kadar, sizi birleştiren bir tarih ve coğrafya da var Ege'de. Yunanistan da barış için riske atılıyor ve daha önce hiç olmadığı kadar, Türkiye'nin geleceğinin Avrupa'da yattığını anlıyor. Balkanlardaki dengeyi sağlamak için birleştiniz ki, Türkiye veya Amerika'ya nazaran, onlar için çok daha zordu bu atılım. İki milletin insanları, Ağustostaki deprem trajedisinde ve tekrar, geçen haftaki korkunç depremde birleştiler. Bu depremlerde bir yakınını veya evini kaybeden her insanın bildiği gibi, bunlar, Türk veya Yunan trajedileri değil, insanlık trajedisidiler ve dünya, bu iki milletin birbirine karşı sergilediği insancıl davranışı asla unutmayacaktır.

Kıbrıs'ta adil bir anlaşmanın sağlanması için de beraber çalışmalıyız. İki tarafın, dün, Genel Sekreter Annan'ın davetini kabul etmelerini de sevinçle karşıladım. Amaçları, Kıbrıs sorununun toptan çözümü hakkında anlamlı görüşmelerin tabanını hazırlamaktır. Ümit ediyorum ki, bu görüşmeler, bizleri kalıcı barışa bir adım daha yaklaştırsın. İnanıyorum ki, görüşmeler sonucu ulaşılmış bir çözüm, iki tarafın da temel isteklerini yerine getirmenin en iyi yoludur. Son olarak, beraber yaratmak istediğimiz gelecek için, Avrupa'daki yandaşlarımız tarafından öngörüye ihtiyacımız var; bölünmez, demokratik ve tarihte ilk kez barış içerisinde olan Avrupa vizyonumuzun Türkiye'yi kucaklamadan gerçekleşmeyeceği öngörüsü. (Al-kışlar)

Amerika Birleşik Devletleri, Avrupa Topluluğunun bir üyesi değildir; fakat, ben, devamlı, Avrupa'nın bütünleşmesinin daha hızlı ve daha ileri gitmesini destekledim ve bu, Türkiye'yi de kapsar. Hâlâ, Avrupa'ya dar bir görüşle bakanlar var. Onların Avrupalan, şu dağlarda veya şu su kütesinde veya daha da kötüsü, insanların Tanrı'ya daha değişik şekilde ibadet etmeye başladıkları yerlerde bitebiliyor; fakat, büyüyen ve ümit saçan bir topluluk, Avrupa'nın, bir yer olduğu kadar, bir fikir olduğunu da kabul ediyor. Bu fikir, insanların, farklılıktan -fikir, kültür ve inanç farklılığından- güç alabileceğidir. Bunda, demokrasi ve insan haklarının önemi büyüktür. Genelde, Batı dediğimiz, nitelendirdiğimiz bu topluluk, eğer bir fikir ise, bunun kararlaştırılmış bir doğu sınırı yoktur; özgürlüğün gittiği yere ka-

dar uzanabilir. On sene önce bu ay, Berlin Duvarı yıkıldı; Avrupa'nın üzerinden bir perde kalktı. Bu yıldönümünü en iyi kutlamanın yolu, bu özgürlük hissini yeni nesle hissettirmektir. 1989 yılında, gözümüze ilişen, birleşmeyi tamamlamanın en iyi yolu, tüm güneydoğu Avrupa'yı Avrupa fikrine ve birliğine dahil etmektir. Bu, Sırbistan'da demokrasi demektir; bu, Ege'de barış demektir; bu, Avrupa Birliğine tam olarak kabul edilen, başarılı ve demokratik bir Türkiye demektir. *(Alkışlar)*

Bu binyılın başında, o kadar ümitlerimiz var, gurur duyacağımız çok şeyler var; fakat, asla unutmamalıyız ki, Türkiye, bir zamanlar en az bizim kadar optimist olan birçok uygarlığın harabeleri üzerine kurulmuştur. Onların uğradığı sona uğramamak için, ümitlerimizi ve sözlerimizi, elle tutulur eylemlerle desteklemeliyiz; hâlâ önümüzde bulunan zorlukları görmeliyiz ve tarihe dönüşen şu yüzyılda, bize her şeyi veren güvenimizi kaybetmemeliyiz.

Türkiye, birçok engeli aşarak, kısa zamanda çok ilerledi. Sadece 61 yıl evvel bu hafta, Atatürk vefat etmişti. O zamanlar, Başbakan Ecevit, vefat etmiş bir öndere saygılarını sunmak için Saraya gelen okullu çocuklardan biriydi. Sizler, hepiniz, onun, sonlara doğru, bencillikten tamamen uzak olarak, bir nesilden diğerine ve her yeni nesle tavsiyelerini emretmek gibi, kendisi için düşünmeye devam eden, düşüncelerini daima tartarak gözden geçiren ve demokrasiyi şekillendiren gençlersiniz.

Türkiye'nin bu yüzyılda yarattıkları, insanların kendilerine daha güzel bir gelecek hazırlama yolunda yapabileceklerinin canlı bir örneğidir. Önümüzde imtihan edilmemiş yeni bir yüzyıl bulunmaktadır. Bu, büyük bir fırsattır. Bu odada başlayan ve halen yükselmekte olan demokratik devrimi derinleştirerek, Türkiye, vatandaşlarına iyi hizmet etmekten daha da fazlasını yapabilir. Sizin örneğinizle ve sizin çabanızla, Türkiye, dünyanın ilham kaynağı olabilir. Teşekkür ediyorum. *(Ayakta alkışlar)*

YİRMİBİRİNCİ DÖNEM

ÜÇÜNCÜ YASAMA YILI

68. Birleşim
13 Mart 2001 Salı

Birinci Oturum

Açılma Saati: 15:00

Başkan : Başkanvekili Murat Sökmenoğlu

Kâtip Üyeler : Burhan Orhan (Bursa), Sebahattin Karakelle (Erzincan)

Azerbaycan Cumhurbaşkanı Haydar Aliyev

Türkiye Cumhuriyetinin Hörmetli Büyük Millet Meclisi,
Hörmetli milletvekilleri,

Hörmetli Sadr, hörmetli hanımlar ve cenaplar;

Men, sizi, Azerbaycan Halkı adınнан semimi gaipten selamlıyram; size, Türkiye Cumhuriyetine, Türkiye Halgına, bütün gelecek işlerinizde uğurlar dilem. *(Alkışlar)*

Menim, yeniden, Büyük Millet Meclisinde milletvekillerinin garşısında hitap etmek imkânı aldığuma göre, mene bu nesip olduğuna göre, men çok hoş baktım ve buna göre de teşekkür edirem. *(Alkışlar)*

Siz bilirsiniz ki, ben, dünen, Türkiye Cumhuriyetinin Prezidenti zatâîlilerini Hörmetli Ahmet Necdet Sezer'in devetiyle Türkiye'ye resmî sefere gelmişem. Türkiye'ye sefer etmek benim için yeni bir şey değil; ancak, her defe Türkiye'ye gelende, özümü, çok bahtiyar hissedirem; özümü, öz vatanımdaki kibi hissedirem; özümü, gardaşlarımın arasında hissedirim. *(Alkışlar)*

Dün ve bugün, biz, Türkiye- Azerbaycan dostluğu, gardaşlığı ve bu dostluk, gardaşlık alagelerinin inkişaf ettirilmesi için, birçok saylar gösterdik. Hörmetli Prezident Cenap Ahmet Necdet Sezer ile Hörmetli Başnazır Cenap Bülent Ecevit ile görüşler geçirttik. Bugün, ben, Başnazır Yardımcısı Hörmetli Devlet Bahçeli ile, Başnazır Yardımcısı Hörmetli Mesut Yılmaz ile, ve Genelkurmay Başkanı Hörmetli Hüseyin Kıvrıkoğlu ile, Türkiye'nin Hariciye Nazırı Hörmetli İsmail Cem ile de ayrıca görüşler geçirttim.

Bütün bu görüşlerimizin, danışıklarımızın, esas maksadı, yani, bunun ana haddi, Türkiye-Azerbaycan alagelerini daha da yüksek seviyeye kaldırmaktan ibarettir. Öten iller, bizim ülkelerimizin halklarımız arasında dostluk ve gardaşlık alageleri artmakta devam ediyor. Biz, artık, Türkiye-Azerbaycan stratejik partnörlük alageleri seviyesine gelip çatmışık. Bu, devletlerarası alagelerdir; ancak, halklarımızın arasındaki alagelerin tarihî de çok büyüktür ve onun giymeti de bundan artıktır; çünkü, biz, aynı köklere mensup olan halklarık, aynı millî manevî değer-

leri paylaşan, aynı dile, aynı dine mensup olan halklarık; biz, hamımız, bir kökten gelirik. (*Alkışlar*) Onun yerinde, bizim hamımızın fikri, zekâsı, bu köklerle bağlıdır ve biz, Azerbaycan'da, bizim halklarımızın mensup olduğu bu kökleri, millî manevî değerleri yüksek giymetlendiririh ve bu değerlere, bu tarihe daimi sadık olduğu-muzu bir daha men beyan edirem. (*Alkışlar*)

Azerbaycan, devlet müstagillği elde edenden sonra, Türkiye ile Azerbaycan arasında devletler arası alagalar yaranıptır ve dediğim gibi, bu alagalar ilbeyli inkişaf ediptir ve indi, stratejik partiyorluk seviyesine gelip çatıptır. Bizim için, Azerbaycan için, genç, müstagil, bağımsız bir ülke için bunun çok büyük ehem-miyeti var; çünkü, biz, Türkiye'ye tarihle bağılyık. 20'nci Asırda da, bizim geç-mişte, hele Azerbaycan'da Sovyet hâkimiyeti kurulmadan Türkiye'yle alagalarımız çok sık oluptur ve çok onlarla biz bir yerde olmuşuk. Sonra ise, Azerbaycan, dev-let müstagillğini elde eden kimin, Türkiye, Azerbaycan'ın istiklaliyetini dünyada tanıyan ilk devlet olmuştur ve Azerbaycan'a o vaktan daima destek vermiştir ve destek vermekte devam eder. Biz, 70 yıl birbirimizden ayrı düşmüşük. Biz, Sov-yetler Birliğinde yaşamışık, Türkiye ise, müstagil devlet olarak öz yoluylan gedip inkişaf ediptir.

Her halkın her devletin çerçevesinde, özüne mahsus naliyetleri de var itki-leri de var; ancak, Türkiye, o illerde de bizim için hem işe cazibedar olmuştur. Biz, o iller Türkiye ile bir başka alagalarımız olmasa da, hem işe Türkiye'nin he-yatını dikkatle izlemişik, Türkiye'ni sevmişik, Türkiye'ni gaibimizde saklamışık ve Türkiye'nen govuşmak arzusuyla yaşamışık ve nahiyette, on yıl bundan önce biz govuşmuşuk. (*Alkışlar*)

20'nci Asırda, Osmanlı İmparatorluğu dağılandan sonra, Türkiye, büyük, şe-refli bir yol geçiptir. Ben, bugün, büyük memnuniyet hissiyle, burada, bu Mecliste, Büyük Millet Meclisinde hitap edirem ve Büyük Millet Meclisinin 80 illih tarihine öz hörmet ihtiramımı bildirirem; 80 il, müstagil devlet Türkiye, Türkiye Cumhuri-yeti ve Türkiye Cumhuriyetinin bütün hayatının meselelerini halleden Büyük Mil-let Meclisi... Türkiye'de cumhuriyet kurulandan sonra. Türkiye büyük yol geçmiş, inkişaf etmiş; dünyanın iktisadî cihetlen inkişaf etmiş ülkelerinden biri olmuştur; güçlü, gudretli devlet olmuştur; demokratik, hukukî, laik devlet olmuştur ve dün-yada özüne mahsus olan yerini tutmuştur. Bunlar hamısı, bizde, Azerbaycan'da, her bir Azerbaycanlılara büyük iftihar hissi doğurur ve aynı zamanda, Türkiye'nin cumhuriyet devrinde yaşadığı hayat, bizim için örnektir, bizim için tecrübe merke-zidir, membağidir. Bunları derken, tabiidir ki, Türkiye Cumhuriyetinin hansı ağır şartlar içerisinde yarandığını unutma olmaz. Biz, Azerbaycan'da, bunu yüksek kiy-metlendiririz. Bütün Türk dünyasının büyük şahsiyeti, büyük oğlu, beşer tarihinin meydana çıkardığı en büyük insanlardan biri Mustafa Kemal Atatürk'ün iradesiyle 1923'üncü yılda yer almış Türkiye Cumhuriyeti, o gadar güçlü temel esasında yer alıktır ki, o, artık, 72 yıldırki cumhuriyet gibi yaşıyor, inkişaf edir. Türkiye'de bunu hamı giymetlendirir; ama, bilmelisiniz ki, biz, gardaş olarak, dost olarak, belki de sizden de çok bunun gadrini bilirik, bunu kıymetlendirdik. (*Alkışlar*)

Biz Azerbaycan'da çok memnunuk ki, Türk Halkı, Türkiye Cumhuriyeti ya-ranannan Mustafa Kemal Atatürk'ün koyduğu yolla gidip ve bu yolda hemşe ona

uğurlar getiriktir. Benden soruşanda ki, büyük Atatürk'ün Türk Halkına koyup gittiği irs neden ibarettir? Ben deyirem ki, bu irs o kadar büyüktür ki, hamsini ahat etmek mümkün değil; ancak, en büyük irs, onun yarattığı, kurduğu, yaşattığı ve bugün uğurla yaşayan Türkiye Cumhuriyetidir. (*Alkışlar*) Aynı zamanda, büyük Atatürk'ün Türk Halkına koyduğu büyük irs kahraman, yenilmez Türk Ordusudur, Türk askeridir. (*Alkışlar*)

Mes, hem iktisadî inkişafına göre, hem harbî kudretine göre, imkânlarına göre Türkiye bu yetmiş yılda en ağır, çetin devirlerden geçerek yaşayıp inkişaf edip ve bütün Türkiye'nin aleyhine olan düşman kuvvelerin her birini, hamisinin garşısını uğurla alıptır.

Bana, bugün, Türkiye'nin tarihi hakkında size çok söz demek belki de garibe geler; çünkü, siz, bunu, benden yahşi bilirsiniz; ancak, ben, bunları söylüyorum, ona göre ki, Azerbaycan Halkının gaibinde olan hissiyatları size çattırım ve bilesiniz ki, Mustafa Kemal Atatürk'ün yarattığı Türkiye, bir Türkiye Cumhuriyeti için değil, bütün Türk dünyası içindir, Azerbaycan içindir. (*Bravo sesleri, alkışlar*)

Biz, Türkiye'nin bugünkü yüksek durumda olmasından çok büyük memnurluk hissediyorum ve hesap ederik ki, Türkiye, bundan sonra da, karşısında duran vazifelerin hamisini uğurla hayata geçirecektir ve tuttuğu yol ile demokratya yolu ile insan haklarının korunması yolu ile hikukî devlet yolu ile pazar iktisadiyat yoluyla uğurla ilerleyecektir.

Azerbaycan, genç müstagal devlettir. Siz bilirsiniz ki, 1918'de Azerbaycan, ilk defa devlet müstagillliğini elde etmiş; ancak, o vakt o devletin yaşaması mümkün olmamış, 23 aydan sonra o devlet sukut etmiştir. Ona göre de müstagillliği elde etme var. Osmanlı İmparatorluğunun dağıldığı zaman bir Türkiye Cumhuriyeti yaratma vardı; ama onu yaşatmak, onu inkişaf ettirmek, onun yaratılmasından da çetindir. Siz bunu etmişsiniz ve bunu etmişsiniz, ona göre ki, siz, Mustafa Kemal Atatürk'ün irsine, O'nun vesiyetlerine, O'nun koyduğu yola sadık olmuşsunuz. (*Alkışlar*)

Biz, yetmiş yıldan sonra, 1991'inci yılın sonunda, Azerbaycan'ın müstagillliğini, bağımsızlığını ilan ettik ve o zamandır ki, Sovyetler Birliği dağılırdı ve nihayet, Sovyetler Birliğinin dağılması hakkında beyanat verildi. Sovyetler Birliğinin dahilinde olan 15, beraber hüyüklu müstagal, yani müttefik respublikaların her biri, öz bağımsızlığını, istiglalietini ilan etti; Azerbaycan da ilan etti.

Ancak, Azerbaycan, öz istiglalietini ilan ederken çok ağır, çok çetin bir şeraitte yaşıyordu. 1988'inci yıldan Ermenistan, hele Sovyetler itifakının dahilinde olduğumuz zaman, Azerbaycan'ın torpak iddiasıyla çıkış etmiş, Azerbaycan'ın ayrılmaz hissesi olan Dağlık Karabağ'ı öz eline geçirtmeye ceh göstermiş ve neticede, sonra, onlar müeyyen uğurlar elde etmiş, muharebe başlamıştır ve 1991'inci yılın sonunda Azerbaycan devlet müstagillliğini ilan edende, artık, Azerbaycan torpaklarının bir kısmı Ermenistan tarafından işgal olunmuştur ve Azerbaycan'da muharebe gedirdir ve beyle bir zamanda, müstagillliği ilan edenden sonra, o müstagillliği koruyup saklamak, tasavvur edebilirsiniz ki, ne gadar çetin, ne gadar da ağır bir iş oluptu.

Doğrudur; bu, illerde, biz, çok büyük sınaklardan geçtik, büyük tehlikelerden kurtardık; ancak, müstegilligimizi koruduk, sakladık ve muhkemlendirdik.

Azerbaycan'a bu barada -bizde bir söz var- getirmede; yani, bizim bu müstegilliği elde edende, başka Sovyetler Birliğine dahil olmuş cumhuriyetlerde istikrar vardı, sabitlik vardı; ama, bizde sabitlik yok idu, aynı zamanda, Ermenistan'lan da savaş vardı. Bunlar, Azerbaycan'a çok büyük zerbeler vurdu ve Ermenistan'ın, Azerbaycan topraklarını işgal etmesinin sebepleri de ondan ibarettir ki:

Birinci; Ermenistan'a daha da çok yardım edildi, Sovyetler Birliği zamanında, ondan sonra da bir nece ülkelerden Ermeni diasporasından yardımlar edildi; ama, Azerbaycan'a hiçbir yardım edilmedi.

İkinci; Ermeniler bu zaman Dağlık Karabağ'ı ele geçirtmek için dahilde olan bütün zıddiyetleri aradan kaldırdılar, hamisi bir idea etrafında -Ermenice buna mihatsum deyidiler; yani, Dağlık Karabağ'ın Ermenistan'a birleştirilmesi- "*mihatsum, mihatsum*" sözü diyerek, hamisi birleşti; ama, Azerbaycan'da teessüftü ki, halk birleşebilmedi. Hâkimiyet uğrunda mübarzeler getti ve 1988'inci yıldan 1993'üncü yıla kadar dört defa hâkimiyet değişildi. Azerbaycan'da bezi siyasî kuvveler silahlı desteler yarattı ve bu silahlı destelerin hamisini seferber edip, cepheye gönderip, toprakları müdafaa etmeye vezne Azerbaycan'ın içerisinde hâkimiyet mübarzesi başladı ve zıddiyetler başladı.

Bunlardan da Ermenistan çok meharetle istifade etti ve bunlar hamisi, son olarak, 1993'ün iyun ayında, yani haziran ayında, Azerbaycan'da vatandaş muharebesi yarattı. Vatandaş muharebesi, hem Azerbaycan'ın içinde gitti, ayrı ayrı silahlı desteler birbiriyle vuruşmaya başladı; çünkü, bu da cumhurbaşkanı olmak isteyir o da cumhurbaşkanı olmak isteyir, bu da cumhurbaşkanı olmak isteyir. Öbürsü tereften ise, Azerbaycan'ın bazı bölgelerinde bundan istifade ederek mesele, güney bölgesinde Talışlar, orada bir Dalış cumhuriyeti yaratıp Moskova'ya müracaat ettiler ki "biz Rusya'ya katılmak isteyirik" yahut da ki, Azerbaycan'ın kuzeyinde Lezgiler var, onlar da bir Cumhuriyet yaratmaya çalıştılar. Böyle bir zor durum 1993'üncü yılın Haziran ayında başverdi; vatandaş muharebesi, ancak, halkımızı biz birleştirebildik ve bunun uhdesinden geldik; ama, bununla da iş bitmedi. Ondan sonra 1994'üncü yılda, bazı, hele evlerinde silahlar olan, silahlı desteler olan insanlar bir darbe yapmak istediler. Onda artık ben Cumhurbaşkanıyım, prizident-Cumhurbaşkanıyım; ama, halk, kalktı, buna imkân vermedi. 1995'inci yılın Mart ayında yeniden bir silahlı deste, bizim Dahili İşler Nazırı, yani, İçişler Bakanlığında olan bir silahlı deste yeniden bir darbe yapmak istedi; onun da karşılığını aldık. Tasavvur edin, 1991'inci yılın sonunda biz istiklaliyet elde etmişiz, ama, 1995'inci yıla kadar da öyle darbelerle rastlaşmışız.

Bunlar tabiidir ki, Azerbaycan'ın iktisadiyatına da zarar verdi ve Ermenistan'ın Azerbaycan topraklarının işgal olunmasına imkânlar yarattı ve bunların neticesinde Azerbaycan topraklarının 20 faizi Ermenistan tarafından işgal olundu. Bu ağır muharebe zamanı, 1994 yılının May ayında, biz, Ermenistan'la ateşi yandırma hakkında saziş, anlaşma imzaladık. O vakten ateş yoktur altı yedi yıldır; ama, barış da yoktur. Biz, meseleyi barış yoluyla sulh yoluyla elde etmek istiyorik; ancak, Ermeniler, öz üstünlüğüne, yani, bizim toprakları işgal ettiklerine göre ve işgal edilmiş topraklardan 1 milyon Azerbaycan'ı zorlan çıkardılar, onlar çadırlarda yaşıyorlar. Tasavvur edin, 7-8 il insan çadırda yaşasın; evini, eşliğini, her bir şeyini yitirmiş insan... Onlar, bundan istifade ederek, konstriktiv mulgeyden çekinirler.

Doğrudur; beynelmilal halk teşkilatlar kararlar kabul ediptir. Mesela, Birleşmiş Milletler Teşkilatının Güvenlik Konseyi karar kabul ediptir ki, Ermenistan, işgal olunmuş Azerbaycan topraklarından çıkmalıdır; ama, Ermenistan bunu etmiyor.

AGİK 1992'nci yilde, Minsk Grubu yer alıktır. Türkiye de Minsk Grubu içindedir. Minsk Grubu, Ermenistan-Azerbaycan konfliktini sulh, barış yoluyla halletmek için yaradılıptır. Ancak, bu Minsk Grubu -indi onların eş başkanları Rusya'dır, Amerika'dır, bir de Fransa'dır- onlar da imdiye kadar bir iş görebilmiyiler; yani, bir neşe teklifleri ileri sürübler; biz, onları kabul etmişik; ama, Ermenistan kabul etmiyiptir ve biz, defelerle Amerika'ya da, Rusya'ya da, Fransa'ya da, diğerlerine de demişik ki, siz, Ermenistan'a yardımlar edirsiniz. Azerbaycan'a Amerika ambargo koyuktur. Siz, Ermenistan'a yardımlar edirsiniz. Ermenistan'a siz tesir edin; yani, baskı yapın ki, onlar, beynelmilal halk hukuk normalarına tabi olsunlar, işgal olmuş topraklardan çıksınlar ve Dağlık Karabağ'ın da statüsünü, biz, beynelmilal halk hukuk normaları prensip esasında halledek. Ancak, onlar da bunu etmiyorlar!

Son vaktlarda, bilirsiniz ki, ben, Ermenistan Prizidenti Koçaryan'la birçok görüşler geçirmişem, 15 görüş geçirmişem. Çünkü, bunu, bize, yani meslehet gördüler. Amerika da, Rusya da, Fransa da, diğerleri de, ki, siz, bir görüşün, belki bu görüşler bir şey verir. İndi, görüşürük, hiçbir şey elde etmek mümkün olmur; ama, aynı zamanda, her biri der ki, Ermenistan, Azerbaycan Cumhurbaşkanı, hansı razı da gelse, biz, onu destekleyeceğiz; ama, razı gelmek de mümkün değil. Çünkü, Ermenistan, bizim toprakları işgal edipdir, öz şartlarını koyuyor; ama, biz de o şartları kabul edebilmeliyik.

Bak, böyle bir devir biz yaşamışık; ama, bunlara bakmayarak, biz, 1995'inci yılda, Azerbaycan'da, dahilde istikrarı yarattık. Bütün o Azerbaycan'ın dahilinde olan ayrı ayrı kanunsuz silahlı desteleri aradan götürdük, ateşkesi temin ettik ve içtimaî, siyasî stabillik bizdeydi. İstikrar, Azerbaycan'da artık, 1995, 1996 ncı yıldan indi hükmü sürür ve bu zaman bize imkân verdi ki, biz, artık, Azerbaycan'ın iktisadiyatıyla meşgul olak; çünkü, Azerbaycan, öz devlet müstakilliğini ilan edende, beyan ediptir ki, Azerbaycan, demokrate yoluyla gelecek ve biz, demokrate yoluyla gelirik. Azerbaycan, hukukî devlet guracak; biz, hukukî devlet gururuk. Azerbaycan'da, bütün vicdan azatlığı, söz azatlığı, matbuat azatlığı temin olacak; biz, bunu etmişik. Azerbaycan, dünyevî devlet olacak; biz bunu beyan etmişik -siz "laik" dersiniz, biz "dünyevî" derik- devlet olacak; biz, bunu etmişik. Bu yoldan gelirik ve bu yoldan da heç vakt dönmeyeceğiz. Men size iki şey demek istirem: Birincisi, Azerbaycan, öz müstakilliğini bundan sonra heç vakt elinden vermeyecek (*Alkışlar*) ve tuttuğu yol ile, demokratya yoluyla, hukukî devlet, dünyevî devlet yoluyla, pazar iktisadiyatı yoluyla ilerleyecektir. (*Alkışlar*) Böyle bir ağır, çetin vaziyette, biz, 1996'ncı yıldan, artık, Azerbaycan'da, iktisadiyatı inkişaf ettirmeye başladık. Sizin vaktinizi alıp, men, rakamlar göstermek istemirem; ancak, bizim hayata geçirttiğimiz ıslahatlar; iktisadî ıslahatlar, hukuk ıslahatları, sosyal ıslahatlar, siyasî ıslahatlar, özelleştirme, bunlar hamisi birlikte Azerbaycan'da iktisadiyatın inkişafını temin ediptir ve 1996'ncı yıla kadar, eğer, Azerbaycan'da il be il iktisadiyat enirdisi aşağıya düşürdü. Yani, her il, geçen ildan aşağıda olurdusa, imdi, 1996'ncı yıldan her il kalkır, kalkır, kalkır.

Biz, Azerbaycan'ın neft petrol strategyasını yarattık. 1994'üncü yılda bilirsiniz ki, Azerbaycan büyük bir kontrakt imzaladı ve o kontraktla Azerbaycan'ın Hazer Denizinde olan neft yataklarının, Azeri çırak güneşli yataklarının 11 şirketle birlikte işlenmesine biz başladık. Bunu çok dünyada büyük aksisede yarattı ve buna asrın kontratı adını verdiler ve biz bu işe başladık. 1997'nci yılda, artık, oradan biz neft hasıl ettik. Biz, onu ihraç edirik ve Bakü-Supsa neft borusuyla, Petrol Borusuyla Karadeniz'e Gürcistan'ın Supsa Limanına ihraç edirik, bir de Rusya'nın Novorossisk Limanına ihraç edirik; ancak, biz o vakıta, o kontraktı imzalayanda da, esas ihraç borusu Bakü-Ceyhan borusunu orada karara almıştık ve öten illerde biz, bu varda işler görmüşük ve bilirsiniz ki, artık, bütün anlaşmalar imzalanıptır ve Bakü-Ceyhan, Bakü-Tiflis-Ceyhan indideylik, Bakü-Tiflis-Ceyhan neft borusunun indi inşaatına başlanır. Bir 5-6 ay, yaginki, bu proje, mühendis işleri edecek, ondan sonra, işte, inşaat başlayacaktır ve hemen o dediğim neft yatağından, yalnız oradan, gelecekte 60 milyon ton neft hasıl olup, ihraç olunacaktır.

Türkiye, bizimle bu varda hem beraber olup, Birinci Bakü-Ceyhan neft borusu Türkiye için de bizim için de önemli olup, hem iktisadi noktai nazardan hem de siyasi noktai nazardan; çünkü, bu bizi strateji noktai nazardan birbirine bağlı olupdu; ama, birinci kontrakt imzalananda, orada, Türkiye'nin de payı vardı, çok azıdı; 1,75. Sonra, Türkiye dedi ki "bizim de payımızı artırın." Hörmətli Hanım Tansu Çiller, o vakıtlar bu varda bene müracaat etti, heyet gönderdi, Azerbaycan'ın payından 5 faiz, men karar kabul ettim, Türkiye'ye verdik. (*Alkışlar*)

Ama, bununla iş bitmedi. Sonra, ikinci kontrakt, Şahdeniz yatağı var. Biz bilirdik ki orada çok gaz var, doğalgaz; ama, ne gadar, bu gadar olduğunu bilmiyorduk. Bir kontrakt imzaladık. Onda, ben, Türkiye'yi davet ettim, dedim "gelin, burada sermaye koyun, 10 faiz de siz götürün." Hemen o kontratta 10 faiz Türkiye'nin payıdır.

Ondan sonra, 2 kontraktta da yine Türkiye'nin büyük payı var. 1,75 paydan -1994'üncü yılda ben Türkiye'nin payını 35 faize galdırdım. (*Alkışlar*) Şimdi, Türk petroller şirketi Azerbaycan'da artık büyük bir petrol şirketi olupdur, petrol sahibi olupdur. Tahminen 460 milyon dolara kadar Türkiye sermaye koyup Azerbaycan'a; ama, o birinci kontrattan hemen o 6,75 payından artık 160 milyon dolar gelir alıktır, hele bu taze bir gelir almaya başlamışık, gelir alınacaktır.

Öbürleriyle indi Azerbaycan'da ne strageryası çok yükseklerle kalkıktır, 20 kontrat imzalanıktır. Bunların hangisinin için tahminen 60 milyar dolar sermaye koyulacaktır ve ne kadar petrol alınacak, ne kadar gaz alınacak, bunu indi demek mümkün değil; çünkü, eğer, biz Şahdeniz yatağından tahminen 400 milyar metreküp almak istediye, indi 1 trilyondan artık oluktur. Ona göre de indi Azerbaycan tek petrol yok, doğalgaz ülkesidir ve biz düşündük, bu gazi neydek; gazı da Türkiye'ye ihraç etmek lazımdır; çünkü, Türkiye'nin buna ihtiyacı var, bu bir. İkinci, Şahdeniz yatağında Türkiye'nin payı var, ona göre de Türkiye'ye ihraç etmek lazımdır ve ben memnunum ki, bizim apardığımız işler artık sona çattı. Dünen biz anlaşma imzaladık, hem hükümetlerarası anlaşma hem de ki algı-satgı hakkında anlaşma ki, Azerbaycan'ın gazı yine de Gürcistan üzerinden Türkiye'ye gelecektir. İlkın anlaşmada 6 milyar metreküp gaz gelecektir; ama, sonra, bunu 15-20 milyar metreküpe kaldırma var. Bana vaktiyle dediler ki, Türkiye'nin 50 milyar metreküp

gaza ihtiyacı var. İndi bunun büyük bir hissesini Azerbaycan temin eder ve temin edecektir. Burdan tabiidir ki, Azerbaycan gelirler götürecektir, Türkiye oradan pa-yından gelirler götürecektir; ama, aynı zamanda, Türkiye'nin ihtiyaçları temin olu-nacaktır. Bu, bizim petrol (neft) strategyamızın beş altı yılda apardığı strategyanın neticesidir ve artık, Azerbaycan'a, son beş yılda tahminen 6 milyar dolar sermaye koyulup-tur. Bilirsiniz, belki, sizin için 6 milyar dolar bir şey değil; çünkü, sizin ölçeğiniz büyüktür; ama, eğer, bizim bütçemiz 850 milyon dolardan ibarettirse, ta-savvur edin 6 milyar dolar yatırım, sermaye, Azerbaycan için ne kadar büyük bir iş-tir. Bunun 50 faizi hemen enerji sektörüne koyulup-tur; ama, 50 faizi ise bütün başka sektörler-e koyulup-tur. Yani, bizim iktisadiyatın inkişaf ettirilmesinde, birin-ci, bizim, ıslahatla toprakları biz gençlere payladık; indi, artık kentteserrufat meh-sulları, yani etti, süttü, yağdı falan bizim problemimiz yoktur. Kentçiözünü biliniyedir ve mehsul de artır.

Özelleştirme geçirttik; bütün ticaret özelleştirildi, bütün başka sahaların çok-u özelleştirildi. İndi, büyük fabrikalar, falanlar, onlar özelleştirilecektir. Bunların ne-ticesinde, indi, Azerbaycan'ın, mesela ticareti 98 faiz özel sektördadır; kentteserru-fat -siz tarım deyirsiniz- onun 98 faizi özel sektördadır; sanayi istihsalinin 40 faizi özel sektördadır; nakliyat-ta yük taşımalarının tahminen 60 faizi özel sektördadır. Yani, bir kısa zamanda, biz, birinci beş yılda yitirdik; çünkü, bunları yapabilmedik; ama, bu son beş yıl içerisinde çok süratle, hızla bunu ilerledik ve bunların netice-sinde bizim iktisadiyatımız inkişaf etti ve indi, mesela, eğer götürsek, geçen yılın, yani 2000'inci yılın göstergelerini umumî tahıl mehsul 11 faiz artırdık, kentteser-rufat mehsulları istihsalı tahminen 9 faiz artırdık, sanayi istihsalı tahminen 6 faiz artırdık. Eğer, geçmişte ilde, değil de, 20-25 faiz azalırsa, indi, biz, beş yıldaki ilbe-yin artırırık; ama, Azerbaycan'ın potensiyalı büyüktür. Eğer, biz, bu topraklarımızı iş-galden azat etsek. 1 milyon kaçgını, köçgünü biz yerlerine kaytarabilsek ve bu muharebe şeraitinden kurtulabilsek, Azerbaycan'ın iktisadiyatı çok inkişaf edecek-tir ve Türkiye'nin yakın dostu, gardaşı kimi, Azerbaycan daima Türkiye'ynen bütün sahalarda bir olacaktır, alakadar olacaktır. (*Alkışlar*)

Türkiye-Azerbaycan İktisadî Alakalar Komisyonu var, müşterek komisyon. Ben, o komisyonun bakanlarının hamisini bura getirdim. Onlar, bugün sabah, bö-yük bir toplantı geçirttiler ve aldığım bilgilere göre çok yahşi toplantı olup-tur. Ya-rın, İstanbul'da işadamlarıynan görüşecekler. Orada da, bizim bu iktisadî alakala-rın, yani, özel sektörle olan iktisadî alakaların ne yollan, ne güzel inkişaf ettirilmesi meselelerine bakacağım. Ancak, bunlar, benim size dediğim hayatımızın müspet cihetleridir, yani, pozitif cihetleridir; ama, negatif de çoktur. En negatif odur ki, biz, hele ki insanların hamisinin yaşayışını lazım seviyeye kaldıracabilmemişik. Biz de yoksullar da var, biz de çok ağır maddî vaziyette yaşayan insanlar da var ve bu pazar iktisadiyatı; yani, piyasa ekonomisi. Bu, aynı zamanda, bizim cemiyette tepegeleş-tirme melegetiriktir. Bazıları zenginleşip, bazıları orta seviyede yaşıyor; ama, bazı-ları çok fakir, siz deyirsiniz, şerayikte yaşıyorlar. Bizim karşımızda duran mesele, bunların hamisini halletmekti, çözmekti ve ben inanırım ki, biz, bunları etmişik ve edeceyiz ve bütün bu alakalarımızda, biz, Türkiye'ynen bir yerdeyiz. Türkiye, bizim için hem dosttu, hem gardaşı, hem dayak noktasıydı, hem arkadır. Bizim Kafkas Bölgesinde, bilirsiniz ki, durum çok iyi değil. Çünkü, Azerbaycan'ın komşularıyla, Ermenistan'la biz savaştayık, diğer komşularımızla münasebetlerimizde çok prob-

lemeler var. Ona göre, biz, dünyada, bizim bir numaralı müttefikimiz, bir numaralı dostumuz Türkiye'dir. (*Alkışlar*)

Bizim, Türkiye'nin kömeğine de ihtiyacımız var. Yani iksitadî noktayı nazarından burada bizim bir problemimiz yoktur, il be il bizim bu işler gidir ve gidecektir; ancak, siyasi noktayı nazardan, strateji noktayı nazardan ve Ermenistan - Azerbaycan konfliktinin hallolması noktayı nazarından, bizim, Türkiye'nin yardımına çok köme ihtiyacımız var. Bu barda men dünen de, bugün de apardığım danışıklarda durumu açık şekilde dedim. Men, son defa Paris'te Ermenistan Cumhurbaşkanıyla görüştüm, sonra birlikte biz, Chirac, Koçeryan, men görüştük, bazı varyantlara baktık; ama, o varyantların hiçbirisini biz kabul edebilmirik. Ona göre de, gerek Türkiye Minsk Kurpunun uzvi kimin, aynı zamanda bizim dostumuz, kardaşımız kimin, bir tek Azerbaycan için değil bu, bu Türkiye için de büyük tehlikedir, bütün Kafkas için de tehlikedir. Bunların hamisini aradan götürmek için biz birke faaliyette olmalıyık. Ermeniler, son vakıtlar, o bazı ülkelerin onlara ettiği yardıma göre, desteğe göre diasporasının güçlü olduğuna göre, artık çok... Biz de bir söz var, kuduruklar...

Bilmiyorum, bu söz sizde var, yoksa yok... Var mı?.. (*"Var, var" sesleri*) Kuduruklar... Mesela, onlar Fransa'da Parlamintte Türkiye'nin soykırımı hakkında karar çıkarttırdılar yahut da Amerika'nın Parlamintinde, bu Clinton devrinde, mesela orada artık ileriye gedildi, hâkimiyet değiştiğine göre, biraz duruldu. Başka ülkelere, İtalyan Parlaminti de çıkardı. Biz bunların hanlısına itiraz etmişik, protestimizi bildirmişik, her defa men beyanatlar vermişem, bizim Azerbaycan'ın Parlaminti, Milli Meclisi beyanatlar veriptir, Fransa'nın son kararı bizi çok hiddetlendirdi, bizi çok, çok rahatsız etti. Ona göre biz beyanatlar verdik, itirazlarımızı bildirdik. Men Paris'te olarken, Fransa'nın Cumhurbaşkanı Jacques Chirac'a, biz başbaşa konuşanda, ona özel itirazımı bildirdim, dedim *"siz ne yapırsız, ne için bunu edirsiniz?"* Sonra basın konferansında ona sual verdiler, o da bena dedi ki, *"Cumhurbaşkanı Haydar Aliyev, öz bu barda narazlığını, rahatsızlığını, öz protestini bena veriptir; ancak, bu, tek benden hâsılı olan bir şey değil, Parlamintin işidir; ama, doğrudan da o bena başbaşa zohbette deyip ki, "ben, Türkiye'nin dostuyam, yirmi yıldır Türkiye'nin dostuyam, bu benim elimden gelmiyor; yani, ben bunun karşısını alabilmirem."* Ne kadar samimîdir, samimî değildir bilmirem... (*Alkışlar*) Ama, bu sözleri o bena dediğine göre, ben de size çattıraram, Bu sözleri bena deyiştir. Mesela, Strazburg'da, biz, Avrupa Konseyine kabul olunanda, orada sual verdiler hemen, bu soykırım hakkında; suali de orada bir Azerbaycan gazetecisi vermiştir; ki, Koçeryan da buna bele bir anlaşılmaz cevap verdi. Ben ise dedim: *"Fransa büyük devlettir, istediği kararı çıkardabilir; ama, Türkiye de büyük devlettir..."* (*Alkışlar*) *"... İmdiiki zamanda, heçbir devletin, başka devletin işişlerine karışmak hakkı yoktur; ne için Fransa edir! Fransa beynelhalk hukuk normalannı pozur."* Koçeryan da oradaydı, basın konferansında, oradan dedi ki: *"İndi biz Avrupa Konseyindeyiz, indi biz demokratyadayık, ona göre bu mümkündür."* Ben ona cevap verdim, dedim ki:

"Bilirsiniz, birinci mümkün değil, ikinci, eğer siz hesap edirsiniz ki, 85 sene bundan önce, güya Türkiye Ermeniye karşı soykırım ediptir -ama etmeyipdir- o vakit ne Avrupa Konseyi vardır ne de demokrasi vardır. O vakde olan şeyleri bugünlen ölçüşmek olmaz."

Ben ona göre cevap verdim. Yani, bizim burada... Biz Türkiye'nin yanındayık, Türkiye'nen bir yerdeyiz; ama, aynı zamanda, ben bunu da bildirmek istiyem ki, bu kararların Türkiye'ye hiçbir tehlikesi yoktur, hiçbir rahatsızlık etmeyin, narahat olmayın, Türkiye büyük devlettir, Türkiye'nin güçlü ordusu var. (Alkışlar)

İmdi, bugün bena bilgi verirler ki, Kars Anlaşması var. Bilirsiniz, 1920'inci yılda Kars Anlaşması, orda Rusya'dır, Türkiye'dir, Azerbaycan'dır, anlaşma imzaları ve o anlaşmanın 60 illiğidir ya 80 illiğidir, 80 ili tamamı... Ermenistan'da bazı Taşnaklar mesele kaldırır ki, Kars Anlaşmasını iptal etmek lazımdır, bu, Türkiye'nin doğu hissesi Ermenistan'ındır, Ermenistan'a verilmelidir, Nahcivan Ermenistan'a verilmelidir ve başka şeyler. Yani, onlar, bazı yerlerden destek aldıklarına göre, onlar, buca yollara gedirler. Böyle bir zamanda, biz, daha da birleşmeliyiz, daha da bir yerde olmalıyık, bunların hamısına lazımı cevaplar vermeliyik. (Alkışlar) Biz ise hesap edirik ki, hiçbir Ermeniyeye karşı soykırım olmuyup; ama, Ermeniler, soykırımı yapıklar, hem Türkiye'de hem Azerbaycan'da. (Alkışlar)

1918'inci yılda, Ermeniler, Azerbaycan'da Azerbaycanlıları kırırdılar. Eğer, o vakıtlar, Kâzım Karabekir Paşa Nahcivan'a gelmeseydi, eğer, Türkiye'nin Kafkas ordusu Bakü'ye gelmeseydi, belki de Ermeniler, Azerbaycanlıların hamisini soykırmanın yok edeceydiler. (Alkışlar)

Hakikat budur; ama, bu tarihi -gelin, açık konuşak biz- biz, kamuoyuna, dünyaya çarptırabilirik; ama, onlar edirler. Yine de burada dost sohbeti gedir, ben, sizin vaktinizi belki alıram, ancak... Mesela, Chirac, bana ne dedi *"bilirsiniz, burada 600 bin-700 bin Ermeni yaşıyor; yani, Fransa'da. Onlar, Fransa Parlamenti'nin karşısına çadır kuruplar, oraya gelen parlament üyelerini, o çadıra tartırlar..."* Onlar da oy almak istirlir seçimlerde ve yakınlarda seçim olacaktır. *"...Onlarla konuşurlar, onlar da gelir oy verir soykırımına."* Ancak, o, bana dedi ki, *"Fransa'da çok Türk de var, oldukça çok Türk var; ama, Türkler hiçbir şey etmirlir."*

Amerika'da Ermeni diasporası var. Onlar, görürsünüz, her defa, hem Azerbaycan meselesini hem Türkiye meselesini kongrese kaldırır; ama, Amerika'da ne kadar Türkler var. Bes niye birleşmirlir? Bizim de halklarımızın bir çatışmayan cihet ondan ibarettir ki, biz, gücümüzü birleştirmirik, biz, bu şeylerde ileriye düşmirik. Onlar ileriye düşür ve dünyanın içtimayati aldatırlar; ama, bunlara bakmayarak, ben hesap edirem ki, hak, adalet bizim tarafımızdadır, Türkiye'nin tarafındadır, Azerbaycan'ın tarafındadır ve bundan sonra da böyle olacaktır. Biz, sadece bu hadiselerden ders almalıyık, bu hadiselerden netice çıkarmalıyık ve gücümüzü artırmalıyık, propagandamızı artırmalıyık ve devletlerimizi korumalıyık. Burada, yine de, Türkiye... Türkiye... Türkiye öndedir. (Alkışlar)

Aziz dostlar,

Biz, Azerbaycan'da, Türk dilli devletlerin tarihine, Türkiye'nin tarihine, Azerbaycan-Türkiye alakalarının tarihine büyük ehemmiyet veririz ve hususen Büyük Atatürk'ün irsinin öğrenilmesine; yani, araştırılmasına, ilmi cihetten taklit etmesine çok büyük önem veririz. Tabiidir ki, bu Ularda, Türkiye'de, bu barda çok işler görülmüştür; ama, hesap edirem ki; Büyük Atatürk'ün yarattığı ve bugünkü nesillere, gelecek nesillere koyduğu irs öyle büyük hazinedir ki, hele yüzyıl da bundan sonra o araştırmalar geçse de, onun hamisini ilim, kitap, başka yollarla meydana çıkarmak mümkün olmayacaktır. Ona göre de, ben, Azerbaycan'da ferman vermi-

şem ve Azerbaycan'da, Atatürk irsinin ve Türk halklarının tarihinin araştırılması için yeni bir merkez yaratmışam ve bu merkezin de fahri başkanı Azerbaycan Pre-sidentidir. *(Alkışlar)*

Güman edirem ki, biz, bu sahada da imkânlarımızı birleştirmeliyiz. Azerbaycan'da çok büyük alimler var, Türkiye'de çok büyük alimler var; bunlar, öz sayılarını birleştirmelidir, güçlerini birleştirmelidir ve biz, bundan sonra da, Türkiye'nin tarihi, Azerbaycan'ın tarihi, Türk dilli devletlerin tarihi, bunlar hakkında ve hususen Atatürk'ün irsi hakkında, daha da büyük eserler yaradıp, bugünkü nesillere ve gelecek nesillere yaptırmalıyız.

Aziz dostlar,

Men, çok memnunam ki, bugün, size, bu kürsüden hitap etmek bana nasip oluptur. Bu, benim için en hoşbak günlerden, hediyelerden biridir; çünkü, Türkiye'nin Büyük Millet Meclisi, geçmişte de bizim hafızamızda, en yüksek bir kurum kimi oluptur. Ben, genç yakıtlarımda kitaplarda okuyordum Türkiye'nin Büyük Millet Meclisi hakkında; ama, heyranlıkla okuyordum. Aynı zamanda düşünürdüm, ya Rab, men ne vakit bunu göreceğim, yoksa yok... Ama, men bunu gördüm. *(Alkışlar)* 1997'nci yılda, men, burada, sizin karşınızda hitap ettim, indi, yine, siz, bana bu imkânı verdiniz. Bunlara göre teşekkür edirem.

Bizim, parlamentler arası ilişkiler de inkişaf etmelidir. Hörmətli Başkanla, biz, bu arada sohbet ettik. Ben, onu ve Büyük Millet Meclisinin nümayende heyetini Azerbaycan'a davet ettim, Azerbaycan'ın Meclis Başkanı da buraya davet olunuptu, o da gelecektir; yani, bu imkânlardan da istifade etmişik ve istifade edeceğiz. Bir sözle: Türkiye-Azerbaycan dostluğu ebedidir, sarsılmazdır. *(Alkışlar)* Azerbaycan Halkı, bu dostluğu, bu gardaşlığı yüksek giymetlendirir ve bunu, özü için en önemli bir hal hesap edir. Biz, bu dostluğa sadık olacağız; biz, hem işe siznen bir yerde olacağız ve inanıram ki, siz de, hem işe Azerbaycan'nan bir yerde olacaksınız, Azerbaycan'ın teklenmesine yol vermeyeceksiniz, Azerbaycan'ın ağır problemlerinin, hususen Ermenistan işgalından Azerbaycan'ın kurtulmasına, siz, öz imkânlarınızı istifade edeceksiniz. Men size bir de teşekkür edirem ve deyerem ki, yaşasın Türkiye'nin Büyük Millet Meclisi... *(Alkışlar)* Yaşasın Türkiye Cumhuriyeti!.. *(Alkışlar)* Yaşasın Büyük Atatürk'ün yoluyla giden Türk Halkı, Türkiye Cumhuriyeti! *(Ayakta alkışlar)*

YİRMİBİRİNCİ DÖNEM

İKİNCİ YASAMA YILI

66. Birleşim
7 Mart 2000 Salı

Birinci Oturum
Açılma Saati: 15:00
Başkan : Başkanvekili Ali İllıksoy
Kâtip Üyeler : Şadan Şimşek (Edirne), Tevhit Karakaya (Erzincan)

Ürdün Kralı Abdullah Bin Hüseyin

Muhterem Başkan,
Sayın üyeler,
Muhterem hanımefendiler ve beyefendiler;

Hem şahsım hem de benimle beraber gelmiş olan delegasyon adına, Türkiye Büyük Millet Meclisine kabul edilmek ve burada, bu hitabı yapmak, çok büyük bir onur.

Meclisiniz, özgürlük, demokrasi ve hukukun üstünlüğü ilkelerini ayakta tutan Türkiye ve Türk Ulusunun tam bir yansıması olan bir kurumdur. Hem ulusunuzun hem halkınızın hem de ülkenizin, Ürdünlülerin kalbinde özel bir yeri vardır. Ortak dinimiz, tarihimiz ve kültürümüz, uluslarımız arasında kurulmuş plan olumlu ilişkilerin en önemli göstergesidir. Daha da önemlisi, ortak bir vizyonu ve bölgemizde ortak bir kaderi paylaşmamız, bugünün ve geleceğin güçlüklerine karşı ortak bir yaklaşım içinde olmamıza yol açmıştır. Bu ortaklık, Meclisinizin temsil ettiği herkes için, özgürlük ve eşitliğin sağlanması ilkeleri için geçerlidir. Aynı ilkeler, bizim sistemimizde de bulunmaktadır ve demokratik yapımız, aynı temellere oturmaktadır. Ortadoğu'da adil, sürekli ve kapsamlı bir barışın kurulması ve bu suretle, bölgedeki tüm tarafların istikrar ve güvenliğinin ve haklarının sağlanması ortak amacımızdır.

Devletler arasındaki, komşular arasındaki ihtilafların, barışçıl bir şekilde halledilmesine inanıyoruz ve kapsamlı bölgesel güvenliğin sağlanması konusunda, yepyeni bir anlayışı paylaşıyoruz ve bu hedefe ulaşabilmek için geçerli mekanizmaların yaratılmasında, aynı arzuyu paylaşıyoruz. Sosyal ve ekonomik kalkınma programları yoluyla, sürdürülebilir gelişmenin, bölgede ve bölge halkı için sağlanmasını istiyoruz. Ortak kaynaklarımızın en önemlisi su, enerji ve çevrenin de etkin bir şekilde kullanımını destekleyecek bölgesel planları destekliyoruz. Ayrıca, bölgesel ve bölgelerarası ilişkilere hâkim olacak yeni bir davranışlar yasasının kabul edilmesini uygun görüyoruz. Bu suretle, bölgedeki tüm insanı, siyasi ve medeni hakların sağlanabileceğine ve verimli bir devletlerarası ilişki ve işbirliğinin sağla-

nabileceğine inanıyorum. Bu şekilde, yepyeni bir barış ve mükemmeliyet dönemi başlayacaktır.

Türkiye, bu yeni paradigmanın şekillendirilmesinde çok önemli bir rol üstlenmektedir. Ülkeniz, iki medeniyet, kültür ve kıta arasında köprü olmakla kalmayıp, aynı zamanda, bölgesel düzeyde de, bir olumlu ekonomik etkileşim modeli sunmaktadır. Türkiye'nin komşularıyla ilişkileri, istediğimiz yeni çerçevenin nüvesini teşkil edebilir. Türkiye'nin ekonomik ve sosyal programlarının başarısı da, bu konuda, bize bir başlangıç platformu sağlayacaktır.

Ülkenizin ve halkınızın, deprem afeti sonrasında, büyük felaketin üstesinden gelebilmek için gösterdiği cesaret ve yetenek, acılarınızı sizlerle paylaşan herkesin hayranlığını kazanmış ve irade ve gücün bir örneği haline gelmiştir.

Serbest girişimcilik kültürünüz ve insan yetenekleriniz, büyük bir bölgesel ekonominin gelişmesi konusunda önemli yatırım taşları olarak kullanılabilir. Bu nedenledir ki, Türkiye, bu bölgenin gelecekteki siyasî ve ekonomik geleceğini şekillendirmede kritik ve önemli bir rol üstlenecektir.

Sayın Başkan, saygıdeğer üyeler;

Majesteleri merhum Kral Hüseyin'in hükümrânlığı sırasında, iki ülkemiz arasındaki ilişkiler karşılıklı saygı ve koordinasyona dayanan bir örnek oluşturmuştur. Sizleri temin ederim ki, ben de, aynen merhum babamın Türkiye ve kardeş Türk Halkına karşı duyduğu aynı derin saygı, hayranlık ve derin duyguları paylaştığımı burada ifade etmek isterim ve merhum Kral Hüseyin'in mirasını da aynen devam ettireceğimi bilmenizi isterim. (*Alkışlar*)

Merhum Kralımızın mirası, mantığın, barışın ve uyumun, ihtilaflar ve rekabetlerin üstesinden gelmesi ilkesine kuruluydu. İşte, bu miras, Ürdün ile eşdeğer hale gelmiştir ve bizim uluslar arası düzendeki davranışlarımıza zemin teşkil etmektedir. Bu misyon, bizi, Filistinli kardeşlerimize karşı sorumluluklarımızı devam ettirmeye çağırmaktadır, aynen, geçmişte, onlara, sığınak, imkân ve eşitlik sağladığımız gibi. Aynı zamanda, Kudüs'teki kutsal mekânlar, Kudüs, Filistin ve Filistinliler için adalet yerine gelinceye kadar da sorumluluklarımızın bilincinde olmamızı gerekli kılmaktadır. Bugün, bir barış süreci başlamıştır. Bu barış sürecinde bizim rolümüz ve modelimizin iki tarafın da birbirlerini partner olarak görmelerine katkıda bulunduğundan onur duyuyoruz; ancak bu şekilde bölgemizde istikrar, güvenlik ve refah sağlanabilir.

Sayın Başkan,

Muhterem hanımefendiler, beyefendiler;

Türkiye, bizimle birlikte istikrarlı bir Ortadoğu yaratma hayalini paylaşmaktadır. Bu bölgede barışın tesisinde Türkiye'nin rolü hayatidir. Çünkü, Türkiye, bu bölgenin ayrılmaz bir parçasıdır. Biz de, sizlerle olduğu gibi tüm bölgede; Lübnan'da, İsrail'de, Ürdün'de, Filistin'de, Suriye'de nerede olursa olsun, halklarımız için daha iyi bir gelecek istiyoruz. İnsanlarımız daha iyi bir yaşamı hak ediyorlar. Hem kendileri, hem çocukları için haklarının ve güvenliğinin garanti altına alınmasını istiyorlar. Çok geç kalmadan, her tarafa barışı hâkim kılmalıyız; çünkü, barış süreci, gayri kabili rücu bir süreçtir ve son birkaç yıl içinde bunun olma-

ması halinde neler olabileceğini gördük. Medeniyetin beşiğine, yeniden uzlaşma ve uyum içinde yaşama şansı verilmelidir. İşte, bu insanî unsurlar üzerine bina edilecek barış için, Ortadoğu'da yaşayan kadınların ve erkeklerin de etkileşimine ihtiyacımız var; bunun için de siyasî ve ekonomik yatırımlara ihtiyacımız var; eğer, siyasî ve ekonomik işbirliği ve entegrasyon konusunda sürdürülebilir bir model yaratmak istiyorsak. Tabii, bunun için, gerçek liderlere, gerçek vizyon sahibi insanlara ihtiyacımız var. Önümüzdeki yıllarda karşılıklı çatışmalardan ve savaşlardan vazgeçip, birlikte ekonomi, kültür ve teknoloji alanlarında mükemmelliğin peşinde koşmalıyız.

Hanımfendiler, beyefendiler

Bizim, işte bu nedenle geleceğimiz, ulusunuz ile ayrılmaz bir şekilde bütünleşmiştir ve sizinle gerçek bir partnerliği paylaşıyoruz. Tarihî ve kültürel bağlarımız da, bunun için gerekli platformu sağlamaktadır; ancak, sosyal ve ekonomik paradigmlar sürekli olmalıdır, güçlü olmalıdır. İşte, bu ziyaret sırasında, ülkelermiz arasındaki o çok özel ilişkiyi güçlendirme amacını taşıyorum ve bu gerçek partnerlik konusunda her iki tarafın da taşımakta olduğu iyiniyeti bir kez daha vurgulamak istiyorum.

İlişkilerimizin kültürel boyutu da dünyaya bakışımızın ve geleceğe bakışımızın benzerliğini tayin etmektedir. Barışçıl bir şekilde birlikte yaşamak ve tüm insanlıkla barış ve işbirliği içinde olmak mesajımızdır ve hedefimizdir. İşte, bu mesajı, bugün burada modernlik, kültür, medeniyetin evrensel barış, uyum ve mükemmelliyet değerleriyle birleştiği bu mekânda sizlere aktarmaktan çok büyük bir onur duyuyorum. Teşekkür ederim. *(Ayakta alkışlar)*

YİRMİBİRİNCİ DÖNEM

İKİNCİ YASAMA YILI

81. Birleşim

14 Nisan 2000 Cuma

Birinci Oturum

Açılma Saati: 15:00

Başkan : Başkanvekili Mehmet Vecdi Gönül

Kâtip Üyeler : Vedat Çınaroğlu (Samsun), Tevhit Karakaya (Erzincan)

Polonya Cumhurbaşkanı Aleksander Kwasniewski

Sayın Meclis Başkanı, Sayın milletvekilleri, hanımefendiler ve beyefendiler...
(Alkışlar)

Ben, bugün, burada, Türkiye Büyük Millet Meclisinde sizlere hitap ediyor olmaktan büyük bir onur duymaktayım. Türkçem de çok kötü değildi umarım, girişte yaptığım konuşmamda. Gördüğüm kadarıyla, Polonya'nın menfaatları ve rolünü düşünecek olursak, günümüzün Avrupasında Türkiye ve Polonya arasındaki ilişkileri de düşünecek olursak, aramızdaki dostluğun pek çok kanıtını bulma imkânımız mevcuttur. Bugün, Ankara'da, burada, Türkiye Büyük Millet Meclisinde, hepinize, Polonyadan, Türk müttefiklerimize, arkadaşlarımıza, dostlarımıza derin sevgiler ve selamlar getirdim. Sizleri, Türk-Polonya Dostluk Grubu adına, bütün Polonyalıları adına, siz parlamenterleri saygıyla selamlamak istiyorum.

Hanımefendiler, beyefendiler;

Bizler, artık, yeni uluslararası ittifakların olduğu bir dönemde yaşıyoruz. Görüyoruz ki, Avrupa'da büyük değişiklikler, önemli değişiklikler meydana geliyor, ortaya çıkıyor. Bazen bu değişikliklerin sürati istediğimiz kadar olmasa da, yine de bu değişiklikleri gözlemlemekteyiz. 2000 yılında, görüyoruz ki, Avrupa yeni baştan inşa edilirken, yeni yüzyılın gerçekleri de, önümüzde, görmemiz gerektiği şekilde, açık ve net bir şekilde durmaktalar. Topluluk içerisindeki ülkeler, farklı kültürlerden, farklı toplumlardan gelerek, ortak demokratik değerler ve serbest piyasa ekonomisini oturtmak için, Akdeniz Bölgesinden İskandinavya'ya, Atlantik'ten Karadeniz'e kadar, ortak bir formasyon oluşturmaya çalışmaktalar. Yine de, Avrupa'ya kuşbakışı bakacak olursak, Avrupa'nın tarihine ve de bugünkü Avrupa Birliği'ne bakacak olursak, Avrupa Birliği dediğimiz gerçek, sadece bizim hedefimiz değil, kaderimizdir de aynı zamanda. En azından, görüyoruz ki, önümüzde iyimser senaryolar bulunmaktadır. Dolayısıyla, bizim yapmamız gereken, refah içerisinde, güvenli, istikrarlı bir Avrupa'yı düşlemek ve bu amaca yönelik hareket etmektir.

Avrupa Birliğinin karşısında bulunan esas önemli meselelerden bir tanesi, 20'inci Yüzyılda, Avrupa Birliği içerisindeki sınırları ortadan kaldırmak ve yavaş yavaş doğruya doğru ilerlemek; ama, Avrupa, eğer, bu birliği mümkün olan ve gerçekleşmesi gereken süre içerisinde gerçekleştirmeyip, gerektiğinden fazla yavaş davranacak olursa, başarı, istikrar ve Avrupa Birliğinin ortaya çıkması gölgelemecektir. Görüyoruz, ki, bu entegrasyon sürecinde Kuzey Atlantik, yani NATO, çok önemli bir rol oynamıştır. Geçtiğimiz kırk yıl içerisinde Yalta sonrasındaki ayrılmayı da düşünecek olursak, çok önemli bölünmeler ve karşılıklı kutuplaşmalar olduğunu görüyoruz ve tabii ki, bu da NATO'ya çok önemli görevler vermiştir. Görmekteyiz ki, Türkiye, bu sürece önemli katkılarda bulunmuştur. Türkiye'nin katkıları hem siyasi hem de askeri alanda olmuştur. 1989'dan sonra ortaya çıkan tarihi değişiklikler, Orta ve Doğu Avrupa'da NATO'nun da karşı karşıya bulunduğu yeni değişiklikleri de beraberinde getirmiştir. Yalta sonrası bölünmeden sonra, Avrupa'da ortak güvenlik ve istikrar anlamında ve demokratik değerler anlamında çok önemli gelişmeler yaşanmıştır.

Bizler, Polonya, Çek Cumhuriyeti, Macaristan olarak çok önemli değişiklikleri bu süreç sonrasında başlattık ve Polonya, bölgesinde bir lider olarak bu değişikliklerin başını çekti. Hukuk devleti, demokrasi ve NATO'nun değerlerini yerleştirebilmek için devlet politikası olarak ortak değerleri savunduk ve bütün bu ülkelerin kaydettiği gelişmelerde önünü çektik. İttifakı, bizler, ortak değerlerimizi temsil eden bir kurum olarak görmekteyiz ve tarihi geleceğimizden bu yana görüyoruz ki, her zaman yerimiz bu ittifak içerisinde olmuştur.

Türkiye'yle her zaman bizler tarihten gelen bir ortak geçmişi paylaşıyoruz. Polonya, artık NATO üyesidir ve Türkiye'nin de müttefikidir ve Türkiye'nin de desteği sayesinde bu gerçekleşmiştir. Bizler geçmişte çok zor dönemleri beraber geçirdik ve örneğin, Kosova'da çok ciddi sorunlar yaşandı; fakat, beraberce bu sorunların üstesinden gelindi, askeri anlamda işbirliği yaptık. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin önünde bugün bu konuşmayı yaparken, sizlere bu alanda vermiş olduğunuz kararlardan dolayı tekrar teşekkürlerimi sunmak istiyorum; teşekkür ederiz. *(Alkışlar)*

Polonya, bu anlayışı, dostluğu, Türkiye'nin bize göstermiş olduğu desteği son derece iyi bilmektedir. Bizler, aynı zamanda, ilişkilerimizde bonkör olmuştur, birbirimize karşı her zaman sorumlu ve ileri görüşlü olmuştur ve stratejik düşünme yöntemini her zaman tercih etmişizdir ve Avrupa içerisinde bulunan Polonya'ya karşı, bize karşı Türkiye'nin göstermiş olduğu dayanışma, her zaman altı çizilecek bir dayanışma olmuştur.

Polonya, NATO içerisinde rolünü her zaman yerine getirecek, sorumluluğunu yerine getirecek bir ülke durumundadır. Bunu, zaten, yakın geçmişimizden de görmemiz mümkündür. Avrupa Atlantik Güvenlik Bölgesinde, istikrar ve demokrasinin ihtiyaçları neyi gerektiriyorsa, açıklık politikaları neyi gerektiriyorsa, Polonya bunları gerçekleştirmek için elinden geleni yapacaktır. Polonya ve Türkiye'yi birbirine bağlayan hususlara bakacak olursak, sadece coğrafi yerimiz değil, aynı zamanda, ittifak içerisindeki rollerimiz ve tecrübelerimizdeki ortak paylaşımlar ve karşılaştığımız zorluklara karşı gösterdiğimiz hassasiyet, bizi birbirimize yaklaştıran ortak noktalardır. Polonya, gelecekte de, her zaman, ittifaktaki diğer ülkelerle olduğu gibi, Türkiye'yle de, üyeliği anlamında, aynı dayanışmayı göste-

receğine emindir. Polonya, bütün Avrupa'nın ortak menfaatlerinin ne olduğunun bilincindedir ve bu alanda hareket etmeyi de amaçlamaktadır.

Hanımfendiler, beyefendiler;

Türkiye ve Polonya arasındaki ilişkilerimiz, sadece son yılların emeklerinin bir neticesi değildir, tarihin derinliklerine kadar uzanmaktadır. Bizler, bu yıl iki önemli yıldönümü kutladık. Bunlardan birincisi, Osmanlı imparatorluğunun 700'üncü kuruluş yılıydı; diğeri ise, Polonya'nın 1000'inci yıl kutlamalarıydı ve her iki kutlama da Batı Avrupa kültürüne önemli katkılarda bulunmuştur ve görüyoruz ki, bizim ortak geçmişimiz 600 yıla dayanmaktadır, Polonyalıların ve Türklerin geçmişi. İlk Polonya heyeti Türkiye'yi 1414 yılında ziyaret etmiştir; ülkelerimiz arasında ilk ittifak anlaşması 1533 yılında imzalanmıştır. 300 yıl boyunca Polonya ve Türkiye ortak sınırları paylaşmışlardır; yani, bu, tabii ki, tarihte yer almış olan şeylerden bahsediyorum.

Tarihi açıdan konuşacak olursak, aramızdaki bağlantıların zaman zaman çekişme ve mücadeleye geçtiğini de görebiliriz; ama, yine de kendi içerisinde karşılıklı birbirimizi takdir etmek ve karşılıklı girişimlerimizi yakından saygıyla izlemenin olduğunu görürüz. Birbirimizin savaş becerilerini her zaman takdir etmişizdir ve birbirimizin becerileriyle ilgili daha fazla bilgi toplamak için her zaman gayret sarf etmişizdir. Böylelikle, ülkelerimiz arasında kültürel yakınlaşma gerçekleşmiştir.

Hiçbir zaman biz geçmişini unutmuyoruz. Polonya için trajik zamanlar gündeme geldiği zaman, Türkiye her zaman bizim dostumuz olmuştur. 1768 yılında, Türkiye, Polonya'nın bağımsızlığını savunmuştur. Ülkemiz, Avrupa haritasından silindiği dönemde, son derece önemli olarak, yüce divanda her zaman şu soru sorulmuştur: Lehistan temsilcisi geldi mi divana? Bunu asla unutmadık.

Türkiye ve Polonya arasındaki ilişkileri düşünecek olursak, Polonyalılar için Türkiye her zaman bir ikinci yuva olmuştur. Yine, aynı şekilde ikinci yuva olarak Türkiye'yi benimseyenler ve sizin kültürünüze de katkıda bulunmuşlardır, örneğin, Konstanty Borzecki, yani, Mustafa Celalettin Paşa Türk tarihi içerisinde yerini almıştır. Yine, aynı zamanda çok önemli Polonyalı şairlerden Adam MMickiewicz İstanbul'un yanında bulunan Polonezköy'de yerleşmiştir ve ilişkilerimizin bir sembolü olarak çalışmalarını orada devam ettirmiştir. 19'uncu Yüzyıldaki siyaset bilimcilerden Adam Czartoryski bakacak olursak, şöyle demektedir: *"Türkler, bizi, biz Polonyalıları en iyi tanıyan millettir; onlar, Polonyalıların değerini bilip, kalpten bize destek veren kişilerdir."*

Saygıdeğer milletvekilleri,

Polonya ve Türk milletvekilleri arasındaki ve devletleri arasındaki ilişkiler, 20'nci Yüzyılda özellikle önem kazanmıştır. Polonya tekrar bağımsızlığını kazandığında, Türkiye, çok ciddi bir adım atmış ve kendisi de reformlarını gerçekleştirirken, ikili görüşmelerimiz, ikili ilişkilerimiz başlamıştır. Mustafa Kemal Atatürk'ün Türkiye Cumhuriyetini kurduğu dönemde, bu ikili ilişkiler de yavaş yavaş tekrar gelişmeye başlamıştır. Bugün, bizler, ortak geçmişimiz ve tarihimizin zenginliğinden yola çıkarak, ilişkilerimizde yeni bir sayfa açmaktayız.

Hanımfendiler, beyefendiler;

İzninizle, bizleri uluslararası platformlarda da bir araya getiren bu ilişkilere değinmek isterim.

Daha önce de söylemiş olduğum gibi, Orta Avrupa'da ve Doğu Avrupa'da çok büyük değişiklikler gerçekleşmeye başlamıştı. Biliyoruz, 1980 yılının ağustos ayında Polonya'da ortaya çıkan isyanlar ve daha sonra 1989'daki yuvarlak masa görüşmeleri, son derece hayati önem taşıyan, tarihi önem taşıyan reformların başlangıcını teşkil etmiştir. Bugün, Polonya'da, bizler, demokrasi ve hukuk devleti kavramlarını oturtuyoruz, sivil toplumun güçlü unsurları olan özgür medya, yerel hükümetler ve halkın katılımıyla ve sivil toplum kuruluşlarının katılımıyla, yeni bir sistemi başarıyla oturtmaya çalışıyoruz. Bizler, ekonomik başarıyı ve sivil hayattaki başarıyı, yaşam standardını yükseltecek değerler olarak, beraberce götürmeye çalışıyoruz. Artık, son yedi yıldır, ekonomik reformlarımız ve büyüme hızımızla, Avrupa içerisinde en süratli büyüyen ülkeler içerisinde yer alıyoruz ve 40 milyonluk pazar oluşturarak Avrupa içerisinde çok önemli bir yatırım kapasitesi haline getirdiğimiz ülkemiz, şu anda 40 milyar dolarlık bir yabancı yatırımı ülkemize çekmiş bulunuyor. Bizimle ortak çalışmalar, girişimler içerisinde bulunan, ekonomik alanda çalıştığımız ülkeler içerisinde, Batı Avrupa ülkelerinin yanı sıra Amerika Birleşik Devletleri bulunmaktadır. Amerika Birleşik Devletlerinin yanı sıra, Almanya, Fransa'yla çok yakın ilişkilerimiz mevcuttur ve aynı zamanda, İngiltere, İtalya ve diğer Avrupa Birliği ülkeleriyle de ilişkilerimizi geliştirmeye çalışmaktayız.

Son iki yıldır Birlikle üyelik görüşmelerimiz devam etmektedir ve ümit ediyoruz ki, gerekli reformları gerçekleştirerek bu üyeliği gerçekleştireceğiz ve bizler, 2002 yılının sonuna doğru Birliğe tam üye olmayı amaçlıyoruz.

Aynı zamanda, Çek Cumhuriyeti, Macaristan ve Slovakya arasındaki ilişkilerimiz çerçevesinde, SEFTA olarak adlandırdığımız serbest ticaret bölgesinin kurulmasını da gerçekleştirmekteyiz. Bizler, aynı zamanda, Litvanya'yla da çok örnek ilişkiler içerisindeyiz; Estonya ve Letonya'yla da bu ilişkilerimizi geliştiriyoruz. Ukrayna'yla zaten stratejik ortaklık çalışmalarımız yürümektedir.

Bizler, Rusya'yla da ilişkilerimizi işbirliği anlamında gerçekleştirmeyi amaçlıyoruz ve ekonomik reformlarımızı bu alanda geliştirmeyi amaçlamaktayız. Bizler, bölgesel işbirliği anlamında, ilişkilerimizi, Orta Avrupa, Doğu Avrupa, Kafkaslar, Karadeniz Bölgesi ve Hazar Denizi, Baltık Denizi Bögesinde de geliştirmeyi amaçlamaktayız.

Hanımfendiler, beyefendiler;

Polonya ve Türkiye, artık, giderek artan şekilde birbirine yaklaşan iki dost ülkedir. NATO'daki ortaklığımızdan sonra, karşılıklı işbirliğimizin gelişeceğine dair de ümitlerimiz mevcuttur. Parlamentolar arasında yakın bir işbirliği vardır ve aynı zamanda da Varşova'da Reform Plaza ve aynı zamanda ticaret merkezimizde Türk antreprenörleri, girişimci ruhlarını sembolize edecek girişimlerde bulunmaktalar ve de iş bağlantıları geliştirmektedirler.

Yine, önümüzde, bununla da yetinmeyip, açabileceğimiz daha pek çok kapı vardır ve işbirliğimizi geliştirebiliriz. Bunlar enerji sektöründe, madencilik sektöründe, armatörlük sektöründe ve aynı zamanda, savunma sanayiinde gerçekleştirilebilir ve bunun yanı sıra, taşımacılık sektöründe, altyapı sektöründe de gerçekleştirilebilir.

Her yıl, Türkiye, aşağı yukarı 60 bin Polonyalı turist tarafından ziyaret edilmektedir ve bilim kültür alanında da karşılıklı paylaşımlarımız mevcuttur. Örneğin, geçtiğimiz yıl, Ankara'da çok önemli bir sanat sergisi yer almıştır; şu anda, aynı

sergi Varşova'da yer almaktadır. Polonya, Türkiye'nin Avrupa içerisindeki yerinin öneminin bilincindedir. Geçtiğimiz yıllar içerisinde, Türkiye, demokratik değerlerin Avrupa'da savunulması konusunda çok önemli roller oynamıştır ve Avrupa'nın güneydoğu kanadında Avrupa'yı koruma rolünde çok önemli görevler üstlenmiştir. Avrupa, hiçbir zaman, Türkiye olmaksızın, tam anlamıyla bir Avrupa sistemini oturtamazdı ve Türkiye, hiçbir zaman, Avrupa'yı bu anlamda yalnız bırakmadı; dolayısıyla, Polonya, Türkiye'nin bütün çabalarını takdirle, şükranla karşılamaktadır.

Polonya ve Türkiye, Avrupa'da istikrara katkıda bulunmuş ülkeler olarak yer almaktadır ve bu anlamda bölgesel perspektifler açısından da ileride daha fazla yapabileceğimiz şey olduğuna inanıyoruz. Her iki ülke de, OECD'ye üye olan ülkeler olarak, dünya piyasalarında en fazla büyüme potansiyeli gösteren ülkeler olma özelliğini taşımaktadır; komşularımıza bu anlamda yol göstermekteyiz ve ilham vermekteyiz. Stratejik seçimler yapılması konusunda, reforma yönelik çalışmalar yapılması konusunda bölgemizde de örnek teşkil etmekteyiz.

Bizler, siyasî ve kültürel açıdan köprü olan ülkeleriz. Polonya, Batı ve Doğu arasında; Türkiye, Avrupa ile Asya arasında köprüdür. Avrupa'nın, bu gerçeği göz önünde bulundurmamasını düşünmek mümkün bile değildir. Polonya, bu çerçevede, Helsinki zirvesi sonrasında kararları büyük bir memnuniyetle karşılamıştır ve Avrupa Birliğine aday ülkeler çerçevesinde Türkiye'nin de yer almasının ve müzakerelerin bu çerçevede başlatılmasının çok önemli olduğunu düşünmektedir.

Bugün, Türkiye'de, görüyoruz ki, bir egoizm virüsü gündeme gelmektedir. Herkesin, tabii ki, kendine ait problemleri vardır; Polonya'nın vardır, Türkiye'nin kendi problemleri vardır, Avrupa Birliğinin de kendine ait sorunları, problemleri vardır; fakat, önemli olan, bu problemlerden dolayı, bir süreci, entegrasyon sürecini yavaşlatmamaktır. Bu sorunların mevcudiyeti, entegrasyon sürecinin yavaşlatılması için bir özü, bir mazeret olamaz.

Değişikliklere karşı direnç göstermek, değişmemek, Avrupa'nın hayrına olmayacaktır; dolayısıyla, Avrupa Birliği için önemli olan, gelecekteki üyeleriyle mümkün olduğunca süratle entegrasyon sürecini gerçekleştirmesidir. Dolayısıyla, bu amacımız göz önünde bulundurularak, Avrupa Birliği çerçevesinde, Avrupa projeleri gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Biliyoruz ki, Birliğin esas amacı dayanışmadır. Dayanışma da, Birlik içerisindeki ülkelerin kendi içlerinde uyumlu hareket edebilmelerini gerektirmektedir. Bu çalışmalar, sadece Avrupa Birliğinin tarihteki başarılarını kapsamamaktadır; ama, aynı zamanda, Birliğin üyesi olanlar ve Birliğin dışında bulunan ülkeleri de, daha güvenli, daha demokratik, daha refah içerisinde yaşayan bölgeler haline getirebilmektedir. Polonya ve Türkiye, işte bu amacı gerçekleştirecek olan ülkelerin başında gelmektedir. Yeni yüzyılın başlangıcında, bütün amaçlarımızı gerçekleştirebileceğimiz yeni fırsatlar önümüze çıkmakta., Bizler Avrupa'ya inanıyoruz ve siz, Avrupa tarafından ihtiyaç duyulan bir ülkesiniz. *(Alkışlar)*

Çok teşekkür ediyorum dikkatle dinlediğiniz için ve hepinize, hanımefendiler, beyefendiler, saygıdeğer Türk parlamenterleri, hepinize ayrı ayrı başarı dileklerini sunmak istiyorum. Ümit ediyorum ki, ortak çalışmalarımız, ortak amacımız, Türkiye ve Polonya için ve ortak Avrupa geleceği için faydalar sağlayacaktır. *(Ayakta alkışlar)*

YİRMİBİRİNCİ DÖNEM

İKİNCİ YASAMA YILI

85. Birleşim

23 Nisan 2000 Pazar

Birinci Oturum

Açılma Saati: 14:00

Başkan : Yıldırım Akbulut

Kâtip Üyeler : Şadan Şimşek (Edirne), Melda Bayer (Ankara)

Türkmenistan Cumhuriyeti Meclis Başkanı Sahad Muradov

Sayın Cumhurbaşkanı, Sayın Meclis Başkanları, Sayın milletvekilleri,

Kardeş Türk Halkı; bugün, Türkiye’de, onun güzel başkentinde, burada, Türkiye Büyük Millet Meclisinin yeni salonunda sizlerle olmak büyük bir mutluluktur. Bizleri burada buluşturan bu vesilenin önemi çok büyüktür. Türk Halkına, her zaman aydın yol gösteren, Büyük Atatürk’ün yarattığı Türkiye Büyük Millet Meclisi 80 yaşında; bu nasıl gurur verici bir olaydır. Bir millet yeniden doğarak 80 yaşına gelmiştir. Milletler, onların kurumları, devletler, ne kadar çok yaşarlarsa, o oranda da gençleşmektedirler. Onların kısmetine, çok yaşayıp, çok işler yapıp büyük tecrübe sahibi olmak, halkı refaha yönlendirmek çıkmıştır. Kardeş Türk Halkının Büyük Meclisi aynı yolla gelişmeleri katederek bugüne gelmiştir.

Türkmenistan Cumhurbaşkanı Sayın Türkmenbaşı, Türkiye Büyük Millet Meclisinin açılışının 80’inci yıldönümü dolayısıyla, devletin Cumhurbaşkanı, Meclis Başkanını, Başbakanını, tüm milletvekillerini, kardeş Türk Halkını tebrik ediyor. Meclis Başkanlarının hepsi adına, burada konuşup, tebrikleri sunmaya beni görevlendirdiler. Hepimiz, bu sıcak kutlamalara katılıyoruz. İlklerin her zaman için heyecanlı ve onur verici olaylar olduğu herkes tarafından bilinmektedir. Böyle olayların temelinde ise, herhangi bir başlangıç olması önemlidir. Türkiye Büyük Millet Meclisi bugün bize, 23 Nisan 1920 tarihindeki o günkü sevinci yaşatmaktadır. Aslında o günün mukaddesliği, hepimizin buraya toplanmamıza vesile olmuştur. Büyük Atatürk’ün liderliğinde, Türk Halkının kaderini belirleyecek yeni Meclisin temeli atılmıştır. O günden itibaren, Türkiye’de çağdaşlığa el uzatan halkı, aydın geleceğe davet eden zaman başlamıştır. Onların hepsinin temelinde ise, Türk Halkının kanla, terle ulaştığı millî egemenliği vardır. Tarih sayfaları, Türk Halkının vatanın ve milletin bağımsızlığına kolay erişmediğini her zaman hatırlatmaktadır.

Biz, Türkiye Büyük Millet Meclisinin, 80 yıldan beri kardeş Türk Halkının millî egemenliğini, hürriyetini korumak ve geliştirmek yolunda büyük tecrübelerle sahip olduğunu bilmekteyiz. Türkiye Büyük Millet Meclisinin başına taç etti-

ği inancı nedir diye soranlara, Türk Halkının Büyük Oğlu Atatürk'ün "egemenlik kayıtsız şartsız milletindir" sözlerini hatırlatmak yeterlidir. Bu sözleri, bu büyük kurul, bahtiyarlığın tacı etmektedir.

Bağımsızlık, her devlet için çok önemlidir; onun kan damarıdır, kalbinin atmasıdır; ama, bu, yeni bağımsızlığın, özgürlüğün tadına varan devletler için daha da önemlidir. Onların bütün varlığıdır, büyük gurur kaynağıdır. Geçen yüzyılın son on yılında, eski Sovyetler Birliğinin sınırları içinde birkaç bağımsız devlet olmuştur. Eski imparatorluğun yıkılmasıyla, dünyada ve bölgede tamamen yeni dengeler oluşmuştur. O devletlerin arasında bağımsızlığını kazanan devletlerden biri de Türkmenistan'dır.

Büyük siyasi olaylar, kardeş Türkiye'nin hayatını da etkilemiştir. Türkmenistan'ın bağımsızlığını ilk olarak tanıyan da, Türkiye Cumhuriyeti olmuştur. Kısa zaman içinde iki devletin arasındaki ilişkiler gelişmiş, bu seviyelere ulaşmıştır. Bu dünyada karşılıklı ilişkilerin ve işbirliğinin örnek alınacak yeni bir tarafı olduğunu söylersek yanılmayız. Onun en büyük kanıtı budur. Dünya, her şeyden fazla dostluğa, kardeşliğe muhtaçtır. Türkmen ile Türk Halkının arasında ise, bu ilişkinin en güzel örneği sergilenmektedir. Türkmenistan ile Türkiye'nin arasındaki işbirliği, bunun en güzel örneğidir. Bu anlatımı, Sayın Cumhurbaşkanımız Saparmurat Türkmenbaşı'nın sözleriyle daha da pekiştirmek mümkündür: *"Biz, bir millet, iki devletiz."*

Türkmenistan ile Türkiye arasında, geçen sekiz dokuz senede büyük bir yol katedilmiştir. Bu, çeşitli alanlarda da öyle olmuştur. Biz, artık, bu işbirliğinin meyvesini tüm alanlarda görebiliyoruz. Devlet büyüklerimizden bilim adamlarımıza kadar kardeşlik, dostluk ilişkileri her yıl daha da yakınlaşmaktadır. İki yurdun Meclislerinin arasındaki ilişkilerimizde de durum böyledir. Çeşitli dönemlerde de, biz, milletvekilleri, karşılıklı ziyaretlerde bulunup, tecrübe ve fikir alışverişlerini devamlı hale getirdik.

Geçen yüzyılda yeni oluşan bağımsız devletlerin kendi ayakları üzerinde durmak için sarf ettiği çabalar, o günlerde kaldı. Önderinde, herkes için umutlu bir gelecek vardır. 21'inci Yüzyıl, tamamıyla, kendini insanlık hizmetine adamaya hazırdır. Bu yüzden, halklar, ondan çok şey bekliyorlar. Örneğin, Türkmen Halkı, Cumhurbaşkanımız Saparmurat Türkmenbaşı'nın liderliğinde, 21'inci Yüzyıla "Türkmenlerin altın asrı" demektedir. *(Alkışlar)* Amaç, insanların niyetinden, maksadından başlayarak, eline aldığı taşı toprağı bile altına çevirmektir. Halkın sosyal durumu, medenî seviyesi, yollar, binalar, konutlar, bunların hepsi, altın asrın kaynağıdır. Şimdiden, yurdun tümünü birbirine bağlayan demiryolları, otoyollar hızlı bir şekilde inşa edilmeye başlamıştır. Bunları örnek vererek, Türkmenistan'ın bağımsızlığının pekişmesi gibi bir kutsal görevde, Türkiye Cumhuriyetinin her zaman yanımızda olduğunu vurgulamak istiyorum. En önemli şey, bizim niyetlerimizin, amaçlarımızın denk gelmesidir. Bütün dünya, yeni yüzyılda, kendine gereken en önemli şeyin barış, kardeşlik, dostluk olduğunu tekrar göz önüne getirecektir. Bu işte, Türkiye Cumhuriyetinin büyük tecrübesi bulunmaktadır. Büyük Atatürk yeni nesle "Yurtta sulh, cihanda sulh" diyerek vasiyetini bildirmiştir.

Artık dokuz yaşını doldurmakta olan Türkmenistan'ın resmî bir ayrıcalığı bulunmaktadır. Bu, onun niyetinden kaynaklanan başarısıdır. Türkmenistan, 12

Aralık 1995 tarihinde, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından tarafsız devlet statüsünde ilan edilmiştir. Biz, yeni yüzyıla, bağımsızlığımızı kazanarak, barış ve sevgiyle geldik. Bu, bizim atalarımızdan gelen yolumuzun devamıdır. Bunların hepsinin temelinde, Türkmenistan'ın birinci ve süresiz Cumhurbaşkanı seçilen Sayın Saparmurat Türkmenbaşı duruyor. Halk, vatan, Türkmenbaşı bütünlüğüyle geleceğimizin parlak olacağına inancımız tamdır.

Bugün, Türkiye'ye, dünyanın çeşitli devletlerinin, milletlerinin vekilleri gelip kendi meclislerini temsil ederek, Türkiye Büyük Millet Meclisinin 80'inci Yıldönümünü kutluyorlar. Şu anda, Türkiye'de, dünyanın çeşitli devletlerinden gelen delegasyonlar vardır. Onlar, bizim çocuklarımızdır. Birkaç yıldan beri, 23 Nisanı dünya çocuklarının bayramı şeklinde kutlamak için geliyorlar.

Bugünkü heyecanı; günün gururunu bir sözle ifade etmek gerekirse: *"O, bütün dünyanın çocuklarının kalbi gibi saftır. Hepimizin amacı budur. Çocuk kalbi gibi temiz geleceği hazırlamaktır."* Teşekkür ederim. (Alkışlar)

YİRMİBİRİNCİ DÖNEM

ÜÇÜNCÜ YASAMA YILI

20. Birleşim

23 Kasım 2000 Perşembe

Birinci Oturum

Açılma Saati: 14:00

Başkan : Başkanvekili Nejat Arseven

Kâtip Üyeler : Mehmet Batuk (Kocaeli), Melda Bayer (Ankara)

Ukrayna Cumhurbaşkanı Leonid Kuçma

Sayın Meclis Başkanı, Sayın milletvekilleri, Bayanlar ve baylar;

Her şeyden önce, Türkiye Büyük Millet Meclisi önünde konuşma yapmama imkân verdiğiniz için teşekkür ediyorum. Ülkenizin Parlamentosuyla tanışmaya özel bir önem veriyorum.

1920 yılının Nisan ayında başlatılan büyük iş, bu binanın içinde devam etmektedir. Türkiye Büyük Millet Meclisinin Mustafa Kemal Atatürk'ün Başkanlığında yapılan ilk toplantısı, Türk Milletinin Kurtuluş Savaşının bir dönüm noktası olup, bu mücadelenin haklı olduğunu uluslar arası toplumlara göstermiştir. Tarihçiler, modern Türk Devleti tarihinin bu noktadan başladığını belirtmektedirler.

Günümüzde, reformcu politikanın ülkenizde çok iyi neticeler verdiğini kendi gözümüzle görmekteyiz. Türkiye Büyük Millet Meclisi, çağdaş, demokratik, ekonomik ve siyasî açıdan çok kuvvetli olan Türkiye'nin kurulmasına yaptığı katkılarla haklı olarak gurur duyabilir. Çok önemli bir kuruluş olan Dünya Bankası, ekonomileri en yüksek potansiyele sahip olan dünyanın 10 yeni devinden biri olarak Türkiye'yi gösterdi. Bu, ülkenizin elde ettiği başarıların iyi bir göstergesidir. Türkiye Cumhuriyeti, uluslararası sahnede Ukrayna için güvenilir bir ortaktır. Karşılıklı güven ve anlayış, yoğun bir siyasî diyalog ve ekonomik işbirliği, geleceğimize iyimser bakmamıza imkân sağlamaktadır.

İlişkilerimizin tarihi, Birinci Dünya Savaşının son döneminde başladı. Türkiye, 1918 yılında Bağımsız Ukrayna Devletini tanıyan birkaç ülkeden biri oldu. İstanbul'da ve Kiev'de, Ukrayna ve Türk diplomatik misyonları açıldı. Maalesef, o zaman tarih, milletlerimizin devlet kurma isteklerine aynı derecede olumlu davranmadı. 1919 yılının Mayıs ayında Mustafa Kemal Atatürk Türklerin Kurtuluş Savaşını başlatmak üzere Samsun'a çıktığı sırada, Ukrayna Hükümeti, Bolşevik Kızıldorunun baskısına maruz kalarak Kiev'den çekilmiş durumdaydı.

İkili ilişkilerimizin yeniden uyanışı, Ukrayna'nın 1991 yılında bağımsızlığını yeniden kazanmasıyla gerçekleşti. Yapıcı ortaklık olarak belirlenen bu ilişkiler, bu-

gün birçok yönde hızla gelişmektedir. Müsaadenizle, bu yönlerin en önemlilerinden bahsetmek istiyorum.

Hem Ukrayna hem de Türkiye Cumhuriyeti, dünyadaki barış, istikrar ve güvenliğin sağlanmasından herkesin sorumlu olduğunu çok iyi bilmektedir. Ülkelerimiz, Birleşmiş Milletler örgütünün ilk kurucularındandır. Şimdi de onların temsilcileri, dünyanın birçok köşesinde, Birleşmiş Milletler Barış Gücünün bünyesinde, çok zor ve büyük sorumluluk gerektiren görevleri omuz omuza yerine getirmektedirler. Bu asil işe yaptığınız katkılara, ayrıca her an patlamaya hazır bulunan Balkanlarda Türk Barış Gücünün barış ve huzuru sağlamak amacıyla üstlendiği role Ukrayna'da büyük bir önem verilmektedir. Çok iyi biliyoruz ki, Karadeniz bölgesinde, Güney Kafkasya'da ve Ortadoğu'da istikrar sağlanmadıkça, Avrupa'daki ve dünyadaki güvenliğin tam olarak sağlanması mümkün değildir. Güçlü ve gelişmiş olan Türkiye, bu bölgelerde önemli bir istikrar faktörü haline çoktan gelmiştir.

Bölgesel düzeyde güven ve güvenliğin artırılmasıyla ilgili girişimlerin hayata geçirilmesi konusunda, ülkelerimiz çok sıkı işbirliği yapmaktadırlar. Örneğin, stratejik açıdan büyük önem taşıyan Güney Kafkasya bölgesiyle ilgili olarak Türk tarafının başlattığı Kafkasya'da İstikrar Paktını, çok vakitli yapılan bir girişim olarak görmekteyiz. Ukrayna'nın bu istikrar paktına katılmaya davet edildiği için teşekkür ederiz. Ukrayna, hem anafikir belirleme hem de uygulama aşamalarında, Kafkasya'da İstikrar Paktına katılmaya hazırdır.

Ukrayna ile Türkiye'nin ortaklaşa sarf ettiği çabalarla, Karadeniz Ekonomik İşbirliği örgütü, kısa bir süre içerisinde nüfuzlu bir bölgesel kuruluşa dönüştü. Türk tarafının oluşturduğu "Blacksea Force" çokuluslu deniz kuvvetleri birliğinin kurulmasıyla ilgili girişim, Ukrayna tarafınca çok olumlu değerlendirildi ve desteklendi.

Aynı zamanda, Ukrayna tarafının ilan ettiği Karadenizde güven ve güvenliği artırıcı önlemlerin belirlenmesiyle ilgili girişim, Türk tarafının desteği olmadan yürütülemeyecektir. Bununla birlikte, halklarımızın oturduğu ortak evin pencere-leri, yalnız Karadenize bakmıyor. Günümüzde, Ukrayna ile Türkiye, ayırım sınırları ve Berlin Duvarlarından arındırılan yeni Avrupa'nın ayrılmaz birer parçasıdır.

Geçen yılın Aralık ayında, aynı günde, Avrupa Birliği, ülkelerimiz için tarihi nitelikte iki karar aldı. Birinci olarak, Türkiye'nin Avrupa Birliğine üye olma hakkı, gecikmiş olsa da, tanındı. İkinci olarak, Avrupa Birliğinin Ukrayna'yla uygulayacağı strateji belirlendi, Ukrayna'nın Avrupa'ya yönelmesi olumlu karşılandı.

Türkiye'nin Avrupa'yla bütünleşme yönünde, Ukrayna'ya göre, çok daha ileri aşamada bulunduğunu iyi bilmekteyiz. Türkiye'nin elde ettiği başarıları alkışlayarak, Avrupa Birliğine yaklaşmak için tecrübenizden yararlanmaya hazırız. Bir faktörden daha söz etmek istiyorum. Bana göre, ülkelerimize eski dünya tarafından verilen değer, onların gerçek uluslararası rolüne ve önemine eşit değildir. Kıtamızda yeni ayırım sınırları çizmeye yönelik çabaların zararlı olduğunu da belirtmem gerekir. Bir örnek olarak, Türkiye'nin, kadınların siyasal ve sosyal haklarının sağlanması konusunda adım atan ilk ülkelerden biri olduğunu, Avrupa'da, belki az kimse hatırlayabilir. Dünyanın sadece 17 ülkesinin parlamentosunda kadınların bulunduğu dönemde, Türk yasa koyucuları, Türkiye'de kadınlara eşit haklar sağladı.

Eminim ki, Ukrayna ve Türkiye'nin Avrupa Birliğine girmeleri, hem kendimiz hem Avrupa hem de Avrupa Birliği için itici bir etken olacaktır. Bu durumda, her şeyden önce birleşmiş Avrupa'nın önünde yeni ufuklar açılacak, istikrar, barış ve refah bölgesi çok daha geniş olacaktır. Bu da, istikrar ve barışa henüz ulaşamamış olan Kafkasya ve Ortadoğu başta olmak üzere, birçok komşu bölgeye de olumlu etki sağlayacaktır.

İkinci olarak, önceden çok karmaşık etkilere maruz kalan ülkelerin, çoğulcu demokrasi, hukukun üstünlüğü ve sosyal eşitlik sistemine geçmesi, bu değerlerin hayata geçirilmesi konusunda Avrupa Birliği için de önemli bir tecrübe olacaktır.

Üçüncü olarak, Avrupa Birliği, Avrupa yolunu seçmiş olan ülkelere kapı açarak, medeniyetlerin uyumsuzluğuna ilişkin öğretilerin yanlış, zararlı ve tehlikeli olduğunu kanıtlayacaktır. 21'inci Yüzyılda yeni çağın değerleri ve ilkeleri, harita üzerinde önemli bir sebep olmadan uydurulan, ülkeleri birbirinden siyasî, etnik, dinî veya diğer özelliklere göre ayıran sınırlardan daha önemli olacaktır.

Demek ki, Avrupa yolu dışında ülkelerimizin seçeceği başka bir alternatif yoktur. Umarım, Avrupa Birliğine üye olan ülkelerin siyasî çevreleri de bunu anlayacaklardır. Avrupa'yla bütünleşmeye yönelik çabalarımızı ne kadar güçlendirirsek, birbirimizi ne kadar desteklersek, o kadar başarılı olacağız.

Avrupa'yla bütünleşme süreçlerinde, Parlamentolarımıza önemli roller düşmektedir. Avrupa parlamenter kuruluşları nezdindeki işbirliğimiz, yasama faaliyetleriyle ilgili bilgi alışverişi, parlamentolararası seminer ve konferansların düzenlenmesi en önemli işbirliği yöntemlerindendir. Bu vesileyle, Avrupa Konseyi Parlamenter Asamblesi çerçevesinde Ukrayna ile Türkiye arasında yapılan işbirliğinin çok verimli olduğunu memnuniyetle belirtmek istiyorum. Bu nüfuzlu ve itibarlı kuruluşta Türkiye Cumhuriyetini temsil eden heyet üyelerinin de bugün burada bulunduklarını biliyorum; bu bağlamda, Ukrayna'nın menfaat ve amaçlarını devamlı destekledikleri için kendilerine içtenlikle teşekkür ederim.

Avrupa ve dünyada devam eden ekonomik bütünleşme süreçlerine katılmamız, ülkelerimizin bir başka konuda daha işbirliği yapmaları için geniş ufuklar açmaktadır; bu konu, enerji kaynaklarının sağlanmasıdır. Günümüzde, dünyanın tüm ülkelerinin enerji ağlarına bağlanması daha da fazla önem kazandıkça, Hazar ve Ortadoğu'dan petrol ve gaz kaynaklarının Avrupa'ya ulaştırılması konusunda işbirliğimizin önemi daha da artmaktadır. Sanırım, şu anda, bu konuda işbirliği yapmamızı engelleyecek hiçbir husus yoktur. Hazar petrolünün dünya piyasalarına ulaştırılmasına ilişkin Ukrayna'nın ve Türkiye'nin projeleri, farklı tüketicilere yöneldiği için, birbirine rakip değildir ve birbirini tamamlamaktadır. Her iki ülkenin de petrol ulaştırma konusunda yüksek teknolojilere sahip olduğu göz önüne alındığında, bu işbirliğinin siyasî ve ekonomik açıdan çok yararlı olacağı açıkça görülmektedir.

Netice olarak, işbirliğimizin her konuda çok büyük potansiyele sahip olduğundan emin olduğumu vurgulamak istiyorum. İlişkilerimizi daha da derinleştirmek ve somutlaştırmak, her Ukraynalıya ve her Türke bu işbirliğimizin faydalı olduğunu hissettirmek, en önemli amacımızdır. Bayanlar ve baylar; dost Türkiye Cumhuriyetini ziyaret ettiğim, geçmişi ve bugünü hakkında bilgi edindiğim sırada, yüksek amaçlar üzerinde örgütlenen bir ülkenin ve halkının, kısa bir süre

içerisinde çok büyük başarılar elde edebildiğini gördüm. Büyük Mustafa Kemal Atatürk, geleceği göstererek “*Bundan sonra pek mühim zaferlere kavuşacağız; fakat, bu zaferler, süngü zaferi değil, iktisat, ilim ve irfan zaferleri olacaktır*” diyerek, günümüzdeki Türkiye’yi işaret etmiştir. (*Alkışlar*)

Başarılarınızı görerek, Ukrayna’da gerçekleştirilen reformların yolundan şaşmayacağına ve başarılı olacağına inanıyorum. Eminim ki, geçiş döneminde yaşadığımız zorluklar ve problemler yakında aşılabacak ve Ukrayna, kalkınma, esenlik ve refah yoluna devam edecektir.

Ukrayna ile Türkiye arasındaki dostluğun daha da sağlamlaştıracağını ümit eder, Türk Milletinin de devamlı ilerlemesini, en kapsamlı ve en cesur projeleri gerçekleştirmesini ve tüm amaçlarına ulaşmasını dilerim. İlginize teşekkür ederim. (*Ayakta alkışlar*)

YİRMİİKİNCİ DÖNEM

BİRİNCİ YASAMA YILI

42. Birleşim

6 Mart 2003 Perşembe

Birinci Oturum

Açılma Saati: 15:00

Başkan : Başkanvekili Yılmaz Ateş

Kâtip Üyeler : Enver Yılmaz (Ordu), Mehmet Daniş (Çanakkale)

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri;

Türk Ulusunun iradesine ışık tuttuğunuz, parlattığınız bugünlerde, Kıbrıs meselesinin her zamanında mert sesinizi duyurduğunuz bu binada sizlerle bir arada olmanın mutluluğunu yaşamaktayım. Bana bu güzel fırsatı verdiğiniz için sizlere en içten duygularla teşekkür ediyorum. Bu kez Ankara'ya gelişimizin nedeni, uzun süren görüşmeler sürecinden sonra, Sayın Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Annan'ın önümüze koymuş olduğu planıdır. Bu planı her yönüyle incelediğimizde, kabul edilebilmesi için büyük ölçüde tadilat yapılması gerektiğini görüyoruz. Bu görüşümüzü Ankara ile paylaşmak istedik.

Biraz önce Çankaya'da yapmış olduğumuz görüşmede, planın olduğu şekliyle kabul edilebilirliği şüpheli görüldü, değiştirilmesi gerektiği Üzerinde mutabık kalındı; bu, bizi sevindiren bir durumdur. Çünkü, plan olduğu şekliyle kaldığı takdirde, Barış Harekâtıyla kendini zor kurtarmış olan Kıbrıs Türkü yeniden daha zor koşullar içerisine itilmektedir. Sanki Barış Harekâtını cezalandırıyorlarmış gibi, Barış Harekâtıyla elde etmiş olduğumuz huzur kaynağı; yani iki kesimli coğrafyamız, bu kez, 60 bin Rum'un içeriye süzülmesiyle bozulmaktadır. İki kesimlilik 1977'den beri gündemde duran bir kriterdir, bir esastır. Bunu, Genel Sekreterin hangi düşüncelerle bozmaya yeltendiğini bilemiyoruz; fakat, plana baktığınızda, Rum tarafında yüzde 100 Rumlardan oluşan bir küçük devlet, kuzeyde, adına "kurucu devlet" denilen; fakat, devlet olmayan bir karma devlet görürsünüz. Bu, dengesizliktir; bu, haksızlıktır ve bu, huzurun kaynağı olan iki kesimliliği ortadan kaldırmaktır, huzursuzluğu artırmaktır ve -çok korkuyoruz, Rumları çok iyi bildiğimiz için- 1963, 1974 olaylarına gebe bir durum hâsıl olmaktadır ve olacaktır. Yine, yapılan bir haksızlık: Rum tapu belgeleri geçerli; ama, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinin vermiş olduğu tapu belgeleri geçersiz addedilmekte ve Rumlara, kişisel müracaatla, tapu haklarını alma yolu açılmaktadır. Klerides, bu plana baktığında, kendi halkına, geçenlerde, seçim esnasında şöyle dedi: "Avrupa Birliğine giriyoruz, planı imzalasanız da, imzalamasanız da Avrupa Birliğine girdik adde-

dilir; ancak, bu plana niye karşı geliyorsunuz? Bizim bunca yıllık hedefimiz, Türk askerini Ada'dan çıkarmak değil iniydi; bu plan bunu başarıyor; Türk askeri, zaman içerisinde, tümüyle Ada'dan çıkmış olacaktır. Yine, göçmenlerimizin yerlerine dönmesini istemiyor muyduk; dönüş haklarını, mülkiyet haklarını istemiyor muyduk; bu plana bakınız, bu plan bunu da başarıyor, bunu da veriyor. O halde tedirginliğiniz niye?”

Hakikaten, biz de bu plana baktığımızda, Klerides'in gerçekleri söylediğini görüyoruz. Plan, Kıbrıs Rumlarına, Barış Harekâtında kaybettikleri toprağın büyük bir kısmını vermekle kalmıyor, Rumlara, kişisel tapu hakkı tanımak suretiyle, onların, içimize -eskiden olduğu gibi- yayılmasına da yolu açıyor. Dolayısıyla, bu plan, Kıbrıs meselesini halletmiyor, Kıbrıs meselesini, yeni bir satıhta, yeni mace-lalara sürükleyecek bir zemin hazırlıyor; böyle düşünüyoruz.

Maalesef, Sayın Genel Sekreter “Bu plan, çok güzel dengeler, hassas dengeler üzerine kurulmuştur, onun için bunu artık değiştiremezsiniz” demek suretiyle bir dayatma yönüne gitmiştir. O kadar ki, mesela, planda öngörülen üç yabancı yargıç -hâkim var- var “bu yargıçların falan gün, falan saate kadar üçünün ismini bana veriniz, aksi takdirde, ben tayinleri yaparım” diyebilecek bir duruma gelmiş oluyor.

Bizim görüşümüz, bu davranış, bu yaklaşım, iyiniyet göreviyle bağdaşmamaktadır ve Kıbrıs'ı yeniden Rum hegemonyası altına vermektedir. Bize, idarede verdiği çok kısıtlı haklarla, zaman içerisinde, bizi, korunmaya alınmış bir azınlık durumuna düşürecek bir plan olarak değerlendirmektedir. Bunun için, tadilatını istiyoruz ve tadilatında ısrarlıyız. Rum tarafı, yeni Başkan Papadopoulos demiştir ki: “Lahey'e ben gelirim; ancak, evet mi hayır mı diyeceğim, planı referanduma göndermek konusunda henüz karar vermedim. Temaslarımı yapacağım, ona göre Lahey'de size cevabımı veririm” Halbuki, davet “Lahey'e geliniz ve bu planı referanduma göndereceğiniz konusunda taahhüdünüzü veriniz. Türkiye ve Yunanistan da (İngiltere ile birlikte) bunun altını garantör devletler olarak imzalasın” şeklindeydi.

Sayın milletvekilleri,

Bildiğiniz gibi, Kıbrıs Cumhuriyeti 1960'ta kendi kendine kurulmuş bir cumhuriyet değildir. Uluslararası anlaşmalarla kurulmuştur ve bu anlaşmalar -1960 anlaşmaları- Türkiye'ye gayet somut haklar vermiştir. Şimdi, bu haklar ortadan kaldırılmaktadır. Eğer, biz bu planı kabul edersek, bu haklar ortadan kaldırılmış olur. Dolayısıyla biz diyoruz ki: Bunu yapma hakkımız yoktur; yani, bizim -134 bin kişilik bir seçmen gücümüz var-134 bin kişinin yaridan çok fazla oyuyla, Türkiye'nin, güvenlik açısından, kendi güvenliği açısından, güvenliğimiz açısından elde etmiş olduğu, uluslararası anlaşmalarla teyit edilmiş olan hakkını referandumla ortadan kaldırma hakkımız yoktur. Bu konuda, Türkiye, tabiatıyla, kendi yasaları çerçevesinde durumu değerlendirecek ve ona göre cevabını verecektir.

Biz, temas ettiğimizde, Papadopoulos “evet veya hayırımı Lahey'de size söyleyeceğim” dediğinde, benim bu plana iyi bakmadığımı, değiştirilmesini istediğimi bilen Genel Sekreter bana döndü ve “sen ne yapacaksın” diye sordu; dedim ki “Hayır demek için Lahey'e seyahat boşuna; burada De Soto'ya söyleriz, size yazar, nedenlerini bildiririz; yani, bu seyahati yapmayalım.” Ancak, Genel Sekreter, herhalde, eli boş dönmek için “canım, hayır diyecekseniz dahi Lahey'e geliniz,

orada anlatınız derdinizi” demiştir. Böylelikle, Lahey’e gideceğiz; ancak, Ankara’da yapmış olduğumuz temaslar neticesinde güçlü olarak gideceğiz, iyi niyetli gideceğiz ve bu planı değiştirme yollarını arayacağız. İnşallah, buluruz.

Rum lideri Papadopoulos, eğer, hakikaten değiştirilmesini istediği birçok kısım varsa, bana açıkça söylemelidir; ben, ona söyleyeceğim. Sayın Papadopoulos, iki tarafın mutabık kalmadığı, içerisinde beğenmediğimiz, değiştirilmesini istediğimiz birçok husus olan bir planı, sanki mutabık kalmışız gibi, bütün Kıbrıs’ın anayasası, bütün Kıbrıs’ın teşkilâtı olarak nasıl referanduma göndeririz ve halk, bu yarı buçuk, tamamlanmamış plana “evet” derse, bunu tamamlama yöntemi ne olur; yeniden kavga “ben, burasını değiştirecektim, beğenmiyorum”, “ben, bunu kabul etmiyorum”, “ben de bunu beğenmiyorum” diye yeni kavgaların başlamasına yol açacak değil miyiz? Bunu kendisine soracağız.

Şimdi, dünyanın hiçbir yerinde, bir ülke için, dıştan böyle bir plan yapılıp, zorla dayatılmış ve empoze edilmiş değildir diye düşünüyorum. Belki Filistin’i örnek olarak göstereceksiniz. Filistin ve İsrail liderleri, bu anlaşmayı yaptıkları için, bildiğiniz gibi, Nobel ödülünü de almışlardır; ama, bu yapay anlaşma tutmamış ve hâlâ, Filistin’de kan gövdeyi götürmektedir. Bizim korkumuz da odur.

Türk askeri, ikide bir gelip, bizi kurtarmamalıdır, buna ihtiyaç olmamalıdır. Biz, sağlam, kalıcı bir anlaşma istiyoruz; 1960 Anlaşması gibi, sadece kâğıt üzerinde bir anlaşma değil. Yırtılıp atılacak ve “ben beğenmedim, artık, hükümet benim, siz azınlıksınız” denilebilecek bir anlaşma istemedik, istemiyoruz.

Anlaşmanın, egemenliğimize dayalı olmasını istiyoruz. Egemenliğimiz var mı yok mu tartışmasını kabul etmiyoruz; çünkü, biz, egemenliğimizi Rum’dan kurtardık, devletimizi kurduk –yirmi sene bekledikten sonra- ve Türk Cumhuriyeti, bu devleti tanımıştır. Bu Mecliste tanınıyor. Evlatlarınızı feda ederek bizi kurtardıktan sonra, barış görüşmelerinin her safhasında fedakârlıklar yaparak ve yaptırarak, barışı temin edebilmemiz için bize destek oldunuz, yardımcı oldunuz. Barış yapamadık, uzlaşma olmadı. Sebebini sorunuz diyoruz. Tek bir sebebi var; Makarios, eli kanlı Makarios. Kıbrıs’ın Miloseviç’i dediğimiz Makarios bizi toplu mezarlara gömerken, Güvenlik Konseyinde kendisini meşru Kıbrıs hükümeti olarak tanıdılar. Uluslararası bir anlaşmanın yerle bir edildiğine bakmadılar, Türk Halkına yapılan zulme bakmadılar “meşru Kıbrıs hükümeti ve sen de, onun Cumhurbaşkanı” dediler. O andan itibaren, Makarios’un, Kıbrıs meselesini halletmek için herhangi bir nedeni kalmadı; çünkü, bu olsun, bizi azınlık yapsın, ondan sonra -1960 anlaşmalarını ortadan kaldırmak suretiyle- Enosis’in yolunu açsın diye yapmıştı bütün saldırıyı ve Ölmeden evvel, arkada kalanlara bir vasiyette bulundu; dedi ki: “Ben, yaptıklarımla, Kıbrıs meselesini, en yakın Enosis’e, en yakın noktaya getirdim. Bundan gerilemek yoktur; sadece Enosis için gerileyebilirsiniz.”

Dolayısıyla, bizimle yapılacak herhangi bir anlaşmada, biz, Türkiye’nin garantisinin daha güçlü bir şekilde devamını ve Kıbrıs Türklerinin statüsünün, Makarios’un istediği gibi, azınlık değil; yine, 1960 cumhuriyetinde olduğu gibi kurucu ortak olmasını istedik, bunda direndik. Ne kadar taviz verdiysek, boşa gitti. Makarios ve ondan sonra gelenler “Kıbrıs cumhuriyeti hükümeti vardır ve garanti anlaşması değişmelidir, hatta ortadan kalkmalıdır. Kıbrıs Türkleri de azınlık statüsü veya korunmaya alınmış azınlık statüsüne gitmelidir...”

Geçen gün, Rum liderlerle -Rum liderler ile Türk liderler aylık bir araya gelirler, yıllardır gelirler; ama, hiçbir yumurta yumurtlayamazlar, hiçbir netice alınmadı- yapılan toplantıda, Komünist Partisinin ve Papadopoulos'u destekleyen partinin Başkanı Hristöfyas şöyle bir söz söyledi nihayet: "Bakınız, egemen halk biziz. Size, anayasal haklar veriyoruz bu teşkilâtın içerisinde; daha ne istiyorsunuz?" Anayasal haklar; yani, 1960'ta verilmiş olan güçlü haklar yerine, şimdi, daha zayıf; ama, güya "kurucu devlet" seviyesinde!.. Bu devletin fiziki hududu yok; belediye hududu gibi hudutları tanınacak. Bu devletin içine, Rumlar, istedikleri gibi, istedikleri kadar girecekler; bu devletin içinde Rum'un yüzde 10 toprak hakkı tanınacak, geriye kalanların da tapu hakları, insan hakları mahkemelerinde bizi perişan edecek. Rum gelecek, evimden çık diyecek; Türk diyecek ki, ben, Limasol'da, Bafta, bundan daha kıymetli emlak bıraktım, çıkmıyorum; işte kavgaya... Rum liderler de açıkça bunu söylüyorlar; tehlike var. Bu anlaşmanın uygulanması, bu yarı buçuk anlaşmanın uygulanmaya konulması tehlikelidir diyor. Kim diyor; bunların, Avrupa Mahkemesinde hâkimleri diyor. Bu, insan hakları konusuyla ilgili olarak, Rumların talepleri, Türklerin retleri muhakkak bir kavgaya götürecektir Kıbrıs'ı; tehlike var diyor. Biz, tehlike istemiyoruz. Biz, gerçek barış istiyoruz; iki eşit ve egemen taraf arasında bir ortaklık kurulabilecekse, kurulması için de hazırız diyoruz.

Bu konuda, kararlarınız, ilginiz, söylevleriniz, Kıbrıs konusundaki hararetli münâkaşalarınız bize dâima destek olmaktadır. Unutulmadığımızı görüyoruz; kimsesiz olmadığımızı, 70 milyonluk yüce bir ulusun ayrılmaz ve kopmaz bir parçası olduğumuzu görüyor, hissediyor ve gurur içerisinde direnişimizi yürütüyoruz.

Sizlere, bu düşüncelerle, en içten duygularla teşekkür ediyorum. Desteğinize muhtacız, devam ediniz. Sağ olunuz. (*Ayakta alkışlar*)

YİRMİİKİNCİ DÖNEM

İKİNCİ YASAMA YILI

43. Birleşim

15 Ocak 2004 Perşembe

Birinci Oturum

Açılma Saati: 15:00

Başkan : Başkanvekili Nevzat Pakdil

Kâtip Üyeler : Suat Kılıç (Samsun), Türkân Miçoğulları (İzmir)

Avrupa Birliği Komisyonu Başkanı Romano Prodi

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı,

Parlamento üyeleri, Ekselansları, bayanlar ve baylar;

Bugün Türkiye Büyük Millet Meclisine hitap etmek benim için büyük bir onurdur. Bu ayrıcalığın çok az kişiye tanındığını biliyorum. Dolayısıyla, bu, Avrupa Birliği ve özellikle de Avrupa Komisyonu açısından önemli bir sembolik değer taşımaktadır.

Tam olarak 80 yıl önce kurulmasından bugüne kadar, Türkiye Büyük Millet Meclisi, ülkedeki siyasî hayatın ağırlık merkezini teşkil etmiştir. Modern, laik bir ülkenin inşama ve demokrasinin gelişmesine katkıları çok büyüktür.

Cumhuriyetin kurulmasından beri, Türkiye yoluna çıkan engelleri aşarak, böyle bir toplumun inşa edilmesi için sebatkâr bir gayret göstermiştir. Muasır medeniyet standartlarına ulaşılması, modern Türkiye'nin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk tarafından tayin edilen en belirgin hedef olmuştur. Türkiye'nin içeride ve komşularıyla barış içerisinde, modern, demokratik bir yapıya sahip olması, O'nun en büyük emellerinden biriydi. O'nun Türkiye vizyonu, Avrupa uluslar ailesi içerisinde tam olarak yer almaktı.

Demokratik reformlara yönelik büyük kamuoyu desteği, bu yaklaşımı yansıtmaktadır. 1920'li yıllardaki devrim niteliğindeki değişimlerden, yakın tarihli ve çığır açan siyasal reformlara kadar, her şeyde, Meclisinizin, her zaman, ilerlemenin ön saflarında yer aldığını görmekteyiz ve ben de Türkiye'ye, 1963 yılında Walter Holstein'den bu yana gelen ilk Komisyon Başkanı olmaktan büyük bir şeref duy-maktayım. O tarihten bu yana, Avrupa Birliği ekonomik bir topluluk olmaktan, mükellef bir siyasal birlik olma yönünde temel bir değişim gerçekleştirmiştir.. Bu dönemde, Türkiye'de, önemli bir tekamül geçirmiştir ve ziyaretim, Avrupa Birliği ve Türkiye arasındaki ilişkilerin hiçbir zaman olmadığı kadar iyi olduğu gerçeğini ve Türkiye'nin adaylığının geleceğine ilişkin önemli kararların bu yıl içinde alınacak olmasını yansıtmaktadır.

Bu benim Türkiye'ye yaptığım ilk resmî ziyaret olduğundan, soğuk savaş döneminde Türkiye'nin Avrupa'nın güvenlik ve istikrarına katkı sağlamadaki önemli rolünü de hatırlatmak isterim. Bu ikrar, Türkiye'nin, hukukun üstünlüğü ve hepimizin paylaştığı değerlere dayalı, müreffeh ve istikrarlı bir demokrasi geliştirmesine yönelik büyük ilgimizi kısmen açıklayacaktır.

Türkiye'nin, Avrupa ülkeleri arasında emsalsiz bir konuma sahip olduğunu belirtmek isterim ve Türkiye'nin, dost, Müslüman ülkeleri, tekrar tekrar demokrasi ve insan haklarını aktif olarak geliştirmeye davet etmesi çok güçlü bir mesajdır ve bu yeni yüzyılın başlangıcında Türkiye'nin barış ve bölgesel istikrara eşsiz bir katkı sağlayabileceğine inanıyorum. Anlaşılabilir bir şekilde, Türkiye'nin güneydoğu sınırında Irak savaşının çıkması, Türk karar mercileri ve halkı arasında önemli bir endişe ve kaygı nedeni olmuştur. Geçen yıl bu hassas durumda Türkiye ve onun Büyük Millet Meclisi önemli kararlar almıştır. Irak'ın bütünlüğü ve istikrarının Türkiye ve bölge açısından öneminin tam olarak farkında olduğumuz konusunda sizi temin etmeme müsaade ediniz.

50 yıl önce, Avrupa'daki ileri görüşlü liderler yeni bir istikamete girmişlerdir. Çatışma yerine uzlaşmayı, savaş yerine bağımsızlığa dayalı barışı, silah gücü yerine hukukun üstünlüğünü tercih etmişlerdir ve istikrar, güvenlik ve refah yaratan bir birliğin, dünyadaki en geniş tek pazarın ve ortak bir para biriminin temellerini atmışlardır. Peşinden, ekonomik ilerlemeyle birlikte, sosyal dayanışma ve insan hak ve özgürlüklerinin teminat altına alınması gelmiştir. Avrupa'nın inişli çıkışlı tarihi karşısında bunlar önemli başarılarıdır. Şimdi, işbirliğimizi daha da geliştirecek beklenmedik bir sürece girmiş bulunuyoruz.

Amacımız, vatandaşlarının beklentilerine cevap verebilen ve dünya meselelerinde tam anlamıyla bir rol oynayan bir Avrupa Birliğinin yaratılmasıdır. Türkiye'ye, Avrupa Birliğinin yeni anayasası konusundaki karar öncesinde gelmeyi ümit etmiştim; maalesef, bu gerçekleşmedi. Ancak, bu amaç doğrultusunda çalışmaya devam edeceğiz ve zaman içerisinde anlaşmaya varılacağından eminim. Kurumlarımızın daha şeffaf ve daha etkin kılınması için, Avrupa Birliğinin kurumsal mimarisinin yeniden tasarlanmasına ihtiyaç vardır. Genişleme bakımından bu reformlar her zamankinden daha büyük bir önem taşımaktadır. Türkiye, Avrupa'nın geleceğiyle ilgili konvansiyon çalışmalarına katılarak, bu ortak göreve deneyim ve yaratıcılığını katmıştır. Ancak, özellikle dışpolitika ve güvenlik politikası, onun dışında, suç ve adaletsizlikle mücadele ve ekonomik bütünleşme alanlarında önümüze çıkacak yeni sorunları karşılayabilmemiz için, bu başarıların daha da güçlendirilmesi ve geliştirilmesi gerekmektedir. Avrupa Birliği düzeyinde, kararlı bir şekilde ve tek sesle hareket etmeye gayret etmeliyiz. Bu da, gerçek bir ortak dışpolitika ve güvenlik politikası için daha sağlam bir kurumsal çerçevenin ve hepsinden de önemlisi, birlikte hareket etme siyasi iradesinin oluşturulması anlamına gelmektedir. Şimdi de, sizlerle, Türkiye'nin Avrupa beklentilerine ilişkin bazı düşünceleri paylaşmak istiyorum:

Türkiye'de Avrupa Birliğine katılım lehine etkileyici ölçüde bir görüş birliğinin mevcut olduğunun gayet iyi bilincindeyim. Aslında, modernizasyon stratejisi-ne yönelik, neredeyse, oybirliği içinde bir desteğin mevcut olduğu görülmektedir. Ancak, Avrupa Birliği içinde, Türkiye'nin algılamaları konusunda kaygılar mevcut

ve Avrupa Birliği ve Türkiye arasındaki ilişkilerin giderek artan bir şekilde politik tartışmaların konusu haline geldiği de bir gerçektir. Türkiye'deki durumun aksine, Avrupa Birliği kamuoyunda Türkiye'nin üyeliğine yönelik bir oybirliği mevcut değildir.

Benim kanaatime göre, Avrupa Birliği ve Türkiye siyasal liderlerinin bu politik gerçeği kabul etmeleri ve buna çözüm getirmeleri önem taşımaktadır. Dinsel boyut konusunda endişe taşıyanlar bulunmaktadır. Başka birileri ise, Birliğin, Türkiye'nin nüfusu büyüklüğündeki bir ülkeyi, Türkiye'nin ekonomik kalkınmasını ve coğrafi konumunu entegre edebilme kapasitesi gibi konuları ileri sürmektedir. Bu kaygıları gidermek zorundayız.

Aslında, Türkiye'nin Avrupa'ya dahil olduğu gerçeği, 1963 tarihli Ortaklık Anlaşmamızda zaten beyan edilmişti. Türkiye'nin net olarak Avrupa'nın bir parçası olduğuna dair görüşümüzden şüphe duyulmamalıdır. Bu, Ortaklık Sözleşmesinde de ikrar edilmiştir zaten.

Türk Halkının ezici bir çoğunluğunun, diğer Avrupalılarla aynı değerleri ve hedefleri paylaştığını biliyorum. Hukukun üstünlüğü ve insan haklarına saygıya dayalı bir demokraside yaşamak istiyorlar. Her yerde olduğu gibi, Türkiye'de de terörist saldırılar bu değerleri zedeleme amacı gütmektedir; başarıya ulaşamayacaklardır. Türkiye, Aralık 1999 tarihinde, Helsinki'de adaylık statüsünün tanınmasından bu yana, Kopenhag siyasi kriterlerini karşılama yönünde etkileyici bir ilerleme kaydetmiştir. Adaylık statüsü, geniş kapsamlı bir anayasal ve yasal reform sürecine girmesinde Türkiye'ye yardımcı olmuştur. Türk Hükümetinin bu reformları gerçekleştirme yönündeki kararlılığı bizleri etkilemiştir. Türkiye'nin kendi vatandaşlarının yararına yönelik olarak politik reformların ilk ve en önemli unsurlar olduğunu bizzat kamuya açıklayarak, Başbakan Erdoğan liderliğindeki mevcut Hükümet, Türkiye'nin modernleşme yönündeki yürüyüşünü devam ettirmektedir. Çok kısa bir zaman içinde önemli bir anayasal reform ve 7 adet yasama paketi çıkarılmıştır. Bu reformların çoğunun, çoğunluk ve muhalefet partilerinin, her ikisinin de desteğiyle, oybirliğiyle benimsendiğinin de belirtilmesi gereklidir.

Avrupa Komisyonu, müteakip raporlarında, reform sürecinin kapsamını ve önemini ikrar etmiştir. Bu girişimler, idam cezasının ve Türkçe dışındaki dillere ilişkin yasakların kaldırılması gibi, Türkiye bağlamındaki en hassas bazı konulara çözüm getirmiştir ki, bu da, Türk demokrasisinin olgunluğunun artmasının bir işaretidir. Savunma bütçesi üzerindeki tam parlamenter otorite de dahil olmak üzere, ordunun tam demokratik idaresi sorusu da cevaba kavuşmuştur. Türkiye, medenî, siyasal, sosyal ve ekonomik haklara ilişkin başlıca Birleşmiş Milletler sözleşmelerini onaylamıştır. Fikirlerin şiddet içermeyen ifadesinden dolayı mahkûm edilen kişiler serbest bırakılmıştır. Bu noktada, Avrupa Parlamentosu ve Avrupa kamuoyu, Leyla Zana'nın yeniden yargılanmasını büyük bir dikkatle takip etmektedir.

İşkence karşıtı yasalar önemli ölçüde güçlendirilmiştir ve artık, insanlar kimseyle görüştürülmeksizin gözaltında tutulamamaktadır. Geride kalan son birkaç yıla bakıldığında ikili ilişkilerimizde köklü bir iklim değişikliği meydana geldiğini söyleyebilirim. Karşılıklı olarak birbirimize yaklaşımımız ve algılamamız açısından uzun bir yol katettik. Geçmişte, Kopenhag siyasi kriterleri açısından Türkiye'nin pozisyonu konusunda anlaşılmazken, bugün, insan hakları alanı da dahil olmak

üzere, durum hakkında ortak bir değerlendirmeyi çok geniş bir şekilde paylaşıyoruz. Siyasal kriterler konusunda diyalogumuzu derinleştirdik ve konuları açık bir şekilde ve tabular olmaksızın, detaylı olarak görüşüyoruz. Komisyon, Kasım raporunda, adalet sisteminin bağımsızlık ve etkinliğinin güçlendirilmesi, temel hakların kullanımı açısından genel çerçeve, sivil-ordu ilişkilerinin Avrupa Birliği standartlarıyla tam olarak aynı çizgiye getirilmesi ve güneydoğudaki durumun iyileştirilmesi gibi daha fazla ilerleme ihtiyacı duyulan alanları vurgulamıştır ve Türkiye'nin işte bu eksiklikleri ele aldığını görmekten büyük bir memnuniyet duy-maktayız. Meclisiniz, şu anda, ceza yasası gibi son derece önemli bir yasa taslağı üzerinde çalışmakta ve bunu görüyorum. Hükümet tarafından Temmuz 2003 ta-rihinde kabul edilen müktesebatın benimsenmesine ilişkin Ulusal Plan, Avrupa Birliği müktesebatına ilişkin oldukça yoğun bir yasama gündemi getirmektedir.

Türk hükümetlerinin fevkalade başarılarını ve Parlamentonun bu benzersiz reformlara vesile olmasını alkışlıyorum; ancak, bunların sistematik ve etkin bir şe-kilde uygulanmasının sağlanmasının daha da zorlu bir görev olduğu da açıktır.

Burada, geriye kalan yapılması gerekli diğer reformları tartışmak ya da bun-ların uygulanması konusunda ayrıntılara girmek istemiyorum. Her iki boyut da, katılım ortaklığında ve yukarıda işaret ettiğim Kasım raporunda tam olarak tanım-lanmıştır zaten. Bu nedenle, nelerin yapılması gerektiği sizin açınızdan gayet net-tir ve ben, sizi, başka yeni şartlar olmayacağı konusunda temin edebilirim. Önem taşıyacak olan, tam ve etkin bir uygulamadır. Türk Halkı, Avrupa vatandaşlarınca geniş ölçüde paylaşılan ilke ve değerlere sahip olmaya hazırsa, ülke çapında farklı hükümet ve kamu yönetimi düzeyleri, adalet ve güvenlik güçleri tarafından yasal reformların hükümleri ve ruhuna saygı gösterilmesi şarttır.

Aralık 2002'de Kopenhag'ta düzenlenen Avrupa Birliği Konseyi zirvesi top-lantisında Türkiye'ye net bir siyasal yol haritası sunulmuştur. Bu yılın Ekim ayında, benim komisyonum, Türkiye'nin, Kopenhag siyasal kriterlerini tam olarak karşı-layıp karşılamadığı konusundaki tavsiye kararını, tavsiyenamesini sunacaktır. Bu, komisyon tarafından alınacak en önemli kararlardan birisi olacaktır. Tavsiyename-mizin objektif bir değerlendirmeye dayalı olacağı konusunda sizleri temin etme-me müsaade ediniz. Diğer tüm aday ülkeler için başarıyla kullanılan aynı kriter ve metodolojiyi kullanacağız. Bu bağlamda, mükemmel bir tecrübeye sahibiz. Değer-lendirmelerimizin objektifliği, bugüne kadar hiç kimse tarafından tartışılmamıştır. Türkiye konusundaki değerlendirmemiz ve tavsiyenamemizde de aynı standardın korunacağına dair hiçbir şüphe duyulmamalıdır; ama, Avrupa Birliği Konseyi, bu yıl sonu itibarıyla, Türkiye'nin Kopenhag siyasî kriterlerini karşıladığına karar ver-mesi durumunda, katılım müzakerelerinin geciktirilmeksizin açılacağını açıkça ortaya koymuştur.

Avrupa Birliği Konseyinin Türkiye'yle katılım müzakerelerini açmaya karar vermesi durumunda, katılımın bir formaliteden ibaret olmadığını ve yakın gele-cekte gerçekleşmeyeceğini hatırlatmam gerekir. Müzakereler, böylesine geniş ve karmaşık bir ülkenin pek çok sektöründe karşılaşılan güçlüklerin derecesini yan-sıtacağından, zaman alacaktır. Ayrıca, Avrupa Birliği müktesebatının benimsen-mesi ve uygulanmasının devasa bir görev teşkil ettiğini ve üye devletlerin hukuku açısından önemli anlamlar ihtiva ettiğini de yeniden hatırlatmalıyım. Topluluk

hukuku ve mevzuatı, ulusal hukuk karşısında üstünlük taşımaktadır. Avrupa'nın giderek artan sayıdaki ortak politikalarını kapsayan bütünleşme süreci, üye devletler açısından özerkliğin yitirilmesini içermektedir; ancak, birlikte karar ve yasa yapma süreci ve bunun gerektirdiği egemenlik paylaşımı, ekonomik bütünleşme, dışpolitika ve güvenlik politikası gibi politikalar, adalet ve içişleri gibi politika alanlarında, katılımcı üye devletlere önemli yararlar sağlamaktadır.

Müsaadenizle, şimdi, Kıbrıs konusuna değinmek istiyorum. Avrupa Birliği, Ada'nın, Türkiye ve Türk halkı açısından ne derece önemli olduğunun bilincindedir; bundan hiç şüpheniz olmasın. Acı ve yasa yol açan üzücü tarihsel olayları, Türkiye'deki pek çok kişi, hâlâ hatırlamaktadır. Bizim ilerlememizi sağlayan da, bu tarihsel farkındalıktır.

50 yıllık Avrupa entegrasyonunu mümkün kılan, Fransız-Alman uzlaşmasının gücü olmuştur. Neden, Kıbrıs Halkı da aynı deneyimden yararlanmasın ve onlara, barış ve refah dolu bir gelecek sağlayacak olan, geri dönüşü olmayan bir uzlaşma sürecini izlemesinler... İşte, Kıbrıs ve başkentinin köhne bölünmüşlüğüne son vermenin zamanı gelmiştir. Kuzey ve güney arasındaki sınırın açılmasının ardından, Türk ve Rum Kıbrıslıların kendiliğinden, duygusal ve kardeşçe yeniden birleşmesi, Kıbrıs'ta, toplumların, barış içinde bir arada bulunmasının mümkün olmayacağı yönündeki efsaneyi silmiştir.

Kıbrıs, 1 Mayıs 2004 tarihinde Avrupa Birliğine katılacaktır. Eğer, Türk ve Rum Kıbrıs, Avrupa Birliğine birlikte girebilseydi, bu hepimiz açısından bir ilham kaynağı oluşturunca. Bu nedenle, tüm tarafları, Birleşmiş Milletler önderliğindeki müzakerelere geciktirmeksizin yeniden girmeye davet ediyoruz. Amaç, Annan Planı temelinde birleşik bir Kıbrıs'ın 1 Mayıs 2004 tarihinde Avrupa Birliğine katılması için bir anlaşmaya varılması olmalıdır. Biz, kendi adımıza, hızlı bir çözüm bulunması için yardımcı olma konusunda bir isteklilik içindeyiz ve bu konuda da sizleri temin etmeme müsaade ediniz. 1 Mayıs tarihinde kapsamlı bir çözüme ulaşılmasının sadece tüm Kıbrıslıların değil, ama, aynı zamanda bir bütün olarak Doğu Akdeniz'in menfaatına olacağına inanıyorum. Ayrıca, çözüm, Türkiye'nin üyelik beklentilerini de büyük ölçüde rahatlatacak ve bu yılın ikinci yarısında alınacak kararları açıkça etkileyecektir. Net ifade etmek gerekirse, bu, resmî bir şart değildir; ancak, siyasî bir realitedir. Son seçimlerden bu yana, bu Meclis ve hükümetiniz, Türkiye'nin tarihsel sorumlulukları konusunda etkileyici bir sağduyu sergilemiştir. Aynı bilgeliğin, bu özellikle hassas konuda da sizlere rehberlik edeceğinden eminim.

Sayın Başkan, Sayın parlamenterler;

Bugün, Türkiye, amacına ulaşma ve Avrupa ülkeleri arasındaki hür ve demokratik bir toplum olarak pozisyonunu güçlendirme açısından eşsiz bir fırsata sahiptir. Avrupa Birliğinin, her şeyden önce, özgürlük, demokrasi, insan hakları, temel özgürlükler ve hukukun üstünlüğü ilkelerine dayalı bir ortak değerler topluluğu olduğunu vurgulamak isterim.

Tüm bu değerler, Avrupa Birliği temel haklar şartı ile vurgulanmıştır. Geçen yılın Kasım ayında, Komisyon, Türkiye'nin etkileyici yeni çabalar sergilediğini ve bu şekilde Kopenhag siyasal kriterlerini karşılama yönünde önemli bir ilerleme kaydettiğini not etmiştir. Avrupa Birliği Konseyinin, 12-13 Aralıkta, Brüksel'de, bu

ilerlemenin Türkiye'yi Birliğe daha da yaklaştırdığını teyit ettiğini de eklemek isterim. Türkiye'nin Avrupa Birliğine daha da yakınlaşma ümitleri, her şeyden önce, kendisinin, Kopenhag siyasi kriterlerini sadece hukukî anlamda değil, uygulamada da karşılama kapasitesine bağlıdır. Bu kriterler Türkiye için icat edilmemiştir. Bunlar, tüm aday ülkeler için eşit olarak geçerlidir. Gelecek Ekim ayındaki raporumuz açısından, daha önceki yıllarda da olduğu üzere, Komisyon, diğer tüm aday ülkelere uyguladığı kriterlerin aynısını Türkiye'ye de uygulayacaktır. Raporun adil ve objektif olacağı konusunda hiçbir şüphe bulunmamalıdır. Türkiye'nin, ortak ilkeler, uygulamalar, idealler ve ortak bir gelecekle Avrupa halkları arasındaki haklı yerini alması amacımıza daha da yaklaşmaktayız. Teşekkür ederim. *(Alkışlar)*

YİRMİİKİNCİ DÖNEM

İKİNCİ YASAMA YILI

44. Birleşim
20 Ocak 2004 Salı

Birinci Oturum
Açılma Saati : 15:00
Başkan : Başkanvekili Nevzat Pakdil
Kâtip Üyeler : Mehmet Danış (Çanakale), Ahmet Küçük (Çanakale)

Pakistan Cumhurbaşkanı Pervez Müşerref

Bismillahirrahmanirrahim.
Saygıdeğer Başkan,
Saygıdeğer Parlamento üyeleri,
Sayın Ekselansları,
Hanımefendiler, Beyefendiler,
Saygıdeğer Misafirler;

Beni Türkiye-Pakistan ilişkilerine dair Türkiye Büyük Millet Meclisinin saygıdeğer üyelerine hitap etmek üzere davet etmenizden dolayı duyduğum derin şükranlarımı sizlere iletmek isterim.

Sayın baylar ve bayanlar,

Sizler beni onurlandırdınız. *(Alkışlar)* Tamamen farkındayım ki, şu anda, son derece önde gelen ve saygıdeğer bir Parlamenta hitap etmekteyim. Parlamento içerisinde saygıdeğer mühendisler, bilim adamları, işadamları, ekonomistler bulunuyor ve bu da, zaten, sizin kalitenizi ve değerinizi daha da artırmakta. Biliyoruz ki, hepiniz, aramızdaki dostane ve kardeşçe ilişkilerin ve duyguların geliştirilmesini desteklemektesiniz ve her biriniz, bu ilişkilerin birer savunucususunuz.

Ülkelerimiz arasındaki kültür ve tarih, bizleri birbirimize yakinen bağlamaktadır. Tarih, aramızdaki kardeşliğin ve dostluğun da şahididir ve bizler, bu olumlu duyguları, halen taşımaktayız.

Aramızdaki bağlar yüzyıllar ötesine dayanmaktadır. Pakistan'ın dili Urduca, esasında, Türk kelimesi olan ordudan türetilmiştir ve bu da, zaten, aramızdaki ilişkilerin ne kadar geçmişe dayandığını göstermektedir.

Osmanlılar Kırım'da savaşırken, mücadele ederken, bölgemizin Müslümanlarının kalpleri ve ruhları da, benim büyük büyükbabalarımın kalpleri ve ruhları da, sizin büyük büyükbabalarınız için iyi dileklerde, temennilerde bulunmaktaydı.

Meşhur bir şairimizin hikâyesi, Galip'in hikâyesi, Kırım Bölgesine dair pek çok şey söylemiştir.

“Türklerin pek çok zaferi burada bulunmaktadır ve bu zaferler beni mutlu kılmaktadır ve ben ne zaman ki Türklerin başarısızlığını duysam, kalbim sanki kırbaçlanıyor gibi acımaktadır” demektedir.

Türk mücadelesi boyunca, Osmanlı döneminde de, bizim alt kıtamızın Müslümanları, dualarıyla, her zaman, Türklerin başarılı olması için sizlere destek vermişlerdir. Kemal Atatürk bir kahramandı. *(Alkışlar)* Bizim bölgemizde bulunan Müslümanların sık sık kendi çocuklarına verdiği ismin sahibiydi. *(Alkışlar)*

Sizler yaşam mücadelesi verdiğiniz dönemde, bizim kadınlarımız bile kendi çok değerli mücevherlerini Türk kardeşlerine yardımcı olmak için gönderdiler ve onların başarısı için dualarını gönderdiler.

Aramızdaki bağlar sadece devam etmekle kalmadı, yıllar içerisinde, Pakistan'ın da kuruluşuyla daha da güçlendi. 1974 yılındaki Kıbrıs operasyonu, Türkiye ile Pakistan arasındaki ilişkileri daha da geliştirdi, tek vücut olarak, beraberce ayakta durduk; her iki ülke de aynı pozisyondaydı. Sizin açınızdan bakacak olursak, Türkiye, hiçbir zaman, Pakistan'a karşı duyduğu sevgiden ve desteğinden ödün vermedi. Biz de, her zaman, Türkiye'nin Pakistan'a vermiş olduğu, özellikle Keşmir meselesinde vermiş olduğu desteği büyük bir memnuniyetle karşıladık.

Ben, 1949'dan 1956'ya kadar kaldığım 7 yıl süresince, Türklerin Pakistanlılara olan sevgisine şahit oldum. *(Alkışlar)* Bu sebepten dolayı, inanıyorum ki, hükümetler gelirler ve giderler, değişirler, liderler değişebilirler; ama, Türk Halkı ile Pakistan Halkı arasındaki sevgi, her zaman, daima büyüyecektir. *(Alkışlar)*

Güzel ülkenizde kendimi anavatanımda hissediyorum. *(Alkışlar)* Kendi vatandaşlarım arasında Hissediyorum. *(Alkışlar)*

Sayın Başkan,

Bugün, içinde bulunduğumuz dünya, büyük kargaşalar, belirsizlikler ve çatışmalar içerisinde. Bizler, son derece zor bir küresel değişim sürecinden geçmekteyiz. Bu küresel değişim sürecini alıp, içerisine daha detaylı baktığımız zaman, İslam dünyasının pozisyonuna baktığımızda -ki, hem Türkiye hem Pakistan bu dünyanın içerisinde bulunmaktadır- her iki ülkenin de reddedilemeyecek kadar önemli bir unsur oluşturduğunu görüyoruz. Teröristler, dünya üzerinde pek çok yeri hedef olarak seçmişlerdir ve özellikle Müslüman dünyasını hedef olarak seçmişlerdir. Son dönemde de, hem Türkiye hem de Pakistan hedefler arasında yer almıştır. Bizler, teröristlerin, şer hedefleri için toplumumuzu rehin almalarına izin vermemeliyiz. Bu teröristler İslamın adını da kötüye çıkarmışlardır. Halbuki, İslam, beraberce yaşamın ve barışın dinidir. Terörizmi reddetmekteyiz, aşırılıkları da reddetmekteyiz, her türlü formunda ve ortaya çıkış biçiminde bunları reddetmekteyiz.

Dünyamız, artık, üzerinde yaşamak için son derece tehlikeli bir yer haline gelmiştir. Batı ve İslam dünyası arasında yanlış anlaşılma boşluğu, mesafesi gittikçe büyümekte ve artmaktadır. Bu da, son derece tehlikeli olan medeniyetler çatışması gibi teorileri bekleyenlerin sayısını da artırmaktadır ve aynı zamanda farklı algılamalar ortaya çıkmaktadır. Bu yanlış algılamalar Müslüman dünyasında da ortaya çıkmaktadır; yani, İslam, din olarak hedeflenmektedir diye düşünülmektedir.

Diğer yanlış anlaşılırsa Batı dünyasında karşımıza çıkmaktadır; İslam, aşırılıkların, militanların ve hoşgörüsüzlerin dinidir gibi algılanmaktadır. Bu algılar, esasında, gerçeklerden kaynaklanmamaktadır.

Bugün, dünyamızdaki bütün siyasî anlaşmazlıkların içerisinde, dolaylı ya da dolaysız olarak Müslümanlar bulunmaktadır ve bu, yanlış anlaşılmalara sebebiyet vermektedir. Bugün, dünyamızda en bir araya gelemeyen ülkeler, bölgeler Müslüman ülkelerdir, en zayıf, en yoksul ülkeler Müslüman olan ülkelerdir. OECD, ne yazık ki, mevcut formuyla, şu anda, karşımızda bulunan zorluklarla baş etmek için yeterli olamamaktadır. Bunlar, karşı karşıya bulunduğumuz gerçeklerdir. Dünya ve Müslüman dünyası bu güçlüklerle karşı karşıya bulunmaktadır. Pakistan ve Türkiye el ele vermelidir ve kendileri için önemli olan rolü oynayarak, hem bölgeye hem ülkelerimize hem de genel anlamda dünyaya barışı getirmek için uğraşmalıdır. Aynı zamanda da, Müslüman ümmeti için bunu yapmalıyız.

Şu anda, tarihte belirleyici bir noktada bulunuyoruz. Bizler, ya anı yakalayacağız ve tarihi kendimiz belirler hale geleceğiz ya da bu zamanın, bu anın geçmesine izin vereceğiz ve kaderin bizim hayatımızı bir şekilde şekillendirmesine izin vereceğiz. Bizler, karşı karşıya bulunduğumuz zorlukları fırsatlara dönüştürebilmeliyiz.

İnanıyorum ki, önümüzdeki yol, benim ifade ettiğim tarzıyla, “aydınlatılmış itidal” dönemi olacaktır. Aydınlatılmış itidal iki yönlü bir stratejidir, iki açıdan uygulamamız gerekiyor. Bunlardan birincisi, İslam dünyasının uygulaması gereken yoldur. Burada aşırılıklardan kaçınmalıyız, militanlıktan kaçınmalıyız ve sosyoekonomik gelişmemize odaklanmalıyız. Özellikle, vurguyu, beşerî kaynaklarımızı geliştirmeye sarf etmeliyiz.

Bahsetmiş olduğum aydınlanmış itidal stratejisinin ikinci yönü ise, Batı dünyası tarafından gerçekleştirilmelidir; özellikle Amerika Birleşik Devletleri ve Birleşmiş Milletler tarafından geliştirilmelidir. Onların da yapması gereken, adaletle sorunların çözümüne yaklaşımlarıdır. Müslümanların da içinde bulunduğu bütün siyasî anlaşmazlıkların çözümünde adaletli yardımcı olmaları ve Müslüman dünyasına, sosyoekonomik kalkınmalarında yardımcı olmaları gerekmektedir. Müslümanlara düşen ayağının tam olarak yerine getirilebilmesi için, bizim, İslam Konferansını yeniden yapılandırmamız gerekmektedir. Zaten, bu çerçevede önermiş olduğum bu aydınlanmış itidal yaklaşımı içerisinde, İslam Konferansına yeni bir yapı kazandırma çabası içerisinde bir eylem planı geliştirmemiz gerektiğini söylemiştim ve bu önerim de desteklendi. Son zirvede, bu konu üzerinde çalışmak üzere bir komisyon tesis edildi ve bu komisyonda olağanüstü toplantı düzenleyecekler bu yıl sonu içerisinde ve bu, olağanüstü toplantı sırasında ele alınacak. Bu çerçevede, Türkiye’nin çok önemli bir rolü olacak; çünkü, Türkiye, bundan sonraki İslam Konferansı Ülkeleri Dışişleri Bakanları Toplantısına İstanbul’da ev sahipliği yapacak ve eminim ki, bu süreçte de, bir katalizör görevi üstlenecektir.

Bir kere daha vurgulamak istiyorum ki, bizler, İslam Konferansını yeniden yapılandırdığımız takdirde, Müslüman ümmeti 21’inci Yüzyıla taşıır hale gelebileceğiz. Türkiye, Avrupa Birliği’ne, gelecekte bir gün mutlaka girecektir. Böylelikle, bu, Türkiye’ye, ilave bir sorumluluk da getirecektir; çünkü, Türkiye, Müslüman dünya ile Avrupa arasında köprü haline gelen bir ülke olacaktır.

Sayın Başkan,

Şimdi, bazı siyasî anlaşmazlıklardan bahsetmek istiyorum, özellikle Müslüman dünyayı etkileyen siyasî anlaşmazlıklardan bahsetmek istiyorum; çünkü, söylemiş olduğum gibi, bu aydınlanmış itidal stratejisi içerisinde, mevcut bütün siyasî anlaşmazlıkların çözümünde Batı'ya da düşen bir rol vardır. Bir kere daha vurgulamak istiyorum ki, Pakistan, sevgili kardeşlerimiz, dostlarımız, Kıbrıslı Türk kardeşlerimizin, dostlarımızın adil ve meşru sebeplerle yürüttükleri mücadeleye sonuna kadar cevap veriyor. (*Alkışlar*) Pakistan, Kıbrıs'ta, bu konuda, bu anlamda, çözüme destek vermektedir ve inanıyoruz ki, Ada'da yaşayan iki toplum arasında bir güven ortamının tesis edilmesi, mevcut anlaşmazlığın özünün çözülmesi için çok önemli bir ön şarttır. Vurgulamak istiyorum ki, Pakistan, çift bölge ve çift toplumlu çözümü, uzun zamandır devam eden Kıbrıs sorununun çözümü olarak görmektedir.

Güney Asya'da, yani bizim yaşadığımız, içerisinde bulunduğumuz bölgede, bizler, yeni barış ve işbirliği yolları bulmaya ve tesis etmeye çalışıyoruz. Pakistan ve Hindistan sonsuza kadar düşman olarak kalamazlar. Yarım yüzyılı aşan bir süredir, Keşmir ve Jammu meseleleri, her iki ülke arasındaki ilişkileri giderek zorlamaktadır ve daha güç konumlara getirmektedir. Asya'da sürekli bir barışın tesis edilebilmesi için Keşmir probleminin ve bütün diğer anlaşmazlıkların Pakistan ve Hindistan arasında barışçıl yollarla çözümlenebilmesi ve uyumlu bir atmosfer, ortam içerisinde çözümlenebilmesi çok önemlidir ve görüyoruz ki, bu kısır çekişme döngüsü, İslamâbâd'a gerçekleştirmiş olduğum, Sayın Başbakan'a gerçekleştirmiş olduğum, ziyaret çerçevesinde aşılmaya çalışılmıştır.

Bütün meseleleri görüşüp, özellikle, Keşmir problemini de görüşüp, sorunlarımıza çözüm aramayı amaçlamıştık. Bu, Pakistan ve Hindistan Halkları açısından ve Keşmir Halkı açısından tarihi bir dönemdi. Bu gelişmeler kaydedilirken, esas amacımız, bu süreci, sürdürülebilir ve neticeye yönelik bir diyalogun tesisine yönelmiştik, Keşmir ve tüm diğer problemlerin çözümüne yönelmiştik.

Bizler, bölgemizi barış ve refah bölgesi haline getirmek istiyoruz ve kolektif bir ekonomik kalkınma tesis etmek istiyoruz. Bunu yapabilmenin yolu vizyon ve devlet adamlığıdır; ancak bu şekilde ileriye gidebiliriz. Eğer olumsuzluk içerisinde kalacak olursak ve eğer rijit yaklaşımlar içerisinde kalacak olursak, herhangi bir ilerleme kaydetmemiz mümkün değildir. İşte bu yüzden, Hindistan ve Pakistan arasındaki ilişkiler şu anda olumlu gelişmeler kaydetmektedir, ilişkiler giderek ısınmaktadır. Diyalog sürecinin gelişmesiyle beraber, Keşmir probleminin de çözümüne doğru ilerleme kaydediyoruz.

Burada, Türk Halkına ve Türk Hükümetine, bizimle gösterdikleri dayanışma için, Keşmir Halkıyla gösterdikleri dayanışma için, belirli ilkelere dayanan desteğiniz için çok teşekkür ediyoruz. Verdiğiniz destek Pakistan Halkı için çok büyük bir önem taşımaktadır.

Sayın Başkan,

Afganistan'ın toprak bütünlüğü ve hükümranlılığı, egemenlik haklarına sahip olması, bizim için çok önemlidir, Pakistan'ın bir politikasıdır. Afganistan'daki bu hususlara dikkat edilerek sorunun çözülmesi gerektiğine inanıyoruz. Bonn

Sürecine olan inancımız devam etmektedir ve Sayın Başkan Karzai'nin, Ulusal Uyum ve Ulusal Yeniden Yapılandırma Programları Projelerinin başarılı olmasını amaçlıyoruz. Afganistan'a, barış ve istikrarı geri kazanmasında destek veriyoruz ve vermeye devam edeceğiz. Halihazırda, 100 milyon Amerikan Dolarını Afganistan'ın yeniden yapılandırılması için tahsis etmiş bulunuyoruz ve Pakistan, aynı zamanda, milyonlarca Afgan mülteciyi de -şu anda 1 milyon 500 bine ulaştılar ve 3 milyon 500 bin- 4 milyon kadar zaman zaman varan kabul ediyor. Loya Jurg'a, yani, Afganistan'daki Büyük Jürinin aldığı kararlar doğrultusunda, bu yıl içerisinde parlamenter seçimleri ve başkanlık seçimlerinin yapılması ve demokratik sürecin başlaması konusunda çok önemli kararlar alınmıştır ve bu anlamda, inanıyoruz ki, İSAF, bütün Afgan toprakları üzerinde operasyonlarını genişletir ve böylelikle Bonn Sürecinin ilerlemesine yardımcı olur ve Afganistan'ın yeniden yapılandırılmasına katkı sağlar ve destek verir bu çabalarıyla.

Saygıdeğer milletvekilleri,

Irak, halen, Müslüman dünyasında açık bir yara olarak bulunmaktadır. Irak'ta, Türkiye ile Pakistan'ın yaklaşımları aynıdır. Irak'ın toprak bütünlüğü mutlaka tesis edilmelidir. Irak Halkı olarak, kendi hükümetlerini seçme hakkına sahip olmalıdırlar ve kendi doğal kaynaklarına dair kararları kendileri verebilmelidirler. Irak'ta devam eden insanlık krizi bir şekilde durdurulmalı ve öncelik, güvenliğin, istikrarın ve kamu düzeninin bir an önce tekrar tesis edilmesine verilmelidir ve bütün bu çalışmalar bir strateji çerçevesinde yapılmalıdır ve bütün yabancı güçler, yavaş yavaş bu ülkeye istikrar geldikten sonra ülkeden çekilmelidirler.

Filistin, halihazırda uluslararası camianın karşı karşıya bulunduğu en önemli problemlerden bir tanesidir. Silahsız ve masum kişilere karşı devam eden zulüm durdurulmalıdır. Filistinlilerin mücadelesini desteklemekteyiz; bağımsızlıklarını kazanmak için ve egemenlik haklarını kazanmak için sürdürdükleri mücadeleyi destekliyoruz ve ümit ediyoruz ki, uluslararası çabalar, iki hükümlan devletin, Filistin ve İsrail'in kurulmasıyla neticelenecektir. Beraberce, barış ve uyum içerisinde yaşayabilen iki devletin kurulmasıyla, ümit ediyoruz ki, uluslararası çabalar neticelenecektir.

Sayın Başkan,

20'inci Yüzyıl, jeoekonomik gelişmelerin yaşanacağı bir yüzyıl olacaktır. Aramızdaki tarihten ve siyasi geçmişten gelen ilişkiler, ticaret ve ekonomik ilişkilerle de güçlendirilmelidir, desteklenmelidir. İşte, bizim geride kaldığımız alan bu alandır ve bu alanı güçlendirmeliyiz. Kendi aramızdaki ticarî ilişkileri geliştirmek için de gerekli tedbirleri almalıyız. Aramızdaki siyasi ve diplomatik ilişkiler son derece güçlüdür; ama, ticaret ve ekonomik ilişkilerimiz, diplomatik ilişkilerimizle karşılaştırıldığında aynı derecede güçlü değildir; ikisini de uyumlu hale getirmeliyiz.

İşte, bu da, benim Türkiye'de bulunduğum süre içerisinde, bütün kardeşlerimle, dostlarımla yaptığım görüşmelerimde öncelik verdiğim bir konu oldu. Ekonomik İşbirliği Teşkilatının kurucu üyeleri olarak Türkiye ve Pakistan, bu teşkilatın güçlendirilmesi için çabalarını artırmalıdır. Ekonomik İşbirliği Teşkilatı, bizler için, ticaret ilişkilerimizin çok daha geniş ölçekte daha kuvvetli hale getirilmesini temsil eden bir kuruluştur. Türkiye ve Pakistan, jeostratejik konumlarından dolayı, enerji kaynaklarının Orta Asya ülkelerinden Avrupa ve Uzakdoğu'ya, özellikle, ka-

rayla çevrili Orta Asya ülkelerine akmasını sağlayacak kilit konumdaki ülkelerdir. Hızla büyümekte olan ekonomiler ve demokrasisi son derece fonksiyonel olarak ilerleyen ülkeler olarak, bizler, Doğu ve Batı arasındaki bu hayatî önem taşıyan enerjilerin aktığı çok önemli bölgeleriz.

Biraz da kısaca, ikili ticaret ilişkilerimiz üzerinde durmak istiyorum. Şu anda, 250 milyon dolar civarında bulunan ticaret ilişkimizi, 1 milyar dolara çıkarabilmemiz gerektiğini düşünüyorum. Özellikle, telekomünikasyon, altyapı, enerji gibi alanlarda, Pakistan, bundan sonra çok daha yoğun çabalar içerisinde olacaktır ve ümit ediyoruz ki, her iki ülke arasında ortaklıklar kurulacaktır. Savunma alanında üretim yapmak, bizce, son derece önemli ve karşılıklı ilişkilerimizi destekleyecek, güçlendirecek bir alan olacaktır gelecekte de. Türkiye ve Pakistan, 210 milyon kişinin yaşadığı bir piyasa oluşturmaktadır. Her iki ülkenin özel sektörü de son derece kuvvetli ve güçlü özel sektörlerdir. Her iki ülkenin halklarında da sıradışı bir girişimcilik ruhu mevcuttur.

Hükümetlerin de, yeni bağlantılar kurulması açısından, işletmelerimiz ve iş sektörlerimiz arasında yeni iş ilişkileri ve bağlantılarının kurulması açısından taktik belirleyici çabalar içerisinde olması gerekmektedir. İş Konseyimiz ve ortak dostluk grupları ve ortak ekonomik komiteler hem kamu, hem de özel sektörler arasında verimli yaklaşımların olmasını sağlamak için çalışmıştır, çalışmalıdır. Eğer, Pakistan'daki sürdürülebilir demokrasi yaklaşımının üzerinde durmazsam, konuşmam yarım kalır diye düşünüyorum. Benim hükümetim, Pakistan'da sürdürülebilir demokrasinin tesisi için çaba sarf etmektedir ve sürdürülebilir demokrasinin ortaya konabilmesi için bizler iki unsuru ortaya koyduk: Bunlardan birincisi, demokrasiyi, işin köküne -bunu da yerel idareler olarak kastediyorum- yani, işin kökünde bulunan halka, yerel idareler katına kadar indirdik; idarî olarak, mâlî olarak ve siyasî olarak bunu yaptık. Aynı zamanda da Pakistan'da kadınlara güç verdik, yetki verdik.

Kadınlara yerel idareler düzeyinde yüzde 30'luk bir kontenjan ayırdık. Bunun da ötesinde, yani, demokrasiyi halka indirmek için toplumun köküne indirmenin dışında, ulusal düzeyde, üst düzeyde de kontrol mekanizmaları kurduk. Bu iki reform ya da bu iki değişiklik içerisinde, inanıyoruz ki, Pakistan'da sürdürülebilir demokrasi süreci artık gündeme gelmiştir, ortaya konmuştur ve inanıyorum ki, Pakistan'daki demokrasinin geleceği ve mevcut durumu çok daha parlak olacaktır.

Bütün bunları söyledikten sonra, Sayın Başkan, şunu söylemek istiyorum: Her iki ülkenin de kurucu babası aynı şeyi söylemiştir. Sayın Muhammed Ali Cinnah, bizim siyasî sloganımızı şunu söyleyerek vurgulamıştır, demiştir ki: *"Hem içeride hem dışarıda barış istiyoruz."* Mustafa Kemal Atatürk de demiştir ki: *"Yurtta barış cihanda barış."* Bizler de ülkelerimizin kurucu babalarının ortak vizyonunu gerçekleştirmek için çabalamaya devam edelim. Hem Müslüman ümmeti için hem de dünyamız için bu amaçlara ulaşmak üzere beraberce çalışalım. Sözlerime, en iyi dileklerle, Türk halkına en iyi dileklerimizi ileterek son vermek istiyorum ve aynı zamanda da ülkenizin gelişmesi ve refahı için dualarımızın sizlerle olduğunu söylemek istiyorum ve aramızdaki kuvvetli bağların gelecekte de çok daha gelişmiş bir boyuta taşınacağını ümit ediyorum. Yaşasın Türk-Pakistan kardeşliği. Çok teşekkür ederim. *(Ayakta alkışlar)*

YİRMİİKİNCİ DÖNEM

İKİNCİ YASAMA YILI

74. Birleşim

15 Nisan 2004 Perşembe

Birinci Oturum

Açılma Saati: 15:00

Başkan : Başkanvekili Sadık Yakut

Kâtip Üyeler : Enver Yılmaz (Ordu), Türkân Miçoğulları (İzmir)

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri;

Ulusal davamız Kıbrıs konusunun yeniden kritik bir safhadan geçtiği bugünlerde, bana, bu konuyu Türkiye Büyük Millet Meclisinde ele alıp, düşünce ve değerlendirmelerimi sizlerle paylaşma fırsatı verdiğiniz için, en içten duygularla teşekkür ediyorum. Bu vesileyle, 23 Nisan'da idrak edeceğiniz, Yüce Meclisin 84'üncü yaşgünü, şahsım ve halkım adına en içten duygularla kutlar, nice 84 yıllar dilerim. *(Alkışlar)*

Talihin bir cilvesi olarak, ertesi gün, Kıbrıs'ta, 21 yaşındaki, Türkiye'nin tanıdığı Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinin kaderini tayin için, halkım sandık başına gidecektir. Verilecek oylarla, eğer buradan gelen telkinler geçerli olursa, basın telkinleri geçerli olursa, belki de, ayın 24'ünden sonra, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ortadan kalkmış olacaktır. Bunun olmaması için huzurunuzdayım.

Kıbrıs meselesi, çeşitli dönemlerde Yüce Meclisinizi meşgul etmiştir. Kıbrıs'la ilgili hayatî kararlar Yüce Meclisinizden çıkmış, şanlı Barış Harekâtı, Meclisin kararı ve milletin arzusuyla gerçekleşmiştir.

Kıbrıs meselesinin halli için, Türk Ulusunun Kıbrıs konusundaki parametrelerini vurgulayarak bize yön veren, ulusal çizgiyi belirleyen, Meclisinizin kararları olmuştur. Yıllardır, millî dava bildiğimiz Kıbrıs'ta bizi mutlak yok edilmekten şehitler pahasına kurtarmış olan Türk Silahlı Kuvvetleriyle birlikte, 30 yıldır, halkımız ve mücahitlerimizle hudut bekçiliği yapmaktayız. Yıllardır, masa başında, bu Yüce Meclisin de onayladığı prensipler dahilinde, Türk hükümetlerinin de katkısına ve yol göstericiliğine dayanarak, millî addettiğimiz müsterek müdafaamızı sürdürmüş bulunuyoruz.

Malumlarınız olduğu üzere, Türkiye Büyük Millet Meclisinin bu konudaki kararları 1955'lere dayanır. Son zamanlarda 1997, 1999 ve en son 6 Mart 2003 tarihlerinde alınmış olan kararlar, görüşmelerde bize güç vermiş, yol gösterici olmuştur. Yüksek müsaadenizle, bu kararlar arasından en sonuncusu olan 6 Mart

2003 tarihli, oybirliğiyle alınmış olan kararınızı okuyorum: “Türkiye Büyük Millet Meclisinin 21 Ocak 1997 ve 15 Temmuz 1999 tarihlerinde aldığı kararlara atıfta bulunarak, bu millî davada Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Türk Milletinin tam bir birlik ve beraberlik içinde bulunduğu gerçeğini bütün dünyaya bir kere daha ilan eder. Kıbrıs meselesine adil ve kalıcı bir çözüm bulunması için, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinin sarf ettiği çabaları içtenlikle destekler. Kıbrıs meselesine bulunacak çözümün, tarafların eşit statüsü ve eşitliğine dayanması gerektiği hususunu önemle vurgular. Türkiye’nin 1960 antlaşmalarından kaynaklanan garantörlük haklarının sürdürülmesi gereğini belirtir. Kıbrıs’ta, Türkiye ile Yunanistan arasında kurulmuş bulunan dengein zedelenmesinin hiçbir şekilde kabul edilemeyeceğini teyit eder.

Kıbrıs sorununun çözümünün, Türkiye’nin Avrupa Birliği üyeliği sürecinde bir önşart gibi takdim edilmesine yönelik çabaları reddeder. Güney Kıbrıs Rum yönetiminin Türkiye’den önce Avrupa Birliği’ne üye yapılması yolunda atılan adımların, uluslararası antlaşmaların açık bir ihlali olduğunu bir kere daha vurgular. Kıbrıs Türk ve Rum halkının 28 yıldır huzur ve barış içinde yaşamasının en önemli amili olan iki kesimliliğin muhafaza edilmesine verdiği önemi vurgular. İki kesimliliği zedeleyecek bütün öneri ve girişimlerin, Kıbrıs’taki güvenlik ortamını olumsuz yönde etkileyerek, iki toplumu yeniden bir çatışma ortamına sürükleyeceğini hatırlatır ve buna hiçbir şekilde müsaade edilmemesi gerektiğini önemle belirtir.”

Konuyla ilgili en son Millî Güvenlik Kurulu kararı da şöyledir:

“Kurul, Kıbrıs konusunda geçtiğimiz hafta içinde sonuçlanan müzakerelerde ortaya çıkan metinleri 23 Ocak 2004 günlü MGK bildirisinde değinilen hususlar ışığında ayrıntılı olarak değerlendirmiştir. İsviçre’de son biçimi verilen Annan Planı tümüyle incelendiğinde, olumlu yönleri yanında, kimi isteklerimizin karşılanmadığı ve planın uygulanmasında sorunların çıkabilme olasılığı bulunduğu görülmekle birlikte, konunun Türkiye ve KKTC bakımından taşıdığı duyarlılık, planın içerdiği tüm öğelerin Türkiye ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde ulusal yarar açısından irdelenmesinin ilgili hükümetlerce titizlikle yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Bu çerçevede, çözümün Avrupa Birliği’nin birincil hukuku durumuna getirilmesinin önemi ve müzakere süreci içinde bu yönde Türkiye ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetine verilen güvencelerin fiilen uygulamaya geçirilmesinin yakından ve ısrarlı bir biçimde izlemeye devam edilmesi; Annan Planının son şeklinin resmîyet kazanması için gerekli sürecin başlatılmasının hükümetin takdir ve sorumluluğunda olduğuna işaret edilerek...”

Sayın Başkan, muhterem milletvekilleri;

Sizlere seslenmek ihtiyacını duydum; çünkü, gidişat bu kararların çok dışına çıkmıştır ve Kıbrıs’ın, 1960 antlaşmalarının da öngördüğü Türk-Yunan nüfusunun ve dengesinden ayrılıp, Avrupa Birliği yoluyla dolaylı Enosisin eşiğine gelmiş olduğunu görüyorum. Rumların, meşru hükümet olarak kabul edilmiş olmaktan kaynaklanan güçle ihtiyaç duymadıkları ve ilk fırsatta çöpe atabilecekleri yapay bir anlaşma için ve bu anlaşma yapıldığı takdirde Türkiye’nin Avrupa Birliği yolu ardına kadar açılacak düşüncesiyle bu tehlikeli yola devam edilebilir mi?!

Sayın Genelkurmay Başkanı Özkök’ün 13 Nisan 2004 tarihli yazılı açıklaması, devlet ve hükümet kademesindeki endişeleri şöyle dile getirmektedir:

“Annan Planına bir bütün olarak bakıldığında, olumlu yönlerinin yanında bazı isteklerimizin karşılanmadığı ve planın uygulanmasında ciddi sorunların çıkabilme olasılığının da bulunduğunu söylenebilir. Ada’ya getirilecek yeni düzenin belirleyicisi olan federal yasaların ve uluslararası düzenlemelerin gözden geçirilerek, kalıcı ve adil bir düzen için gerekli olan değişiklik ve düzeltmelerin yapılmasının önemli olduğuna inanmaktayız. Plana göre geçiş dönemi çok kısadır. Bu kısa dönemin büyük sorunları da beraberinde getirebileceğini ve Ada’da huzur ve sükunun sağlanmasında önemli problemlerle karşılaşabileceğini düşünmekteyiz. Rumlara bırakılacak topraklar nedeniyle soydaşlarımızın konut ve istihdamı için kaynak sağlanamazsa, Kıbrıs’ta ciddi toplumsal olayların çıkabileceğini değerlendiriyoruz. Plana ilişkin en önemli husus, Türk kurucu devletini korumayı amaçlayan derogasyonların Avrupa Birliği hukukunun birincil kaynakları arasına dahil edilmesidir.”

Bugünkü basında, dünkü televizyonlarda Sayın Cumhurbaşkanının benzer açıklamasını ve uyarılarını görmüş bulunuyoruz. Türkiye’nin güvenliği açısından Kıbrıs’ın taşıdığı stratejik önem hakkındaki düşüncelerini birçok defa basın yoluyla dile getirdiğini anımsatan Orgeneral Özkök, bu nedenle, bunları tekrar etmeyeceğini kaydetti ve şu sözleri söyledi:

“Kıbrıs, sadece Kıbrıslı soydaşlarımızın bir meselesi değildir; Türkiye’nin güvenliği de söz konusudur. Kıbrıs’ın Türkiye’nin güvenliğiyle ilişkisi, Türkiye’ye olan mesafesiyle açıklanacak kadar yüzeysel değil, daha çok Doğu Akdeniz’deki hak ve menfaatlarımızın korunmasıyla ilişkilidir.”

Rahmetle andığım Cumhurbaşkanı Sayın Korutürk’ün deyiimiyle “Kıbrıs, Türkiye’nin denizlere açık bir ülke olmasını engelleyecek bir konumdadır.”

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri;

Türkiye Cumhuriyetinin Başbakanı Sayın Recep Tayyip Erdoğan’ın, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinin 20’nci kuruluş yıldönümü nedeniyle Lefkoşa’da yapmış olduğu, bizlere umut ve gurur veren, tarihe önemli notlar düşen konuşmasından bazı alıntılarını Yüce Meclisin dikkatlerine sunuyorum:

“Kıbrıs Türklerinin kırk yıldır, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinin de yirmi yıldır dimdik ayakta durması, bizim için bir iftihar kaynağıdır. Kıbrıs Türkü, bugüne kadar her türlü zorluğu aşmasını bilmiş, kendi kaderini çizme cesaretini göstererek eşitlik temelinde özgür ve onurlu bir hayat yolunu seçmiştir. Kıbrıs Türk Halkı, 15 Kasım 1983 günü bağımsızlığını ilan ederek tarihi mücadelesini taçlandırmıştır. O tarihten bu yana Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Ada’da barış ve istikrarın temel bir unsuru olmuştur. Bu gerçeğin kabulü, aynı zamanda Ada’da kalıcı bir uzlaşmanın da temelini oluşturmaktadır. Kıbrıs’ta çözümün yolu eşitlikten geçecektir, herkesin gerçekleri kabulünden geçecektir; ancak, varılacak çözümün, Kıbrıs Türkleri ve Rumlarının barış ve güvenlik içinde yan yana yaşayabilecekleri bir ortamı da sağlaması gerekir. Bugün, Kıbrıs’ta, her açıdan eşit, dini ve dili ayrı iki halk, iki ayrı demokratik düzen ve iki ayrı devlet vardır. Kıbrıs’ta çözüm çabaları bu gerçeklere dayanmalıdır.

Türkiye ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Kıbrıs Adasında adil ve kalıcı bir uzlaşmanın nasıl sağlanabileceği konusunda geçmişin tecrübelerine ve bugünün gerçeklerine dayalı yapıcı ortak görüşlere ve tutuma sahiptirler; dolayısıyla, önemli olan,

Ada'da yeniden olaylara ve gerginliklere yol açmayacak kalıcı bir çözüme varılmasıdır.

Her ne pahasına olursa olsun bir çözüme varılması düşünülemez. Zira, böyle bir çözümün yaşayabilmesine imkân yoktur. Kalıcı bir çözümün unsurları şunlardır: Kıbrıs Türklerinin güvenliğinin, eşit statüsünün, siyasî eşitliğinin korunması ve iki kesimliliğin muhafaza edilmesi. Çözüm, Türk-Yunan dengesini her halükârda dikkate alacak yeni bir ortaklık temelinde olmalıdır."

Sayın Başbakanın bu tarihi konuşmasında isabetle altını çizmiş olduğu hususların hiçbirini, Annan Planıyla getirilmek istenilen çözümde yer bulmamıştır. Netice, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinin yok olması ve onu tanıyan Türkiye'nin bölge coğrafyasında -Allah korusun- zaman içinde marjinalleştirilmesidir.

Bugün, tahammülü zor baskılarla, Kıbrıs'ı Türkiye'den ayırma eylemi başarılı olduğu takdirde, aynı baskılarla, aynı yöntemle Türkiye'den daha neler isteneceğini düşünmek bile insanı ürpertiyor. Benim New York'ta hastanede olduğum bir günde ve Türkiye'de hükümet değişikliği aşamasında önümüze bir sürpriz olarak koydukları Annan Planı, millî davayı, Rumların Avrupa Birliği'ne girmelerini kolaylaştırıp, yasallaştırmak davası haline getirmiştir. Yunanistan'ın girişimleriyle 1960 anlaşmalarını çiğneyerek Rumların yapmış oldukları üyelik müracaatını kabul eden Avrupa Birliği, Türk tarafının Avrupa Birliği üyeliği için Rumların peşinden koşacağı inancıyla hareket etmiş, yanlışlığını anlayınca, Türkiye'ye ve Kıbrıs Türklerine baskıya başlamıştır. Rumlar açısından Avrupa Birliği, Türkiye'nin garantisinden, müdahale hakkından, Türk askerinden kurtulmak için bir vasıta oluyor; Annan Planı da bunu yapıyor. Bunu bildiğimiz içindir ki, 1960 anlaşmalarıyla Türkiye'ye verilmiş olan *"Kıbrıs, Türkiye'nin de üye olmadığı bir kuruluşa üye olamaz"* kaidesi, bizler için kutsaldı, kale alınmalıydı; bu yapılmadan, Avrupa Birliği üyeliği bizim için çekici olamazdı. Bu yasal hakkımızı kabul etmek istemediler. Yasadışı bir kararlar, Rum idaresinin 1960 uluslar arası anlaşmaları ihlaline ortak oldular. Bizden istedikleri, bu suça imzamızla katılıp, gayrimeşru muameleyi meşrulaştırmak ve böylelikle, Türkiye'nin Kıbrıs üzerindeki en etkin bir hakkının yok edilmesi için Rum'a, Yunan'a yardımcı olmamızdı. Bunu yapamazdık. Bu, kendimizi inkâr olurdu.

Türkiye, 1995 yılında, gümrük birliği müzakereleri esnasında, Avrupa Birliği'nin Kıbrıs'la ilgili yasadışı eylemini bildiği için bir çekince koymuştur. Dikkat buyurursanız -çekinceyi biraz sonra okuyacağım- aynı zamanda Türkiye'nin Kıbrıs siyaseti de belirtilmekte ve işler yanlış istikamete gittiği takdirde çarenin ne olacağına da açıklık getirilmekteydi. Masa başında olan müzakerecinin elinde, olmazsa olmazları kabul edilmediği takdirde tereddütsüz rücu edeceği bir alternatifin bulunması şarttır; aksi halde, pazarlık gücü çok zayıflamış olur. Tarihî çekinceyi birlikte okuyacağız:

"Rum kesimi tek başına tüm Ada'yı temsil etmiyor." Bu, çekincenin esasıdır. Son zamanlara kadar millî dava etrafında tek ses, tek nefes olan Türk cephesi, Annan Planıyla ilgili propagandalar nedeniyle ikiye bölünmüş bulunmaktadır. Halbuki, uluslararası antlaşmalarla, Türkiye'ye ve Kıbrıs Türklerine verilmiş olan en temel hakkı savunmak suretiyle, Avrupa Birliğini doğru yola davet mümkün olabilirdi. Biraz önce temas ettiğimiz karar ve açıklamalarınız bu yöndeydi. Son devreye

kadar, biz, bu millî direktifler çerçevesinde hareket ettik; ancak, Annan Planının meydana getirdiği, Madam Fog ekibinin körüklediği bölünmeyi önleyemedik. Dış dünya, bu bölünmeden azamî istifade peşindedir; bunun bilinci içerisindeyiz; milletçe üzülmekteyiz. Zaman zaman, uğruna şehitler verilmiş, kırk yıllık bir direniş abidesi olduğuna inandığımız millî Kıbrıs meselesi hakkında yazılanları ve yapılan iddiaları okudukça, hicap duymaktayız. Planın son şekline, Meclisinizin son kararı ışığında baktığımızda şunları görürüz:

Annan Planı, kararınızın öngördüğü şekilde adil ve kalıcı bir çözüm getirmiyor; üzerinde tarafların mutabık kalmadıkları bir rejimin zorla kabulünü öngörüyor; uzlaşma olmadığı halde, tarafları bir meçhule oy atmaya zorluyor ve buna, halkın hür iradesinin tezahürü diyor.

Planda, tarafların eşit statüsü ve iki kesimlilik sulandırılmadadır. Rum bölgesinde, yüzde 100 Rumlardan oluşan bir sözde kurucu devlet; Türk tarafında ise, kısa bir zaman süresi içerisinde, yüzde 33 oranında Rumla karışık bir kurucu devlet oluşturmaktadır. Kurucu devlet deyimi de aldatıcıdır; çünkü, bunlar, egemenlik hak ve yetkilerinden yoksun, Rum çoğunluğuna tabi bir merkezî hükümetin anayasasının öngördüğü şekilde hareket edebilecek vilayet idareleridir. Rum tarafının, 1963'te yaptığı gibi, bu rejim işlemiyor deyip yeni bir darbe yapmasını kimse önleyemeyecektir. Bunca yıllık mücadelemiz, böyle bir ihtimali önleyecek tedbirler bulmak içindi; Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinin kuruluşu, eşit egemenlikte ısrar bunun içindi; Annan Planı bunları alıp götürmektedir.

Bu plan, mal mülk meselelerini, her an patlayacak binlerce saatli bomba halinde içimizde bırakıyor. Taraflar arasında halledilmesi gereken bir sorunu, 30 yıldan sonra, Kıbrıs'ta, 1963-1974'teki anlaşmalar ve olaylar, Türklere yapılanları unutarak, iki kesimliliğin 1975, 1977 ve 1979 anlaşmalarıyla kalıcı bir barış için kabul edilmiş bir formül olduğunu kale almayarak, bireyler arasında bir "al-ver" davası haline getiriyor. Bu konunun yıllarca ekonomik yaşamımızı dumura uğratacağı da kaale alınmıyor. Burada, çatışmalara hazır, sıcak bir zemin hazırlıyor. Bu mealde, planda, Rumların "yerleşikler" dediği vatandaşlarımız hakkında, insan haklarına aykırı talepler ve tedbirler de yer almaktadır. Bu insanlar, tarım işgücü anlaşmalarıyla, Türkiye tarafından Kıbrıs'a gönderilmiş kişilerden oluşmaktadır. Bunlar, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti vatandaşlarıdır. Vatandaşlar arasında ayırım yapıyorlar. Burada kalabileceklerin listesini istiyorlar. Bu kalabileceklerin evlerini, tarlalarını yok farz edip, bunları açıkta bırakıyorlar. Biz, vatandaşlar arasında bu ayrıcalığa karşıyız. Listede olsun veya olmasın, ekonomimize büyük katkıları olan bu insanların Kıbrıs'ta kalmaları gerekir inancındayız ve bu konuda Anavatan'dan destek istiyoruz. Yapılan, insan haklarına, insanlığa aykırıdır.

Yine, bu planda, 1960 anlaşmalarından kaynaklanan garantörlük hakkı kâğıt üzerinde kalıyor. 2018'den sonra 650 kişiye düşecek olan garantör kuvvetin Ada'dan ne zaman büsbütün çekileceği Ada'nın tümünün nihai aşamada askersizleşeceği hedefiyle- her üç yılda bir tezekkür edilecektir deniliyor.

Her gün bir şey öğreniyoruz, bugün de yeni bir şey öğrendik. Genel Sekreter, bu durumları tanzim eden yasaların bir yerine öyle bir madde koymuştur ki, bu, Türkiye'nin müdahale hakkını da ortadan alıp götürüyor. Bunları her gün takip et-

mezseniz, o, 140'tan fazla yasayı her gün incelemesiniz, bunları hiç bilemezsiniz. Bugün, ben, uçağa bineceğim sırada yeni (korrigenda) düzeltmeler, doğrultmalar geldi dediler. Tabiatıyla, şiddetle reddettim. Bu, artık, biraz ayıp oluyor... Biraz ayıp oluyor... Bir halka, bilmediği yasaları, kendisinin yapmadığı, meclisinden geçmediği anayasayı, 9 bin sayfalık bir paketi *"geliniz, evet deyiniz"* diye, zorla kabul ettirmeye çalışıyorlar. Şimdi, bu, 650 asker Ada'da kaldıktan sonra; yani, 1960'taki durum, -bunların değişme birlikleri olacak, her üç ayda yahut altı ayda bir- Rumlara, bu konuda devamlı ajitasyon yapma, tahriklerde bulunma fırsatını verecektir. 1963-1974 arasında, bu konuda nelere tevessül ettiklerini bilenler, bu konuyu Rumların devamlı bir huzursuzluk ve şikâyet konusu haline getireceklerini teslim edeceklerdir.

Meclisinizin ve her hükümetin üzerinde ısrarla durduğu Türkiye ile Yunanistan arasındaki denge, Kıbrıs'ın Türkiyesiz bir Avrupa Birliğine girişiyle Yunanistan lehine temelden bozulmuştur. Yunanistan eski Başbakanı Simitis'in de dediği gibi Enosis veya Rum liderliğinin ve basınının dediği gibi dolaylı Enosis tahakkuk etmiş oluyor. Kıbrıs'ın tümünün derhal Avrupa Birliğine girmesindeki ısrar, bu nedene dayanmaktadır. Avrupa Birliği, bu konuda bir araç olarak kullanılmaktadır.

Avrupa Birliği, Rumlarla anlaşmış olsak bile, ihtiyacımız olan güvenceleri içerecek olan bu anlaşmaya birincil hukuk statüsü vermiyor, aldatıcı formüller öneriyor. Böylelikle, yerli ve yabancı hukukçuların deyimiyle, anlaşmaların yazıldığı kâğıt kadar kıymeti kalmıyor. Bir İngiliz hukukçuya göre, böyle bir anlaşma, Kıbrıs Türkleri için intihardan başka bir şey değildir.

Planda aksinin iddia edilmesine karşın, fiiliyatta, Kıbrıs sorununun çözümü, hâlâ, Avrupa Birliğine giden yolda Türkiye'ye bir engel teşkil etmeye devam ediyor ve bu da, Türkiye'nin, bu planı kabul etmesi ve bize de kabul ettirmesi için bir baskı unsuru olarak kullanılıyor. Böylelikle, kararınızda, uluslararası anlaşmaların açık ihlali olarak tanımladığınız, Kıbrıs'ı Türkiye'den önce Avrupa Birliği üyesi yapma eylemi, bu plana **"evet"** demekle tamamlanarak, uluslararası anlaşmaların açık ihlali başarıyla noktalanmış oluyor. Bu yetmezmiş gibi, Türkiye'nin bu ihlali hoş karşılayıp, Kıbrıs Türk tarafına da, bu ihlali meşrulaştırmak için, planı kabul etmesi yönünde baskı yapmasında ısrar ediliyor. Biz de bu planı kabul edip bu ihlali meşrulaştırdığımız takdirde, Türkiye'nin Kıbrıs üzerinde hak iddiası tamamen sıfırlanacaktır.

30 yıldır Kıbrıs'ta devam etmekte olan huzur ve barışın en önemli amili olan iki kesimlilik, Rumların kuzeyde yerleşim haklarıyla ortadan kalkıyor. 19 yıl sonra Kıbrıs eski haline dönebilecek, Türkler ise Ada sathında azınlık durumuna düşürülecektir.

Yüce Meclisinizin kararındaki isabetli tespit, iki kesimliliği zedeleyecek bütün öneri ve girişimlerin Kıbrıs'taki güvenlik ortamını olumsuz yönde etkileyerek, iki toplumu yeniden bir çatışma ortamına sürükleyeceği yönündeydi. Yürekten katıldığım bu acı gerçeği hatırlatıyor ve buna hiçbir şekilde müsaade edilmemesi gerektiğini belirliyordunuz.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri;

Sizlere hitap nedenlerimin başında, Annan Planı kabul edildiği takdirde, kısa bir süre içinde bu acı gerçeğe karşı karşıya kalacağımız inancı yatmaktadır. Birleş-

miş Milletler de, çatışma, kargaşa, kavga beklediklerini açıkça itiraf etmektedirler. Bu nedenledir ki, Birleşmiş Milletler askeri gücünü 6 bin-7 bin'e çıkararak, bu güce, askeri kamplarımıza girip Türk askerini denetleme yetkisi de verilmektedir. Türk askeri, kampından çıkmak için, bu güce, 48 saat önceden haber verecektir. Askerlerimiz hudutlardan derhal çekilecek, kamplarında kalacaktır. Askerin çekildiği hudutlardan toprak, mal mülk iddiasıyla kuzeye girecek Rumları Birleşmiş Milletler askerleri ne dereceye kadar kontrol edebilecektir. 1963-1974 yıllarında Birleşmiş Milletler askerlerinin performanslarını hatırlayan bir halk için, bunlar, barışın ve huzurun habercisi, kalıcı bir anlaşmanın garantisi olamıyor.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri;

Kıbrıs'ın müşterek millî bir mesele olduğuna inananlardanım. Mücadelenin her safhası buna tanıklık etmektedir. Bugünlere hep el ele, gönül birliği içinde, millî bir inançla geldik. Kıbrıs yüzünden Anavatanımıza beklenmedik bir zarar gelmesin diye elden gelen her şeyi, Kıbrıs Türk Halkı olarak yaptık. Karşılığında, Anavatan'ın hudutsuz fedakârlığıyla bir devletin doğuşuna şahit olduk. Bu devletin altyapısı için, Kıbrıs Türklerinin huzur içinde yaşayabilmesi için Anavatan'ın hudutsuz fedakârlığını gördük. Millî hedefin, Kıbrıs'ta sağlam bir Türk varlığını koruyarak Enosisi önlemek, aynı anlama gelen Ada'nın Rumlaşmasına engel olmak olduğunun bilinci içinde mücadeleyi sürdürdük. Bu tehlike, bugün, dünden daha fazladır; çünkü, bize, 1963- 1974'ü yaşatanlar, halen, sahte bir unvan altında, Kıbrıs'ın tümünde hak iddia edebilmekte ve silahlanmaktadırlar.

Yabancı diplomatlar, bize *“anlaşma olunca, Avrupa Birliğine girince bunlar son bulacaktır”* demektedirler. 1960-1963 yılları arasında da, Makarios'un beyanatları ve silah hazırlığı karşısında, aynı dost ülkelerin diplomatları, bize aynı teselliği vermekteydiler. 1963-1974 yılları arasında toplu mezarlarımız açılırken ağlayanlar bizlerdik, onlar değildi! Rum tarafı esas siyasetinden vazgeçmediği için sıkı durmak, gevşememek; fakat, bu arada uzlaşma yollarını da tıkamamak müşterek, millî siyasetimiz oldu; ancak, karşı tarafta bir değişiklik görmedik. Sanırım, son İsviçre görüşmelerinde cereyan eden olaylar, Rumların ve Yunanistan'ın dörtlü konferans-tan kaçışları, hiçbir konuda uyum sağlamaması, planda bize verilmiş görünen kısıtlı hakların bile reddi bu gerçeği iyice vurgulamıştır. Rum tarafının millî siyaseti, en son 5 Aralık 2003 tarihinde meclislerinden oybirliğiyle geçirdikleri soykırımı yasasıyla vurgulanmıştır.

Yasayı okuyorum:

“14 Eylül 1922 tarihi, Türkler tarafından katledilen Yunanların tarihsel anısı olarak belirtilmekte ve kabul edilmektedir. Kıbrıs, Yunanlığın kopmaz bir parçası olarak Türk boyunduruğunun aynı duygularını hissetmektedir. Yunanların bu anısına saygı duyarak aynı acı hissedilmekte ve ayrıca, bir ulusun uzun tarihinde Küçük Asya yıkımı, tarihsel bir gerçeğin önemli bir kısmını oluşturmaktadır.

Yasada gösterildiği gibi, Yunan ulusunun resmî tarihsel gerçekliği, Türk yayılmacılığının stratejik hedefini göstermektedir. Tüm bu nedenlerden dolayı Temsilciler Meclisi aşağıdaki yasayı onaylamıştır.

1- Mevcut yasa, 14 Eylül tarihinin, resmî olarak Küçük Asya Yunanlığı ve Küçük Asya Yıkımı Anı ve Şeref Günü olarak kabulünü 2003 yasası olarak kabul eder.

2- Bu gerçekliği kabul eden Kıbrıs halkı -Rum halkı değil, Kıbrıs halkı... Bunlar bizim yasamız olacak!- 14 Eylül 1922'de yerlerinden edilen ve haksız yere soykırıma maruz kalan Küçük Asya Yunanlarının bu gününü resmen anı ve şeref günü olarak kabul eder.

3-14 Eylül günü, her yıl, Kıbrıs halkı tarafından bakanlar kurulunun kararı ve resmî gazetede yayımlanmasından itibaren bir ay içerisinde 14 Eylül 1922 tarihinde, Türkler tarafından Küçük Asya'da yerlerinden edilen Yunanlar için konuşmalar, etkinlikler, anma törenleri yapmayı ve başka tür etkinlikler yapmayı teyit eder.”

Sayın milletvekilleri,

Allah'tan, bir Rum gazeteci, bu çılgınlık karşısında kendisini tutamamış ve bu yasayı oybirliğiyle geçirmiş olan Meclise, 1922'de uluslararası bir tahkikat komisyonunun saptadığı şekilde “saldıran Yunanıstandı, soykırımı yapan da Yunanıstandı. Siz, tarihimizi de bilmiyorsunuz” diyebilmiştir. Ama biz, Kıbrıs halkı olarak, bu yasayı galiba kabul etmek zorundayız!.. Rum liderliği, Kıbrıs'ın tümünü bir Helen adası, Kıbrıs meselesini Helen dünyasının millî bir meselesi, Kıbrıs Türklerini de işgal altında yaşayan vatandaşları, Türk azınlığı olarak görmektedir.

Hedef, Kıbrıs'a sahip çıkmaktır, yol, Avrupa Birliği yoludur. 1960 ortaklığını bu nedenle yıkmışlardır, silahlı mücadele bu nedenle yapılmıştır; görüşmelerin her safhasında, bu son safha dahil, bir sonuca varılamamışsa, bu neden var olduğu için varılamamıştır.

Rumlar, Kıbrıs adına Avrupa Birliği üyeliği için müracaat ettiğinde, zamanın Türk Hükümeti de, gümrük birliği müzakerelerini yürütmekteydi. Avrupa Birliği, Türkiye'yi zorluyor, “Kıbrıs” dedikleri Rum müracaatını engellememesini istiyordu. Türk Hükümeti, bu baskı karşısında, 1960 anlaşmalarına sahip çıkmış ve şu çekinceyi koymuştur. Bu çekince Türkiye'nin kararlılığı ve alternatifsiz olmadığı açıkça görülmektedir; okuyorum:

“Kıbrıs Rum tarafının Avrupa Birliğine yapmış olduğu tek yanlı müracaatla ilgili olarak Türkiye, Kıbrıs Türk tarafınca öne sürülen hukukî, siyasî ve ahlakî argümanları paylaşmaktadır. Bu müracaat, Kıbrıs içinde öngörülen federal bir yapı için elzem olan tarafların ortak rızası unsuruyla çalışmaktadır. Rum tarafının müracaatı ve bu müracaatın Avrupa Birliği tarafından işleme konması, Birleşmiş Milletlerin, Kıbrıs'ın Avrupa Birliği üyeliğinin toplumlararası görüşmelerde ele alınması gerektiğine dair mütalaasına ters düşmektedir. Avrupa Birliği Komisyonunun Kıbrıs Rum müracaatına ilişkin görüşü, üniter devlet genel kavramına dayanmaktadır; bu kavram ise, iki toplumlu, iki kesimli federal çözüm hedefiyle bağdaşmamaktadır.”

Bu, “140 yasa” dediğim yasaların hemen hemen tümü, Rumlar tarafından, zaman içerisinde Avrupa Birliği yasalarıyla uyum içerisine konulmuştur; tetkik edebildiğimiz kadarıyla, gördüğümüz, üniter bir Rum devleti öngörülerek yapılmış yasalar; bunların, zaman olup, hepsini ayıklamak, incelemek lazımdır.

Açıklama devam ediyor:

“Güney Kıbrıs'ın, Avrupa Birliği üyeliği için yapmış olduğu tek yanlı müracaat ve bunun Kıbrıs'ta bir çözüm öncesi veya sonrasında gerçekleşmesi, Kıbrıs'a ilişkin 1959 Zürih ve Londra anlaşmalarıyla, 1960 anlaşmalarının ihlalidir. Bu anlaşmalar,

Türkiye ve Yunanistan'ın her ikisinin de taraf olmadığı uluslararası siyasî ve ekonomik birliklere Kıbrıs'ın üyeliğini engelleyen hükümler içermektedir. Buna ilaveten 1960 anlaşmaları, Kıbrıs'ın kısmen veya tamamen herhangi başka bir devletle siyasî veya ekonomik birleşmeye gitmesine izin vermeyen özel hükümler içermektedir. Bu anlaşmalar, ayrıca, garantör güçler olarak Türkiye, Yunanistan ve İngiltere'ye, böyle bir birleşmenin önüne geçmeleri konusunda özel bir sorumluluk yüklemektedir. Türkiye, kendi açısından, 1960 anlaşmalarından kaynaklanan hak ve sorumluluklarının muhafaza edilmesi konusunda karardır. Türkiye, diğer garantör ülkeler gibi, kendisi de Avrupa Birliği üyesi oluncaya kadar, Kıbrıs'ın, kısmen veya tamamen Avrupa Birliği üyesi olmasına karşı çıkmaya devam edecektir. Türkiye, Avrupa Birliği Konseyinin Kıbrıs'ın üyelik müzakerelerine ilişkin kararıyla mutabık değildir.” Ve devam ediyor.

Şimdi bunlara karşı çıkılmıyor, şimdi uluslararası anlaşmalar ihlal ediliyor, Türkiye'nin temel bir hakkı ortadan kalkıyor, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ortadan kalkıyor. Papadopoulos, 7 Nisan 2004'te yapmış olduğu planı ret konuşmasında bunu açıkça teyit etmektedir. Avrupa Birliğinin, “Kıbrıs” adı altında, Rum idaresine üyelik vermiş olması, sadece uluslararası anlaşmaların ihlaliyle sonuçlanmış değildir. Bu statü, bu hukukdışı muamele, Kıbrıs meselesinin görüşme yollarını da etkili bir şekilde tıkamıştır. Bugüne kadar, 1968'den bu yana, Kıbrıs'ta, ne anlaşma olmuşsa benim inisiyatifimle olmuştur ne anlaşma olmamışsa, anlaşma olma safhasına geldiğimizde, Rumların bu nedenle meşru Kıbrıs hükümeti olma durumlarını etkilediği için olmamıştır. Bunu, herhalde, ilgili tarihçiler gün gele araştırıp bulacaktır. Elimde listeler var; ama, zamanınızı almak istemiyorum. Bize, ya hak ve hukukumuzda ısrar ederek direnmek ya da Türkiye ve Kıbrıs Türkleri olarak, Kıbrıs üzerinde var olan haklarımızı yapay planlarla koruyamayacağımızı, beş on yıl içerisinde Kıbrıs'tan tamamen çekileceğimizi bilerek, başka çare yok deyip, kadedere boyun eğmek kalıyor. Bana göre, Makarios'un zaman zaman açıkladığı gibi, Kıbrıs'ta başlattığı Girit modelinin son sayfalarını bu planla yazıp kapatmak istemektedirler. Anadolu'nun her köşesinden her gün aldığım destek mesajları, Türk Ulusunun böyle bir sonuca razı olmayacağını teyit etmektedir. Bu nedendir ki, biz, Meclisinin kararlarında da belirtildiği gibi, iki kesimliliğin ve Türk garantisinin sulandırılmadığı, eşit egemenliğe dayalı bir ortaklıkta direndik ve direnmeye devam ediyoruz.

Annan Planını, bizi Kıbrıs'ta iki eşit egemen halktan biri, kurucu ortak bir taraf olarak kabul etmediği ve iki kesimliliği kabul edemeyeceğimiz bir biçimde sulandırıp kapıyı Kıbrıs'ın tamamen Rum idaresine dönüşüne açık bıraktığı için kabul edemiyoruz. Bu meyanda, 7 Nisan tarihli Washington Post'ta Kıbrıs'la ilgili bir makalenin şu bulgularına dikkatinizi çekmek istiyorum: Barışçıl bir çözüme en büyük tehdidin Ada'nın Rum kesiminden geldiği, onların Birleşmiş Milletlerin uzlaşma formülüne evet demek için daha az nedenleri olduğu; çünkü, Avrupa Birliği üyeliğini garanti etmiş oldukları belirtiliyor. Aynı makalede, çoğu Türk'ün, Kıbrıslı Türklerin haklarının tek garantisinin Rumlardan ayrı kalmak olduğuna inandığı ifade olunuyor. Kıbrıs'ta da, halkımız, iyi komşuluk istiyor “ortaklık olacaksa olsun; ancak, göçmen olmayalım, Rumlar içimize gelmesin, yeniden kavga etmeyelim” diyor. Evet, ben de, Rum'un siyasî emelinden ve hedefinden vazgeçmediğini gören bir kişi olarak geleceğe temkinli yaklaşanlardanım.

Ortaklık, iki kesimliliği alabildiğine sulandırmaksızın, mal mülk meselesini hallederek, insanları birbirlerine düşürmeksizin temin edilebilir düşüncesindeyim; yeter ki, dış dünya, taraflara eşit davransın, ambargolar kaldırılсын, Türk-Yunan dengesi bozulmasın ve yeter ki, kimse bizi alternatifsiz addetmesin. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti yarınlara açık bir ülkedir; yeter ki devlete sahip çıkılsın. Bugün, Rum Yunan liderliği Annan Planını değerlendirirken, kendi halklarına “*istediğimiz her şeyi aldık*” diyebiliyor; fakat, buna rağmen, hâlâ karamsarlık beyan ediyorsa, bu, bir taktik icabıdır, Türklere verilmiş olandan bir kısmını daha koparmak için tevessül edilen bir oyundur; aynı zamanda, Annan Planını kabul etmek ihtiyacı da yoktur; çünkü, Avrupa Birliği üyesi olmuştur ve Avrupa Birliğiyle yapmış olduğu anlaşmayla, Kıbrıs Türklerini azınlık olarak, ülkesini de, kısmen işgal altında bir ülke diye kabul ettirmiştir. Biz, bu yanlışları düzeltmeyen Annan Planıyla Avrupa Birliğine girersek, sonumuz gelmiş olacaktır; çünkü, bu formatta Türkiye’den de kopmuş bir azınlık olarak kalmaya mahkûmuz. Biz, konunun esasına bakıyoruz ve endişemizin arttığını görüyoruz. Götürülmek istediğimiz yol, bizi 1960 anlaşmaları gibi işlemezlilik iddialarıyla yeniden yıkılacak, bir kenara atılabilecek bir kuru luşa götürmektedir. Bunu önleyici her tedbire Rum tarafı karşı çıkmış ve Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri eliyle destekleyicilerini de daima yanında bulmuştur.

Baskı altında, tarafların mutabık kalmadıkları bir belge için referanduma sürükleniyoruz; yani, anlaşmayı değil, anlaşmazlığı oylayacağız; hem de 9 bin sayfalık bir pakete bakarak. İçinde bizi etkileyecek Rumlar tarafından hazırlanmış yüzlerce yasaya, anayasalara rağmen.

Millî iradenin temsilcisi olan sizler, bizim yerimizde olsaydınız, geleceğinizle böyle bir kumar oynar mıydınız; yabancıların hazırladığı yasalar ile anayasaları kabul eder ve bunun adına barış der miydiniz? Bu soruları kendime soruyorum, Annan Planında lehe görünen ne varsa, bunların sağlanmasında payı olan bir müzakereci olarak soruyorum ve böyle bir şey olamaz, bunda bir yanlışlık var diyorum.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri;

Her meselenin halli gerçekçi bir teşhise dayanır. Kıbrıs meselesine gerçekçi bir teşhis koymaktan kaçınanlar, daha doğrusu yanlış bir teşhisle yola çıkmış olanlar, bu yanlışlarından dönmeksizin hal çaresi bulmaya çalışmaktadırlar. Yüce Meclisiniz, Kıbrıs meselesine birçok defa gerçekçi teşhisini koymuştur; Annan Planı, bu teşhisinize uymamaktadır; bunu vurgulamak istiyorum. Kıbrıs meselesi, 1960 anlaşmalarıyla meydana getirilmiş olan Türk-Yunan dengesine dayalı bir Türk-Rum ortaklık devletini, bu anlaşmaların kalıcı barış için yasakladığı enosisle ulaşmak için yıkmaktan kaynaklanan bir meseledir. Rumların iddia ettikleri ve Annan Planında da genelde kabul edildiği gibi, 1974’te başlayan “*zavallı, evsiz kalan Rum göçmenler*” meselesi değildir. Ortaklığı yıkan tarafı meşru hükümet addetmekle başlayan yanlışla hâlâ devam edilmektedir. Biz bunun hallini beklerken, Yunanistan, bu gayrimeşru Kıbrıs hükümetini AB üyesi yapmıştır. 1960 anlaşmaları yeniden çiğnenmiş, haksızlık, adaletsizlik temel alınarak, bunların üzerine barış binası yapılmak istenmiştir.

Bize akıl almaz baskılar yapılmaktadır. Rum tarafı ise, sahte unvandan yararlanmakta, bu yanlış devam ettiği sürece millî hedefine ulaşabileceğini görmektedir. Enosisi avucunun içerisinde bilen, bizi azınlık vatandaşı addeden, Türkiye’yi işgalci

ilan eden ve 1963 öncesine dönüşü hak bilip, 1963-1974 arasında Türklere yaptıklarının tazminatını vermeyi düşünmeyen bu zihniyetle yapılacak hangi anlaşma, Kıbrıs'a, yöreye ve Avrupa Birliğine huzur getirecektir? Halen *"referandumla hayır"* çağrısı yapan Papadopoulos'un mesajı gayet açıktır: Kıbrıs Avrupa Birliği üyesi olunca, veto tehdidiyle, Türkiye'den bugün alamadıklarını alacaklardır diyorlar. Bu sahtekârlığa boyun eğmek yerine, Rum-Yunan ikilisinin, Avrupa Birliğini Enosis yolunda bir vasıta olarak kullanmakta olduğunu anlatmak için seferberlik gerekmektedir düşüncesindeyim. Kırk yıldır, Kıbrıs Rumunu, Ada'nın tümüne sahip, Türkleri de temsil eden bir makam olarak kabul etmemiş olan Türk tarafı, bu tehdit karşısında ne yapacaktır? Sanırım, Türkiye'ye güvenen dost ülkeler, bu beklenti içindedirler. Türkiye, en haklı ve en güçlü olduğu bu millî davada, emperyalist baskılara ne kadar direnebilecektir? Yapay bir uzlaşma adına, tanıdığı bir devletin egemenliğinden ve güvenliğinden vazgeçecek mi? Bu soru, dost ülkelerin temsilcileri tarafından sık sık sorulmaktadır.

Rum liderlerinden Klerides -iki dönem (on yıl) Rumların liderliğini, Kıbrıs cumhurbaşkanı sahte unvanı altında başarıyla yürütmüştür- hatıratında der ki: *"Kıbrıs Rumlarının amacı, Ada'yı, Türklerin, koruma altında azınlık olarak yaşayacağı bir Rum devletine dönüştürmektir."* Kırk yıldır bunu başardılar. *"Türklerin amacıysa, buna karşı direnmek ve anlaşmalardan kaynaklanan ortaklık haklarını müdafaa etmektir."* Kırk yıldır bunu yapmaya devam ediyoruz, sayenizde. *"İki toplum da, bu birbirinden tamamen farklı hedefleri için, gerekirse savaşılmaya hazırdır."* Rum tarafı, Kıbrıs'ı alıp götürmek için savaşılmaya hazırdır, silahlanmaktadır, Yunanistan'la askerî anlaşmalar yapmıştır ve bütün hedefleri, bu anlaşmalar yoluyla, Türkiye'yi Ada'dan çıkarmaktır; ondan sonra işleri kolay.

Kıbrıs sorunu, işte, birbirine karşı bu iki düşüncenin çatışması sonucunda ortaya çıkmıştır. Bu çatışma, gördüğünüz gibi, devam etmektedir. 1971 yılında da, Klerides *"Türkler artık içimizde değil, dünya bizi tanıyor; ya istediklerimizi kabul ederler ya da çıkıp giderler"* demiştir. Aynı Klerides, Annan Planıyla öngörülen çatının kabulü için son sözü söylemiştir. Referandumda "evet" kampanyasının öncülerindendir. Halkına şöyle sesleniyor:

"Türk askerinin Ada'dan çıkmasını istemedik mi; Annan Planı bunu yapıyor. Göçmenlerimizin eski yerlerine dönüş hakkını istemedik mi; Annan Planı bunu da yapıyor. Daha ne istiyorsunuz." Kilise ve *"hayır" cephesi cevap veriyor: "Annan Planına göre, Kıbrıs'ın tümüne sahip çıkabilmemiz için onbeş yıl beklememiz gerekiyor. Buna neden yoktur. Planı kabul etmeden, bunu daha erken elde edebiliriz."*

Halledilmesi gereken mesele budur. Hal çaresi, 1960 anlaşmalarında vardır. Kıbrıs, Türkiye'nin henüz üye olmadığı bir kuruluşa giremez. Rumlar, bu kurallı çiğnemiştir; Kıbrıs'ı Rumlaştırmak için çiğnemiştir, Enosis için çiğnemiştir, Türkiye'yi Ada'dan atmak için çiğnemiştir. Annan Planı bunu yapıyor, buna çanak tutuyor; bizden de, bunu yasallaştırmamızı istiyorlar.

Seçeneğimiz, Türkiye ile birlikte veya Türkiye'nin Kıbrıs üzerindeki hakları, Türk-Yunan dengesi, Türkiye üye oluncaya kadar tanınmak kaydıyla ve karşılıklı müzakere edeceğimiz bir anlaşmayla yeni bir ortaklık kurarak, Avrupa Birliği üyeliğidir.

Bize, Annan Planını kabul etmiyoruz diye kızanlar ve bu Planın kabulüyle Türkiye'nin büyük bir baş ağrısından kurtulacağını sananlar, geçmişte, Denктаş'ın veya Türk hükümetlerinden birinin veya diğerinin yaptığı hatalardan da bahse-derler. Kıbrıs meselesi, şunun veya bunun hatası nedeniyle kaybedilecek bir mesele değildir diye düşünmekteyim. Kul hata yapabilir, hükümetler de hata yapmış olabilirler; ancak, tüm bu hata iddialarına rağmen, önümüzde Türkiye'nin tanıdığı bir Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinin yok ediliş planı vardır. Geçmişte hata yapmış olan varsa, bunlar, bu devletin ortadan kalkmasını gerektiren bir hata yapmış değildirler, tam aksi, Türkiye'nin güvenliğini de etkileyecek olan bu gidişatin karşısında inatla ve basiretle direnmesini bilmişlerdir. Bugün *"Kıbrıs'ın tümü benimdir, Türkler vatandaşımıdır, azınlığımdır, egemenlik tektir ve Kıbrıs Cumhuriyetine aittir"* diyen bir zihniyetin karşısındayız.

Papadopoulos'un son açıklamasına birlikte bakalım: *"İçim acıyarak, en esnek, en toleranslı değerlendirmeye dahi nihaî Annan Planının, ortaya koyduğumuz asgari hedefleri bile yerine getirmediği sonucuna varıyorum. İyileştirilmiş olan maddelerde bile işlevsel zorluklar, karmaşık prosedürler ve tehlikeli belirsizlikler tespit ediyoruz."* Aynı tehlikeli belirsizlikleri biz de tespit ediyoruz, aynı karmaşık prosedürleri görüyoruz, bu çalışamaz bir mekanizma diyoruz; ama, dinleyen yok.

Sayın milletvekilleri,

1960 devletini, işlevsel zorluk var, Türklere fazla hak verildi diye yıkanların bu beyanatları karşısında uyanık olmamız gerekir. Bu beyanatlar karşısında, Annan Planına bir kez daha bakmamız gerekir. Devam ediyor Papadopoulos: *"Annan Planında memnun kalmadığım birçok bölüm ve madde vardır."* Bunlarla ilgili olarak müzakere edilmeden ve taleplerimiz tamamıyla görmezden gelinerek uzlaşmalar empoze edilmiştir. -Aynı şikâyeti ben de yapıyorum- Bir hafta sonra AB üyesi olacağız. Türkiye, AB üyesi olmak için bize gelecek. O zaman istediklerimizi alacağız. O halde referanduma ne gerek var" diyor. Bunun cevabını herhalde Avrupa Birliği'nin onurlu üyelerinin vermesi gerekir; ancak, ilgilenenlerini sanmıyorum. Bu tehdide, bu küstahlığa boyun eğilmez diye düşünüyorum. Aynı zamanda, empoze edilen bir anlaşmanın Kıbrıs'a barış getireceğine inanmıyorum. Fikri ve zikri bu olanlar karşısında, devletimizden ve egemenliğimizden vazgeçmemizi öngören, halkımızın yarısını göçmen yapıp iki kesimliliği yok eden, garantör Anavatanın son askerini zaman içinde Adadan çıkaracak bir plana evet denilebilir mi? Bazılarına göre, Rum'un hayır dediği her şey Türk tarafının lehinedir ve biz de buna göre hareket etmeli, Rum'un hayır dediğine biz evet demeliyiz. Biz, Rum hayır diyecek inancıyla evet dersek, vilayet olmayı kabul etmiş, egemenlikte ısrar etmeyen bir toplum statüsüne bağlı kalacağız, ileride bunun dışına çıkamayacağız. Halkınızın onayladığı statü budur diyecekler. Dolayısıyla, bu gerçekçi bir değerlendirme değildir.

Rumlar 1964'ten bu yana Kıbrıs Cumhuriyeti meşru hükümeti olarak tanınmanın rahatlığı içindedirler. Onların davası, haksız yere gasp ettikleri bu unvanın arkasına saklanarak Kıbrıs'ın tümüne sahip çıkmaktır.

1968'den bu yana başlayıp sona eren her görüşme safhasında Kıbrıs hükümeti unvanına gölge düşürmemeyi esas gaye bilmişlerdir ve bu unvan altında uluslararası arenada her kılığa girerek her ülkeyle karşılıklı ilişkiler kurmuşlardır.

Makarios'un vasiyeti, Kıbrıs hükümeti unvanından ancak Enosis için vazgeçileceği yönündedir. Dolayısıyla, Enosis'e açık olmayan her anlaşmayı, Rum liderliğini meşru hükümet olarak kabul etmeyen her teşebbüsü reddetmektedirler. "*Referandumda Rum ne der, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti halkı ne yapar*" sorularının cevabını, bir hafta sonra birlikte alacağız. Ümit ederim ki, dıştan ve Türkiye'den gelmekte olan tüm baskı ve telkinlere rağmen, halk kendi hür iradesini kullanacaktır; içeriğini bilmediği, zorla empoze edilmek istenilen 9 bin sayfalık pakete "**evet**" demenin tehlikesini görecektir ve ona göre hareket edecektir.

Ben, bu referandumda niye "*hayır*" diyeceğimi anlatmaya çalışacağım. Annan Planı, sorumluluğu, bizden, liderlikten almış, halka vermiştir. Ben "*hayır*" diyeceğim; çünkü, bu anlaşma, Rumlara, kısa bir süre içerisinde Kıbrıs'ın tümüne sahip çıkma olanağını vermekte, Kıbrıs Türkünü Anavatan'dan ayırmaktadır.

Bu anlaşma, iki kesimliliği bozmakta, Avrupa Birliği normları altında, bizi nereye götüreceği belli olmayan, karmaşık, idari ve siyasi bir çerçeve içerisine oturtmaktadır. Mal mülk sorunlarını halletmiyor; bunları, bireyler arasında içerisinden çıkmaz bir karmaşa haline getiriyor, geleceğin büyük kavgalarına zemin hazırlıyor. 1960 anlaşmalarıyla bize verilmiş olan garantileri, zaman içerisinde tümüyle ortadan kaldırmaya açık kapı bırakıyor.

Halkımızın yarısını göçmen yapıyor; bunların rehabilite edilebilecekleri olarak bırakmıyor. Rehabilitasyonu, apartman daireleriyle halletmeye çalışıyor; onun parasını da rehabilite edilecek kişilerden alıyor. Kıbrıs meselesine Rum'un gözüyle bakarak tedbir öngörüyor ve Kıbrıs Türklerinin iki haktan biri olduğunu, bu halkın eşit egemenliğini kabul edecek cesareti gösteremiyor. "*Hayır*" diyorum; çünkü, bu planda bize verilmiş görünen haklar, Avrupa Birliği normları altında yok edilebilecektir; kalıcı derogasyonları içermemektedir.

"*Hayır*" diyeceğim; çünkü, Avrupa Birliği, "*Kıbrıs hükümeti*" sahte adı altında Rum yönetimiyle yaptığı anlaşmaya verdiği birincil hukuk statüsünü bizi de kapsayacak şekilde genişletmek niyetinde olmadığını açıklamıştır. "*Hayır*" diyeceğim; çünkü, Rumların Avrupa Birliğiyle hazırladıkları 9 000 sayfalık bir paketin geleceğimizi nasıl etkileyeceğini bilmiyorum. Çünkü, bu paketin içinde Meclisimizin onayından geçmeyen, ancak, geleceğimizi ipotek altına alacak bir anayasa bile var. "*Hayır*" diyeceğim, çünkü, bu metot, halkımıza hakarettir; onun varlığını, Meclisini, otoritelerini hiçe sayarak, başka ülkelerin, Kıbrıs üzerinde kendi çıkarlarını sağlamak için kurulmuş bir mega hiledir. "*Hayır*" diyeceğim, çünkü, bu plan bizi Türkiye'ye, Anadolu'ya ebediyen hasret bırakacaktır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri;

Büyük Atatürk'ün Yüce Meclisinde siz sayın milletvekillerine Kıbrıs konusunda gelmiş olduğumuz kritik aşamaya ilişkin görüşlerimi açıklayabilmenin huzur ve mutluluğu içerisindeyim.

Son olarak, ulusumuzun yüce menfaatlarını koruyabilmek üzere, 24 Nisan referandumunda - ümit ediyorum, halkıma inanıyorum- "*hayır*" sonucunu aldıktan sonra neler yapmamız gerektiği hususuna da kısaca değinmek istiyorum!

Hayır sonucunu aldıktan sonra, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinin uluslararası camia tarafından tanınması ve içinde bulunduğumuz izolasyondan çıkılması için, Anavatan Türkiye'yle birlikte yoğun çabalar sarf etmemiz gerekecektir. Böyle-

likle, Avrupa Birliğinin, yapmış olduğu büyük yanlıştan dönmesine olanak sağlayabilecek bir temas sürecinin kapılarını açmış olacağız. İnaniyoruz ki, Annan Planının gündemden düşmesiyle, Avrupa Birliği, bizim tanınma çabalarımıza paralel olarak Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetiyle temas olanaklarını arayacaktır. Bu arada Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetine uygulanmakta olan ambargoların kaldırılması- nın gündeme gelmesi de kaçınılmaz olacaktır.

Hayır sonucunu aldıktan sonra, aziz Anavatanımızdan koparılmaya razı olmamış Kıbrıs Türkleri olarak, huzur ve mutluluk içerisinde Avrupa Birliği uyum çalışmalarımızı yoğunlaştıracak ve uluslar arası camianın saygın bir üyesi olarak kabul edilmek için gayretlerimizi artıracacağız. Ancak bu suretle Kıbrıs'taki güney komşularımızı bizimle adil ve kalıcı bir çözüme zorlayabileceğimizi düşünüyoruz.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri;

"*Kıbrıs meselesi hamasetle halledilmez*" diyenler var; doğrudur. Ümit ederim bu konuşmamı hamaset olarak değerlendirmeyeceksiniz. Kıbrıs'ı kaybediyoruz. Bunun öyküsünü, gerçeklere değinerek dikkatinize getirmeye çalıştım. Kıbrıs meselesi hamasetle halledilemez; ancak "*neyle halledilebilir*" sorusunu sormak gerekir. Bugün burada bu soruyu, sizlerin, Türk Ulusu adına geçmişte, Mecliste kararlarınızla verdiğiniz cevaplarla yanıtlamaya çalıştım. Beni sabırla dinlediniz, minnettarım.

Kıbrıs meselesi, doğru, gerçekçi bir teşhisle, gerçekler kale alınarak halledilir ve bu gerçekler Kıbrıs'ta iki halkın, iki devletin varlığıdır; Türk-Yunan dengesidir, fiilî ve etkin garantilerin devamıdır. Bu esaslar dahilinde, Rumlarla iyi komşuluk, adil ve kalıcı bir anlaşmayla yeni bir ortaklıktır. Bu nedenle sizlere, Annan Planının yanlış bir teşhisle, gerçekleri kale almaksızın, Rumlara, 1963'te yaptıklarını yeniden yapma fırsatı veren bir plan olduğunu izaha çalıştım. Karşı görüşte olanları ikna etmek mümkün olmayabilir; ancak, planın içyüzünü bilmeyenlerin tereddütlerini, bu büyük ulusun bir evladı olarak giderebilmişsem mutlu olacağım, görevimi yapmış olmanın hazzını yaşayacağım.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri;

Kıbrıs Türkleri, Yüce Meclisinize, Anavatan'a, onun Cumhurbaşkanına, hükümetlerine, Kahraman Türk Silahlı Kuvvetlerinin her kademesine, Anadolu'nun kadirşinas, vatansever halkına minnettardır. Bunu, yeniden, bu kutsal ortamda kayda geçirmeme müsaade ediniz. Bugüne kadar müşterek millî dava uğruna, 1955'lerden bu yana birçok badireden geçtik; bu çetin yolda çektiklerimiz, kayıplarımız, şehitlerimiz, gazilerimiz oldu; birlikte sevindiğimiz, birlikte yıllarca Kıbrıs için endişe ve korku içinde yaşadığımız yıllar oldu; bunların hepsine, birlikte "*helal olsun, nihayet kurtulduk*" dediğimiz günleri de birlikte yaşadık. 20 Temmuz 1974 ve 15 Kasım 1983, bunlar arasında ümit meşaleleri olarak kalacaktır.

Çektiklerimiz unutulamaz, kayıplarımız geri getirilemez, şehitlerimize yeniden can verilemez; ancak, verdiği mücadeleyle eşitliğini, egemenliğini kanıtlamış olan bir halkın yeniden yapay bir anlaşmayla Rumlara ram edilmesine müsaade edilirse, milletçe müşterek acımız hiç dinleyecektir ve bu halka, bu yüce ulusa bu acıyı tattırmak hakkımız yoktur demek istiyorum. Tekrar, saygılar sunuyor, en içten duygularla sizlere teşekkür ediyorum. (*Ayakta alkışlar*)

YİRMİİKİNCİ DÖNEM

İKİNCİ YASAMA YILI

61. Birleşim

2 Mart 2004 Salı

Birinci Oturum

Açılma Saati: 15:00

Başkan : Başkanvekili Nevzat Pakdil

Kâtip Üyeler : Enver Yılmaz (Ordu), Türkân Miçoğulları (İzmir)

Avrupa Parlamentosu Başkanı Pat Cox

Sayın Başkan ve sayın parlamenterler;

Bugün, öğleden sonra, büyük bir şerefle, Türkiye Büyük Millet Meclisine davet edilmiş bulunuyorum ve Avrupa Parlamentosunun sizlere hitap eden ilk başkanı olarak sizlerle beraberim. Sizlere, bu davetiniz için teşekkür ederim. Hepinize de seslenmek istiyorum. Bugün, burada bulunmanız beni mutlu ediyor. Biliyorum, yakın bir gelecekte seçimler var; dolayısıyla, kampanyalara katılıyorsunuz. Siyaset adamları olarak bizler, kampanyalarımızda kendi seçim bölgelerimize gideriz, gidip parlamentoda oturmayız. Dolayısıyla, bugün, böylesine siyasî olarak önemli bir dönemde, buraya gelip beni dinlediğiniz için size teşekkür ediyorum.

Özellikle, benim Avrupa Parlamentosu fonksiyonlarım açısından önemli bir yıldayız. Avrupa Birliğinde çok önemli bir yıldır bu, çok önemli bir yılı yaşıyoruz. Burada, Avrupa Birliği ile Türkiye arasında giderek olgunlaşan ilişkiler gelişiyor.

2004 yılı, Avrupa Birliğinin yenilenmesi yılıdır; Avrupa Parlamentosunda parlamento seçimleri var. Bütün Avrupa Kıtası çapında, 2004 yılının Haziran ayında, Avrupa Parlamentosu seçimleri var. Bu yılın 1 Mayıs günü, 15 üyeden oluşan Avrupa Birliğimiz, 25 üyeli bir Avrupa Birliği haline dönüşüyor. Yine, bu yıl, anlamlı ve önemli pek çok Avrupa konusunu ele alacağız. Hâlâ, henüz kendi kendimize sorduğumuz bazı soruların cevabını vermiş değiliz. Geleceğin anayasası nasıl olacak; kimler aktörler olacak; yeni Avrupa Birliğinin durumu ne olacak?.. Avrupa Birliğinin karar verme düzeni ne olacak, bir defa, Avrupa Birliği olarak, bizim, kendi kendimize bu soruyu cevaplamamız gerekir. Biz, Avrupa Parlamentosunda, umuyoruz ki, bu yıl, 2004 yılı, bütün bu soruların cevabını verecektir.

Şimdi, size de şunu söylemek isterim: Türkiye Büyük Millet Meclisi, Avrupa'nın geleceğini düzenleyen konvansiyonun bir parçası olmuştur. Avrupa Parlamentosundaki toplantılarda, Türk Hükümeti, hükümetlerarası konferanslara temsilci yollamıştır. Avrupa Birliği devletleri ve Avrupa Birliğine üye olmak isteyen ülkelerin temsilcileri bir araya gelmiştir.

Bu yıl sorulacak ikinci bir Avrupa Birliği sorusu da şu: Avrupa'nın gelecekte Avrupa Birliği bütçesi açısından kapasitesi nedir? Çok karmaşık, çok sorunlu bir konu. Bu tartışmayı, bu yıl sonuca ulaştıramayacağız, bu, devam edecek.

Yine, Avrupa'nın bu yıl sorduğu üçüncü bir soru da şu: Aralık 2004'te, Türkiye'nin Avrupa Birliğine üyeliği durumu ne olacak? Önümüzdeki Ekim ayında görevini bitirmekte olan Avrupa Birliği Komisyonu, Prodi başkanlığında bu yılla ilgili raporlarını hazırlayacak, tamamlayacak ve Türkiye'nin katılım ortağı olarak gelişmelerini bir raporla değerlendirecek. Birkaç hafta önce, Romano Prodi burada durdu, karşınızda ve size hitap etti, yapacakları değerlendirmenin adil olacağını, dengeli olacağını ve benzer türde yaptıkları, diğer ülkeler için yaptıkları değerlendirmelerle eşdeğer olacağını söyledi. Ben de, bugün, bir kere daha bunun altını çizmek isterim. Avrupa Parlamentosundaki bizler, Ekim ayında, bu sunulacak raporunu inceleyeceğiz ve Aralık 2004'ten önce kendi raporumuzu da hazırlayacağız ve eminim ki, bizim hazırlayacağımız rapor da, bizim değerlendirmemiz de dengeli ve adil olacak, tıpkı komisyon başkanının kendi değerlendirmelerinde yapacağı gibi. Dolayısıyla, böylece, Aralık'taki randevumuza geleceğiz. Burada yapılacak seçim, tabii ki, o zaman yapılacak bir seçimdir, şimdi yapılacak bir seçim değildir. Bunu özellikle söylüyorum; çünkü, Haziran ayında yeni seçilecek olan Avrupa Parlamentosu bu seçimi yapacak. Biz -Avrupa kurallarındaki bizler- kurumsal sürekliliğe çok önem veririz, yeni bir parlamentoda her şeye sıfırdan başlamayız, bugünkü mevcut parlamentonun mirası üzerine çalışmalarımızı sürdürürüz. Sizlere, şunu söylemek isterim: Parlamentoda, farklı partilerden, farklı gruplardan kişiler var, İktidar ve muhalefet partisi var; ben, hepinize teşekkür etmek istiyorum. Sizler, Türkiye'nin Avrupa vizyonunu paylaştınız; bu vizyonun Parlamentoda benimsenmesi gerekliliği her şeyden önemli. Bu, münhasıran bir partinin malı değildir. Bu, münhasıran, hükümetin ya da muhalefetin malı değildir.

Avrupa Birliğiyle ilişkilerinizde, Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinde gördüğümüz gibi ve Avrupa Birliğinin genişleme sürecindeki diğer ülkelerinde de gördüğümüz gibi, işbirliği gerekir. Bu ilerlemeyi yapmak istiyorsak, bu atılımı yapmak istiyorsak, burada mutlaka ulusal bir konsensüs olması gerekir; sadece bir tarafın isteği ya da öbür tarafın isteği değil, bir fikir birliği, bir konsensüs olması gerekir, ulusal bir konsensüse ihtiyaç vardır.

Sizlerin, burada, bu Parlamentoda birlikte çalışmanız, bu konuda birlikte çalışmanız, bana büyük cesaret veriyor. Sizlere teşekkür etmek istiyorum, özellikle Aralık 2002 tarihindeki Kopenhag Zirvesinden beri, bugüne kadar yaptığınız ilerlemeden dolayı sizleri kutluyorum. Ben, 1989'da parlamenter olarak ilk seçildiğim zaman, sizlerin burada yaptığınız bu çalışmaları mümkün olamaz diye düşünürdüm. 2002'nin Ocak ayında, sizin bu aradaki dönemde yaptığınız çalışmaların, bu kadar büyük reformların yapılabileceğini düşlemezdim. Son 18 ayda ve daha önceki 40 yılda konuştuklarınızın hepsini yerine getirdiniz, gerçekleştirdiniz. Bu nedenle, burada, Türkiye Büyük Millet Meclisinde, sizlere teşekkür ediyorum.

Hem ulusal hem de uluslararası alanda, Irak sorunu, terörizmle mücadelede, Parlamentoda ve ülkenizde etkileyici bir şekilde siyasi istikrarı ortaya koydunuz. Bunun için de size teşekkür ediyorum; çünkü, siz, bu bölgede çok önemli bir oyuncusunuz ve bölgede önemli bir lidersiz. Avrupa Parlamentosu adına, bugün, size

şunu söylemek isterim: Avrupa Parlamentosunda da söylediğim gibi, biz, ülkenizdeki bütün terör kurbanlarına saygılarımızı, üzüntülerimizi sunmak isteriz. Son dönemde terör saldırılarında kaybettiğiniz insanlar için, yaralanan kişiler için, biz de, Avrupa Parlamentosunda, oturumumuzda bir tören düzenledik. Burada, sizlerle dayanışma içerisindeyiz. Yarın, yine, sizin Dışişleri Bakanınız Sayın Gül ve İngiliz Dışişleri Bakanı Sayın Straw, İstanbul'da bu trajik terör saldırılarını bir kere daha hatırlamak üzere bir araya gelecekler. Reformlarda büyük aşama kaydettiniz. Bu demokratik reformları modernleşme yolundaki çabalarınızı sürdüreceğinize inanıyorum.

Başbakanınız Sayın Erdoğan “Ankara Kriterleri” tabirini kullandı. Beni çok etkiledi bu. Etkilendim; çünkü, kendisi bunu sahipleniyor. Bu konulara dışarıdan bakan bir insan olarak değil; ama, içeriden bunu sahiplenen bir kişi olarak yaklaşıyor. Dolayısıyla, gerçekten, sizin Başbakanınızın Ankara Kriterleri olarak adlandırdığı konulara sizin de sahip çıkmanızı umuyoruz. Türk siyasi parlamenterleri, Türkiye'nin liderleri olarak bunu sizler yapacaksınız ve bunu yaparken, ileriye doğru, Avrupa Birliğiyle angajmanınız konusunda büyük bir adım atıyor olacaksınız.

Başarılarınız gayet açık; Anayasanızdaki reformlar, Ceza Yasasındaki reformlar, Millî Güvenlik Konseyi konusundaki ilerlemeler, ölüm cezasının kaldırılması... Bildiğiniz gibi, geçtiğimiz Kasım ayında, Avrupa Komisyonu ve Parlamentosu, yaptıkları, hazırladıkları raporda, kaydettiğiniz ilerlemeleri takdir ettiler, kutladılar ve ilerlemeleri kutlarken, eksik olan noktaları da eleştirdiler. Dolayısıyla, Komisyon ve Avrupa Parlamentosu, Türkiye'deki adli reformların devam etmesine çok önem veriyor. Bunun ötesinde, Avrupa'daki uygulamalarla ilgili olarak da kendi ülkenizdeki sivil ve askeri ilişkiler konusunda da ilerlemeler kaydedeceğinize inanıyoruz. Bireysel ve azınlık hakları konusunda, kültürel hakların korunması konusunda yapılan ilerlemeler... Reformun ilk aşamasında bu haklar tanınıyor, uygulamaya geçilmeden önce. Dolayısıyla, önümüzdeki aylarda, Ekim raporu hazırlanmadan, Avrupa Parlamentosunun değerlendirmesi yapılmadan ve önümüzdeki Aralık ayındaki zirvedeki randevumuzdan önce sizlere şunu yapmanızı öneririm: Liderliğinizi kullanarak, mümkün olduğu kadar, işleri, kâğıttan uygulamaya dökün. Bir tek kelime söylemem gerekiyorsa o da, uygulama, uygulama, uygulama...

Şimdi, her şeyin anahtarı uygulamada. Buradaki yasal ve anayasal reformları hazırladıktan sonra, onları artık uygulamaya gelmiştir iş. Her kültür, her siyasi toplum için bu geçerlidir. Kâğıt üzerinde yasalar değiştirilebilir; bunu yapmak gerekir. Bunu yapmak kolaydır; ama, davranışları, yaklaşımları değiştirmek için daha uzun süreye ihtiyaç vardır; kararlılığa, liderliğe ihtiyaç vardır. Burada, Parlamentoda, sizlere sesleniyorum: Bu reformlar öyküsünü anlatın, reformlarınızı kamu yönetiminize duyurun.

Siz, Sayın Başkan, sizin ülkeniz uzun yıllar terörizmden çekmiş bir ülkedir. 1980'li yıllar, 1990'lı yılların uzun bir dönemi, binlerce kişi öldü, binlerce kişi yaralandı, insan kayıpları, ekonomik kayıplar oldu, sosyal, ekonomik kayıplar oldu. Ne mutlu ki, artık, bu dönem bitti. Burada, bunu dile getiren ilk ben olmalıyım. Sizin, bir cumhuriyet olarak, kendi topraklarınızı, topraklarınızın bütünlüğünü savunmaya hakkınız var, yükümlülüğünüz var. Ben, uzun yıllardan beri çalışmalarınızı izlemekteyim. Kısaca, Leyla Zana ve arkadaşları konusunda bir iki şey söylemek isterim, toprak bütünlüğünüz çerçevesi içinde.

Avrupa Parlamentosunda, biz, bu değişimler zamanında, aynı zamanda, bu konuda da birtakım değişiklikler olmasını bekliyoruz. Biliyorum, sizin adli mekanizmanız, hükümetten tamamen bağımsız ve yargı, hükümetten ve Parlamentodan bağımsız. Biliyorum, ben, burada, sizin, yargıçlarınıza müdahale etmenizi istemiyorum; bu, çok yanlış bir şey olur; ama, şu gözlemi yapmama izin verin. Eğer, bugün, sizler, reform ve modernleşmenin liderleri iseniz ve cumhuriyetinizde böyle bir değişimler denizi bulunuyorsa, o zaman, bu denizin, değişimler, reformlar denizinin içinde, hâlâ, bazı, değişikliğe direnç gösteren adacıklar bulunabilir. Dolayısıyla, ben, size sesleniyorum: Bu modernleşme ve değişme sürecinde, burada hepinizin yaklaşımı aynı yönde olmalıdır. Değindiğim davayla ilgili olarak şunu söylemek isterim: Bizler, Avrupa Parlamentosunda, Türkiye ile ilişkilerimize bu açıdan bir değerlendirme getirmiyoruz; ama, bu dava, sizin sınırlarınızın ötesinde sembolik bir değere sahip. Bu nedenle bu konuya değinme cesaretini buldum.

Sayın Başkan,

Avrupa Birliğinin, Kıbrıs konusunun çözümlenmesi konusunda büyük bir umidi var, Annan Planı çerçevesi içinde bunun olacağına inanıyoruz. Anlaşmadan sonra referanduma gidilecek. Bu noktada şunu söylemek isterim. Bu, bizim, Türkiye'yle olan diyalogumuzda yeni bir önşart değildir; ama, bu, ortak çıkarımızdır. Dışişleri Bakanınız Sayın Gül, burada, bu Parlamentoda şöyle demiştir: *“Bu anlaşma, davranışları etkileyen, bizlere ümit veren bir olgu olacaktır.”* Gerçekten öyle. Uzlaşmış ve birleşmiş bir Kıbrıs, uzlaşmış ve birleşmiş bir Avrupada çok büyük bir güç olacaktır.

Önümüzdeki haftalarda, eğer, Kıbrıs'taki iki toplumun liderleri ve iki ana ülkenin liderleri bir çözümün ana temellerinde buluşurlarsa, o zaman, Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Birliğinin kurumları, 3 Mayıs 2004 tarihinde Avrupa Parlamentosu toplandığı zaman, ilk defa Türkçe ve Türk parlamenterler de orada olacak. Eğer, Annan'ın önerdiği şekilde bir uzlaşmaya gidilirse, oraya gelen Kıbrıslı temsilcilerin bir kısmı Kıbrıs Türk toplumundan gelecekler ve Türkçe olarak kendilerine tercüme sunulacak, onların ihtiyaçlarına cevap verebilmek için Türkçe dilinde hizmet sunulacak. Gayet iyi anlıyorum, sizin Meclisinizin anayasal görevleri var ve çözümle ilgili olarak kendi görüşlerinize sahipsiniz. Bir soru sormak istiyorum, eğer, eşitlikçi, dengeli bir çözüm ortaya çıkarsa, o zaman sizin de onlara tam destek vermenizi rica ediyorum.

Yine, biliyorum ki, yaptığım konuşmalardan, pek çok siyasî liderinizle yaptığım konuşmalardan biliyorum, bu Büyük Millet Meclisinde birtakım endişeler var. Bazı Avrupa Birliği üye ülkelerinde ortaya çıkan söylemler ve Avrupa Parlamentosu seçimleri çerçevesi içinde Türkiye'nin Avrupa Birliğine katılması konusunda ortaya çıkan birtakım tavırlar ve söylemler var. Burada, Ankara'da şu mesajı vermek isterim: Avrupa Birliğindeki bütün siyasî liderlere sesleniyorum, eğer, tartışma istiyorsak, demokraside tartışma yapmak çok iyi bir şeydir; ama, tartışmalarımız sorumlu tartışmalar, dengeli tartışmalar olmalıdır, stratejik tartışmalar olmalıdır. Ben, bir demokrat olarak tartışmadan kaçmıyorum. Sizler de politikacısınız, siz de bunu biliyorsunuz.

Kamuoyunu yönlendirmek bizlerin görevidir; siyasî liderlerin bir başka görevi de kamuoyunu dinlemek, onların görüşlerini dinlemektir. Bu, önemli bir Avru-

pa tartışmasıdır, hatta vakti geçmiş bir tartışmadır. İlk defa. Avrupa'da bu konunun tartışıldığını görüyorum. Ben bu tartışmaları nasıl yorumluyorum söyleyeyim size: Sizin Millî Marşınızın içeriğinde bunlar var, diyor ki: Korkma korkma, tartışmalardan, kamunun tartışmasından korkma. Bu, bizim siyasî sistemimizde ileriye doğru atılmış bir adımdır. Türkiye'nin üyeliği konusunda farklı görüşler oldu bugüne kadar; ama, ilk defa ciddi bir şekilde Türkiye konusuna insanların odaklandığını görüyoruz. Ciddî bir yaklaşım... İlk defa oluyor bu. İkinci bir endişe daha var ki, pek çok kez buradaki parlamenteler ve siyasî liderler bunu dile getirdiler. *"Avrupa Birliği bir Hristiyan kulübüdür"* şeklinde yapılan ifadelerle ben ne diyorum; Avrupa Parlamentosunun geçen seneki raporuna atıfta bulunarak cevaplamak isterim. Oostlander Raporu vardı bildiğiniz gibi ve büyük bir çoğunlukla oylandı. Burada, çoğunluğun yazdığı bir paragrafı dikkatinize sunmak istiyorum: *"Avrupa Parlamentosu, Avrupa Birliğinin siyasî değerlerinin Yuda-Hristiyan, Yahudi-Hristiyan değerlere dayandığını bilmektedir; ancak, bu evrensel değerlerin tekeli hiç kimsenin elinde değildir. Evrensel değerler dediğimizde, demokrasi, hukukun üstünlüğü, insan hakları, azınlık hakları, din ve inanç özgürlüğü hiç kimsenin tekelinde değildir; dolayısıyla, çoğunluğunun Müslüman olduğu bir ülke halkının da aynı değerlere inandığını, inanabildiğini biz de biliyoruz."* İşte, Avrupa Birliğinin verdiği cevap buydu. Dolayısıyla, Avrupa Birliğinin, burada bahsedilen, Kopenhag Kriterlerine uymuş herkese açık olduğunu ifade eden cümlelerdir bunlar.

Sizin ülkeniz, NATO üyesi olarak, Avrupa'nın güvenliğinin ayrılmaz bir parçasıdır. Sizin ülkeniz, laik bir demokrasidir, cumhuriyettir. Burada, Müslüman bir ülke olarak bir denge kurdunuz, Atatürk'ün mirasını taşıyorsunuz. Bugün, sizin demokrasiniz, modernleşmeye kendini adanmıştır Sayın Başbakan Erdoğan'ın ifadesiyle. Sizin ülkeniz 20'inci Yüzyıla hazırlanan Türkiye'dir. Atatürk'ün sizlere bıraktığı vizyon çerçevesi içinde 20'inci Yüzyıla kendini hazırlayan bir ulustur bu. Heyecanlı bir dönemdeyiz. Önümüzdeki Aralık'ta tarihle bir randevumuz var.

Sayın Başkan,

Sözlerimin sonunda şunu söylemek isterim: Dün akşam Sayın Başkan Arınç'ın yemek davetine katıldım. Avrupa Birliği temsilcisi büyükelçi de oradaydı. Masa başında, Avrupa bayrağı bana soruldu; mavi rengin üzerinde 12 tane yıldız. Soru şuydu: Avrupa Birliği genişledikten sonra bu 12 yıldız sayısı artacak mı? Amerika Birleşik Devletlerinin bayrağındaki yıldızlar gibi, her katılan eyaletle yıldız sayısı artacak mı? Hayır, 12 rakamını koruyacağız. Bugün bile, zaten, Avrupa Birliği üyesi devlet sayısı 15. Peki, bu bayrağın sembolü nedir? Semboller önemlidir çünkü. Mavi fon, kuzey gökyüzünü ifade ediyor. Sizin literatürünüzde ve İrlanda literatüründe yıldızlar bizi hayal kurmaya, hayallerimize davet ederler. Buradaki daire, dairenin üstünlüğü, uyumu ve birliği simgeler. 12 sayısı günün saatlerini ve yılın aylarını sembolize eder. Dolayısıyla, birlik içinde, uyum içinde, sürekli olarak ileriye doğru hareket. Tıpkı, Türkiye'nin dönen dervişleri gibi, sürekli olarak doğruyu aramanın peşinde. Bu dairede, bu sembolümüzde yıldızlar birbirine değmiyor, birbirinden ayrı, bağımsız. Dolayısıyla, bu dairemiz açık. Bizim değerlerimizi gerçekten paylaşmaya hazır olan taraflara açık. İşte, bayrağımızın sembolü bu. 50 yıl önce Strasbourg'da 1954 yılında Avrupa Konseyinde bu bayrak kabul edilmişti. Arşivlerde, o zaman birtakım sorular sorulduğunu görüyoruz. O zaman da Avrupa'nın Yahudi-Hristiyan kökenlere dayandığını varsayarak, bu dairenin tam

ortasında bir “haç” işareti olmalı mı sorusu getirildi; Avrupa Konseyi buna “hayır” dedi; çünkü, buradaki uyum içinde sürekli olarak ileriye doğru giden değerlere dayalı boyutlarda herhangi bir bölme, bölücülük söz konusu olamaz. İşte, bu da size açık seçik bir mesajdır.

Sözlerimin sonunda bir kere daha sizlere teşekkür etmek istiyorum; bana çok önemli bir fırsat verdiniz, Parlamentonuza davet ettiniz, sizlere hitap etme fırsatını verdiniz ve reformlarınızda, modernleşmede çok önemli adımlar attığınızı size söylememe izin verdiniz. Eminim bu yönde ilerleyeceksiniz; çünkü, bu, Türkiye için çok önemli, Ankara Kriterleri için çok önemli ve sizin Avrupa Birliği katılımınız için Kopenhag kriterleri için çok önemli. Bugün yaptıklarınız, Türkiye’nin 20’inci Yüzyıla hazırlanması için yaptıklarınız, modern, reformcu Atatürk’ün mirasıdır. Cumhuriyetinizi reforme ettiğinizde, sizler, Atatürk’ün düşüncelerinin mirasçılarısınız demektir. Dolayısıyla, böylece, Avrupa Birliği adına, sizlere, seçtiğiniz bu yolda, bu yönde başarılar dilerim. Bir kere daha, beni davet ettiğiniz için teşekkür ederim. *(Alkışlar)*

YİRMİİKİNCİ DÖNEM

İKİNCİ YASAMA YILI

73. Birleşim

14 Nisan 2004 Çarşamba

Birinci Oturum

Açılma Saati : 15:00

Başkan : Başkanvekili Sadık Yakut

Kâtip Üyeler : Enver Yılmaz (Ordu), Türkân Miçoğulları (İzmir)

Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev

Hörmetli Türkiye Büyük Millet Meclisi,

Hörmetli cenapsedir, hörmetli milletvekilleri,

Hanımlar ve cenaplar, aziz dostlar;

Türkiye Büyük Millet Meclisi karşısında çıkış etmek, benim için büyük şereftir. Bu şerefi mene verdiğiniz göre, men size öz minnettarlığımı bildirmek isteyirem.

İkinci gündür ki, men Türkiye'ye resmî seferi gerçekleştiremem. Artık, demiyorlar ki, bu sefer çok uğurlu geçiş ve bütün apardığımız danışıklarda, apardığımız sohbetlerde, biz bir daha emin olduk ki, Türkiye-Azerbaycan dostluk, gardaşlık münasebetleri devam edir, inkişaf edir, güçlenir. Bu münasebetler Azerbaycan için prioritet meseledir. Azerbaycan, öz devlet müstegilligini elde ettikten sonra, bildiginiz gibi, onu ilk tanıyan Türkiye olmuştur ve o illerden sonra, bütün dövlerde, Türkiye daim Azerbaycan'ın yanında olmuş, daim Azerbaycan'a arka dayak olmuştur. Biz bunu çok yüksek himetlendiririk ve ümit edirik ki, eminik ki, bundan sonra bizim gardaş ülkelerimiz daim birbirinin yanında olacaklar. Bizim gücümüz bizim birliğimizdedir. Türkiye'nin gücü Azerbaycan'ın gücüdür, Azerbaycan'ın gücü Türkiye'nin gücüdür. (*Alkışlar*)

Azerbaycan, son 12 yıl erzinde müstegilligi elde ettikten sonra, çok çetin yollardan geçmiştir. Ülkemiz müstegilligimizin ilk illerinde büyük tehlikelerle yüzleşmiştir. Ermenistan tarafından Azerbaycan'a karşı aparılan tecavüzkar siyaset Azerbaycan'ın torpaklarının bir hissesinin bitirilmesiyle neticelenmiştir. Müştegel dahilde veziyet geyri sabit idi istikrarsızlık hüküm sürerdi ve böylelikle Azerbaycan, çok büyük felaketlerle yüz yüze kalmıştır ve halkın talebiyle 1993'üncü ilde Azerbaycan'ın umumi millî lideri Haydar Aliyev Azerbaycan'a Başkanlığa gaydandan sonra ölkede veziyet tedricen normallaştı ve Azerbaycan bu böhran içinden çıkabilmiştir. Size diyebilirim ki, 1993'üncü ilden 1996'ncı ile kadar, Azerbaycan'da, dahilî, içtimai, siyasî veziyet çok gergin idi, bir de çedefe devlet çevrilişi cehleri gösterilmiştir, vetandaş muharebesi başlanmıştır.

Azerbaycan'da, geyri kanunî silahlı birleşmeleri, kanunsuz hareketler edildi ve elbette ki, bütün bu hoş gelmez halların karşısını almak için büyük çabalar sarf olunmuştur. 1996'ncı ilde demiyorlar ki, Azerbaycan'da sabitlik, istikrar yaranmıştır ve o ilden başlayarak bugüne kadar ölkemiz inkişaf edir. Öz potansiyatini güçlendirir ve iktisadiyatımız da inkişaf edir. 1996'ncı ilden 2003'üncü ile kadar orta hesapla, bizim iktisadiyatımız ilde 10 faiz artmıştır. Geçen ilin umumî dahili mehsulun artımı -iktisadiyatın esas göstericisidir- 11 faiz olmuştur.

Azerbaycan'da, son yedi il erzinde inflasya 2-3 faiz teşkil edir. Adam başına düşen harici sermayelere göre. Azerbaycan, geçmiş Sovyet cumhuriyetleri arasında liderliği saklıyr ve son iller erzinde ölkemize 17 milyar dolar sermaye goyulmuştur.

Azerbaycan'da iktisadî ıslahatlar, uğurla aparılır. Özelleştirme programı hayata geçirilir, torpak özelleştirilmiştir. Diğer sanayi müesseseleri, hizmet sektörü demiyorlar ki, hammısı özelleştirilmiştir ve bugün umumî dahili meçhulunda, Azerbaycan'ın iktisadiyatında özel sektörün payı yüzde 74 faizdir. Bu onu gösterir ki, Azerbaycan'da pazar iktisadiyatı prensipleri tam özerksini tatmıştır. Ülke, pazar iktisadiyatı prensipleri esasında inkişaf edir ve biz eminik ki, gelecekte de, bu, Azerbaycan'a büyük faydalar, menfaatlar getirecektir.

Eyni zamanda bizim siyasetimiz sosyal yönümlü siyasettir. Bakmayarak ki; Azerbaycan, artık, yeni bir sistemde yaşıyor, komünist sisteminden yeni sisteme geçit devrini yaşıyor. Bütün bunlara bakmayarak, Azerbaycan'da sosyal adalete büyük dikkat gösteriliyor. Bizim bütçemizin esas mehariç hissesi, sosyal meselelerin halline yöneliktir. Maaşlar, pensiyalar, tekaütler, diğer sosyal muhavinetlerin ödenilmesi ve artırılması bizim hükümetimiz için prioritet meseledir. Siyasî ıslahatlar uğurla barılır. Azerbaycan, muasır, laik, dünyavî devlettir. Azerbaycan'da demokratikleştirme prosesi uğurla aparılır. İnsan haklarının korunması istikametinde ölkemiz büyük uğurlar elde etmiştir. Umumi beşer değerlere ölkemiz çok süratle yigelenir. Eyni zamanda dünya sivilizyasına öz değerli töhhelerini vermektedir.

Azerbaycan'ın çok kadim tarihi vardır, çok zengin medenî irsi vardır ve elbette ki, biz, bu irsiyi, bu tarihi töhhe olarak dünya sivilizasyaya bahşedirik.

Üç ilden artıktır ki Azerbaycan, Avrupa Şûrasının, Avrupa Konseyinin üzüğüdür. Bu yıllar erzinde ölkemizde ciddi değişiklikler baş vermiştir. Kanun vericilikte değişiklikler başvermiştir ki, bu öz növbesinde ölkemizi daha da demokratikleştirir. Avrupa Şûrasında Azerbaycan'ın faaliyeti çok uğurlu olmuştur ve Avrupa Şûrası, onun resmî senetlerinde Ermenistan'ı işgalci devlet gibi tanımıştır. Bu, bizim büyük uğurumuzdur ve hesap ederik ki, gelecek danışıklar prosesine güçlü zemin yaratacaktır.

Eyni zamanda, bizim, Avrupa Birliğiyle de münasebetlerimiz inkişaf edip güçlenir. Çok sevindirici haldir ki, Avrupa Birliği, cenubî Kafkas üzere susinumavdeni tayin ediptir ve bu onu gösterir ki, Avrupa Birliğinin bizim bölgemize olan dikkati artar. Biz eminik ki, bütün beynal halk, içtimayet. Azerbaycan ile bundan sonra da uğurlu emekdaşlık edecek ve Azerbayeanda, öz geleceğini dünya birliğine, Avrupa mekânına intigrasyada görür. Bizim planlarımız çoktur, programlarımız çoktur. Bu yakınlarda kabul edilmiş ölkemizin sosyal, iktisadî programı uğurlu hayata geçirilir. Eyni zamanda, yine de bu yakınlarda kabul edilmiş, ölkemizin regional

programı da hayata geçirilir ve böylelikle Azerbaycan'ın iktisadiyatı her taraflı inkişaf edecektir. Azerbaycan, her taraflı inkişaf edecektir. Bölgeler daha da büyük fayda görecek bu programın hayata geçirilmesinden.

Ölkemizin perspektifleri çok güzeldir. Bildiğiniz gibi, tekçe Azerbaycan için değil, bütün bölge için ve geniş manada Avrupa için büyük ehemmiyet kesbeden Bakû-Tiflis-Ceyhan neft kemeri uğurla inşa edilir ve biz eminik ki, vaktında, zamanında o istismara verilecektir. Bakû-Tiflis-Ceyhan neft kemerinin teşebbüskârı ve müellifi, Azerbaycan'ın umum millî lideri Haydar Aliyev olmuştur ve tesadüfî değil ki, Bakû-Tiflis-Ceyhan şirketi, bu kemere Haydar Aliyev'in adını vermiştir.

Men, size, Haydar Aliyev'in uğurlu neft strategyası sayesinde Azerbaycan'a, Azerbaycan'ın neft sahesine büyük hacimle imbisditsalar, sermayeler koyuldu. Azerbaycan, müstagil, hiçkesten asılı olmayarak, müstagil şeklinde öz siyasetine varır ve biz, nihayet, istediğimize nail olduk. Bakû-Tiflis-Ceyhan neft kemeri halyaldan gerçeğe çevrilibtir. *(Alkışlar)*

Bu yolda çoklu çetinliklerimiz var idi, çoklu engeller, manialar var idi. Azerbaycan, geleceği için büyük tehlikeler yaratılırdı; ama, bütün bunlara bakmayarak, Azerbaycan'ın rehberliğinin ve şahsen Prezident Haydar Aliyev'in iradesi, getiyeti, cesareti her şeyden üstün oluktur. Biz eminik ki, bu boru hattı, bu neft kemeri işe salınandan sonra, istismara verilenden sonra bölgede bütün veziyet, aphava, iklim değişecektir ve değişmelidir. Bu kemer, bu boru hattı, bölgemize, eminalımlık, istikrar getirecektir, tehlikesizlik getirecektir. Bu, Azerbaycan'ı Türkiye ile daha da sık bağlayacaktır.

Türkiye'nin ve Azerbaycan'ın dünyadaki mövgeleri daha da güçlenecektir. Ona göre biz hamımız, bu kemerin işe salınmasını sebirsizlikle gözlürük ve eminalik ki, vaktında gelen ilin birinci rübünde, biz, Bakû-Tiflis-Ceyhan neft kemerinin tenteneli açılışını geid edeceğiz. Eyni zamanda ölkelerimiz için büyük ehmiyet kesbeden Bakû-Tiflis-Erzurum gaz kemeri de uğurla ireliye gedir. Bu layihe, bu proje de heyata geçirilir ve bu bize imkân verecek ki, Azerbaycan gazı rahat, emniyetli şerayette Türkiye'ye negledilsin ve Türkiye'den sonra diğer Avrupa ölkelerine çatırılınsın ve böylelikle Avrupa istihlakçıları için Azerbaycan gazı büyük ehmiyet kesbedecek.

Birinci tereften bu gaz diğer gazlardan ucuz olacak; çünkü, bunun negliyat harçları daha da azdı. Diğer tereften, her bir istihlakçı için alternatif membe çok vaciptir ve biz de membeni temin edeceyik. Bir sözle, bir nece ilden sonra bütün bu regional iri migyaslı layiheler heyata geçirilenden sonra Azerbaycan ve Türkiye el ele vererek uğurla ireliye gidecehler. Bölgede Türkiyesiz, Azerbaycansız hiçbir emektaşlık, işbirliği, regional işbirliği mümkün döğül. Bu bizim büyük nahiyetimizdir. *(Alkışlar)*

Bu bakımdan, bölgeni daha da emniyetli etmek için, tehlikeni aradan kaldırmak için Ermenistan, Azerbaycan, Dağlık Karabağ münageşesi özhellini tabmalıdır. Uzun illerdir ki bu münageşe özhalkını tapmır.

Bilirsiniz ki, Ermenistan'ın işgalci siyasetinin neticesinde Azerbaycan'ın torpaklarının 20 faizi işgal altındadır. Bu işgal neticesinde 1 milyondan artık vetandaşımız kaçgın, göçgün veziyetine düşüptür ve teessüfler olsun ki, beynelhalk içtimayet özgetiyetini ortaya goymur ve bele olan halda bu münageşe özhellini tabmır.

Azerbaycan'ın mövgeyi edaletli mövgedir ve bu mövge beynelhalk hukuk normaları esasında kuruluptur. Beynelhalk hukuk normaları berpa olunmalıdır. Azerbaycan, tüm diğer ölkelerinin erazi bütünlüğünü tanıyır ve elbette ki, bizim telebimiz odur ki, bizim de erazi bütünlüğümüz tanınsın, berpa olunsun. Bu, bizim haklı telebimizdir ve men eminem ki, bu istikamette uğurlar olmalıdır ve olacaktır; çünkü, biz 20'inci esirde yaşıyink, 20'inci esirde bir ölkenin öbür ölkenin torpaklannın işgal edilmesi buna yol vermeg olmaz.

Ermenistan'ın mövgeyi ise, hiçbir mentige söykenmir ve bütün beynelhalk hukuk normaları bozur. Nedir Ermenistan'ın telebi; onların ısrı desek telebi bundan ibarettir ki, Dağlık Karabağ Ermenileri, orada yaşayan Ermeniler, özmügedderatını özleri müeyyen etsinler.

Birincisi onu demeliyem ki, Dağlık Karabağ'da yaşayan Ermeniler Dağlık Karabağ'a, gedim Azerbaycan torpağına, konak, misafir gibi gelmişler. 1820'nci illerde onlar oraya gelmişler ve bu münasebetle Dağlık Karabağ'ın başkentinde paytahtında ham kendi şehrinde bir abide de yucaltılmıştı. Ermenilerin Dağlık Karabağ'a gelmesinin 150'nci jübleyini teyid etmek maksadıyla.

Bu, meselenin tarihi terefidir. Diğer terefi bundan ibarettir ki, Ermenistan Devleti vardır ve Ermeni Halkı, özmügedderatını Ermenistan Devleti çerçevesinde artık müeyyen ediptir. Eğer, Ermeniler, bütün yaşadıkları ölkelerde özmügedderatını müeyyen etmek eşkine düşerlerse, ne kadar Ermeni Devleti dünyada yer alacak. Ermeniler, Gürcistan'da yaşıyır, Rusya'da yaşıyır, Amerika'da yaşıyır, Fransa'da, diğer ölkelerde... Ne üçün, onlar, bütün yaşadığı ölkelerde özmügedderatını etmeğ üçün yalnız Azarbaycan'ı seçipler? Bu prinsip, beynelhalk hukuk normalara zittir. Eğer, Karabağ'da yaşayan Ermeniler, özmügedderatını müeyyen etmek istiyirlerse, buyursunlar, bunu, Ermenistan Devleti çerçevesinde müeyyen etsinler.

Dağlık Karabağ Azerbaycan torpağıdır; hemışı Azerbaycan torpağı olupdur, bundan sonra da Azerbaycan torpağı olacaktır. (*Alkışlar*)

Azerbaycan, heç vakt torpaklarının yitirilmesiyle barışmayacak ve neyin bahasına olursa olsun öz torpaklarını azad edecektir. (*Alkışlar*)

Men çok memnunam ki, bu, bizim edaletli mövgimiz, son zamanlarda bu meseleyle meşgul olan ATET'in, yani, AGIK'in Minsk Grubu terefinden de gabul edilir ve men eminem ki, yakın zamanlarda bu istigamette önemli adımlar atılabilen eziz dostlar, men deyit ettiğim gibi, ikinci gündür ki, Türkiye'ye resmî sefer edirem Cumhurbaşkanıyken.

Men Türkiye'de defelerle olmuşum. Türkiye'ye men çok bağılıyam, bu ölkeyi çok sevirem. (*Alkışlar*) Türkiye'yi kendi özüme vatan hesap edirem; ama, Cumhurbaşkanını kimi benim ilk seferimdir ve men çok heyecanla bu seferi gözlüyordum. Men, bugün tam getiyetle diyebilerem ki, bu sefer, iki ülke arasında olan münasebetlerinin inkişafında büyük rol oynayacaktır, yeni merheleye çevrilecektir.

Bizim ölkelerimiz arasında münasebetler, bayah deyit ettiğim gibi, çok uğurla inkişaf ediyir. Bizim millî liderimiz Haydar Aliyev'in seleri neticesinde, ölkelerimiz arasında münasebetler çok yüksek pilleye galıptır. Men, bütün başka sahalerde olduğu gibi bu sahade de Haydar Aliyev'in siyasetine sadıgem ve bu siyaseti aparaçağam, bu yoldan men dönmeyeceğem ve elimden geleni edeceğem ki, Türkiye-

Azerbaycan münasebetleri, hemmiş olduğu gibi, dostluk, gardaşlık prensipleri esaslansın. (*Alkışlar*)

Bizim tarihî köklerimiz birdir, bizim menőeimiz birdir. Biz, Haydar Aliyev demiőken, bir millet, iki devletik ve gücümüz de birliđimizdedir. (*Alkıőlar*) Men eminem ki, bundan sonra, bütün dövlerde, 50 ilden sonra, 100 ilden sonra, 200 ilden sonra, bütün dövlerde, gećmiőte olduđu gibi, bizim gardaş halklarımız daim bir yerde olacaklar.

Bir daha, aziz dostlar, mene bu fırsati verdiğinize göre, buraya meni devet ettiğinize göre, size öderin minnettarlığını bildirmek isteyrem. Yaşasın ebedî dönmez Türkiye-Azerbaycan birliği, gardaşlığı; yaşasın Büyük Türkiye Cumhuriyeti. (*Alkışlar*) Sağ olun. (*Ayakta alkışlar*)

YİRMİİKİNCİ DÖNEM

ÜÇÜNCÜ YASAMA YILI

26. Birleşim

3 Aralık 2004 Cuma

Birinci Oturum

Açılma Saati: 14:00

Başkan : Başkanvekili Ali Dinçer

Kâtip Üyeler : Mehmet Daniş (Çanakale), Ahmet Gökhan Sarıçam (Kırklareli)

Avrupa Parlamentosu Başkanı Josep Borrell Fontelles

Sayın Başkan,

Değerli milletvekilleri,

Bayanlar, baylar;

Benim için bugün sizlerle beraber olmak ve Türkiye Büyük Millet Meclisinde sizlere hitap etmek büyük bir ayrıcalık ve büyük bir onur. Bu sebepten ötürü, sizlere öncelikle davetiniz için teşekkür ederek sözlerime başlamak istiyorum. Birbirimizi uzun yıllardır tanıyoruz; ama, birbirimizi olduğundan daha iyi tanımamız gerektiğini düşünüyorum. Geçtiğimiz yıllar içerisinde birçok toplantıda birlikte çalıştık. Bu toplantılar arasında AGİT, Avrupa Konseyi ve Anayasal Konvansiyonda hep birlikteydik, beraber çalıştık ve Türk gözlemcilerle burada beraber faaliyetlerimiz gerçekleşti.

Sayın Başkan,

Avrupa'nın, çeşitli değerlerin bulunduğu kendine has bir coğrafya olduğu söylenir; ama, bu coğrafya neden ibarettir; başka bir deyişle Avrupa'nın sınırları nerede başlar, nerede biter? Bu soruya bir cevap bulmaya çalışırken, Türkiye, bu tartışmaların ortasında bir odak noktası haline gelmiştir; çok önemli kararların odağında bulunmaktadır.

Önümüzdeki günlerde bu tartışmalar daha da hararetlenecekken, bugün, sizlere, duygusallıktan uzak; ama, onun yerine daha akılcı bir şekilde hitap etmek ve böyle bir konuşma yapmak istiyorum. Türkiye'ye "evet" demek ya da "hayır" demek, Avrupa Birliği'nin üyesi olarak söylüyorum, çok büyük bir tarihi sorumluluğu içerir. Türkiye'yle ya da Türkiyesiz Avrupa Birliği, tabiat itibarıyla çok farklı olacaktır. Aynı bağlamda, Türkiye ve de şüphesiz dünya da eskisi gibi olmayacaktır. Başlamak için şunu söyleyeyim: Türkiye, çoktan aday olmuş bir ülke ve adaylığı, beş yıl önce onaylandı. Bu beş yıl içerisinde, Meclisiniz, anayasal ve yasal reformları, tarihte eşi benzeri görülmemiş bir hızla gerçekleştirdi; hem bu ülkenin hem de diğer adaylık statüsüne kavuşmuş olan ülkelerin tarihinde görülmemiş ölçüde büyük bir reform hareketi başlatıldı.

Bu temel üzerine inşa edilerek, fikirleri doğrultusunda, Avrupa Komisyonu, geçen Ekim ayında, Türkiye'yle üyelik müzakerelerinin başlatılması tavsiyesinde bulunmuştur. Bu tarihten itibaren, Türkiye, Avrupada, bütün basın kuruluşlarında, en aşağı 100 makaleyle işlenerek, basının ve toplumların odak ilgi noktası olmuştur ve tabiatıyla Avrupa Parlamentosu da bu tartışmalardan uzak duramaz. Türkiye'nin muhtemel üyeliği, Avrupa halkları arasında, hem hayret hem arzu hem de merak yaratmaktadır, takdir edersiniz ki; 14 Aralık'ta, Avrupa Parlamentosu, müzakerelerin başlatılmasına ilişkin fikrini beyan edecek ve bundan üç gün sonra da, Konsey bu bağlamda bir karar verecek. Hepinizin de bildiği gibi, Avrupa Parlamentosunun rolü; şu an içerisinde, müzakerelerin başlatılması ya da başlatılmamasına ilişkin bir fikir beyan etme durumunda değildir, daha doğrusu bir karar verebilme yetkisine sahip değildir. Bizim fikrimiz, bizim tavsiyelerimizin yasal bağlayıcılığı yoktur; ama, unutulmamalıdır ki, bizim tavsiyemiz, Avrupa Parlamentosu olarak çok büyük bir siyasi etkiye sahiptir; çünkü, Brüksel'in kararlarının nihayetinde duracağı kapı, bizim kapımız olacaktır. Hiçbir ülke, Avrupa Parlamentosundan onay almadan Avrupa Birliği'nin üyesi olamaz. İşte bu sebepten ötürü, Avrupa Parlamentosu, bu sürecin en başından itibaren, bir parça haline gelirse, Türkiye'nin çıkarına olacaktır; çünkü, Avrupa Birliği, birlik olması itibarıyla, ikili meşruiyete dayanır. İkili meşruiyetin gerekliliği itibarıyla de, hükümetlerin sadece belirli konularda mutabakata varması yeterli olmayacaktır, hükümetler ile halklar arasında bir mutabakat gerekmektedir. İşte, bu sebepten ötürü, tekrarlamakta yarar görüyorum ki, Avrupa Parlamentosunun bu sürece çok yakından entegre olması, en başından itibaren bu süreçte büyük bir rol sahibi olması çok önemlidir.

Hepinizin bildiğinden eminim ki, Dış İlişkiler Komitesi, 50'ye 18 oyla, geçtiğimiz hafta bir raporu kabul etti ve bu 50 oy, Avrupa Birliği tarafından Türkiye'yle müzakerelerin başlatılması yönünde gerçekleşti. Bu rapor, Avrupa Konseyine, Türkiye'yle müzakerelere artık gecikmeksizin başlanılması gerektiği tavsiyesini ifade etmektedir. Size, şu anda, plenier ve oturumlarda, 14 Aralıkta ne gibi bir karar çıkacağını söyleyemem; ama, tahmin edersiniz ki -benim de tahminim bu yönde- Komitedeki katılımcıların büyük bir çoğunluğu pozitif yönde oy kullanacaktır. Size, bu konuda herhangi bir taahhüt veremiyorum; fakat, buradaki sonucun pozitif olması kaçınılmazdır diye düşünüyorum. Her şekilde, hem Türkiye hem de Avrupa Birliği olarak, müzakerelerin başlatılmasının, çok uzun bir süreci başlatacak bir hareket olduğunu kabul etmeliyiz ve bu süreç, direkt Türkiye'nin Avrupa Birliğine tam üyeliği anlamına gelmemektedir. Tabii ki, Türkiye'nin nihaî amacı ve Avrupa Birliği'nin de nihaî amacı, Türkiye'nin Avrupa Birliği'nin tam üyesi haline gelmesi yönündedir; fakat, bu amaca ulaşma, Avrupa Birliği ile Türkiye arasında karşılıklı çabalarla söz konusu olacaktır ve ifade ettiğim gibi, son yayımlanan raporlar doğrultusunda söylüyorum, iki topluluk arasında halihazırda yapılması gereken çok iş var.

Şunu da hatırlatmanın gerekliliğini düşünüyorum; İspanya, yani benim ülkem ile Avrupa Birliği arasındaki müzakereler yaklaşık 11 yıl sürdü; buna benzer olarak, Polonya'yla olan müzakereler, Berlin Duvarının yıkılmasından sonra yaklaşık 15 yıl sürdü ve Romanya ile Bulgaristan'ın halen bu müzakerelerde yapacak çok işi var ve onların kabul süreci çok daha uzun sürecek. Birbirimize açık olalım; herkesin bildiği gibi, Türkiye'nin Avrupa Birliğine muhtemel katılımı bazı üye dev-

letler arasında şüpheler uyandırdı ve bazı önemli dinî ve siyasî kişilikler, kendi fikirlerini, kendi görüşlerini, özellikle olumsuz olan görüşlerini yüksek sesle ifade ettiler. Bu ifadeler genellikle din konusu üzerine odaklandı. Şunun altını çizmenin gerekliliğine inanıyorum; Avrupa'nın halihazırdaki sınırları, kesinlikle medeniyetler çatışmasına bağlı olarak çizilmemiş, çizilmemelidir. Bazı kitleler, bazı kişiler, bunun bu yönde cereyan etmesini arzu etmelerine rağmen, dinî inançlar, bir ülkenin Avrupa Birliğine katılımının kabul edilmesi ya da edilmemesiyle ilgili olarak bağlayıcı etken olamaz. Ne kendi aramızda ne de üye devletler arasında, dinî değerlerin böyle bir bağlayıcı kuvveti vardır.

Türk insanları çoğunlukla Müslümanlardan oluşmaktadır; ama, Avrupa, aklınızdan çıkmasın, hiçbir şekilde bir Hristiyan kulübü değildir ve asla da bir Hristiyan kulübü olmamalıdır. Her şekilde, Avrupa Birliği ülkeleri içerisinde 12 milyon'dan fazla Müslüman vatandaş yaşamakta ve bunların yaklaşık 4 milyonu Türk vatandaşlarından oluşmaktadır. Herkese şu hususu hatırlatmak istiyorum: Avrupa Birliğine tam üye olmak üzere yola çıkan iki potansiyel aday olan Arnavutluk ve Bosna'nın nüfuslarının yüzde 90'ı da Müslüman ve bu ülkeler de, aynı Türkiye gibi, Ortodoks, Katolik ya da Yahudi inancına sahip olanlar kadar Avrupalıdır.

Türkiye'nin vatandaşlarının büyük bir çoğunluğu Müslüman; ama, buna rağmen, Türkiye Cumhuriyeti Atatürk tarafından kurulmuş ve Atatürk tarafından, Türkiye, demokratik ve laik ilkeler üzerine inşa edilmiştir. Bunun ötesinde, Türkiye, hızlı çağdaşlaşma dalgasıyla dünyada büyük bir yankı yaratmış ve yeni bir çağ başlatmıştır diyebiliriz. Benim, dinle ilgili ifade edilen hususlara cevabım bu şekildedir efendim.

Bu fikirlerime rağmen, yapılan anketler sonucunda, Avrupa Birliği kamuoyunun büyük bir çoğunluğunun, Türkiye'nin Avrupa Birliğine tam katılımıyla ilgili birtakım çekinceleri olduğunu ortaya koymuştur ve bu bağlamda tartışmalar birçok farklı konuyla gündeme gelmektedir. Bunlar arasında, Türkiye'nin boyutları, Türkiye'nin nüfussal ağırlığı, şüphesiz, düşük gelir seviyesi, kırsal yoksulluğu ve de Türkiye'nin boyutları uyarınca yararlanacağı fonlar ve yardımlar, ülkeler arasında tartışmaya sebep olmaktadır. Bununla beraber, farklı kültürel ve dinî menşeler, tehlikeli sınırlar ve Avrupadışı coğrafyası, üye ülkeler arasında, kamuoyunda belirli çekincelere sebep olmaktadır. Bununla beraber, Avrupa Birliğinin bir bölümü de, Türkiye'nin Avrupa Birliğine katılımından büyük heyecan duymakta; çünkü, ekonomik gelişmesi, genç ve dinamik nüfusu, Avrupa Birliğinin yaşlanan nüfusu-nu telafi edebilecek kuvvettedir. Ayrıca, Türk toplumunda çoğulculuk ve çok kültürlülük giderek artan bir hızla kabul görmekte ve Türkiye'nin stratejik pozisyonu da Avrupa Birliği üye ülkeleri arasında büyük heyecan yaratmaktadır.

Türk kamuoyu, Avrupa Birliğine katılımı tam olarak desteklemektedir, Avrupa Birliğindeki ayrımlara rağmen. Son zamanlarda Türkiye ile ilgili birtakım alternatifler olacağı dedikoduları dolaşmaya başladı. Bu dedikodular arasında, tam üyeliğe alternatif olmak üzere *"ayrıcalıklı ortaklık"* fikri ortaya atılmıştı; fakat, bizim Dışişleri Komitemiz tarafından bu tavsiye tamamıyla reddedilmiştir, geçtiğimiz Parlamento oturumunda, Aralık ayında gördüğünüz gibi.

Türkiye'nin Avrupa Birliğine katılımı, daha doğrusu, Türkiye sorunu, Avrupalıları belirli temel soruları sormaya zorlamaktadır. Bu sorular, bizim kim olduğum-

muza ilişkindir; bizim Birliğimiz hangi paylaşılan değerler üzerine inşa edilmiştir ve biz ne tarz bir toplum istiyoruz? İşte, bunlar, Türkiye'nin olası katılımıyla ilgili düşüncelerimizle ortaya çıkan sorulardır. Çünkü, biz, küreselleşmiş bir dünyada yaşıyoruz ve dünya ne kadar birbirine bağımlı hale gelirse, ülkeler arasındaki ilişkiler ne kadar yakınlaşırca, o denli, farklılıklar değer bilinecek ve o kadar dünya halkları bilinmeyenden korkacak ve ortak yönlerine sarılacaktır. Bu, hem Avrupa Birliği üye ülkeleri için geçerlidir hem de Türkiye için geçerlidir.

Avrupa toplumlarının birçoğu büyük bir hızla laik bir tabiata sahip olmakla beraber, asıl paradoks burada ortaya çıkmaktadır. Avrupa Birliğine üye ülkelerdeki birçok insan, ne yazık ki, kiliselerin, minarelerle simgelenen diğer kimlikten farklı olduğunu gösteren kültürel ibareler haline geldiğini düşünmektedir. Farklılıklarını ortaya koyan kimlik unsurları olarak değerlendirmektedir. Hristiyanlığı ve Hristiyanların eserlerini. Avrupada, biz, birliğimiz itibarıyla, yıllarca bize acı çektiren ve gözyaşı dökmemize sebep olan farklılıklarımızı ortadan kaldırma yoluna gidiyoruz. Biz, birliğin peşinde koşuyoruz, birlik olma peşinde, ortak bir kimlik yaratmaya çalışıyoruz ve bu paylaşılan değerler üzerine inşa ettiğimiz bu kimliğin bir parçası da acaba Türkiye olabilecek mi; bizim aklımızdaki soru budur efendim.

Birçoğumuz bu soruya cevabın “*evet, olabilir*” olduğunu düşünüyoruz; ama, bazı üye ülkelerde de halen önyargı söz konusudur. Birkaç dakika önce de belirli tartışmalar yaşadık önyargılarla ilgili konularda; hâlâ çok fazla önyargı var.

Özellikle oryantalizm, 18'inci Yüzyılda, Avrupa vatandaşları üzerinde, özellikle ressamalarda ve yazarlar üzerinde büyük bir etki sahibi oldu ve belirli klişeler sonucunda ne yazık ki, sürekli fırına verilen, temcit pilavı gibi ısıtılarak sürekli önümüze getirilen “*Geceyansı Ekspresi*” (Midnight Express) isimli film ve İspanyol filmi olan “*Bir Türk Arzusu*” filmi sanatsal açıdan ortaya koydukları ifadelerle Türkiye'nin de pek yardımcısı olmamıştır takdir edersiniz ki; ama, biz, Avrupa olarak, Türkiye'yi önyargılarımızla yola çıkararak değerlendirmemeliyiz. Çünkü, biz, Avrupa ülkeleri olarak kendi aramızda zaten bu sıkıntıları çok yoğunlukla yaşıyoruz. Hepinizin çok iyi bildiğini biliyorum; ama, Avrupa Birliği insanları bu fikre sahip mi ya da bu bilgiye sahip mi değil mi, bilmiyorum; ama, tekrarlama gereğini duyuyorum. Türkiye'de insanlar, özellikle kadınlar, seçme ve seçilme hakkına 1930 yılında kavuştular; ama, Fransız ihtilaline rağmen, Fransız kadınları, 1944 yılına kadar, İtalyan kadınları da 1945 yılına kadar bu haklarını elde etmek için beklediler. Bizim, Avrupa'yla ilgili fikrimiz medeniyetler çatışması üzerine inşa edilmemiştir. Biz, hukukun üstünlüğü, demokrasi ve de temel özgürlüklerin bağrımıza basıldığı evrensel değerler üzerine bir kıta oluşturmaya çalışıyoruz. Bu bağlamda, bu bahsettiğim laik ilkeler ancak, dinî ardışık var olmayı mümkün kılabilir efendim.

Biz, genişlemeye çalışıyoruz, genişlemenin peşinde koşuyoruz ve Avrupa Birliği, çok uzun yıllardır, sizin Kopenhag Kriterlerini doldurmanızla ilgili ifadelerini dile getirmekte ve ben, bunların çoktan yerine getirildiğini düşünmekteyim, o yüzden tekrarlamayacağım.

Dış İlişkiler Komitesi olarak, Türkiye'nin Kopenhag Kriterlerini ziyadesiyle yerine getirdiğine inandığımız için gecikme olmaksızın müzakerelerin bu ülkeyle başlaması yönünde tavsiyelerde bulunduk. Tabii ki de, bu müzakereler başlamadan önce, sizin yasalarınızın 6 önemli parçası, halihazırda üzerinde çalıştığınız 6 ya-

sanın da bir an önce Meclisinizden geçirilmesi gerekmekte ve bu yasalar arasında Dinî Vakıflar Yasası da mevcut bulunmaktadır.

Sayın Başkan,

Bu yasalarla ilgili, bu yasaların görüşülmesiyle ilgili sizden çok sevindirici haberler aldım bu sabah ve bu duyduğum haberler, 14 Aralıkta alınacak kararın, tavsiye kararının üzerinde büyük etki sahibi olacaktır. İlk aşamada, Avrupa Birliği ile Türkiye arasındaki müzakereler başlatıldığında, özellikle, siyasî kriterlerin uygulanması üzerine odaklanılacaktır; insan hakları ve temel özgürlüklerle ilgili siyasî kriterlerin yerine getirilip getirilmediğine bakılacaktır.

Komite, şunun da altını çizmek ister; Türkiye ile müzakerelerle ilgili görüşmelerin askıya alınması kararı, Avrupa Parlamentosuyla konsültasyon yapılmadan alınamaz. Çok kökten ve çok başarılı değişimlere sahne olmakla beraber Türkiye, Türkiye’de alınan bu kararların gerçek hayata uygulanabilmesi ne yazık ki, zaman alacaktır. Bu bağlamda, bu sürece katkımız olabilmesi için somut birtakım tekliflerle karşınıza çıkmak umudunu taşıyoruz ve bu bağlamda, müzakerelerin daha sağlıklı başlatılabileceğini düşünüyoruz. Size iki tavsiyem olacak bu konuda: Bağımsız bir denetim mekanizmasıyla, Türkiye’deki tutukvekillerinin denetlenmesi ve bu bağlamda, Türkiye’nin, işkenceyi önlemeye yönelik kararlılığını ifade etmesini bekliyoruz.

Türkiye, bugüne kadar çok büyük zorlukların üstesinden gelmiştir ve beraber çalışma, bir takım ruhuyla yola çıkarak, karşılıklı olarak eksikliklerimizi giderme yoluna gitmemizin gerekliliğini düşünüyorum.

Avrupalılar olarak bizler, istikrarlı ve refah içinde bir Türkiye’nin, dünya barışı ve istikrarının eksik olmaması gereken bir parçası olduğunu düşünüyoruz. Ortadoğu’nun geleceği, hem İslamî kültür değerlerini hem de demokratik değerlerini bir potada eritip, demokratik varlığını sürdürebilen bir ülkenin varlığıyla söz konusu olacaktır. Bu tehlikeli coğrafya üzerinde, Türkiye, komşularına örnek teşkil edecektir. Afganistan, Irak ve Ortadoğu stratejik olarak ele alındığında, Türkiye, bu bölgede çok önemli bir role sahiptir. Türkiye, tamamen Türk hâkimiyetinde, barış içinde, bin yıldır varlığını sürdürebilen bir ülkedir. Türkiye, ayrıca, Avrupa Birliğinin özellikle Ortadoğu’da rolünün artırılmasına sebep olabilir. Bu bağlamda, Türkiye’yle Avrupa Birliğinin dış politikasının birbirine yakınlığını son zamanlarda görmekteyiz ve bunun artırılabilceğini düşünüyoruz. Kıbrıs’la ilgili olarak da, çok önemli ve yapıcı adımlar attığınızı kabul ediyoruz efendim; bu, asla gözardı edilmemektedir; ama, yine de, size dürüst olmak istiyorum. Müzakere süreci ve 25 ülkeyle yapıldığı şekilde bu müzakere süreci, Kıbrıs’ın tanınmasıyla ilgilidir ve bu, yeni bir husus, yeni bir şart değildir. Şimdiye kadar yaptığınız ilerlemeleri gözardı etmemize sebep olacak bir şart değildir; ama, Avrupa Birliğiyle müzakere masasına oturduğunuzda bu husus gündemde olacaktır ve bütün bu hususları tanımanız gerekecektir efendim.

Sayın Başkan, Değerli milletvekilleri;

Şimdi, konuşmamı sonlandırmak arzusundayım. Hepimiz, tüm Avrupa ülkeleri olarak, Türkiye’nin, çok daha çağdaş ve ileri bir döneme geçtiğinin farkındayız. Avrupa’yla ortak değerleri, ortak ilkeleri paylaştığınızın ve bu konuda ilerleme kay-

dettiğinizin çok iyi farkındayız. Avrupa Birliğine üye olma yolunda, Türkiye, üzerine düşen görevleri yerine getirirse ve bu değerleri gerçek hayatta uygularsa, nihai üyeliği kaçınılmaz olacaktır. Türkiye, bu bağlamda, Avrupa Parlamentosunun birçok gereksinimlerini ve de tavsiyelerini yerine getirmiştir. Bu tavsiyeler içerisinde, ölüm cezasının kaldırılması, önemli temel hak ve özgürlüklerin genişletilmesi ve askerî mevcudiyetin siyasetteki payının azaltılması gibi hususlar sıralanabilir ve de güneydoğuda olağanüstü halin kaldırılması da bu hususların en önemli adımlarından bir tanesidir. DEP milletvekillerinin hapisneden salıverilmeleri ve de adil yargılama sürecine yeniden dahil edilmeleri, şiddet içermeyen fikir beyanından ötürü daha önce ceza almış olmaları hususunun ortadan kaldırılması, bu konudaki kararlılığınızı kanıtlayan en önemli adımlardan biri olmuştur efendim.

Önünüzdeki yol ve şimdiye kadar katettiğiniz yol, karşınıza çıkabilecek her türlü engeli aşabileceğiniz yolunda bize sinyaller vermektedir. Türkiye, Avrupalı olma rüyasından asla vazgeçmemelidir; ama, karşısındaki zorlukların da farkında olmak zorundadır.

Ben, bugün, burada, size akıl vermek için bulunmuyorum. Ben, sadece kendi deneyimlerimi hatırlayarak, size, birtakım hususlarda hitap etme arzusuyla geldim. Çok fazla zaman harcadık ve Avrupa Birliğinin bir parçası olabilmek için çok fazla çaba sarf ettik ve karşımıza çok engel çıktı. İşte, bu deneyimlerden yola çıkarak sabır ve hayalgücü gerekmekte bu saniyelerde size. Bu aşamada ihtiyacınız olan şey bu kuvvettir. Avrupa Birliği ve Türkiye, daha iyi ve daha güvenli bir dünyanın sağlanması için çok önemli bir gücü paylaşmakta ve çok önemli bir görevi paylaşmaktadır.

Ben, bu bağlamda, sizin, karşınıza çıkan zorlukların üstesinden gelmekte ve başarılı olmakta ihtiyacınız olan güce sahip olduğunuzu düşünüyorum. Çok teşekkür ederim. (*Alkışlar*)

YİRMİİKİNCİ DÖNEM

DÖRDÜNCÜ YASAMA YILI

16. Birleşim

9 Kasım 2005 Çarşamba

Birinci Oturum

Açılma Saati: 15.00

Başkan : Başkanvekili Sadık Yakut

Kâtip Üyeler : Bayram Özçelik (Burdur), Ahmet Küçük (Çanakkale)

Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi Başkanı Rene Van Der Linden

Saygıdeğer Başkan,

Sevgili meslektaşlarım,

Saygın meslektaşlarım;

Bugün, burada, Türkiye Büyük

Millet Meclisine hitaben konuşma yapmak benim için büyük bir onurdur. Parlamenter Asamblenin Başkanı olarak göreve geldikten sonra, şahsen Türkiye'yi ziyaret etmek benim için çok önemli bir amaçtı ve sizin ülkenizin hem Avrupa Konseyi hem Avrupa hem de dünya genelindeki öneminin bilincindeyim. Dolayısıyla, Türkiye'yi ziyaretimin, benim için çok önemli sembolik değerleri olduğunu söylemek istiyorum. Bunlardan birincisi; Türkiye'nin, Avrupa Konseyi açısından, daha ilk kuruluş aşamamızdan bu yana, örgütümüzün bir Panavrupa örgütü olmasını temsil ettiğini düşünüyorum.

İkinci olarak; Türkiye, Avrupa Konseyinin çok kültürlü, çok dinli formunu teşkil etmektedir ve teşkilatımızın zenginliğidir. Üçüncü olarak; Türkiye, Avrupa Konseyinin üyelerine sunmuş olduğu uzmanlık ve yardımcı araçların tam anlamıyla kullanıldığı takdirde ne kadar iyi neticelere yol açabileceğini gösteren ve Avrupa Konseyinin potansiyelini gösteren, sembolize eden bir ülkedir. Avrupa Konseyi ile Türkiye'nin çok uzun bir geçmişi var; Türkiye, teşkilatın 1949 yılındaki kuruluş anlaşmasını imzalamış olan bir ülkedir. Peki, bu 55 yıllık uzun geçmişi olan evliliği nasıl tanımlayabiliriz: Bence, Türkiye ile Avrupa Konseyi çok önemli işleri beraberce başardılar, daha beraberce yapacak çok şeylerimiz var; ama, bütün bunlara rağmen, bu evlilik olarak tanımlayabileceğimiz ilişki, bütün geçmişi boyunca kolay olmamıştır. Avrupa Konseyinin ülkenizdeki bazı gelişmeler çerçevesinde endişelendiği zamanlar da olmuştur; ama, bugün, gayet mutlu bir şekilde görüyoruz ki, Türkiye, modern, demokratik ve insan haklarına saygılı bir ülkedir ve Asamblemizin de bu sürece katkılarının olduğunu görmek bizi gururlan-

dırmaktadır. Ülkenizde gerçekleştirilmiş olan siyasî ve hukukî reformlar, Avrupa Konseyi ile Asamble arasındaki yoğun diyalogun bir ürünü olmuştur. Geçtiğimiz yıl içerisinde Türkiye'nin izleme süreci neticelenirken, Asamblemiz, Türkiye'nin, açık ve net bir şekilde, kuruluş aşamasındaki yükümlülüklerini yerine getirmek istek, taahhüt ve arzusunu ve kapasitesini tam olarak ortaya koyduğunu; dolayısıyla, izleme sürecinin neticelenebileceğim söylemiştir ve Avrupa Konseyinin üye ülkeleri, Türkiye'de, geçtiğimiz on yıldakinden çok daha fazla gelişmenin son iki yılda gerçekleştiğini göz önünde bulundurarak bu kararı vermişlerdir; ama, tabii ki, bu süreç tamamlanmamıştır.

Konuşmamın ileriki aşamalarında da söyleyeceğim gibi, Türkiye'nin daha da gelişme kaydedebileceği ya da bu gelişmeleri daha süratli kaydedebileceği alanlar olduğunu düşünüyoruz. Görülüyor ki, bütün bu gerçekleştirdiğiniz gelişmeler Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğinin de yolunu açmış, müzakere sürecini başlatmıştır. Kopenhag Kriterleri olarak adlandırdığımız kriterler, esasında, Avrupa Konseyinin temeldeki standartları ve değerleridir.

Avrupa Birliğinin almış olduğu, müzakerelere başlama yolunda almış olduğu kararları saygıyla karşılıyorum ve takdirle karşılıyoruz. Artık, Türkiye üstüne düşeni yaptı, taahhütlerini yerine getirdi, Avrupa'nın da, kendi sözlerini tutup, taahhütlerini yerine getirme vakti gelmişti; dolayısıyla, bu çerçevede, doğru bir karar alındı. Türkiye, Avrupa Birliğine üye olabilmek için sürece başladığında, ben, Türkiye'nin beraberinde getireceği faydaları, Avrupa Birliği açısından, her fırsatta dile getirdim. Avrupa Konseyi ve Avrupa Birliği olarak, ortak değerlere inanıyoruz ve Türkiye, Avrupa demokratik projesinde yer alacak olursa, Avrupa Birliğine tam üye olabilecek olursa, esasında, bu Avrupa Konseyindeki 55 yıllık geçmişinin de katkısıyla olacaktır diye düşünüyorum ve bizler, herhangi bir şekilde, Türk Halkının Avrupa düşünüyü ve Avrupa düşüncesini gözardı edip, onu yarı yolda bırakamayız. Verdiğimiz sözleri, çifte standartlar olmaksızın ya da çifte standart şüphesine yer vermeksizin gerçekleştirmek zorundayız.

Bu yıl içerisinde görüyoruz ki, ekonomik büyüme, sosyal güvenlik alanında yapılan çalışmalar, özellikle geçmişte yapılmış olan çalışmalara bakacak olursak, geçmişte, Avrupa ülkelerine göçmüş olan ülke vatandaşlarına tanınan haklar, bunların hepsinin tam ve doğru şekilde yerine getirilmesi gerektiği, son dönemdeki olaylar karşısında, bizleri, bir kere daha düşünmeye sevk ediyor. Avrupa Birliği içerisindeki korkulara bakacak olursak, Avrupa Birliğine üye ülkeler, bu sınırların genişlemesiyle beraber, eğer, güvenli bir sınır sistemi olmayacak olursa, suçluların özgür bir şekilde Avrupa Birliği içerisinde dolaşacağından endişe ediyorlar. Dolayısıyla, Türkiye'nin, etkin ve verimli çalışan bir sınır güvenlik sistemini tesis etmesi ve doğu sınırlarını koruyabilmesi gerekecektir; çünkü, Avrupa Birliğinin doğu sınırı haline gelecek bu sınırlar. Aynı zamanda, Avrupadaki halk, Türkiye üye olduğu zaman, Türk işçilerin yoğun bir şekilde Avrupa'ya akacağından korkmaktadır; ama, ben inanıyorum ki, bu kişiler, entegre olamayanlar ya da bir süre sonra gittikleri yeri beğenmeyenler Türkiye'ye geri dönmek isteyeceklerdir, tıpkı İspanya ve Portekiz örneklerinde, Avrupa Birliğinde yaşadığımız gibi ve eminim ki, bu geçici bir dönem olacaktır ve yine inanıyorum ki, sizin tarafınızdan da anlayışla yürütülecek bir süreçle çözümlenecektir.

10 - 15 yıl içerisinde küreselleşme ve dijitalizasyon sayesinde toplumlarımızda çok ciddi değişiklikler oldu, yeni fırsatlarla karşılaştık ve bu yeni fırsatlar da, zaten, Türkiye'nin Avrupa Birliği perspektifini de çok ciddi bir şekilde değiştirdi. Dolayısıyla, bugün Türkiye'de, Parlamentonuz önünde konuşurken şunu söylemek istiyorum: Sizin gerçekleştirmiş olduğunuz bir dizi reform, Avrupa Birliği için değil, sizin tarafınızdan Türkiye'nin menfaatları için gerçekleştirilmişti ve siz, bunu, bu bilinçle yaptınız. Dolayısıyla, bunun öneminin bilincinde olmamız gerekiyor. Aynı zamanda, Türkiye'nin farkında olması gereken bir şey ise, Avrupa Birliğine üyelik, hükümlerlik ve egemenlik haklarının da bir havuzda -bütün üyelerin yaptığı gibi- toplanması anlamına geliyor, ki, bu da, bu süreçten geçecek ülkeler için, bundan önce de olmadığı gibi, bundan sonra da kolay olmayacaktır.

Bütün üye ülkelerin geçtiği zor bir süreç olacaktır. Stratejik bir planlama, hem Türkiye hem de Avrupa Birliği üyesi ülkelerin beraberce yürütecekleri, yanlış anlaşılmalara ortadan kaldıracakları ve karşılıklı önyargıları bertaraf edecekleri çok ciddi bir koordinasyon çalışması gerekecektir. Bu çerçevede, her iki toplum arasında (Avrupa Birliği ülkeleri ve Türkiye arasında halkları birbirini daha iyi anlayabilmesi için) ortak iletişim programları politikaları tespit edilmesi, halka açık tartışmaların yapılması, öğrencilerin bu sürece dahil edilmesi gerekmektedir ve bütün bunlar, karşılıklı görüş alışverişinde bulunulması, karşılıklı tecrübelerin paylaşılması, hayatın her boyutunun karşılıklı olarak paylaşılması ve karşılıklı anlaşılması gerekmektedir.

Bütün bunları göz önünde bulundurarak, ne yazık ki, şunu da söylemem gerekiyor ki, Batı Avrupa ülkelerinde yaşayan Türk halkları ya da Türk toplulukları halihazırda, içinde bulundukları toplumlara tam anlamıyla entegre olamamışlardır. Dolayısıyla, bizlerin göçmen olarak bulunan vatandaşlarımızı içinde yaşadıkları topluma entegre olma konusunda cesaretlendirmemiz, teşvik etmemiz gerekmektedir. İnsanlar, yaşadıkları topluma ait olduklarını ve içinde bulundukları toplumun bir parçası olduklarını hissetmelidirler. Özellikle Fransa'da yaşanan bu trajik olaylar göstermektedir ki, toplum içerisinde geleceği olduğunu görmeyen ve içinde yaşadığı topluma güvenmeyen kişiler çok ciddi şiddet olaylarına sebep olabilmektedirler. Dolayısıyla, topluma katılabilmek ve entegrasyon hayatın çok önemli bir parçasıdır. Bu çerçevede, Başbakanınız Sayın Erdoğan'ın bu pazartesi günü Almanya'daki Türk işçilere ve Alman toplumuna daha iyi entegre olması yolundaki çağrısını büyük bir memnuniyetle karşılıyor ve destekliyorum.

Sevgili meslektaşlarım,

Parlamentonuzda Avrupa Birliği Çerçeve Anlaşmasının uzun uzun tartışılacağı ve bu konuların görüşüleceğini biliyorum; ama, ümit ediyorum ki bütün bunlar rasyonel bir şekilde, yapıcı bir şekilde olacaktır ve bütün ülke olarak, Türk vatandaşları bu çerçeve anlaşmasına yoğun bir şekilde olumlu oy vereceklerdir; çünkü, biliyoruz ki, Avrupa Birliğine giriş özgür iradeyle alınan bir karardır, her ülkenin kendi başına verdiği bir karardır. Bugün itibarıyla Avrupa Birliği Komisyonu Türkiye'yle ilgili Gelişme Raporunu yayımlayacak. İnanıyorum ki, ülkenizin Avrupa Birliğine tam üyeliği konusunda başarılı bir süreç geçireceksiniz.

Hanımefendiler, beyefendiler;

Avrupa, Türkiye'ye uluslararası demokratik devletler camiasının bir ihtiyacı olarak ihtiyaç duymaktadır; çünkü, Türkiye demokratik devletler arenasında çok

önemli bir ülkedir. Son yıllarda Türkiye'ye olan ihtiyacımız her zamankinden çok daha bariz bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Teröre karşı mücadeleimiz, ne yazık ki, bazı taraflarca yanlış yorumlanmakta, dinler ve medeniyetler çatışması olarak adlandırılmaktadır; fakat, bu çok tehlikeli bir yorumdur. Bizim yapmamız gereken, insanlığa karşı barbarlıkla mücadeleyi yürütmektir ve Müslüman dünya da, insanlık geçmişinin ve medeniyetinin çok önemli bir parçasıdır, Türkiye de Müslüman dünyayla aramızda çok önemli bir köprüdür.

Bu çerçevede, geçtiğimiz Ekim ayında Sayın İhsanoğlu, İslam Konferansı Teşkilatının Genel Sekreteri, Parlamenter Asambleye hitap ederken, bu konuların mümkün olduğunca süratle ele alınması ve iki taraf arasında bir uyum sürecinin başlaması gerektiğini söylemektedir. Aynı şey, Sayın Moratinos'un, İspanya Dışişleri Bakanının bir çağrısıyla da devam ettirilmiştir. Bu, İspanya Başbakanı Sayın Zapatero'nun, Birleşmiş Milletler Genel Asamblesinde, geçtiğimiz Eylül ayında yapmış olduğu medeniyetler ittifakı çağrısının, Avrupa Konseyi çerçevesinde de yoğun bir şekilde gündeme alınması ve uygulamasına yönelik bir çağrıdır.

Ben, Türkiye'ye bu inisiyatifte katıldığı için çok teşekkür etmek istiyorum. Müslüman ülkeler ile Batı ülkeleri olarak adlandırdığımız ülkeler arasındaki ilişkilerin desteklenmesi, yanlış anlaşılmalara giderilmesi açısından, Türkiye çok önemli bir role sahiptir. Türkiye, bizim için vazgeçilmez bir ülkedir ve bu ziyaretlerim çerçevesinde, Türkiye'deki muhataplarımızın desteklerini almak, bu konudaki fikirlerini ve önerilerini almak için de ziyaretlerimi vesile olarak kullanacağım. Türkiye, bizim için, aynı zamanda jeopolitik meseleler açısından da çok önemli olan vazgeçilmez bir partner niteliğindedir. Türkiye'nin, aynı zamanda Orta Asya cumhuriyetleriyle olan ayrıcalıklı ilişkilerinden de faydalanabiliriz ve bu ülkelerdeki demokratik reformların gelişmesine ve gerçekleştirilmesindeki sürate Türkiye'nin ayrıcalıklı pozisyonunu kullanarak katkı sağlayabiliriz diye düşünüyorum; çünkü, bu ülkelerdeki insan haklarına dair durumun bütün ülkelerimizi ilgilendiren bir mesele olduğuna inanıyorum.

Aynı zamanda, Türkiye'nin Güney Kafkaslarda da oynayabileceği önemli roller olduğuna inanıyorum. Özellikle de Dağlık Karabağ sorununun çözümü için çok önemli. Bu bölgede siyasi istikrarın, sosyoekonomik kalkınmanın sağlanabilmesi için, Türkiye'nin çok önemli bir rolü olduğuna inanıyorum.

Türkiye, aynı zamanda, Irak ve Ortadoğu'daki sorunların çözülmesi ve bölgenin istikrara kavuşturulması açısından da vazgeçilmez bir role sahiptir. Türkiye, benzer bir şekilde Hazar Denizi bölgesinden gelen enerji kaynaklarının güvenliğinin sağlanması açısından da hayati bir öneme sahiptir. Bunun da ötesinde, Türkiye, Kıbrıs sorununun çözülmesinde çok önemli bir rol oynamaktadır. Geçtiğimiz Nisan ayında, Kıbrıs Rum kesiminin "hayır" oyunu kullanmasıyla beraber... Asamblemiz "hayır" oyu kullanılması neticesinde ne kadar hayal kırıklığına uğradığını ortaya sermiştir ve bu çerçevede, tabii ki, Kıbrıs Rum kesimi, Kıbrıs'ın birleşmesini ve Avrupa Birliğine beraberce girmesini de engellemiştir. Aynı zamanda Asamblemiz, Kıbrıs Türk kesimini de, Annan Planını büyük bir çoğunlukla desteklemelerinden dolayı da, Adadaki bölünmeyi sona erdirmek ve Avrupada ortak bir geleceğe sahip olmak için göstermiş oldukları vizyondan dolayı da takdir etmiştir ve Asamblemiz, bu çerçevede, Kıbrıslı Türklere uluslararası izolasyonun

kaldırılması yolunda elinden geleni yapmaya başlamıştır. İlk aşama olarak, bu çerçevede, Kıbrıs Türk toplumunun Asamblemizde daimi olarak temsil edilmesi açısından gerekli adımları attık ve bunu yapan ilk ve tek Avrupa kurumu biz olduk. Bu çerçevede bizler elimizden geleni yapmaya devam edeceğiz ve ben şahsen devam edeceğim. Kıbrıs Türk camiasının izolasyonunun giderilmesi için çabalarımızı sürdüreceğiz.

Bu çerçevede, Kıbrıs Türk toplumunun iki temsilcisi, bizim genel oturumlarımızda yer alabilmekte, çalışma komitelerimizde bulunabilmektedirler. Aynı zamanda görüyoruz ki, bölgesel meselelerde de, Parlamenter Asamblemiz yapıcı ve aktif bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda, Sayın Mercan ve Sayın Bayan Papadimitriu, İmroz ve Tenados Adalarındaki Yunan azınlıklarının sorunlarını çözmek için çok başarılı bir parlamenter heyetlerarası diyalog örneği göstermektedirler.

Geçmiş uzun dönemlere dayanan hırslar, kinler ve anlaşmazlıkları, tarihten kaynaklanan olaylardan doğan anlaşmazlıkların, bölgemizin geleceğini tıkaması için elimizden geleni yapmalıyız. Dolayısıyla, açık bir şekilde, eski yaraları sarmak için gerekli girişimlerde bulunmayı teşvik etmeliyiz. Bütün ülkelerin geçmişlerinde olmuş olaylarla ilgili ulusal onurlarından vazgeçmeksizin, kendilerini arındırmaları ve geçmişin yüklerinden kurtulmalarının çok önemli olduğunu düşünüyorum. Almanya bunu yaptı; benim ülkem Hollanda, bunu, 50 yıl içerisinde ancak başarabildi, Endonezya ile ilgili meselelerini çözümleyebilmesi... Dolayısıyla, sizleri de bu şekilde, geçmişin yaralarını sarmanız yolunda, açıklık ilkesi çerçevesinde konuya yaklaşmanız için teşvik etmek, cesaretlendirmek istiyorum. Konuşmamın başında da söylemiş olduğum gibi, ülkenizde gerçekleşmiş olan siyasi ve mevzuata dair reformlar, gerçekten de çok yoğun bir şekilde ortaya konmuştur. Ben de, 22 Haziran 2004 tarihinde Türkiye'nin izleme sürecinin sonlandırılması gerektiğine dair oy kullananlardan bir tanesiydim ve bu doğru bir karardı; çünkü, çok ciddi kararlarla demokrasi, insan hakları ve hukukun üstünlüğü konusunda çok ciddi gelişmeler kaydetmiştiniz. Sizlerin yaptığı gelişmeler içerisinde... 6 numaralı protokolü onaylayarak ölüm cezasını kaldırdınız; aynı zamanda, pek çok anayasal değişiklik yaptınız, çok partili demokratik sisteme katkı sağladınız, güvence, altına aldınız, Milli Güvenlik Konseyi ve ordunun rollerini sınırlandırdınız, devlet güvenlik mahkemelerini kaldırdınız; çok önemli kararlar alarak, işkenceyle mücadele konusunda çalışmalar ortaya koydunuz, kadın-erkek eşitliğini garanti altına almak için çalışmalar yaptınız. İfade özgürlüğü, din özgürlüğü, azınlıkların haklarının korunmasına dair ve yolsuzlukla mücadele konusunda çok çalışmalar yaptınız. Bütün bu aldığınız kararlardan ve gerçekleştirmiş olduğunuz çabalardan dolayı sizi kutluyorum, bunların hiç de kolay olmadığını biliyorum.

İzleme sürecini kapatırken, neticelendirirken, Asamblemiz, Türkiye'deki yetkililerin bu konulardaki çalışmalarını devam ettireceğine dair inancını da dile getirmişti ve izleme sonrası dönemde de diyalogun çok önemli olduğu ve 12 hususun bu anlamda takip edileceğini söylemişti.

Bu çerçeve içerisinde yüzde 10'luk bir seçim barajından bahsediliyor, bunu sayabiliriz; aynı zamanda, bir ombudsman sisteminin kurulması ve aynı zamanda, Avrupa Çerçeve Konvansiyonu, sizin de bildiğiniz gibi, ulusal ve bölgesel azınlıkların dillerinin korunmasına dair bir konvansiyon. Bunun imzalanması ve onay-

lanması, 13 numaralı protokol -ki, zaten imzalandınız- ölüm cezasının kaldırılması, Avrupa Konseyinin hukukî enstrümanlarının kullanılmasının hızlandırılması ve özellikle kültürel ve dil çeşitliliğinin muhafaza edilmesi ve özellikle de Kürt menşeli Türk vatandaşlarının bu çerçevede haklarının kullanılmasına teşvik edilmesi ve yine, aynı çerçevede, Venedik Komisyonundan gerektiği takdirde daha fazla yardım alınması, uzmanlığına başvurulması; çünkü, 1982 Anayasasının reforme edilmesi ve 1380 numaralı karardaki yerine getirilmesi gereken hususlara uyumun kolaylaştırılması açısından Venedik Komisyonunun uzmanlığı ve yardımı faydalı olabilir diye düşünüyorum ve ifade özgürlüğü açısından bakacak olursak, Sayın Orhan Pamuk'a karşı açılmış olan davanın bir an önce durdurulacağından emin olduğumu düşündüğümü söylemek istiyorum ve bir daha bu tip davaların açılmayacağını ümit ettiğimi söylemek istiyorum.

Din özgürlüğü, aynı zamanda, en iyi şekilde ortaya konulabilmeli. Din ile devlet arasındaki ayrılığın çok dikkatli bir şekilde uygulanabiliyor olması çok önemlidir. Yolsuzlukla mücadelenin ne kadar önemli olduğunu söylemeye gerek bile yok zaten ve eminim ki bütün bu reformlar, saydığım reformlar zaten toplumun desteğiyle ortaya konulacaktır; çünkü, herhangi bir karar, birliklerin, sivil toplum kuruluşlarının, halkın desteği olmaksızın uygulamaya konulamaz; çünkü, halklar, vatandaşlarımız bütün parlamentolar arasındaki esas bağı sağlayan unsurlardır. Halkın desteğini almak çok çok önemlidir.

Esasında, burada sözlerime devam ederken Atatürk'ten bir alıntı yapmak istiyorum. Atatürk demiştir ki: *"Gördüğümüz her şey esasında kadının yaratıcılığının ürünüdür."* Türk kadını, eşit hak ve özgürlüklere, siyasî haklara bu Atatürk sayesinde başlatılan reformlarla kavuşmuştur. Ben de bu fırsattan istifade ederek şunu söylemek istiyorum: Türkiye Büyük Millet Meclisindeki kadın milletvekillerinin temsil oranı Parlamentolararası Birliğin verdiği rakamlara göre yüzde 4,4'le kısıtlı kalmaktadır ve eminim ki, bu yüzdenin artırılmasından hepimiz çok daha fazla fayda elde edeceğiz. Bizim Parlamentomuza bakacak olursak... Bizim Parlamentosundaki hanımların temsili yüzde 20'nin biraz üzerindedir ve yine de daha iyisini yapıp bu oranı artırabileceğimizi düşünüyoruz. Kadınların parlamentoda gereğinin altında temsil ediliyor olması tek bir ülkeye ait bir problem değil tabii ki.

Ne yazık ki, aile içi şiddet göstermektedir ki, Türkiye'de olduğu gibi Avrupa'da da halen çok ciddi bir problem olmaya devam etmektedir. Geleneklerden kaynaklanan, kızların, kadınların öldürülmesi bir şiddete dönüşmektedir ve bunun mutlaka neticelendirilmesi, sonlandırılması gerekmektedir. Mustafa Kemal Atatürk 10 Kasım 1938 günü hayatını kaybetti ve bir yas günü sizin ülkeniz için bugün, biliyorum ve bunun bilincinde olarak bugün Anıtkabiri ziyaret ettim ve Türkiye Büyük Millet Meclisinde sizin karşınızda size hitap ederken "Atatürk" ismini Atatürke, Mustafa Kemal'e verirken neler hissettiğinizi de gayet iyi biliyorum; yani, Türklerin babası ismini verirken neler hissederek bu ismi verdiğinizi anlayabiliyorum. Kendisi bir hukuk ve sosyal politik ve kültürel reformları gerçekleştirmiş, bugünkü Türkiye'nin temellerini atmıştır ve eminim ki, siz de O'nun yolundan gidecek bir parlamentosunuz. Bizler, adalet sistemimizi, kanunlarımızı, hukukî birimlerimizi, organlarımızı bu yüzyılın ihtiyaçlarına cevap verebilecek hale getirmeli, bizi bağlayan, alıkoyan zincirlerimizden kurtulmalıyız.

Sevgili dostlarım,

Size hitap ederken ben bir Türk dostu, Türkiye dostu olarak sizlere hitap ediyorum. Açık bir şekilde ve dürüst bir şekilde sizlere hitap etmek istiyorum. Benim söylediklerimi lütfen eleştiri olarak almayınız. Sizin bu harika ülkenizde her zaman bulunmaktan onur duydum. Bugün de onur duyuyorum ve beni dikkatle dinlediğiniz için çok teşekkür ediyorum. Sözlerin yapıcı anlam ifade etmekteydi, asla eleştiri niteliğinde değildi. *(Alkışlar)*

YİRMİÜÇÜNCÜ DÖNEM

İKİNCİ YASAMA YILI

19. Birleşim

13 Kasım 2007 Salı

Birinci Oturum

Açılma Saati: 15:00

Başkan : Başkan Vekili Şükran Güldal Mumcu

Katip Üyeler : Yusuf Coşkun (Bingöl), Canan Candemir Çelik (Bursa)

İsrail Devlet Başkanı Şimon Peres

Sayın Cumhurbaşkanı,

Sayın Filistin Yönetimi Başkanı,

Sayın Meclis Başkanı,

Saygıdeğer Meclis üyeleri;

Parlamentonuzda bulunmaktan büyük kıvanç ve huzur duyuyorum. Parla-
mentonuz geçmişte tarih yazmış ve ilerisi için tarih yazmaya devam edecektir.

Kemal Atatürk “*Kendi hayatlarımızda mutluluğa ulaşmanın tek yolu, kendi-
mizin değil, bizden sonra geleceklerin çıkarlarını gözetmektir.*” demiştir. Türkiye, son
yüzyılda bir devrim yaşadı, eski bir imparatorluktan güçlü bir cumhuriyete dönüş-
tü. Geçmişe gömülen bir varlıktan, kendisi, bölge ülkeleri, onların dinleri ve baş-
ka dinlerden halklar için, İsrail’in tanrısı ile İsmail’in tanrısının yıkım değil hayat
tanrısı olduğunun kanıtladığı yeni bir gelecek yaratan bir varlığa dönüştü. Yahudi
halkının, sizlerin ülkesi, insanları ve kültürü ile ilişkileri çok eski ve köklüdür. Be-
nim milletim, tıpkı sizinki gibi, binlerce yıla yayılan bir tarih hafızasına sahiptir.
İnanç, hafıza ve umut Yahudi halkının var oluşunun temelleridir. Büyük acılar
çekerek yaklaşık iki bin yıl oradan oraya savrulduktan sonra anavatana dönmüş
olmak bunun delilidir. Biz hatırlayan bir milletiz. Biz, halkımızın başına büyük bir
felaket geldiğinde, atalarınızın atalarımıza nasıl el uzattığını hatırlıyoruz. İspanya
Kralı İspanya’da yerleşik Yahudi toplumunu, Hristiyan inancını benimsemek ya da
İber Yarımadası’ndan kovulmak arasında imkânsız bir tercih yapmaya zorlayan bir
karar yayınladığında, Yahudilerin çoğu sürgünü seçti. Fakat, Avrupa ülkelerinin
çoğu onları kolları açık beklemiyorlardı.

Sadece İstanbul’daki “*Yüce Kapı*” toplu olarak göç etmelerine ve Osmanlı İm-
paratorluğu topraklarında yerleşmelerine geçit verdi. Burada kendi manevi hayat-
larını sürdürebilecekleri ve inançlarına göre dinlerini uygulayabilecekleri hoşgö-
rülü bir yuva buldular.

İspanya'dan gelen Yahudiler Türkiye'de ilk matbaayı kurduklarında, bilge Sultan II. Bayezid'den şu övgüyü aldılar:

"Ferdinand'ın akıllı bir kral olduğu nasıl söylenebilir ki! Kendi ülkesini daha fakir bizimkini ise daha zengin yaptı."

Ben buraya şiddet içeren dinî aşırılık dalgalarının kendi modern kıyılarını yalamasına izin vermeyen dost ve aydınlık İslam kültürü Türkiye'ye takdirlerimizi ifade etmeye geldim. Türkiye, felsefe, sanat, bilim, mimari ve insan yaratıcılığının tüm alanlarına büyük katkısı olmuş İslam medeniyetinin görkemini temsil etmektedir.

Türkiye bugün de İslam kültürünün onurunu tahrik, nefret ve terör vasıtasıyla onun gerçek imajını bozmaya çalışanlara karşı en ön sırada korumaya devam etmektedir. Türkiye'nin takip ettiği yolu çepeçevre bir uyum yaratma vasıtası olarak görüyoruz. Diğer taraftan İran -saklamayacağım- diğerleri üzerinde kendi hegemonyasını kurmayı amaçlamaktadır. Türkiye inanca, İran endişeye yol açmaktadır. Bu nedenle Türkiye hem Orta Doğu hem de Avrupa için gereklidir. Benim görüşüme göre Avrupa'nın Türkiye'ye ihtiyacı Türkiye'nin Avrupa'ya ihtiyacından daha az değildir. İsrail halkı adına sizlerin ve halkınızın rolünü ve görevini saygıyla selamlıyorum.

Saygıdeğer Meclis üyeleri,

Buraya Filistinliler ile aramızda bir barış anlaşması yapma çabalarına katkıda bulunmak ve Suriye'den Yemen'e kadar tüm bölgede barış imkânlarının araştırılması için fikir alışverişinde bulunmak, sadece dinlenilmek değil, dinlemek için geldik. Terörü kınama konusunda birleştik. Terörün ahlaki bir temeli yoktur. Terör, bir yıkımdır ve mesajı kandır. Biz hep birlikte terör tehlikesinden kurtulmak ve bölgemize yeni bir ufuk açmak istiyoruz. Çünkü bilim ve teknoloji vasıtasıyla da bölgemizi yoksulluk ve düşmanlıktan kurtarabiliriz.

Türkiye, Gazze Şeridi'nin terör dehşetinden ve ateşlenen füzelerden kurtarılmasına, kaçırılan İsrail askerlerinin iadesine ve 1,5 milyon Filistinlinin normal hayatlarına dönmesine de katkıda bulunabilir. Füzeler sökülür, askerler geri döner ve Gazze ve komşuları sükûnetle tanışırlar. Türkiye'nin, mevcut liderliği altında, siyasi barışın tesisi ve ekonomik, yerel ve bölgesel barışın inşası için en iyi imkânlarını kullanmaya hazır olması çok önemlidir.

Sayın Meclis üyeleri,

İsrail devletinin bu anlaşmazlığa son vermeye kararlı olduğunu beyan etmek istiyorum. Barış, İsrail devletinin çıkarlarının başında gelmektedir. Filistin halkına ve kendisiyle Başbakanımız arasında güvene dayalı bir ilişki oluşturmuş, etkileyici bir lider olan Sayın Mahmut Abbas başkanlığındaki seçilmiş liderliğine saygı duy-maktayız. Bu güven ilişkisi, Türkiye'nin saygıdeğer Cumhurbaşkanı ve Başbakanı ile İsrail liderliği arasında mevcut karşılıklı güven ve saygı ile aynı şekilde siyasi sürece büyük katkıda bulunacaktır.

Türkiye, Annapolis Konferansında bir ortak olacaktır. Annapolis, bir açılış toplantısı değildir, bir gösteri hiç değildir. Tarafların bir barış anlaşmasının derinliğine incekleri ve ona bir yön, çerçeve ve ivme verecekleri, üzerinde uzlaşmış bir nirengi noktasıdır.

Bu, tarihî bir başarısızlık hâline dönüşmemesi gereken tarihî bir fırsattır. Farklı dualar okusak bile, gözlerimiz aynı semaya, aynı Orta Doğu vizyonuna çevrilidir. Burada, tüm taraflarca saygı duyulan ve üç kıtayı birbirine bağlayan Türkiye kendi eşsiz katkılarını yapabilir. Bu siyasi ufuk, İsrail devletinin yanı sıra bir Filistin devletinin kurulmasına yol açacaktır. Demokratik İsrail devletinin yanı başındaki demokratik, bağımsız, refah içinde bir Filistin devleti, hepimize zarar veren düşmanlık ve terörün son bulmasını mümkün kılacak ve gereksiz savaşlarda toprağın mahvolmasını, suyun zehirlenmesini, havanın kirlenmesini ve kaynakların ziyan edilmesini önlemiş olacağız. Barış geçici bir menfaat değildir, kalıcı bir amaçtır; savaş gibi tek taraflı olamaz, umut gibi çok taraflı olmalıdır.

Saygıdeğer Meclis üyeleri,

Yeni bir yola giden üç ortaklı bu toplantının bir eşi daha yoktur tarihte. Bu yeni bir umut birleşimidir. Umuyorum ki bu sabah üzerinde görüştüğümüz Ankara Forumu ve programı barış için kalıcı bir rüzgâr estirecek ve bu rüzgârı sadece zirve toplantılarında değil, halklar arasında hissedilecek bir barışa dönüştürmek için ekonomik bir enerji yaratacaktır; terör yerine kalkınma ve bilim ve teknolojinin manevi mirasımıza zarar vermeyecek büyük bir potansiyel yarattığı yeni bir çağa açılan bir kapı olacaktır. Bu platformu, Filistin halkının Lideri -bizdeki adıyla- Abu Mazen ile paylaşmaktan mutluyum, kendisi barışa doğru yönelen büyük bir kişiliktir. Oslo Anlaşması'nı, Washington'da Beyaz Saray'ın çimenleri üzerinde yapılan bir törende; o, Filistin halkı, ben de İsrail adına beraber imzaladık. Bu anlaşma, Orta Doğu'daki rutini değiştirdi. Çünkü ilk defa halkların barışa doğru ilerleyeceği bir yol yarattı. Bu yol zor ve engellerle dolu olmakla birlikte bugün de iki halk için iki devlet çözümüne ulaşmak için kararlıyız: Filistin halkı için Filistin devleti, Yahudi halkı için Yahudi devleti. Burada bu yol üzerinde yeni bir safhayı yaşıyoruz. Bu eşi görülmemiş tabloda, Türkiye, kendi sistemini yaratmış olan bu büyük ülke, bu tarihî süreçte, siyasi barış ile ekonomik barışın, gelenek ve bilimin birleştirilmesine eşsiz bir katkıda bulunarak aktif bir manivela görevini üstlenmektedir.

Türkiye artık hem ortak hem de yapımcıdır, hem global bir mimar hem de yerel bir mühendistir. Türkiye ile İsrail arasındaki çok gelişmiş stratejik ve ekonomik çıkarlar, yılda milyarlarca dolara ulaşan karşılıklı ticaret hacmi ve nihayetinde siyasi ve stratejik ilişkilerimiz aramızdaki cesur, gelişen ve yararlı iş birliği için mükemmel ve istikrarlı bir temel teşkil etmektedir. Daha az önemli olamayan bir diğer boyut ise iki halk arasındaki "vatandaş-halk-insan" seviyelerindeki ilişkilerdir. Ülkenizin güzel insanları, kültürü, doğası ve geniş sahilleri İsrail halkının kalbini kazanmıştır. Bunun en açık ifadesi yüz binlerce İsrailli turistin her sene ve her mevsimde tekrar tekrar Türkiye'ye gelmesidir.

Türk vatandaşlarının sekiz yıl önce başlarına gelen deprem felaketinde İsrail'in yardımlarını takdirle kabul ettiklerini ve Türk halkının İstanbul'daki "Neve Shalom" ve "Beyt İsrail" sinagoglarına dört yıl önce yapılan kanlı saldırıları derinden kınadıklarını biliyorum. Teröre karşı mücadelede, bazı nüanslar olsa da, ortak bir kaderi paylaşıyoruz. Ekselansları, ülkenizin şanlı geçmişinin büyük geleceği için sadece bir önsöz teşkil ettiğini düşünüyorum.

Yahudi halkı ile Filistin halkının tarihlerinin de barış içindeki İsrail devleti, Filistin devleti ve tüm bölge için parlak bir geleceğe işaret ettiğine inanıyorum. Gerçek dostluk, azim ve kararlılıkla, Doğu Akdeniz havzasındaki halklar, dinler ve toplumlar arasındaki uzlaşma, kardeşlik ve ortaklık için çalışacağız.

Büyük Türk şairi Cahit Sıtkı Tarancı'nın samimi sözlerini çok severim:

“Memleket isterim

Gök mavi, dal yeşil, tarla sarı olsun;

Kuşların, çiçeklerin diyarı olsun.

Memleket isterim

Ne başta dert ne gönülde hasret olsun;

Kardeş kavgasına bir nihayet olsun.

Memleket isterim

Ne zengin fakir ne sen ben farkı olsun;

Kış günü herkesin evi barkı olsun.

Memleket isterim

Yaşamak, sevmek gibi gönülden olsun;

Olursa bir şikâyet ölümden olsun.”

Türkiye, İsrail ve bütün bölge halkları arasındaki dostluk anlaşması çok yaşasın! Tanrı dostluğumuzu daim etsin! Teşekkür ediyorum. Sağlıklı ve güçlü kalın.
(Alkışlar)

YİRMİÜÇÜNCÜ DÖNEM

İKİNCİ YASAMA YILI

19. Birleşim

13 Kasım 2007 Salı

Birinci Oturum

Açılma Saati: 15:00

Başkan : Başkan Vekili Şükran Güldal Mumcu

Katip Üyeler : Yusuf Coşkun (Bingöl), Canan Candemir Çelik (Bursa)

Filistin Ulusal Yönetimi Başkanı Mahmud Abbas

Sayın Başbakan Recep Tayyip Erdoğan,

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Sayın Koksal Toptan,

Değerli kardeşlerim,

Sayın milletvekilleri,

Muhterem hazirun;

Yüce Allah'ın selam, rahmet ve bereketi hepinizin üzerine olsun. Yüce Meclisinizi ziyaretimden ve sizlere hitap etmemize ilişkin nazik davetinizden büyük memnuniyet duyduğumu ifade ederek konuşmama başlamak istiyorum. Yüce Meclisiniz sağlam demokrasinin kalesidir, fikrî ve siyasi çoğulculuğun hamisidir. Bu çoğulculuk bizim için Orta Doğu'da ve Arap bölgesi için ayrıca örnek oluşturmaktadır. Arzumuz, bundan esinlenerek yol alabilmektir.

Türkiye çıkarlarının partisel ve siyasi rekabetin üstünde tutulması, yönetimin barış içinde el değiştirmesi, yetkinin millete verilmesi hususunda Türkiye'nin sergilemiş olduğu uygar ve demokratik uygulaması, bölge halkları ve Filistin halkınca takdirle izlenmektedir. Türkiye, bu yüce Meclisiyle, cumhuriyetinin gücüne güç katarak idame ettirmiştir, vatandaşlarının, ayrı da olsa düşüncelerini zenginlik olarak kabul etmiştir.

Biz de Filistin'de demokrasinin yerleşmesini arzuladık. Seçimlere dayalı yeni bir siyasi sistemi oluşturmak istedik. Bu gayretlerimiz, bağımsızlık mücadelemizin bir parçasıdır. Aynı zamanda, bağımsız Filistin devletinin çekirdeği olsun istedik. Genel seçimler ve sandık aracılığıyla yönetimin el değiştirmesini ve yetkinin tamamen halka bırakılmasını istedik. Sizlerin uygulamasını takip etmeyi arzuladık. Ancak, üzülererek belirteyim, bu hedefe ulaşmak için, bütün gayret ve çabalarımıza rağmen, bazı uluslararası baskılara maruz kaldık. Ayrıca, siyasi ve ekonomik yaptırımlara ve ambargolara hedef olduk ve böylelikle, bu deneyimimizin başarısızlığa ulaşması için baskılara maruz kaldık. Ayrıca, içimizde de bazı güçler, demokrasi yolundaki gayretlere inanmadılar ve bunları reddettiler ve demokrasinin altyapısı-

nı oluşturan hukuki ve yasal düzenlemeleri de kabul etmediler. Kuvvete başvurma, siyasi ve askerî devrimlere daha öncelik verdiler ve böylelikle halka gidilmesini reddettiler. Uğraşmamıza rağmen, sizlerin de uygulamasını tatbik edemedik biz Filistin’de.

Sayın Başkanlar, değerli milletvekilleri;

Yüce Allah Türkiye’ye müstesna coğrafik konuma sahip bir yer bahsetmiştir. Basiretli liderleri, tarihin muhtelif dönemlerinde insanlığa birlik, beraberlik tablosu sunmuşlar, kültür ve siyasi köprü olarak Türkiye’nin görev ifa etmesini başarmışlardır. İnsanlık bunu görmüştür. Biz bu vesileyle Türkiye’ye takdirlerimizi sunuyoruz. Ayrıca, “Dinler Arası Diyalog” başlığı altında Türkiye’nin öncülüğünde başlatılan bu önemli uğraştan dolayı da takdirlerimizi sunmak istiyoruz.

Türkiye’nin bölgesel ve uluslararası düzeydeki etkinliğinin bilinci içindeyiz. Biz, Filistin’de kardeş ülke Türkiye ile siyasi ve ekonomik alanda gelişmekte olan ilişkilerimizin vardıgı düzeyden memnuniyet duyuyoruz. Ayrıca, bu vesileyle, muhakkak huzurunuzda dile getirmem lazım; Filistin’de ve Filistin davasına olan desteğinizden dolayı muhakkak teşekkür etmek istiyorum. Filistin halkının iradesi, bağımsız Filistin Devleti’nin kurulması yönünde sürekli bizleri desteklemişsinizdir. Türkiye gerek İsrail-Filistin uyuşmazlığı gerekse Arap-İsrail uyuşmazlığına çözüm bulma yolunda etkin rollerde bulunacağına ve buna imkân olduğuna bizler inanıyoruz. Sizin rolünüz, uluslararası barışsever ülkelerin rolleri yanı sıra ve uluslararası kuruluşların desteğinin yanı sıra kesinlikle etkili olacaktır. Bizler bu günlerde, Annapolis Uluslararası Barış Konferansı öncesinde, onun arifesinde yaşamaktayız.

Hiç kuşkusuz, biz, itidalin ve bölgemizde barışın gerçekleşmesini arzuluyoruz. Münih toplantı sonuçlarında iki taraftan biri kazanacaktır, ya barış taraftarları, itidal tarafları ya da kuvvete başvuran, işgali devam ettiren ve savaş taraftarı olan kazanacaktır. Bizler aynı kampta yer alıyoruz, Filistin ve Türkiye Barışçı bir tutum izliyoruz, aşırıcılığı reddediyoruz, halklarımızın karşılaştığı güçlüklerle ve zorluklara göğüs gerebilmemiz için barışçıl yolları izlemekteyiz.

Bütün bunlara ilaveten, kültürümüz ve inancımızın temelini oluşturan prensiplerimiz ve insani değerler, ılımlılığı, itidali, barışçı olmayı emretmektedir. İnsanlık arasında ayrım yoktur, insanlık eşittir. Başka bir ulusun halkına karşı düşmanca davranma, haksız yere zulmetme ve toprağını işgal etme, hiçbir zaman, ne insanlık kuralları ne de dinî inançlarımızla bağdaşmamaktadır. Bizler barış yolunda gerekli gayret ve çabayı devam ettiriyoruz. Hâlihazırda gayretlerimiz kesintisiz devam ediyor. Dörtlü komitenin çabalarını destekledik. Amerika Başkanı Bush’un girişimini ve kapsamlı barış yolunda, iki devletli esas üzerine kurulu çağrısını ve girişimini destekledik ve İsrail’in yanı sıra bağımsız bir Filistin devletinin oluşmasını öngörmektedir bu görüş. Amerika Dışişleri Bakanı Doktor Rice’in hâlihazırda gayretlerini de destekliyoruz. Zira, bu gayretler bağlamında, 1967 yılında işgal edilmiş olan Filistin topraklarının tamamının İsrail işgalinden kurtarılması ve taraflar arasında uyuşmazlığa neden olan konulara çözüm bulunması öngörülmektedir. Bu müstesna fırsatın hafife alınması tehlikeli sonuçlar doğuracaktır veya bu fırsatın gerçekleşmesinin önüne engeller çıkarılması, dar bir açıdan bakılması olumsuz neticelere yol açacaktır veya hâlihazır durumun emrivaki olarak kabul ettirilmeye

gayret edilmesi hiç kuşkusuz olumsuz neticelere yol açacaktır. Bu müstesna fırsatı, uyuşmazlık tarihinde bu müstesna fırsatı muhakkak değerlendirmemiz lazım, başarıya ulaşması için elden gelen gayreti sarf etmemiz gerekmektedir.

Biz daha önce müteaddit kereler belirttik, işgal, yerleşim yerlerinin genişletilmesi, duvar inşaatının devam edilmesi bölgede barışa ve güvene altyapı oluşturamayacağını belirttik. Bunun yanı sıra, 12 binden fazla Filistinli vatandaşımızın tutukluluk hâlleri devam etmektedir, köyler ve kentler arasında yüzlerce barikatlara devam edilmektedir. Biz, Filistinli, İsraili ve Arap, gelecek kuşakları tehdit ve savaşlardan arındırılmış bir gelecek diliyoruz. Filistin sorununun tüm yönleriyle çözüme kavuşması üzerinde dururken bölgedeki geniş kapsamlı barış çabalarını da unutmuyoruz. Bunlar, aynı zamanda bu çabalar Lübnan toprak sorunu ile işgal altındaki Suriye'ye ait Golan'ı da kapsaması gerekiyor, aynı zamanda sayıları 5 milyonu bulan Filistinli mültecilerin sorununa da köklü bir çözüm getirmesi gerekiyor. Dünya ve bütün ilgili taraflar Arap tutumunun şimdi bütün bölgeyi kapsayacak geniş kapsamlı bir barış için gerçek bir temel oluşturduğunu görmeli.

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, İslam Konferansı Teşkilatı tarafından da yayınlanan kararlarla da desteklenen Arap barış girişimi, Arapların gerçek bir barışa hazır olduklarını göstermektedir; ki, Birleşmiş Milletler kararı, bildiğiniz üzere -1515 no.lu bu karar- Arap girişimini de içeriyordu ve aynı zamanda İslam konferansının da kabul etmiş olduğu bu Arap girişimi veya da diğer herhangi bir yol haritası projesini de -barışla ilgili olarak- bunların hepsini kabul etmekteyiz. Böylece, bütün bölge ülkeleri arasında daha açık yeni ilişkiler için fırsat yaratılmış olacak. Bu girişim aynı zamanda bölgesel kalkınma projelerinin gerçekleşmesine de katkıda bulunacak ve yine aynı zamanda bölgesel kalkınma projelerini ve gelişmiş bir ekonomik iş birliğini sağlayacaktır. Girişim, ayrıca, gerginliğin temel sebebini ortadan kaldıracak. Bilindiği üzere, bölgedeki gerginlik, şiddet ve peş peşe gelen savaşların arkasında da yine bu sebep yer almaktadır. Şüphesiz ki, Kudüs şehri istenilen barışta önemli bir yer tutmaktadır. Bu önemi sadece Filistin ve İsraililer için değil, aynı zamanda her üç tek tanrılı dinler için de geçerlidir. Biz burada Doğu Kudüs'ün 1967 yılında işgal edilen topraklardan ayrılmaz bir parça olduğunu vurgulamak istiyoruz. Filistin devletinin Doğu Kudüs'ten başka bir başkenti olmayacağını da vurgulamak istiyoruz.

Gelecekte Kudüs için çözüm getirecek İslam Konferansı'na üye kardeş ülkelerin katkılarını da memnuniyetle karşılayacağımızı bildiriyoruz. Tabii, bu yapılırken bütün dinlerin haklarının korunması, bütün kutsal mekânlara geçişlerin serbest bırakılması ve dinî temele dayalı düşmanlık ve gerginlik yaratacak engellemelerden uzak kalınması da gerekiyor.

Bugün Kudüs'ün ambargo ve etrafına örülmüş olan duvarlardan dolayı çekmiş olduğu zorluklar, gerek Müslüman gerekse Hristiyan vatandaşların kutsal mekânlarını ziyaret etmelerine getirilen kısıtlamalar, tarihi ve kültürel dokusunun ve çok çeşitliliğinin ortadan kaldırılması için harcanan çabalar, bizim için ve bölgedeki bütün taraflar için işgalin sona erdirilmesi ve hoşgörü ile insani eşitliğin sağlanması için gerçek bir ölçü oluşturuyor.

Sayın Başkan,

Şüphesiz ki, sizler de bölgedeki bazı ülkelerde var olan durumlardan dolayı endişe duyuyorsunuz. Aynı zamanda iç çekişmelerin sona ermesi ve aynı zamanda

kardeş Irak'ta barışın sağlanması ve kardeş Irak halkının içinde bulunduğu zor durumlardan kurtulması için, yine aynı şekilde Irak'ın bağımsızlığı ve toprak bütünlüğünün korunması ve barış için rolünün yeniden kazandırılması için gerekenin yapılmasını diliyoruz. Biz aynı zamanda Lübnan'da barışın sağlanmasını temenni ediyor ve diliyoruz. Anayasal düzeni ile bağımsızlık ve demokratik deneyiminin korunmasını diliyoruz. Bunun için de biz, her zaman şunu vurguladık ki, Filistin halkı -ki bilindiği üzere geçici olarak Lübnan'da mülteci olarak bulunmakta ve vatanına dönmeyi ummaktadır- Lübnan devletinin rolünü desteklemeyi amaçlamaktadır ve ulusal topraklarındaki kontrolün sağlanması ve amaçlarının gerçekleştirilmesi, Lübnan'ın korunması ve halkının geleceği için çalışmaktadır.

Aynı zamanda şundan emin olunuz ki, değerli kardeşlerim, bizler geçmişte de çalıştık ve gelecekte de iç sorunlarımızın çözümü için çaba harcayacağız ve biz bunu yaparken demokrasiye bağlı kalacağız ve aynı zamanda, birlik ve hoşgörü içerisinde hareket edeceğiz. Burada şunu vurgulamak istiyoruz ki: Herhangi bir uzlaşma veya diyalog eğer bu askeri darbeye dayandırılıyorsa emrivaki olarak, bizim aramızdaki uçurumun daha da derinleşmesine yol açacaktır ve aynı zamanda bölünmelere yol açacaktır.

Ve ben bu değerli Parlamento önünde şunu vurgulamak istiyorum ki: Biz elimizi diyalog için uzatıyoruz. Sadece meşruluğa saygı gösterilsin ve darbeler kullanılsın. Ve bilindiği üzere, bunların bir baskı aracı olarak ve pazarlık aracı olarak kullanılmaması gerekiyor. Sizlere sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum; başta Sayın Parlamento Başkanına, aynı zamanda Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Ekelanslarına ve Sayın Başbakanına, aynı zamanda İsrail Devlet Başkanına ve değerli Parlamantonun bütün üyelerine, bize bu fırsatı tanıdığınız için, sizlerle bu konuşma fırsatını tanıdığınız için; aynı zamanda kardeş Türk halkına hitap etmeye yardımcı olduğunuz için; ki, bilindiği üzere, bizim, Türk halkıyla köklü tarihe dayalı bağlantılarımız, kardeşlik bağlarımız vardır. Bu fırsatı bana verdiğiniz için sonsuz teşekkürlerimi sunarken, aynı zamanda Türkiye'deki kardeşlerimize şunu da vurgulamak istiyorum: Her Filistinli adına şunu vurguluyorum ki, biz sürekli size bakacağız ve sizin deneyiminizi izleyeceğiz, demokratik deneyiminizi, yapılanmada ve aynı zamanda değerli siyasi çalışmalarınızı izleyeceğiz ve biz sizin deneyiminizden yararlanıp örnek alacağız. Tekrar buluşmak üzere sizlere sonsuz teşekkürlerimi, sevgilerimi, saygılarımı sunuyorum. Allah'ın selamı, rahmeti ve bereketi üzerinize olsun. (*Alkışlar*)

YİRMİÜÇÜNCÜ DÖNEM

İKİNCİ YASAMA YILI

89. Birleşim

10 Nisan 2008 Perşembe

Birinci Oturum

Açılma Saati: 13:00

Başkan : Başkan Vekili Eyyüp Cenap Gülpınar

Kâtip Üyeler : Canan Candemir Çelik (Bursa), Murat Özkan (Giresun)

Avrupa Birliği Komisyonu Başkanı Jose Manuel Barroso

Sayın Başkan Yardımcısı,

Sayın Başbakan,

Saygıdeğer milletvekilleri,

Saygıdeğer misafirler,

Hanımefendiler, beyefendiler;

Bugün burada sizlere hitaben bu Mecliste konuşma yapıyor olmak benim için çok büyük bir onur vesilesi. Meclisinizin ülkeniz için bir tarihi temsil ettiğini ve tarihte de çok önemli bir rolü olduğunu biliyorum. Büyük Mustafa Kemal Atatürk, Türk halkına meşru bir şekilde geleceklerini tartışma imkânı tanımak adına bu Meclisi kurdu ve Türkiye'yi modern bir cumhuriyete dönüştürmek amacıyla bu Meclisi kurdu ve sürekli değişen dünyamızda, görüyoruz ki bu yüzyılın giderek artan zorlukları karşısında, işte bu sorumluluk -ki, sizin sorumluluğunuzdur bu sorumluluk- daha da artmış vaziyette.

Bu vesileyle ben de Avrupa Birliği Komisyonu adına ve aynı zamanda kendi adıma sizlere saygılarımı sunmak istiyorum. Böylesine büyük bir ülkeye ve ortak geleceğimize dair güvenimi dile getirmek istiyorum. 40 sene önce Türkiye'yi ziyaret sırasında Fransız Cumhurbaşkanı General de Gaulle şöyle demişti:

“İşte burası Türkiye. Boğazların hâkimi ve pek çok kapının muhafızı. Ki bu kapılardan, dünyanın bu bölgesinden barış geçer ve aynı zamanda bu kapılardan savaş da geçebilir ve bütün bunların neticesinde de bu kapıların muhafızı, ellerinde çok büyük ve olumlu neticelere yol açacak fırsatları tutmaktadır ama aynı zamanda dünyadaki en kötü ihtimallere de maruz kalan bir yerdir.”

İşte General de Gaulle, Türkiye'nin, o dönemde, ne kadar önemli bir konumda olduğunu ve Avrupa için değerini anlamıştı. Yani, Boğazlar'ın muhafızı ve kendi geleceğinin de muhafızı olarak, Türkiye, Avrupa'yı geleceği olarak seçmiştir.

Türkiye ile Avrupa arasındaki ilişkilerin tarihi, esasında, hem çok eskiye hem de çok uzun süreli, daimî bir birbirine bağlılık ilişkisine dayanmaktadır. Bu strate-

jik ilişkiler, ticaret ve kültürel, karşılıklı ilişkileri içermektedir. Osmanlı İmparatorluğu Avrupa'daki politikalarda çok önemli bir rol oynamıştır. Hiç şüphe yoktur ki, bu kıta içerisinde imparatorluğun rolü kendini sanat dünyasında bile göstermiştir. Mesela, 1563 yılındaki meşhur Venedikli ressam Paolo Veronese "*Cana'nın Düğün Festivali*" resminde, o dönemin Avrupalı liderlerini masanın etrafında resmederken Kanuni Sultan Süleyman, çok doğal bir şekilde İmparator V. Charles Ta beraber ve Fransa'daki I. François'yla beraber diğer konukların arasında oturmaktadır. Türkiye'nin etkisi yüzyıllar içerisinde inişler çıkışlar kaydedip dalgalanmıştır ama her zaman Avrupa'nın jeopolitik sahnesindeki yerini muhafaza etmiştir. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Türkiye, Avrupa'daki iş birliğinin inşa edilmesinde yer almıştır. Türkiye, Avrupa Konseyinin kurucu üyesidir. NATO'nun üyesi olarak ise Türkiye, Avrupa Atlantik savunma sistemi içerisinde bir mihenk taşıdır. 1963 yılında Avrupa Topluluğuyla ortaklık anlaşması imzalanmıştır ve bunu, 1995 yılında gümrük birliği takip etmiştir. On sene sonra 3 Ekim 2005 yılında, Avrupa Birliği ve Türkiye, katılım müzakerelerine başlamıştır. Ama, her müzakerede olduğu gibi neticenin önceden garanti edilmesi mümkün değildir. Bir başka deyişle, ilişkimiz, Avrupa Birliğinin, Avrupa Topluluğunun kurulduğu dönemden bu yana, sürekli olarak, istikrarlı bir şekilde derinleşmeye devam etmektedir ve şu anda da katılım müzakereleriyle devam etmektedir. 2005 yılından bu yana müzakereler çok başarılı bir şekilde gelişme kaydetmiştir. Türkiye'nin Avrupa Birliği mevzuatını kabul etme ve adapte etme yolunda gösterdiği çabalardan çok etkilendiğimi söylemem lazım. Pek çok alanda, altı fasılda müzakereler açılmıştır ve resmi müzakerelere geçilmiştir ve eminim ki daha fazla faslın açılmasıyla beraber, bu yıl içerisinde de çok ciddi gelişmeler kaydedilecektir.

Oldukça kuvvetli ortak menfaatlerimiz müzakere sürecini belirlemektedir ve özel bir vurguya sahiptir. Bizler beraberce, daha güvenli bir dünyaya katkı sağlıyoruz. Kendi açımızdan bakacak olursak Türkiye'nin bir dizi faaliyette, Avrupa Birliği misyonlarında, Bosna-Hersek'te, Kosova'da ve Kongoda, katılımı ve vermiş olduğu desteği büyük bir takdirle karşılıyoruz. Aynı zamanda, Türk ordusunun göstermiş olduğu profesyonellik ve yetkinliğin de çok önemli bir varlık olduğuna inanıyoruz. Türkiye, Kafkaslar, Orta Doğu ve Orta Asya'daki bağlantılarıyla çok derin bir bilgi kaynağına da sahiptir ve bunları bize sunmaktadır ve Türkiye'nin bu bağlantıları, bir kere daha, Türkiye'nin Avrupa için ne kadar kilit bir rolde olduğunu göstermektedir ve soğuk savaşın sona ermesi, ilişkilerimizin önemli unsurlarında bir değişikliğe yol açmamıştır. Tam tersine, Demirperde'nin düşmesiyle beraber, çok daha yeni ve daha karmaşık problemlerin ortaya çıkmasıyla sizin ülkeniz, şu anda, tam merkezde yer alan bir oyuncu konumuna gelmiştir. Özellikle pek çok başlık içerisinde bakacak olursak, uluslararası ilişkilerde yıllardan beri, Balkanlar gibi, Orta Doğu'daki kriz gibi, İran, Irak enerji krizi ve genel anlamda Müslüman dünyayla diyalog açısından, Türkiye gerçekten de istikrar ve demokrasi adına çok önemli bir rol oynamaktadır.

Dünyanın en istikrarsız bölgesinde böylesine önemli bir rolü oynamaktadır. Türkiye, laik, demokratik bir cumhuriyet olduğunu göstererek Avrupa'ya gayet iyi entegre olmuş, baskın bir şekilde nüfusu Müslüman olan bir ülke olarak özellikle dünya üzerindeki kökten dinci eğilimlere çok güçlü bir alternatif sunmaktadır ve görüyoruz ki, medeniyetlerle dinler arasındaki diyalogun geliştirilmesi açısın-

dan çok önemli bir değer taşımaktadır Türkiye. Ekonomik karşılıklı ilişkilerimizi ve birbirimize bağlı olma durumumuza bakacak olursak, görüyoruz ki Avrupa Birliği-Türkiye ilişkilerinde ekonomi bir başka önemli noktadadır. Avrupa Birliği şu aşamada Türkiye'nin en önemli ticaret partnerlerinden bir tanesidir.

Ticarete bakacak olursak, Avrupa Birliğindeki ticaret Türkiye'nin ticaret hacminin yüzde 50'sini temsil ederken, Avrupa Birliğinin de Türkiye yedinci ticaret partneridir, Kanada ve Hindistan'ın önünde gitmektedir. Ticaret ilişkilerimiz geçtiğimiz beş yıl içerisinde çok ciddi bir miktarda artış kaydetmiştir ve yapılan bu kadar etkileyici reformlar da Türkiye'nin dönüşümüne katkıda bulunarak yabancı yatırımcılar için Türkiye'yi çok cazip hâle getirmektedir. Bugün itibarıyla, Türkiye'ye gelmekte olan, dışarıdan Türkiye'ye gelmekte olan yatırımların yüzde 80'i Avrupa'dan gelmektedir ve bütün bunlarda görüyoruz ki, binlerce iş imkânı, Avrupa'da, Türkiye'de karşılıklı ilişkilerimizin büyümesiyle beraber artmaktadır.

Hanımefendiler, beyefendiler, Saygıdeğer milletvekilleri;

Avrupa Birliği ulus devletlerden oluşmuş bir topluluktur ve bu topluluk, bir dizi politika alanındaki egemenlik haklarını bir araya getirmiştir, bir havuzda toplamıştır ve bunun amacı da ayrı ayrı olduklarından çok daha etkin, çok daha etkili ve başarılı bir şekilde beraber hareket edebilmek içindir. Bir başka deyişle, Avrupa Birliği üye ülkelerin gücünü azaltmamaktadır, tam tersi Avrupa Birliği içerisinde olabilmek, bizim, hepimizin, üye ülkeler olarak, dünya üzerindeki etkimizi ve gücümüzü artırmaktadır ve sizin de gördüğünüz gibi Avrupa projesinde bizler kendi ülkelerimizi severek ve ülkelerimize hizmet ederek ve millî duygularımızı muhafaza ederek ama aynı zamanda Avrupa Birliğinin gururlu vatandaşları olarak ortak amacımıza hizmet ediyoruz. Dolayısıyla milliyetçi duygular bir ülkeye ve millete ait olmakla, bir sürece, bir projeye, barış, demokrasi ve özgürlük sürecine ait olup Avrupa Birliğinin parçası arasında olmak birbiriyle tamamen uyumludur, birbiriyale çelişmez.

Görüyoruz ki, Avrupa Birliğinin dünya üzerindeki güvenilirliği, etkinliği ve ağırlığı, işte bu ortak kurallar ve disiplinlere saygı duymaktan geçmektedir. Bunların arasında, demokratik değerler, hukukun üstünlüğü, insan haklarını görmekteyiz, ki bu değerler üzerine zaten ortak projemiz kurulmuştur. Ortak politikalarımız ve içerisinde standartlar vardır ve de şirketlerimize adil bir çalışma, faaliyet alanı sağlamaktadır. Sosyal standartlar, çevrenin korunması, sağlık hizmetleri, organize suça ve teröre karşı ortak mücadele gibi alanlarda da gelişmeler kaydetmekteyiz. Dolayısıyla Avrupa Birliğine katılacak olan herhangi bir ülkenin üyelik için uygun olabilmesi amacıyla bütün kriterleri yerine getirebilmesi gerekmektedir. Türkiye ve bütün diğer aday ülkeler için de geçerli olan şey şudur:

Adaylığa giden bir kısa yol yoktur. Komisyonun rolü de oldukça detaylı ve sıkı bir şekilde, ama adil bir şekilde, başvuran ülkelerin kaydettikleri gelişmeyi ve kriterlere uyum açısından kaydettikleri gelişmeleri yakından takip etmek ve değerlendirmektir, Komisyonun rolü budur. Aynı zamanda bu süreç içerisinde aday ülkelere gerekli reformları yaparlarken yardımcı olmak ve hazırlıklarında destek vermektir. Bu, herhangi bir şekilde bir aday ülkenin iç meselelerine müdahale değildir, bu, ortak bir çalışmadır. Beraber yapmak zorunda olduğumuz, yerine getirmek zorunda olduğumuz bir ortak çalışmadır, eğer ortak amaçlarımıza ulaşmak istiyorsak.

Türkiye çok etkileyici değişiklikleri hâlihazırda gerçekleştirmiştir. Örnek verecek olursak: Ölüm cezasının kaldırılması ya da demokrasinin sivil-askerî ilişkiler içerisinde gücünün artıyor olması, devlet güvenlik mahkemelerinin kaldırılması, Türkçe dışındaki dillerde yayın ve eğitim hakkı, aynı zamanda uluslararası insan hakları konvansiyonlarının iç hukuk üzerindeki üstünlüğü, işkence ve kötü muameleye sıfır tolerans politikası, toplumsal cinsiyet eşitliği yani kadın-erkek arasındaki eşitliğin güçlendirilmesi, Anayasa'da bunun yer alması ve Medeni Kanun'daki gelişmeler bunlar arasında örnek olarak sayılabilir.

Son dönemde de Türk Parlamentosu, uzun dönemdir beklenmekte olan, Müslüman olmayan dinî cemiyetlerin ihtiyaçlarına cevap verecek, zorlukların üstesinden gelmesine yardımcı olacak Vakıflar Kanunu'nun üzerinde çalışmalar yürüttü. Yine de daha fazla, pek çok alanda gelişme kaydedilmesi gerekmektedir, İfade özgürlüğü gibi, demokrasinin sivil-askerî ilişkilerde daha da fazla demokratik prensiplerin vurgulanması gibi, kültürel haklar, sendika hakları, kadınların ve çocukların hakları gibi. İşte, bütün bunlar bizim ortak değerlerimizdir ve esasında katılım sürecinin tamamlanması için anahtar önem taşımaktadır.

İfade özgürlüğünü ele alacak olursak, bir demokrasinin var olabilmesi için temel bir haktır. Ama aynı zamanda da günümüzün problemlerinin çözümü açısından da vazgeçilmez bir özelliği vardır. Tıpkı Avrupa Birliğinde olduğu gibi Türkiye de bir dizi güvenlik tehdidiyle, terörizm de dâhil olmak üzere, karşı karşıyadır.

Türkiye ve Avrupa Birliği küreselleşme ve iklim değişikliğinin sıkıntılarını yaşamaktadır ve görüyoruz ki, alışkanlıklarımız sarsılmakta ve kültürel kimliklerimiz sorgulanmakta ve bütün bu zorluklarla karşı karşıya kalmaktayız. Ama, hepimizin dünya üzerindeki sorumluluğumuzu düşünürken, ortak geleceğimizi ve geçmişimizi düşünürken bütün bu prensipleri aklımızda bulundurmamız gerekmektedir. Doğru cevapları bulurken hayal gücü ve yeni fikirlere ihtiyaç vardır ve bütün bunlar da açık ve dürüst tartışma imkânıyla gerçekleşebilir ve kurumlar ve vatandaşlar arasındaki kuvvetli güvenden geçmektedir.

Bu bağlamda, herhangi bir toplum içerisinde şiddet içermeyen görüşlerin yargı konusu yapılması ve bu sebepten dolayı hüküm giyiliyor olması sağlıklı neticeler doğurmayacaktır. İşte bu sebepten dolayı, Ceza Kanunu içerisindeki 301 'inci maddenin Avrupa standartlarıyla aynı düzeye getiriliyor olması önemlidir ve bu anlamda da Parlamentoda yakında bir çalışma başlayacağını öğrenmiş olmaktan büyük bir memnuniyet duymaktayım. İfade özgürlüğü, demokrasilerin tam anlamıyla çalışabilmesi adına da çok çok önemlidir. Gerçek, çok partili bir sistem içerisinde çok önemlidir. Aynı şekilde, insanlar kendi görüşlerini dile getirdikleri için hüküm giyecek olurlarsa demokrasi tehdit altına girer, çatışma ortamı, şüphe ve karşılıklı hoşgörüsüzlük ortamı ortaya çıkar, ki bu da siyasi partilerin kendi aralarındaki barışçıl tartışmalarını demokratik tartışma mekanından uzaklaştırıp riskli bir ortama taşır.

Türk toplumu içerisindeki şu anda laikliğe dair devam etmekte olan tartışmaların öneminin farkındayım. Farklı dönemlerde Avrupa Birliği tarihi içerisinde farklı ülkeler de üye ülkeler de benzer tartışmaları yaşadılar. Her biri kendine uygun çözümü, kendi iç meselelerine uygun çözümü buldu. Ümit ediyorum Türkiye de aynı şeyi yapacaktır. Bu sebepten dolayı, bu konuya dair Avrupa Birliği Komis-

yonunun taraf almasını, herhangi bir standart empoze etmesini lütfen beklemeyiniz. Aynı şey, baş örtüsüyle, türbanla ilgili olarak da gelişmektedir. Avrupa Birliğinin böyle bir standardı yoktur, çünkü inanıyoruz ki bu, her kişinin, her kadının kendi alması gereken karardır ve kendi görüşüne, inancına göre alması gereken bir karardır.

Avrupa Birliği Komisyonu olarak en son gelişmeleri büyük bir dikkatle takip etmekteyiz ve Avrupa Birliği müzakere süreci bağlamında bunu yapmak bizim yükümlülüğümüzdür zaten. Türkiye'nin bütün enerjisini bu uzun dönemdir beklenen reformlara harcadığını görmek istiyoruz ve bu amacından sapmadığını görmek istiyoruz. Türkiye'nin kendi gelişmesi ve modernizasyonu açısından bu konunun önemli olduğunu düşünüyoruz. Bu reform gündemi, esasında Türk vatandaşları için son derece önemlidir ve bu da katılım sürecini de, katılım müzakeresini de olumlu yönde etkileyecektir.

Görüyoruz ki şu anda en önemli konu, en büyük zorluk bu yakalanmış olan ivmenin devam ettirilmesidir. Bugün Sayın Cumhurbaşkanı ve Sayın Başbakanla yapmış olduğumuz görüşmelerde büyük bir memnuniyetle müşahade ettim ki reformlar hâlen öncelik olma niteliğini taşımaktadır. Avrupa Komisyonu, bu çerçevede, gelecekte kaydedilecek gelişmelere desteğini vermektedir ve dört gözle bu gelişmeleri beklemektedir. İşte genel anlamda bir ulusal diyalog çerçevesinde toplumun genelinin dâhil edileceği bir reform süreci çok önemlidir. İşte bu aşamada, sizler Türkiye Büyük Millet Meclisi olarak tarihi bir sorumluluğa sahipsiniz. Her şeyin ötesinde önemli olan, müzakerelerin hızını belirleyecek olan, öncelikle ve her şeyin ötesinde Türkiye'nin kendi içinde kat edeceği gelişmeler olacaktır ve görüyoruz ki genişleme politikasında da temel prensip her zaman bu olmuştur. Genel anlamda Avrupa Birliği üye ülkelerinin siyasi realitelerine, gerçeklerine baktığımızda, gereksiz gecikmeleri bertaraf etmemizin çok önemli olduğunu görüyoruz.

Şimdi de Güneydoğu meselesine dönmek istiyorum. Komisyon olarak bizler, Türkiye'deki terörist tehdidin tam anlamıyla farkındayız. Yıllar içerisinde terörist saldırılar pek çok can kaybına, yaralanmaya, halk arasında mutsuzluğa, umutsuzluğa; siviller arasında, aileler arasında, asker, jandarma ve polis arasında çok olumsuz duygulara sebebiyet verdi. Bütün duygularımız ve düşüncelerimizle, hayatını kaybedenlerin ailelerine ve terör kurbanlarına onları çok iyi anladığımızı söylemek istiyoruz. Türkiye'yle beraber, teröre karşı mücadelesinde yan yana duruyoruz. PKK/Kongra-Gel, herhangi bir şüphe olmaksızın bir terör örgütüdür ve Avrupa Birliğinin terör örgütleri listesinde yer almaktadır ve bu konuda herhangi bir yanlış anlaşılma yoktur. *(AK Parti sıralarından alkışlar)* Bizler teröre karşı ortak mücadelemize devam etmeliyiz ve artan bir şekilde devam edeceğiz.

Bunu söyledikten sonra, Güneydoğu'daki problemlerin çözümünün kapsamlı bir strateji çerçevesinde gerçekleştirilebileceğine inandığımızı da söylemek istiyorum. Bu çabaların sosyoekonomik gelişmelerle bölge içerisinde desteklenmesi gerektiğini ve Kürt menşeli Türk vatandaşlarının kültürel ve siyasi haklarının da temin edilerek desteklenebileceğini! söylemek istiyorum. Biliyorum ki Hükümet, bu anlamda, bir plan üzerinde çalışmaktadır ve bu konunun detaylarını en kısa zamanda duyabileceğimizi ümit ediyorum.

Şimdi Kıbrıs konusuna gelecek olursak: Görüyoruz ki Kıbrıs'ta tarihi bir fırsat yakalanmıştır ve tarihi bir siyasi yükümlülükle karşı karşıyayız. Berlin sonrasında

Lefkoşa'daki duvar, Avrupa'yı bölen son duvardır. Kıbrıs'taki meselenin çözülmesi, Türkiye'nin katılımına da elle tutulur katkılar sağlayacaktır ve Avrupa toprakları üzerinde 40 yıldır devam eden bu çatışmanın Ada'nın bütünleşmesiyle beraber doğuracağı sonuçlar, ortak menfaatimize hizmet edecektir. Böyle bir bölünmüşlük, Avrupa Birliği açısından kabul edilebilir değildir. Bu fırsatta ortaya çıkan yeni fırsatların Kıbrıs'ta iyi neticeler vereceğine inanıyorum ve Türkiye'nin de bu anlamda, tam olarak konuya kendini adanmış bir şekilde çözüm çabalarını destekleyip kapsamlı bir çözüme ulaşma konusunda Birleşmiş Milletlerin şemsiyesi altındaki çözümlere destek vereceğine dair inancım tamdır. Lokmacı Kapısı'nın açılması, bu anlamda, Lefkoşa'da çok olumlu bir adımdır. İnanıyorum ki Türkiye, bütün ağırlığını koyarak, bütün vatandaşların haklarına saygı gösterilen bir çözüme ulaşmasını sağlayacaktır ve bu yıl içerisinde karşımıza çıkan bu fırsatı kaçırmamamız gerektiğine inanıyorum, çünkü bu fırsat bir daha karşımıza çıkmayabilir. Aynı şekilde, genel anlamda gelişmeler kaydedilmesi açısından da sizlerin de somut adımlar atmasını candan teşvik ediyorum. Bu çerçevede, Ankara Anlaşması çerçevesinde Anlaşmadan kaynaklanan yükümlülüklerin yerine getiriliyor olmasının da ilave protokolün tam anlamıyla uygulanabilmesi açısından çok önemli olduğunu düşünüyorum. Bugün, şu anda, Türkiye'nin katılım süreci önündeki dışarıdan karşınızdaki duran en temel engellerden bir tanesi budur ve sizin de bildiğiniz gibi, bu problem çerçevesinde açılan fasıllar kapanmamakta, yeni pek çok fasıl açılmamaktadır.

Hanımefendiler, beyefendiler, Sayın milletvekilleri;

Avrupa Birliği düzeyinde, bildiğiniz gibi, Avrupa entegrasyonu her zaman sonu gelmeyen bir genişleme süreci içerisinde, her zaman bu genişleme süreçleri ateşli tartışmalara sahne olmaktadır. Ve bu çerçevede, geçmişteki genişleme süreçlerine bakacak olursak Birleşik Krallık 2 kere reddedildikten sonra 1973'te üye olmuştur. İspanya'nın katılımı ve benim ülkem olan Portekiz'in katılımı da, aynı zamanda, 1986 yılında pek çok üye ülkenin yürüttüğü olumsuz kampanyalardan sonra gerçekleşebilmiştir. İşte bu sebepten dolayı, Türkiye'nin de bir istisna olduğunu düşünmemek lazım. Esasında "Avrupa Birliği" dediğimiz yapı 27 üye ülkeden oluşmuş bir yapıdır ve her birinin kendi içinde ulusal parlamentoları vardır, kendi ülkelerinde hükümette olan partiler, muhalefette olan partiler vardır ve düzenli olarak bu ülkelerde seçimler yapılmaktadır; pek çok kurumdan oluşmuştur; Konsey, Avrupa Parlamentosu ve Komisyondan oluşmuştur. Bu sebepten dolayı, lütfen, Türkiye'nin katılım sürecine dair farklı sesler duyduğunuzda şaşılmayınız. Şimdi dürüst olalım lütfen, tartışmalar bu sürecin sonuna kadar devam edecektir, hatta bu sürecin sonrasında da devam edecektir ve bu da demokratik tartışmanın ayrılmaz bir parçasıdır ve normal bir parçasıdır. Türkiye'nin bundan hiçbir şekilde korkmaması gerekmektedir. Tam tersine, bizler demokratik ve açık tartışmalara karşı dirençli olmalıyız ve içinde yer almalıyız.

Esas, önemli olan nedir? Karşınızdaki veriler şudur: Türkiye ve Avrupa Birliği, katılım müzakere sürecinin içerisinde. Şu anda Avrupa Birliğinin 27 ülkesi bulunmaktadır ve Türkiye'nin katılım müzakeresinin başlatılması kararı, 2005 yılında Avrupa Birliğinde üye olan ve demokratik olarak seçilmiş olan hükümetlerin oy birliğiyle karar verilmiş bir konudur ve dediğim gibi, Avrupa Birliği üye ülke-

lerinin demokratik olarak seçilmiş hükümetlerinin oy birliğiyle almış olduğu bir kararla Türkiye'yle katılım müzakereleri başlatılmıştır.

Şimdi, 2008 yılında durduğumuz noktayı 15 sene önceki durduğumuz noktayla karşılaştıracak olursak ilişkilerimiz arasında çok büyük bir adım atıldığını görüyoruz. Dolayısıyla, Türkiye'nin, her şeyin ötesinde reformlara odaklanması gerekmektedir ve müzakere sürecinde en iyi garantiyi bu yolla alacaktır. Her şeyin ötesinde, bu reformlar Türk vatandaşları için gereklidir. Hiç şüphe yoktur ki -size karşı çok dürüst ve içten konuşmak istiyorum bu anlamda- karşılıklı ihmallerden dolayı bu projenin karşısına en büyük düşman olarak ön yargılar ve ihmaller çıkmaktadır. Görüyoruz ki müzakere süreci başladığından bu yana üzerinde durulması gereken en önemli mesele bu mekanizmanın kendi içerisindeki teknik özelliklerini fark etmek ve mekanizmanın kendi içerisinde yürüyen bir özelliği olduğunu unutmamak gerekmektedir.

Üye ülkeler bu kararı oy birliğiyle aldılar ve katılım müzakeresi kendi içerisinde devam etmektedir. Dolayısıyla, üye ülkelerin her aşamada -bir karar alacaklarsa- oy birliğiyle kararlarını almaları gerekmektedir ve Türkiye reformları tam anlamıyla yerine getirdiği zaman bütün üye ülkelerin onaylamasıyla ve Türkiye'nin onaylayıp imzalamasıyla beraber üyelik anlaşması yürürlüğe girecektir. Hem Avrupa Birliğinde hem de Türkiye'deki insanların yakınlaşması ve birbirini daha iyi tanıması çok çok önemlidir. Bunun için de gerçekten de sivil toplum içerisinde iş camiası, sendikalar, kültür organizasyonları, üniversiteler, düşünce kuruluşları, STK'lar arasında çok yakın ve içten bir diyalogun gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Bu süreç içerisinde başka zor zamanlar da olacaktır, önemli kararların alınması gereken anlar da olacaktır ama yine de ben Türkiye'nin ve Avrupa Birliğinin her zaman ortak menfaatlerine odaklanmış olarak kalacağına inanıyorum.

50 sene önce, vizyonu ve liderlik yeteneği olan kişiler bir araya geldiler ve yüzyıllardır devam eden savaş, nefret ve Avrupa milletleri ve halkları arasındaki ön yargıların üstesinden gelmek için bu birliği kurdular ve çok kutuplu 21'inci yüzyılda, artık, dünyanın daha karmaşık ve daha rekabetçi bir hâle geldiği ve her geçen gün bunun daha da arttığı bir ülkede... İşte, bu vizyon bizi, Türkiye'yi ve Avrupa Birliğini, barış ve dayanışma içerisinde -hem Türkiye'yi hem Avrupa Birliğini- bir araya getirecek ve beraberce geleceğin zorluklarına karşı güvenle ayakta tutacaktır.

Teşekkür ederim. *(Alkışlar)*

YİRMİÜÇÜNCÜ DÖNEM

ÜÇÜNCÜ YASAMA YILI

14. Birleşim

6 Kasım 2008 Perşembe

Birinci Oturum

Açılma Saati: 11:00

Başkan: Başkan Vekili Şükran Güldal Mumcu

Kâtip Üyeler: Canan Candemir Çelik (Bursa), Fatma Salman Kotan (Ağrı)

Azerbaycan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı İlham Aliyev

Hörmetli milletvekilleri,

Hörmetli Başnazir,

Aziz dostlar;

İlk növbede meni yeniden Türkiye Büyük Millet Meclisine davet ettiğinize göre size öz derin minnettarlığımı bildirmek istirem. Men çok şadam ki yeniden gardaş ülkedeyem ve bildiğiniz kimi Azerbaycan'da geçen ay geçirilen president seçkilerinden sonra benim ilk resmî seferim Türkiye'ye gerçekleşir. (AK PARTİ, CHP ve MHP sıralarından alkışlar) Bu elbette ki tabii haldır, ancak bununla beraber bu bizim münasebetlerimizin ne kadar yüksek seviyede olmasını gösterir. Hagigaten Türkiye-Azerbaycan münasebetleri dünyada bir örnektir. İnanmıram ki başka ülkeler dünyada tap olsun ki onların arasında münasebetler böyle samimi, böyle güzel olsun. (AK PARTİ, CHP, MHP ve DSP sıralarından alkışlar) Bizim münasebetlerimiz derin tarihî kökler üzerinde kuruluptur. Asırlar boyu bizim halklarımız birlikte yaşamış, yaratmışlar. Ancak, ondan sonra dünyada giden prosesler neticesinde biz birbirimizden ayrı düşmüştük. Yalnız Azerbaycan devlet müstagillğini belpa ettikten sonra Türkiye Azerbaycan münasebetleri gurulmaya başlamıştır ve bugün iki müstagil ülke birbirine destek vermekle hem iki taraflı münasebetlerinin inkişafına hizmet gösterirler, aynı zamanda bölgede giden proseslere bizim tesir imkânlarımız güçlenir.

Bizim münasebetlerimiz çok şahanedir. Siyasi alagalar çok yüksek seviyededir. Bilge imzalanmış senetler çok güzel, büyüğü, bazanı yaradır. İktisadi sahada ticaret döviyesi artır ve çoklu şirketler, Türk şirketler Azerbaycan'da, Azerbaycan şirketleri Türkiye'de faaliyet gösterirler. Bugün biz artık karşılıklı sermayelerden danışabilirlik. Bu da çok önemlidir. Azerbaycan iktisadiyatına goyulan sermayeler bizim iktisadiyatımızı güçlendirir ve birçokcadır ki onun büyük hissesi Türkiye'den gelir.

Son müddet herzinde Azerbaycan şirketleri Türkiye'ye sermaye goymaya başlamışlar. Bu, bir taraftan Azerbaycan'ın artan imkânlarını gösterir, diğer taraftan yine de demek istirem ki bütün bunların temelinde bizim aramızda olan dostluk, gardaşlık münasebetleridir.

Bizim bilge teşebbüslerimiz neticesinde bölgede çok önemli ve transmilli layiheler icra olunur. Bakü-Tiflis-Ceyhan neft kemerinin uğurla faaliyeti hem bölgede sabitliğin möhkemlenmesine, emekdaşlığın derinleşmesine hizmet gösterir, aynı zamanda bizim iktisadi imkânlarımızı güçlendirir.

Bugün biz artık şerk-gerp enerji dehlizinin uğurlu faaliyetini müşahade ediyirik. Bunun esasında bizim birge teşebbüslerimizdi. Herkes bilir ki Bakü-Tiflis-Ceyhan neft kemerinin ikincisi çok mürekkep ceosiyasi veziyette hayata geçirilmişti ve uzun danışıklardan sonra, uzun bezhallarda mubahislerden sonra ve edilen tezyiglerden sonra biz nihayet bu layihenin hayata geçirilmesine nail olabilmışık. Biz efsaneni gerçeğe çevirmişik. Bizim irademiz, bizim halklarımızın birge faaliyeti, siyasi rehberliğinin uğurlu ve müdrik siyasetin neticesinde bu artık reallıktır ve herkes bu reallıkla hesaplaşmalıdır.

Bu sadece olarak bir enerji yahut daki iktisadi layihe değil. Bunun çok büyük menası var. Bu bizim halklarımızı bundan sonra uzun yıllar bundan sonra iktisadi marağlarla birleştirir, bu bizim önemimizi artırır. Artık şerk-gerp enerji dehlizi ve enerji tehlikesizliği meseleleri Türkiye-Azerbaycan'ın iştiraki olmadan bu bölgede hellolunabilmez. Hezar Denizi'nin tebi ehliyatları dünya enerji bazarı için yeni membedir ve bu membenin önemi gittikçe artacaktır. Bu membenin başında biz dayanmışık ve elbette ki bunun güzel neticelerini biz ondan sonraki projelerde de göririk. Onların ardınca Şahdeniz Layihe'sinin uğurla icra olunmasını biz birlikte geydelemişik. Bugün Azerbaycan gazı Türkiye bazarına dâhil olur. Bildiçeyil bundan evvel Azerbaycan tebi gazın ithalıyla meşgul idi. Bugün biz bunu ihraç edirik ve ilk nöbede gardaş Türkiye bu ihraç hellolunur. Eminem ki növbet illerde Azerbaycan'da gaz ihtiyatlarının işlenmesi neticesinde daha da büyük hecimde biz buna nail olacayık.

Biz öz siyasetimizle, öz layihelerimizle birbirimizi güçlendiririk. Bele de olmalıdır ve bele olan halda bölgede ve dünyada bizim imkân dairemiz daha da genişlenecektir, tesir imkânlarımız büyüyecettir ve biz o cümleden iktisadi ve enerji siyasetimizin uğurla aparılmasıyla öz siyasi marağlarımızı daha da dolgun şekilde müdafî edeceyik. Bugün biz Bakü-Tiflis-Kars demiryolunun ikincisiyle meşguluh. Bu da tarihî bir layihedir ki Avrupa'nın Asye'yle Türkiye-Azerbaycan üzerinden birleştirir, Türkiye'nin Azerbaycan'la demiryoluyla birleştirir. Bunun çok büyük tarihî ve elbette ki iktisadi ve siyasi önemi vardır.

Bütün bu layiheler diyebilerem ki son iller hericinde tamamlandı. Men hatırlıram, dört yıl bundan evvel, 2004'üncü yilde bu kürsüden Meclis garşısında çıkış ederken bu layiheler hakkında danışarken onların uğurlu icrası hakkında fikirler söylemiştim. Ancak o zaman ne Bakü-Tiflis-Ceyhan ne Bakü-Tiflis-Erzurum ne de ki Bakü-Tiflis-Kars layiheleri ne icra olunmuştu ne de ki icrası başlamıştı.

Bugün bu reallıktır. Gısa tarih bakımından gısa bir müddet hericinde biz bunu başardık, müşterekselerle, birge iradeyle bizim dostluğumuzun, gardaşlığımızın möhkemlenmesiyle ve bundan sonra men hiç şüphe etmirem ki garşıda

duran bütün meseleler aynı uğurla hellolunacaktır. Bugün Türkiye-Azerbaycan birliği bölgede sabitleştirici faktördür. Cenubi Kafkas'ta yaşanan hadiseler bizim hamımızı düşündürür ve narahat edir ve biz Azerbaycan'da çok şad ki Türkiye bu meselelerle bağlı, çok feal siyaset aparır.

Cenubi Kafkas'ta sabitlik ve inkişaf teşebbüsüyle çıkış eden Türkiye Cenubi Kafkas'ta geden proseslere daha ciddi şekilde müdahile edecektir. Bu müdahilenin ancak ve ancak müspet neticeleri olacaktır. Biz buna çok büyük önem veririş, bu teşebbüsleri algıslıyırır ve eminem ki bu teşebbüsler neticesinde ve diğer bölgede yerleşen ülkelerin hoş niyeti neticesinde Cenubi Kafkas'ta sabitlik ve sulh temin olunacaktır. Buna büyük ihtiyaç var. Biz çok hassas bölgede yaşıyırır, çok mürekkep tarihî dövrde yaşıyırır ve bizim siyasetimizden bölgenin ve geniş manada bölgenin gelecek talihi asılıdır, sabitlik asılıdır. Cenubi Kafkas'ta yaşanan son gergin hadiseler bir daha onu gösterir ki bu bölgede sulh çok hassas meseledir. Bölgede aslında sulh bergarar olunmuyordu, ateşkes rejimi mevcuttur. O da imkân vermir ki tam emnlikle biz diyek ki artık veziyet sabitleşiktir. Cenubi Kafkas'ta ve bölgede en büyük tehlike menbeyi Ermenistan-Azerbaycan Dağlık Karabağ nahişesidir. Uzun illerdir ki bu nahişe öz halli tapabilir. Yirmi yıla yakındır ki Azerbaycan toprakları işgal altındadır. Ermenistan, Azerbaycan'a karşı edilen işgalci siyaset, etnik temizleme siyaseti Azerbaycan torpaklarının yirmi faizinin işgal altına düşmesiyle neticelenmektedir. Bir milyondan artık Azerbaycan vatandaşları öz doğma topraklarında kaçkın, köçkün vaziyetine düşüktür. Bizim arazi bütünlüğümüz bozuluktur. Bütün beynel hak, hukuk, normalarını bozan Ermenistan esoslar olsun ki hele ki beynelhak, davranış gaydalarına riayet eylemir. Birleşmiş Milletler Teşkilatının tehlikesizlik şurasının dörtgetnamesini icra etmir. O getnamelerde Ermenistan güvvelerinin geyit şertsiz Azerbaycan torpaklarından çıkanlması nazarda tutulur. Bu yakınlarda Birleşmiş Milletler Teşkilatının baş meclisinde kabul edilmiş garar Türkiye'nin desteğiyle gabul edilmiş garar, Ermeni silahlı güvvelerinin toraklarımızdan çıkarılmasını talep edir. Yine de o icra olunmuyor. Yani biz burada beynel hak, hukuk normalara garşı olan lageyt münasebetini görürük. Biz ümit edirik ki bölgede yaranan yeni veziyet bütün münageşeyle bağlı olan ve meşgul olan terefleri daha da feallaştıracaktır. Ümit edirem ki Ermenistan'ın yeni rehberliği, bölgede giden prasesleri düzgün tahlil edecektir ve yeni yaranmış riyallıklarla barışmalı olacaktır ve bunun neticesinde Ermenistan, Azerbaycan Dağlık Karabağ nahişesi öz telli tapabilir.

Azerbaycan'ın arazi bütünlüğü berpa olunacaktır ve işgaldan ve etnik temizleme siyasetinden eziyet çeken Azerbaycan vatandaşları öz doğma torpaklarına gaydebilecek. Bunu etmek için elbette ki Ermenistan tarafı siyasi irade göstermelidir ve beynelhak, hukuk normalarına tam şekilde riayet etmelidir.

Son aylar erzinde bölgede geden prosesler, teşebbüsler, Türkiye tarafından ileri sürülmüş teşebbüs, ondan sonra Rusya'da üç ülkenin prizintlerinin görüşü ve görüş neticesinde gabul edilmiş siyasi beyanname bizim nikbinliğimizi biraz artırır çünkü o beyanname ilk növbde meselenin beynelhak, hukuk normaları esasında hallolunması geydolunur. Diğer taraftan, beyanname meselenin merheleli yollarla hellolunması tesdik olunur. Bu hemişe Azerbaycan müvğigini aksettirir. Biz hemişe demişik ki mesele merheleli yollarla hellolunmalıdır, ilk növbde işgal olunmuş araziler işgalci kuvvelerden boşaltılmalıdır, Azerbaycan vatandaşları o

bölgelere gaymalıdır. Ondan sonra Dağlık Karabağ'm gelecek statüsü hakkında sohbet abarılabilir. Ancak o da aydındır ki bu statüs, gelecek statüs Azerbaycan'ın arazi bütünlüğünde hellolunmalıdır. Bir sözle bu meselenin hellolunmaması, elbette ki bölgede elave gerginliğin büyümesine getirip çıkarır. Anca bununla beraber, biz hesap ederik ki atılan adımlar ve növbedi illerde atılacak adımlar meselenin halline getirip çıkarabilen Bu istikamette bir daha demek istirem ki Türkiye'nin bu işlere çok ciddi yanaşması bizi çok sevindirir, bizi ruhlandırır. Biz Türkiye'nin müvgini beğenirik, desteklik. Ben eminem ki növbedi aylarda biz yeni siyasi adımlarının şairi olacayık. Bitöylükte bir de demek istirem ki bizim birge faaliyetimizden bölgede sulh veziyetinin yaranması asıldır. Bizim birge faaliyetimiz tekçe bölgede geden praseslerle mehrudlaşmıyır.

Biz bugün beynel hak müstevide özsellerimizi birleştiririk. Bütün beynel hak teşkilatlarda Türkiye-Azerbaycan vahit bölgeden yanaşır ve bu fırsattan istifade ederek men bütün Türk halkını bu yakınlarda Birleşmiş Milletler teşkilatının tehlikesizlik şûrasına geyri daimî üzü seçilmesi münasebetiyle Türkiye'ni men ürehten tebrik etmek istirem. Bu büyük gelebedir, büyük uğurdur. Bu uğur sizin ugurunuzdur, bu uğur bizim ugurumuzdur. (*Alkışlar*)

Biz bununla beraber hariçte yaşayan soydaşlarımızın birge faaliyeti için de emelipraktiki işler görürük. Azerbaycan'da geçirilmiş Türkiye-Azerbaycan diyasprır teşkilatlarının gurultayının neticelerini biz çok yüksek giymetlendiririk.

Bugün hariçte yaşayan soydaşlarımız vahit mölgeden çıkış edirler, birge tedbirler geçirdirler. Ölkelerimiz, halklarımız hakkında degig, dolgun, edaletli melumatı çattırırlar. Bezi hallarda bizim hakkımızda suni şekilde yaradılan menfirey bizim marağlarımıza menfi tereften tesir gösterir. Biz hariçte yaşayan diyasprır teşkilatlarının birge faaliyeti neticesinde eminem ki ölkelerimiz, halklarımız, halklarımızın tarihi, medeni irsî, zengin medeniyeti hakkında dünya birliğine daha da dolgun melumatın çattırılmasına nail olacağız. Buna biz çok büyük önem veririk ve men çok şadam ki bizim birgeselerimiz tekçe iki terefli müstevile değil aynı zamanda bütün dünyada özünü gösterir.

Biz bugün elbette ki yaranmış veziyete reallık nögteyi nezerdan yanaşmalıyık. Bugün reallık böyledir ki Türkiye-Azerbaycan'ın güçlenmesi, bizim iktisadi ve siyasi patensiyalımızın artması neticesinde bölgede yeni veziyet yaranıktır. Biz bugün Hazar Denizi, Karadeniz emekdaşlık çerçevelerini genişlendiririk. Bugün enerji tehlikesizliği meseleleri dünya gündeliğinde diyebilirim ki ön sıralardadır. Bugün negliyat tehlikesizliği meseleleri uğurla hel edilir ve bütün bu işlerde Türkiye Azerbaycan'ın bölgeyi helledici rol oynuyor. Bizim birliğimizden hem bizim geleceğimiz asıldır hem bölgede giden prasesler asıldır hem de ki bizim ölkelerimizin artan siyasi çekisi ve bunun neticesinde bizim marallarımızın daha dolgun şekilde müdafı olunması asıldır.

Ben çok şadam ki Türkiye-Azerbaycan münasebetleri, Azerbaycan devlet müstegillliğini berfa ettikten sonra yükselen hetle inkişaf ediyor, devam ediyor. Benim bu seferim bunun eyani sübutudur. Bizim aramızda çok samimi dostluk münasebetleri vardır. Biz bu münasebetlere çok büyük önem veririk. Onları çok vacip faktör kimi hesap edirik. Hemen şüphe etmemeli ki nöbeti illerde bizim bil-gisyerlerimiz bizim ölkelerimizi daha da güçlendirecektir. Bugün, hürmetli mil-

letvekilleri, aynı zamanda men kısa da olarak Azerbaycan'da son iller haricinde giden prasesler hakkında da size öz fikirlerimi bildirmek istiyrem. Son beş ilersinde Azerbaycan uğurlu yol geçmiştir. Azerbaycan'da siyasi ıslahatlar çok uğurla aparılmıştır. Azerbaycan dünya birliğine uğurla intigras etmiştir. Bizim dünya birliğine intigras ve siyasetimiz çok aydındır, çok dagıgtır. Biz, bizim için, bizim tarihimiz için, bizim milletimizin mintetliti için mehvul olan bütün müspet tecrübelerini Azerbaycan'da tetbik etmeye çalışınk. İster iktisadi ister siyasi yahut da ki sosyal sahada. Biz derin ve zengin tarihi kökler üzerinde öz geleceğimizi gururuk. Bizim için bizim millî, manevi değerlerimiz, bizim ananelerimiz başlıca rol oynuyur. Bu möhkem menevi zemin üzerinde Azerbaycan muasirleşir, Azerbaycan yenileşir.

Azerbaycan'da aparılan siyasi ve iktisadi ıslahatlar ülkemizi güçlendirir. Bizim müstegil tarihimiz bir menalı olmamıştır. Müstegillüğimizin ilk illeri Azerbaycan için çok ağır geçmiştir, hatta diyebilerem ki ilkin merhalede bizim gelecek müstegillüğümüz şüphe altına düşmüştü. Ülkede giden hoş gelmez prasesler, dahli çekişmeler hatta vatandaş muharebesi, topraklarımızın bir hissesinin işgal altına düşmesi ve butülüfte geyri sabit vaziyet Azerbaycan'ın geleceğini geyri muayyen eddiyirdi. Ancak bugün biz geleceğe çok büyük ümitlerle bakırık, çok büyük nikbilliğiyle bakırık.

Azerbaycan bugün tam şekilde müstagil siyaset apanır. Bizim müstagil siyaset aparmak imkânlarımız möhkem iktisadi esas üzerinde vuruluptu çünkü iktisadi müstagillik olmasa siyasi müstagillikten sohbet etmek mümkün değil. Bugün müstagil siyaset aparmakla Azerbaycan bölgede öz bölgelerini möhkemlendirir, bizim hoş meramlı teşebbüslerimiz rağbetle karşılanır. Azerbaycan'da siyasi İslahatların derinleşmesi, demokratyanın inkişafı istikametinde son elarizinde çok böyük işler görülüptür ve bütün dünya bunun şahididir.

Bununla beraber iktisadi İslahatlar uğurla aparılır. Böyle Azerbaycan'ın çok zengin tebi ihtiyatları vardır. Neft, gaz ve bizim tebi ihtiyatlarımız Azerbaycan'ın uğurlu inkişafını en azı nöbeti yüz ilerisinde temin edecektir. Bütün hesaplamalar onu gösterir ki tebi gazın ihtiyatları en azı yüz yıl müddetinde bize kifayet edecektir. Ama bununla beraber uğurlu enerji siyasetin aparılmasıyla beraber biz iktisiyatın diğer sahalarının inkişafına çok büyük digget gösteririk. Bugün iktisiyatımız çok şahaledir. Geri enerji sektörünün inkişafına büyük önem gösteririk. İktisadi ıslahların aparılmasında Azerbaycan çok büyük uğurlar elde ediptir. Bunun en güzel tezahürü ondan ibarettir ki bu yıl, 2008'inci yılda Dünya Bankı tarafından aparılan tedgigata esasen dünya midyasında Azerbaycan bir nümüneli ıslahatçı ülke gibi tanınıptır. Bu böyük bir neticedir. Bu onu gösterir ki bizim iktisadi ıslahatlarımız çok müspettir. İktisadiyatımız tam liberallaşıptır. Ümit ahli mehsulunda özel sektör 85 faiz teşkil ediyor, çok geniş özelleştirme siyaseti aparılmıştır ve son dört ilerisinde dünya midyasında iktisadi artım bakımından Azerbaycan birinci ülkedir. Dört il ardıcılıkla bizim iktisadiyatımız dünyada en yüksek temple artıptır ve son beş yıl dersinde pütürlükte iktisadiyat 2,7 faiz artıptır.

Sanayi istihsali Azerbaycan'da son beş ilerisinde tahminen 3 defa artıptır. Azerbaycan'da böyük maliye resusları yaratılıp. Bugün bizim maliye resuslarımız tahminen 20 milyar dolarla beraberdir.

Son beş ilerzinde bütçe harçları 10 defa artıptır. Sosyal ödemeler 10 defa artıptır. Minimum maaş 8 defa, orta maaş 4 defa... Demiyorlar ki Azerbaycan'da işsizlik problemi, problemin tam ekseriyeti hâllolundu. Son beş ilerisinde 740 bin yeni iş yerleri açılmıştır ve onların tam ekseriyeti bölgelerde geri-neft sektörüdür.

Biz Dünya Bankıyla birlikte yoksulluğun azaltılması için çok vacip adımlar atırık ve son beş ilerzinde Azerbaycan'da yoksulluk 49 faizden 16 faize düşmüştür. Yani bir taraftan bu, Azerbaycan'da giden sosyal siyasetin alameti kimi gösterilebilir, diğer taraftan - o da çok önemlidir- Azerbaycan'da neften gelen gelirler cemiyyette adaletili şekilde bölünür.

Tam şeffaflık temin olunupdur ve nöbeti illerde eminem ki bütün bu uğurlu neticeler devam edecektir. Helbette ki problemler de var. Her bir ülkede olduğu kimi Azerbaycan'da da bu problemler var. Bu problemlerin halli için biz çalışırık, her bir saha için hususi programlar icra olunur ve bizim son beş ilerzindeki uğurlu faaliyetimiz demye esas verir ki gelecekte de bu müspet meyiller devam edecek, Azerbaycan daha da güçlenecektir. Azerbaycan muasirleşecektir ve dünya birliğinde özü için daha da möhkem yerini tutacaktır. Bütün bunları etmek için bizim hem siyasi irademiz var hem kankret programlarımız var. Bizim dostlarımız var.

Dünyada bizim dostlarımızın sayı artır anca bu dostların arasında hemşu olduğu kimi Türkiye'nin hususi yeri var, hususi rolü var. (*Alkışlar*) Ve men eminem ki bundan sonra da Türkiye-Azerbaycan münasebetleri, dostluk, gardaşlık üzerinde gurulan münasebetler daima inkişaf edecektir. Bizim halklarımıza sulh, rifak, emi-namallık getirecektir. Men bir daha, aziz dostlar, mena bu fırsatı verdiğinize göre size öz derin minnettarlığımı bildirmek istiyrem. Emin olduğumu bildirmek istiyrem ki Türkiye-Azerbaycan münasebetleri uğurla inkişaf edecek. Yaşasın Türkiye-Azerbaycan dostluğu, gardaşlığı! (*Ayakta alkışlar*)

YİRMİÜÇÜNCÜ DÖNEM

ÜÇÜNCÜ YASAMA YILI

72. Birleşim

6 Nisan 2009 Pazartesi

Birinci Oturum

Açılma Saati: 15:00

Başkan : Başkan Vekili Eyyüp Cenap Gülpınar

Kâtip Üyeler : Yaşar Tüzün (Bilecik), Fatoş Gürkan (Adana)

Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Barack Hussein Obama

Sayın Başkan,

Sayın Başkan Yardımcısı,

Sayın üyeler;

Bugün bu Mecliste konuştuğum için onur duyuyorum ve ülkelerimiz arasındaki dostluğu ve müttefikliği devam ettirmeyi amaçlıyorum. Bu, Amerika Birleşik Devletleri Devlet Başkanı sıfatıyla yaptığım ilk ülke ziyareti. Daha önce G20 zirvesine Londra'ya, NATO zirvesine Strazburg'a, Kehl'e ve Prag'daki Avrupa Birliği zirvesine gittim. Bana, ziyaretimi Ankara'ya ve İstanbul'a devam ettirmeyi bir mesaj vermek için yapıp yapmadığımı soranlar oldu. Buna cevabım çok kolay: "Evet." Evet. (AK PARTİ sıralarından alkışlar)

Türkiye, Amerika Birleşik Devletleri'nin önemli bir müttefikidir. Türkiye, Avrupa'nın önemli bir parçasıdır ve Türkiye ve Amerika Birleşik Devletleri birlikte çalışmalı, birlikte çalışarak zamanımızın güçlüklerini çözümlemelidirler.

Bu sabah, gerçekten, Atatürk'ün, sizin ülkenizin kurucusunun mezarını ziyaret ettim. Hakikaten de bu ziyaretten, kendisi adına inşa edilmiş olan bu anıttan çok etkilendim; çünkü kendisi tarihin şeklini değiştiren bir liderdir. Ama Atatürk'ün yaşamına ait en büyük anıt hiçbir şekilde taştan ya da mermerden inşa edilemez, kendisinin bırakmış olduğu en büyük miras Türkiye'nin canlı laik demokrasisidir ve bu Meclis de bunun devamını sağlamaktadır bugün. (AK PARTİ, CHP ve MHP sıralarından alkışlar)

Tabii ki bu günlere kolay ulaşılmadı. Birinci Dünya Savaşı'nın sonunda Türkiye rahatlıkla yabancı güçlere teslim olabilirdi, kendi sınırında hak edenlere teslim olabilirdi, bunun yanı sıra bir imparatorluğu devam ettirmeyi de tercih edebilirdi ama Türkiye farklı bir gelecek benimsedi, kendisini yabancı kontrolden uzaklaştırdı, bir cumhuriyet kurdu ve bu cumhuriyet hem Amerika Birleşik Devletleri'nin hem de diğer dünya ülkelerinin saygısını kazandı. Tabii ki bu öykünün ardında

basit bir gerçek var: Türkiye'nin demokrasisi, sizin kendi başarınız. Bu, size hiçbir şekilde bir dış güç tarafından diretilmedi ya da hiçbir şekilde çaba ya da özveri gösterilmeden elde edilmedi; Türkiye hem geçmişinin başarılarından güç aldı hem de her nesil Türklerin çabalarıyla güçlendi ve ileriye doğru yol aldı.

Benim ülkemin demokrasisinin de kendi öyküsü var tabii ki. Amerika Birleşik Devletleri'ne Amerikan devrimi sırasında Başkanlık eden ve sonra da ülkemizin ilk Başkanı olan kişi bildiğiniz gibi George Washington'dur. Ankara'daki gibi biz de kurucumuza büyük bir anıt yaptık, bu büyük bir dikili taş ve Başkent'imizin merkezinde durarak üzerinde Washington'un adını bulunduruyor. Washington Anıtı, Beyaz Saray'ın penceresinden her gün gördüğüm bir anıt. Bunu yapmak, inşa etmek on yıllar aldı. Çok sık gecikmeler yaşandı. Zaman içerisinde bu sürece katkı gösterenler oldu ve hakikaten bugün de bu anıtın durması, bu kişilerin katkıları sırasında oldu. Bizim yardımımıza koşanlar arasında dünya genelinden dostlar oldu. Herkes Washington'a ve onun kurduğu ülkeye saygılarını göstermek için bu çabayı gösterdiler. Bunlardan bir tanesi de İstanbul'dan geldi. Osmanlı Sultanı Abdülmecid, bize bir mermer plaka gönderdi bu anıtın inşasına yardımcı olmak için. Burada basit cümlelerle başlayan bir şiir yazılıydı: *"Arkadaşlığımızı, dostluğumuzu, ülkelerimiz arasındaki dostluğu güçlendirmek için."* yazıyordu. O günler, yazıldığından bu yana mermer üzerine, 150 yıl geçti. Ülkelerimiz pek çok anlamda farklılaştı ama dostluğumuz daha da güçlendi ve müttefikliğimiz devam ediyor. Bu dostluk, İkinci Dünya Savaşı'nın sonrasındaki günlerden başladı. Başkan Truman, bu anlamda, Türkiye'nin egemenliğini ve özgürlüğünü koruma anlamında taahhütte bulundu, NATO da Türkiye'nin girdiği önemli gruplardan biri oldu. Türkiye ile Amerika Birleşik Devletleri, Kore'den Kosova'ya, Kosova'dan Kabil'e bir arada savaştılar. Soğuk savaş dönemine birlikte karşı geldiler. Ayrıca ülkelerimiz arasındaki ticaret, iş birliği, bilim ve araştırma alanındaki çalışmalar da ilerledi. Halklarımız arasındaki bağlar da derinleşti. Giderek daha fazla Türk kökenli Amerikalı Amerika'da yaşıyor ve başarılar kazanıyor ve bir basketbolsever olarak ben de Hidayet Türkoğlu ve Mehmet Okur'un başarılarını keyifle seyrederim. (AK PARTİ, CHP ve MHP sıralarından alkışlar)

Amerika Birleşik Devletleri ve Türkiye, her zaman, her konuda aynı fikirde olmamışlardır, bu zaten beklenemez, hiçbir ulus arasında da görülmemiştir ama pek çok zorlukları son 60 yıl içerisinde birlikte ele aldık ve müttefikliğimizin gücü nedeniyle hem Amerika hem de Türkiye daha güçlendi, dünya da daha güvenli bir yer oldu. Artık iki demokrasimizin önünde daha önceden görülmemiş birtakım güçlükler var. Bunlar içerisinde sınır tanımayan ekonomik krizler var. Aşırı uçlar kadınları, çocukları hiç acımadan öldürüyor. Enerji arzının önünde güçlükler var. İklim değişikliği sorunları var. Dünyanın en öldürücü silahlarının artması ve beraberinde süregiden çatışmalar var. Bu bahsedilenler, bizim daha yeni yaşamaya başladığımız yüzyılımızın önemli sorunları ve bunlara nasıl cevap vereceğimiz, geleceğin özgürlükle mi korkuyla mı, yoksullukla mı refahla mı şekilleneceğini belirleyecek. Güçle mi yoksa adil ve devam eden, süregelen bir barışla mı? Şu kadarından emin olduğumu söyleyebilirim: Hiçbir ulus bahsettiğim zorluklara tek başına karşı gelemmez. Bu kapsamda, bunun başarılabilmesi için tüm ulusların birlikte çalışması gerekiyor. O nedenle, birbirimizi dinlemeli ve ortak hedeflere yönelik çalışmalıyız. İşte bu nedenle, müşterek menfaatlerimiz üzerinde çalışmalıyız ve farklılıklarımızı

zın ötesine geçebilmeliyiz. Bizler bunu yaptığımızda, bir arada çalıştığımızda daha da güçleniriz ve ben bu ziyaret boyunca Avrupa'da da bu mesajı beraberimde getirdim. Bu mesajı, Cumhurbaşkanınızla konuşma fırsatını yakaladığımda da dile getirdim, Başbakanınızla da konuştum. Amerika Birleşik Devletleri'nin ileriye giden yaklaşımı bu olacak. Zaten, Amerika ve Türkiye, bu kapsamda, G20'de, görülmemiş ekonomik krize verdikleri görülmemiş cevapta birlikte çalışıyorlar. Birlikte çalışarak dünyanın en güçlü ekonomilerinin eş güdümlü olarak çalışmalarını istiyoruz ve bu sayede nakit akışının hızlanmasını istiyoruz. Koruyuculuğun önüne geçerek gelişmekte olan ülkelere el uzatmak istiyoruz ve bu krizden en fazla etkilenen uluslara yardımcı olmak istiyoruz. Düzenleyici sistemlerin yerinde olmasını istiyoruz, ki dünya bir daha böyle bir kriz deneyimlemesin.

Amerika Birleşik Devletleri ve Türkiye, bu kapsamda, dünya refahı için, halklarımızın refahı için pek çok birlikte çalışma alanları bulabilir. Cumhurbaşkanınızla birlikte sabahleyin ticaret anlamında yapılabilecek iş birliklerini ele aldık. Enerji söz konusu olduğunda istihdam yaratmak adına yapabileceğimiz şeyler de var. Yeni kaynaklar geliştirebiliriz. Burada sadece enerji bağımlılığı açısından kendimizi kurtarmak için değil, beraberinde iklim değişikliğiyle mücadele için de bunu yapmalıyız. Daha temiz teknolojilere yönelerek, yenilenebilir enerji kaynaklarından yararlanarak yatırımlar yapmalıyız. Amerika Birleşik Devletleri, bu kapsamdaki yatırımları destekleyecektir. Sizin, doğu-batı koridoru olarak doğal gaz anlamında son derece önemli bir rolünüz var.

Bu ekonomik iş birliği sadece ortak güvenliği iyileştirmeye yarar ve NATO müttefikleri olarak Amerika Birleşik Devletleri ve Türkiye'nin böyle bir görevi var. Zaten demokrasi anlamında da paylaştığımız ortak değerler var. 21'inci yüzyılın güçlükleriyle başa çıkabilmek için tamamen birleşmiş, özgür ve barışçıl bir Avrupa'yı hedefliyoruz. Amerika Birleşik Devletleri, Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğini şiddetle desteklemektedir. (AK PARTİ ve CHP sıralarından alkışlar) Biz, burada sadece Avrupa Birliği üyesi sıfatıyla konuşmuyoruz, hem Türkiye'nin hem Avrupa'nın dostu olarak konuşuyoruz. Türkiye önemli bir müttefikimiz, beraberinde transatlantik ve Avrupa kurumlarında önemli bir ortağımız. Türkiye Avrupa'ya sadece Boğaz üzerindeki köprülerle bağlı değil, bunun çok ötesinde bir bağlılığı var; paylaşılmış bir kültür, tarih, ticaret var bu ülkeleri birbirlerine bağlayan. Avrupa etnik farklılığından, gelenek farklılığından, inanç farklılığından güç alıyor. Türkiye'nin üyeliği de, bahsettiğim bu konudaki güçlerin daha da artmasına sebep olacaktır. Tabii ki Türkiye'nin de kendi sorumlulukları var ve sizler bu anlamda üyelik yolunda önemli ilerlemeler kaydettiniz ama Türkiye'nin çok zor siyasi reformları da gerçekleştirdiğini biliyorum. Bu reformlar Avrupa Birliği adına yapılmadı, Türkiye için gerektiği için de yapıldı. Son birkaç yıl içerisinde devlet güvenlik mahkemelelerini kapattınız, yetkileri genişlettiniz, ceza yasası reformları yaptınız, basın özgürlüğü adına, örgütlenme özgürlüğü adına gelişmeler sağladınız, Kürtçe yayınlara başladınız. Aynı zamanda, bu sinyali, yeni devlet Kürt televizyonu adına yapılan gelişmeleri de dünya saygıyla izlemektedir. Yapılan bu yeni yasaların, bu imenin devam ettirilebilmesi için uygulamaya geçmesi lazımdır çünkü demokrasiler duran-ğan olamazlar, ileriye hareket etmelidirler.

İnanç özgürlüğü sayesinde sivil toplum canlanarak devleti güçlendirir. İşte, bizim, bu nedenle Heybeliada Ruhban Okulu'nun açılması gibi eylemlerin son de-

rece güçlü sinyaller vereceğini düşünüyoruz. Ayrıca, hukukun üstünlüğüne olan taahhüt adaletin insanlara ulaştırılması anlamında atılabilecek en önemli bir adımdır ve azınlık hakları sayesinde halk her tür katkıdan her bireyiyle yararlanma fırsatı bulacaktır. Bunu, ben, geldiğim ülkenin Başkanı sıfatıyla söylüyorum. Benim gibi, benim ten rengime sahip birinin oy hakkına bile sahip olmadığı bir ülkeden bahsediyorum. Nerede kalmış ki Başkan olması! Ama bu kapasiteyi özellikle vurguluyorum ki değişim hepimizin yapabileceği bir şey. Önümüzdeki her zorluk, bizim açımızdan, eğer demokratik kökenlerimize sadık kalırsak daha kolay aşılabılır. Bu iş tabii ki kolay değil. Amerika Birleşik Devletleri'nde bu amaçla Guantanamo Körfezi cezaevlerinin kapanmasını istedik, işkencenin kullanımının önüne geçtik. Hepimizin değişmemiz gerekiyor ve bazen değişmek hiç de kolay değil.

Başka bir konu, ki demokrasilerin önünde güçlük olarak karşımıza çıkıyor; geçmişimizle nasıl başa çıkacağız? Bunu bilmemiz gerekiyor. Amerika Birleşik Devletleri hâlen kendi bazı karanlık dönemlerini ele alma sorunuyla baş başa. Ben, bahsettiğim Washington Anıtı'nın karşısında bir Abraham Lincoln Anıtı olduğunu da söylemek istiyorum. Kendisi, Amerika Birleşik Devletleri'nin, Washington'un Başkanlığı sonrasında yaşamaya devam eden kölelerini kurtaran kişidir.

Ülkemizde kölelik geçmişi, ayrımcılık geçmişi var ve ayrıca Amerikan yerlilerinin nasıl müdahalelere maruz kaldığını da biliyoruz. Tarih her zaman trajik gerçeklerle dolu ama geçmiş eğer çözümlenemezse omzumuzda büyük bir ağırlık oluşturur. Her ülkenin bu anlamda geçmişiyle barışması ve daha iyi bir geleceğe yönelmesi gerekmektedir.

Bu Mecliste konuşurken tabii ki 1915 yılında yaşanan kötü olayları da gündeme getirmek lazım. Bunlar benim çözeceğim değil, Ermenilerin ve Türklerin birlikte çözeceği sorunlardır ve Türk ve Ermeni halkları dürüst, açık ve yapıcı bir şekilde bu süreci ele almalıdırlar. Zaten, bu anlamda, Ermeni ve Türk liderlerinin attıkları cesur adımları gördük. Bu anlamda, açılan sınırlar Türk ve Ermeni halklarının tekrardan daha barışçıl ve refah içerisinde bir geleceğe adım atmalarını sağlayacaktır.

Amerika Birleşik Devletleri bu anlamda ilişkilerin normalleşmesini iki ülke adına da desteklemektedir, bu amaca yönelik çalışmaların yapılması gerektiğini düşünmektedir. Türkiye, bölgede normal ve barışçıl ilişkilere sahip olan, Güney Kafkas bölgesinde böyle ilişkiler sürdüren tek ülkedir ve bunun ileriye yönelmesinde sizler çok önemli role sahipsiniz. Beraberinde Karadağ bölgesinde süren çatışmanın gereğinden uzun sürmesi anlamında da yapılabilecek şeyler var.

Doğu Akdeniz'de de sorunlar var, buna yönelik çözüm arayışları da var. Kıbrıslı liderler yaptıkları taahhütlerle müzakerelere girme yönünde çabalarda bulundular. Birleşmiş Milletler ve Amerika Birleşik Devletleri her iki tarafa da süregiden bir barış anlamına ve birleşmiş, iki taraflı, iki toplumlu bir federasyon adına yapılacak çabaları destekleme hedefindedir. Tabii ki bu da Türkiye'nin yakın komşuluğundaki kritik bir bölgedir.

Önümüzdeki zorlukları konu olarak ele aldığımızda ortak hedeflere yönelik çalıştığımızı görüyoruz. Orta Doğu'da da İsrail'le komşuları arasında devam eden barışı hedefliyoruz. Bunu gayet net söylemek istiyorum: İki devlet hedefini, İsrail ve Filistin devleti hedefini desteklemektedir Amerika Birleşik Devletleri, yan

yana ve barış içerisinde. Bu, Filistinlilerin de hedefidir, İsraililerin de hedefidir ve dünya genelindeki diğer ulusların da hedefidir. Bu hedef herkesin üzerinde uyum sağladığı Annapolis'teki yol haritasında da ortaya çıkan bir hedeftir. Ben bunu Amerika Birleşik Devletleri Başkanı sıfatıyla yakın bir şekilde izleyeceğim. Hem İsraililer hem de Filistinliler ileri adımlar atmalı ve güveni sağlayacak adımlardan çekinmemelidirler, hem İsraililer hem de Filistinliler, her ikisi de taahhütlerine uymalıdır, her iki taraf da uzun dönemdir süren sorunları çözmelidirler ve daha devam eden barışa yönelik çabalar göstermelidirler. Amerika Birleşik Devletleri ve Türkiye, Filistinlilere ve İsraililere bu yolculukta yardımcı olabilir. İsrail'in güvenlik adına olan çabalarında Amerika Birleşik Devletleri olarak Filistin devleti için de yapılması gereken şeyler var, birlikte çalışarak biz karamsarlığı ve güvensizliği ortadan kaldıracak ve ilerleme adına yapılabilecek her tür fırsatı kullanabiliriz. Türkiye, Suriye ve İsrail arasındaki görüşmelere de aracılık etmiştir. Bu uzattığımız eli ihtiyaç içerisindeki Filistinlilere de uzatmalı ve kurumlarını güçlendirmeleri adına onlara yardımcı olmalıyız.

Biz, terörün kullanımını dışlamalıyız ve İsrail'in güvenlik kaygılarının meşru olduğunu da takdir etmeliyiz. Bölgenin barışı tabii ki İran'ın bu süreçteki nükleer silah heveslerinden vazgeçmesiyle de sağlanabilir. Prag'da da dün söylediğim gibi, hiç kimse nükleer silahların yaygınlaşmasından yarar görmez, Türkiye de hiçbir şekilde görmez. Siz zor bir bölgede yaşıyorsunuz ve nükleer silahlar bu anlamda bölgenin güvenliği için yarar sağlamaz. Dünyanın bu bölgesi şiddetten yeterince payını aldı, kinden yeterince payını aldı. Daha fazla, daha güçlü tahrip araçlarına ihtiyacı yok. Ayrıca, İslam cumhuriyetinin, İran'ın liderlerine de gayet net bir şekilde söyledim ki müşterek menfaatlerimize ve müşterek saygıya dayanarak Amerika Birleşik Devletleri'nin bu süreçte oynayacağı bir rol vardır ve İran'ın da uluslar birliğinde bu anlamda yapmak zorunda olduğu sorumlulukları vardır. İran çok büyük bir medeniyettir ve biz onların ekonomik ve politik birleşme sürecine girmelerini, refaha ve güvenliğe yönelmelerini istiyoruz ama İran seçimini yapacak tabii: Aca-ba, daha iyi bir gelecek mi oluşturmak istiyorlar halkları için yoksa silahlara mı yönelmek istiyorlar?

Hem Türkiye hem de Amerika Birleşik Devletleri birleşmiş Irak hedefine yönelik de çalışıyor ki burası teröristler için güvenli bir bölge olmayı sürdürmesin. Burada savaşa girme konusunda sizin tarafınızda da benim ülkem içerisinde de farklı görüşler mevcuttu ama artık bu savaşı sorumlu bir şekilde sonlandırma görevine sahibiz çünkü Irak'ın güvenliği, bölgenin güvenliği açısından da önemli. Daha önce de söylediğim gibi Amerika Birleşik Devletleri, gelecek ağustos itibarıyla oradaki güçlerini çekecek, Irak Hükümeti de güvenlik adına alması gereken sorumluluğu alacak. Bizler Irak'la birlikte çalışacağız. Türkiye ve Irak'ın komşularıyla birlikte, yeni bir diyalogla, uzlaşmacı bir tutumla, ortak güvenliğimize doğru çalışacağız. Hiç hata yapmayalım. Irak, Türkiye ve Amerika Birleşik Devletleri'nin ortak bir terörizm tehdidiyle karşı karşıya kalmaları söz konusu. El Kaide bunlardan bir tanesi. Irak'ı bölüp ülkeyi tahrip etmeye çalıştı. Bu kapsamda PKK da var. Hiçbir ülkeye karşı yapılan teröre bir mazeret bulmak mümkün değildir. (AK PARTİ sıralarından alkışlar) Amerika Birleşik Devletleri Başkanı ve bir NATO müttefiki sıfatıyla, ne PKK'yi ne de hiçbir terörist örgütü desteklemiyorum. Burada iş birliğine yönelik bağların kurulması, Irak Hükümeti, Irak'ın Kürt liderleri ve

Türkiye arasında sağlanması son derece önemli. Ayrıca, eğitim fırsatları verilmeli, beraberinde Türk halkının demokrasi adına çabaları da desteklenmeli.

Son olarak da bizler, tabii ki El Kaide'yi, Pakistan'da ya da Afganistan'da var olma adına, orayı güvenli bir bölge olarak görmesi adına bir kabulde bulunamayız. Bizlerin hedeflerimiz El Kaide'yi yenmek adına olmalıdır. İşte bu nedenle de Afganistan'a yaptığımız yardımları güvenlik anlamında artırıyoruz ve uzlaşmayı sağlamaya çalışıyoruz ve Afgan halkına ve Pakistan halkına yaptığımız yardımları artırıyoruz. Sadece güvenlik anlamında değil, daha iyi bir yaşam kalitesi adına bir fırsat yaratıldığını da düşünüyoruz.

Türkiye, bu anlamda güçlü bir ortağımız. Uluslararası destek gücünde bölgeye giden ilk güçlerden biri ve bu görevde gayet büyük sorumluluk aldınız, fedakârlıkta bulundunuz. Artık, hedeflerimize birlikte ulaşmalıyız. Bize bu anlamda eğitim ve destek için verdiğiniz yardımı çok takdir ediyorum ve bölgeye yayılan fırsatlar yarattınız. Birlikte, daha önceden yaptığımız gibi, bu zorlukları da yenebileceğimizi düşünüyorum.

Tabii ki son yıllar içerisinde zorluklar yaşandığını biliyorum, birbirimizi bir araya getiren güvenin zorlandığını biliyorum ve bu zorluğun tabii ki pek çok alanda yaşandığını da biliyorum. Özellikle Müslüman inancın gündemde olduğu ülkelerde yaşandığını biliyorum. Şöyle söylemek istiyorum: Amerika Birleşik Devletleri, hiçbir zaman İslam'la savaşta değildir, olmamıştır, olmayacaktır. (AK PARTİ sıralarından alkışlar)

Esasen, Müslüman dünyasıyla olan ortaklığımız kritik öneme sahiptir. Sadece, bu, bu kapsamdaki ideolojileri dışlamak adına değil, fırsatları güçlendirmek adına da yapılmalıdır. Aynı zamanda şu konuda da net olmak istiyorum: Amerika Birleşik Devletleri'nin Müslüman toplumlarla olan ilişkisi, Müslüman dünyayla olan ilişkisi, sadece terörizm karşıtlığıyla sınırlanamaz. Biz daha kapsamlı dâhil olmayı istiyoruz bu sürece, müşterek menfaatlerimiz kapsamında. Dikkatli dinlemeliyiz, anlaşmazlıkların ötesine geçmeliyiz, ortak zeminler yaratmalıyız. Aynı fikirde olmadığımız zamanlarda bile saygı göstermeliyiz ve bu konuya, İslam inancına olan saygımızı göstermeliyiz. Yüzyıllar boyunca İslam dünyası dünyanın şekillenmesine katkıda bulundu. Bu çabalar benim ülkemde de yansımaları gösterdi. Amerika Birleşik Devletleri, Müslüman Amerikalılar tarafından zenginleşti ve pek çok Amerikan ailesinde de Müslüman üyeler var. Bunu çok iyi biliyorum çünkü ben de bunlardan biriyim. (AK PARTİ, CHP ve MHP sıralarından alkışlar)

Yaptığımız eylemlerle daha iyi geleceğe yönelik taahhütlerimizi göstermeyi hedefliyoruz. Ben daha fazla çocuğun eğitim alması için yardımcı olmak istiyorum başarılı olmaları adına. Sağlık hizmetlerini, insanların mağdur olduğu bölgelere ulaştırmeliyiz. Aynı zamanda ticaret ve yatırımları da artırarak herkese refah sağlanmasına yardımcı olmalıyız. Birkaç ay önce bu hedeflere yönelik spesifik programlardan bahsettim. Özellikle Müslüman dünyasında ortak hedeflere yönelik ve ortak rüyalarımıza yönelik neler yapılabileceğini ele aldım.

Evet, biz Amerika Birleşik Devletleri olarak dostluk elini uzattık, herkese uzattık. Eski bir Türk atasözü var: "Siz yangına körükle gidemezsiniz." Amerika Birleşik Devletleri de bunu gayet iyi biliyor, Türkiye de bunu gayet iyi biliyor. Tabii ki bazılarına güçle karşılık verilmesi lazım. Ama güç tek başına sorunları çözemez ve

hiçbir anlamda güç, ekstremizme alternatif teşkil etmez. Gelecek, güç kullananların değil, tahrip edenlerin değil, yaratanların elinde olmalıdır. Biz de bu geleceğe yönelik olarak çalışmalıyız ve bu geleceğe yönelik birlikte çalışmalıyız.

Biliyorum ki Türkiye'nin geleceği konusunda tartışmayı sevenler var. Siz, medeniyetlerin ortasında, tarihin dalgalarından etkilenen bir ülkesiniz. Medeniyetlerin buluştuğu, pek çok farklı kültürün bir araya geldiği bir yerleşimdesiniz. Ülkeyi bir yöne ya da diğer yöne çekmek isteyenler olabilir, ama ben inanıyorum ki bu kişiler şunu anlamıyorlar: Türkiye'nin büyüklüğü her şeyin ortasında olmasından kaynaklanıyor. Burada Doğu ve Batı'nın bölünmesinden bahsetmiyoruz, burası Doğu'yla Batı'nın birleştiği bir yer. Ülkenizin, kültürünüzün güzelliği de buradan geliyor zaten. *(AK PARTİ sıralarından alkışlar)* Kültürünüzün güzelliği, tarihinizin zenginliği ve demokrasinizin gücü, beraberinde geleceğe yönelik ümitleriniz Türkiye'yi Türkiye yapıyor. Bugün burada sizlerle birlikte olmaktan son derece onur duyuyorum. Geleceğe de birlikte ulaşmalıyız. Ben burada bir kez daha Türkiye'nin güçlü ve devamlı arkadaşlığa ve dostluğa yönelik taahhüdünü dile getirmek istiyorum. Hepinize çok teşekkür ediyorum. *(Ayakta alkışlar)*

YİRMİÜÇÜNCÜ DÖNEM

ÜÇÜNCÜ YASAMA YILI

88. Birleşim

12 Mayıs 2009 Salı

Birinci Oturum

Açılma Saati: 15:03

Başkan : Başkan Vekili Şükran Güldal Mumcu

Kâtip Üyeler : Yusuf Coşkun (Bingöl), Fatma Salman Kotan (Ağrı)

Portekiz Cumhurbaşkanı Anibal Cavaco Silva

Sözlerime ilk kez ülkemın bir Cumhurbaşkanına yüce Meclisinize hitap etmek üzere yapılan ve büyük onur duyduğum davetiniz için teşekkür ederek başlamak istiyorum.

Portekiz'e ve Portekizlilere bir dostluk ve saygı ifadesi olarak değerlendirdiğim bu nezaketiniz beni ziyadesiyle mütehasşs etmiştir. Bu düşüncelerle şahsım ve tüm Portekizliler adına, Türk halkının egemen iradesini temsil eden yüce Meclisinize teşekkür ediyor ve saygıyla selamlıyorum. Türk milleti, yaptıklarıyla tarihin akışını değiştiren az sayıda milletten biridir. Tarih boyunca gerçekleştirdikleri, devraldığı mirasın olağanüstü zenginliği ve yetiştirdiği tarihî şahsiyetler hayranlık uyandırmıştır. Ancak Türk halkının tarihi, bütün bu saydıklarımın da ötesine geçen bir enginliğe sahiptir. Öylesine geniş ulusal meziyet ve kararlılık örnekleriyle doludur ki, onlar olmaksızın ne zaferler kazanılabilir ne de düşmanlıkların üstesinden gelinebilir. Bu halk, tarihinin en zor zamanlarında yeniden ayağa kalkarak, bugün dünya sahnesinin en önemli aktörleri arasında yerini alan, sözü dinlenen, saygı duyulan ve birçok alanda örnek alınacak modern Türkiye'yi kuran insanlardan oluşmaktadır. Bu halk, Atatürk'ün gurur duyduğu ve bu Meclisin varlık nedenini özetleyen ifadede belirttiği gibi egemenliğin yegâne kaynağı olarak tarif ettiği halktır.

Sayın milletvekilleri,

Büyük halklara, büyük milletlere arzu ettiğimiz dünyanın inşasında da büyük sorumluluklar düşmektedir. Nasıl bir dünya? Ekonomik ve toplumsal gelişim için tüm insanların ihtiyaç duyduğu barış, istikrar, güvenlik ve insanlık onumna saygının hâkim olduğu ve tüm bireylerin "ben de varım" diyebildikleri bir dünya.

19'uncu yüzyıl Portekiz tarihinin büyük ismi yazar, tarihçi, savaşçı ve politikacı Alexandre Herculano "*İstek engelleri tartar, irade yener.*" demiştir. Arzu ettiğimiz dünyayı gerçeğe dönüştürmenin önüne dikilen engelleri teşhis etmek için çok uzağa gitmeye gerek yok. Etrafımıza bakmak, yakın tarihimize damgasını vuran olayları hatırlamak yeterli. İçinde yaşadığımız ve karşımıza çıkması muhtemel so-

runlardan çıkarabileceğimiz dersler, gördüklerimiz ve yaşadıklarımızla karşımızdadır.

Halklar ve milletler arasındaki çatışmalar, terörist şiddet, güvensizlik, ortam, gıda ve enerji krizleri, çevrenin tahribi ve iklim değişikliğine bağlı felaketler, hızla salgına dönüşen hastalıklar...

Kendimiz ve çocuklarımız için daha iyi bir dünya istiyorsak bütün bunlardan bir ders çıkarmak durumundayız. Tabiatıyla, herkes kendi sonucunu kendisi çıkartacaktır. Benim çıkardığım sonuç, açlığın, yoksulluğun, adaletsizliğin, kabulü mümkün olmayan suçların cezasız kalmasının, umutsuzluğun, hoşgörüsüzlüğün dışlanma ve aşağılanma duygusunu beslediği ve çatışmayı tahrik ettiği yönündedir. Terörizmin, kabul veya müzakere edilmesi mümkün olmayan ölüm ve yıkım mantığını yaymak için bulduğu müsait ortam da işte budur.

Mali ve ekonomik krizin ilk uyarıları birçokları tarafından iflah olmaz kuş-kucuların vesveseleri olarak görülmüşse de fosil yakıtların ve gıda maddelerinin fiyatlarının nerelere dayandığını hatırlayalım. İçinde bulunduğumuz kriz elbette bir gün sona erecek ancak mevcut kaynakların bugünkü alışkanlıklarımızla yaşamaya devam etmemiz için yeterli olmadığının ortaya çıkması durumunda ne olacak, bunu bir düşünelim. Bu yeteri kadar endişe verici gerçeğe, bir de hiç tükenmeyecek gibi baktığımız yaşamsal bir kaynağımız olan suyla ilgili olası bir krizi de ekleyelim.

Son dönemde yaşadığımız olayları değerlendirdiğimde vardığım diğer bir sonuç da, serbest pazar ekonomisinin ekonomik ve toplumsal ilerlemenin önünü açtığıdır. Ancak bunun layıkıyla yaşam bulması için devletin ve yetkili kurumların düzenleme ve denetleme konusunda sorumluluklar üstlenmeleri, etik değer ve ilkelerin mali piyasaların işleyişine hâkim olmasını sağlamaları aynı derecede hayati önemdedir. Gözlemlerim bana, iklim değişikliğine bir çözüm bulamamamız hâlinde arzu ettiğimiz dünyayı koruma yönündeki gayretlerimizin sonuç veremeyeceğini söylemektedir. Bilim adamlarının bizi uyardıkları senaryoların gerçekleşmesi hâlinde bazılarının bundan kazançlı çıkabileceği yönündeki düşünceler bana tehlikeli hayaller olarak görünmektedir.

Bütün bunların ışığında, sözünü ettiğim konulardan çıkarılacak sonucun apaçık ortada olduğunu düşünüyomm. Karşılaştığımız sorunlar ya doğaları gereği küresel bir nitelik taşıyor ya da devletler arasındaki karşılıklı bağımlılık nedeniyle küreselleşiyorlar. Sorunlar küresel olunca korumacılık fayda getirmiyor. Bir örnek vermek gerekirse: İklim değişikliğine sınırları kapatmak mümkün müdür?

Devletler arasında karşılıklı bağımlılığın bu dereceye vardığı bir aşamada korumacılık ancak daha vahim krizlere yol açar. Bu nedenledir ki uluslararası eş güdüm araçları hiçbir zaman bugünkü kadar önemli olmamıştır.

Uluslar arasında çatışmaların ortaya çıkmasını daha etkin bir şekilde önleyecek ve bunların neden ve sonuçlarıyla mücadele edecek, terörizme karşı daha etkili bir savunma sağlayacak silahsızlanmayı teşvik edecek ve kitle imha silahlarının yayılmasını önleyecek, enerji, gıda, mali ve ekonomik krizlerin öngörülebilirliğini kolaylaştıracak ve bunların ortaya çıkması hâlinde daha hızlı ve etkin müdahalede bulunabilmemizi mümkün kılacak bir uluslararası eş güdümden söz ediyorum.

Uluslararası eş güdümün etkinliği, karar yapı ve mekanizmalarında varılacak sonuçları herkesin içine sindirmesini sağlayacak şekilde günümüzün gerçeklerini yansıtan bir temsiliyete dayanmasına bağlıdır. Devletlerin coğrafi, tarihi ve kültürel çeşitliliğine ve bu çeşitliliğin neden olduğu çok boyutlu çıkarlarına saygı gösteren bir eş güdüm, uluslararası kuruluşların giderek artan önemini göz ardı etmeyen bir eş güdüm. Bu nedenledir ki Portekiz, G20'nin oluşumunun bölgesel örgütleri görmezden gelemeceği düşüncesindedir. Aynı nedenledir ki, Portekiz, 2001-2012 dönemi için Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Geçici Üyeliğine aday olmuştur. Bu vesileyle Türkiye'nin bu adaylığımıza desteği için derin şükranlarımı ifade etmeme izin veriniz. İnandırıcı olabilmesi için uluslararası eş güdümün bazı ilke ve değerlere dayanması gerekir. Birleşmiş Milletler örneğinde bu ilke ve değerler küresel kabul gören uluslararası anlaşmalarda ifadesini bulmuştur. Bunların etkin bir şekilde yaşama geçirildiğini gözetmek durumundayız. Mali piyasalar konusunda ise kamuoylarımızı kararların etik kurallar çevresinde alındığı yönünde ikna etmek durumundayız. Kaynakların tahsisinde en kınlgan yapıya sahip gelişmekte olan ülkelerin ihtiyaçları da görmezden gelinmemelidir. Bu uluslararası eş güdüm, halklar ve kültürler arasında köprüler kurmayı amaçlayan oluşumlara da değer veren bir eş güdüm olmalıdır; Türkiye'nin, kuruculanndan biri olduğu "Medeniyetler İttifakı" örneğinde olduğu gibi. Kanımca, Atatürk'ün: *"Beşeriyet tek bir vücuttur. Her toplumu bu vücutta bir uzuv gibi tanımak zarureti vardır. Dünyanın filan noktasında şayet bir huzursuzluk varsa "Bundan bize ne!" dememeliyiz. Bir beden in küçük parçasına isabet eden herhangi bir ısırap, o bedeni baştan ayağa kadar müteessir etmez mi?"* sözlerinden ilham almalıyız. Sorun, özet olarak, küresel vatandaşlığın gerektirdiği siyasi sonuçları üstlenmekte yatmaktadır. İşte bu çerçevede biz Avrupalılar için Avrupa Birliğinin bahsettiği kazanımlar göze çarpmaktadır.

Sayın milletvekilleri,

Uluslararası sahnede güçlü, inandırıcı, ağırlığını koyabilen Avrupa bütünleşmesi, savunduğu değerler ve toplumsal ve ekonomik modeliyle ister güvenlik ister iklim değişikliği ister ekonomik ve mali krizle ilgili olsun, günümüzün önemli meselelerine bulunacak çözümleri şekillendirmek ve yönlendirmek durumundadır. Bu mücadeleye girişebilmek için Avrupa'nın Türkiye'ye ihtiyacı vardır. Türkiye'nin katılımıyla Avrupa Birliği, çok boyutlu kültürel bir mirasa sahip büyük bir ulusun kazandıracağı zenginliğin yanı sıra Avrupa Birliği ortak geleceği için hayati önem taşıyan alanlarda çok daha büyük bir ağırlığa sahip olarak hareket edebilmesini sağlayacak katlanan bir stratejik anlama kavuşacaktır. Sadece iki örnek vereceğim: Enerji ve dış politika. Avrupa Birliğinin bir ortak enerji politikasına ihtiyacı vardır. Dışarıda tedarik kaynaklarında ve dağıtım ağlarında çeşitliliği, içeride ise şebekelerin birbirine bağlanmasını temin edecek bir politikaya, Türkiye'nin bu alanda belirleyici bir katkısı olabilir.

Öte taraftan, Türkiye, sahip olduğu savunma olanakları, birliğin yanı başındaki veya birlik için yaşamsal bir stratejik önem taşıyan bölgelerdeki nüfusu, büyük bir Müslüman ve demokratik ulusun Avrupa projesinin temelinde yatan değer ve ilkelerin savunmasına yapacağı katkılar nedeniyle Avrupa Birliği dış politikasının inandırıcılığının artmasının teminatıdır. Ancak şunun da altını çizmeme izin veriniz ki arzu ettiğimiz Avrupa Birliği Türkiye'ye ne kadar ihtiyaç duyuyorsa Türkiye'nin de Avrupa'ya o kadar ihtiyacı vardır.

Kendi ülkemizin tecrübesinden hareketle şu inancımı gönül rahatlığıyla söyleyebilirim ki Avrupa ile tam bütünleşme Türkiye'nin kalkınma ve modernleşme sürecini perçinleyecek ve uluslar arası etkinliğini artıracaktır. Uluslararası muhataplarımızın bizimle münferit bir devlet olarak konuşmalarıyla, uluslararası bir örgütün karar mekanizmaları üzerinde etkisi olan bir üyesi olarak konuşmaları arasında çok büyük bir fark olduğunu şahsen çok iyi biliyorum.

Bizi dünyanın dört bir tarafına savuran tarihimizin sonucu olarak Portekiz'in, Portekizce konuşan ülkelerle çok yakın ilişkileri vardır. Bu ilişkilere dayanarak uluslararası sahnede her gün kendini daha fazla ispatlayan Portekizce Konuşan Ülkeler Topluluğunu kurduk. Ancak hiç şüphemiz yok ki bize bu kadar yakın ülkelerle mevcut diyalogumuzda dahi ağırlığımız Avrupa Birliği üyesi olmamız sayesinde çok daha fazla olmaktadır.

Saygıdeğer milletvekilleri,

Türkiye'nin Avrupa Birliğine üyeliğinden söz ederken kendi ülkemizin katılımına ilişkin hatıralar gözümde canlanıyor. Portekiz'in katılım süreci birçok engellerle karşılaşan, uzun ve karmaşık bir süreç oldu. Üyeliğimize karşı olanlar kalkınmışlık seviyemizdeki farklılığın neden olacağı mali külfet konusunu öne sürdüler. Kimileri bizden daha müreffeh üye ülkeler için oluşturacağımız göç tehdidinde dikkat çektiler, bazıları Portekiz'in kendine özgü dış politika yönelim ve geleneklerine işaret ederek sadakatimizin Avrupa'dan ziyade Atlantik hassasiyetlere ve eski sömürgelerimize yöneleceğini iddia ettiler. Tabii hepsi bu kadarla da kalmadı. Fakat Alexandre Herculano'nun *"İstek engelleri tartar, irade yener."* sözüne geri dönme izin verirseniz, ne arzumuz eksikti ne irademiz. Yerimizin Avrupa'da olduğunu biliyorduk, ulusal çıkarlarımızın orada yattığını, Avrupa bütünleşmesinin dışında kalamayacağımızı. Yerine getirilmesi imkânsız gibi görünen zor katılım kriterlerine uymak zorundaydık. Bunlar bizi yeni yapılanmalar benimsemeye, muazzam bir topluluk müktesebatını ulusal mevzuatımıza ithal etmeye, ciddi anayasal ve yasal değişiklikler gerektiren geniş çaplı reformları hayata geçirmeye zorluyordu. Ülkemizin dünyada sahip olmasını dilediğimiz yeri nasıl gördüğümüzü bir kez daha ve iyi düşünmeye zorlanmıştık. Bugün içimde en ufak bir tereddüt olmaksızın *"Bütün bunlara değdi"* diyebilirim.

Tabii ki her ülke ayrı bir gerçektir. Türkiye Portekiz olmadığı gibi, Portekiz de Türkiye değildir. Bu nedenledir ki bizim kendi deneyimlerimize ilişkin anılarımı, yersiz ders taslamalar olarak değil, sizi Avrupa'nın karar alınan masalarında oturur görmek isteyen bir dostun sözleri olarak kabul etmenizi diliyorum. (AK PARTİ ve CHP sıralarından alkışlar)

Değerli milletvekilleri,

Ziyaretim yıllarca NATO'da müttefik ve Avrupa Konseyinde ortak olan ülkelerimiz arasında ilişkileri güçlendirmeye katkı amacını taşımaktadır; siyasi alanda mükemmel ancak diğer alanlarda olabileceğinin çok altında seyreden ilişkileri. Bu durumu değiştirmenin zamanı gelmiştir. Beraberimde ülkemizin ekonomisinin en dinamik sektörlerini temsil eden önemli bir iş adamı heyeti getirdim. Son dönemde yüksek teknoloji üreticisi ve ihracatçısı olan yenilenebilir enerji, altyapı projeleri, turizm ve telekomünikasyon gibi Türkiye için de çok önem taşıyan alanlarda haklı bir uluslararası üne sahip olan bir ekonomiden söz ediyorum. Portekizce konuşan

Afrika ülkeleri ve Brezilya gibi özel tecrübesi olduğu pazarlarda iş yapan dünyaya açık bir ekonomiden, aynı zamanda Türkiye'nin de etkili bir konuma sahip olduğu pazarlara ulaşmaya hevesli bir ekonomiden bahsediyorum.

Bu ziyaretin program girişimcilerinin Türk karşıtlarıyla ilişkilerini ilderletme hedefi gözetilerek hazırlandı. İş dünyamızın yeni iş ve ortaklık imkânları bulacaklarına inanıyorum. Ancak aramızdaki ilişkilerin bilim, kültür, akademik dünya ve turizm konusunda da yoğunlaşmasına önem atfetmekteyim.

Türk makamlarının değerli katkılarıyla hazırlanan ziyaret programımızın çeşitli bileşenlerinin bütün bu alanlarda da temas ve iş birliğimizin güçlenmesine katkıda bulunacağına inancım tamdır. Nihayet halklarımızın birbirini daha iyi tanıması gereklidir. Özel olarak gerçekleştirdiğim dâhil Türkiye'ye yaptığım ziyaretlerde, ülkenizin tarihî mirasının zenginliği, halkınızın kararlılığı ve modern Türkiye'nin başarıları karşısında her zaman büyük bir hayranlık duymuşumdur. Ancak beni özellikle duygulandıran şey gerçekten de ülkemizin dışında olup olmadığı konusunda beni şüpheye düşüren benzerliklerimiz olmuştur. Bir Avrupalı ve bir Portekizli olarak Türkiye'de kendimi hep evimde hissettim. *(AK PARTİ ve CHP sıralarından alkışlar)*

Bugün huzurlarınızda ve Türk demokrasisinin bu abidesinde beni saran duygular işte bunlardır. Teşekkür ederim. *(AK PARTİ, CHP ve MHP sıralarından alkışlar)*

YİRMİÜÇÜNCÜ DÖNEM

DÖRDÜNCÜ YASAMA YILI

10. Birleşim

22 Ekim 2009 Perşembe

Birinci Oturum

Açılma Saati: 14:00

Başkan : Başkan Vekili Şükran Güldal Mumcu

Kâtip Üyeler : Harun Tüfekçi (Konya), Fatih Metin (Bolu)

Kazakistan Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev

Değerli Meclis Başkanı,

Değerli milletvekilleri;

Ben sizlere bugün Türkiye Büyük Millet Meclisinde hitap etmeyi kendime büyük bir derece olarak kabul ediyorum. Çünkü Mustafa Kemal Atatürk, 1920’li yıllarda yeni Türkiye’nin bağımsızlığı için yürüttüğü millî mücadeleyi ülkenin yeni başkenti Ankara’daki büyük Meclisten yönetmiş ve onu “Benim en büyük eserim.” olarak ifade etmişti. Türkiye Cumhuriyeti’nin kurucusu, dâhi şahsiyet Atatürk daha o zamanlarda bile diğer Türk devletlerinin günün birinde bağımsızlıklarına kavuşacağını büyük bir öngörüyle ifade etmişti. Tarihimiz bugün bu sözlerin doğruluğunu ispatlamıyor mu? Bağımsızlığımızı ilk olarak tanıyan ve o dönemdeki Türk dünyasının tek bağımsız devletinin Türkiye olduğunu çok iyi biliyoruz ve bunu hafızamızda sonsuza dek saklayacağız.

Biz Kazak halkı olarak 19’uncu yüzyılın ikinci yarısından itibaren Çarlık Rusya ve daha sonra Sovyet yönetimi altında olduk. O zamanlar “Kazak” isminde bir halk ve “Kazakistan” isminde bir devlet dünya haritasında yer almadı. Son 150 yıl içinde dinimizi, dilimizi, kültürümüzü az kalsın tamamen kaybediyorduk. Fakat bizler atalarımızın ve analarımızın büyük tarihini, kahraman ecdatlarımızı hiç unutmadık. 1990’lı yılların başında Sovyetler Birliği dağıldı ve bizler bağımsızlığımızı ilan ettik. Yeni bir devlet kurmak, onun ekonomisini geliştirmek ve halkımızın psikolojisini değiştirmek kolay olmamıştır. Yine de bizler o dönemdeki dar yol ve kaygan geçitleri başarıyla aştık. Bugünkü Kazaklar sizlerin kardeşleriniz olarak ve eski yüce Türk atalarımızın ilk yurtlarında yaşamaktadırlar. Bugünkü Kazakistan, temeli sağlam, ekonomisi gelişmiş, dünyada kendisine saygın bir yer edinmiş bir devlet hâline geldi. Böylece Kazak topraklarını, büyük bozkırları muhafaza eden ecdatlarımızın rüyası gerçekleşmiş oldu. Geçen yüzyılın son on yılında bizler de sizler gibi özgür olduk. (*Alkışlar*) Türkiye Cumhuriyeti tüm halklarıyla bizi destekledi. Biz, bundan dolayı müteşekkirimiz. Bu tarihi etkileşimin parlak bir örneği olarak, biz de bağımsızlığımızın ilk yıllarındaki son döneme bakmaksızın, başkentimizi Sararka bozkırlarının merkezine, Astana’ya taşıdık. Türkiye’ye yap-

makta olduğum bu ziyaretimin öncesinde, Astana'da en güzel mekânların birinde, Esil Nehri'nin kıyısında Mustafa Kemal Atatürk'ün büyük bir heykelini merasimle açtık. (*Alkışlar*) Bu heykeli Kazak halkının sizlere olan kardeşlik duygularının bir tezahürü olarak kabul ediniz. Bu sebeple, bugün hepinize, Ankaralıları, tüm kardeş Türk halkına Astana'mızın sıcak selamını, tüm Kazak halkının samimi duygularını beraberimde getirmiş bulunuyorum. (*Alkışlar*)

Bu sene bağımsızlığımızın on sekizinci yılını idrak etmekteyiz. Bunun ilk yedi yılını devletimizi kurmaya, yüzde 2 binlere varan enflasyonla durma noktasına gelen ekonomiyi kurtarmaya, Sovyet sisteminden serbest piyasa ekonomisine geçmeye ve Asya'daki ekonomik krizin olumsuz etkilerini bertaraf etmeye harcadık. Siyaseti ve ekonomisi açık bir ülke de oluşturduk. Bunu 95 milyar dolarlık dış, 100 milyar dolarlık da iç kaynaklarımızı kullanarak başardık. Sonraki dokuz yıl içinde, kişi başına düşen millî gelir 700 dolardan 8.500 dolara yükseldi. On yıl içinde yeni başkentimiz, harika şehir Astana'yı inşa ettik. Büyük komşularımız Rusya ve Çin'le Şangay İşbirliği Örgütü çerçevesinde dostluk ilişkileri geliştirdik. Avrupa, Amerika Birleşik Devletleri, İslam dünyası ülkeleriyle de siyasi, ekonomik ortaklıklar kurabildik. İslam âlemi ve Türk dünyası devletleri arasından Kazakistan, Avrupa'da Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatının Başkanlığına seçildi ve bir ilki gerçekleştirdi. İşte bunlar bizim başarılarımız. Sözümlü ettiğim bu yıllarda bizler devamlı kardeş Türkiye'ye güvendik ve desteklerinizi gördük. Elbette biz de Türkiye'nin başarılarına seviniyoruz. Son yıllarda Türkiye ekonomisi dünyada 17'nci, Avrupa'da ise 6'ncı sıraya yükselen, sanayisi hızla gelişen bir ülke oldu.

Türkiye küresel siyasette de özel bir konumu ve kendi bölgesinde de büyük bir gücü olan ülkeye dönüştü. Orta Doğu sorunu, İran, Irak, Afganistan, Kafkasyadaki çatışmaların çözümünde Türkiye'nin rolünün daha da devam edeceği muhakkaktır. Biz Türkiye'nin Avrupa Birliğine üye olmasını destekliyoruz. Bununla beraber akraba olarak yüzünüzü doğuya da çevirmeniz yerinde olurdu diye düşünüyoruz. Rusya'yla stratejik ortaklık geliştirilmesi, Çin'le dengeli bir siyaset yürütmesi Türkiye'nin itibarını yükseltecektir.

Bu çerçevede, Ankara'nın Türk dilini konuşan akrabalarıyla yakın ilişki siyasetini takip etmesi bizi özellikle memnun etmektedir. Bu hususta Kazakistan'ın da elinden geleni esirgemediğini Türk kardeşlerimiz iyi bilmektedir. Türk dünyasındaki iş birliğinin hiç kimseye karşı olmadığı açıktır. Bu süreci aralarındaki ilişkiler kesintiye uğramış kardeş ülkelerin birbirine olan samimi ilgisi olarak değerlendirmek gerekir. Kanımca biz ancak kendi aramızda bir güç birliği yaptığımızda Türk medeniyetini dünyaya tanıtabiliriz. Diğer milletlere eşit ve prestiji yüksek devletler olarak kalkınarak bir yere varabiliriz.

Kazakistan'ın inisiyatifıyla geçen yıl çalışmasına başlayan Türkçe Konuşan Devletlerin Parlamenterler Asamblesi ve Aksakallılar Konseyine devam olarak bizler yakın zamanda Nahcivan'da gerçekleşen zirvede Türk Dili Konuşan Devletler İşbirliği Konseyini kısaca Türk Konseyinin kurulmasıyla ilgili anlaşma imzaladık. Netice itibarıyla Yüce Atatürk'ün asil ülküsü Tutar Ruskulov ve Mustafa Çokay gibi, Türklerin birliğini sağlamaya hayatlarını adayan bütün aydınlarımızın idealleri gerçekleşme yolundadır. (*AK PARTİ, CHP ve MHP sıralarından alkışlar*) Bizim ulu ecdatlarımız Altaylardan Akdeniz'e kadar geniş bozkırlara hükmetti. İlk defa

dünyaya örnek olan ortak yuvamız ve ortak otağımızı, bundan başka demiri, pantolonu, ok ve yayı, ayakkabı ve topuğunu, üzeniği icat ettiler. Bize unutulmaz kahramanlık destanları ve birçok manevi hazineler bırakmışlardır. Tüm bunları dünyaya anlatma zamanının artık geldiğini düşünüyorum. Ben ortak kültürümüzü araştırmak üzere Türk akademisinin kurulmasını teklif ettim. Bu akademinin merkezi tüm Türklerin baba ocağı yani ata yurdu sayılan Kazak topraklarında, Astana'daki dostluk ve uzlaşma sarayı olmalıdır. Bu konularda Türk soyunun da oynayacağı rol büyüktür. Kanımca, Türk kültürel ve beşerî iş birliğini derinleştirmek amacıyla bu kuruluş imkânları ve çalışma alanları büyütülerek Türk dünyasını gerçek manada UNESCO'ya dönüştürmek gerekir. Nahcivan'da Azerbaycan ve Türkiye tarafından "Türksoy Vakfı"nın kurulması hakkındaki teklifi çok yerinde bir gelişme olarak değerlendirmekteyiz. Bu projeyi hızla hayata geçirmek gerekmektedir.

Saygıdeğer Başkan, Değerli milletvekilleri;

Genel olarak baktığımızda, kültür, insanlık ve hayır gibi kavramlar, birlik ve beraberlik, yakınlaşmak için her dönemde önemli birer araç olduğu malumunuzdur. Dünyaca meşhur bilge atalarımız Farabî'nin, Yesevî'nin, Mevlânâ'nın halklarımızı, genel olarak tüm insanlığı özgür olmaya, barış içinde yaşamaya davet etmeleri boşuna değildir. Bu anlamda, ülkelerimizin bu istikametteki tutumlarının benzer olması bizleri memnun etmektedir. Daha açık bir ifadeyle, Kazakistan, dünya ve semavi dinleri liderlerinin kurultaylarının gerçekleştirildiği bir merkeze dönüşmüş ise Türkiye'de Medeniyetler İttifakının Eş Başkanlığını yürütmektedir.

2010 yılında Kazakistan Avrupa'da Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatına, Türkiye ise Asya'da İşbirliği ve Güven Artırıcı Önlemler Konseyi'ne başkanlık etmeye hazırlanmaktadır. Daha önce hiç ele geçmemiş bu tarihî fırsatı değerlendirerek Avrasya'nın güvenliğini ve medeniyetler arasındaki uyumu pekiştirmeye yönelik yeni bir inisiyatifle birlikte yürütme imkânı ortaya çıkmış bulunmaktadır. Diğer bir deyişle, Atatürk'ün "Yurtta sulh cihanda sulh." prensibi günümüzde de önemini kaybetmiş değildir.

Nükleer silahlarından kendi isteğiyle vazgeçen bir ülke olarak bizi, dünya ve bu hususta meydana gelen tüm sorunlar endişelendirmektedir. 40 yıl boyunca kendi topraklarındaki Sovyet nükleer silah denemelerinin olumsuz etkilerinden acı çeken bir toplum olarak biz bu adımımızın başkalarına örnek olacağını cesaretle ifade edebiliriz.

Bizler kendi adımıza, Ankara'yla birlikte, bölgelerimizde yer alan önemli sorunları, açıkça söylemek gerekirse Afganistan'daki, Irak'taki, Orta Doğu'daki ve Kafkasya'daki çatışmalar ve gerginliklere çözüm üretme çalışmalarına aktif bir şekilde katkıda bulunacağımıza inanmanızı istiyorum.

Kazakistan 1993'ten beri "istikbal devlet" programı çerçevesinde 3 bin genç Kazakistanlıyı dünyanın önde gelen üniversitelerine her sene tahsile göndermektedir. Onların ilk mezunları ülkeye döndüler ve yüksek kademelerde göreve başladılar. Bununla birlikte biz bağımsızlığımızı kazandığımız ilk yıllarda, Turgut Özal ve Süleyman Demirel dönemlerinde, binlerce gencimizi ücretsiz eğitim almak üzere kardeş Türkiye'nin itibarlı üniversitelerine de göndermiştik. Bu süreç hâlâ devam etmektedir. Aynı şekilde Türk gençleri de bizim yükseköğretim kurumlarımızda,

özellikle Türkistan'daki Ahmet Yesevi Uluslararası Türk Kazak Üniversitesinde öğrenim görmektedir.

Genel olarak Türk dünyasının iki büyük ülkesi olarak Kazakistan ve Türkiye'nin birlikte yapacakları işleri çoktur. Bizler ister ikili veya isterse çok taraflı temellerinde olsun eldeki imkânlarımızı tam olarak kullanamıyoruz. Ticaret, ekonomi, yatırım, ulaştırma, turizm ve daha başka birçok alanlarda kapsamlı ortak projeleri gerçekleştirmek için yeterli potansiyele sahibiz. Bağımsızlığın ilk yıllarında çökmüş olan ekonomimizi ayağa kaldırmak için yabancı yatırımlara muhtaçtık. O dönemde kardeş Türkiye'den gelen krediler ve yatırımların bize yaptığı katkısı büyük olmuştur. Bu sayede biz güçlendik ve artık kendimiz de dışarıda yatırım yapan bir ülke konumuna ulaştık. Örneğin son rakamlara bakıldığında Kazakistan ve Türkiye arasındaki ticaret hacminin büyüklüğünün 3 milyar dolara ulaştığını görüyoruz. Türkiye'nin Kazakistan'a 1993 senesinden beri yaptığı yatırımların tutarı 800 milyon doları aşarken, Kazakistan'ın da Türkiye'ye yaptığı yatırımlar 1,1 milyar doları geçti. Kazak-Türk ortak şirketi faaliyet göstermektedir. Ancak bu durum kardeş ve yakın ülkeler arasındaki ilişkilerin seviyesine hâlâ layık değildir. Çünkü Türkiye'nin jeosiyasi ve jeoekonomik ağırlığına uygun ve ekonomisine önemli bir katkı sağlayacak petrol ve gaz boru hatları projelerinin var olduğunu söyleyebiliriz. Türkiye'nin dünya yakıt enerji ulaşımının koridoru olmaya her türlü imkânları mevcut ise Kazakistan'ın da bu projelere katkısı büyük olabilir. Bu yüzden biz zamanında Bakü-Ceyhan Petrol Boru Hattı'nı nasıl desteklediysek, aynı şekilde bugün de Samsun-Ceyhan Petrol Boru Hattı Projesi'ne Rusya'yla birlikte katılmaya hazırız.

Bugün Kazakistan her sene 70 milyon ton petrol üretiyorsa, 2013 senesinden itibaren dünyaya, ünlü Kaşgahan yataklarından, ilave olarak 50 milyon ton petrol daha gelecektir. Petrolün bu boyutlarını dikkate alırsak, bahsi geçen iki petrol boru hattı projesinin geçerliliğinin ne olduğu belli olmaktadır.

Yaşamakta olduğumuz dünya mali ekonomik krizinin ötesinden bizim ülkelerimiz çok daha fazla sıkıntı çekmeden gelmektedir. Kazakistan'ın ekonomisi geçen sene yüzde 3,4 oranında büyüdüyse bu sene de büyüme oranımız düşmeyecektir. Bu geçici dönemi biz altyapı sorunlarını çözmek, endüstriyel inovasyon yoluna çekmek için değerlendirmeyi hedefliyoruz. Kazakistan krizi kendi mali kaynaklarıyla yönetmekle kalmadı, on yıllık endüstriyel inovasyon programını da hazırladı.

Kriz öncesi dönemlerinde ham madde ihracatından elde edilen milli rezervlerimiz, 47 milyar dolar, bu projelerimize teminat olacak. Bu potansiyeli büyük bir programla hayata geçirmeye, biz Türkiye'nin önemli iş adamlarını katkı yapmaya çağırıyoruz. Bu ziyaretim esnasında imzalanan Kazakistan ve Türkiye arasındaki Stratejik Ortaklık Anlaşması yukarıda ifade ettiğim önemli projelere yöneliktir.

İkili ilişkilerimizi daha da geliştirme yolunda yapacağımız çok işler vardır. Bizim sadece devlet kurumlarımızın değil, özel sektör temsilcilerimizin, ticaret gruplarımızın, sivil toplum kuruluşlarımızın da kolları sıvayarak bu işe girişmeleri gerekmektedir. İkili ilişkilerimizi geliştirme hususunda halkın seçtiği milletvekillerimizin yapacağı katkıların büyük olacağı düşüncesindeyim.

Değerli milletvekilleri,

Konuşmamın sonunda hepinizi, tüm kardeş ve akraba Türk halkını önümüzdeki milli bayram Cumhuriyet Bayramı dolayısıyla en içten dileklerimle yürekten kutluyorum. *(AK PARTİ, CHP ve MHP sıralarından alkışlar)* Birlik, beraberlik ve başarılar diliyorum. Kazakların bilge şairi Abay, şiirinde “*Huzurdan daha iyi bir dost bulamadım.*” demektedir. Öyleyse, halklarımızın arasındaki dostluk ebedi olsun. Yaşasın Kazakistan, Yaşasın Türkiye!

İlgilerinize çok teşekkür ederim. *(AK PARTİ, CHP ve MHP sıralarından ayakta alkışlar; DTP sıralarından ayağa kalkmalar)*

YİRMİÜÇÜNCÜ DÖNEM

DÖRDÜNCÜ YASAMA YILI

125. Birleşim

29 Haziran 2010 Salı

Birinci Oturum

Açılma Saati: 15:05

Başkan : Başkan Vekili Meral Akşener

Kâtip Üyeler : Bayram Özçelik (Burdur), Gülşen Orhan (Van)

Endonezya Cumhurbaşkanı Susilo Bambang Yudhoyono

Bismillâhirrahmanirrahim.

Selâmün-aleyküm ve rahmetullahi ve berekâtuhü.

Sayın Başkan,

Sayın Hanımefendi Meclis Başkanı,

Saygıdeğer milletvekilleri,

Hanımefendiler, beyefendiler;

Benim için bugün burada bulunmak ve sizlere, siz saygıdeğer Meclis üyelerine, Türkiye Büyük Millet Meclisinin saygıdeğer üyelerine hitap etmek büyük bir onur vesilesidir. Bugün burada sizlerin karşısında bulunmakla ne kadar büyük bir memnuniyet duyduğumu ve onur duyduğumu söylememe imkân yok.

İslam tarihi içerisinde Türkiye her zaman parlamenter sistemi kabul etmiş olan, 1876 yılında kabul etmiş olan ilk ülkedir. Türk Parlamentosu ve Türk Parlamentosunun seçilmiş üyeleri, kendi demokrasinizin bel kemiğini teşkil ettiği kadar aynı zamanda da halkın hükümrânlığını temsil etmektedirler ve bu saygıdeğer platformda, bu tarihi bina içerisinde ben büyük Türk milletinin kalp atışlarını hissettiğimi söyleyebilirim. Ben Türkiye'ye geldiğimde Türk milletine olan saygılarımı ifade etmek ve her iki ülke arasındaki ilişkileri de derinleştirmek ve daha geniş bir alana yaymak amacını beraberimde taşıyordum. Beraberimde büyük bir heyetle geldim. Heyetim içerisinde bakanlar, milletvekilleri, resmî yetkililer, iş adamları ve gazeteciler bulunuyor. Ama bunun da ötesinde, beraberimde 235 milyon Endonezyalının sıcak selamlarını, dostluk duygularını ve iyi niyetini sizlere getirdim. (AK PARTİ, CHP ve MHP sıralarından alkışlar)

Bu kısa zaman içerisinde hepimiz ülkeniz güzelliğinden etkilendik, insanlarınızın sıcaklığından ve toplumunuzun kaydettiği gelişmeden çok etkilendik. Türkiye ve Endonezya her zaman çok iyi dostlar olmuşlardır. Bu yıl içerisinde bizler aramızdaki diplomatik ilişkilerin 60'ıncı yılını kutluyoruz. İşte bu sebepten dolayı, bu vesileyle ben de aranızda bulunuyorum. Ama ilişkilerimiz esasında uluslara-

rası modern sistemin kurulmasından çok daha öncesine, yüz yıllar öncesine dayanmaktadır. Sizin de bildiğiniz gibi Kanuni Sultan Süleyman döneminde şu anda Endonezya'nın Açe ili olarak bilinmekte olan sultanlıkla ilk ilişkileri tesis etmiştir ve o dönemin siyasi, güvenlik, ekonomik ve sosyokültürel alanlarında derin ilişkiler tesis edilmiştir.

Açe'yle geliştirilmiş olan bu yoğun dostluk o dönemin sultanı Sumatra Paşa'yla kendisinin karşısında mücadele ettiği kolonier güçlerle sömürge güçleri arasında gelişmiş olan bir ilişkidir ve sizin de bildiğiniz gibi son derece yetkin özgürlük savaşçıları bu çerçevede Osmanlıdan gelerek yardımcı olmuşlardır. Bunlardan bir tanesi bir kadın amiral olarak Batılı güçlerle Malaga Körfezi'nde son derece yoğun mücadelelere girişmiştir. İşte Açe'de böylesine ilginç bir derin dostluğun kökleri atılmıştır ve sizin de bildiğiniz gibi Orta Doğu'nun özelliklerini de taşıyan karakteristik özellikler orada bırakılmıştır. İşte o dönemden bu yana Osmanlı uzmanları, bizim atalarımıza diğer silahları ve topları, tüfekleri inşa etmemiz ve üretmemiz konusunda bizlere bildikleri becerileri aktarmışlardır ve koloni güçlerine, sömürge güçlerine karşı mücadele etmemizi sağlamışlardır ve Endonezya halkının bir parçası hâline gelmişlerdir. Bugün Açe'de gururla bir konut projesi ve bir cami ay ve yıldız amblemlerini, Türk amblemlerini taşır şekilde yükselmektedir ve toplumlarımızda rehabilitasyon çalışmalarına tsunami sonrasında katkı sağlanmıştır, 2004 Aralık ayında 150 bin Endonazyalının hayatını kaybettiği tsunami felaketinden sonra gelen yardımlar çerçevesinde. Bizler Türk Hükûmetine ve Türk halkına bütün bu yaptıklarından ve desteklerinden dolayı, doğal afet zamanlarında gösterdikleri katkılardan dolayı minnettarız.

Türkiye, bu çerçevede, gördüğünüz gibi, tarihimizin, kültürümüzün, özgürlük için mücadelemizin ve aynı zamanda ulusumuzun kuruluşunun derinlerinde çok eskilerden bu yana her zaman yanımızda olmuştur. Dolayısıyla Türkiye ve Endonezya her zaman zafer ve umutsuzluk anlarında beraberce mücadele etmiş iki millettir. Endonezya yüz yıllar boyunca batılı güçler tarafından sömürge olarak kullanılmıştır. Osmanlı İmparatorluğu'ysa dünyanın en yüce imparatorluklarından bir tanesiyken daha sonra yenilgiyi tatmış ve zayıflamış, parçalara ayrılmıştır ama 20'nci yüzyılda hem Endonezya hem de Türkiye tekrar bir ulusal yeniden doğuş yaşamışlar, tekrar milliyetçiliği keşfetmişler, kucaklamışlar ve daha sonra modern siyasi kavramlarla yani demokrasiyle, seçimlerle, hukukun üstünlüğü ve anayasal hükûmet kavramlarıyla, cumhuriyetle tanışmışlardır. Türkiye Cumhuriyeti 1923 yılında kurulurken Endonezya Cumhuriyeti ise bağımsızlığını 1945 yılında ilan etmiştir. Bugün itibarıyla hem Türkiye hem de Endonezya artık dönüşümünü tamamlamış milletlerdir. Türkiye kendi bölgesinde önde gelen oyunculardan bir tanesi, son derece kuvvetli bir küresel oyuncudur. Modern demokrasisiyle, dinamik ekonomisiyle, takındığı tavırlar ve kendi halkının becerileriyle, sadece doğal kaynaklarını kullanarak değil ama bütün bu yetkinlik ve değerleriyle de çok önemli bir bölgesel güç olarak ortaya çıkmaktadır. Sanayileşen ekonomisi ve güçlü tarım temeliyle, bir ülkenin sahip olabileceği en iyi kombinasyona sahiptir. Türkiye Asya'yla, özellikle Orta Doğu ve Avrupa arasında önemli bir köprü görevi görmektedir, Batı ile İslam dünyası arasında bir köprü görevi görmektedir ve her iki dünyanın da en olumlu, en iyi değerlerine sahip olmaktan faydalanmaktadır.

Diğer taraftan bakacak olursak, Endonezya dünyanın üçüncü büyük demok-rasisi olarak dünya üzerindeki en büyük Müslüman nüfusa sahip bir ülkedir. Bizler Güneydoğu Asya'daki en büyük millet ve en büyük ekonomi olarak yer alıyoruz. Demokrasimiz istikrarlı, canlı ve dinamiktir. Halkımız çoğulculuk ve toleransın uygulandığı bir ortamda yaşamaktadır. Milletimiz her zamankinden daha bü-tünleşmiş vaziyettedir. Endonezya ASEAN'ın kurucu üyelerindendir, son derece dinamik ve etkin bir örgüt olarak çalışmaktadır ve dünyanın en başarılı bölgesel örgütlerinden birisi olarak adlandırılmaktadır. Tıpkı Türkiye'de olduğu gibi, Endo-nezya da G20'nin aktif üyelerinden bir tanesi olarak uluslararası ekonominin karar verme mekanizması içerisinde yer almaktadır.

Bizler şu anda artık tarihten gelen bağlarımızla beraber bu noktaya geldik. Peki, bundan sonra ne olacak? Nasıl, Türkiye ve Endonezya 21'inci yüzyılda birbir-leriyle ilinti ve ilişki kuracaklar? Artık bizler ilişkilerimizi böylesine zorlu, kritik dö-nemlerde yeniden şekillendirmeli ve özünü belirlemeliyiz. Her iki ülkemiz de artık kendi sahip olduğumuz değerlerimiz, varlığımız ve kendimize has özelliklerimizi kullanarak kendi zamanımızın zorluklarıyla baş etmek için mücadele etmeliyiz. Görüyoruz ki, artık arkamızda çok ciddi bir nüfus var. Türkiye ve Endonezya'nın nüfusu birleştiğinde 310 milyon kişiye ulaşılıyor. Her iki ülkenin gayrisafı yurt içi hasılası ve satın alma paritesine bakacak olursak, 1 trilyon 833 milyar Amerikan dolarına tekabül ediyor. Doğal kaynaklarımız sonsuz ve bunun da ötesinde halkı-mızın dinamizmi ve diplomatik ağırlımız ve topluluklarımızın sağladığı bir etki alanı mevcut. Tüm bunlar dikkate alındığında çok daha fazlasını yapabilir ve çok daha fazla şeyi başarabiliriz. İşte bu yüzden ülkelerimiz özellikle siyasi güvenlik alanında, ekonomik kalkınma alanında, ticaret ve yatırım ve de turizm alanında yakın bir iş birliği başlatmışlardır. Bugün askerî ve savunma sanayisi alanında bir iş birliği anlaşmasını imzaladık. Ayrıca ikili ticaret toplamımız 2008 yılı sonu iti-barıyla 2 milyar Amerikan dolarına ulaştı ve bugünkü hedefimiz de yıllık 5 milyar Amerikan doları tutarında bir ticaret hacmine ulaşmak ve ben inanıyorum ki biz-ler bu rakamı da aşabiliriz çünkü bu aslında oldukça alçak gönüllü bir rakam ve ekonomilerimizin gerçek potansiyelini yansıtmamakta. Bizler eğitim alanında da iş birliğimizi güçlendiriyoruz. Özellikle teknik iş birliği anlamında iki ülkenin reka-bet edebilirliğini geliştirecek çalışmaları dört gözle beklemekteyim. Bu çalışmalar kapsamında pazar erişimi ve standartlara uyum konusunda eğitim verileceği gibi özellikle akademisyenlerin, eğitimcilerin ve öğrencilerin değişimleri de sağlanacak. Bizler Türkiye Cumhuriyeti Hükûmetinin TİKA'nın Jakarta'daki bölgesel ofisiyle ilgili yaptıkları çalışmalardan ve yürüttüğü plandan memnuniyet duymaktayız çünkü doğru zamanda gerçekleştirilmekte bu çalışmalar. Endonezya yakın zaman-da daha geniş kapsamlı uluslararası kalkınma iş birliği için tabiri caizse kapılarını açtı ve biz de konsoloslüğümüzü kısa sürede İstanbul'da açma niyetindeyiz. İlgili bakanlarımız yoğun bir çalışma içerisinde, özellikle imalat, sanayi, altyapı, inşaat, madencilik, enerji ve özellikle yenilenebilir enerji ve hizmetler alanında iş birliği çalışmalarımızı geliştirmeye devam etmekte.

Endonezya dünyanın jeotermal kaynaklarının yüzde 40'ına sahip ve bizler bunun sadece yüzde 4,2'sini kullanmaktayız. İşte bu, Türkiye için bir yatırım fırsatı oluşturmakta çünkü Türkiye bu enerji formunu gerektiği şekilde değerlendirecek teknolojiye sahip. Ben ilgili bakanlarıma verdiğim talimatta özellikle madencilik

alanında da Türkiye'yle iş birliği imkânlarını araştırmalarını söyledim. Bakanlarımızın görevi, doğal kaynaklarımız arasındaki bu eşleştirmeyi sağlamak ve yine Türkiye'nin sanayi ihtiyaçlarına cevap verebilecek bir yapı oluşturmak.

Özellikle devlet televizyon kanalları arasındaki program değişimiyle ilgili imzalanan mutabakat zaptı neticesinde ümidimiz, insanlarımızın sosyal eğitim alanında etkili bir iş birliği ortaya koymak. Bizler Endonezya'da biliyoruz ki, Türk televizyonu gerçekten de çok önemli bir kültürel etkiye sahip, özellikle Orta doğu'nun tamamında ve Güney Avrupa'nın belli bölümlerinde. Bizim kendi senaryo yazarlarımız da özellikle Müslümanlarla ilgili hikâye ve temalara modern bir açıdan yaklaşmakta ve bu bağlamda iki tarafın da birbirinden öğrenebileceği çok şey olduğuna inanıyorum.

Ekselansları, hanımefendiler ve beyefendiler;

Elbette ikili ilişkilerimiz ve iş birliğimiz için çok güzel bir başlangıç yaptık ama şunu da çok iyi biliyorum ki, şu an yaptığımızdan daha fazlasını yapabiliriz. Biz iş birliğimizde daha hızlı ve daha önemli bir büyümeyi ummaktayız ve işbirliği kapsamında da elbette zamanımızda yaşadığımız küresel zorlukları da ele almalı ve Türkiye ve Endonezya bu zorlukların çözümüne yardım sağlamalı. Şimdi Türkiye ve Endonezya arasındaki işbirliği ortaklığının genişletilmesi ve sinerjiye kavuşturulması gereken alanları özetlemek istiyorum: Her şeyden önce dünya ekonomisinin reformu, medeniyetler arasındaki uyumun geliştirilmesi, demokrasinin geliştirilmesi, çatışmaların, anlaşmazlıkların çözümü ve özellikle acil önem taşıyan küresel konuların çözümüne katkı sağlamak. Dünya ekonomisine bakacak olursak bilmekteyiz ki, dünya ekonomisinin eksenini, gelişmiş ülkelerden gelişmekte olan ülkelere doğru kaymakta. İşte bu yüzden G20'nin kurulması gerekiyordu çünkü G7 artık kendilerini ve insanlığın geri kalanını, özellikle son dönemdeki küresel ekonomik krizden kurtarmaya yetecek durumda değillerdi. İşte bu yüzden, gelişmekte olan dünya da, özellikle büyümekte olan ekonomiler de, özellikle bu çözümün bir parçası olmak durumunda ve dünyadaki ekonomik karar alma mekanizmalarının bir parçası hâline gelmeli. Bizler, artık G20 dünyasında yaşamaya alışmalıyız. Yeni bir dönem var, farklı bir dönem ve Türkiye ve Endonezya da bu yeni dönemde yeni sorumluluklara ve üstlenecekleri yeni rollere sahiptirler.

Ben, Sayın Başbakan Erdoğan'la da son G20 zirvesinde beraber çalışma ayrılaçağına sahip oldum ve bu toplantıda dünyanın en büyük ekonomileri, özellikle toparlanma sürecini daha da güçlü hâle getirmek için bazı tedbirler üzerinde karar kıldılar ki böylece 2008 ve 2009 krizlerinden toparlanma mümkün olabilsin. Tabii bunu yaparken önemli olan, bazı ülkelerin mali konsolüdasyon ihtiyaçlarıyla diğer ülkelerin mali ihtiyaçları arasındaki dengeyi koruyabilmek. Gerek Türkiye gerekse Endonezya G20'de yapıcı bir rol oynamaktalar ve bizler uluslararası mali kuruluşlarla ilgili reform süreçlerinde de önemli bir rol oynuyoruz ve mali konsolüdasyonla ekonomik teşviklerin sürdürülmesi arasındaki hassas dengenin korunması için de güçlü savunucular olarak üzerimize düşeni gerçekleştiriyoruz ki böylece küresel ekonomik toparlanma daha kalıcı olabilsin.

Yine gördük ki, özellikle kalkınmaya yönelik, en az gelişmiş ülkelere aktarılabilecek mali kaynakların da korunması gerekiyor. Dolayısıyla reform sürecinin sürdürülmesi ve G20 içindeki gelişimin devam etmesi için gereken yardımı sağlamalıyız.

Korumacılığa başvurmamalı, açık ticarete bağlı çalışmalar yapmalıyız. Ayrıca çok taraflı kurumların da geliştirilmesi lazım. Çünkü söz konusu kurumlar, özellikle kalkınma süreçlerinde ve bin yıl kalkınma hedeflerine ulaşılmasında hayati bir önem taşımaktalar. Toronto'da üzerinde mutabık kalınan tüm yapıcı tedbirlerin tabibinin yapıldığından emin olmalı ve tekrar, önümüzdeki Kasım'da, Seul'de bir araya geldiğimizde süreçleri beraberce takip etmeliyiz. En son yaşanan küresel mali krizde, bazı gelişmekte olan ekonomiler pek çok diğer ülkeye göre güçlerini ortaya koydular, çok daha hızlı toparlanarak. Endonezya, 2009 yılında yüzde 4,5'luk bir ekonomik büyüme gösterme şansına sahip oldu, Çin ve Hindistan'dan sonra Asya'daki en hızlı büyüyen üçüncü ülke olarak.

Şimdi zorluğumuz da şu: G20 dünyası her zaman aradığımız faydaları bize sağlayabilecek mi yani adil ve bütün ülkeleri kapsar nitelikte? Yani buradan neyi kastediyoruz? G20, refahı ve ekonomik demokrasiyi tüm dünyaya yayabilmeli. Kalkınma açıklarını, ülkeler arasındaki, en gelişmiş ülkelerle gelişmiş ve az gelişmiş ülkeler arasındaki uçurumları kapayabilmeli. Özellikle milletler camiasının, tüm ulusların bin yıl kalkınma hedeflerine, 2015 yılını ve ötesini de kapsayacak şekilde ulaşmasına katkı sağlamalı. Umuyorum ki G20, aynı zamanda sıfır yoksulluk hedefine insanlığın 21'inci yüzyılın sonunda ulaşmasına yardımcı olur.

Ekselansları, hanımefendiler, beyefendiler;

Endonezya ve Türkiye'nin beraber çalışabileceği bir diğer alan da demokrasinin geliştirilmesi. 20'nci yüzyılda gerçekleşen en önemli gelişmelerden biri demokrasinin dünyaya yayılmasıydı. 1974 yılında 40 demokratik ülke vardı, 2009 yılında ise bu sayı 119'a çıktı. Dünya hiçbir zaman için bu kadar çok fazla sayıda demokrasi görmemişti ve Türkiye ve Endonezya da bu küresel eğilimin parçaları oldular.

Türkiye, demokratikleşme anlamında bir öncü ülke, ilk parlamentosunu yaklaşık yüz elli yıl önce seçmiş bir ülke olarak. Endonezya ise 20'nci yüzyıldaki üçüncü demokrasi dalgasına katılan son ülkelerden biri, 1999'da bunu gerçekleştirmiş olarak. Gerek Türkiye gerek Endonezya kendilerine has demokrasiyi, kendi ülkelerindeki yapıya dayalı bir demokrasiyi geliştirdiler, elbette deneme ve yanılmanın zorluğu süreçlerinden de geçerek ama neticede canlı bir demokrasi evrildi, insanların tamamıyla sahiplendiği. Hiç kimse bizim demokrasilerimizin dışarıdan empoze edildiğini söyleyemez. Hem Türkiye hem Endonezya dünya genelinde demokrasiyi geliştirme noktasında önemli faydalar sağlayacak ülkeler.

Ancak inanıyorum ki bizler demokrasi ihracatı yapmıyoruz. Bizim yapabileceğimiz, kendi örneklerimizin gücüyle liderlik sağlamak yani demokrasinin iyi yönetişimi sağlayabileceğini kanıtlamak ve demokrasinin sosyoekonomik kalkınmanın faydalarını gerçekleştirebileceğini kanıtlamak. Bizim demokrasi için en güçlü mesajımız, sadece kendi performansımızla diğer ülkelere aktarılabilir. Elbette içten diyalog ve deneyimlerin paylaşımı da çok yardımcı olacaktır bu süreçte. İşte bu yüzden Bali Demokrasi Forumu Endonezya tarafından 2008 yılında organize edildi. Hükümetler arası bu Forum, özellikle Asya bölgesindeki politik gelişimle ilgili deneyimlerin ve en iyi uygulamaların paylaşımına imkân vermekteydi. Elbette bu süreçte kimse birbirine parmak göstermemekte, kimse birbirini suçlamamakta, eleştirmemekte, kimse bir öğretmen veya vaiz rolü oynamamakta, bizler birbiri-

mizin başarılarından ders çıkarmakta, hatalarından ders çıkarmakta ve daha sonra kendi durumumuza neler uygulanabilir bunu belirlemekteyiz.

Bu çerçevede bizler, hem Türkiye’de hem de Endonezya’da, bir anlamda demokrasi ile kalkınmanın birbiriyle uyumlu ve bir arada olamayacağına dair teorinin geçerli olmadığını gösterdik. Yani bir zamanlar şöyle düşünülürdü: Kalkınmakta olan ülkelerde ya yüksek ekonomik kalkınma olacak ve az demokrasi olacak ya da daha fazla demokrasi ama daha az ekonomik kalkınma olacak fikri vardı. Ama bizler gösterdik ki, biz demokrasi ile kalkınma arasında bir tercih yapmak zorunda değiliz. Esasında Endonezya’nın son 12 yıl içerisinde göstermiş olduğu demokratik dönüşüm süreci hem demokrasinin hem de ekonomik kalkınmanın beraber olabileceğini göstermektedir ve bizler, her ikisini de başarmış ülke örnekleri olarak karşınızdayız. Aynı zamanda medeniyetler arasındaki uyumun da geliştirilmesi konusunda fark yaratan ülkeleriz.

İnsanlar, bütün yüzyıllar içerisinde bakacak olursak, öylesine bir dönem yaşadılar ki, bütün medeniyetler beraberce barış içerisinde yaşayabiliyordu ama görüyoruz ki, geçmişte medeniyetlerin çatıştığı zamanlar da oldu ama bu bizim geleceğimiz olmamalı. İnanıyorum ki, 21’inci yüzyıl bir anlamda medeniyetlerin birbirini anladığı ve bir küresel bilincin oluştuğu, çok kültürlülüğün bütün dünya geneline bir küresel eğilim olarak yayıldığı bir yüzyıl olacaktır. Türkiye ve Endonezya bu eğilimin geliştirilmesi için öncü olabilecek ülkeler olacak konumdadırlar. Çünkü her iki millet de barışçıl, hoşgörüye sahip, dinamik Müslüman nüfusa sahiptirler ve aynı zamanda açıklık değerine, çoğulculuk ve hoşgörü değerlerine sahiptirler. Bizler hem köprü görevi gören ülkeler olacağız hem de İslam ile Batı dünyasını birleştiren ülkeler olabileceğiz, bu konumdayız. Her iki ülkenin de dünya üzerindeki aşırıcılıkla mücadele edecek önemli konumları vardır.

Bu çerçevede, Endonezya olarak bizler her zaman diyaloga inanan bir ülke olduk. Bizler kendi içimizdeki çeşitliliği, inançları, inanç çeşitliliğini, kültürel ve etnik çeşitliliği bir görüş birliği ve konsensüs yaratma ortamı olarak düşündük. Bu çerçevede inançlar arası ve kültürler arası diyalogla bağlantılı faaliyetler organize ettik ve sivil toplum olarak aynı zamanda medyamız ve basınımızla bu konu üzerine eğildik. Aktif bir şekilde Medeniyetler İttifakı Projesi içerisinde Birleşmiş Milletlerde Türkiye’nin başı çektiği bu projede de yer aldık ve bu çerçevede Türkiye ile Endonezya’nın iş birliğine, bölgesel diyaloga, inançlar ve medeniyetler arası bu diyaloga katkı sağlamak istiyoruz ve bütün İslam Konferansı Örgütünün de bu çerçevede çalışmasını istiyoruz ve Mekke Deklarasyonu’nun ruhunun da muhafaza edilmesini istiyoruz.

İş birliği yapacağımız dördüncü alana bakacak olursak, anlaşmazlıkların çözümü alanının ortaya çıktığını görmekteyiz. Gerçekten de dünya üzerinde pek çok çatışmanın olduğu doğrudur, bunların çözümlendiği de doğrudur ama hâlen çözümlenmemiş olanlar da pek çoktur. Bunlardan en uzun zamandır devam edeni Filistin meselesidir ve bir insani trajediye artık dönüşmektedir. Bu çerçevede, her an patlayabilecek bir bomba olarak ve bu bölgeyi tehdit eden kanlı bir çatışmaya dönüşmüş bir problemdir bu. En son Mavi Marmara’ya karşı gerçekleştirilen bu saldırı da tehdidin boyutunun ve bu tehlikenin boyutunun ne kadar ciddi olduğunu göstermektedir. Bizler, hayatını kaybetmiş 12 Türk vatandaşına, İsrail askeri

saldırısı neticesinde Mavi Marmara'da, insani yardım götüren bu gemide hayatını kaybedenlere rahmet diliyoruz ve sizin acınızı paylaşıyoruz. 12 Endonezyalı da saldırı sırasında aynı gemide bulunmaktaydı; esasında, Endonezya halkının Filistin halkına göstermiş olduğu anlayış ve sempatinin bir yansıması olarak orada bulunuyorlardı. Türkiye'nin bu anlamdaki çabalarını destekliyoruz ve uzun dönemdir bu acıları çeken komşumuza yardımcı olan çabalarınızı destekliyoruz. Bu gemide bulunan 12 Endonezyalı güven içerisinde, 2'si kötü şekilde yaralanmış olsa da artık Endonezya'ya döndüler ve Türkiye'ye de bu alanda gösterdiği destekten dolayı çok teşekkür ediyoruz. Biz, bu suç unsuru teşkil eden faaliyeti ve agresyonu, İsrail tarafından işlenmiş bu saldırgan davranışı kınıyoruz ve adalet adına tarafsız ve şeffaf bir soruşturmanın bu saldırıya karşı yürütülmesi gerektiğini düşünüyoruz. İsrail de Gazze şeridine yasa dışı uyguladığı bu ambargoyu kaldırmalıdır (*Alkışlar*) ve aynı zamanda, diğer bütün işgal altındaki topraklardaki uygulamasını da kaldırmalı ve bu insani krize son vermelidir; uluslararası hukuku ihlal etmeye son vermeli, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararlarına uymalıdır ve Filistin'de yasa dışı olarak inşa etmeye devam ettiği yerleşim yerlerini durdurmalıdır. Bizler, Filistin'in pozisyonunu destekliyoruz ve bu anlamda yürütülen barış görüşmelerini de destekliyoruz ve bunun içerisinde, Filistinlilerin, aynı zamanda, uluslar arası anlamda garanti edilecek sınırlar içerisinde İsraililerle yan yana iki devlet olarak yaşamaları için gerekli olan süreci de destekliyoruz. Bu çerçevede çabalarımızı sürdürmeye devam edeceğiz ve aynı zamanda, Filistin yetkililerinin ve vatandaşlarının kapasitesini geliştirmek için programlar yürütmeye devam edeceğiz ve neticede, Filistin, kendi devletini kuracak güne geldiğinde, hükümrانlık ve bağımsızlık haklarını uygulayabilmesi için bir kapasite geliştirmesine yardımcı olmaya çalışacağız. 2013 itibarıyla, bizler, 1000 Filistin vatandaşının ve resmi yetkilisinin bu çerçevede eğitilmesini hedefliyoruz.

Son olarak, 21'inci yüzyıldaki ilişkilere bakacak olursak, Türkiye ile Endonezya arasında beraber çalışacağımız pek çok alan var, küresel ölçekte konular bunlar. Nükleer silahsızlanma, doğal afetler, terör, enfeksiyöz hastalıklarla mücadele ve pek çok diğeri. Bütün bunlar, aynı zamanda, iklim değişikliği, küresel zorluklar olarak beraber çalışabileceğimiz alanlar. Türkiye gibi Endonezya da elinden gelenin en iyisini yaparak uluslararası camiaya iklim değişikliği konusunda yardımcı olma-ya ve sürdürülebilir kalkınmasını sağlamaya devam etmektedir ve Türkiye'nin bu anlamda enerji alanında gerçekleştirdiği reformu alkışlıyoruz, büyük takdirle karşılıyoruz ve iklim değişikliğine dair yeni ulusal stratejisini büyük bir takdirle karşılıyoruz. Biz de, Endonezya olarak, karbon emisyonlarımızı 2020'ye kadar yüzde 26 oranında azaltmayı taahhüt etmiş bulunuyoruz, kendi kaynaklarımızı kullanarak bunu yapmayı amaçlıyoruz. Uluslararası destek aldığımız takdirde emisyonlarımızı yüzde 41 oranında azaltabilecek durumdayız. Eminim ki, G20 içerisindeki savunuculuk çabalarıyla ve ortaya konulacak yeni inisiyatiflerle ve diğer forumlardaki çabalarla beraber imkânlarımızı birleştirerek daha iyi bir dünya vizyonunu beraberce ortaya koyabiliriz. Bütün bu inisiyatifleri en iyi şekilde ortaya koyduğumuz takdirde kuvvetli bir yumuşak güç teşkil etmiş olacağız ve eğer 20'nci yüzyıl bu sert gücün yüzyılı oldu ise ve -iki dünya savaşı yaşandı- milyonlarca ölümler neticeleyen çatışmalar yaşandıysa 21'inci yüzyıl da yumuşak güçlerin yüzyılı olmalıdır.

Milletlerin, artık, çatışmaları uyum içerisinde çözdüğü, birbirine bağlandığı, iş birliği içerisinde iyi niyetle imkânlarını ortaya koydukları ve ulusların çeşitliliklerinden ve farklılıklarından zenginlik ortaya koydukları bir yüzyıl olacaktır ve insanoğlu için başarılarını en üst makamlara çıkartabildiği, yoksulluğu ortadan kaldırdığı, önyargıyı ortadan kaldırdığı bir yüzyıl olacaktır ve biliyorum ki beraber çalıştığımızda, az az da olsa insan ırkının geleceği için çok büyük bir fark yaratabiliriz ve bu farkı yaratmak için hep beraber, el ele verelim. Çok teşekkür ederim. *(Ayakta alkışlar)*

YİRMIÜÇÜNCÜ DÖNEM

BEŞİNCİ YASAMA YILI

8. Birleşim

19 Ekim 2010 Salı

Birinci Oturum

Açılma Saati: 15:04

Başkan : Başkan Vekili Sadık Yakut

Kâtip Üyeler : Murat Özkan (Giresun), Bayram Özçelik (Burdur)

Almanya Federal Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Christian Wulff

Bayanlar ve baylar,

Sayın başkanlar,

Sayın milletvekilleri,

Ekselanslar,

Hanımefendiler ve beyefendiler;

Hepinizi ve büyük Türk milletini içtenlikle selamlamak istiyorum ve hemşehrilerimin de selamlarını size iletiyorum.

Bu benim için, ilk Alman Cumhurbaşkanı olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi önünde konuşmak çok büyük bir onur. Sizin davetiniz, ilişkilerimizin ne kadar yoğun ve yakın olduğunu gösteriyor ve özellikle, benim göreve geldikten sonra üçüncü resmî ziyaretimin beni Türkiye'ye getirmiş olmasından mutluluk duymaktayım. Bu, Türkiye ile Almanya arasındaki ilişkilerin önemini yansıtan bir husus. İlişkilerimiz çok köklü ve ülkelerimizin, milletlerimizin gelişimine her zaman zenginlik katmıştır. Doğu'yla Batı arasındaki diyalog çok erken zamanlarda yazarları etkilemiştir, sanatçıları etkilemiştir ve birçok alanda -ekonomide, siyasette, bilimde- çok yakın ilişkiler vardır.

Birinci Dünya Savaşı'nın sonu iki ülkeyi farklı dönemlere getirdi. İmparatorluğu ve padişahlığı geride bırakarak parlamentonun merkezî rol oynadığı bir döneme girdik. Fakat ilk Alman Cumhuriyeti sadece 15 yıl sürdü ve diktatörlüğe girdi. Daha sonraki nasyonal sosyalist rejim döneminde birçok hemşehrim ve birçok Alman, görüşleri veya kökenleri nedeniyle takip edildiklerinden dolayı Türkiye'ye sığındılar. Takibata uğrayan bu insanlar burada izlerini bıraktılar.

Örnek olarak besteci Paul Hindemith, hukukçu Ernst Reuter veya müzik pedagogu Edward Zug Mayer'i burada zikretmek istiyorum. Birçoğu Türkiye'deki üniversitelerde çalışmalara başladılar ve Türkiye'de bilim kalitesinin gelişmesine

katkılarda bulundular ve bu vesileyle, Türkiye'ye bu insanları kabul etmeye hazır olduğu için teşekkür etmek istiyorum. Bunun için de size içten teşekkür borçluyuz. (AK PARTİ ve CHP sıralarından alkışlar)

Ernst Reuter de, daha sonra -Berlin'in hükümet eden belediye başkanı olan kişi- takip edilen kişiler arasındaydı ve 2006 yılında onun adının Ernst Reuter Girişimine verilmesi tesadüfi değil ve bu girişim iki ülke arasındaki kültürel diyalogu teşvik etmektedir.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ilişkilerimiz eşsiz bir şekilde, olumlu bir şekilde yoğunlaştı. Bunun birçok örneği var. Avrupa'nın hiçbir ülkesinde bu kadar çok Türk vatandaşı ve Türk asıllı vatandaş yaşamıyor ve benim ülkem uzun süredir Türkiye'nin en önemli ekonomik partneri, ihracatta birinci sırada ve ithalatta ikinci sırada yer alıyor. Birçok Alman şirketi Türkiye'ye yerleşti, burada memnun ve başarılı bir şekilde Türkiye'nin ekonomik dinamizmine katkıda bulunuyorlar. Türkiye iki defa Hannover sanayi fuarında partner ülke oldu ve etkileyici bir şekilde kendini gösterdi ve birkaç gün sonra da Hannover'deki CEBİT fuarında da partner ülke olacak. Berlin'deki uluslararası turizm fuarında da Türkiye partner ülkeydi ve iki ülke açısından da önemli katkıları oldu. Zira dört buçuk milyonu aşkın insan Almanyadan gelip Türkiye'de tatil yapıyor yani yabancı ziyaretçiler arasında en büyük grubu oluşturuyor Almanlar. Türkiye'nin konukseverliğini, güzel doğasını ve zengin kültürel mirasını çok seviyorlar ve bu örnekler bize Türklerle Almanların diğer ülkede konuk, ev sahibi, komşu ve dost olduklarını gösteriyor geçmişte. Bir arada yaşamak ve birbirimizden öğrenmek, bu milletler arasındaki bu yakın ilişkinin önemli bir unsuru.

Ziyaretim sırasında özellikle Türk-Alman Üniversitesinin temel taşını koya-bilmekten büyük mutluluk duyuyorum. Bu üniversite bizim ilişkilerimizin öne çıkan projesi olacak ve bilimsel iş birliğimizin de yoğunlaşmasına katkı sağlayacak. Böylece farklı bilimsel gelenekleri birleştirerek birlikte eyleme geçebileceğiz.

Almanya ve Türkiye on yıllardır NATO üyeliğiyle de birleşmişlerdir, Müttefik olarak birbirimiz için sorumluyuz. On yıllarca süren soğuk savaş sürecinde özellikle Türkiye özgürlüğün ve güvenliğin Avrupa'da teşkil edilmesine katkı sağlamıştır. Ülkemin özgür bir biçimde yeniden birleşmiş olmasında Türkiye'nin de payı büyüktür. Bunu, özellikle olumlu bir şekilde ifade etmek istiyorum. Günümüzde, 21'inci yüzyılda yeni tehditlerle karşı karşıyayız. Örneğin terör, militan ekstremist grupların yarattığı asimetrik tehdit ve nükleer silahların yayılması barışın tehdidi olarak ortaya çıkıyor.

Bu tür görevleri, sorunları halletmek için çok yakın bir işbirliği içinde olmalıyız Türkiye ve Almanya olarak. Neredeyse 1800 ISAF askeriyle ülkeniz, Afganistan'ın yeniden inşa edilmesi için güvenli bir ortam sağlıyor. Bölgesel politikalarda, Ankara sürecinde, Afganistan ile Pakistan arasındaki iş birliği için önemli katkılarınız var ve bunu özellikle takdir ediyoruz. Özellikle Pakistan'da daha önce hiç görülmemiş boyutlardaki sel felaketi bizim yardımımızı ve desteğimizi gerektiriyor.

Siz, Türkiye Büyük Millet Meclisi olarak sık sık Kıbrıs konusuyla, Kıbrıs sorunuyla ilgileniyorsunuz. Bizim düşüncemiz, Kıbrıs sorununun çözülmesi gerektiği ve buradaki kördüğümün çözülmesi. Burada sadece Ada'nın ekonomik açıdan gelişmesine değil, aynı zamanda istikrar ve bütün bölgedeki, Doğu Akdeniz'deki iyi

komşuluk ilişkilerine katkısı olacaktır. Almanya, Türkiye'nin komşularıyla olumlu ilişkiler sürdürme yönündeki çabalarını takdir ve sempatiyle takip ediyor. Ülkeniz ile Ermenistan arasındaki ilişkiler konusunda da, normalleşmesi konusunda da bizim desteğimiz sizin yanınızdadır. Açık bir sınırla, ortak bir gelecekte, tartışmalı konuların da göz ardı edilmediği bir ortam çok önemli bir katkı sağlayacaktır bölgenin istikrarı açısından. Bu yolda ilerleme konusunda sizi teşvik etmek ve cesaretlendirmek istiyorum. Almanya Federal Cumhuriyeti İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra eski hasımlarımızın bize ellerini uzatmasıyla büyük bir fırsat yakaladı ve NATO partnerlerimiz de bize destek oldular hür ve demokratik bir toplumsal düzen oluşturma konusunda ve bizi Avrupa'nın bu ağına kattılar. NATO'daki köklerimiz ve Avrupa Birliği komşularımızla barışma süreci için de önemli bir koşul sağladılar. Önce batıda Fransa'yla ve daha sonra Polonya ve Çek Cumhuriyeti'yle birlikte önemli tarihî engeller aşıldı, tabii ki kendi sorumluluğumuzla da karşılaştık. Zahmetli ve zaman zaman sancılı bir süreç olmasına rağmen bunun çok önemli olduğunu düşünüyorum çünkü ancak barışmayla karşılıklı güven için yeni bir temel oluşturulabilir ve geleceğe yönelik bakılabilir.

Almanya'nın tarihinden elbette İsrail'e karşı da özel sorumluluklar vardır. Bizim Almanlar için, İsrail'in var olma hakkı ve güvenliği hiçbir şekilde tartışılmaz fakat aynı zamanda İsrail'in güvenliğinin de uzun vadede sadece demokratik ve yaşayabilir bir Filistin devletinin olması gerektiği kanaatindeyiz yani barış içinde İsrail'le yan yana var olan bir devlet. Bu nedenle, ikili düzeyde ve Avrupa Birliği düzeyinde Cumhurbaşkanı Abbas ve Başbakan Feyyad'ı devletin kurumlarının oluşturulmasında destekliyoruz ve bu barış görüşmelerinde Türkiye'nin de önemli bir rolü var zira bölgede çok büyük bir saygınlığa sahip Türkiye. Orta Doğu'da her iki taraf kendini aşmalı bu müzakerelerin başarılı olması için, hem Almanlar hem Türkler, biz bu konuda yapıcı bir katkı sağlamalıyız.

Siz de çeşitli tehlikelerle karşı karşıyasınız. İran'ın nükleer bir güç hâline gelme konusunda da siz tabii ki bu konuda etkileniyorsunuz. Bizim, Avrupa'nın elbette burada barışçıl bir amaç takip edildiği yönünde tereddütler var. Orta Doğu'da bir nükleer yarışın başlamamasını istiyoruz. E3+3 grubundaki partnerlerimizle diplomatik bir çözüm için hâlâ çaba sarf ediyoruz ve aynı zamanda, şu anda, İran'ın harekete geçmesi gerektiğini düşünüyoruz. Birleşmiş Milletlerin 1929 sayılı Kararı haklı olarak, İran'ın, uluslararası toplumun taleplerini yerine getirmemesi durumunda daha fazla yaptırım öngörüyor ve uluslararası toplum hâlen bu teklifi sunuyor İran'a.

Şimdi, izin vererseniz, Almanya'da yaşayan Türk ve Türk asıllı insanlara değinmek istiyorum: Onlar her iki toplumda da yaşıyorlar. Türk kökenliler Almanya'nın bir parçası. 60'lı yıllarda o dönemde misafir işçi olarak Almanya'ya gelenler Almanya ekonomi gelişmesine önemli katkılarda bulunmuşlardı. Kişisel olarak son derece zor şartlarda gelip çalışarak gerçekten Almanya'nın gelişmesine katkı sağlamışlardır. Onlara teşekkür borçluyuz. Aradan geçen yıllar içinde Türk kökenli birçok insan Almanya'da artık kalmaya karar vermişlerdir. Üniversiteye gidenler, şirket kuranlar, iş yerleri açanlar var. Birçoğu Alman vatandaşlığına geçmişlerdir ve biz bunları destekliyoruz ve büyük bir memnunlukla karşılıyoruz. Burada aynı zamanda karşılaştığım büyük bir misafirperverliğin karşısında, burada yaşayan her Türk'ün neredeyse, Almanya'da bir akrabası olduğunu da görüyorum.

Hepinizin, bütün bu insanların, Almanya'da yaşayan Türklerin de Cumhurbaşkanı olarak, herkesin iyi niyetle ve aktif bir katılımı Alman toplumuna katılmalarını bekliyoruz. Göçmenler Almanya'yı dünyaya daha açık bir ülke hâline getirdiler. Çeşitlilik içinde hep birlikte, birlikte yaşamamız, herkes için, aynı zamanda büyük zorluklarla ama aynı zamanda üstesinden gelmemiz gereken sorunları da beraberinde getiriyor. Sorunların ismini de koymak gerekiyor. Bazıları devlet yardımı almaya devam ediyorlar, suç oranları yüksek ve maço tavırlarla veya eğitime destek vermeyen tavırlarla da görüyoruz bazı göçmenleri ama sadece belirli bir göçmen grubuyla sınırlı değil. Bu konuları da görerek karşılıklı açık ve saygılı bir diyalog yürüterek başarılı bir entegrasyona ancak ulaşabiliriz, burada duyduğum bazı endişeleri de gidermek için. Kimse kültürel kimliğinden ve aidiyetinden vazgeçmek zorunda değildir. Önemli olan, birlikte yaşamın kurallarına, o toplumda o toplumun kurallarına saygı göstermektir ve onlara riayet etmektir. Bunlar Almanya'da Alman Anayasası'dır ve Alman Anayasası'nda yer alan değerlerdir. İnsan haysiyeti, ifade özgürlüğü, kadın-erkek eşitliği ve dini açıdan ve dünya görüşü açısından tarafsız olan devlettir. İnsanların Almanca'yı öğrenerek Alman toplumuna entegre olmaları, Alman yaşam biçimini de kabul etmeleri gerekmektedir. Biz Almanlar da özellikle Sayın Cumhurbaşkanı Gül'ün, Başbakan Erdoğan'ın ve Avrupa Bakanı Bağış'ın son haftalarda özellikle Almanya'da yaşayan Türklerin entegrasyonuna yönelik olarak ifade ettikleri sözleri büyük bir memnuniyetle karşılıyoruz. Almanya'da Müslüman din öğretmenleri ve Almanya'da Almanca konuşan imamlar başarılı bir entegrasyona bundan sonra daha da büyük bir katkı sağlayacaktır ve kökten dinci eğilimlere karşı hep birlikte hareket etmemiz gerekiyor. Türkiye bunu kabul etmeyeceği gibi, Almanya'da da hiçbir şekilde kökten dinci eğilimlerin güçlenmesini kabul edemeyiz.

Sayın hanımefendiler, beyefendiler;

Almanya'da olduğu gibi Türkiye'de de son yıllarda önemli değişiklikler gerçekleşmiştir. Türkiye'de, Türkiye Büyük Millet Meclisinde önemli kararlar alınmış ve bu çerçevede, Türkiye'deki yasalar ve kurumlar modernleştirilmeye hedeflenmektedir. Özellikle son dönemde yapılmış olan Anayasa reformunu büyük bir dikkatle izledik. Türkiye bu reformları gerçekleştirmek suretiyle Avrupa standartlarına biraz daha yaklaşmıştır ve sizlerin bu yolda devam etmeniz için size destek vermek, sizi cesaretlendirmek istiyorum.

Türkiye'nin hakikaten büyük bir fırsatı olduğuna inanıyoruz. İslam ve demokrasinin, İslam ve hukuk devletinin, İslam ve çoğulculuğun hiçbir şekilde bir karşıtlık olmadığını gösterebilir Türkiye.

Türkiye canlı bir İslam'ı, modern bir devlet anlayışıyla bağdaştırmaktadır ve Türkiye hem Batı'ya hem Doğu'ya bakmaktadır. Orta ve Yakın Doğu'yla Türkiye'nin yüz yıllardan beri kültürel ve ekonomik ilişkileri mevcuttur. Batı'ya bağlı olan Türkiye, Doğu'da aktif ve istikrara yönelik bir komşuluk politikası yürüten Türkiye, Doğu ile Batı arasında bir köprü olan Türkiye Avrupa için bir kazançtır.

Almanya Türkiye'nin Avrupa Birliğine bağlanmasını özellikle desteklemektedir, Türkiye'nin Avrupa'ya giden yola devam etmesini özellikle desteklemektedir ki, bu yol Büyük Mustafa Kemal Atatürk tarafından açılmıştır. Biz, Türkiye'nin Avrupa Birliğine katılım müzakerelerinin adil ve ucu açık biçimde yürütülmesine

yönelik olan karara bağlıyız ve aynı şekilde Türkiye'nin de yükümlülüklerini yerine getirmesini bekliyoruz.

Her iki ülke -hem Almanya hem Türkiye- uzun yıllardan beri Avrupa Konseyine üyedir. Avrupa Konseyinin ilkeleri, insan hakları, demokrasi ve hukuk devleti ilkeleri Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ilkeleridir. İkimiz de bunlara bağlıyız. Bu ilkeler arasında ayrıca dinî azınlıkların ve kültürel çoğulculuk ilkesinin de yer aldığını görüyoruz. Almanya'da yaşayan Müslümanlar kendi dinî vecibelerini rahatça yerine getirmekte serbestler. Almanya'da sayıları giderek artan camiler de bunu göstermektedir. Aynı şekilde, İslam ülkelerinde yaşayan Hristiyanların da kendi dinini rahatça yaşayabilme hakları olduğuna inanıyoruz, kendi ilahiyatçıların eğitim görmelerine ve kiliselerinin yapılması gerektiğine inanıyoruz. Her iki ülkede ve bütün ülkelerde aslında insanların dinlerinden bağımsız olarak aynı haklar ve fırsatlardan yararlanmaları gerektiğine inanıyoruz. Türkiye'de Hristiyanlığın uzun bir geleneği olduğunu görüyoruz ve Hristiyanlık da şüphesiz Türkiye'ye aittir ve bu hafta perşembe günü Tarsus'ta bir dinî ayine katılabilmek beni gerçekten mutlu edecektir ve Türkiye'de de yapılacak daha fazla kilise ve bu kiliselerde ayinlerin yapılmasını destekleyenlerin sayısının arttığını da memnuniyetle görüyorum. Bu tür gelişmelerin gerçekten desteklenmesi gerektiğine inanıyorum çünkü Avrupa'nın bir değer topluluğu olarak anlayışında din özgürlüğü çok önemlidir. Farklı dinlerin barış içinde birlikte yaşamalarının bu dünyanın 21'inci yüzyıldaki en büyük görevlerinden birisi olduğuna inanıyoruz. Bu büyük gibi görünen görevin iyi niyetle ve saygıyla tahmin edebileceğimizden çok daha kısa bir süre içinde çözülebileceğine inanıyorum. Dünya finans düzeninin veya iklim mücadelesiyle, çok daha kısa bir süre içinde, iyi niyetle, saygıyla bu tür sorunların üstesinden gelebileceğine inanıyoruz.

Sayın milletvekilleri,

Almanya ve Türkiye birlikte büyük başarılar elde ettiler ve ben kişisel olarak Türk-Alman dostluğuna giderek daha büyük bir ağırlık vermek istiyorum. Hep beraber, ekonomik açıdan güçlü, yenilikçi, insancıl ve 21'inci yüzyılda barışın hâkim olduğu bir dünya için birlikte mücadele edelim. Büyük Mustafa Kemal Atatürk'ün de dediği gibi: *"Yurtta barış, dünyada barış."* (Alkışlar) Teşekkürler. (AK PARTİ, CHP ve BDP sıralarından ayakta alkışlar, MHP sıralarından alkışlar)

YİRMİÜÇÜNCÜ DÖNEM

BEŞİNCİ YASAMA YILI

27. Birleşim

7 Aralık 2010 Salı

Birinci Oturum

Açılma Saati: 15:03

Başkan : Başkan Vekili Meral Akşener

Kâtip Üyeler : Bayram Özçelik (Burdur), Gülşen Orhan (Van)

Pakistan Başbakanı Seyid Yusuf Rıza Gilani

Bismillahirrahmanirrahim.

Saygıdeğer Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri,

Esselamü aleyküm.

Bugün burada böylesine seçkin bir çatı altında sizlere hitap ediyor olmaktan büyük bir onur ve şeref duyuyorum. Türkiye Büyük Millet Meclisi 90 sene önce kuruluşundan bu yana her zaman modern Türkiye'nin bir sembolü olarak faaliyeti, fonksiyonunu sürdürmektedir. Bu zarif bina ve aynı zamanda bu bina içerisinde faaliyet gösteren saygıdeğer kişiler 72 milyonluk Türk halkının ümitlerini ve arzularını temsil etmektedir. Ben kendim de seçilmiş bir temsilci olarak böylesine önemli bir binada, böylesine önemli bir günde sizlere hitap ediyor olmaktan büyük bir memnuniyet duyuyorum ve günün öneminin tamamen farkındayım.

Sayın Meclis Başkanı ve aynı zamanda bugün Ekselansları Cumhurbaşkanı Abdullah Gül tarafından bana takdim edilen Cumhuriyet Nişanı ile son derece onurlandım ve şeref duydum. Ben Türkiye'ye öyle bir dönemde geldim ki bu dönem içerisinde benim ülkem doğal afetlerden çok mağdur olmuş durumda ve bu mağduriyet eşi benzeri görülmemiş acıları da beraberinde getiriyor. Ülkemizde yaşadığımız sel felaketi 20 milyonu aşkın Pakistanlının hayatını etkiledi.

Sayın Meclis Başkanı,

Bu trajik afet sırasında bizim gücümüz, aynı zamanda ruhsal olarak kendimizi iyi hissetmemiz ve ümitlerimizi muhafaza etmemiz Türkiye'nin ve Türk halkının göstermiş olduğu dayanışma, destek ve bonkörlikle güçlendirildi ve ayakta tutuldu. Dolayısıyla bu çerçevede Türk halkından, Türk çocuklarından, en üst düzeydeki yetkililerin temsilcilerinden, Konya'daki küçük bir öğrencinin tüm cep harçlığını ve oyuncak bebeğini vererek bizlere göstermiş olduğu yakınlıktan çok etkilendik ya da aynı şekilde emekli maaşının hepsini bağışlayan yaşlı bir emeklinin göstermiş olduğu yakınlıktan çok etkilendik. Görüyoruz ki anılarımıza baktığımızda, hafızalarımızı yokladığımızda bu tip episode'ların, bu tip anıların pek çok olduğunu

fark ediyoruz ve aynı zamanda halklarımız arasındaki özel yakınlığın da bir teyidi niteliğini taşıdı bu son dönemde yaşadıklarımız.

İşte bu sebepten dolayı ben, bugün burada, Sayın Meclis Başkanı, bulunduğum bu seçkin çatı altında Türk halkına ve sizlere, Pakistan halkının en içten şükran duyularını ve teşekkürlerini de getirdim ve iletmek istiyorum.

Sayın Başkan,

Türk medeniyeti her zaman, izlerini en derin şekilde tarihte bırakmıştır. Avrupa'nın kalbinden Orta Asya'nın steplerine kadar her yerde Türk halkının dili, edebiyatı, gelenek ve göreneklere, kültürü, fikirleri altın harflerle yazılmıştır. Türk halkı ve Türk medeniyeti, insanlığın tarihine ve yeni sınırları zorladığı ilerlemeye her zaman izini ve damgasını vurmuştur. Her zaman bilimde, ruhani ilerlemede ve düşünce alanında bu etkiyi görüyoruz. Görüyoruz ki Türk halkı her zaman, yeni fethettiği yerlerle, kurduğu büyük imparatorluklarla, elde ettiği tarihî başarılarla insanoğlunun tarihinde önemli bir yer tutmuştur. Kültürlerimiz ve medeniyetlerimiz yüz yıllar içerisinde karşılıklı olarak birbirlerini zenginleştirerek bugünlere ulaşmıştır. Her iki millet de ortak gurur duydukları tarihleriyle övmektedirler. Dolayısıyla Pakistan-Türkiye ilişkileri çok özeldir ve iki modern devlet olarak kurduğumuz devletlerimizde de ilişkilerimiz kuşaklar boyunca bugüne kadar aktarılagelmiştir. Türk halkının her zaman sevgisi son derece derin ve içten olmuştur. Bizim halkımızın da keza öyle. Dolayısıyla görüyoruz ki bazen kelimelerin kifayetsiz kaldığı anlarda bizim karşılıklı birbirimize gösterdiğimiz sevgi, şefkat, kimliğimizi ve mevcudiyetimizi de simgeler şeklinde her zaman var olmuştur. Görüyoruz ki Ankara'daki Cinnah Caddesi ve İslamabad'daki Atatürk Caddesi her ne kadar binlerce mil birbirinden uzak olsa da bizler, kalplerimizde birbirine çok yakın iki milletiz. Yani biz, bir anlamda iki devlet altında tek millet gibi yaşıyoruz.

Sayın Başbakan Erdoğan'ın Pakistan Parlamentosunda geçen yıl yapmış olduğu konuşma, hâlen hafızalarımızda ilk günkü tazeliğini muhafaza ediyor. Sayın Başbakan, sizin o gün de söylemiş olduğunuz gibi, Pakistan Meclisinde söylemiş olduğunuz gibi, biz de zamanın sınavlarından pek çok kereler geçmiş olan bu aramızdaki bağın ne kadar değerli olduğunu görüyoruz ve bu bağların aramızda pek çok alanda, ticaret, savunma, güvenlik, enerji, altyapı, eğitim ve kültür alanında da yansımalar bulmasının önemine inanıyoruz. Pakistan bütün bu ilişkileri çok daha üst düzeylerde sürdürmeyi amaçlamaktadır. Bizim amacımız, Türkiye'yle 21'inci yüzyılda siyasi, güvenlik, ekonomik ve kültürel alanlarda ileriye götürerek geliştirmeyi amaçlamaktayız.

Sayın Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'la bugün eş başkanlığını yapacağımız, bu akşam gerçekleştireceğimiz Yüksek Düzeyli İşbirliği Konseyi toplantısının açılışını dört gözle bekliyorum.

İnancım tamdır ki bu toplantı, aramızda ilk defa gerçekleştireceğimiz bu Yüksek Düzeyli İşbirliği Konseyi toplantısı, son derece etkin ve verimli bir şekilde ortak amaçlarımıza ulaşmamızı sağlayacak bir zemin olacak. Konseyin bu ilk toplantısı, aynı zamanda yatırım, ticaret ve karşılıklı menfaatlerimizin ve halklarımızın karşılıklı menfaatlerinin somut, elle tutulabilir uygulamalara dönüştüğü çalışmalara zemin hazırlayacak, yol açacaktır. İnanıyorum ki Sayın Başbakan Erdoğan'ın ve benim geçtiğimiz yıl koymuş olduğumuz, 2012 yılında 2 milyar dolarlık hedefi

ikili ticaretimizde geçme hedefine ulaşmamızda bu toplantının fayda sağlayacağını düşünüyorum.

Sayın Başkan,

Her iki Parlamento arasındaki ilişkinin de iki demokrasi arasındaki bağların güçlendirilmesi açısından çok önemli olduğunu düşünüyorum. Dolayısıyla, düzenli parlamenter heyet ziyaretlerinin bu anlamda önemli olduğuna inanıyorum ve görüyorum ki, Pakistan-Türkiye Parlamenter Dostluk Grubunun Başkanlığını yapan Sayın Burhan Kayatürk'ün son derece enerjik Başkanlığı sayesinde, iki Parlamentomuz arasında ilişkiler başarıyla, mükemmelen yürütülmektedir.

Sayın Başkan,

Bu vesileyle, Türkiye'de devam ettirilmekte olan kapsamlı Anayasa reformu sürecinden dolayı Türkiye'yi kutlamak istiyorum. Çünkü bu sürecin demokrasinin güçlendirilmesine olan katkısı aşikârdır ve aynı zamanda Türkiye'de bu anlamda bir ulusal konsensüs, oydaşma sağlanması yolunda da gösterilen liderliği de büyük bir takdirle karşıladığımızı söylemek istiyorum. Türkiye'nin özellikle Sayın Cumhurbaşkanı Gül ve Sayın Başbakan Tayyip Erdoğan liderliğinde, dinamik liderliği çerçevesinde ortaya koymuş olduğu başarılar takdire şayandır.

Bizler Türkiye'nin bugün itibarıyla küresel arenada göstermiş olduğu liderlikten gurur duyuyoruz ve görüyoruz ki hem küresel hem de bölgesel anlamda Türkiye saygın bir yer edinmekte ve katkı sağlamaktadır bütün bölge ve dünyaya. Pakistan Türkiye'nin bu başarısını büyük bir mutlulukla karşılamaktadır ve sizin gücünüzü kendi gücümüz olarak addetmekteyiz. Pakistan olarak, ben, hükümetim olarak benzer bir anayasa değişikliği önergesi üzerinde çalışıyoruz ve bütün siyasi partilerin temsil edildiği bir süreç içerisinde bunu gerçekleştirmeye çalışıyoruz ve sizin verdiğiniz ilhamla yol alıyoruz. Parlamentoların önce gelmesi ve önemini vurguluyoruz. Bizler, demokrasi, ifade özgürlüğü ve temel hak ve özgürlüklerin korunmasına kendimizi adanmış bir şekilde refah toplumunu tıpkı kurucularımızın öngördüğü gibi muhafaza etmeye çalışıyoruz.

Pakistan stratejik önceliklerini sosyoekonomik kalkınma üzerinde odaklamaktadır. Bizler ekonomik reformları en ileri noktalara kadar götürmeye çalışıyoruz. Aynı zamanda bölge içerisinde, bölgeler arasında kalkınmaya destek verecek iş birliklerini destekliyoruz. Bu çerçevede inanıyoruz ki Yüksek İşbirliği Konseyi de bu anlamda oldukça güçlü ekonomik ve ticaret ortaklıkları Türkiye'yle kurabilmemizin yolunu açacaktır. Bu çerçevede İstanbul'da yarın gerçekleştireceğimiz, Türk iş camiasıyla yapılacak toplantıları dört gözle bekliyoruz. Çünkü bu toplantılar ve silesiyle yatırım fırsatları ve aynı zamanda ekonomik ilişkilerimizi güçlendirmenin yolları masaya yatırılacak.

Sayın Başkan,

Sizin de bildiğiniz gibi Pakistan bugün terör tehdidi ve aşırıçılık tehdidiyle karşı karşıyadır. Vatandaşlarımız ve cesur askerlerimiz teröre karşı bu mücadelede yorulmaksızın pek çok fedakârlıklarda bulunarak savaşmaktadırlar. Sizin de bildiğiniz gibi bizim eski başbakanlarımızdan Sayın Benazir Butto bu yolda hayatını kaybetmiştir. Kendisi son derece cesur bir kadındı, son derece cesur bir liderdi ve kendisi demişti ki:

“Bu şeytani güçlere karşı ve belirsiz olan düşmana karşı mücadele ederken bizler hayatımızı riske atmaya hazırız ama bu büyük milleti militanların eline terk etmeye hazır değiliz.”

Terör öyle bir fenomendir ki herhangi bir inancı yoktur ya da bir sınırı da yoktur. Bizim bölgemizde kökleri soğuk savaş dönemine kadar uzanmaktadır. Geçtiğimiz yüzyılda bu kökler atılmıştır ve şu anda küresel ve bölgesel boyuta ulaşmıştır. Herhangi bir devlet tek başına bu kötülükle baş edemez ya da herhangi bir ordu tek başına yeterli kalamaz böyle bir terör derdiyle uğraşmakta. Dolayısıyla son derece odaklanmış, kapsamlı, koordinasyon içinde yürütülen, uluslararası camiayla beraber çalışılması gereken bir alandır bu.

Sayın Başkan,

İslam dünyası olarak, sizin de bildiğiniz gibi, tarihte pek çok başarıya imza attık ve pek çok zorluğun üstesinden geldik. Beraberce Rönesans yolculuğunu gerçekleştirmek zorundayız bir anlamda, sosyoekonomik gelişmeyi bütün halkımıza yaymak durumundayız. Pakistan halkı ve Türk halkı olarak mevcut olduğumuz ilk günden bu yana omuz omuza durduk ve ülkelerimizi etkileyen bütün mücadelelerde birbirimizin yanındaydık; özgürlük mücadelemizde birbirimize yardım ettik, doğal afetlerde yardımcı olduk. Biz birbirimizin başarısından mutlu olduk, üzüntülerimizle üzüldük ve Mevlânâ Celâleddin Rûmî ve Allama İkbâl arasındaki ruhani bağ da zaten buradan gelmektedir. Aynı dönemde olmamalarına rağmen bir anlamda İkbâl Rûmî’yi seçmemiştir ama Rûmî’nin öğretileri bir anlamda öğrencisini kendiliğinden seçip bulmuştur. İşte bu 2 büyük düşünür aralarında yüz-yıllar olmasına rağmen aynı dokuda dokunmuşlardır, aynı ruhani yapıya sahiplerdir. Rûmî, Müslüman dünyası Moğolların tehdidi altındayken eserlerini vermiştir, İkbâl ise kolonileşmiş kitlelerin uyanışı döneminde faaliyet göstermiştir.

Ben İkbâl’i Celâleddin Rûmî’nin takipçisi, öğrencisi olarak görüyorum ve şimdi ondan bir beyit okumak istiyorum. Kendisi der ki –İngilizce tercümesini söylüyorum şimdi sizlere- *“Bizler bir milletin parçası olabildiğimiz müddetçe güçlüyüz, tıpkı, okyanus içerisinde olmazsa hayatta kalamayacak bir dalga gibi.”*

Teşekkürler. Yaşasın Pakistan-Türk dostluğu! (Alkışlar)

YİRMİDÖRDÜNCÜ DÖNEM

İKİNCİ YASAMA YILI

23. Birleşim

24 Kasım 2011

Birinci Oturum

Açılma Saati: 14:00

Başkan: Başkan Vekili Sadık Yakut

Kâtip Üyeler: Mine Lök Beyaz (Diyarbakır), Bayram Özçelik (Burdur)

Avrupa Parlamentosu Başkanı Jerzy Buzek

Sayın Meclis Başkanı,

Saygıdeğer milletvekilleri ve sayın konuklar;

Her şeyden önce Türkiye Büyük Millet Meclisine hitap ediyor olmaktan dolayı büyük bir onur duyduğumu ifade etmek istiyorum ve öncelikle de Türk halkına başsağlığı dilemek ve sizlerle dayanışma içinde olduğumuzu ifade etmek istiyorum. Van'da yaşanan iki deprem sonrasında hayatını kaybedenler ve sorun yaşamaya devam edenlerle ilgili olarak.

Elbette çok derin bir trajedi yaşandı ama bu beraberinde bana umut da aşıladı. Çünkü Van halkı için büyük bir dayanışma ortaya kondu; vatandaşlarınız tarafından yardım paketleri gönderildi, gönüllülerin oluşturduğu konvoylar ülkede yüzlerce kilometre kat ederek hayatta kalanlara yardıma koştu. Avrupa Birliği de burada olmaya ve sizlere yardımcı olabileceği her noktada yardımcı olmaya devam edecek. Bu bağlamda “Avrupa sivil koruma mekanizması” olarak adlandırdığımız sistemi depremin ardından birkaç saat içerisinde devreye soktuk. Çünkü sizler yalnız değilsiniz.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin saygıdeğer mensupları, hanımefendiler, beyefendiler;

Ben Avrupa Birliğinin temsilcisi olarak zor bir dönemde Türkiye'ye geldim ikili ilişkilerimiz açısından değerlendirildiğinde. Bunun farkındayım. Türkiye'nin katılım müzakereleri aylardan beri bir açmaz içerisinde ve inanıyorum ki eğer ileriye dönük adımlar atabilirsek, bu, herkesin tercih edeceği ve her iki taraf için de faydalı olacak sonuçlar doğuracaktır.

Arap dünyasında giderek artan, Orta Doğu'da giderek artan gerilimin Türkiye ve AB arasındaki yakın iş birliğiyle çözümlenmesi gerekiyor çünkü her ne kadar sizin ekonominiz iyi durumda da olsa, yine her iki yapının ekonomisinin de bir

arada işliyor olması kanımca önem taşımakta. İşte, bu bağlamda ikili konuları görüşmek ve çözümüne katkı sağlamak maksadıyla ziyaretimi gerçekleştiriyorum.

Ülkenizle ilişkiler konusunda çok iyi deneyimler sahibiyim. Sadece kişisel olarak ülkenizi ziyaret etmekle kalmadım, Polonya'nın Başbakanlığını yürüttüğüm dönemde eski Başbakanınızı da ağırlama onuruna eriştim ve o dönemde de her iki ülke için çok iyi çalışmalar yapıldı. Hatta ikili ilişkilerimiz açısından, 2006 en iyi yılımızdı. Özellikle kalkınmayla ilgili 54 milyar avroluk, Avrupa Birliği'nin Yedinci Kalkınma Programı kapsamında raportör olarak da görev yaptım. Aynı zamanda, Isparta Süleyman Demirel Üniversitesi tarafından fahri doktorluk unvanına da layık görüldüm ve şu an bu değerli Üniversitenin eski değerli Rektörü de burada bulunmakta ve birkaç saat önce kendisiyle havaalanında tekrar karşılaşmış olmaktan da büyük memnuniyet duymaktayım. *(CHP sıralarından alkışlar)*

Her şeyden önce, ben Avrupa Parlamentosunu temsil etmekteyim ve Avrupa Parlamentosu her zaman Türkiye'nin savunucusu olmuştur ve Avrupa Birliği'nin genişlemesini desteklemiştir. Ben, buraya bir dostunuz olarak gelmiş durumdayım, açık görüş paylaşmak amacıyla buradayım Türk makamlarıyla ve elbette Türkiye Büyük Millet Meclisiyle. Dolayısıyla, ben bir kez daha, davetinizden büyük bir onur duyduğumu ve bana sizlerle konuşma fırsatı verdiğiniz için ne kadar mutlu olduğumu ifade etmek istiyorum.

Bence her zaman şunu hatırlamalıyız: Gerçekten de iş birliğimiz sayesinde birbirimize çok şey borçluyuz. Öte yandan, iş birliğimizi en iyi şekilde geliştiremeyecek de çok şey kaybetmekteyiz düşüncesindeyim.

Değerli dostlar,

Ben bu yüce Mecliste konuşuyor olmaktan onur duymaktayım çünkü bu Meclis, Türkiye'nin güçlü demokratik geleneklerinin, reformcu ve ilerici politikalarının ve aynı zamanda, geride bıraktığımız yıllarda kaydettiği inanılmaz başarılarının anıtı niteliğinde ve ben, tüm bunlardan dolayı sizleri kutlamak istiyorum.

Türkiye'nin gerçekten gurur duyması gereken pek çok husus var. Ekonominiz, geride bıraktığımız on yıllık dönemde 3 kat büyüdü. Çok önemli sosyal reformlar hayata geçirdiniz. Örneğin sağlık hizmetleri tüm ülke nüfusunu kapsayacak şekilde geliştirildi. *(AK PARTİ sıralarından alkışlar)*

Laik demokrasiniz... Maalesef, şu an kendi aranızda ne konuştuğunuzu anlamıyorum. Yani aslında bu heyecanlı görüşmeye maalesef dâhil olamıyorum ama gülümsemelerinizden anlıyorum ki bu dostane bir tartışma. *(Alkışlar)* Evet, laik demokrasiniz, Kuzey Afrika ve Orta Doğu'da otoriter yönetimlerden kurtulmak isteyen milyonlar için bir ilham kaynağı oldu.

Değerli hanımefendiler, beyefendiler;

Elbette mevcut anlaşmalar ve politikalar sayesinde Türkiye ve AB olağanüstü güçlü ekonomik ve siyasi bağlar oluşturmuş durumdadır ve bu bağlar büyük stratejik önem taşımakta. Hemen bir örnek vermek istiyorum: Avrupa Birliği, Türkiye'nin ticaretinin neredeyse yüzde 50'sini ve ülkenize yönelik yabancı doğrudan yatırımların yaklaşık yüzde 80'ine ev sahipliği yapmaktadır ve AB kaynaklı teşebbüsler Türkiye'de 13 binden fazla iş kurmuş durumdadır.

Tabii, Türkiye aynı zamanda Kafkas ve Hazar petrol ve doğal gazı için de bir enerji koridorudur, bizim için çok önemli bir koridordur. NABUCCO Projesi'nin imzalanması AB, Türkiye ve bölgedeki diğer ülkeler arasında enerji alanında daha yakın bir iş birliğine yönelik büyük bir adım niteliğindedir. NABUCCO, enerji güvenliği konusunda önde gelen bir önceliğimizdir ve Türkiye olarak sizler de Avrupa'nın enerji güvenliğine katkıda bulunabilirsiniz. Beraberce enerji alanında iş birliğine yönelik daha stratejik bir plan üzerinde çalışmamız gerekiyor.

Ancak, iş birliğimiz ve her iki tarafın iş birliğinden sağladığı faydalar sadece politik veya ticari alanlarla sınırlı değil. Eğitim ve kültür bağlamında da çok etki-leyici bir temasımız, irtibatımız var. Her yıl yaklaşık 40 bin Türk vatandaşı Avrupa Birliğinin değişim programlarına katılmakta. Bu sayede insanlarımızı birbirlerine daha fazla yakınlaştırıyoruz ve bunun da ötesini yapabiliriz. Avrupa Birliği Komisyonunun entegrasyonun artırılmasından dış politikaya, terörle mücadelede ticarete ve vize koşullarının hafifletilmesine kadar pek çok konuda ortaklığımıza yeni bir ivme kazandırması en büyük beklenti.

Sevgili dostlar,

Bir başka önemli konu daha var: Şimdi de Türkiye'nin yükselen bölgesel ve uluslararası konumuna ilişkin bazı şeyleri sizlerle paylaşmak arzusundayım.

Bu arada açıkça ifade etmek isterim ki Türkiye'nin uluslararası topluma sunabileceği çok şey var. Ancak Türkiye ile Avrupa Birliğinin birlikte çalışması esas önem taşımakta ki dış politikalarımızda daha iyi bir eş güdüm var olabilsin. Özellikle bu zorlu zamanlarda beraber daha fazla çalışmalı ve stratejik düşünmeliyiz. Birlikte sadece daha güçlü olmakla kalmayıp aynı zamanda daha fazla güvenlik içinde de olacağız.

Geçtiğimiz aylarda ülkenizin liderleri Kuzey Afrika ve Orta Doğu'daki özgürlük mücadelesini desteklediklerini vurguladılar. Orta Doğu'da pek çok kişi sizleri bir ilham kaynağı olarak görmekte başarıyla modernleşen bir toplum örneği olarak. *(AK PARTİ sıralarından alkışlar)* Başbakan Erdoğan ilk Müslüman lider olmuştur Mısır Devlet Başkanı Hüsnü Mübarek'e görevi bırakması yönünde çağrıda bulunan. Ülkenizin liderleri Mısır'a, Libya'ya, Tunus'a ziyaret gerçekleştirmiş ve laikliği teminat altına alan bir anayasanın kabul edilmesi yönünde ikna çalışmaları yapmışlardır. Son olarak da kapılarınızı ve gönüllerinizi Suriye muhalefetine de açtınız.

Bir Polonyalı olarak çok iyi hatırlıyorum 19'uncu yüzyılda -bir kez daha altını çizmek isterim- Türkiye bizler için Adampol'de güvenli bir alan yaratmıştı. Bir başka deyişle Polonezköy'de 19'uncu yüzyılda yaşanan Kasım ayaklanmalarının ardından Polonyalı askerlere güvenli barınak sağlamıştınız. Yani tam olarak 180 yıl önce, tam olarak 180 yıl önce. Ama gerçekten de ulusların hafızaları kuvvetlidir ve kuşaklar boyunca aktarılır. Sizler Türkiye Cumhuriyeti'nin vatandaşları kuşkusuz bunu herkesten daha iyi bilmektesiniz. Dolayısıyla benim ülkemde herkes bu davranışınızı hatırlamakta, anmakta. Ancak bugüne baktığımızda aslında benzer bir dayanışma ruhunu Esat rejimine muhalif kişilere de gösteriyorsunuz ki bu uluslararası camia içinde büyük önem taşımakta. Bununla birlikte Suriye'deki gelişmeler ışığında politikalarınızı uyumlaştırmayı ummaktayım. Kendi deneyimlerimden de biliyorum ki düşen bir diktatörlük hem tehlikeli hem de öngörülemez ola-

bilir. Sadece Suriye’de değil, Doğu Akdeniz genelinde birden fazla kıvılcım noktası mevcut ve bölgenin istikrara kavuşturulmasına yardım etmesi için Türkiye’ye güvenmekteyiz.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin saygıdeğer mensupları,

Şimdi oldukça zor bir konuya değinmek istemekteyim. Özellikle zor olduğunu biliyorum her iki taraf için de. Avrupa Birliği içinde de Türkiye’nin önemli bir rolü var oynayacağı. Kıbrıs şu anda Avrupa Birliğinin ayrı, son üye devleti konumunda, birleşmemiş son üye devleti konumunda ve bizler yapıcı bir yaklaşımla bu anlaşmazlığı çözme-yi ummaktayız.

Sayın Meclis Başkanınızla yaklaşık yarım saat önce tüm bu zorlu konuları görüşme imkânı buldum. Görüşlerimizi paylaştık bu önemli sorunlara ilişkin, her iki taraf için de önemli sorunlara ilişkin son aylarda Türkiye ile Kıbrıs arasında yaşanan gerilim beni ciddi olarak endişelendirmekte. Bir kez daha tekrarlamak isterim, Avrupa Parlamentosu tarafından Hükûmetinize yapılan bir çağrı vardı: Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri himayesinde Kıbrıs’taki iki toplumun liderleri arasında yürütülen görüşmeleri aktif bir şekilde desteklemeye devam etmenizle ilgili ve ben bu çağrıyı yinelemek istiyorum, ki böylece Kıbrıs meselesi Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararlarında da ifade edildiği üzere siyasi olarak eşit, iki toplumlu, iki kesimli bir federasyon temelinde adil ve yaşatılabilir bir çözüme kavuşturulsun çünkü bu konu artık aciliyet taşımaktadır.

Sürecin şu an içinde bulunduğumuz bu önemli aşamasında tüm çabaların ve fikirlerin kapsamlı bir çözüm üzerine yoğunlaştırılması ve bu öncelikten asla uzaklaşılması, sapılmaması gerekmektedir. Bu bağlamda görüşmelerin başarılı bir şekilde neticelendirilmesini kolaylaştıracak pozitif bir ortamın yaratılabilmesi için tüm tarafların ellerinden gelen her şeyi fazlasıyla yapmaları kesin suretle gerekmektedir. İşte bu nedenle Avrupa Birliği olarak Temmuz 2012’deki Kıbrıs Dönem Başkanlığından önce çözüm konusu dışında başka hiçbir seçeneği düşünmek veya bununla ilgili spekülasyonda bulunmak istemiyorum ve özellikle 2008’den yana kaydedilen olumlu ilerlemenin ışığında da bunun mümkün olduğuna inanıyorum. Tıpkı Avrupa Birliği gibi Türkiye’nin de görüşmelerin bu nihai aşamasına tam destek vermeye devam edeceğine olan inancım da tamdır. Sizler de bizler de biliyoruz ki ikili ilişkilerimiz gerçekten de bu müzakerelerin olumlu sonuçlanmasına bağlı ve eminim ki her iki taraf da bu süreci desteklemeye hazır. Kıbrıs meselesinin halli Türkiye’nin katılım müzakerelerine de memnuniyet verici bir canlılık getirecek ve aynı zamanda tüm Kıbrıslılar için de aydınlık bir geleceği teminat altına alacaktır. İşte bu yüzden bu konunun çözümü herkesin menfaatinedir.

Sevgili dostlar,

Şimdi izninizle şahsen çok önemli bulduğum bir konuya değinmek istiyorum. Bu aynı zamanda sizlerin de bir diğer büyük başarısını temsil etmekte çünkü önünüzde gerçekten de tarihi bir fırsat var. Bahsettiğim, Anayasa’nızı değiştirme fırsatı, yani bir çatışma zamanında yazılmayacak olan ilk Türk anayasası. Bu sayede, etnik menşei veya inancı ne olursa olsun, Türkiye’nin tüm vatandaşlarını koruyacak ve tüm vatandaşların hak ve özgürlüklerini teminat altına alacak bir çerçeve oluşturma fırsatından bahsediyorum. (*BDP sıralarından alkışlar*) Ben bu bağlamda, Hükûmetiyle, muhalefetiyle ve sivil toplumuyla birlikte Türkiye’nin kapsayıcı bir

süreç izleyerek -ki kapsayıcı süreç çok önemli- sivil bir anayasa hazırlama yönündeki çabalarını güçlü biçimde desteklemekteyim.

Şu ana kadar bu Mecliste yeni anayasayla ilgili geçtiğimiz ay içerisinde başlatılan süreç ve yapılan görüşmelerden çok etkilendiğimi de ifade etmek isterim. Bu konuyu Sayın Başkanla görüşme imkânı bulamadım çünkü daha ziyade zorlu konuları ilk olarak görüşmeye başladık. Muhtemelen daha iyi ve daha sorunsuz konuları, daha olumlu konuları akşam yemeğine bıraktık. Müsaadenizle devam etmek istiyorum. Bu başarılarından dolayı hem Sayın Meclis Başkanını hem de tüm siyasi parti başkanlarını kutlamak istiyorum. Ben yaklaşık yarım saat içerisinde tüm siyasi parti liderleriyle de bir araya geleceğim ve ikili birçok hususu görüşme imkânı bulacağım AB ve Türkiye arasında ve elbette bu önemli konuyu da.

Yeni anayasanın yazılması kolay olmayacaktır. Ancak bunun başarılması ülkenizin demokratik yapılarını perçinleyecek ve Türk toplumunun, merkezinde insan hakları ve temel özgürlüklerin yer aldığı çoğulcu bir demokrasiye dönüşümüne de yardımcı olacaktır. Bu çatı altında temsil edilen tüm siyasi partiler, uzlaşmaya varmak üzere ellerinden gelen en yoğun çabayı sarf etmelidir. Bir kez daha altını çizmek isterim ki bu tarihî bir fırsattır ve bu konuda bence başarısızlık lüksü yoktur.

20 yıl önce kendi ülkemdeki gelişmeleri hatırlıyorum ve dolayısıyla bu söylediklerimi kişisel deneyimlerime dayandırıyorum. Bu sürecin ne kadar zorlu olduğunu çok iyi hatırlıyorum yani ülkemde o dönemde geçen günleri hatırlıyorum. Avrupa Birliği ve özellikle Avrupa Parlamentosu bu bağlamda mümkün olan her konuda size yardımcı olmaya hazırdır. Özellikle de sizlerin desteğe ihtiyaç duyacağınızı hissettiğiniz alanlarda yardımcı olmaya hazırız. Yani zorlu demokratik reform süreçlerini hatırlıyorum kendi ülkemde ve o dönemde batı demokrasileri gerçekten büyük bir destek sağlamışlardı ve o destek bize çok yardımcı olmuştu karar alma süreçlerinde, özellikle de demokratik kurumların ve usullerin tesisi bağlamında ki bunların tesisi kolay değildir. Yıllar boyunca bunun uygulamasını gerçekleştirmeye çalıştık.

Bu yılın başlarında Avrupa Parlamentosu yargı reformu, ordu üzerinde sivil gözetiminin artırılması ve azınlıkların mülkiyet hakları konusunda kaydetmiş olduğunuz ilerlemeyi memnuniyetle karşılayan bir karar yayımlamıştır. Bunlar doğru yönde atılmış önemli adımlar olup aynı zamanda katılım süreci açısından ve uluslararası camia açısından da ehemmiyet taşımaktadır.

Değerli dostlar,

Elbette ki AB içerisinde bizler bundan daha fazlasını görmek istiyoruz. Yani arkadaşlar, dostlar arasında her şeyin açık konuşulması çok önemli. Tıpkı benim gibi Türkiye'nin dostları sizleri reformları hızlandırmaya teşvik ediyor. Zira Avrupa Parlamentosu ifade özgürlüğü, basın özgürlüğü ve din özgürlüğü ile azınlıkların korunması konularında taşıdığı endişeleri dile getirmiştir ve bu konular da ele alınması gereken konular niteliğindedir.

Kısa bir süre önce Hırvatistan, Sırbistan ve Bosna-Hersek'i kapsayan ziyaretlerim esnasında da ifade ettim ve bugün de tekrarlamak isterim: İfade özgürlüğü ve çoğulcu basın bizim tüm değerlerimizin kalbinde yer almaktadır ve bu, Avrupa Birliğine üye devletler için geçerlidir. Birlik içerisinde her zaman bunun denetimi,

kontrolü gerçekleştirilir ama aynı zamanda müzakere gerçekleştiren aday ülkelere veya potansiyel aday ülkelere de uyguladığımız bir değerler bütünüdür. Aslında, birçok kişiden çok daha fazlasını biliyorum kendi deneyimlerimden dolayı. Bağımsız basın demokratik bir toplum açısından hayati bir önem taşımaktadır ve ifade özgürlüğü hepimizin de üyesi durumunda olduğu Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihadı uyarınca da teminat altındadır, hepimiz bu mahkemenin üyesiyiz. (CHP sıralarından alkışlar) Elbette, dayanışma hareketi içerisinde yirmi yirmi beş yıl önce elde ettiğim deneyimlere dayanarak bunları sizlerle paylaşmaktayım.

Saygıdeğer konuklar,

Sözlerime son vermeden önce yine son derece hassas bir diğer konuya değinmek istiyorum, bu da Kürt kökenli vatandaşlarınızla alakalı konu. Bu konunun zor bir konu olduğunu biliyorum. Bu konuya değinirken ülkenizin geçtiğimiz on yıllar içinde ne denli büyük acılar çektiğinin bilinciyle ve büyük bir tevazuyla konuştuğumu ifade etmek isterim ki buna yakın zamanda yaşanan sorunlar da dâhil. Bizler de Avrupa Birliğinde etnik, dilsel ve kültürel farklılıklar temelinde büyük acılara tanıklık ettik. Londra'da, Madrid'de ve Avrupa'nın diğer kentlerinde meydana gelen terör saldırıları sonsuza dek hafızamıza kazınmış durumdadır. Demokrasilerde terörün ve silahlı mücadelenin yeri yoktur. Avrupa Birliği kati suretle terörü kınamakta ve her zaman için teröre karşı hareket etmektedir. Yani genel algı ve kamuoyuna dönük bazı açıklamaların aksine, Avrupa Birliği terörle mücadele alanında ülkenizle iş birliğini önemli ölçüde ilerletmiştir çünkü neticede şiddetin durdurulması ortak menfaatimizdir. Az önce de ifade ettiğim gibi, bizim de geçmişte ve hâlen zaman zaman benzer sorunlarımız Avrupa Birliği içerisinde oldu ve olmaya devam etmekte. Ancak, Kürt sorunu sadece bir terör sorunu olmayıp aynı zamanda kültürel ve dilsel çeşitlilik alanında da derinliği olan bir konudur, bir yandan iktisadi kalkınmayla alakalı, diğer yandan ise insan haklarıyla alakalıdır. Avrupa Birliğine üye devletler, farklı kültürel yapıları sahip grupların hak ve özgünlükleri konusunu, federal yapıdan kendini yönetmeye, yetki devrinden yerelleşmeye kadar uzanan farklı yöntemlerle düzenlemektedirler ve bunun kolay bir iş olmadığının da farkındayız ama bu konunun çözümlenebileceğine inanıyoruz kendi deneyimlerimiz ışığında, insan hakları temelinde ortak bir yaklaşım ve müzakere ve diyalog yoluyla.

Ben de kendim, ülkemde bir dinî azınlığa mensubum, kendi ülkemde. Ben bir Protestan'ım ki sadece Polonya nüfusunun yüzde 0,2'si Protestan yani bu da 38 milyonluk nüfusta, yaklaşık 40 milyonluk nüfusta sadece 80 bin vatandaş anlamına gelmekte. 40 milyon içerisinde 80 bin vatandaşa denk gelmekte ama buna rağmen, Polonya Başbakanı olmamın önünde hiçbir engel olmadı. Burada bulunmamın sebebi, kesinlikle ders vermek veya vaazda bulunmak değil, bir çözüm de önerecek değilim, hepimiz sorunun kompleks yapısının farkındayız ama belki de deneyimlerimizi paylaşarak herkes için adil olacak bir sonuca ulaşabiliriz. Biliyorum ki hazırlamakta olduğunuz yeni anayasanın birlikte yaşamak adına yeni bir çerçeve sağlayacak önemli bir şans olma niteliği var. Bu yıl, komşumuz olan bölge ülkelerinde meydana gelen olaylar bizlere önemli bir ders verdi. İnsanlar her zaman onurlarını -demokrasi ve ifade özgürlüğü de dâhil olmak üzere- ve insan haklarını talep edeceklerdir. Avrupa'nın ve dünyanın birleşik, demokratik ve dinamik bir Türkiye'ye ihtiyacı var; tüm etnik kökenlerden, inançlardan ve dillerden gelenlerin

barış içinde ve bir arada yaşadığı bir Türkiye, birey haklarının ve kültürel farklılıkların tanındığı ve teminat altına alındığı bir Türkiye.

Bir kez daha tekrarlamak isterim çünkü çok önemli bir cümle ve kısaca özetlemek isterim: Avrupa Birliği'nin Türkiye'ye ihtiyacı var ve inanıyorum ki Türkiye'nin de Avrupa Birliği'ne ihtiyacı var. Gelin, kazan-kazan stratejisini uygulayalım ve daha da iyi çalışmalar sergileyelim.

Sevgili dostlar;

Üzerinde yaşadığımız kıtanın geçmişi fedakârlık ve cesaret içeren kararlarla doludur ama bu aynı zamanda geleceğe dönük bir umut ve iyimserliğin de tarihi ve öyküsüdür.

Son bir örnek paylaşmak isterim: 123 sene boyunca, 18'inci yüzyılın sonundan 20'nci yüzyılın başına kadar padişahlarınız, sultanlarınız benim ülkemin büyükelçisini her yıl bir kere huzuruna çağırırdı. Bu 123 sene boyunca aslında benim ülkem var olmamaktaydı, Avrupa haritası üzerinde benim ülkem var değildi. Her zaman Osmanlı padişahına Polonya büyükelçisinin geçici bir mazeret nedeniyle huzura çıkamadığı söylenirdi ama siz çağırmaya devam ettiniz ve bizden asla ümidinizi kesmediniz, bağımsız Polonya'ya inancınızı hiçbir zaman kaybetmediniz. *(Alkışlar)*

Bugün Avrupa Birliği ve Türkiye'nin de umut ve iyimserlik göstermeleri gerektiğini biliyorum. Yine biliyorum ki beraberce, birlikte güvenli, güçlü ve dayanışma içinde bir gelecek yaratabiliriz, biliyorum ki birlikte gelecek nesiller için müreffeh ve demokratik bir gelecek çizebiliriz.

Çok teşekkür ediyorum. *(Alkışlar)*

YİRMİDÖRDÜNCÜ DÖNEM

İKİNCİ YASAMA YILI

49. Birleşim

10 Ocak 2012 Salı

Birinci Oturum

Açılma Saati: 15:00

Başkan: Başkan Vekili Şükran Güldal Mumcu

Kâtip Üyeler: Fatih Şahin (Ankara), Mustafa Hamarat (Ordu)

Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi Başkanı Mevlüt Çavuşoğlu

Sayın Başkan,

Türkiye Büyük Millet Meclisinin çok değerli üyeleri;

Üyesi bulunduğum ve bugün Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi Başkanı sıfatıyla hitap etme onurunu yaşadığım yüce Türkiye Büyük Millet Meclisine saygılarımı sunuyorum. Bu vesileyle siz değerli Başkan ve milletvekili arkadaşlarımızın yeni yılını en içten dileklerle kutluyorum.

Bugün karşınızda, Türkiye'nin, kurulduğu 1949 yılından bu yana üyesi bulunduğu, Avrupa Konseyi'nin siyasi platformu olan Parlamenter Meclisinin Başkanlığını yürüten ilk Türk milletvekili olarak bulunmaktan büyük bir onur ve mutluluk duyuyorum. (AK PARTİ sıralarından alkışlar)

25 Ocak 2010 tarihinde seçilmiş olduğum ve 23 Ocak 2012 tarihinde tamamlayacağım Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi Başkanlığının son resmî ziyaretlerinden birisini ülkem Türkiye'ye yapmaktan ayrıca mutluluk ve onur duyuyorum.

Bugün yüce Meclisimize yapacağım hitapla, Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi Başkanlığımızın sonuna yaklaşırken Başkanlık dönemimizde Avrupada ve komşu bölgelerde meydana gelen değişimler, ortaya çıkan sorunlar ve önümüze çıkan fırsatlar çerçevesinde gerçekleştirdiğimiz faaliyetlerimizin bir değerlendirmesini sizlerle paylaşma fırsatı bulacağım.

İkinci Dünya Savaşı'nın bitimiyle Avrupada yeni savaşların vuku bulmaması için demokrasi, insan hakları ve hukukun üstünlüğü ortak ilke ve değerleri etrafında bir araya gelen Avrupa ülkelerinin 1949 yılında kurduğu Avrupa Konseyi, bugün Belarus dışında 47 Avrupa ülkesinin ve Avrupa çapında 800 milyon vatandaşın temsil edildiği yegâne Pan Avrupa kuruluşudur. Türkiye'de 9 Ağustos 1949 yılında Avrupa Konseyinin kurucu üyeleri arasında yer alarak bu evrensel nitelikteki ilkelere bağlılığını ve ileri vizyonunu ortaya koymuş bulunmaktadır.

Türkiye, bu 60 yılı aşkın süre içinde Avrupa Konseyinin temel yapı taşıını oluşturan değerleri ve ilkeleri doğrultusunda çok önemli aşamalar kaydetti, öyle ki 2004 yılında Avrupa Konseyi -o yıla kadar- Denetim Komisyonu tarafından denetlenen bir ülke durumundayken özellikle Türkiye Büyük Millet Meclisinin ve Hükümetimizin gerçekleştirdiği reformlar ve Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisinde o dönemde birlikte görev yaptığımız arkadaşlarımızla beraber yaptığımız etkili çalışmalar sayesinde bu denetim sürecinden çıkmayı başarmış ve bu aynı zamanda benim de Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi Başkanlığına giden süreçte önümü açan önemli bir gelişme, âdeta bir dönüm noktası olmuştur.

Ben, bu vesileyle Sayın Meclis Başkanımızın şahsında yüce Meclisimize bir kez daha şükranlarımı arz ediyorum.

Biz de Avrupa konumundaki Başkanlığımızın katkılarımız ve başarılarımızla anılması ve başında bulunduğumuz kurumun itibar ve güvenilirliğini artırmak için çaba gösteriyoruz. Bir Türk olarak, temsil ettiğimiz zengin kültürümüz ve bu zengin kültürümüzün bize öğrettiği hoşgörü ve uzlaşma anlayışıyla dönemimizde azami katkılar yapma gayreti içindeyiz.

Sayın Başkan, çok değerli arkadaşlar;

Avrupa Konseyi kurulduğundan bu yana demokrasi, insan hakları ve hukukun üstünlüğü ilkelerinin Avrupa çapında ve ötesinde geliştirilmesi ve ilerletilmesinde öncü rol oynamıştır. 1970’li yıllarda Avrupa’da diktatörlükler yıkıldıktan sonra özellikle güney Avrupa ülkelerine, Yunanistan, İspanya ve Portekiz gibi ülkelerde demokrasilerin gelişmesi için önemli rol oynamıştır. Aynı şekilde Berlin duvarı yıkıldıktan sonra 1990’lı yıllarda da doğu ve orta Avrupa ülkelerinde demokrasilerin kurulması ve bunların güçlenmesi için çok önemli rol üstlenmiştir ve bu desteklerle de Avrupa siyasetinde çok büyük rol oynamıştır. Bu sebeptendir ki Avrupa Konseyi sık sık *“demokrasi okulu ya da Avrupa Birliğine geçiş odası”* gibi tabirlerle anılmıştır. Halbuki Avrupa Konseyi bu tür tanımlamaların çok ötesinde ortak değer ve ilkeler bütünlüğünün kurulmasına katkı sağlayan bir standart oluşturma mercii olmuştur. Ve Avrupa Konseyinin bugüne kadar en büyük başarısı kuruluşundan bir yıl sonra sözleşme olarak ortaya çıkan ve tüm ülkeler tarafından imzalanan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’dir ve de arkasında yine Strazburg merkezli kurulan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesidir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de sözleşmenin ortaya koyduğu değerlere özellikle verdiği kararlar ya da oluşturduğu içtihatlarla çok büyük katkılar sağlamış, bu değerlerin çok daha ileri noktalara gelmesinde önemli rol oynamıştır. Ayrıca Avrupa Konseyinde şimdiye kadar Avrupa Konseyinin görev çerçevesi içinde kalan alanların tamamında Avrupa çapında tek bir hukuk alanı oluşturmak için iki yüzden fazla sözleşme imzalanmıştır. Örneğin Kadına Yönelik Şiddet ve de Ev İçi Şiddetle Mücadele ve Önlenmesi Sözleşmesi Türkiye’nin Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi Dönem Başkanlığında Türkiye’nin gayretleriyle kaleme alınmıştır ve yine Türkiye’nin Dönem Başkanlığı sona ererken İstanbul’da imzaya açılmıştır. Burada büyük bir memnuniyetle söylemek isterim ki bu sözleşmeyi ilk imzalayan ülke Türkiye olmuştur. Yine bu sözleşmeyi ilk onaylayan da bizim yüce Meclisimiz olmuştur. Avrupa Konseyi tarafından da bu önemli adım büyük takdirle karşılanmıştır. Tabii Avrupa Konseyinin sadece insan hakları koruması ve geliştirilmesi bakımından oluşturduğu mekanizma İnsan Hakları

Sözleşmesi ya da Mahkeme değildir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin yanında özellikle diğer mekanizmalarla, denetim mekanizmalarıyla, yardım mekanizmalarıyla Avrupa'da demokrasi, insan hakları ve hukukun üstünlüğünün geliştirilmesi için büyük katkılar sağlamıştır. Bu mekanizmalardan bir tanesi de Venedik Komisyonudur. Venedik Komisyonu bugün sadece Avrupa Konseyi üye ülkelerine bu anlamda destek sağlamamakta, diğer taraftan Kırgızistan gibi, Şili gibi, Güney Afrika gibi, Meksika gibi, Japonya gibi dünyanın her kıtasından ülkelere de büyük bir destek vermektedir ve bu ülkeler de bu destekten faydalanmaktadır. Yine İşken-ceyi Önleme Komitesi, Yolsuzlukla Mücadele Örgütü gibi, yine Hoşgörüsüzlükle Mücadele Örgütü, GRECO gibi birçok CPT kurumlarıyla da yine Avrupa'da insan haklarının korunması ve geliştirilmesinde çok önemli rol oynamıştır.

Başkanlığını yaptığımız Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi, özellikle Denetim Komisyonu ile beraber bu üye ülkelerin bu anlamdaki yükümlülüklerini yerine getirip getirmediğini denetlemektedir, kontrol etmektedir ve de teşvik etmektedir ama Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisinin tek görevi denetim görevi değildir. Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi tüm Avrupa'da 800 milyon insanı temsilen her türlü farklı ideolojiler, farklı diller, farklı dinler ve farklı kültürlerden gelen arkadaşlarımızın oluşturduğu bir yasama organıdır ve de üye ülkelere yönelik kararlar ve de Bakanlar Komitesine yönelik de tavsiye kararları alır. Aynı zamanda Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi, İnsan Hakları Mahkemesine tüm üye ülkelerin yargıçlarını seçer. Bunu da burada özellikle vurgulamak istedim.

Tabii, Avrupa Konseyinin 2004 yılında Türkiye'yi denetimden çıkardığını biraz önce vurguladım. Bunun da bizim Başkanlığımızın önünü açan önemli bir dönüm noktası olduğunun da altını çizdim. Tabii ki Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisinin denetiminden çıkmak bir üye ülke için çok önemli bir başarıdır ancak her başarıda olduğu gibi önemli sorumlulukları da birlikte getirmektedir.

Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi bir ülkeyi denetimden çıkarırken elbette o ülkenin bazı yükümlülükleri yerine getirdiğini tescil eder fakat bundan sonraki süreçte o ülkenin yerine getirmesi gereken sorumlulukları ve yükümlülükleri de hatırlatır. Nitekim, 2004 yılında Türkiye'yle ilgili aldığı 1380 sayılı Kararında da böyle olmuştur. Avrupa Konseyi bir taraftan Türkiye'nin büyük reformlar kaydettiğini, gerçekleştirdiğini tescil etmiştir ama diğer taraftan Türkiye'nin bundan sonraki süreçte yapması gereken yükümlülükleriyle ilgili de on iki maddelik bir metin ortaya koymuştur. Elbette bu süreçten sonra Türkiye de bu yükümlülüklerini yerine getirmek için önemli adımlar atmıştır fakat, değerli arkadaşlarım, özellikle bu adımların yanında bugün yeni adımların atılması da zarurettir, bunun da altını çizmemiz gerekiyor.

Elbette son iki yılda, özellikle 12 Eylül'de referanduma giden Anayasa değişikliği bundan sonra atılacak adımlar için bir temel oluşturmuştur, anayasal zemin oluşturmuştur. Fakat bugün özellikle Türkiye'nin çok ciddi bir yargı reformuna ihtiyacı olduğu hepimiz tarafından bilinmektedir. Bunu da, maalesef şu anda yargının içinde bulunduğu durumu, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinde Türkiye aleyhine olan dosya sayısında ve de Türkiye aleyhine verilen kararlarda görebilmekteyiz. Bugün maalesef Türkiye, kabul etmeliyiz ki, değerli arkadaşlar, bir taraftan Başkanlığını yapmaktan mutluluk duyuyoruz ama diğer taraftan Rusya ve Polonya'nın

arkasından aleyhinde en çok dosya bulunan ülkedir. Daha önce Rusya'dan sonra ikinciydi, şimdi dosya sayılarında göreceli olarak azalma var ama bunun da hâlâ yeterli olduğunu söyleyemeyiz ama özellikle son bir yıl içinde Türkiye aleyhine verilen kararlara baktığımız zaman -174 tane karar- bu konuda da maalesef Türkiye birinci sıradadır, bu da övünülecek bir durum değildir.

SIRRI SAKIK (Muş) – Ama Sayın Başbakan öyle demiyor Sayın Çavuşoğlu.

AVRUPA KONSEYİ PARLAMENTER MECLİSİ BAŞKANI MEVLÜT ÇAVUŞOĞLU (Devamla) – Dolayısıyla, Türkiye'nin bu yargı reformunun dışında kapsamlı bir anayasa reformuna da ihtiyacı var. O bakımdan bugün Türkiye Büyük Millet Meclisi çatısı altında, Sayın Başkanımızın öncülüğünde tüm partilerimizin oluşturduğu Komisyonu önemsiyoruz. Umut ediyoruz ki buradan olumlu sonuçlar çıkar, her şeyden önce Türk halkının hak ettiği ileri ve sivil demokrasiye bu yüce Meclis kavuşur yeni bir anayasa ve bu yeni bir sivil ve demokratik anayasa Türkiye'nin başta Avrupa Konseyi olmak üzere, diğer taraftan diğer uluslararası örgütlerde de gücü artar, etkisi artar diyorum.

Bu süreçte yine Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi olarak ve yine Venedik Komisyonu olarak Türkiye'ye her türlü desteği vermeye hazır olduğumuzu vurgulamak isterim ve de Türkiye'nin bu süreçte Venedik Komisyonu ile iş birliği yapmasının öneminin de altını özellikle çizmek istiyorum.

Sayın Başkan, çok değerli arkadaşlar;

Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi Başkanlığını yürüttüğümüz bu iki yıl içinde hem Avrupa'da hem de tüm dünyada yoğun gelişmelerin yaşandığını hepimiz gözlemledik. Hepimizin çok yakından takip ettiği gibi, 2011 yılı, Arap dünyasında demokrasiye geçiş mücadelelerinin verildiği, çarpıcı gelişmelerin yaşandığı tarihi gelişmelere tanıklık etmiştir.

Avrupa'nın komşu coğrafyasındaki ülkelerde önemli gelişmeler meydana geldi. Özgürlük, reform ve sosyal adalet talepleriyle sokaklara dökülen halkların gösterdiği irade "Arap baharı" olarak bilenen süreci başlattı. Elbette bu süreçte buradaki gelişmelerin sadece Avrupa'yı etkileme kaygısından değil, bu bölgedeki ülkelerle tarihi, sosyal ve kültürel bağlarımızdan dolayı Avrupa Konseyi ve Avrupa Konseyinin Parlamenter Meclisi bu süreci çok yakından takip etti ve bu süreçte, bu ülkelere de çok önemli destekler verdi. Keza bu süreçte Türkiye'nin bölge halklarının meşru taleplerinin destekçisi olan ilkesel tutumu ve halkları kapsayıcı ve kucaklayıcı yaklaşımı Avrupa Konseyi çevrelerinde de takdirle izlendi.

Avrupa Konseyi, nasıl, biraz önce söyledim gibi, 70'li yıllarda Güney Avrupa ülkelerine yardımcı olduysa, nasıl 90'lı yıllarda Doğu ve Orta Avrupa ülkelerine yardımcı olduysa bizim dönemimizde de özellikle Arap baharı çerçevesinde bölge ülkelerine demokrasi yolundaki çalışmalarında destek olmaya çalışmıştır. Esasen Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi Başkanı olarak daha Arap baharı başlamadan bir yıl önce ortaya bir vizyon koyduk. Bu ülkelerde demokrasileri güçlendirmek için, bu ülkelerin Avrupa Konseyine ve Avrupa'nın değerlerine entegre olabilmesi için yeni bir üyelik statüsü geliştirdik. Bunun adını da "*Demokrasi için ortaklık statüsü*." koyduk. Tabii ki bu Arap baharındaki gelişmeleri görünce Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisinin daha bu bahar başlamadan bir yıl önce başlattığı bu ini-

siyatifin aslında ne kadar vizyoner bir girişim olduğu da herkes tarafından takdir edildi.

HALUK AHMET GÜMÜŞ (Balıkesir) - Müdahaleye destek de var mıydı?

AVRUPA KONSEYİ PARLAMENTER MECLİSİ BAŞKANI MEVLÜT ÇAVUŞOĞLU (Devamla) - Tabii ki Avrupa Konseyinde bizim dönemimizde tarihi kararlar da aldık ve ilk defa Avrupa Konseyi tarihinde üye olmayan komşu bölgelerdeki bir ülkeyi, Fas'ı Haziran ayında Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisine üye yaptık. Hemen arkasından ilk Genel Kurulda Ekim ayında da Filistin Ulusal Meclisini, Filistinli kardeşlerimizi de Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisine üye yaptık. Ocak ayından itibaren Filistinli milletvekili arkadaşlarımız da bizimle aynı çatı altında orada Avrupa için veya Filistin hakları için mücadele edeceklerdir.

Dolayısıyla bu süreçte sadece üyeliğimiz, daha doğrusu ülkelerin üyeliği sadece Filistin'le ve yine Fas'la sınırlı değildir. O bölgedeki diğer ülkelerle de temaslarımız devam ediyor. Tunus'ta demokratik seçimler için Tunus'a destek olduk. Şimdi, aynı talebin Tunus'tan da gelmesini bekliyoruz. Cezayir'e gittik, Cezayir'i de teşvik ettik. Sadece Orta Doğu veya Kuzey Afrika ülkelerini teşvik etmedik. Orta Asya'ya gittik çünkü "komşu bölgeler" derken Orta Asya da bunun içindedir. Yine Kazakistan'ı teşvik ettik, Kırgızistan'ı teşvik ettik, bunun da sonuçlarını aldık. Şimdi, üçüncü ülke olarak Kırgızistan'dan da resmi talebi aldık ve bu talebi işleme koyduk. İnşallah en kısa zamanda Haziran ayında ya da en geç Ekim ayında Kırgızistan'da Kırgızistan Meclisini de Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisine (bu konuda inşallah) üye yapacağız, her türlü gereken desteği de vereceğiz.

Diğer, Suriye'deki, Libya'daki, Mısır'daki gelişmeleri yakından takip ediyoruz. Bu ülkelerdeki gelişmelerle ilgili arkadaşlarımızın da girişimiyle belli sayıda karar ve tavsiye kararlarımız var, âdeta rehber olabilecek raporlarımız var. İnşallah bu ülkelerle de ileride temaslarımız daha iyi noktaya gelecektir diyoruz.

Tabii, Avrupa Konseyinde, sadece, Avrupa Konseyinin ilgilendiği alan komşu bölgeler değildir. Komşu bölgelerin dışında Avrupa'nın kendi içinde de çok büyük değişiklikler oldu, fırsatlar ortaya çıktı ve de sorunlar ortaya çıktı. Bu sorunlar ve fırsatlar çerçevesinde kısa kısa Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi olarak ve Başkan olarak neler yaptığımızı da sizlerle paylaşmak istiyoruz.

AKPM'nin Başkanlığına 25 Ocak 2010 tarihinde seçildiğimiz günden bu yana Avrupa Konseyinin gerek 47 ülkeden 8 milyon Avrupa vatandaşının yüz yüze bulunduğu sorunlara siyaset oluşturmak, yine çözümler üretmek gerekse başında bulunduğumuz kurumun itibar ve güvenilirliğini artırmak için yoğun çalışmalar sürdürmekteyiz. Tabii ki, bu süreçte Avrupa içinde de kurumsal sorunlar yaşayan, siyasi tıkanmışlıklar yaşayan ülkeler var.

Özellikle bu ülkelere yardımcı olabilmek için, yine Avrupa Konseyiyle arasında sorunları olan ülkelerle sorunları çözmek ya da güven bunalımını aşmak için ya da kendi arasında sorunlar yaşayan üye ülkelerin bu sorunlarının çözümü için veya güven artırıcı adımların atılması için arkadaşlarımızla beraber çok büyük gayretler sarf ettik.

Arnavutluk'a gittik, oradaki boykotun sona ermesi için müzakerelerin başlamasına vesile olduk ve de bu konuda başarılı olduk.

Yine, Moldova'da Cumhurbaşkanlığı seçiminden ya da seçilmemesinden ortaya çıkan ciddi bir siyasi tıkanmışlık var, ama en azından şimdi taraflar arasında ciddi müzakerelerin başlamasına vesile olduk.

En çok önem verdiğimiz ülkelerden bir tanesi Bosna-Hersek olmuştur, çünkü bir taraftan yaklaşık 15 aydır hükümeti kuramayan bir Bosna, diğer taraftan anayasal değişiklikleri yapamayarak Avrupa Konseyine karşı yükümlülüğünü yerine getiremeyen bir ülke. Her iki sorunun çözülmesi için de katkı sağladık, 3 defa Bosna-Hersek'e özellikle ziyarette bulundum ve en son ziyaretimizden sonra hükümet kurulması konusunda değişik siyasi partilerin anlaşmaya varması konusunda da çok önemli katkılarımız oldu.

Balkanlarda diğer ülkelere de gittik, Sırbistan'ı da ziyaret ettik, Bulgaristan'ı da, Romanya'yı da, tüm Balkan ülkelerini ziyaret ettik.

Bu arada Kosova'yı da çok yakından takip ettik. Yine, Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi olarak Kosova'yla ilgili bir konu tartışıldığı zaman, Kosovalı milletvekili arkadaşlarımızın davet edilmesi yönünde bir karar aldık ve o arkadaşlarımızın da en azından Kosova'yla ilgili konularda sözünün olduğunu Avrupa Konseyi olarak da kabul ettik.

Ülkeler arasında sorunlar dedik, Avrupa Konseyiyle kendi arasında sorunları olan ülkeler dedik, bunların başında Rusya geliyor. Rusya çok önemli bir üyemiz, ama Avrupa Konseyiyle ilişkilerinde güven bunalımı var. Bizim dönemimizde bu güven bunalımının aşılması için büyük gayretler sarf ettik, ilişkilerin normalleşmesine çok büyük katkılar sağladık.

Aynı şekilde Avrupa Konseyi ile Azerbaycan arasında aynı, benzer sorunlar vardı, Ukrayna'yla Avrupa Konseyi arasında, Ermenistan'la Avrupa Konseyi arasında ciddi sorunlar vardı, bu sorunların aşılmasında objektif tutumumuzla, ikili standart içinde olmadan yaptığımız çalışmalarla çok büyük katkılar sağladığımızı burada vurgulamak isteriz. Ama özellikle Rusya-Gürcistan savaşının ortaya çıkardığı sonuçlar, insan hakları ihlali, yine, Türkiye'yi, hem Ermenistan'la olan ilişkileri bakımından yakından ilgilendiren ama daha çok da kardeş Azerbaycan'la bağımızdan dolayı bizi yakından ilgilendiren Karabağ probleminin çözümü için de Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi çatısı altında bir komisyon kurduk ve burada, özellikle insan hakları ihlali, kaçkınların, göçkünlerin haklarının savunulması için ve de güven artırıcı adımların atılması için bu komisyonları aktif bir şekilde şu anda yürütmekteyiz.

Yine Kıbrıs'ta iki tarafta genç siyasetçilerin arasında diyalogu sağlayabilmek için Kıbrıs Platformu'nu oluşturduk ve 50'den fazla genç siyasetçi arkadaşımızı bir araya getirdik, hem Kıbrıs'ta, ara bölgede hem de onları İstanbul'a davet ederek o gençler arasında güven artırıcı adımların artması için de bir taraftan Kıbrıs'ta çözüm için büyük gayretler sarf ederken uluslararası örgütler olarak, diğer taraftan, burada, bu ileriye yönelik adımların atılmasına da çok büyük katkı sağladık.

Burada, bir konuyu da huzuruza getirmek isterim: Avrupa kurumlarının içinde bugün iki tane Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nden milletvekili arkadaşımızı kendi bünyesinde bulunduran tek uluslararası örgüt Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisidir.

Yine değerli arkadaşlarım, tabii ki, sorunlar ülkelerle ya da ülkeler arasındaki sorunlarla sınırlı değildir. Bugün Avrupa'nın tamamını, Avrupa'da yaşayan tüm halkları ilgilendiren çok ciddi sorunlar vardır. Bugün, Avrupa'nın nasıl bir ciddi ekonomik krizden geçtiğini hepimiz görüyoruz ama bizi esas ilgilendiren bu ekonomik krizlerin insanların günlük hayatını nasıl olumsuz etkilediğidir, insan haklarını temelden nasıl etkilediğidir ve de demokratik kurumları kökten nasıl sarstığıdır. Dolayısıyla, bu konuda da rehberlik niteliğinde kararlarımızın ve tavsiye kararlarımızın olduğunu vurgulamak isterim, her ne kadar ekonomik bir kuruluş olmasak da bu insan hakları boyutuna önem vermemiz gerekiyor. Özellikle *“Devletlerin aşırı borç yükünün demokrasi ve insan hakları üzerindeki etkileri”*, *“Ekonomik krizin göçmenler ve kadınlar üzerindeki etkileri”* konulu raporlarımızı Avrupa Konseyinde kabul ettik. Yine en son Edinburg'ta Daimî Komisyon toplantısında da *“Krizin gençler üzerindeki etkileri”* konulu bir oturumu arkadaşlarımızla beraber düzenledik.

Tabii, Avrupa'nın ekonomik krizlerden geçtiği böyle bir ortamda, dünyanın en büyük ekonomilerinin yer aldığı G20 üyesi olan, dünyanın 16'ncı, Avrupa'nın 6'ncı büyük ekonomisi konumundaki Türkiye, dinamik ve istikrarlı ekonomisiyle Avrupa'da âdeta güvenilir bir liman olarak sapasağlam yerinde duruyor.

Diğer taraftan değerli milletvekilleri, tabii, ekonomik krizler geçicidir ama bugün Avrupa'yı tehdit eden en büyük sorun, Avrupa'da artan ırkçılık, yabancı düşmanlığı, hoşgörüsüzlük, antisemitizm ve İslamafobi'dir. Maalesef bugün bu tehlikeli artışın negatif sonuçlarını, somut sonuçlarını da Avrupa ülkelerinde görmeye başladık.

Bugün sadece ırkçı partilerin sandalye sayısı artmıyor, bugün ılımlı partilerin bile ırkçı partilere kaybettiği desteği geri alabilmek için, ırkçı partilerin kullandığı söylem ve eylem içinde olduğunu görmekten çok büyük endişe duymaktayız.

Bugün geçen sene Romanların bazı ülkeler tarafından sınır dışı edilmesi, kamplarının kapatılması, yine o ülkelerde insanların inançlarıyla ilgili kısıtlamalar getirilmesi kılık kıyafetle ilgili, yine İsviçre'de bir kantonda minare yasağının referanduma götürülmesi gibi son derece olumsuz sonuçlarını görüyoruz.

Aynı şekilde Norveç'teki olaya baktığımız zaman, Belçika'daki olaya baktığımız zaman, Almanya'da 9 tane Türk'ün Neonaziler tarafından öldürüldüğünü gördüğümüz zaman, İtalya'da bir İtalya'nın Afrika kökenli vatandaşları öldürüp, intihar ettiğini gördüğümüz zaman, artık, bu işin hangi boyuta vardığını görüyoruz ve bu, bizi daha da endişelendiriyor.

Elbette Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi olarak bu süreçte sessiz kalmadık, tepkilerimizi de gösterdik. Kararlar ve tavsiye kararları da aldık. Rehber niteliğinde raporlar da kabul ettik. Aynı şekilde Strasburg'da üst düzeyli konferanslar düzenledik, deklarasyonlar yayınladık. Tüm ülkeler bunu kabul etti. Ama öyle görünüyor ki, bu kararlar, bu tavsiye kararları ve de deklarasyonlar üye ülkeler tarafından uygulanmadığı sürece ya da zihniyet değişimi sağlanmadığı sürece bir noktaya kadar etkili olabiliyor.

O nedenle, bize göre artan ırkçılık, yabancı düşmanlığı, İslamafobi, antisemitizm gibi akımlarla, değerlerimizi tehdit eden akımlarla mücadele etmenin en

etkili yolunun kültürler arası diyalogun dinî boyutuyla beraber artırılması ve pekiştirilmesi olduğunu düşünüyoruz.

O sebeple, gittiğimiz ülkelerde -Bugüne kadar 90'dan fazla resmî ya da çalışma ziyareti yaptık- bu sorunu sadece cumhurbaşkanlarıyla, başbakanlarla, meclis başkanlarıyla paylaşmadık. Bu sorunun hangi noktaya vardığını, yine, üniversitelerde gençlerle paylaştık. Ulusal meclislere hitap ederek milletvekilli arkadaşlarımızın gündemine getirdik. Yine, diyalog konusunda çaba sarf eden sivil toplum örgütleriyle bir araya geldik ve de dinî liderlerle buluşarak onların da desteğini istedik. Vatikan'a gittik, Papa'yla da görüştük. Gittik, Hristiyanların, Ortodoksların, Katoliklerin, Protestanların temsilcileriyle de görüştük. Müslüman toplumların yaşadığı bölgelerde müftülerimizle de görüşerek onların desteğini istedik ve de bunun sonucunda, ilk defa, Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi tarihinde Nisan oturumunda beş farklı inancın liderini -tüm Avrupa'daki Müslümanlar adına da Diyanet İşleri Başkanımız katılmıştır- bir araya getirdik ve de ortak bir oturum düzenledik, kendilerinin de bu süreçte bize çok büyük destekleri oldu. Yine, Nisan oturumunda, dinî liderlerden bir gün sonra, Sayın Başbakanımız, Medeniyetler arası ittifakın eş başkanı olarak Strasbourg'a geldi, davetimizi kırmadı; yine, Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisine de hitap etti. Bu sebeple Sayın Başbakanımıza bir kere daha şükranlarımızı sunuyoruz.

Tabii, Avrupa'da artan ırkçılığa karşı mücadele sadece bizim tarafımızdan yürütülüyor, Bakanlar Komitesi tarafından da yürütülüyor. Özellikle Türkiye'nin, Sayın Davutoğlu'nun yürüttüğü Bakanlar Komitesinin Dönem Başkanlığında, Sayın Davutoğlu'nun teklifi ve Genel Sekreterimiz Jagland inisiyatifiyle Avrupa Konseyinde bir Akil Adamlar Grubu oluşturuldu. Bu Akil Adamlar Grubu da "21'inci Yüzyılda Avrupa'da Birlikte Yaşamak" adlı bir raporu kabul ettiler. Biz de Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi olarak bu rapora tam destek verici oturumumuzu düzenledik, kararımızı aldık. Bu sebeple Sayın Davutoğlu'na da bu etkili çalışmalarından veya bu sürece verdiği desteklerden dolayı kendisine çok teşekkür ediyoruz.

Tabii, bu süreçte, artan ırkçılıkla mücadele için ulusal parlamentolara da görev düşüyor. O yüzden, siz değerli milletvekili arkadaşlarımızın da bu süreçte desteğine çok büyük ihtiyacımız var.

Tabii, Avrupa'da sadece problemler yok değerli arkadaşlar. Avrupa'da, ortaya çıkan fırsatlar da var. Bu fırsatlardan bir tanesi de Avrupa Birliğinin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne ve de Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine üyeliğidir. Bugün, Avrupa çapında insan haklarını koruma altına almak istiyorsak bu bütünleşmeyi sağlamamız gerekiyor ve biz Avrupa Konseyi ve Avrupa Birliği olarak bu süreci tamamlamak üzereyiz. Biz, ayrıca Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi ve Avrupa Parlamentosu olarak da kendi aramızda bir anlaşmaya vardık ve bu süreç tamamlandıktan sonra Avrupa Parlamentosu, Başkanlığını yaptığımız Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisinde 18 kişilik bir milletvekiliyle temsil edilecekler. Yine Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine üye olan Avrupa Birliğinin de kendi yargıcı olacak ve bu yargıç seçimleri dâhil oradaki bu sürece Avrupa Parlamentosundan arkadaşlarımız da katılmış olacak. Dolayısıyla bu da bizim çok önemli bir önceliğimizdi, bunu da başarmış olmaktan ayrıca mutluluk duyuyoruz. Tabii, biraz önce -konuşmamın başından beri- Avrupa ve bölgesindeki sorunları, or-

taya çıkan problemleri ve önümüzdeki fırsatları sizlerle paylaşmaya çalıştık. Bu sorunlarla mücadele edebilmek için yine bu fırsatları iyi değerlendirebilmesi için Başkanlığını yaptığımız kurumun çok daha güçlü olması gerekiyordu. O yüzden, Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisine yapısal anlamda çok büyük destekler verdik ve Avrupa Konseyinin ve Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisinin, Genel Sekreterimiz Jack Lange’la da beraber, reform sürecini başlattık. Ayrıca, İnsan Hakları Mahkemesinin de reformu için tüm desteklerimiz devam etmektedir. Dolayısıyla bu önümüzdeki oturuma, Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi, Haziran ayında kabul ettiğimiz raporla yine Ekim ayında kabul ettiğimiz İç Tüzük’le ilgili –darısı Türkiye Büyük Millet Meclisine- İç Tüzük değişikliğimiz de 2012 yılına, oturumuna çok farklı bir meclis olarak başlayacaktır. Daha dinamik, siyasi konulara daha çok odaklanmış, parlamenter arkadaşlarımızın katılımına açık, aynı şekilde ulusal parlamentolarla bağı güçlendiren bir reform sürecini tamamlamaktan veya Başkanlığımızın da böylesine bir başarıyla sona ermesinden ayrıca mutluluk duyduğumu da burada sizlere anlatmak isterim, sizlerle paylaşmak isterim. Tabii, Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisinin reform çalışmalarının Başkanlığımız tarafından özellikle ciddi bir şekilde takip edildiği ve bu sürece arkadaşlarımızla beraber ciddi katkı sağladığımızı da vurgulamak isterim.

Sayın Başkan, çok değerli milletvekili arkadaşlarım;

AKPM Başkanlığımızdaki faaliyetlerimiz ve gerçekleştirdiğimiz projelerimizin satır başları böyle. Çalışmalarımızı, AKPM Başkanlığını tamamlayacağımız 23 Ocak 2012 tarihine kadar yoğun bir şekilde devam ettireceğiz. Son iki ziyaretimizi Andorra’ya ve Kanada’ya yapacağız. Andorra, bizim en küçük üyelerimizden bir tanesi. Özellikle küçük ve büyük ülke ayrımı yapmadığımızı göstermek için birkaç gün sonra, resmi ziyaretimizden sonra buradan Andorra’ya gidip onları da ziyaret edeceğiz.

Sayın Başkan, değerli arkadaşlar;

Bugünün Avrupa’sının dünyanın en istikrarlı ve demokratik ve ekonomik bakımdan en kalkınmış bölge olmasında uluslararası kurumların, Başkanlığını yaptığımız Meclisin de çok önemli katkısı olmuştur. Bu kapsamda, Avrupa Konseyi geliştirdiği Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’yle Atlantik’ten Pasifik’e, Baltık Denizi’nden Akdeniz’e kadar ortak değerler etrafında birleşik bir Avrupa kurulmasına büyük katkı sağlamıştır. Fakat şu ana kadar hiçbir uluslararası kuruluşun ekonomik krizler, sosyal güvenlik mekanizmalarının aşınması, hoşgörüsüzlük ve şiddetin artması gibi sorunlara karşı toplumları tam olarak koruyamadıklarını da kabul etmemiz gerekiyor.

Uluslararası kuruluşlar iklim değişikliğinin önlenmesine, uluslararası terörizm ve organize suçlara tam manasıyla karşı koyamamıştır, maalesef. Bu bakımdan, bugünün değişen dünyasında uluslararası iş birliğine ve entegrasyona her zamankinden daha fazla ihtiyaç duyulmaktadır. Değişim ve düzen arayışlarının giderek hızlandığı mevcut uluslararası ortamda hukukun üstünlüğü, temel insan hak ve özgürlükleri, eşitlik, adalet ve farklılıklara saygı gibi değerlere giderek daha fazla önem vermekteyiz. Ekonomiden güvenliğe kadar, uluslararası ilişkilerin her boyutunda küresel ilişkileri düzenleyen kural, kurum ve davranışların bu evrensel değerleri yansıtmaları toplumların güvenlik, refah ve istikrarı için önem taşıyor. Ulusal

ve uluslararası parlamentolar ve parlamenterler de özellikle halkı temsil eden biz milletvekilleri de bu süreçte çok önemli roller oynamalıdır, üstlenmelidir.

Türkiye'nin, Avrupa Konseyinin oluşturduğu ortak değerler sistemine sağladığı değerli katkıların yüce Türkiye Büyük Millet Meclisimizin öncülüğünde önümüzdeki dönemde de artarak devam edeceğine inancımız tamdır. Demokrasi, insan hakları ve hukukun üstünlüğü alanlarındaki reformların devamı, Türkiye'yi bölgesinde bir cazibe merkezi kılmaya devam edecektir.

Sözlerime son verirken, sizlerle bugün bu yüce Türkiye Büyük Millet Meclisi çatısı altında bir arada olmaktan, bir ufuk turu gerçekleştirmiş olmaktan duyduğum memnuniyeti ve onuru bir kere daha ifade etmek istiyorum.

Sayın Başkan ve siz çok değerli milletvekili arkadaşlarımıza en derin sevgi ve saygılarımı sunarım. *(AK PARTİ ve MHP sıralarından alkışlar)*

YİRMİDÖRDÜNCÜ DÖNEM

İKİNCİ YASAMA YILI

51. Birleşim

12 Ocak 2012 Perşembe

Birinci Oturum

Açılma Saati: 13:04

Başkan: Başkan Vekili Şükran Güldal Mumcu

Kâtip Üyeler: Fatih Şahin (Ankara), Muhammet Bilal Macit (İstanbul)

Kırgızistan Cumhurbaşkanı Almazbek Atambayev

Sayın milletvekilleri,

Sayın Meclis Başkanı,

Sayın Başbakan Yardımcısı,

Kıymetli dostlarım;

Türkiye Büyük Millet Meclisinde sizlere hitap etmek benim için büyük bir gururdur. (AK PARTİ, CHP ve MHP sıralarından alkışlar) Çok heyecanlıyım, affedersiniz. (AK PARTİ, CHP ve MHP sıralarından alkışlar) Niye? Türkiye'yi seviyorum, tarihini de biliyorum. Ocak 1920 yılında İstanbul'da Osmanlı Meclisi Mebusanı tarafından Misak-ı Milli bildirisinin ilan edildiğini de biliyorum. Daha sonra Meclisi Mebusan dağıtılmıştı. Birçok siyaset adamı tutuklanmış ama tutuklanmış olmasına rağmen, yeni Millet Meclisi 23 Nisan 1920 yılında bu sefer Ankara'da toplanmış ve kendisini ülkedeki tek meşru yönetim olarak ilan ettirmişti. İşte o zaman Meclis kendi Başkanını, Mustafa Kemal Atatürk'ü seçmişti. (AK PARTİ, CHP ve MHP sıralarından alkışlar)

Hürmetli dostlar, Kırım'daki Kubaba Kabristanı'nda birbirlerine sırtlarını dayanan ve düşmanlarına yay ile ok atmakta olan 2 Türk askerinin taşın üzerine çizilmiş resmi bulunmuştu. İşte, buna arkadaşların dayanması denir. Eski Türkler her zaman birbirlerinin sırtlarını korumuşlardır, bu nedenle sadece ikisi kalsalar bile teslim olmadılar. "Arkadaş" sözünün tarihi böyledir. (AK PARTİ, CHP ve MHP sıralarından alkışlar)

İşte, bu anlayış ile ulu Türk kağanlığı kurulmuş ve 552 ile 743 yılları arasında 200 yüz sene ayakta kalmayı başarmıştı. Kardeş kardeşi, Türk Türk'ü sırtından vurmaya başladığında o devlet yıkılmıştı. Söz konusu kağanlığın sınırları Çin Seddi'nden Karadeniz'e kadar uzanıyordu o zaman. Çin Seddi'nden Karadeniz'e kadar... Kağanlığın içinde tüm Türk halkları vardı. İşte bu Türk kağanlığı döneminde Türkler Orta Asya bölgesini fethetmişlerdi ve o tarihten bugüne kadar Orta Asya bölgesinde kaldılar ve korudular.

Bu atasözümüz: Geçmişe tabancayla ateş edersen gelecek sana top ile ateş eder. (AK PARTİ, CHP ve MHP sıralarından alkışlar) Geçmişimizi unutmamalı ve korumalıyız, işte o zaman geleceğimiz de parlak olacak.

Değerli dostlar, arkadaşlar;

Eski zamanlarda halklarımız her zaman birbirlerinin yardımına koşmuşlardır. Ulu Osman Gazi Osmanlı Devleti'ni kurduğunda Anadolu'daki Bizans bölgesinde başlıca üç şehir vardı: Bursa, Akçakoca ve bu bölgenin başkenti olan Nikeya, şu andaki İznik şehri. Bildiğiniz gibi, Kırgız askerlerinden oluşan bir birlik Türk ordusuna yardıma gelmesine kadar kuşatma sırasında İznik'in demirlerle kaplı kapılarını hiç kimse açamamıştı. O gün Kırgızlar ordunun ilk sıralarında hücumla başlamışlar ve hücum sırasında tüm Kırgızlar şehit düşmüşlerdi. (AK PARTİ, CHP ve MHP sıralarından alkışlar) Ama sonuçta kale kapıları açılmıştı, İznik fethedilmiş, Bizans İmparatorluğu'nun ordusu yenilmişti. İznik kuşatması sırasında Orhan Gazi'nin on binlerce askeri şehit düşmüştü ancak Orhan Gazi, sadece Kırgız askerleri için türbe inşa ettirmişti. Bu türbe, şu anda İznik'teki Kırgızlar Türbesidir. (AK PARTİ, CHP ve MHP sıralarından alkışlar)

1919 yılında düşman ittifak orduları, Türkiye'nin şu andaki 81 vilayetinin yerine sadece 6 vilayet bırakmaya karar aldılar, biliyorsunuz, sadece 6 vilayet bırakma kararı aldılar. Düşman orduları tarafından İzmir ve Türkiye'nin diğer toprakları işgal edildiğinde Kırgızlar da dâhil, başka Orta Asya Türk halkları kardeşlerinin yardımına koşmuşlardı. Türk ordusuna yardım olarak Orta Asya Türkleri, 10 milyon altın toplamış ve Sovyet Hükûmeti aracılığıyla göndermişti o zaman. (AK PARTİ, CHP ve MHP sıralarından alkışlar) Bu altın, bugünün parasıyla milyarlarca dolar olurdu. Sonuçta birlikte Türkiye'yi koruyabildik. Dostluğu ve sevgiyi parayla ölçmek olmaz, mümkün değildir.

Kırgızlar için Türkiye gecenin gökyüzünde uzakta parlayan bir yıldızdır. Gökyüzü bulutlarla kaplı olsa bile bulutların arkasında bir yıldızın parladığını biliyoruz. Bu yıldız kardeşimiz, arkadaşımız Türkiye'dir. (AK PARTİ, CHP ve MHP sıralarından alkışlar)

Sevgili dostlar, arkadaşlar;

Söylediğim gibi Türk Kağanlığı, Türkler kendi aralarında savaşmaya, Türk Türk'ü kardeş kardeşi öldürmeye başlayınca yıkılmıştır. Şimdiki dünyada Türk halklarına kötülük yapmak isteyen çok güçler vardır.

Geçen ay Özbekistan Cumhurbaşkanı Sayın İslam Kerimov ile 2010'uncu yılında Kırgızistan'ın yüreğinde meydana gelen ve iki kardeş halkının çatıştığı, Kırgız ve Özbeklerin birbirini öldürdükleri, Türk'ün Türk'ü vurduğu, kardeşin kardeşi vurduğu, Müslüman'ın Müslüman'ın kanını döktüğü trajedik olayları konuştuk. Ve Sayın İslam Kerimov bana şöyle demişti: Almazbek, düşmanlarımızın amacı Kırgızlar ile Özbekler değil Kırgızistan ve Özbekistanlıyı birbirlerine düşürmektir. Bu savaşın sonucunda her iki cumhuriyetimizin yıkılması ve yok olmasını istemişlerdir, iki Türk yeni Cumhuriyeti yok olsun istemiştir. Bu doğrudur, acı bir gerçektir ve bu gibi kötü niyetli denemeler devam edecektir.

Özbekistan'ın parçalanması, Kırgızistan'ın dünya haritasından yok olmasını isteyen kötü niyetli güçlerin var olduğu gerçektir ve bunun için şu an da tam bir

uygun dönemdir. Kırgızistan 20 yıl önce bağımsızlığını ilan etmiştir ancak bu tam bir bağımsızlık değildir. Şu anda ekonomik ve teknik yönden güçlü ülkelere bağımlıyız. Bağımlıyız. Bu gerçek. Acı gerçek. Petrol yataklarımız var, ancak işletecek kimse yok. Her sene büyük zorluklarla başka ülkelere akaryakıt ithal ediyoruz. Doğal kaynaklarımız ülkemizden bedava çıkartılıyordu. Sadece Kumtor altın madenimizden son on yıl içerisinde 10 milyar Amerikan dolarından fazla tutardaki altın ülkeden çıkarılmış ve bunun sadece yüzde 3'ü Kırgızistan'ın hazinesine girebilmiştir. Kırgızistan'ı kredi ve maddi destek karşılığında dizüstü çökertmek istiyorlar. Dizüstü çökertmek istiyorlar, ancak biz Türk'üz. Biz eski Türk'üz. (AK PARTİ, CHP, MHP sıralarından alkışlar) Ve hiçbir zaman köle olmayız, çünkü her bir Türk için dik başlı ölmek, diz çöken kölelik yaşamından daha iyidir. Daha iyidir. (AK PARTİ, CHP, MHP sıralarından alkışlar)

Değerli dostlarım, arkadaşlarım,

Biz parlamenter demokrasi yolunu seçtik ve tüm dünya anlamalı. Tüm dünya anlamalı, iktidarın gücü sadece halkların güvenine bağlıdır. Sadece halkların güvenine bağlıdır. Eğer güven yoksa ve halk adaletsiz ve hırsız yönetim istemiyor ise, ne tüfek ne tabanca ne top ne tanklar iktidarı kurtaramaz. (Alkışlar)

İşte, bunu, yakın geçmişte Arap ülkelerinde meydana gelen gelişmeler açıkça göstermiştir. Rusya lideri Vladimir Putin'in dediği gibi, Arap baharı, Arap bahar hareketleri aslında 2010 yılının Nisan ayında Kırgızistan'da başlamıştı. Kırgızistan'da başlamıştı. Bu arada, Vladimir Putin'in Türkiye'nin yaptığı gibi Kırgızistan'ı sürekli desteklediğini belirtmek istiyorum.

Çağdaş Kırgızistan bağımsızlığına kavuştuktan sonra bizler Bağımsız Devletler Topluluğu'na üye olduk. Burada, Rusya hâlen önemli rol oynamaktadır.

Rusya, yarım milyondan fazla Kırgız'ın yaşadığı ve çalıştığı ülke. Rusya, stratejik ortaklarımızdandır. Son dönemde, sürekli gelişen Türkiye ve Rusya arasındaki ortaklık ilişkileri bize de güvence vermektedir. Kırgızistan-Rusya ve Türkiye-Rusya ilişkilerindeki gelişmelerden tüm halklarımız kazançlı çıkacaktır.

Hürmetli dostlarım, arkadaşlarım,

Demokratik ve güçlü bir devletin kurulmasında Türkiye Cumhuriyeti bize örnek teşkil etmektedir. Türkiye, bugün, Türk halkları için Kutup Yıldızı gibidir, Kutup Yıldızı. (AK PARTİ, CHP ve MHP sıralarından alkışlar) Demokratik ve ekonomik yönden güçlü bir Türkiye halklarımızın parlak geleceğine ümit vermektedir.

Ulu Türk kağanlığının halkları kendilerine "el" diyorlardı "el." Şu anda, bu söz sadece Kırgızlarda kaldı, Kırgız Eli. Türk kağanlığının halkları Cennete "Beys", Cehenneme "Tozok" derlerdi. Tozok, Türkçede tuzaktır. Kölelik ölümden beterdir, Türk için Cehennemdir ve bu sözleri sadece bizler, Kırgızlar hatırlıyoruz. Kırgızlar Türk halklarının en eskisidir. Eski Türküz biz, bizler en eski sözleri, örf ve âdetleri, gelenekleri ve Türklerin özünü muhafaza ettik.

Tabii ki, Türkiye anavatanıdır. Bizim anavatan Türkiye. (AK PARTİ, CHP ve MHP sıralarından alkışlar) Ancak dostlarım, şunları bilelim: Anadolu'ya gelmek üzere atalarımızın yola çıktıkları bir yer var. Atalarımız nereden geldi? O da ata vatan yani ata mekândır. (AK PARTİ, CHP ve MHP sıralarından alkışlar) Kırgı-

zistan, bugünkü Türkiye için bu topraklarda şehit olan atalarımızı unutmayınız, unutmayınız, bizim atalarımızdı.

Sayın Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün ve Sayın Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın Kırgızistan'a ne kadar yardımcı olmak istediklerini biliyorum. Bu nedenle, sayın milletvekilleri, sizlere ve tüm Türk halkına hitap ediyorum. Tarih bize bir fırsat daha tanıdı. Ulu Türk kağanlığı kuramasak bile, en azından, Türk devletlerinin kardeşliğini pekiştirmeliyiz, pekiştirmeliyiz. *(AK PARTİ, CHP ve MHP sıralarından alkışlar)* İnşallah, kuvvetli bir Türk birliğini de yapmalıyız. *(AK PARTİ, CHP ve MHP sıralarından alkışlar)* Ancak, bunun için, sadece Türkiye değil, diğer Türk cumhuriyetleri de sağlam, ayakta durmalı, ekonomik yönden gelişmiş, güçlü devletler olmalıdır; Kırgızistan da, Özbekistan da, Türkmenistan da, hepsi. Sadece eğer bir Türk cumhuriyeti olursa Türkiye, zor olur, zor olur. *(AK PARTİ, CHP ve MHP sıralarından alkışlar)*

Değerli dostlar, arkadaşlar,

Büyük Türkiye'nin temelini atan ve burada birlikte şehit düşen atalarımızın ruhları bize yardımcı olsun. Allah hepimize yardımcı olsun. Kardeş Türk milletine mutluluklar ve esenlikler dilerim. Allah saklasın, korusun, iyilik versin. Teşekkürler. *(AK PARTİ, CHP ve MHP sıralarından ayakta alkışlar)*

EGEMENLİK KAYITSIZ ŞARTSIZ MİLLETİNDİR